T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

NEMÇE AHKÂM DEFTERİ (1740-1755)

(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜLEYMAN ARİF ÖZKUT

İSTANBUL 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

NEMÇE AHKÂM DEFTERİ (1740-1755)

(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜLEYMAN ARİF ÖZKUT

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MURAT ULUSKAN
İKİNCİ DANIŞMAN: DOÇ. DR. HÜSEYİN ONUR ERCAN

İSTANBUL 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **II**
ÖZET ..... **IV**
ABSTRACT ..... **V**
KISALTMALAR ..... **VI**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Avrupa Siyasi Ahvali (1740-1755) 1
1.2. Pragmatische Sanktion (İmparatorluk topraklarının bölünmez bütünlüğünü öngören kanun) 32
1.3. Belgrad Antlaşması ve Sonrasında Osmanlı-Habsburg İlişkileri 43
1.3.1. Ticari İlişkiler 53
2. İNCELEME **59**
2.1. Nemçe Ahkâm Defteri 59
2.2. Hükümlerin Muhtevası 64
2.2.1. Adli Konular 66
2.2.2. Mali Konular 75
2.2.3. Ticari Konular 78
3. SONUÇ **82**
KAYNAKLAR **86**
HÜKÜM ÖZETLERİ **89**
METİN **139**
EKLER **513**

ÖN SÖZ

Üç kıtaya yayılan topraklarıyla Osmanlı İmparatorluğu, birbiriyle bağlantısı olmayan farklı devletlerle komşuluk ve uzun ölçekli coğrafî rekabet içerisindeydi. Bu, doğuda büyük ölçüde İran, Karadeniz'in kuzeyinde Rusya olduğu gibi devletin Avrupa kıtasındaki nüfuz alanını belirleyen batı sınırlarında Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'ydu. Viyana merkezli Avusturya, birbirinden bağımsız irili ufaklı Alman eyaletlerinin birliğini temsil eden ve imparatorluk tacını uzun süre taşıyan Habsburg hanedanına da ev sahipliği yapıyordu. Osmanlı'nın kurulduğu ve Balkanlarda fetihleriyle genişlediği ilk dönemlerinde İmparatorluk, Macaristan üzerinden Osmanlı'ya dair politikalarını ortaya koydu. Bütün savaş ve harekâtlarda Macaristan'ı desteklemeye çalışırken, yerel Balkan prenslikleriyle de işbirliği yapmak suretiyle Osmanlı'yı Balkanlarda sınırlamaya çalıştı. Ancak Balkanlarda ilerlemesini sürdüren Osmanlı, Bosna, Eflak ve Boğdan'ı otoritesi altına aldıktan sonra Mohaç Savaşı'yla (1526) da Macaristan Prensliği'ni ortadan kaldırdı. Akabinde hâkimiyeti altına aldığı Macaristan'la birlikte Osmanlı İmparatorluğu, Orta Avrupa'daki nüfuz mücadelesi için asırlar sürecek bir mücadelede yer aldı. Aynı zamanda batıdaki ve Avrupa'daki en güçlü rakibiyle de sınır komşusu oldu. Uzun soluklu devam eden rekabet ve mücadele 16.yy'da Osmanlı üstünlüğünde seyrederken, yüzyılın sonlarında eşitler arası dengeye dönüştü ve 17.yy'da hükümdarlar arası denklik protokolüyle devam etti.

Bu asırda Osmanlı-Habsburg rekabetindeki önemli kırılma anı Zitvatorok Antlaşması oldu (1606-1663). Önce Uyvar Seferi ile başlayan askerî mücadele yerini kısa sürede yeni bir antlaşmayla sükûnete bıraksa da yirmi sene sonra II. Viyana Kuşatması ve bozgunu yaşandı. 16 yıl dört cephede süren savaşlar sonucunda alınan yenilgilerle başlayan geri çekilme Karlofça Antlaşması'yla (1699) neticelendi. Toprak kayıplarına uğrayan ve masada da üstünlüğün resmen sona erdiğini gören Osmanlı bürokrasisi, hızlıca bir toparlanma sürecine girip askerî ıslahatlara ağırlık vermeye ve "*diplomasi*" denen yeni mücadele sahasına adapte olmaya çalıştı. Bu iki sahadaki gayret ve çalışmasının meyvelerini ise Belgrad Antlaşması'nda (1739) görecekti.

Çalışmamızın konusu olan Nemçe Ahkâm Defteri, tam da bu antlaşmanın akabinde gerçekleşen süreci anlamak için anahtar niteliğindedir. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Divan-ı Hümayun Defterleri'nden 989 numaralı Düvel-i Ecnebiye

kataloğunda yer almaktadır. Nemçe Ahkâm Defteri, 58/2 tasnifli ilk Avusturya defteri ve aynı tasnifte yer alan 122 defterden biridir. İçerisinde 1740-1755 yılları arasında 590 hüküm bulunmaktadır. Hükümler iki imparatorluk arasındaki ticaret, asayiş, elçilik, yol izinleri ve esirlerin serbest bırakılması gibi konuları içermektedir. Sultan I. Mahmud (1730-1754) ve Kraliçe Maria Theresia'nın (1740-1780) samimi ve içten çabalarıyla oluşan Belgrad sonrası dönem gerçek manada barış havasına dönüşmüş, dostane bir hâl almıştır. Hükümlerdeki sorun ve şikâyetlere karşı gösterilen hassasiyet, ikili işbirliği ve ilk elden antlaşma maddelerine sadık kalma gayreti bunu kanıtlar niteliktedir.

Tezimizin Giriş'inde 1740-1755 yılları arasında Osmanlı Devleti ile ilişkileri olan Avrupa devletlerinin genel durumları ortaya konulmuş, ardından ikinci bölümde hükümlerin özetleri verilmiştir. Hükümlerin transkripsiyonlarının verildiği üçüncü bölümün ardından sonuç bölümüyle çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmam sırasında büyük bir özveriyle yardımlarını eksik etmeyen, mesailerini ayırarak büyük bir sabırla destek olan tez danışmanlarım Prof. Dr. Murat Uluskan ve Doç. Dr. Hüseyin Onur Ercan hocalarıma öncelikli olarak teşekkürü borç bilirim. Ayrıca süreç içerisinde büyük ihtimam ve fedakârlıkla maddi manevi yanımda olan aile fertlerine ayrı ayrı minnetlerimi sunarken, çalışmamı bu süreçte ebedi âleme uğurladığım başta babam Müslim Özkut'a; diğer aile fertleri annem Belkıs Özkut ve kızkardeşim Nur Banu Özkut Özgün'e ithaf ederim. Tezimizin yeni araştırmacılara, akademisyen ve diplomatlara küçük de olsa bir katkı sunabilmesini temenni ederim. Yine uzun süren çalışma döneminde desteklerini ve anlayışlarını esirgemeyen dost ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Süleyman Arif ÖZKUT

İstanbul 2024

ÖZET

Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu, Osmanlı kaynaklarında Nemçe olarak adlandırılan merkezi Viyana olan Habsburg idaresindeki çok prenslikli siyasi organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. İmparatorluk, Mohaç Savaşı'nın (1526) ardından Osmanlı Devleti'nin Macar topraklarında ve Orta Avrupa'da hâkimiyet mücadelesine giriştiği komşu ülke olmuş ve iniş çıkışlı ilişkiler rekabetin süreklilik seyri içerisinde devam etmiştir. İncelediğimiz Nemçe Ahkâm Defteri (No. 58/2) 18.yy'da üç yıllık savaştan sonra imzalanan Belgrad Antlaşması (1739) sonrası iki ülkenin 15 yıllık dönemine dair (1740-55) sosyal, siyasi, diplomatik ve hukuki içerikli ahkâm kayıtlarını içermektedir. Yapılan değerlendirme de kayıtlar doğultusunda ilgili sene aralıklarını kapsamaktadır.

Ağırlıklı olarak ticari meselelerle alakalı hükümlerde; tüccarların faaliyette bulunduğu yerler, ticari malzemenin türü, gümrüklerde yaşanan sıkıntılar ve vergilendirmelere dair bilgiler yer almaktadır. Ayrıca elçilerin maiyetleri, konaklama ve ihtiyaçlarının sağlanması, tüccarlarına yardımcı olmak için Avusturya tarafından görevlendirilen elçilerle bunlara ait diplomatik kayıtlar bulunmaktadır. Barışın tesis edilmesiyle Müslüman ahali elinde bulunan Alman esirlerin uygun bedel karşılığında serbest bırakılması için ülkelerinden gelen defterde geçtiği şekilde Padr Trinetari, gerçek adıyla Santa Trinitá (Kutsal Teslis) rahiplerine gösterilecek kolaylıklar ile esir değişimleri bir başka temel konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tamiri talep edilen dinî binalar, ibadet serbestliği ve hacıların kutsal şehir Kudüs'ü ziyaretlerinde gösterilecek kolaylıklara dair hükümler ise dinî içerikteki diğer konular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Avusturya, Nemçe, Ahkâm Defteri

ABSTRACT

The Holy Roman-German Empire, called Nemçe in Ottoman sources, was a multi-principality political organisation under Habsburg rule with its seat in Vienna. After the Battle of Mohaç (1526), the Empire became the neighbouring country with which the Ottoman Empire struggled for dominance in the Hungarian lands and Central Europe, and the fluctuating relations continued in the continuous course of the rivalry. The Nemçe Verdict Registry (No. 58/2) we analysed contains social, political, diplomatic and legal records of the 15-year period (1740-55) of the two countries after the Treaty of Belgrade (1739), which was signed after three years of war in the 18th century. The evaluation also covers the relevant year intervals in line with the records.

The provisions (hüküm), which are mainly related to commercial matters, include information on the places where merchants operated, the type of commercial goods, the problems encountered at customs and taxation. In addition, there are diplomatic records regarding the entourage of the ambassadors, their accommodation and needs, and the ambassadors assigned by Austria to assist their merchants. With the establishment of peace, another main topic is the facilities to be shown to the Padr Trinetari, real name Santa Trinitá (Holy Trinity) priests, as mentioned in the book, who came from their countries for the release of German prisoners held by the Muslim population for a favourable price, and prisoner exchanges. The religious buildings to be repaired, freedom of worship and the provisions regarding the facilities to be provided for pilgrims to visit the holy city of Jerusalem are among the other issues of a religious nature.

Keywords: Ottoman State, Austria, Nemçe, Verdicts Register

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
a.g.mad.	Adı geçen madde
agt.	Adı geçen tez
a.mlf.	Adı geçen müellif
B	Receb
bk.	Bakınız
BOA	Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi
Ca	Cemâziyelevvel
C	Cemâziyelâhir
C.	Cilt
çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	Editör
h.	Hüküm
haz.	Hazırlayan
İA	Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
L	Şevval
M	Muharrem
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
N	Ramazan
Ra	Rebî‘ülevvel
R	Rebî‘ülâhir
S	Safer
s.	Sayfa
S.	Sayı
Ş	Şa‘bân
TTK	Türk Tarih Kurumu
yay. haz.	Yayıma hazırlayan
Za	Zilka‘de
Z	Zilhicce

1. GİRİŞ

1.1. AVRUPA SİYASİ AHVALİ (1740-1755)

Konumuz olan Nemçe Ahkâm Defteri'nin tarih sınırını oluşturan 1740-55 arası on beş yıllık dönemde Avrupa'da birbirini tetikleyen iki önemli olaylar zinciri yaşandı. Bunların birincisi Kutsal Roma-Alman İmparatoru VI. Charles'ın (hsd. 1711-1740) ölümüyle başlayan ve sekiz yıl süren Avusturya Veraset Savaşlarıydı. Diğeri de Veraset Savaşları sırasında kendisini net şekilde gösteren ve kıta içinde giderek kutuplaşan güç dengesiydi. Avrupa'da bu tarihlerde oyun kurucu iki büyük güç olarak Britanya ve Fransa karşımıza çıkmaktaydı. Bir taraftan da hanedan ve imparatorluktan ziyade ulus ve devlet menfaatinin diplomaside odak noktaya yerleştiği "Diplomatik Devrim" ikinci büyük olaylar zincirini oluşturacaktı. Diplomatik Devrim resmen 1756'da başladı. Ancak bu yıla gelinceye kadarki gelişmeler diplomasideki derin ve köklü değişimin temelini oluşturacaktı. Avrupa'da kadim ittifaklar olarak öne çıkan Habsburg-Britanya ve Fransa-Prusya ilişkileri Veraset Savaşları boyunca yıpranmış ve karşılıklı güvensizliklerle zarar görmüş durumdaydı. Gelişen bu yeni süreçte ittifak kavramı yeniden şekillenmiş, iki büyük gücün Avrupa içinde varolan zıtlık ve rekabetleri dengeleyeceği bir zemine evrilmişti. Avrupa'da bloklar zaman zaman değişiklik göstermiş olsa da Diplomatik devrimin diğerlerinden farkı büyük karşıtlık olarak bilinen rakipleri bir araya getirmiş olmasıydı. Fransa ile Habsburglar ve Britanya ile Prusya kadim düşmanlıkları bitirip ülkelerinin menfi ilişkileri doğrultusunda yeni ve ikili ortaklıklar kurmuşlardı. Süreci anlamak ve Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu-Osmanlı Devleti ilişkilerine tesirini takip etmek için bu sıralarda Bâbıâli ile yoğun ilişkileri olan Avrupa ülkelerinin siyasi vaziyetlerini, rekabet ve her birinin iç dinamiklerine dair fikir yürütebilmek gerekmektedir. Bunun için 18. yüzyıl başından bu zamanlara gelinceye kadarki Kıta Avrupası'nda öne çıkan politika ve gelişmeleri incelemek yerinde olacaktır.

Büyük Britanya (İngiltere)

Bu yıllarda II. George (hsd. 1727-1760) yönetimindeki İngiltere, kıta Avrupası iç işlerine mümkün olduğunca karışmama siyasetini yürütüyordu. Zaman içerisinde Avrupa'daki mücadelelerden doğan güç boşluklarını doldurarak Amerika ve Hindistan'da sömürge sahalarını ustaca genişletmişti. Başbakan Walpole de fiziki

mücadeleden uzak kalıp iki taraflı ılımlı politika yürütmeyi, meseleleri çoğunlukla diplomasiyle çözmeyi tercih etmişti.[1]

1740 yılında başlayan Avusturya Veraset Savaşları ise Britanya açısından sadece diplomatik temaslarla sürdürülebilecek bir süreçten çok daha fazlasını gerektiriyordu. II. George'un İngiltere'si için Avusturya Habsburgları'nın Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu tahtında bulunması hayati önem arzediyordu. Britanya, 1727-1760 yılları arasında Hannover Hanedanlığı'ndan II. George yönetiminde bulunuyordu. İngiltere hanedanlığıyla akrabalık bağları olan Hannover'in güvenliği bu yıllarda Britanya dış siyasetini şekillendiren temel etkenlerden biri olmuştu. Kral, Parlemento ve bakanların hemen hepsinin düşüncesi bu durumda çok parçalı elektörlük yapısına sahip Almanya topraklarında bulunan Hannover'in güvenliği merkezliydi. Bunun için de Almanya ve Orta Avrupa geniş nüfuz alanı bulunan ve ortak düşmanın Fransa olduğu Habsburglarla iş birliği yaparak müttefik ilişkileri oluşturmak hayatiydi. Tam da bu sebepten Britanya, müttefiki Habsburglar ile Avusturya Veraset Savaşları'nda birlikte hareket edip *Pragmatische Sanktion*'a (Faydacı Müeyyide) destek verdiler. İngiltere, VI. Karl devrinde faydacı müeyyideyi onayladığı gibi İmparatorun ölümünden sonra da uygulanmasına destek verip meşruiyeti konusunda çıkan veraset mücadelesinde Habsburgların en yakın müttefiki olacaktı. Keza Kutsal Roma-Alman tahtının başına Habsburglar yerine Fransa'nın desteklediği Bavyeralı Karl Albert'in (hsd. 1742-1745) gelmesi ihtimali Britanya için belki de olabilecek en kötü senaryoydu.

Fransa sayesinde imparator seçilen Karl Albert, Hannover'in ve dahası tüm Almanya'nın kapılarını sonuna kadar aralayabilirdi. Ayrıca Viyana İmparatorluk tahtına bu zamana kadar Britanya müttefiki Habsburgların yerine hanedan değişimi yoluyla Fransa bloğuna geçmesi İngiltere'yi kıta Avrupa'sından tamamen soyutlayabilecek adımlar atılabilmesini sağlayabilirdi. Başlıca rakibi Fransa'nın sırasıyla Hannover, Hollanda ve nihayetinde de İngiltere'yi alenen kuşatarak tehdit etme fırsatına kavuşması işten bile değildi. Bu durumda İngiltere, ödenek ve askerî destek manevrasıyla İmparatoriçe Maria Theresia'yı ne pahasına olursa olsun iktidarda tutma yoluna gidecekti. Danimarka ve Hesse-Cassel'den kiralanacak on iki bin asker ve Kraliçenin yıpranmış Avusturya Ordusunu toparlaması için göndereceği maddi yardımla İngilizler müttefikliklerini göstermişlerdi. Ancak antlaşmanın askerî yardımı kapsayan vaadi

[1] Stephan. J. Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler,* Dost Kitabevi, Ankara 2019, s. 284.

hiçbir zaman gerçekleşmeyecek, bahsi geçen kiralık askerler Hannover'e olası bir Fransız saldırısına karşı teyakkuzda olarak Britanya idaresinde elektörlük yakınlarında bekletileceklerdi. Ayrıca İngiltere, ne olur ne olmaz Fransa ile Hannover'in güvenliği için bir konvansiyon antlaşması yaparak prensliğinin güvenliğini temin etmeye çalışmıştı.[2]

Walpole'un 1742'de iktidarı kaybedip yerini Carteret'ın almasıyla Britanya duruşunu keskinleştirip daha ciddi adımlar attı. Carteret'a göre İngiltere Fransa karşıtı bir koalisyon kurmalı, bunun başını çekmeli ve ödenek diplomasisini tüm gücüyle kullanmalıydı. Ancak bu sayede kuracağı ittifakla İngiltere Fransa'ya karşı net biçimde üstünlük kurabilir, Avrupa'da ve denizaşırı topraklarda hegamonyasını kırabilirdi. Ve ancak bu sayede kıtada hakemliğine başvurulan üstün bir güç haline gelebilirdi. Habsburglar'ın yönetiminde olduğu sürece Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'na topyekün bir set gibi çekerek en dişli rakibini sınırlandırabilirdi. Aslında ödenek diplomasisi İngiltere'nin bu amaçlarını gerçekleştirmek üzerine kurgulanmıştı ve Maria Theresia'nın bu amaçlara faydalı olabilmesi için düşman sayısını azaltması ve Fransa ile mücadeleye odaklanması gerekliydi. Bir kısım cephelerin kapanması, antlaşmaların sağlanması güç de olsa sağlanmak mecburiyetindeydi. Bunun için öncelikli ve en zor antlaşma *Pragmatische Sanktion* ile ilgili kabul sorunlarının yaşandığı veraset savaşının başında Silezya'yı imparatorluktan koparak işgal eden Prusya'yla idi. Maria Theresia, işgal edilen topraklarını geri almadıkça husumeti sonlandırmak istememesine rağmen müttefiki tarafından yoğun bir baskıyla karşı karşıya kaldı. Sonuçta düşman sayısını azaltmaya ihtiyacı olan İmparatoriçe, daha fazla mücadele imkânı olmamasının Britanya'ya olan muhtaciyetinin de etkisiyle önce Prusya sonra da Saksonya ile barışa razı oldu. Britanya'nın "*düşmanların azaltılması stratejisi*" olumlu sonuçlarını kısa zamanda gösterdi. Başlangıçta Maria Theresia aleyhine başlayan Veraset Savaşları düşmanları azaltma stratejisiyle 1742 itibariyle kraliçe ve müttefiklerinin lehine döndü.[3]

Maria Theresia kısa sürede, hızlı bir toparlanma gösteren ordusuyla dört bir taraftan istila edilen ülkesini aşamalı olarak kurtarmayı başardı. Önce birleşik Bavyera-Fransa birliklerini merkezi eyaletlerinden çıkarmayı başardı. İngiliz diplomasisine yön

[2] Hannover'le kurulan akrabalık sonucunda güvenliği bundan sonraki yıllarda İngiltere'nin temel dış politikalarından birini oluşturmuştu. Keza Fransızların elektörlüğü ele geçirip İngiltere'ye karşı bir manivela gibi kullanabilme riski İngiltere-Fransa ilişkilerinde belirleyici bir faktör oldu. Bk. D. Mckay, H. M. Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* Dergâh Yayınları, 2011, s. 199.

[3] Mckay-Scott, *age.,* s. 199.

veren Carteret buraya kadar umduğunu bulmuştu. Fransızları Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu sınırlarından çıkarıp kendi sınırlarına hapsetme projesi Frankfurt yakınlarındaki Dettingen'de başarıya ulaşmıştı. Fransızların daha büyük bir ordu toplayıp Hannover'i işgal etme ihtimaline karşı İngilizler Fransızlara karşı harekâtı sürdürmediler. Eylül ayında İngiltere'nin ödeneği kesme tehdidiyle Maria Theresia çok da istemediği Savoy'lu Karl Emmanuel III (hsd. 1730-1773) ile de barış antlaşmasına mecbur kaldı. Emmanuel, Milano'dan daha büyük bir parçayı alma ve Piacenza'nın da kendisine verilmesi karşılığında antlaşmaya ve taraf değiştirmeye razı oldu. Bourbon Fransa'sı koalisyonundan ayrılıp Habsburglarla işbirliğine girişti. İngilizlerin bu hamlesi Bourbon Fransa ve İspanya'sına karşı İtalya'daki Habsburg topraklarının müdaafasında büyük fayda sağladı. Tüm bu adımlarla bir sene içerisinde Fransa'nın Orta Avrupa'da kurduğu nüfuzu tamama yakın şekilde kırılmıştı. Ancak politikanın maliyetinin büyüklüğü de ortadaydı. Kral II. George, Newcastle dükü ve Nazır Henry Pelham da Carteret'in ödenek diplomasisinden memnuniyetsizdi. Yapılan masraflar artmaya ve görevi sadece Hannover'i korumak olan "*Pragmatik Ordu*" pahalıya mal oluyordu.[4]

Carteret ancak 1744'e kadar dayanabildi. Dış siyasetin sorumluluğuna Newcastle dükü ve hazinenin başına da Henry Pelham getirildi. Pelham da Avrupa içinde Fransa karşıtı bir koalisyonu kurmaya çalışsa da selefinin zorluklarıyla karşılaştı ve ödenek diplomasisine devam etmek mecburiyetinde kaldı. 1745 yılı Fransızların Hollanda sınırlarına dayandığı, Mareşal Saxe komutasındaki ordularının üst üste galip geldiği bir yıl olurken, Habsburglar ve müttefikleri için de bir o kadar zordu. İngiltere tahtında hak iddia eden Karl Edward, İskoçya'da tahta çıkmış ve Jakobite ayaklanmasını başlatmıştı. Bir başka tabirle *'kırk beş macerası'* olarak adlandırılan ayaklanmada Fransa'nın nelere sebep olabileceğinin tehlikeli sonuçları görüldüğü gibi İngiltere'nin de dokunulmazlığı ciddi biçimde yara almıştı. Hollanda bariyerindeki askerleri ve destek birliklerini geri çekme hareketi İngiltere'de isyanın bastırılmasını hızlandırırken Avusturya Hollanda'sını da savunmasız bıraktı. Fransız Mareşal Saxe da bu sayede bölgede önemli kazanımlar elde etti. Artan mali yükün ekonomiyi dara sokmasından dolayı Pelham barış taraftarıydı. İspanya'da yaşanan taht değişimiyle ise

[4] Pragmatik Ordu: Britanya maddi desteğiyle kurulan ve Avrupalı farklı halklardan oluşan; ağırlığını Almanların, Danimarkalıların oluşturduğu ve Avusturya Veraset Savaşları'nda Maria Theresia'nın taht mücadelesini desteklemek ve müttefik ve akraba ilişkileri olan Hannover Elektörlüğü'nü korumak için oluşturduğu askeri güce verilen isim. (bk. Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 200).

Avrupa'da durum bir kez daha değişiklik gösteriyordu. Yeni İspanya, Fransa'dan kopmaya yakın bir müttefik olarak İngilizlerle antlaşmaya razı bir pozisyondaydı. Britanya'da herkes sadece barışın Hollanda'yı istiladan kurtarabileceği sonucuna vardılar.[5]

Maliye konusunda Pelham yönetiminin ciddi uyarılarının sonuç vermesiyle Aix-La Chapelle'de barış görüşmeleri başladı. Avrupa'da iki büyük ittifakın başını çeken İngiltere ve Fransa için barışı zorunlu kılan nedenler vardı ve ikisi de karşılıklı büyük tavizler vermeye birbirlerini zorlamadı. Hollandalıların yetersizliği görülmüştü ve Prusya, Saksonya ve Savoy ile sırayla barış imzalayan Maria Theresia'nın askerlerini sadece İtalya'ya gönderip Hollanda'ya yardım etmemesi ordusunu finanse eden müttefiki İngiltere'nin canını sıkmıştı. Ödenek diplomasisini bir silah olarak kullanan İngiltere'nin yer yer Avusturya'yı tehditleri de bunun Viyana Sarayındaki yansımalarıydı. Britanya-Fransa rekabeti, barışın sağlandığı 1748'den sonra daha bariz şekilde kendini gösterdi. Ancak savaşın ticareti olumsuz yönde etkilediği düşüncesini savunan klasik Walpole ekolünün temsilcisi olan Pelham, ölümüne kadar (1754) barışı korumaya çalıştı. Savaşın bitmesinin İngiltere için de hayati bir başka önemi daha vardı. Kendi içerisindeki taht kavgaları ve ayaklanmaların tamamıyle bitirilmesi için barış dönemi iyi bir fırsattı. İktidarının sonlarında ise savaş yanlısı Newcastle Dükü'nün etkisiyle ve denizlerdeki mutlak üstünlüğün vermiş olduğu özgüvenle önce Fransa'ya denizlerde ve sömürgelerde taciz saldırıları ve nihayet 1756'da yedi yıl savaşlarını başlatacaktı.[6]

Osmanlı Devleti'nin Batılı manada diplomasi anlayışını şekillendirmesi Karlofça Antlaşması'yla başladı. Dört devletle on altı yıl süren savaşların sonunda imzalanan Karlofça Antlaşması[7] sürecinde ve görüşmelerinde Hollanda ve İngiltere'nin yoğun faaliyeti söz konusu olmuştu. Hatta antlaşma için yapılan görüşmelerde İngiliz Elçisi Guillaume Paget açılış nutkunu yapmıştı.[8] Avusturya tarafına daha yakın bir tutum içerisine girmekle birlikte bu bölgedeki barışın sağlanması için büyük bir gayretle uğraştı. Burada Avrupa'da aktif siyaset izleyen Kral Giyyom Direnj'in barış sağlamadan beklentisi, ortak düşmanı Fransa'ya karşı Avusturya'nın hareket imkânını

[5] Mckay-Scott, *age*, s. 203, 205.

[6] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 283.

[7] İsmet Parmaksızoğlu, "Karlofça", *Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi (İA)*, VI, (1977), s. 346-350.

[8] Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi,* TTK, IV, Ankara 2011, s. 2269.

rahatlatmaktı. Bu sayede tek cepheye odaklanabilirdi. Diğer taraftan barışa yaptığı katkılardan dolayı ticari kapitülasyonlardan kendi payına çıkarını sağlamıştı. Felemenk ve İngilizlerle ilişkiler gayet samimi bir hal aldı.[9] Karlofça sonrası kaybedilen toprakları geri alma arzusu reformları beraberinde getirmiş, bu da önce Prut ve sonrasında Mora'da galibiyetle sonuçlanmıştı. Ancak Avusturya'nın da savaşa dâhil oluşu ve ardından gelen Petervaradin yenilgisi Pasarofça'da iki tarafın barış masasına oturtulmasıyla son buldu. İngiliz elçileri Robert Sutton, Abraham Stanyan ve Edward Wortley Montagu antlaşmanın imzalanmasında yoğun mesaileriyle etkili olan diplomatlardı.[10]

1736-39 yılları arasında Rus ve Avusturya güçleriyle yapılan savaşlar sonucunda imzalanan Belgrad Antlaşması'nda arabuluculuk konusunda ikinci plana düşen denizci devletler Bâbıâli nezdinde de itibar kaybettiklerinden ticari menfaatlerine odaklanıp çıkarlarını koruma yoluna gittiler. Bunlardan biri de İngiltere'ydi. Zaten parlak olmayan Doğu Akdeniz ticaretindeki çıkarları için diğer denizci devletlerin hareketlerini yakından takip ediyordu. Londra, Doğu Akdeniz ticaretini geliştirmeden ziyade var olanı koruyabilme yoluna girmişti. Bundan sebep Tunus, Cezayir ve Trablus Berberi Ocaklarıyla olan ticari ve dostluk antlaşmalarını 1751 yılında uzatmıştı. Cebelitarık'taki donanmasının ihtiyacı olan erzak teminini de bu limanlarından gümrüksüz bedeliyle alınmasına müsaade edilmişti.[11] Geleneksel İngiliz siyaseti Avrupa'da güçler dengesini korumak üzerineydi. İngiliz siyaseti bu yıllardan itibaren Avrupa içerisindeki karşılıklı düşmanlıklarda mümkün olduğunca taraf olmama siyasetini; Fransa bloğunu güçlendirmeme, mümkünse bu blok içerisinde de çatlaklar meydana getirme ve Hannover'in güvenliğini temin etme noktasına çevirmiştir. En büyük çekincelerinden biri Hannover Elektörlüğü'ne diğer prenslerin ve Fransa bloğunun saldırmasıydı.[12] Bu noktada ortak düşmanı Fransa'yı kontrol altında tutmak ve yayılmasını engellemek için Habsburgların yanında olmuş, İstanbul-Viyana mücadelelerinde barışı sağlayarak ne Habsburgların yıpranıp Batı cephesinde Fransa'ya karşı güçsüzleşmesini ne de Bâbıâli ile arasını bozarak Doğu Akdeniz'deki ticari menfaatlerinin yara almamasını sağlamaya çalışmıştır.

[9] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, II, s. 48.

[10] Hüseyin Onur Ercan, *Pasarofça Antlaşması Diplomasi ve Barış,* TTK, Ankara 2022, s. 144-148.

[11] Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* Yeditepe Yayınları, V, İstanbul 2011, s. 610, 616.

[12] Fatih Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, Urzeni Yayınları, İstanbul 2021, s. 315.

Fransa

Fransa, on sekizinci yüzyıla Güneş Kral olarak adlandırılan XIV. Louis (hsd. 1643-1715) idaresinde başladı. Bu yüzyıl boyunca Fransa Avrupa'da devamlı surette varlığını güçlendirdi. Bunun altında yatan sebep Batı Avrupa'da en fazla nüfusa sahip olmasıydı.[13] Nüfus durumundaki bu durum 19. yüzyıla kadar Fransa'ya büyük ayrıcalıklar kazandıracaktı. Fransa, Avrupa'nın en azametli devleti statüsündeyken İspanya Veraset Savaşlarında oldukça yıpranmıştı.[14] Denizci devletler (İngiltere, Hollanda) ve Habsburglarla süren savaş Fransa işgaline doğru ilerlerken meşhur komutan Villars'ın Prens Eugen de Savoy'a karşı kazandığı galibiyet krallığı işgalden kurtardı.[15]

Utrecht Barışıyla denizci devletlerle barış imzalayan Fransa, Habsburglarla ikili mücadeleye devam etmiş ancak Prens Eugen'in bir kez daha Ren kıyılarında mağlup edilmesi Viyana'yı da barışa yaklaştırmıştı. Rystad barışıyla Fransa-Habsburg Barışı sağlanmış oldu. 1715'te Güneş kralın ölümüyle yerine torununun oğlu küçük yaştaki XV. Louis (hsd. 1715-1774) Fransa tahtına geçti. Kardinal ve devlet adamı Fleury dış siyaseti belirleyen en etkili isim olarak ön plana çıktı. Daha çok barış yanlısı politikalarıyla öne çıkan Fleury, Lehistan ve Avusturya Veraset meselelerinde soğukkanlılığını bir yere kadar korurken, ülkesinin kıta siyasetindeki rolünün getirdiği gerekliliklerle bir süre sonra kendini savaşların ortasında buldu.

Fransa, VI. Karl'ın (hsd. 1711-1740) ölümüyle boşalan imparatorluk seçiminde farklı bir adayı destekleme yoluna gitti. Bu sayede bir taraftan Habsburgların otoritesi topyekün bir mücadeleye gerek olmaksızın başta Almanya'da azaltılacak ve ülke kapılarını sonuna kadar Fransa'ya açacaktı. 1740 yılında VI. Karl'ın ölümüyle kızı Maria Theresia'nın babasının sağlığında prensiplerini belirlediği *Pragmatische Sanktion*'u onaylamayan ve meşruiyetin sorgulayan bloğun arkasında Fransa vardı. VI. Karl'ın kendinden önce tahtta bulunan ve ardında erkek varis bırakmadan ölen ağabeyi I. Joseph'in (hsd. 1705-1711) kızıyla evli olan Bavyera Elektörü Karl Albert, Fransa desteğiyle harekete geçti. Fransız birlikleriyle takviye edilen Bavyera birlikleri Bohemya başkenti Prag'da Karl Albert'i VII. Karl adıyla Bohemya Kralı ve İmparator ilan etti. Bu sayede Fransa, Orta Avrupa'da taht iddiasındaki Karl Albert ve Prusya ile

[13] J. M. Roberts, *Avrupa Tarihi,* İnkılap Yayınları, İstanbul 2015, s. 358.

[14] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 72.

[15] Voltaire, *XIV. Louis Asrı II,* MEB, Ankara 1946., s. 127.

birlikte kualisyon kurarak Avusturya'dan toprak kazanma amaçlı klasik on yedinci yüzyıl politikalarına döndü. Fransa'nın amacı, kendi adayı olan Karl'ı VII. Karl olarak tahta çıkarmak, bu yolla kadim düşmanı Habsburgları etkisizleştirerek Güney Hollanda ve Almanya içlerini savunmasız bir şekilde ele geçirmekti. Müttefiklerine ekonomik desteği ve ordularını paralı yardımcı birlikleriyle takviye etmeyi vaad ediyordu. Nitekim Karl Albert, Prag'da Belle-İsle'nin desteklediği ordusuyla VII. Karl olarak taç giydi. Versay ise ısrarla Viyana'ya doğrudan savaş ilan etmiyor, Habsburglar ile savaşmadığını ve sadece Karl Albert'i desteklediğini beyan ediyordu. 1741 sonu ve 1742 yılı başlarında Fransa tarihi hedefine hiç olmadığından daha yakındı. Aşağı Avusturya, Bohemya işgal edilmiş, İspanyollar İtalya'da ilerlemeye başlamışlardı. General Belle-İsle, Fransa'yı Güneş Kral XIV. Louis'in bile hayal edemeyeceği bir başarıya ulaştırmıştı.[16]

Savaşa İngiltere'nin dâhil olması ve Maria Theresia'nın kararlılığı sayesinde kısa sürede toparlanan Habsburglar, Prusya ve Saksonya ile barış imzalayıp yine İngiltere'nin teşvikiyle Savoy'u kendi safına katınca Bavyeralı Karl Albert'i topraklarından çıkarması çok daha kolay oldu. Ayrıca Fransa tam da bunlar olurken yeri de doldurulamayacak bir kayıp yaşayarak Fleury'nin ölümüyle sarsılmıştı. Hiçbir zaman resmen başbakan olmasa da Fleury, XIV. Louis devri başlarında birçok reformu gerçekleştiren Kardinal Mazarin'den bu yana kralın en yakınındaki yardımcıların bile sahip olamadığı geniş yetkilere sahip olmuştu.[17] Döneminde uyguladığı tasarruf politikaları sayesinde ülkeyi darboğazdan kurtarmıştı. Voltaire'in ifade ettiği şekilde, devletin varlığını devam ettirmesi onun ılımlı politikalarıyla mümkün hale gelmişti. Ülkenin Avrupa hamleleri ise Veraset savaşı başlangıcındaki konumdaydı. Fransa, Bavyeralı Charles'ı (hsd. 1742-1745) yeniden imparatorluk tahtına oturtma niyetindeydi. Kısa süren kazanımların son bulması bunu zaruri hale getirmişti.

1743 yılı itibariyle bir yıl önce barış halinde olduğu İngiltere ve Avusturya ile fiilen savaş durumuna geçilmişti. Fransa için kralın menfaatlerinin korunmasının ötesinde sınırların müdafa edilmesi gibi bir durum oluşmuştu. Bunu sağlamak için Orta Avrupa'da ilerlemek yerine İngiltere ve Avusturya'yı doğrudan tehdit edecek ve daha güçlü olduğu yerlere odaklanmıştı. Ren Nehri boyunca uzanan bölge, İtalya ve Hollanda

[16] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 197-198.
[17] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 272.

hem İngiltere hem de Habsburgları zora düşürecek mihenk noktaları olarak görüldü. Hollanda'da harekâtı bizzat Fransa, Ren bölgesinde ise müttefikler ortak olarak yürütecekti. Fransa, İspanya ile sıkı Bourbon aile ittifakını (*Family Compact*) imzalayarak pekiştirdi. Kral XV. Louis, İtalya'daki Habsburg toprakları olan Milano, Parma ve Piacenza'yı İspanyol damadı Don Philip'in alması için yardım edecekti. Ayrıca Akdeniz'de Minorka ve Cebelitarık da İngilizlerden alınmak suretiyle buradaki en temel üsleri ele geçirilecekti. 1744'te Habsburg ve müttefiklerine resmen savaş ilan edilirken Fransa-İspanya birlikleri İtalya'ya yönelmişti. Güçlü Avusturya-Savoy işbirliği sayesinde ilerlemelerinin önü kesildi. Hollanda'da ise Fransızlar Mareşal Saxe komutasında zaferden zafere koşarak Avusturya Hollanda'sı da denilen güney bölgelerini işgal etti. Denizlerde de İspanya ile birlikte İngilizlere saldıran Fransa, Britanya ile birlikte savaşın 1745'ten sonrasına uzamasının yegâne sebebi olacaktı. Fransa'da gıda krizi de ekonomik darboğazla birleşip kendi sistemini sıkıntıya sokmuştu. Maliye Bakanı Machault, maliyenin çökmekte olduğunu ve ticari filonun zarar görmesinden dolayı barışa ihtiyaç duyulduğu konusunda kral ve nazırları devamlı surette uyarıyordu.[18]

Halk da barış konusunda ısrarcı bir yaklaşımla baskı unsuru olmaya başlamıştı. Yaşanan bu sıkıntılar İngiltere ve Fransa'nın birbirlerine daha fazla dayatma yapmadan ve kazanımları çok da önemsemeden Aix da Chapelle'de barışa razı olmalarını sağladı. Maria Theresia ve kocası Franz Stephan Habsburg ailesinin üyeleri olarak Kutsal Roma-Alman tacının İmparator ve imparatoriçesi olarak kabul edilecek, Fransızlar da Dunkirk istihkâmlarını yıkmayı, İngiltere'de Stuartları desteği sonlandırmayı ve Hollanda'dan kesin şekilde çekileceklerdi. Ayrıca iki taraf, sömürgelerde birbirlerinden elde ettikleri toprakları karşılıklı olarak tahliye ve iade etmeyi kabul ediyorlardı. Sonuç olarak Fransa'nın yayılmacı teşebbüslerini gerçekleştirmeye çalışırken dalgalanan ekonomisini düşünmeden harekete geçemeyeceği gerçeği bir kez daha görülmüş oldu. Nitekim 1748 Aix La Chapelle uzun süreli bir mücadeleyi sonlandırmış oldu. 18. yüzyıl boyunca denizlerde yer yer başarılar kazanmasına ve iyi amiraller ile denizciler yetiştirmesine rağmen Fransa hâkimiyetini sadece karayla sınırlamış durumdaydı.

[18] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 201, 206.

Rakibiyle mücadele için tersanelerinde sürekli hazırlık yapmasına karşın deniz egemenliğini kurma gibi bir niyeti olmadı.[19]

Fransa tüm bu eksiklerine rağmen Avrupa hâkimiyetinde gerek alternatif bir bloğun başını çekmesi gerekse de kabiliyetleri açısından kıta Avrupa'sında ve hegemonya konusunda İngiltere'nin tek rakibi olduğunu kanıtlamıştı. Barış Antlaşması Fransa'yı dizginlemediği gibi Avrupa'ya dair nüfuz artırma politikalarından da vazgeçirmemişti. Uygun imkân ve konjüktür dâhilinde müttefiki Prusya ile de anlaşıp Alman devletçiklerini uydusu yapma siyasetine devam edebilirdi. Fakat donanmasıyla ticari filosunun en az yarısını kaybetmiş olmasına mali bunalım da eklenince Fransız halkı da barışın yanında yer aldı ve en azından bir süreliğine yayılmacılık siyasetlerini benimsemedi. Mauperas ve Machault'un 1754'ten itibaren odaklandıkları nokta, donanmayı İngiltere ile Avrupa ve sömürgelerde mücadele edebilecek seviyeye getirmekti.[20]

Fransa Yedi Yıl savaşlarının arefesine kadar barışçıl siyasetinden vazgeçmedi ve tamamen İngiltere ile denizlerde mücadeleye odaklandı. Avrupa'da 1740 sonrası siyasetin en temel sorunu, kıta içi bozulan istikrarsızlık döneminde sürekli savaşabilmek için gerekli olan gücü seferber edebilmeyle para ihtiyacını tedarik edebilme ihtiyacıydı.[21]

Avusturya Veraset Savaşları boyunca Fransa, kendi bloğunu güçlendirmek için çalışmalar yürüttü. Daha Belgrad Antlaşması görüşmeleri sürerken bir ittifak bloğu kurulması arzu edilmesine rağmen bunun ülkesini savaşa sürükleyeceğini düşündüğünden Fleury işi ağırdan almıştı. Macar asilzade Joseph Racozy, İspanya ile Osmanlı arasında böyle bir ittifakı kurma fikrini ortaya attı ve bu yolda adımlar attı.[22] Madrid buna sıcak bakarken Bâbıâli Fransa'nın doğrudan içinde olmadığı bir ittifakta yer alma konusunda kuşkuluydu. Fransa hükümeti tarafından askerî görevle İstanbul'da bulunan Bonneval ve çevresindeki bazı Macar ileri gelenlere göreyse Viyana'da yaşanan taht mücadelesi Habsburglar lehine sonuçlanırsa kuvvetlenecek ve Osmanlı Batı sınırlarına tehdit oluşturacaklardı. Engellemenin yolu ise açıktı: "Kargaşadan

[19] Roberts, *Avrupa Tarihi,* s. 360.

[20] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 208, 210, 212.

[21] Roberts, *Avrupa Tarihi,* s. 373.

[22] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler,* s. 309.

yararlanarak Osmanlı himayesinde bir Macar Devleti kurmak" idi.[23] Ancak bu fikir de benimsenmeyecekti. Fransız elçisi Villeneuve'nin Belgrad Barışı'nın sağlanmasındaki gayreti göz önüne alındığında, Hammer'in ifadesiyle[24] Bâbıâli'ye üstün imkânlar kazandırması ve Fransa teminatı aracılığıyla gerçekleştirilmesi açısından Osmanlı ve Fransız yıllıklarının kaydettiği en parlak olaylardan gösterilir. Villeneuve başarılı arabuluculuğu sayesinde ülkesinin İstanbul'daki nüfuzunu pekiştirmişti. Ancak hükümetinin kendinden beklentisi Bâbıâli'yi Habsburglarla ebedi barış yapmaktan vazgeçirmek ve hatta Macaristan'da sürpriz bir şaşırtma hamlesiyle Orta Avrupa'daki dikkatleri başka tarafa yöneltmekti.[25]

Bu sıralarda İstanbul'da Topçu Ocağı'nda görevli Humbaracı Ahmet Paşa, nâm-ı diğer Comte de Bonneval'e de devlet adamlarını Macaristan'a ani bir saldırı için ikna talimatı verildi. Osmanlı tarafına savunma maksatlı kaydırılacak Habsburg birlikleri İtalya'yı savunmasız duruma düşürebilirdi. Dış işleri bakanı d'Argens gerçekten bir cephe açıldığında ve Macaristan'a harekât başladığında Bâbıâli'ye külliyetli miktarda nakit yardımı da yapabileceği konusunu da gündeme getirerek Osmanlı'nın tavrını ölçüyordu. Humbaracıya da şartları sağlaması durumunda herhangi bir engellemeye maruz kalmadan şanına yakışır bir şekilde memleketi Fransa'ya dönebilme imkânı tanınacaktı. Ancak ne kadar uğraştıysa da netice alamadı. Savaşın ilk beş yılında durum böyleyken 1745'te Versay, Habsburglara karşı ittifak kurmak üzere Castellane'yi İstanbul'a elçi olarak gönderdi. Castellane'nin Bâbıâli'ye teklifi şu şekildeydi: 1) Olası bir barış görüşmesinde (Aix La Chapelle gibi) Osmanlı'nın da murahhas göndermesi, 2) Kutsal Roma-Alman İmparatoru Franz Stephan'ı tahttan feragata zorlamak, 3) Macaristan'ın tekrar Osmanlı toprağı olmasının sağlanması, 4) Franz Stephan'ı tacından edinceye kadar mücadele etmek, 5) Fransa ile yapılacak Antlaşmalara müttefik olarak katılım sağlanması, 6) Antlaşmaya dâhil olan devletlerin hiçbirinin kendi başına Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu ile barış görüşmesi yapmayacağıydı.[26] Hatta Castellane ve Humbaracı, Bâbıâli'ye Avusturya'ya karşı savaş ilanı etmesi durumunda Osmanlı

[23] Yorga, Nicolae Yorga, *Osmanlı Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, IV, İstanbul 2009, s. 367.

[24] Hammer, Fransa'nın Osmanlı İmparatorluğu meseleleri üzerindeki tesirinin ne bu zamana kadar ne de bundan sonra bu derece kesin olmadığını ifade eder. Ona göre Belgrad'ta Fransa adına Villeneuve'nin oynadığı rol iki ülke diplomasi tarihinin en unutulmaz olayıdır. Avrupa'nın diğer devletleriyle Osmanlı arasında imzalanan barış antlaşmasında maddeleri insan haklarına uygun biçimde ele alıp uygulanmasını sağlayan ilk devlet olarak gösteren Hammer, Avrupalı devletler için Osmanlı'yı tanımasından ötürü bir yol gösterici, rehber ve vasiydi. Bk. Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, haz. Mümin Çevik, VIII, İstanbul 2010, s. 8.

[25] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* V, s. 602.

[26] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler,* s. 322.

Ordusu'nun savaş masraflarının yarısının karşılanacağı dahi vaad edilmişti.[27] Hâlbuki Versay'dan bile tam yetki alınmadan yapılan bu teklif gerçeklikten öte Bâbıâli'nin niyetini ölçer nitelikteydi ve bu da Osmanlı için barışı feda etmeye değer bir teklif olarak kabul görmedi. Fransa, Karlofça'ya giden süreçte Habsburglarla kendisi de savaş halinde bulunduğundan Osmanlı'nın barış yapmasına sıcak bakmadı ve devamlı surette bunu ifade etti.

Ancak Fransa'nın da Bâbıâli'nin istediklerini alana kadar Habsburglarla savaşması sözü Bâbıâli için savaş için bir gerekçe olabilirdi. Versay ise böyle bir taahhütte kesin şekilde bulunmuyordu. Belgrad Barışı'ndan beri İstanbul'da bulunan elçi Penkler'in ikna gücü ve başta Reisülküttab ile olan bireysel yakınlığı Humbaracı'nın bütün çabasını boşa çıkarmıştı. Elçi Castellane ise Fransa'nın diplomatik faaliyetlerdeki başarısızlığının yegâne sorumlusu olarak ülkesine geri çağrıldı. Oynadığı ikili siyasetten ötürü prestiji Bâbıâli nezdinde sarsılmış Fransa'nın durumu eski haline getirmesi oldukça zordu. Halefi Kont Vergennes'in tavsiyeleriyle Kont des Alleurs Bâbıâli nezdinde Fransa'nın yeni elçisi olarak görevlendirildi. Sefirliği sırasında temel görevi Habsburgların sadık müttefiki Rusları âdeta Kuzeye hapsederek hareketsiz kılacak bir ittifakı meydana getirmekti. Lehistan'ın bağımsızlığı sağlanıp, müdahale olması durumunda İsveç, Prusya, Osmanlı ve Fransa'nın oluşturacağı dörtlü ittifak harekete geçerek Rusları durduracaktı. Des Alleurs görevine başlamasının ardından Bâbıâli'ye Fransa'nın tekliflerini iletti. İsveç elçisi Celsing ile aynı amaç için ortak hareket etti. Ancak faaliyetleri başarısız olacaktı. Fransa'nın bütün çabaları bu sefer Bâbıâli'nin kararlı, sarsılmaz ve tartışılmaz barış siyaseti sebebiyle karşılık bulmadı.[28]

Osmanlı bu yıllarda İran'da hüküm süren Nadir Şah ile barış görüşmeleri sürdürmekteydi. Habsburg-Rus karşıtı blok kurma fikri sadece Fransa'ya ait değildi. Prusya da bunu istiyordu. Ancak Silezya Eyaletini işgal ettiği Maria Theresia ile Dresten'de antlaşmaya varınca müttefiklerini yüzüstü bırakmış oldu. Ama onları küstürmemek için de Rusya karşıtı blok oluşturma ve Avusturya'yı da bu birliğe katma

[27] Hatta teklifin kabul görmemesi üzerine Castellane ve Humbaracı'nın arası açılmıştı. Durumu Castellane'nın beceriksiz ve ilgisizliğine bağlayan Humbaracı onun görevden alınmasını Fransız yetkililere bildiriyordu. Dış işleri bakanı d'Argens'a mektubunda ise Padişah ve vezirlerinin Hristiyan âlemindeki durumların kendi lehine döndüğünü düşünmesinden ve İran'la yeterince meşgul olmasından dolayı Macar Kraliçesi'ni hiçbir şekilde huzursuz etmeyi arzulamadığını ifade etmiştir. Bk. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* V, s. 603.

[28] Zinkeisen, *age.,* V, s. 604-605

fikrini ortaya atmıştı. Ancak bu o dönem koşullarında hiç olası değildi. Fransa ve Prusya Bâbıâli'yi düşmanlarına karşı kurdukları bloklarda savaşacak artı bir cephe olarak gördüler.[29]

Vergennes ve Des Alleurs'un bütün çabaları, açıktan ve gizliden verilen hediyeler ve ustaca kullanılan diplomasi hamlelerine rağmen başarılı olamadılar.[30] Fransa'dan elinde bir sandık değerli eşyalarla ve XV. Louis'in mektubunu taşıyan Bellet adlı bir doktor da Kuzeyde güçlenen Rusya'ya ve ortağı Avusturya'ya karşı Versay tarafından kararlaştırılan ittifak önerisini tekrarlamak için İstanbul'a geldi. Ancak gerek kendi ve gerekse Des Alleurs ve konsolosluğun çabalarına rağmen netice değişmedi. Bu durumda Kuzey'de Rusya'nın, İsveç başta buradaki ülkeleri *"tek tek yutma"* tehlikesinin eninde sonunda Osmanlı için de tehdit oluşturacağı anlatılmaktan ileri gidilemedi. Sadrazamların devamlı değiştiği bir ortamda zaten Rus ve Avusturyalılarla hiç bir şekilde savaşmak istemeyen Bâbıâli tüm bu hamlelere rağmen savaşa yanaşmıyordu.

18. yüzyılda yapılan savaşlarda coğrafi uzaklık ve farklılıklar devletler arasında ortaklık ve stratejik işbirliğini sürdürme yolunda zorlu görülseler de çapraz denge ve karşılıklı menfaat ilkesi bunu zorunlu kılıyordu. Pasarofça Antlaşması'nın imzalanmasının en büyük etkenlerinden biri İspanya'nın Sicilya ve Sardinya'da yaptığı çıkartmaydı.[31] Neticede uzun süren Fransız diplomasisi hiçbir şekilde amacına ulaşamadığı gibi iki ülkenin kadim ilişkilerin sürekliliğinde bir kesintiye de sebep olmadı.

Rusya

Rusya on sekizinci asrın ilk çeyreğinde güçlü reform programıyla ülkesini büyük bir Avrupa gücü haline getiren Büyük Petro (hsd. 1682-1725) idaresi altındaydı.[32] Bu zamana kadar topraklarının büyük kısmını Türkler ve İsveçlilerle savaşmaktan yorulmuş Polonya aleyhine genişletmişti.[33] Rus toplumunu bir arada tutan, dinî ya da ortak kültürel temellerden ziyade otoriteydi. Bütün dikkatini savaşlarla kazanmaya çalıştığı zaferlerine veren I. Petro, geleneksel toplumları hızlı ve radikal biçimde

[29] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, s. 324.
[30] Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi,* III, s. 136.
[31] Ercan, *Pasarofça Antlaşması Diplomasi ve Barış,* s. 30.
[32] Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi,* II, s. 241.
[33] Roberts, *Avrupa Tarihi*, s. 366.

modernleştirmeyi amaçlayan diktatörlere benzetiliyordu. Modernizasyon amacının yegâne sebebi ise denizlere açılmak yoluyla genişleme arzusuydu. Büyük mücadeleler sonucu ele geçirilen Baltık Denizi'nin en doğu limanlarından birine Petro'nun şehri manasına gelecek şekilde "*Petersburg"*adı verildi.[34] Kurduğu başkent ve liman şehriyle I. Petro Rusya'yı Batıya açan kişi oldu.[35] Rus tarihçi Soloviev'in[36] de ifade ettiği şekilde, Rusya'nın ilerlemesindeki temel neden Çar Petro ve reformlarıydı. Bunlar sayesindedir ki Petro'dan sonra devlet ayakta kalabildi. Rusya ilk olarak bu dönemde Orta Asya'da nüfuz kurmaya başladı. Petro'nun ardından ülkede çalkantılı iç savaşların ve taht kavgalarının yaşandığı bir süreç izlendi. Petro ile Katerina'nın tahta çıktığı 1762'ye kadar çalkantılarla dolu geçen bu dönemde ülke çarlardan ziyade Bestuzhev ve Ostermann gibi yardımcılar tarafından idare edildi.[37]

Bu iki devlet adamı, Avrupa ile diplomatik süreci sürekli ve akıcı bir hale getirdiler. 1726-1741 yılları arasında Rus dış politikasını belirleyen Ostermann, Habsburglar ile bir ittifak meydana getirmişti. Bu politika 1762 yılına kadar devletin Batı politikalarının temelini oluşturacaktı. İsveç'i zayıflatmayı başaran Rusya, Habsburglar ile olan ittifakını da kendi lehine başarılı bir şekilde kullanabildi. Kuzeyde Polonya'ya nüfuz edip kral seçimlerinde kendi adayını ülkenin başına getirmeyi başardı. Veraset savaşlarında Hollanda'ya kadar müttefiklerine yardım edebilmesiyle Avrupa'da da söz sahibi olduğunu herkese göstermiş oldu. Ayrıca Avusturya ile birlikte Rusya 1736 yılında Osmanlı Devleti'ne karşı savaş ilan etti. Ruslar Osmanlı güçlerinin Batı Cephesinde olmasını fırsat bilerek Özi ve Azak Kalelerini ele geçirdiler. İki devletle imzalanan barış antlaşmasıyla (1739) Osmanlı Azak Kalesi'ni tamamiyle yıkmak koşuluyla da olsa bölgedeki varlığı kabul edildiğinden Ruslar da Karadeniz'e çıkabilmek için ilk imkânını elde etmiş oluyordu.[38] Diğer yandan Belgrad Antlaşması sürecinde Bâbıâli'deki savaş ve barış yanlılarının mücadelesini barışı arzulayan taraf

[34] Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, TTK, Ankara 1987, s. 257.

[35] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 213.

[36] Soloviev" Petro'nun kişiliğinin ve başarılarının Rus tarihinin akışını daha yüksek bir seviyeye yönlendirdiğini, gelecekteki modernleşme ve ilerlemeyi mümkün klıdığına inanıyordu."Rusların o sekizinci yüzyılın başlarında gösterdiği atılımın hiçbir toplumda eşi yoktur. Halkı bu canlandırmaya yönlendiren kişi tarihteki en büyük lider olarak tanımlanabilir, çünkü uygarlık tarihinde bu kadar önemli bir yeri başka kimse hak etmemiştir." şeklinde ifade etmiştir. Bk. Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 228.

[37] Lee, *age.*, s. 229.

[38] Kurat, *Rusya Tari*hi, s. 276.

kazanmıştı. Barış yanlılarının temel argümanı, mümkün olduğunca Habsburg ve Romanov düşmanlığına karşı yeni bir cephe açmamaktı.[39]

1741'de Rusya'nın Dış İşleri Bakanlığı görevine Ostermann'ın yerine Prusya düşmanlığıyla tanınan Bestuzhev geçti. Prusya, Habsburg hâkimiyetindeki Silezya'ya saldırdığında Bestuzhev Habsburglara destek verme ve işbirliğini artırma yoluna gitti. Prusya'nın Rusya'nın gelecekteki muhtemel düşmanı olacağını, Avrupa'da Rus hâkimiyetini sınırlayıp Polonya ile Baltık topraklarındaki Rus hâkimiyetini de tehdit edeceğini savunmuştu. Buna karşı Bestuzhev, Habsburglar ile ittifak antlaşmasını 1746'da yeniledi. Ardından müttefiğini desteklemek üzre savaşa katıldı. Aix-la-Chapelle Antlaşması (1748) ile başlayan dönemde, Rus dış siyasetindeki Prusya düşmanlığı giderek yoğunlaşacaktı. VI. İvan, Alman nüfuzuna tepkili Rus subaylarca tahtından indirildi. Petro'nun büyük kızı Eliyazeteva (Elizabeth Petrovna) (hsd. 1741-1761) tahta geçti. Yirmi yıl boyunca ülkeyi yönetti. Avrupa'da Veraset Savaşları ve Diplomatik devrim dönemindeki gelişmelerle Yedi Yıl Savaşları yaşanırken idareyi elinde tuttu. Avusturya Veraset Savaşları boyunca Rusya, Avusturya-İngiltere bloğunda harekete geçmesi beklenen bir güç olarak daimi surette kenarda kaldı.[40]

Eliyazeteva, yeni şansölyesi Bestushev'in de etkisiyle Habsburglar ve Britanya ile daha da yakınlaştı. Viyana sarayı ile müttefik duruma gelen Rusya, *casus foederis* ilkesinin[41] Osmanlı'yı da kapsaması ve hiçbir şekilde muaf tutmaması konusunda Viyana'ya baskı oluşturuyordu. Son savaşta (1736-39) işbirliği yaptığı Viyana ile olası bir Osmanlı tehlikesi durumunda işbirliğini garanti altına almaya çalışmıştı. Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu Başbakanı Kaunitz Türklere karşı tetikte olmayı ancak Avusturya'dan kaynaklı bir şekilde de barışın bozulmamasından yana bir duruş sergiliyordu.[42] Aynı şekilde Maria Theresia da Türklerle iyi geçinmekten yanaydı.[43]

---

[39] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 313.

[40] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 210.

[41] Casus Foederis, Diplomatik anlamda, müttefiklerden birine bir saldırı olması durumunda ittifak şartlarının yürürlüğe girdiği ve topyekûn harekete geçilmesini öngören durumdur. Bu durumda Rusya bu maddenin bağlayıcılığının sınırını belirlerken Osmanlı'yı da kapsaması gerektiğini ısrarla vurguluyor, ancak Belgrad Barışı'nın akabinde ülkesinin içinde bulunduğu Avusturya Veraset Savaşlarından dolayı Viyana bu konuda çekingen bir tavırdaydı. Bk. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi*, VI, s. 607.

[42] Kemal Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1985, s. 18.

[43] Gerçekten o sıralarda Rusya ve Avusturya'nın bir Osmanlı savaşından korktukları açıktı. Rusya'nın Elizabeth Petrowna adlı Ukrayna'da inşa ettiği savunma hattı iki tarafın gerilmesine sebep olmuştu. Avusturyalı köylüler tarafından Nova Serbia adlı bölgenin mezkûr mahal yapılmaya çalışılması da Avusturya ve Osmanlı arasını açan bir başka gelişmeydi. Aralarındaki antlaşmaya rağmen Casus Feodelis Avusturya da bir tahkimat yüzünden bir

Bestushev'e göre Baltıklar'da Rus yayılmasını tehdit edecek kadar güçlenen Prusya, Avusturya'dan da Silezya'yı almasından dolayı ortak düşman durumundaydı. Prusya Kralı Friedrich'in (hsd. 1740-1786) Versay Sarayınca destekleniyor oluşu da Rusya'yı Britanya'ya yaklaştırıyordu. Ayrıca Leh Kralı tarafından yönetilen Saksonya'nın Prusya tarafından geçici olarak da olsa işgal edilmesi Rusları sınırlayabilecek nitelikte olduğundan tehdit sayılabilirdi. Bu zaruretlerin de etkisiyle 1746 yılında Rusya ve Habsburglar aralarındaki ittifak antlaşmasını yenilendi. Prusya'nın Avusturya eyaletlerine saldırması durumunda Rusya Silezya'yı almak için Maria Theresia'ya destek verecekti.

Başvekil Bestushev'e göre Prusya-Osmanlı ittifakı olabilecek senaryoların en tehlikelisiydi.[44] II. Friedrich (hsd. 1740-1786) ise bunu gerçekleştirmek için elinden gelen her türlü entrikayı çeviriyordu. Özellikle Doğu Avrupa'da yaşanan gelişmeler, yükselen Prusya ve ona karşı cephe alan iki güç Rus ve Habsburg Monarşileri Veraset Savaşları sonrasında ve Yedi Yıl Savaşları öncesinde Avrupa'da Diplomatik devrimin temel belirleyicileri oldular. Aix-La Chapelle Antlaşması sorunları kökünden halledemediği gibi devamında gelen yıllarda ittifak sistemlerinin bazılarını kökünden değiştirmişti. Bunda da etken olan yükselen Prusya'ya cephe alan iki monarşinin (Rusya, Habsburg) tutumlarıydı. Rusya'da birbirinden farklı düşünce ve siyaset odaklarının ortak tek noktası Prusya karşıtlığıydı.

Bestuzhev'e göre Fransa'nın da destek olacağı Prusya'nın Rusya'yı büyüme ve yayılmasının önünde bir engel oluşturabilirdi. Bu yüzden Habsburglar ve Lehlerle birlikte Prusya karşıtı bir kualisyon kurulmalı, toprakları da taksim edilmeliydi. Silezya Habsburglara, Courland Lehistan'a ve Doğu Prusya eyaletleri Rusya arasında taksim edilerek Prusya eski ve güçsüz bir elektörlük haline indirgenmeliydi. 1740-55 yılları arasında Rusya'da Büyük Petro ile İkinci Katerina gibi iki güçlü Rus hükümdarının saltanatlarının bu ara döneminde taht kavgaları, iç karışıklar ve mali bunalımlar etkili olmuştu. Böylesine bir zamanda Rusya herhangi bir sapma göstermeden sürekli bir dış politika programını Beshuztev'e borçluydu. İki imparatoriçe, Maria Theresia ve Elizabeth ittifakı her iki devletin Frederich Prusya'sını yok etmek için günden güne yoğunlaşan kararlılığının temelini oluşturdu.

---

savaşın oluşma durumunda Rusya'ya destek veremeyeceğini açıkça belirtiyordu. İngiltere'nin de desteklediği bu tutum inşaattan vazgeçilmesine sebep olmuştu. Bk. Beydilli, *age.*, s. 22.

[44] Beydilli, *age.*, s. 23.

Rusya 1747 yılında Osmanlı ile barışı yenilemiş ve Belgrad Antlaşması'nda tarafsızlığı karşılıklı olarak kabul edilen Kabartay arazisine Kırım hanının müdahale etmemesini ve anlaşmaya uyulmasını Osmanlı tarafından beklediği bildirmişti. Bunun üzerine 1751 yılında Kırım hanının iki oğlu bulundukları Kabartay arazisinden çıkarıldı. Rusya, İstanbul'da uzun süre vekâleten yürütülen elçilik makamında bulunacak olan entrikacı ve muhteris kimliğiyle tanınan Aleksis Obreskov'u elçi tayin etti. Elçi ve temsil ettiği hükûmetin tavrı ve Osmanlı tarafının barış yanlısı tutumu, 1739 Belgrad Antlaşması sonrasındaki olaylar zincirinde Osmanlı-Rus ilişkilerini bozma yönündeki Avrupa merkezli siyasi faktörlerin faaliyetlerinin akamete uğramasına sebep oldu. Yer yer meydana gelen karşılıklı anlaşmazlıklar 1768'e kadar ciddi bir çatışmayı tetiklemedi. Osmanlı tarafının bu dönemde iki ülkeye ait barış yanlısı tavrını Naili Abdullah Efendi'nin şu ifadesinde görmek mümkündür. Reisülküttab, Avrupa Avusturya Veraset Savaşları boyunca Bâbıâli'yi Habsburg karşısındaki bloğa çekmeye çalıştığı sırada kabul ettiği yabancı elçilere devletin bu konudaki net tavrını deklare edecekti. "Gök yere erişse, yer göğe erişse bile Bâbıâli barıştan vazgeçmez."[45]

Prusya

Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'na bağlı bir elektörlük iken 18. yüzyıl başlarından itibaren aşamalı olarak gözle görülür bir büyüme kaydeden Prusya, Hohenzohern Hanedanlığınca yönetiliyordu. I. Friedrich (hsd. 1713-1740) ülkesini kalkındırmış ve Avrupa'da devam eden savaşlarda İmparator Leopold'a (hsd. 1658-1705) verdiği destek sayesinde prensliğini krallık seviyesine çıkarmayı başarmıştı. Brandenburg Elektörlüğünün merkezi Berlin'di ve Prusya Krallığı adını alınca da merkez olma özelliğini sürdürdü.[46] I. Friedrich William'ın (hsd. 1713-1740) büyük bir ordu hazırlaması, Hannover Elektörü ve Çar I. Petro ile ikili ilişkileri geliştirmesi Viyana Sarayı ile ilk soğukluğu meydana getirmişti. Ama gücünün sınırlı oluşu imparatoru tedirgin edecek düzeyde değildi. Prusya üç parça halindeki yapısıyla Bavyera ve Saksonya düzeyinde de kısmi bir güce sahipti. İsveç'e karşı Rusya'nın başını çektiği Kuzey Savaşları'nda başarı göstermesine rağmen müttefiklerine oranla daha küçük bir pay ile Stettin ve çevresini alabilmişti.

[45] Yorga, *Osmanlı Tarihi,* IV, s. 374.

[46] Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi,* s. 48.

I. Friedrich, ömrünü Ren bölgesinde Prusya'nın üzerinde veraset hakkı olan Jülich-berg arazisini sınırlarına dâhil etmeye çabalamakla geçirdi.[47] Ancak başta İmparator VI. Karl ve müttefiki olan denizci devletler buna engel oldular. İmparatorun Prusya'ya karşı tavır aldığı ve hor gördüğü algısı oluşunca Fransız devlet adamı Fleury devreye girdi ve Friedrich'e bu arazinin sözünü vermek suretiyle yakınlık kurdu. 1740 yılında sadece Habsburglar için değil Prusya için de saltanat değişikliği yaşanmıştı. Ve bu dönem biri imparatorluk diğeri yükselmekte yeni bir güç merkezi olmaya doğru ilerleyen iki devletin de kaderini etkileyecek liderlerin, aydınlaşmış despotların çağı olmuştu.

Maria Theresia'nın 1740 yılında tahta çıkmasından kısa bir süre önce I. Friedrich William (hsd. 1713-1740) ölmüş, yerine daha sonra "*Büyük*" unvanını da alacak olan II. Friedrich (hsd. 1740-1786) Prusya Kralı olmuştu. Ancak tahta çıkar çıkmaz yoğun ve bazılarına göre sinsice yürüttüğü diplomatik hamleler amacını birkaç hafta içerisinde belli etti. VI. Karl'ın (hsd. 1711-1740) ölümünden sonra tahta babasının sağlığında oluşturulan *Pragmatische Sanktion* ile kızı Maria Theresia ve İmparator sıfatıyla Franz geçmişti. Ancak belgenin meşruiyetinin tanınmasıyla alakalı tartışmalar Avusturya Veraset Savaşları'na sebep oldu. Saksonya ve Bavyera Fransa desteğine rağmen saldırı için uygun zamanı bekleyip tedirginlik yaşarken Habsburg karşıtı bloğa cesaret verecek bir gelişme yaşandı. II. Friedrich'in (hsd. 1740-1786) mavi üniformalı askerleri Habsburg idaresindeki Silezya Eyaleti sınırına gönderildiler. Çok kısa süre içerisinde fazla direnişle karşılaşmadan eyaleti kolayca işgal ettiler. Bu hamleyle kral, Avrupalı muhataplarınca *"sonradan görme"* ve diplomaside *"kalleş"* olarak ün yaptı. Bunun ana sebebi, dış siyasetinin önceden kestirilemez oluşuydu. Siyasi adımları tamamen faydacıydı. Ve düşmanının açıklarını yakalama konusunda ustaydı. First Political Testament (*Birinci Siyaset Kanunları*) (1752) adlı eserinde Friedrich, asıl sanatın planları gizlemek ve karakteri maskeleyip adaletli ve ölçülü bir tutum sergilemek olduğunu ifade edecekti.[48]

Avrupa'da veraset savaşlarının gündemde olduğu bir konjüktürde Friedrich'in Silezya'yı istila eden hamlesi tam da bu sebeplerden sinsi ve art niyetli bulundu. Kendini savunmak için ise türlü iddialar ileri sürdü. Keza bunlara ihtiyacı vardı.

[47] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 195.
[48] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 197.

Habsburglar her ne kadar Veraset Savaşlarının ortasında olmuş olsalar da dostları ve müttefikleri vardı ve Prusya'nın üzerine bir müttefik orduyla saldırı ihtimali II. Friedrich için çekinilecek bir meseleydi. Onun için ele geçirdiği bölge oldukça mühimdi. Keza üç parçalı olan ve güçlü komşularından dolayı büyüme imkânı sınırlı olan Prusya için bu kazanım oldukça önemliydi. Bir milyonun üzerindeki nüfusu, yer altı kaynakları, verimli arazileri ve dokuma sanayisiyle Silezya ilerleyen zamanda Prusya'nın gelişimine büyük katkı sağlamaya zemin hazırlayacaktı.[49] İspanya'ya giden keten Hamburg, Cadiz, Malaga, Sevilla, Barselona Sanpeyalo ve Bilbao limanlarında yer alan mal akışının neredeyse %50 sini oluşturuyordu.[50] Habsburgların devlet gelirinin yüzde yirmi beşini oluşturan eyalet, Stratejik olarak Oder Nehri'nden yukarı doğru uzayan şeride sahipti.[51]Aynı zamnanda Saksonya ile Lehistan'ı birbirinden ayırmak suretiyle Saksonya'nın bölgede Prusya aleyhine bir güç olmasının önüne sadece set çekmekle kalmadı, topraklarında bütünlük sağlayamayan Leh arazisi üzerinde zaman içerisinde yayılma fırsatına da kapı araladı.

Büyük Friedrich entelektüel merakının yanında babasının idari ve askerî reformlarının Büyük Prusya'yı kurmak adına olduğunun farkındaydı. Bu yolda toprak kazanma adına oluşturduğu modern orduya inanan kararlı bir lider, real politik kavramıyla siyasetini belirleyen modern ve yeni tip bir lider figürünü oluşturuyordu. Bulunduğu coğrafyada Lehistan gibi dağılma riski taşımasına rağmen Prusya'yı bu durumdan koruyan Friedrich'in başlı başına liderliği, geliştirdiği ve Avrupa tarafından (başta Habsburglar) örnek alınan bürokrasisi ve asker faktörüdür. Fransız düşünür Mirabeau'nun da dediği gibi Prusya'nın ulusal sanayisi savaştı.[52] Ancak kaynaklarının sınırlı oluşu uzun süren savaşlardan ziyade kısa süreli harekâtlara izin verecek ölçüdeydi.

Ortak Habsburg düşmanlığı Fransa ile Prusya'yı yakınlaştırdı; hatta bir ittifakı da gündeme getirdi. Düşmanlarının müttefiklik ilişkisiyle bir araya gelmesi Viyana'yı telaşa sürüklerken, Britanya'nın düşman azaltma politikası sonucunda Maria Theresia Prusya ile barış imzalamak zorunda kaldı. 1742 itibariyle Maria Theresia ülkesini toparlamaya çalışırken bir yandan da Bavyera ile Saksonya'yı baskı altına almaya

[49] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 196.
[50] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, s. 317.
[51] Lee, *age.*, s. 240.
[52] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 197.

başladı. Friedrich ise bu toparlanmanın sonucunda kraliçenin eninde sonunda Silezya'yı geri almaya yönelik harekete geçeceğinin farkına varmıştı. Antlaşmayı hiçe sayarak saldırıya geçti. Avusturya Veraset Savaşları devam ederken, barış ilan edildikten sadece kısa bir süre sonra yaşanan bu gelişme Maria Theresia ve Habsburgların genel mücadelesine darbe vurabilirdi. Britanya'nın da baskısıyla Viyana, Breslau'daki ara buluculuk görüşmelerine katılıp Berlin Antlaşması ile (1742) Silezya'nın Prusya'ya ait olduğunu bir kez daha kabul etmek durumunda kalmıştı. Friedrich bir taraftan Fransa ve müttefikleriyle birlikte Habsburglara karşı blokta yer alırken ikinci kez ortaklarını yüzüstü bırakıp savaştan çekiliyordu. Hareketleriyle zaten kuşku uyandıran Friedrich'ten başta Fransa olmak üzere bir açıklama bekleniyordu. II. Friedrich ise XV. Louis ve idarecilerine hitaben, "*Antlaşmamızdan bu yana yüce kralınızın planlarını sadakatle desteklemek için mümkün olan her şeyi yaptığımızın farkındasınızdır. Sadece zorunluluklardan pes ettim."*[53] şeklinde bir açıklama ve savunma yapma lüzumu görerek ordusunun ve hazinesinin toparlanmasından sonra uzun süren veraset mücadelesinde müttefiklerine katılacakmış izlenimini veriyordu. Prusya ile barış imzalamasının ardından Britanya, Savoy ve Saksonya ile kurduğu ittifakla düşmanlarına karşı başarılar kazanan Maria Theresia, 1744 itibariyle toprakları üzerindeki işgalleri büyük ölçüde sonlandırmış ve ordusunu eski gücüne kavuşturmuştu. Bunun üzerine Friedrich, "*kıtanın huzur ve refahını muhafaza etmek"* amacıyla tekrar harekete geçti. Friedrich'in savaşa yeniden dâhil oluşu, Fransız komutan Saxe'ın Hollanda harekâtına yardımcı olduğu gibi Britanya ve müttefiklerinin Ren boylarında işgallere karşı koyma amaçlı çabalarını geçersiz kıldı.[54]

II. Friedrich, İkinci Silezya Savaşı'nı (1744-45) 1744 Ağustos'unda Bohemya'yı istila ederek başlattı. II. Friedrich'i bu harekâta iten sebep Maria Theresia'nın Bavyera'yı işgali ve eski düşmanı Saksonya ile 1743 Aralık ayında ittifak yapması olmuştu. Habsburglar bir süre sonra Silezya için de harekete geçebilirdi. Gerçekte kraliçe, onaylamak zorunda bırakılmış olduğu Silezya kaybını hiçbir zaman hazmedememişti ve geri almak için fırsat kolluyordu. Kraliçenin Bavyera işgali, sıranın Prusya'ya gelmekte olduğunu gösterdiğinden II. Friedrich 140 bini bulan ordusuyla kısa sürede kraliçeye tabi Bohemya başkenti Prag'ı işgal etti. Ancak Bavyera'nın tahliyesi

[53] Lee, *age.*, s. 201.

[54] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 201.

durumunda Bohemya'dan çekileceğini deklare ederek Habsburg güçlerini Bavyera'dan çekilmeye mecbur bıraktı.

Bir taraftan da Fransa'ya savaşta tutabilme gayreti Ren bölgesi ve Hollanda'da Prusya ve ortaklarını üstün kıldı. 1745 yılı da Prusya için barıştan uzak bir halde geçecekti. Silezya istilası her ne kadar antlaşma sağlanmış olsa bile II. Friedrich'i tedirgin ediyordu. Ortakları Fransa başta olmak üzere şimdiden üç kez savaştığı Habsburglarla sadece kendi menfaatleri doğrultusunda anlaşan II. Friedrich'e hâla güven zorluğu içerisindeydiler. Leh kralı ve Saksonya Elektörü III. August, Viyana Sarayı ile barış imzalamasından kısa süre sonra ilişkileri daha da ileri bir boyuta geçiyordu. Kraliçe Maria Theresia'nın istemesi durumunda 30 bin askeri yardımcı kuvvet olarak Habsburglara vermeyi taahhüd ediyordu.

Friedrich, bu yeni ittifakın kendine karşı oluştuğunun farkına vardı ve ordusuyla harekete geçti. Soor ve Hohenfriedberg Savaşları başta olmak üzere askerî başarılarının ardından 18 Aralık 1745'te Saksonya'nın başkenti Dresten'e yıldırım harekâtı düzenlemiş ve ilk kez "*Büyük Friedrich*" ünvanını almıştı. Saksonya'yı işgali, Maria Theresia'ya tehlikeli ve Prusya karşıtı ittifaklardan uzak durması noktasında bir uyarı niteliğindeydi. Neticede yine aynı yıl (1745) imzalanan Dresten Antlaşması ile daha önceden kabul edilen imtiyazlarla birlikte Maria Theresia, Silezya'nın Prusya'ya ait olduğunu kabul etmişti.[55] Dresten Antlaşması ile Habsburglarla savaşı sonlandıran Büyük Friedrich böylece müttefiki Fransa'yı dört yıl içerisinde tam dört kez yüzüstü bırakmış oluyordu.[56]

Savaşın devamındaki yıllarda (1745-48) Prusya Avrupa'da savaşı izlemekle yetindi. Sonunda Aix La Chapelle Antlaşmasıyla Silezya'yı askerî gücüyle elde edip uzun süre işgalci ve fırsatçı olarak görülmesine rağmen, kendini kanıtlamış bir biçimde tüm Avrupalı güçlere eyaletin kendine ait olduğunu onaylatmış oluyordu. Avrupa'da yeni bir büyük oyuncu olarak sahaya çıkmış ve gücünü kanıtlamıştı. 1745'te Bavyera Elektörü ve Kutsal Roma Alman İmparatorluğu tahtında hak iddia etmek suretiyle Maria Theresia ve kocası Franz'a karşı savaşı başlatan VII. Karl yardımıyla tac giyen Karl Albert (hsd. 1742-1745) ölünce ve Habsburglar da işgal altındaki merkezî

[55] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 317-318.
[56] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 202.

eyaletlerini kurtarıp Prusya ile barış sağlanınca savaş kıta Avrupa'sında büyük ölçüde son buldu.

Yine Friedrich, Dresten Barışı'nın ardından yeni eyaletindeki halkı asimile etmeye çalışırken ordusu ve gelirlerini büyütmekle geçirdi. Gücünü ordusundan alması onun başlıca gücüydü. Ancak ordu mensuplarının üretim unsurundan olmamasına da dikkat ediliyordu. Subayları asilzadeler, Junkerler olan ordunun mevcudu daha çok ülke dışından ve Prusya toplumunun en az üretken olan unsurlarından temin ediliyordu.[57] Tahta çıktığında kaynakları kısıtlı ve bölünmüş topraklara sahip bir ülkenin kralı olarak II. Friedrich birçok sorunu çözmesi beklenen bir figür olarak ortaya çıktı. Tam da bu yüzden prenslik yıllarında Fransız düşünür Voltaire'in etkisinde kaleme aldığı Makyavel'e eleştiri niteliğindeki Antimakyavel adlı eserinde, *"Bir ülkenin gücü ne topraklarının genişliğine ne de büyük bir sahraya veya uçsuz bucaksız çöle sahip olmasına değil, nüfusunun zenginliği ve kalabalığına bağlıdır. Dolayısıyla gerçek bir hükümdarın avantajı, bir ülkeyi nüfusundan mahrum bırakmak ve ıssızlaştırmak değil, meskûn kılmak ve verimli hale getirmektir."*[58] şeklinde bir ifadeyle o dönemde kendi idealindeki devlet figürünün nasıl olması gerektiğine dair ipuçları vermiş, kendi yol haritasına dair de bazı prensipleri ortaya koymuştur.

Belgrad Antlaşması sonrasında Kuzey Batı Avrupa Devletleri Bâbıâli ile verimli bir diplomasi inşa etmeye çabalıyordu. Bâbıâli de yeni dönemde yaşanan Veraset savaşlarında taraf olmayacak biçimde tüm taraflarla görüşmeler gerçekleştirmekte; hatta savaşı sonlandırmak adına arabuluculuk bile teklif edecek noktaya gelmişti. Batılı devletler liginde önce Doğu Avrupa yakın gelecekte de Bâbıâli nezdinde dünya üzerindeki önemli konumuna layık bir nüfuz kazanmasına sebep olacak noktaya erişmek, ana karada bir devlete -Prusya- nail olacaktı.[59]

Prusya-Osmanlı ilişkileri ilk olarak I. Friedrich (hsd. 1713-1740) devrinde başlamıştı. İngiliz Elçi Stanyan aracılığında Johannes Jurgowsk adlı bir temsilcisini at

[57] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 209.

[58] Makyavel'in Prens adlı eserine eleştiri niteliğindeki eser, özellikle prenslik yıllarında Fransız düşünür Voltaire'den fazlasıyla etkilenmiş bulunan Büyük Friedrich (hsd.1740-1786) tarafından kaleme alındı. İdeal devletin taşıması gereken vasıflar konusunda Makyavel'in eserinde öne çıkardığı özelliklere zıt görüşler ileri sürerek onu çürütme yoluna gitti. Makyavel'e getirdiği eleştirilere yer verdiği kitabını prensliği döneminde 1739'da kaleme aldı. Bk. Büyük Friedrich, *Antimakyavel*, Yeditepe Yayınları, çev. Nilüfer Epçeli, yay. haz. Ahmet Önal-Uğur Demir, İstanbul 2016, s. 39.

[59] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* VI, s. 619.

satın alma bahanesiyle İstanbul'a göndermişti.[60] Aslında amaç ticari bir ayrıcalık olan ahidnameye mazhar olmak suretiyle Devlet-i Aliyye'nin dostluğunun kapısını aralamak istemişti. Bu dönemde Prusya-Osmanlı ilişkilerini destekleme hareketi İngilizlerin faaliyetiyle başladı. Ancak İngilizlerin tasarladığı şekilde bir dostluk durumu oluşmadı. Jurgosky'nin İstanbul'da gördüğü samimi ev sahipliğinden ötürü değerli silahlardan ve amberden oluşan hediye ile birlikte teşekkür yazısını sunmaktan başka bir işe yaramadı. Avrupa'daki savaşların Kuzey ticaretini etkileme tehlikesi üzerine İngiltere, Hamburg Limanı'na getireceği mallarını sırasıyla Elbe, Spree, Oder, Tuna yoluyla Karadeniz'e ulaştırıp Kuzey Doğu ticaretinde güvenliği sağlama amacındaydı. Bu sebepten Prusya ve Osmanlılar arasında ilişkiler başlamalı ve samimi şekilde ilerleyip dostluk hâlini almalıydı. Bu plan sadece proje aşamasında kalsa da dönem dönem gündeme geldi.

Hekimoğlu Ali Paşa, 1736-39 Savaşlarında Habsburg İmparatorluk ordularına Prusya'nın ve bağlı diğer devletlerin katılmamasını temin için I. Friedrich Wilhelm'e bir mektup göndermişti. Teğmen Sattler ise son iki yıldır Habsburglara o zamana kadar verilen askerî desteğin verilmediğini ifade ederek iyi niyet ve dostluk temennisini ortaya koymak suretiyle bu konuda Bâbıâli'nin şüphelerini gidermeye gayret etmişti. Sattler'in hükûmeti tarafından gönderilişiyle daha I. Friedrich William devrinde Osmanlı'yla gönderdikleri elçi üzerinden ticaret üzerinden bir ilişki kurma gayreti yeniden göze çarpmaktadır. Bu faaliyette İsveç elçisi Karlson, Habsburglara husumeti yanında Osmanlı-Prusya ittifakını kurma amaçlı olarak Fransa hükümetince görevlendirilen Bonneval ve Boğdan voyvodası Grigor Ghika'nın yoğun faaliyette oldukları görülmektedir.[61]

Kral II. Friedrich'in (hsd. 1740-1786) kuzeyde Fransa'nın da dâhil olduğu birlik kurma fikri, Osmanlı tarafındaki hareketsizliğe rağmen devamlı surette Habsburg hanedanına karşı kendi amaçları için bir araç olarak kullanma niyetindeydi. Humbaracı Ahmet Paşa ölmeden bir yıl önce bakan Podewils ile mektuplaşmasında Osmanlı tarafının tutumuna dair olumsuz durumu bildiriyordu.[62] Sonuç olarak Fransız sefiri Kont Alleurs'un ve İsveç elçisi Celsing ile birlikte kuzey ittifakı kurma yolunda ilk adım

[60] Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar,* s. 2-3.

[61] Beydilli, *age.*, s. 5, 8.

[62] Humbaracı Ahmet Paşa ölümünden bir yıl önce ister gerçek olsun ister yalan Bakan Podewils'e Babıali'nin Rusya ile daha yakın ilişkiler içine girmek istediğini bildirmesi üzerine, Prusya kralı 22 Kasım 1746'da söz konusu bakana söyle yazıyordu:" *Türklerin savaşa girmesi aslında hoşuma giderdi, ama Türklerle Avusturyalılar arasında mevcut ateşkes antlaşmasının bitiş tarihi olan 1748 yılına kadar böyle bir şeyin olmayacağını düşünüyorum*". Bk. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* VI, s. 621.

olarak Prusya-Osmanlı dostluğu kurma gayreti başarısız olmuştu. Bâbıâli'nin bu teklife yeterli ilgiyi göstermemesinin sebebi ise barış yanlısı samimi gayreti olan devlet adamları yanında Divan-ı Hümayun'da gittikçe sempati ve nüfuzunu artıran Habsburg elçisi Penkler'in barı yanlısı çabalarının etkisi büyüktü.

İsveç elçisi üzerinden gelişmelerden haberdar olan II. Friedrich, Osmanlıların kuzey ittifakına dair önyargısının sebebini uzunca bir süre devam eden İran savaşlarından kaynaklandığını düşünmüştü. Ancak 1746'da Osmanlı-İran Antlaşması imzalandığında, bir yıl önce Dresten Antlaşmasıyla Prusya-Habsburg mücadelesi de son bulmuş durumdaydı. Prusya bu sefer Habsburgları Macaristan'a saldırı planlamak suretiyle sıkıştırma niyetinden vazgeçmiş gözükerek doğudaki tehlikeli komşusu Rusya'ya karşı İstanbul'a ilgisini sürdürüyordu. Osmanlı Devleti, Belgrad Antlaşması'yla hem Rusya hem de Kutsal Roma Alman İmparatorluğuyla aynı anda mücadele edip başarı kazanmasıyla prestijini iyileştirmiş vaziyette bulunuyor, ne yapacağı merak konusu olan bir güç olarak tüm taraflarca sıkı takip ediliyordu.[63]

1754 yılında Hauden'i ticaret müsteşarı ve Rexin takma adıyla Bâbıâli'ye göndermiş olan Prusya Kralı II. Friedrich yine aynı temsilci aracılığıyla Osmanlı'yı Habsburglara karşı yeniden savaşa iknaya çalıştı ancak netice elde edemedi. Elde ettiği tek kazanımsa bir ticaret antlaşması yani ahidname ile sınırlı kaldı.[64] Bu sırada Prusya'ya sempati besleyen Hekimoğlu Ali Paşa'nın ölümü ve ardıllarının kuzeydeki bu politikayı değerlendirecek kadar bile görevde kalamaması meseleyi ehemniyetsizleştirmiştir. Nihayetinde konuyu değerlendiren Sultan, antlaşmaya sıcak baktığını ancak zamanlama konusunda Prusya tarafının aceleci davrandığını ifade ederek teklifi kibarca reddetti.[65]

İspanya

İspanya, on sekizinci yüzyıla gelen süreçte gücü gittikçe azalan bir devlet olarak Avrupa'daki ağırlığını büyük ölçüde yitirmiş durumdaydı. Büyük güçler arasında başlayan ve İspanya Veraset Savaşı sonunda Fransa Kralı XIV. Louis, 1713 ve 1714

[63] Bundan dolayı Rus-Prusya ilişkilerinin en gergin yılı olan 1750'de Prusya tek başına mücadele etmesi zor olan düşmanına karşı koalisyon arayışlarını had safhaya çıkarmıştı. "*Düşmanlarmız Türklerle savaşmaktan korkuyorlar öyleyse biz de böyle bir savaşa sebebiyet vermeliyiz.*"ifadesiyle Belgrad'da prestijini artıran ve eskiye dönük toprak kayıplarının bir kısmını da telafi eden Osmanlı Devleti ile Rusya arasında soğukluk meydana getirme adına Bâbıâli'de Kırım hanının da içinde bulunduğu bir karşı blok kurma gayreti vardı. Bk Beydilli, *age.,* s. 21.)

[64] Yorga, *Osmanlı Tarihi*, IV, s. 374.

[65] Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar,* s. 28.

yıllarında Utrecht Barışı diye bilinen bir dizi antlaşmayı imzalamak zorunda kaldı. Antlaşmaya göre, İspanya ve Fransa Krallıkları bir daha birleşmemek üzere ayrıldı. İspanya'nın ilk Bourbon kralı tahttaki yerini alıp bir takım kazanımlar elde ederken, İspanyol Felemenk'ini tazminat olarak Habsburglara verdi. Fransızların yeni bir saldırı olasılığına karşı Habsburglara verilen topraklar Hollandalılar için yeni bir savunma hattı oluşturmuş oldu. Habsburglar ayrıca İtalya'da da toprak kazandı. Avusturya Felemenk'i bugünkü Belçika'yla hemen hemen aynı toprakları kapsıyordu.[66]

İspanya, Lehistan Veraset Savaşları sırasında Habsburglarla Bitonto savaşını vererek 1734'de Napoli ve Sicilya'yı almış ve Viyana antlaşması ile (1738) ile Parma ve Piacenza dükalıklarını iade etmek suretiyle karşılıklı takas sağlanmıştı. Bu süreçte İspanya'nın Osmanlı Devleti ile müttefiklik geliştirme girişimleri yaşanmış, Madrid yönetimi Habsburglara karşı Bâbıâli ile dostane temaslar kurmuştu. Ayrıca Lehistan Veraset Savaşlarının sonucunda imzalanan Viyana Antlaşması (1738) ile Napoli krallığının İspanya'dan ayrılarak müstakil bir krallık olarak kurulması kararlaştırılmıştı. 1740'da İspanyol Bourbon monarşisinin bir diğer üyesi olan Napoli kralı Don Carlo, Osmanlı imparatorluğu ile ticari bir antlaşma yaparak İspanya ile geliştirilemeyen müttefikliğin Napoli üzerinden yeniden şekillenmesine zemin hazırlamıştı. Napoli kralının 1759'da İspanya tahtına oturması, geliştirilen Osmanlı-Napoli ilişkilerinin İspanya'ya da uyarlanması için faaliyetlerde bulunmasını beraberinde getirmişti, ancak istenen antlaşma şartları sağlamamıştı.[67]

Avusturya Veraset Savaşları'nın baş gösterdiği 1740 yılında İspanya da İtalya'da yeni toprak kazançları peşinde olmasından dolayı İmparatorlukta herhangi bir hak iddiası olmamasına rağmen savaşa dâhil olacaktı. İspanya Kralı V. Philipp (hsd.1724-1746) yeğeni Don Philipp için Toskana ve Parma'yı taht mücadelesiyle Habsburglardan almayı istiyordu. Kutsal Roma Alman İmparatorluğu içerisindeki mücadelelerden faydalanarak 1741 yılının sonbaharında İspanyol birlikleri İtalya yarımadasına çıktılar.[68] Bir zamanlar İspanya Krallığına ait olan Sardunya, Milan, Parma ve Piacenza'yı geri almak için harekete geçtiler.[69] İlk başlarda yarımadada ilerlemeleri mümkünken; Habsburgların savaştığı ülkelerle tek tek barış sağlayıp askerlerini yarımadaya sevki,

[66] Roberts, *Avrupa Tarihi*, s. 361-362.
[67] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 314, 392-393.
[68] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi*, s. 197.
[69] Karabulut, *age*., s. 314.

İngiltere'nin duruma dâhil oluşu ve Savoy'un taraf değiştirmesi Fransız güçlerince desteklenen İspanyolların işini zorlaştırdı.

İspanya Kralı V. Philip'in (hsd.1724-1746) ölümüyle İngilizlerde, Philip'in oğlu Ferdinand'ın ayrı bir barış yapacağına dair umutlar vardı. Keza yeni kralın İngiltere yanlısı bir eşi bulunmakla beraber üvey annesi Fernese ile oğullarından nefret ediyordu. İspanya hanedanlığı içerisindeki bu farklılıklar ülkenin kendi kabuğuna adım adım çekilmesini sağladı. Yeni kral üvey annesini ve kardeşlerini İspanya'dan uzaklaştırmak için savaşta elde edilecek olan İtalya'daki sınırlı bir bölgenin yönetimini onlara vermeyi tasarlıyordu. Aix-la Chapelle Antlaşmasıyla yakın geçmişte (1739) İngiliz-İspanyol mücadelesine neden olmuş olan uyuşmazlıklar hasıraltı edildi. Hem Britanya hem İspanya savaş hâlinin uzamasını istemediklerinden karşılıklı ketum bir tavır sergilediler. ve kısa süre içerisinde kolayca anlaşmanın yolunu buldular.[70] V. Philip'in ölümünden sonra İtalya'da bölgesel ihtirasları kalmayan İspanya'nın doğrudan nüfuz alanı böylece ortadan kalkmış oldu.

İspanya Kralı VI. Ferdinand'ın kendi ülkesi dışındaki hârici meseleler ilgisini çekmiyordu. Nazırı Carjaval, komşu Portekiz, Britanya ve Habsburglar ile ılımlı bir politika öneriyor, İspanya'nın dâhili ve sömürgelerindeki ticaretiyle gelirlerine odaklanmak suretiyle Avrupa'nın iki büyük gücü Britanya ve Fransa'dan bağımsız ve ayrı bir güç olarak tekrar eski iddiasına geri dönmeyi planlıyordu. Öncelikle Viyana ile İtalya'daki ihtilaf kesin bir şekilde çözüme kavuştu. Aranjuez Antlaşmasıyla (1752) iki ülke arasındaki ihtilafların tümü çözüme kavuştu. Britanya ile en büyük antlaşmazlık konularından biri, Minorka ve Cebelitarık'ın aidiyeti tartışması artık söz konusu olmadı. İspanya tarihi iddiasından kesin şekilde vazgeçti. Carjaval, *"Guarda Costa"* denilen sahil güvenliğini sağlamak suretiyle kaçakçılığın önüne geçmeye gayret etti. VI. Ferdinand'ın önceliği, ticari menfaatleri öncelemek ve Avrupa'daki kavgaları görmezden gelmekti.

Lehistan

On altıncı asırda Jagellon hanedanlığının son veliahtının ölümünün ardından Leh ülkesi için seçimlerle iş başına gelen krallar dönemi başladı. Osmanlı'nın II. Viyana Kuşatması'nı mağlubiyetle sonlandıran III. Jan Sobieski (hsd.1674-1696) bağımsız bir şekilde seçilen son kraldı. Ölümünün ardından parçalanana kadar Leh topraklarının

[70] Mckay-Scott, *age.*, s. 208.

idarecileri, yakın komşuları ve büyük Avrupalı güçlerin adaylarının yarıştığı sürekli bir mücadele noktasına dönüşecekti. Bir taraftan da Litvanya ile kurulmuş bulunan tarihî birlik kişiler üzerinden başlamış, gerçek bir birlikteliğe dönüşmesi uzun bir süreçte gerçekleşmişti.[71]

Tüm bunlara ek olarak güneyde Türkler, Tatarlar, Don kazakları; Doğuda Ruslar ve Kuzeyde gücünün doruğuna 17.yy ikinci yarısından itibaren ulaşan İsveç ile komşu olması durumu da toprak bütünlüğünü devamlı tehdit eden bir gelişmeydi. Tüm bunlara coğrafi olarak düz ovalardan oluşan Lehistan ya da Polonya arazisini istilaya açık hale getirmesi eklendiğinde gün geçtikçe parçalanmaya biraz daha yaklaşıyordu. 1660'larda Lehistan ilk olarak kuzey kıyılarını İsveç istilasıyla kaybetti. Bölgenin en kudretli gücü olan İsveç'e karşı Büyük Kuzey Savaşları'nda Rusya ve Prusya ile birlikte yer aldı. İsveç savaşın sonunda bir tehdit olmaktan çıkarken Lehistan, bu tarihten sonra kuzeyde rakipsiz konuma gelen Rusya tarafından tazyik ve baskı altında kalacaktı.

On sekizinci asrın başlarında Demirbaş Şarl (XII. Karl) (hsd. 1697-1718) ile Petro'nun mücadele alanlarından biri de Lehistan'da devam ediyordu. Saksonya Elektörüyken 1697'de Lehistan tahtına oturan II. Ogüst (hsd. 1694-1733) (Nalkıran lakaplı) Karlofça'da Osmanlı'dan Kamaniçe'yi alarak büyük bir ün kazandı.[72] Ancak ardından dâhili muharebelerle uğraşmak zorunda kaldı. Bu sırada ülke derin bir zaafa düştü. Osmanlılara karşı önce Ruslar ve ardından da Habsburgların dâhil olduğu 1736-39 savaşında Lehistan'ın, Ruslara karşı Osmanlı'ya işbirliği ve müttefiklik ilişkileri kurma yönündeki teklifi Bâbıâli tarafından oldukça mesafeli yaklaşılmış, olumsuza yakın bir yanıt verilmişti.[73] Çünkü bağımsız bir idaresi bulunmayan Lehistan'a güven duyulamazdı. Siyaseten farklı kanatların yer aldığı ülkede fikir birliği yoktu. Belgrad Antlaşması sonrasında da bu bir kez daha görülmüş oldu.

Hekimoğlu Ali Paşa'nın sadareti döneminde Polonyalı elçi Benoe, tercümanı Giuistiniani ile birlikte üç başlık altındaki meselelerin halli için İstanbul'a gönderildi. Birincisi, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında yaşanan mücadelede (1736-39) tam bir tarafsızlık sağlayamayan Lehistan'nın baskı altında olduğu da göz önünde bulundurulup, mazur görülmesiydi -ki savaş sırasında da müttefiklik ilişkisi üzerinde durulmuştu- Bâbıâli'den rica edilecekti; ikincisi, Tatar akınlarıyla Lehistan'a verdikleri

[71] Roberts, *Avrupa Tarihi,* s. 364.
[72] Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, s. 47.
[73] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 394.

ağır zararın kısmen de olsa tazmini; üçüncü ve son olarak da Zaporog Kazaklarının yaşadığı araziden bir parçanın Lehistan'a verilmesi talebiydi.[74] Osmanlı hükûmeti, Rus ordusuna geçiş vermek suretiyle tarafsızlığı bozan Polonya'yı mazur gördüğünü belirtmekle yetindi. Daha sonraki görüşmelerin tarihini tesbit etmek için Polonya'dan geleceği bildirilen büyükelçilik heyetini bekleyecekti. (5 Mart 1743) Bâbıâli'nin bu kararına uygun olarak Giustiniani maslahatgüzar sıfatiyle İstanbul'da kaldı.

Kiev Beyi, Eflak Prensi Ghika ve İsveç elçisi Carlson'un başını çektiği grup, devlet erkânı arasındaki dostlarının da aracılığıyla Fransızların başını çektiği Büyük Kuzey İttifakını kurma maksadındaydı. Bunun ilk adımı Prusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında dostluk bağlarını kurmaktan geçiyordu. Bu konuda Lehler de bizzat II. Friedrick'in (hsd. 1740-1786) çabalarına yardımcı durumundaydılar. Fakat Prusya ile ittifak konusu önemsizleştikçe Lehlerle olan ilişki ve diplomasi de sınırlı kaldı.

Bu dönemde Saksonya Elektörü III. August (hsd. 1734-1763) idaresinde yer alan Lehistan, Veraset Savaşlarında Habsburg tahtına namzet olarak Viyana idaresiyle karşı karşıya geldi. Ancak savaşa Britanya'nın dâhil olmasıyla savaşın ilk yıllarında barış imzalamak suretiyle iddiasından vazgeçti ve kendisi için en az Habsburglar kadar tehdit olan Prusya'nın hareketlerine odaklandı. Bir süre sonra III. August Prusya tehtidine karşı Viyana'ya savunma desteği veren bir antlaşma yaparak 30 bin asker sözü vermiş olsa da bu durum Büyük Friedrick'in (hsd. 1740-1786) Dresten'i işgaliyle sonuçlandı. İmzaladığı antlaşmayla Lehistan bundan sonra çevresindeki güçlerle barış üzerinden diyaloglarını yürütmek zorunda kalan bir yapıya büründü ve Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri *"var olanı muhafaza"* siyaseti üzere devam etti.

Napoli

İtalya'da İki Sicilya Krallığı ya da Sicilyateyn olarak da isimlendirilen Napoli Krallığı, bu yıllarda (1740-55) Avusturya Veraset Savaşları'nda aktif olarak Habsburg karşıtı blokta yer aldı. Napoli elçileri Finochetti ve Rumiti İstanbul'a elçi olarak görevlendirildiklerinde amaçları iki ülke arasında dostluk tesis etmekti. Bu noktada bazı engellerle karşılaşsalar da Bonneval'den gördükleri yardım sayesinde amaçlarına ulaştılar.[75] Napoli Kralı Şarl 7 Nisan 1740'ta dostluk, ticaret ve Seyr ü Sefâin

[74] Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi,* VIII, s. 44.
[75] Hammer, *age.*, VIII, s. 10.

Antlaşması imzalamayı başardı.[76] Osmanlı ile dostluk ve ticaret antlaşmasının imzalanması, Napoli yöneticilerinde Berberi devletleriyle de benzeri bir antlaşmanın kolayca imzalanabileceği beklentisini oluşturdu. Ancak on yıl geçtikten sonra bile Napoli elçisi Kont Ludolf hem ticaret hem de Bâbıâli ve Berberiler ile Berberilere karşı kurmak istediği güvenlik antlaşması konusunda hiçbir şey elde edemedi.[77]

Toskana

Kutsal Roma Alman İmparatoriçesi olan Maria Theresia'nın (hsd. 1740-1780) eşi Franz Stephan, Lorraine karşılığında kendisine tahsis edilen Toskana topraklarına hükmediyordu.[78] Franz, evlilik yoluyla ve *Pragmatische Sanktion* gereğince imparator oldu. Ancak buna karşı başta yine Habsburg damadı olan Karl Albert'in (hsd. 1742-1745) başını çektiği veraset mücadeleleri başladı. Ancak Toskana da evlilikten sonra Habsburg İmparatorluğuna ait özerk bir yapı gibi idare edildi. Baron Penkler Bâbıâli nezdinde Habsburg elçiliğinin yanında Toskana düklüğüne ait dostluk ve ticaret antlaşmalarını da sağlamaya çalışıyordu. 25 Mayıs 1747'de Toskana ile Dostluk ve Ticaret Antlaşması imzalandı.[79] 1748 ve 1749'da üç Berberi devletini kapsayacak şekilde resmî denizcilik antlaşmaları imzalandı.[80] Ahkâm defterlerine de yansıdığı kadarıyla antlaşma sonrası imparatorluğa ait Erdel gibi Toskana tüccarının da Osmanlı topraklarına ticaret için yoğun bir şekilde geldiğini gördüğümüz bu küçük İtalyan devleti komşularının sahip olamadığı saygınlığı Viyana ile olan bağı ve Penkler'in şahsi gayretiyle elde etmişti.

İsveç

İsveç ile ilişkiler, Rus Çarı Petro'ya Poltava'da mağlup olarak Bender'e iltica eden XII. Karl (Demirbaş Şarl) (hsd. 1697-1718) zamanında başladı. Kralın uzun süren zoraki misafirliği döneminde biriken borçlarını yıllar sonra bir gemiyle otuz bin tüfek göndermek suretiyle ödeyen İsveç, ilişkilerin dostane devamını arzuluyordu. Özellikle

[76] Reşat Ekrem Koçu, (1934) *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar,* Ahmet Halit Kitaphanesi-Türkiye Matbaası, İstanbul 1934, s. 97.

[77] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* V, s. 617.

[78] Martyn Rady, *Habsburglar,* Kronik Yayınları, İstanbul 2013, s. 247.

[79] Koçu, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar*, s. 99.

[80] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* V, s. 618.

Rusya ile olası bir savaşa girmesi durumunda Osmanlı'dan destek görebileceği ümidini taşıyordu.[81]

İlk olarak 1737 yılında I. Friedrick William (hsd. 1713-1740) idaresindeki İsveç ile ticaret ve Seyr ü Sefâin Antlaşması imzalandı.[82] Ardından İsveç, Osmanlı tarafına tedafüi ittifak teklifinde bulundu. Rus tahtındaki Çariçe Anna'nın ölümü ve devamındaki gelişmelerin İsveç'e olumsuz yansıdığı dönemde ilişkiler daha da gelişti. Kısa bir süre sonra ordusunun gücüyle övünen İsveç, Baltık Bölgesi'nde Ruslara karşı ağır bir yenilgiye uğradı. ve Finlandiya'yı kaybetti. İsveçli nazırlar Hoepken ve Carlson, devletlerinin Rusya ile yaptığı barış antlaşmasının olumlu bir şekilde nihayete ermesini beklemeden Bâbıâli'nin kapısını aşındırdılar. Osmanlı ile savunma ve saldırı ittifakı antlaşması konusunda bu sefer daha ısrarcı davrandılar. Belgrad Antlaşması sırasında gösterdiği yararlılıklar dolayısıyla devlet nezdinde nüfuzu artan Fransız elçi Villeneuve sadrazamın tavrı üzerinde etkili oldu.[83] Ancak Osmanlı tarafı İsveç elçilerinin ısrarlarına rağmen kuzeydeki iki ülkenin barış antlaşması imzalamasını bekledi. İttifak Antlaşması İsveç-Rusya barış antlaşması gerçekleştiği haberi geldiğinde imzalandı. 20 Ocak 1740 tarihli ve dokuz maddeden oluşan dostluk ve ticaret antlaşmasında yeni bir madde eklendi.

Bu madde gereğince Rusya taraflardan birine savaş ilan eder ve saldırı gerçekleştirse taraflar birbirlerine yardım taahhüdünde bulunuyordu. Yakın zamanda Belgrad Antlaşması'yla Habsburglar yanında Rusya ile de üstün durumdayken barış akdetmiş olan Osmanlı için de bu antlaşma, kazandığı prestijini diplomatik anlamda da artıran bir gelişmeydi. Ancak İsveç'in Bâbıâli nezdindeki geçerliliği, İsveç'in ülke dâhilinde ve son yaşadığı mağlubiyetlerle güçsüz düşmesinden dolayı eski nazarında değildi. Tam da bundan dolayı Bâbıâli'ye gönderilen elçileri Fransız meslektaşlarının faaliyetlerine rağmen oyun kurucu etkiye sahip olamadılar.[84]

Hollanda

Hollanda 1740-55 yılları arasında büyük güçlerin mücadeleleri içerisinde daha çok edilgen bir halde bulunuyordu. Avusturya Veraset Savaşları'nda tarafsızlığını koruma konusundaki kararlılığı Britanya ve Habsburgları büyük bir hayal kırıklığına

[81] Zinkeisen, *age.*, V, s. 368.
[82] Koçu, *age.*, s. 92.
[83] Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, VIII, s. 9.
[84] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi,* V, s. 618

uğrattı. Fransız komutanı Saxe'ın Avusturya Hollanda'sına yaptığı harekât genişleyerek devam etti. Bölge, bariyeri kontrol eden Hollanda birliklerinin çekilmesiyle daha da savunmasız kaldı ve kolayca işgal edildi. Savaşa ve barışa karar verebilme gücü Hollanda için tıpkı İspanya'da olduğu gibi Avrupa'daki büyük güçlerin durumuna bağlıydı.[85]

Hollanda, Kara Avrupa'sında Fransa gücünün ve ezberleri bozan Prusya'nın da potansiyelinin farkında olduğundan çatışmadan kaçınmayı tercih ediyordu. Ancak Fransa, Nisan ayında bariyer askerlerinin savaşa katılmış olmalarına rağmen şimdiye kadar tarafsızlığını sürdürmek için uğraşan Hollanda'ya savaş ilan etti. Hollanda'da çıkan panik, pasif oligarşik rejimin yıkılmasına ve IV. Willem (hsd. 1711-1751) idaresinde genel bir valilik halini almasını sağladı. Hollandalılar konusunda diğer Britanyalı nazırların endişesini paylaşan Newcastle, sürekli olarak onların ittifaka katılacakları iddiasıyla kendini kandırdı. Hollandalılar uluslararası ilişkiler açısından da istikrarlı bir duruşu olmamasından ötürü gerçek bir güç merkezi olarak görülmüyordu. Mevcut kral. IV. Willem (hsd. 1711-1751), düşmanlarına karşı amansız bir mücadele geçmişi olan eski krallardan III. Willem (hsd. 1650-1702) gibi değildi. Vatandaşlarının çoğu yönetimleri her ne olursa olsun barışın devamı için çırpınıyordu. Tehlikenin farkına vardıklarında bölgede kritik öneme sahip birçok yer elden çıkmıştı. Alelacele Britanya'dan ödenek talebinde bulundular. 1747 Eylülünde Büyük Bergen-Op-Zoom Kalesi Fransız Kumandan Saxe'ın eline düşünce, en savaş taraftarı Britanyalı nazırlar bile barışın sadece Hollandalıları fethetmekten kurtaracağı sonucuna varıp, barış sürecini erkene almış oldu. Aix La Chapelle ile Batı Avrupa'daki bölgesel mevcut durum bir önceki haliyle teyit edildi. Avusturya Hollandası da denilen Flander merkezli bugünkü Belçika Habsburglara iade edildi. Hollanda silahlı güçlerinin dönüşüne ve bariyer kalelerindeki pasif savunma görevlerine dönüşüne müsaade edildi.[86]

Hollanda, gerek Karlofça Antlaşması ve gerekse de Pasarofça Antlaşması'nın imzalanması sırasında arabuluculuk rolünü üstlenen devletlerden olması hasebiyle Bâbıâli tarafından muteber bir konumdaydı. Karlofça sürecinde[87] Osmanlı ülkesini iyi tanıyan, küçüklüğünden beri İstanbul'da bulunmuş ve ülkesi adına kapitülasyonları elde etmiş başarılı elçi Felemenk Jacobus Colyer, İngiliz Stanyan ve William Paget ile

[85] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi*, s. 203, 205.
[86] Mckay-Scott, *age.,* s. 206-207.
[87] Parmaksızoğlu, İsmet, "*Karlofça*", İA, VI (1979) s. 349.

birlikte Osmanlı-Habsburg Barışı'nın sağlanmasında etkili olan isimlerdendi. Yine Colyer'in hizmetinde de bulunmuş olup İstanbul'daki görevinde ona nezaret eden tercüman Theyls da Pasarofça Antlaşması'nın bütün safhalarında yer almıştı.[88]

Sardinya-Savoy

Avusturya Veraset Savaşları sonrası imzalanan Aix La Chapelle Antlaşması'ndan sonra (1748) İtalyan Yarımadası'nda yer alan devletlerin tamamına yakınında hanedan ve yönetimler değişti. Geçmişten gelip değişmeden kalan ailelerden bir tek Savoylar kalmıştı. Bu aileye mensup dükler Alplerin güneyinde Piomonte'yi ve Sardinya Adası'nı yönetiyordu. Bundan sebep Sardinya Krallığı olarak da adlandırılırdı. Krallık, Leh Veraset Savaşları zamanında Fransızların galibiyetiyle İspanyol Bourbon'ları ailesinden Don Carlos yönetimine bırakıldı.[89]

Veraset savaşlarında büyük devletlerin arasında İtalya'da yaşanan mücadele, Savoy'lu yöneticilerin zamanını hiçbir şekilde kestiremediği barış sürecine girdiğinde yöneticilerin yaptığı hesaplar alt üst olmuş oldu. Çünkü Savoy, Habsburg-Bourbon rekabetinden faydalanarak bazı kazançlar elde etmeyi bilmiş bir siyasi birikime sahipti. Ancak zamansız gelen barış, Savoy Prensliğini iki hanedanın mücadelesinden kaynaklı son hatta belki de nihai yayılma fırsatından mahrum etti. Bu durumda yapabileceği çok da bir şey yoktu. Prusya gibi oyun kuramayacağını bilen Savoy hükümdarları, kendi başlarına hareket edemeyeceklerini de bildiklerinden istemeyerek de olsa var olan koşulları kabul edip, çareyi mevcudu koruma siyasetinde buldular.

1.2. PRAGMATISCHE SANKTION

(İmparatorluk Topraklarının Bölünmez Bütünlüğünü Öngören Kanun)

Alman birliği'nin sağlandığı 1870'lere kadar Almanya siyasi açıdan çok parçalı bir yapıdaydı. Elektörlük adı verilen prenslikler kendi içinde otonomiye sahip olup hep birlikte Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'nu oluşturuyordu. Prensliklerin en büyüğü Viyana merkezli Avusturya olup onu nüfus, askerî güç ve konumu bakımından taşıdığı önemle Berlin merkezli Prusya (Brandenburg), Dresten merkezli Saksonya, Münih merkezli Bavyera ve Hannover takip ediyordu. Tüm elektörlükler Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu çatısı altında birleşip seçim yoluyla kendilerini yönetecek olan

[88] Ercan, *Pasarofça Antlaşması Diplomasi ve Barış,* s. 140, 143.
[89] Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi,* V, s. 236.

imparatorları belirleme yetkisine sahipti. On beşinci asırdan itibaren (1438) diğer hanedanlar arasında açık ara gücü ve nüfuzuyla öne çıkan Habsburglar bu ipi göğüsleyen yegâne hanedan olmuştu. Hızla sivrilmiş ve imparatorluğu kalıtsal hale getiren aile durumuna gelmişlerdi. Habsburglar otoriteyi imparator unvanının ağırlığından dolayı almış olmakla birlikte, bu durumu diğer prensliklere oranla hükmettiği toprakların büyüklüğünden kaynaklı zengin aile mirası ve hazinelerine borçluydu.[90]

Keşifler çağında Habsburglar, İspanya'yı da idaresi altına almış bulunduğundan 16. asrın ortalarında Amerika'da İspanyol denizcilerin ele geçirdiği yerler de dâhil olmak üzere geniş bir alana hükmediyordu. Zamanla imparatorluğun ihtişamı günden güne eridi ve siyasi sınırlar daralmaya başladı. Ayrıca geçen iki yüzyıl boyunca sürekli yapılan akraba evliliklerinin sebep olduğu kısırlık ve çocuk ölümlerini de beraberinde getirdi.[91] Önce 1700 yılında İspanyol Habsburgları'nın soyu tükendi. Bu durum İspanya'da veraset savaşlarına sebep oldu. Mücadeleden galip çıkanlar Fransız Bourbonlar olmuştu. İspanya'daki akrabalarının başına gelen soyun devam etmemesi sorunu şimdi de Orta Avrupa kolunun başına gelmek üzereydi. Yaşadığı kayıplara rağmen 18. asırda Avusturya, merkezi Avrupa'da hâla en büyük güçler arasındaydı. On sekizinci asırda Aşağı ve Yukarı Avusturya, Bohemya, Moravya, İstirya, Korint, Hırvatistan, Slovenya, Galiçya ve Erdel'e (Transilvanya)'ya hükmediyordu.[92]

Avusturya, Habsburgları yönetiminde olan bu topraklara ilaveten İspanya Veraset Savaşları sonucunda Avusturya Hollanda'sı olarak isimlendirilen Flandre, Lombardiya bölgesiyle İtalya'da Milan, Napoli şehirleri ve Sardunya adasını da hâkimiyeti altına almıştı. Akrabalık bağlarıyla birbiriyle ilişkili her Avrupa monarşisinde aile olmak diplomaside tarafların elini güçlendirdiği gibi öngörülemez durumlarda dezavantajlı vaziyete de sürükleyebiliyordu. İmparator Leopold'un (hsd. 1658-1705) ardından büyük oğlu I. Joseph (hsd. 1705-1711) Viyana'da tahta çıktı. Ancak çok geçmeden erken yaştaki ölümü (1711) sonrası VI. Karl tahta çıkmış ve bir veraset sorununu da beraberinde getirmişti. Eski imparatorun erkek çocuğu yoktu, sadece iki kızı vardı. I. Joseph'in kızları içinse tahtta hak iddiası ancak amcaları Karl'ın

[90] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, s. 11, 306

[91] Martyn Rady, *Habsburglar*, Kronik Yayınları, İstanbul 2023, s. 245.

[92] A. W. Lıtt-G.W. Prothero- Stanlay Leades, Cambridge Press, *Modern History Atlas*, 1912, s. 140, map 48.

erkek varisi olmaması durumunda söz konusu olabilirdi. Ve 1703'de *Pactum Mutuae Successionis* adlı aile içi bir antlaşmayla bu veraset hakları askıya alınmıştı.[93]

Yeni İmparator Karl'ın (hsd. 1711-1740) da erkek evladının bulunmaması onu bu durumda haklı olarak endişeye sürüklemiş ve verasetle alakalı meseleyi netleştirmek adına adımlar atmaya sürüklemişti. 1713 yılında *Pragmatische Sanktion* yani Pragmatik Yaptırım, Faydacı Yaptırım ya da genel olarak kabul gördüğü şekilde Faydacı Müeyyide bu şartlar altında ortaya çıkan bir aile belgesiydi. VI. Charles (hsd. 1711-1740) Faydacı Müeyyide ile kendinden sonra tahtının ve bütün malvarlığının erkek evladına, tahta çıkacak erkek çocuk bulunmaması durumunda ise kadın varislerine geçeceğini ilan ediyordu. Ancak ve ancak kız çocuğun da olmaması hâlinde taht hakkı yan soylara geçebilirdi. Oluşturulan miras belgesi Karl'ın en büyük kızı ve veliahtı olacak Maria Theresia doğmadan dört sene önce hazırlanıp bakanlarına duyurulmuştu. Kızının dünyaya gelmesinin ardından imparator emriyle belgenin halka duyurulması sağlandı. Ardından eyalet meclislerinin de tasdikiyle bir veraset kanunu haline geldi. İlk temelleri İmparator II. Ferdinand tarafından kaleme alınmış olan "*Ayrılmaz ve Bölünmez*" Faydacı Müeyyide çatısı altında Orta Avrupa ve bütün Habsburg mülklerinin tamamını bölünmez bir kamu hukukuyla birbirine bağlıyordu.[94] Fakat Faydacı Müeyyide'nin geçerliliği ve uygulanabilirliği, Avrupa'daki diğer güçlerin nezdindeki kabulüne de bağlıydı. Bu noktada Karl, İspanya Veraset Savaşları sonrasında barış imzaladığı en büyük ezeli rakibi Fransa'ya Lorraine Dükalığını vermek suretiyle Faydacı Müeyyide'yi kabul ettirmişti.

Devamında kıta Avrupa'sında aile bağları bulunan Hannover Elektörlüğü'nün güvenliği konusunda endişeleri olan İngiltere ikna edildi. Bölgede prensliğin Avrupa içi savaşlarda zarar görmemesi için güvenebileceği tek müttefiki Habsburg İmparatorluğu'ydu. İki devlet bu konular üzerinde müzakereler yürütmüştü. 1731 İkinci Anglo-Avusturya Antlaşması'yla İngiltere *Pragmatische Sanktion*'u tanıyor; buna karşılık olarak yirmi seneye yakındır fiilen yönettiği Bremen ve Verden topraklarının Hannover'e aitliğini İmparatora onaylatmış oluyordu. Ayrıca Trieste Limanı'nda faaliyet gösteren Habsburg Ostend adlı ticari şirketi kapatılacak ve Uzakdoğu-Asya faaliyetlerinden vazgeçecekti.[95] Akıllıca bir politikayla Lehistan tahtı konusundaki

[93] M. S. Anderson, *The War Of The Austrian Successions, 1740-48.* Published by Routhledge, 2103, s. 21.
[94] Rady, *Habsburglar*, s. 246.
[95] Rady, *age.*, s. 308.

gerilimde Fransa adayı Stanislaw Leszcynski'ye karşı İmparator Joseph'in damadı olan Saksonya Elektörü III. August'u (hsd. 1734-1763) *Pragmatische Sanktion*'u onaylaması durumunda destekleyeceği sözünü verdi. August başarılı oldu ve tahttaki en büyük destekçisi olan müttefik Rusya ile de güven tazelenerek müeyyideyi onaylamaları sağlanmış oldu. İspanya 1725'te, Rusya 1726'da, Prusya 1728'de, Büyük Britanya 1731'de, imparatorluk eyaletleri 1732'de, Fransa ise 1735'de Faydacı Müeyyide'yi resmen kabul etmiş oldular.[96]

1723'te Viyana'da yaşamaya başlayan Francis, 1736'da Maria Theresia ile evlenmişti.[97] VI. Karl, 1737'de Medici ailesinin son ferdi öldüğünde Toskana Grandükalığını sabık Lorraine dükü Francis'e vermişti. Böylece evlilik yoluyla Maria Theresia'nın eşi olması hasebiyle imparatorluk için Karl'ın ilerleyen zamanda diyet meclisinde aday olmasının önü açılmış oldu. Kabul edilen Faydacı Müeyyide'ye İspanya ve Bavyera tarafından sıcak bakılmıyordu ve Habsburg tahtında ya da topraklarında açıkça niyetleri bulunmaktaydı. Ancak Fransa gibi büyük bir Avrupa gücü yokken yaptırım şansları da azdı.[98] İmparator VI. Karl son yıllarını kendinden sonra Habsburg tahtının ve dominyonlarının başına geçmesini dilediği Maria Theresia'nın haklarını garanti altına alan *Pragmatische Sanktion*'u Avrupalı güçlere kabul ettirmeye çalışarak geçirdi.[99] Ve gerek imparatorluk sınırları ve gerekse Avrupalı güçlere kabul ettirme konusunda büyük ölçüde başarıya ulaştı. Ekim 1740'da İmparator VI. Charles'ın ani ve beklenmedik ölümü *Pragmatische Sanktion*'un devreye girmesini sağladı. Ve yirmi üç yaşındaki Maria Theresia İmparator Karl'ın ülkesinin veraset haklarının yeniden düzenlediği hukuki metin uyarınca tahta çıktı. Bu duruma kendi idaresi altında bulunan eyaletlerden herhangi bir itiraz olmadı. Alman Elektörlüklerinden de Cologne ve Bavyera ise durumu kabullenmeyenler arasındaydı. Ve bu tavırlarını İspanya Veraset Savaşları sırasında da belli ettiklerinden imparatorca ülkelerinden sürgün edilmişler, Fransa baskısıyla geri dönebilmişlerdi.[100]

Britanya ve Rusya da *Pragmatische Sanktion*'un meşruluğu konusunda İmparator Karl ile olan antlaşmaya sadık kaldılar. Olayları Avusturya taht meselesinden çıkarıp bir Avrupa meselesi haline gelecek olaylar zinciri ise Fransa'nın olaya dahliyle

[96] Anderson, *The War Of the Austrian Successions, 1740-48*, s. 22.
[97] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 309.
[98] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 194.
[99] Lee, *Avrupa Tarihinden Ke*sitler, s. 199.
[100] Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi,* s. 311.

kendini gösterdi. On altıncı asırdan beri kendilerini Avrupa'nın en büyük gücü olarak gören Fransızların Habsburglarla mücadelesi Viyana'ya bağlılığını ifade etmiş bazı Orta Avrupa şehirleri, İtalya ve Hollanda'da devam etmişti. İspanya Veraset Savaşı sırasında aldığı yenilgiler en güçlü olma algısını kıramamıştı. Habsburglar ise yarım asırda Macaristan ve Sırbistan'dan Türkleri çıkarmak, 1703-11 isyanının bastırılması ve Hollanda ile İtalya'da toprak kazanımlarıyla Avrupa diplomasisinde önemlerini korumalarını ve hanedana kimsenin yanına bile yaklaşamayacağı bir prestij sağlamıştı. Fakat gelinen noktada hanedanın soy kıtlığına girip parçalanması Fransa gibi kadim bir düşman için büyük bir fırsat olacaktı. Fransızların Kutsal Roma-Alman İmparatorluğuna ve haliyle onu yöneten aileye Habsburglara karşı geleneksel siyaseti birkaç temel üzerine kuruluydu. Bazı Alman Elektörlerini Viyana aleyhine desteklemek suretiyle Habsburgların İmparatorluk içerisindeki gücünü zayıflatma stratejisi bu politikanın temeliydi. Fransızlar için farklı büyüklüklerdeki prensliklerde gücünü artıran, Viyana'ya gücü ve büyüklüğüyle doğal olarak rakip durumda olanlar ilk sırada yer alıyordu. Bunların başında Bavyera geliyordu. Bavyera'nın konumu özellikle Habsburg eyaletleri olan Troll ve Bohemya'ya yakınlığı Viyana'ya düşmanlık etmeyi düşünen kim varsa hepsine cazip geliyordu. Bavyera Elektörü Max Emmauel ve halefi Karl Albert 1714 ve 1727 yıllarında Fransa ile yaptıkları antlaşmalarla İmparator VI. Charles'ın erkek varis bırakmadan ölmesi durumunda Habsburg toprakları ve İmparatorluk tacını ele geçirmek için Fransa'dan destek sözü almıştı.[101]

O yıllarda Fransa dış siyasetinin en etkin ismi Fleury, *Pragmatische Sanktion*'u tanımayarak Bavyera Elektörü Karl Albert'in imparator olması gerektiği kanaatindeydi. Böylece Fransa yanlısı bir imparator Avusturya-Alman siyasetinin Fransa karşıtlığına son vererek Paris'e yaklaşacaktı. Bu da Almanya toprakları başta tüm Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'nda ve Avusturya idaresindeki bölgelerde Fransa'nın rahatça hareket edebilmesi ve nüfuz edebilmesi demekti. Fransa tarafından kontrol edilen Alman unsurunun ağırlıkta yaşadığı Alsas-Loraine bölgesine karşı ileride olası bir Roma-Alman İmparatorluğu saldırısının önü de böylece alınmış olacaktı.

Maria Theresia için tahta çıktığında dâhili siyasette her şey aleyhte bir görüntü arzediyordu. Eyaletleri arasında idari birlik olmayışı merkezî otoriteyi kurmayı zorlaştırıyordu. Bu da gelirlerinin çoğunu vergilerin oluşturduğu Avusturya'nın yeni

[101] Anderson, *The War Of the Austrian Successions 1740-48,* s. 19-20.

kraliçesinin elini güçsüzleştiriyordu. Gençliğinden kaynaklı siyasi tecrübesizliği, kocası Toskana dükü Franz'ın siyasi ve askerî yetenekten yoksunluğuyla birleşince ciddi bir zaaf olarak öne çıkıyordu. Yaşlı, ürkek ve beceriksiz danışman ve müşavirler sorunlara çözüm üretmekten uzaktı. Ülkenin birlik ve bütünlüğü için olmazsa olmaz olan ordunun durumu da iç açıcı değildi. İmparator VI. Karl döneminde yaşanan mücadelelerde ciddi şekilde yıpranan ordu 30 ve garnizon birlikleri de eklenince ancak 70 bin mevcuda sahipti.[102] Devlet adamları konusunda yaşanan sıkıntı orduda kurmay sınıfında ve komuta kademesinde de kendini açıkça hissettiriyordu. Kısa bir süre önce büyük zaferlere imza atan Prens Eugen de Savoyen'in ölümüyle boşluğu doldurulamamıştı.[103]

Tam da Avusturya'nın iç ahvali bu durumdayken Ekim 1740'ta Avusturya Veraset Savaşlarının başlamasına sebep olacak gelişme yaşandı. Maria Theresia ilk yılında diplomasi kanallarıyla Avrupa'ya *Pragmatische Sanktion*'u onaylatarak meşruluğunu kabule çalıştı. Ancak Bavyera elektörü Karl Albert'in Kutsal Roma-Alman tahtına aday olarak ortaya çıkışı, kargaşada uygun fırsatı bekleyen komşu Prusya'yı harekete geçirdi. Daha kısa bir süre öncesine kadar I. Friedrich William zamanında (hsd. 1713-1740) Bavyera ve Saksonya gibi komşularının gücü ve büyüklüğünde olan Prusya, bu dönemde yapılan askerî reformlarla büyük bir güç olarak ortaya çıkmıştı. Fakat Friedrich William (hsd. 1713-1740) elde ettiği bu gücü komşu topraklarına geniş çaplı saldırılar için kullanmadı. Bu adımı atacak olan oğlu II. Friedrich (Büyük) (hsd. 1740-1786) olacaktı. Avusturya merkezli Veraset tartışmalarının gölgesinde hiçbir hanedan ve taht iddiası olmaksızın Silezya'yı güçlü ordusu sayesinde kolayca istila etti. İşgal edilen Silezya, stratejik noktada yer almasının yanında dokuma sanayisi, zengin madenleri gelişmiş ziraati ve verimli topraklarıyla Prusya'ya hemen yakın gelecekte büyük fırsatlar sunacaktı.[104] Avusturya'nın gelirlerinin yüzde yirmi beşi bir anda Prusya'nın eline geçmiş, ordunun içinde bulunduğu durum müdahale edilememesine sebep olmuştu.[105] Büyük Friedrich'in (hsd. 1740-1786) ani saldırı sebepleri arasında bu bölgeye dair çekincelerinin de etkisi vardı.

Şayet imparatorluk tahtının bir başka namzeti olan Saksonya Elektörü ve Leh Kralı III. August'un (hsd. 1735-1763) yanıbaşındaki Silezya'yı istila konusunda önce

[102] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 194.
[103] Ercan, *Pasarofça Antlaşması Diplomasi ve Barış,* s. 9-10.
[104] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi*, s. 196.
[105] Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, s. 240.

davranıp davranmayacağı belirsizdi. İşgalden sonra Friedrich, savaşı uzatmak ve Avusturya ile müttefikleriyle uzun süreli bir çatışmaya girmemek adına durumu yumuşatmaya çalıştı. Maria Theresia'ya toprakları satın almak istediğini teklif etti. Ancak Kraliçe gurur ve inatla bunu hakaret saydığını ifade eden bir şekilde açıkça reddetti. Theresa'nın bir miktar toprağından ya da eyaletinden vazgeçmesi ya da herhangi bir işgali tanıması *Pragmatische Sanktion*'u sorgulatır hale getirecekti.

1741'de Avusturya ordularının Silezya için Prusyalılarla Mollwitz Savaşı'ndaki yenilgisi tek başına hareket edemeyen düşmanlarını da harekete geçirdi. Bavyera Elektörü Karl Albert, Habsburg tahtına namzet olarak Avusturya ve Bohemya'da hak iddiasında bulundu. İspanyalı V. Philip, yeğeni Don Philip için Toskana ve Parma'yı talep etti. Birliğin merkezinde yer alan ve Avusturya Veraset Savaşları'nın karşı koalisyonunu bir araya getiren yegâne güç Fransa'ydı. Fransa dış politikasını belirleyen isimlerden Belle-İsle, koalisyonu şu şekilde organize etti. Habsburg İmparatorluğu'nun başına Bavyera Elektörü Karl Albert geçirilecek ve âdeta Fransa denetiminde bir imparatorluk meydana gelecekti. Ayrıca Fransa, İspanyol Veraset Savaşlarında Habsburgların eline geçen Güney Hollanda'yı kendisi için istiyordu. Silezya'yı Prusya'nın almasına herhangi bir itirazı olmayan Fransa, İmparatorluğun İtalya'daki topraklarını Savoy ve İspanya Prenslerine vaad ediyordu. Belle-İsle, diplomasiyi etkin bir güç olarak kullanıp İsveçlilerin Rus sınırına doğru küçük ihlaller gerçekleştirmesini sağladılar. Bunda amaç tacizler yapmak suretiyle Rusları müttefiki Habsburgların yanında yer almalarını engelleyerek tarafsızlığa zorlamaktı.

Bavyera ile İspanya'nın Nymphenburg Antlaşmasıyla imzaladığı ittifak antlaşması genişletilerek buna Fransa ve Prusya da katıldı. Lehistan Kralı ve Saksonya Elektörü August birlikleri, Habsburgların Almanya ve Avusturya'daki topraklarına saldırdı. Güya savaşa bilfiil dâhil olmayıp Habsburglara savaş ilan etmeyen Fransa'nın dış politikasını belirleyen Belle-İsle 1741 sonlarında Bohemya'nın merkezi Prag'daydı. Eyaletler bir bir işgal edilmişti. Son 300 senedir ilk defa Habsburg ailesi dışından bir imparator, Wittelsbach hanedanından Bavyera Elektörü Karl Albert (hsd. 1742-1745) İmparator Joseph'in kızı olan eşi Maria Amalia adına VII. Karl namıyla Prag'da Bohemya Kralı ve Linz'de Avusturya Arşidükü sıfatıyla taç giydi.[106]

[106] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi*, s. 196-197.

Maria Theresia için 1741 ve 42 yılları çok zor geçti. Ona bu zorlu yıllarda din adamları ve asiller de yeterli desteği verdikleri söylenemezdi. Asker sayısındaki sıkıntılar onu Macar asilzadeleriyle anlaşıp bu ülkeden gönüllü taburlar kurmaya sevketti. Maria Theresia, kraliçe olarak taç giydiği Haziran 1741 tarihinden hemen sonra Bratislava'da Macar meclisiyle bir araya geldi. Küçük Joseph'i prensleri ve Maria Theresia'yı kraliçeleri olarak benimsediler.[107] Buradan toplanan gönüllü birlikler Theresa'nın dirayet ve cesaretle ortaya koyduğu kararlılıkla birleşince imparatorluk zor günlere dayanabildi. Kraliçenin gördüğü güzel muamele onun ve generallerinin moralini bir nebze olsun düzeltti. Bavyeralılara karşı harekete geçip 1742'de Bohemya'yı geri aldı. Birkaç ay sonra da Bavyera'ya ilerleyip Karl Albert'in başkenti Münih'i ele geçirdi. Friedrich'i destekledikleri için Çekleri cezalandırmak amacıyla Moravya'da Olomouc şehrinin ortasında yer alan Pazar yerini işgal eden devasa bir tophane inşa ettirdi.

Prusya'nın Silezya'yı ele geçirdikten sonra savaşı çok da uzatmak istememesi Fransa'nın başını çektiği müttefikler arasında ilk çatlağa yol açtı. 1741 sonunda kısa süreli ve 1742 Temmuz'unda Breslau (Wroclaw) ateşkesiyle Habsburglar ve Prusya arasındaki mücadele kısa bir süreliğine de olsa neticeye erdi. Maria Theresia asla Silezya'dan vazgeçme niyetinde değildi. Ancak cepheyi daraltmak ve Avusturya ile Bohemya'yı Fransa destekli Bavyera birliklerinden kurtarmak adına çok da hoşuna gitmeyen şartlara razı oldu. Britanya'da ise Avrupa'da baş gösteren savaş yakından takip ediliyordu. Habsburg müttefikinden vazgeçemeyeceği için *Pragmatische Sanktion*'u tanıma sözünün arkalarında durdu. Şayet Prusya ile imzalanan ateşkesin oluşmasında Britanya ile imzalanmış bulunan ittifak antlaşmasının etkisi vardı.

Britanya, Maria Theresia'nın talep ettiği para ve asker desteğini vermeyi kabul etmiş, ancak ödemenin akabinde Prusya ile barış konusunda Viyana'ya baskı yapmıştı. Britanya adına Carteret, bir taraftan Fransa'ya karşı Habsburgları koruma politikasını devreye sokarken Prusya'nın ardından Saksonları da barışa ikna etmeyi başardı. Düşmanları azalan Maria Theresia, Avusturya ve Bohemya'dan Fransız-Bavyera güçlerini çıkarmayı başardı, hatta ardından Bavyera'yı kısmi olarak işgal etti. Maria Theresia için Silezya'nın kaybından sonraki amaç, rakiplerini cezalandırma ve kaybettiği eyaletin yerini Orta Avrupa'daki toprak kazançlarıyla telafi etmekti. 1743

[107] Rady, *Habsburglar,* s. 247.

yılında Fransa ve Bavyera bu sefer Karl Albert'in (hsd. 1742-1745) İmparatorluğunu kabul ettirmek üzre Almanya'da harekete geçti. Ancak Britanya Kralı II. Georg'un bizzat yönettiği ve çoğunluğunun Alman paralı askerlerden oluştuğu "*Pragmatik Ordu*" Frankfurt Dettigen'de müttefik kuvvetlerine karşı büyük bir başarı kazandı. Bu sayede Fransa kesin şekilde Almanya'dan çıkarılmıştı.[108]

Carteret'in yoğun ve başarılı savaş diplomasisi önce Prusya ve sonra Saksonları Habsburglar ile ateşkes yaptırarak doğu ve kuzey sınırlarının güvenliğini garantiye almıştı. Şimdi tüm Almanya'dan Fransızlar atılmıştı. Carteret şimdi Fransızları ve müttefiklerini İtalya yarımadasından çıkarmak için bir formül üretmişti. Savoylu Karl Emmanuel III (hsd. 1730-1773) Habsburglarla barışa ikna ederek müttefiklerinden ayırma yoluna gitti. Maria Theresia'nın kendisine bölgede bazı toprakları terk edeceği antlaşma teklifi Savoy'u Habsburg-Britanya safına itti. Durumdan çok da hoşnut olmayan Viyana ekonomik olarak Britanya'ya bağlı bulunduğundan ve savaş masraflarının karşılanması buna bağlı bulunduğundan istemeyerek de olsa kabule mecbur bırakıldı. Tüm bu düzenlemelerden sonra Britanya-Habsburg ittifakı Fransa'ya resmen savaş ilan etti. Avrupa merkezli mücadele Almanya, Güney Hollanda ve İtalya'da yoğunlaştı. İspanyol-Fransa İttifakı İtalya'ya saldırdığında Habsburg-Savoy güçlerine karşı yarımadada tutunmaları zor oldu. Almanya ve İtalya'da Britanya destekli Habsburglar üstün durumdayken Güney Hollanda'da Fransız komutanı Saxe'ın başarıları bu bölgede durumu umutsuz bir hale sürüklüyordu.

Diğer taraftan, Maria Theresia'nın ülkesini toparlamaya başlaması ve orduyu düzene sokması Prusya'yı tedirgin etmeye başlamıştı. II. Friedrich, güçlenen Theresa'nın imparatorluk imkânları ve müttefikleriyle Silezya için üzerine geleceklerinin ve belki de tamamen işgal edilmenin endişesini taşıyordu. Bavyera'yı topraklarından çıkardıktan sonra cezalandırmak üzere Maria Theresia ordularıyla elektörlüğü işgal etmişti. Tüm bunlardan doğan memnuniyetsizlikler II. Friedrich'in İkinci Silezya Savaşı'nı (1744-1745) başlatmasına sebep oldu. Habsburgları Bavyera'da işgali sonlandırmaya zorlamak ve Silezya işgalini meşrulaştırmak için saldırıya geçti. Yine II. Friedrich, bir başka Habsburg toprağı ve eyaleti olan Prag merkezli Bohemya'yı işgal etti. Savaşın başlaması imparatorluk genelinde desteği günden güne azalan Karl Albert'in (hsd. 1742-1745) Münih'e sağ salim geri dönebilmesini sağladı.

[108] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 200.

Bavyera'ya komşu psikopos prensliklerden Regensburg, Ulm ve Augsburg'u mülküne katma girişiminin de başarısızlığı bütün beklentilerini boşa çıkardı. 1745 yılına gelindiğinde Karl Albert'in hayata gözlerini yumması dengeleri tamamen Maria Theresia ve eşi Franz Stephan lehine değiştirdi. ve Maria Theresia'nın mahirane diplomasisi eşi Franz'ı imparaytorluk diyetinde seçtirme adına en büyük düşmanı II. Friedrich'in dahi oyunu almak suretiyle seçtirmesiyle neticelendi.[109] Yani kraliçe toprak kaybettiği en ciddi hasmından bile kendi lehine faydalanmayı başarmıştı. Hanedan adı Lorreine olarak değişmeden Habsburg-Lorreine halini aldı.

Avrupa'da aynı yıl savaş sona erdi. Savaşın sona ermesinde Britanya'nın aktif rolü vardı. Prusya ile Habsburgların barışması için kraliçeye baskı kurdular. Maria Theresia her seferinde Silezya'dan vazgeçmeyeceğini ifade etmesine rağmen, artan Britanya baskısı ve ekonomik yardımların kesilebileceği tehdidine bir de Prusya'nın Saksonya'yı da işgal etmesiyle sonuçlanan yeni zaferlerin eklenmesi onu geri adım atmaya mecbur bıraktı. Bu sefer mücadele İmparatorluk ve Prusya'nın işgal altındaki yerlerden çekilmesiyle ve Silezya'daki statükonun Prusya lehine devamının Maria Theresia tarafından bir kez daha istemeyerek de olsa kabülüyle neticelendi. 1745'in Noel Günü'nde Avusturya ve Prusya arasında Dresten Barışı imzalandı. Zaten Bavyera'yla da anlaşılmış olduğundan Dresten Barışı Avusturya Verasetini Habsburglar lehine neticelendirmiş oldu. Maria Theresia için Silezya meselesi istenmeden zorunlu bir "terk"ten ibaret kalacaktı. Ama gerçek manada hiçbir zaman sindirilemeyecek ve kraliçe tarafından uygın zaman beklenerek geçen süre içinde de ittifaklar genişletilecekti. Tam da bu sebepten 1746'da Rusya ile olan ittifak Prusya aleyhine olacak şekilde yenilendi. İki kraliçe arasında imzalanan antlaşmaya gizli bir madde eklenerek eğer Prusya Avusturya ya da Saksonya'yı işgal ederse Eliyazeteva Maria da Theresia'ya Silezya'yı almak için yardım edecekti. İki imparatoriçenin bu ittifakı Friedrich'i yok etmek için artan kararlılığın temelini oluşturdu.[110] *Pragmatische Sanktion*'un meşruiyeti ve verasetle başlayan savaşlar bu konunun Habsburglar lehine halledilmesinden sonra da devam etti.

Cephelerini daraltan Maria Theresia savaşmak için çok daha istekliydi ve bütün güçlerini 1746 yılında İtalya, Hollanda ve Ren boylarında topladı. Savaş Hollanda ve

[109] Rady, *Habsburglar*, s. 249.

[110] Mckay-Scott, *Büyük Devletlerin Yükselişi,* s. 202, 210.

İtalya bölgesi'nde devam etti. Ancak Fransız kuvvetlerinin bir yıl önce kazandığı büyük zaferlere gölge düşürülemediği gibi Avusturya Hollanda'sı büyük ölçüde işgale uğradı. Savunulması zor ve külfetleri ağır bu toprak parçasının kaybı Habsburg Monarşisi'ne indirilmiş büyük bir darbe olacağından Maria Theresia birliklerini İtalya yarımadasına kaydırmaya başladı. Bu durumda Avusturya, Hollanda'nın güvenliğini müttefiklerine bırakıyordu. Birliklerini kaydırdığı İtalya bölgesinde, Silezya yerine buradan elde edebileceği topraklarla telafiye çalıştı. Savaşın uzaması müttefiklerin de arasının açılmasına sebep oluyordu. Gerek Britanya ile birlikte Hollanda savunmasına desteğin azlığı ve gerekse Londra'dan gelen maddi yardımların Schönburn Sarayı'na harcandığı şeklindeki söylentiler iki müttefik arasında güven sorunlarına sebep olmuştu. Prusya ile barış konusunda Britanya'nın devamlı ısrarı ve Habsburg tarafını sürekli olarak tavize zorlanması da iki ülke ilişkilerinde kırılganlığa sebep olan bir başka sebepti.[111]

Avusturya Veraset Mücadelesiyle başlayan savaşlar, Avrupa'daki dengeler, savaşın Amerika ve Hindistan'a kadar geniş bir coğrafyaya yayılmasının vermiş olduğu zorluklar ve her şeyden önemlisi iki ittifakın başını çeken İngiltere ve Fransa'nın ekonomilerinin iflasın eşiğinde oluşu gibi sebeplerle birleşince, bu durum barış antlaşmasının zaruretini ciddi biçimde gündeme getirdi. 1748 yılı itibariyle taraflar arasında Aix-La-Chapelle'de barış görüşmeleri ciddi olarak başladı. Antlaşmanın Habsburgları ilgilendiren kısımları şöyleydi: Kutsal Roma-Alman tacı hanedanda kalmaya devam ediyor ve bu süreçte kaybettiği topraklarının büyük kısmını da geri alırken bazı bölgelerden çekilmek durumunda bırakılıyordu. Sözgelimi Kraliçeye Hollanda'daki topraklarının tamamı geri verildi. Buna karşın Friedrich'in ele geçirdiği Silezya'nın da Prusya'nın olduğu teyit edilmiş oldu. Maria Theresia sadece Silezya'dan vazgeçmekle kalmıyor, Parma ve Piacenza'yı İspanyalı Prens Don Philip'e ve yine İtalya'da ciddi büyüklükte bir toprak parçasını Savoy'a bırakıyordu. Maria Theresia ancak bu sayede sekiz sene boyunca devam eden ve Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu tacını Fransa güdümünde bir elektöre kaptırmaktan Britanya'nın da büyük desteğiyle kurtarmış oluyordu.

[111] Mckay-Scott, *age.*, s. 206

1.3 BELGRAD ANTLAŞMASI VE SONRASINDA OSMANLI-HABSBURG İLİŞKİLERİ

1736-39 yılları arasında Osmanlı Devleti önce Rusya ve ardından müttefiki Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu ile savaş halindeydi. Habsburglarla olan mücadele ilk başlarda aleyhte seyredip bazı kayıplar yaşanırken, Bâbıâli'nin bu cepheye verdiği ehemniyetle kayıplar kısa sürede telafi edildi. Üst üste kazanılan savunma savaşlarıyla başarı da beraberinde geldi. Bir zamanlar Prens Eugen komutasında Osmanlılara karşı zaferler elde eden Habsburg ordusu, Eugen'in ölümüyle sarsılmış ve kurmay sınıfı itibariyle de gerilemişti. Osmanlı tarafı bu durumu kendi lehine iyi değerlendirmiş, ayrıca yaptığı ıslahatlarla da topçu ocağı ve askerî mühendislik konularında ordusunu çağın gereklerine uygun hale getirmişti.[112] Öncelikle Niş'e sarkan Habsburg kuvvetleri geri püskürtüldü. Sırbistan tarafında VI. Karl'ın (hsd. 1711-1740) müstakbel damadı Franz komutasındaki Habsburg Birliği bölgeyi Türklerden kurtaracağı propagandasıyla yerli Sırpları yanına alacağını umut etti. Ancak hiçbir yerde beklediği ilgiyi göremeyerek gerilemek durumunda kaldı.[113] Bosna ve diğer bölgelerde yaşanan mücadelelerde de Habsburg ordusu büyük kayıplar vererek çekilmek zorunda kalmış, nihayetinde Hisarcık Savaşı[114] ile son mukavemeti de kırıldığından[115] Belgrad'ın kilidi ve ileri karakolu durumunda olan Adakale ve Irşova ele geçirilmiş, ardından da Osmanlı Orduları Belgrad'ı kuşatmıştı.[116]

Bu sırada Fransa, İngiltere, Hollanda ve hatta İran elçilerinin aralıklarla devam eden barış için faaliyetleri artarak devam ediyordu.[117] Özellikle Fransa'nın İstanbul elçisi Marquis Louis Sauveur de Villeneuve, Hisarcık zaferi sonrasında bölgedeki gelişmeleri ülkesi lehine dengelemek adına çabalarını daha da artırdı. Taraflar arasındaysa diyalog daha kuşatma devam ederken başlamıştı. Hisarcık'da Osmanlı

---

[112] Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu,* s. 438.

[113] Yorga, *Osmanlı Tarihi*, IV, s. 353.

[114] Mithat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi,* TTK, V, Ankara 2001, s. 2513.

[115] 22-3 Temmuz'da Belgrad önlerinde yaşanan vuruşmalarda Osmanlı siperlerindeki Memiş Paşa konutasındaki Osmanlı ordusunu yerinden sökmek adına şehir komutanı Genersl Wallis, piyadelerin başına Kont Neiperg'i görevlendirmişken vuruşmalarda birçok asilzade ve çok sayıda asker hayatını kaybetmiş, dahası Lotringen dükü de yaralanmıştı. Avusturya ordusu yok edilmişti. Bk. Yorga, *Osmanlı Tarihi,* IV, s. 363.

[116] Hakan Karagöz, *1737-1739 Osmanlı-Avusturya Harbi ve Belgrad'ın Geri Alınması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Isparta 2008, s. 184.

[117] Hatta Yorga'nın Dapontes'ten naklettiği şekilde daha 1738'de Osmanlı Orduları Belgrad önlerine gelmişken Kayserin tercümanı Nicolas Theils sadrazamın karargâhına gelip, şartları Kayserin damadı ile görüşülecek bir barış antlaşması teklifinde bulundu. Burada Yorga 1738'de Habsburg tarafından gelen barış görüşmesinin akıbetine dair detaya girmezken Kayser VI. Charles'ın damadı Lotringen dükü ve kızı Maria Theresia ile evlenmesinin ardından tahta geçecek olan 1.Franz'dır. Bk. Yorga, *age.,* IV, s.354.

Ordusu'nun mağlubiyetini öngören şehir kumandanı Schmetteu, gafletle gerekli hazırlıkları yapamadığından kuşatma başladığında şaşkına dönmüş ve hazırlıksız yakalanmıştı. Buna rağmen Belgrad sağlam ve dayanıklı bir kaleydi ve uzun süre direnebilecek alt yapıya da sahipti. Barış müzakereleri içinse Sadrazam Hacı İvaz Paşa[118] Belgrad, Temeşvar ve Petervaradin'in Habsburglarca tahliye ve teslimini koşul olarak ileri sürmekte kararlı bir tavır içerisindeydi. Buna karşın Komutan Wallis de sadece Belgrad'ın tahliyesi üzerinde konuşulabileceğini, Temeşvar ile Petervaradin'in tahliye ve Osmanlı tarafına tesliminin mümkün olmadığını belirtiyor; bahsedilen yerlere dair hiçbir fedakârlıkta bulunmayacaklarının altını çiziyordu. Hatta Kale Komutanı Schmetteu ise Belgrad Kalesi'nin de teslim edilemeyeceğini ifade ederek barış görüşmelerinin başlatılmasını istiyordu. Sadrazam Hacı İvaz Paşa buna karşı Osmanlı ile savaşlarında galibiyetleri durumunda birçok kale ve şehrin iadesini talep edenlerin, kaybettikleri takdirde hiçbir şey vermeye yanaşmamasına tepki gösterdi. Kuşatma sert ve kararlı biçimde yoğunlaştı. Hekimoğlu Ali Paşa[119]'nın da ordusuyla yardıma

[118] Belgrad yakınlarındaki Yagodina'da doğdu. Asıl adı Mehmed olup 25 Şa'ban 1143'te (5 Mart 1731) İstanbul gümrük eminliği, 1733 yılında çavuşbaşılık görevinde bulunuyordu. Hekimoğlu Ali Paşa'nın ilk sadâretinden azli ve Gürcü İsmâil Paşa'nın sadârete tayini sırasında vezirlikle Rikâb-ı hümâyun kaymakamlığına getirildi. Aynı yıl 25 Ekim'de Vidin Kalesi'nin muhafazası şartıyla Niğbolu sancağına tayin edildi. 1737 Temmuzu sonlarında Avusturya ordusu Niş'i işgal edip Vidin'e doğru ilerlemeye başladı. Timok nehri üzerinde meydana gelen çarpışmada İvaz Mehmed Paşa Avusturyalılar'ı durdurdu. Daha sonra 28 Ekim'de Krayova fethedildi. Bu başarıları üzerine ekim sonunda Vidin seraskerliğine getirilen İvaz Mehmed Paşa Avusturya kuvvetlerini takip ederek Fethülislâm Kalesi'ni geri almayı başardı. 1738 yılı baharında Adakale'nin kuşatmasına girişen Hacı İvaz Paşa, Mehâdiye'de baskına hazırlandığı haberini aldığı Avusturya ordusuna karşı yürüyüşe geçti. Mehâdiye Savaşı tam bir zaferle sonuçlandı. Bunun ardından yeniden Adakale'yi kuşattıysa da askerin hazırlıksız olduğunu görerek Fethülislâm'a çekildi. Bütün askerî erkânla Tuna'yı geçerek Mehâdiye Kalesi üzerine yürüyen İvaz Paşa kaleyi üçüncü defa alırken Adakale'yi de kuşattı. Adakale 15 Ağustos'ta teslim oldu. Bu arada Yenipalanka da fethedildi. Belgrad'a yürüyen Osmanlı ordusu, Hisarcık Boğazı'nda 22 Temmuz'da yapılan büyük çarpışmada sadrazamın gayretleriyle Avusturya kuvvetlerini bozguna uğrattı. Girişilen kuşatmadan önce donanmanın Tuna sahillerini tutması ve Hekimoğlu Ali Paşa'nın da kuşatmaya katılması ordunun cesaretini arttırdı. Bunun üzerine Fransa büyükelçisi M. de Villeneuve'in aracılığıyla başlatılan barış görüşmelerinde sadrazam Belgrad'ın hâlihazır durumu ile teslimini şart koştu. Sonuçta, kırk güne yaklaşan kuşatmanın barış antlaşmasıyla bitirilmesi kararlaştırıldı. 1 Eylül 1739'da imzalanan ön mukaveleyle Belgrad'ın beş güne kadar tahliyesi ve teslimi, taraflar arasında on gün içinde barış şartlarının düzenlenmesi kabul edildi ve 7 Eylül günü Belgrad tekrar geri alındı. 18 Eylül'de Avusturya ile imzalanan yirmi yedi yıllık ve yirmi üç maddelik antlaşmaya göre Belgrad ve Şebeş Osmanlılar'a iade edilirken cephanelik, kışla, tabya gibi yeni tesisler yıkılacaktı. Tuna ve Sava nehirleri de iki devlet arasında sınır kabul ediliyordu. Bk. Fikret Sarıcaoğlu, "Hacı İvaz Paşa", *DİA,* XIV, s. 487-488.

[119] 15 Şa'ban 1100 (4 Haziran 1689) tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası aslen Giritli olan Hekimbaşı Nuh Efendi'dir. Çocukluğunda ve gençliğinde iyi bir tahsil gördü. Kabiliyeti sayesinde III. Ahmed döneminde (1703-1730) silâhşorlukla saraya girdi ve Dergâh-ı âlî kapıcıbaşılığına yükseldi. Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa döneminde Türkmen ağalığı ile taltif edildi. 1722 yılında mîr-i mîrânlık pâyesiyle Adana valiliğine getirildi. Bu görevde iken Adana ve Kilis dolaylarının asayişini sağlamaya çalıştı. Bölgedeki bazı Türkmen aşiretlerini itaat altına aldı. 1137 Safer'inde (Ekim-Kasım 1724) Yeni İl voyvodalığı üzerinde kalmak şartıyla Halep valisi olarak Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetinde İran seferine gitti. Tebriz'in fethi sırasındaki başarılarından dolayı 3 Safer 1138'de (11 Ekim 1725) vezirlikle Anadolu beylerbeyiliğine getirilen Ali Paşa ertesi yıl, hastalanan Abdullah Paşa'nın yerine Şark seraskeri ve Tebriz muhafızı oldu. Fakat başta kethüdâsı olmak üzere bazı adamlarının halka zulmetmesi yüzünden buradan uzaklaştırılarak önce Şehrizol, hemen ardından da Sivas valiliğine tayin edildi. Nâdir Şah zamanında İran savaşlarının tekrar başlaması üzerine Diyarbekir valiliğine nakledildi. Ali Paşa da Erzurum valiliğiyle Revan bölgesi seraskerliğine getirildi (Aralık 1730). Önce Rûmiye'yi (Urmiye), ardından da 15 Cemâziyelevvel 1144'te (15 Kasım 1731) boşaltılan Tebriz'i alan Ali Paşa, Dârüssaâde Ağası Hacı Beşir Ağa'nın girişimiyle başarılarının mükâfatı olarak sadrazamlığa getirildi (15 Ramazan 1144/12

gelmesiyle Habsburg tarafının motivasyonu büsbütün kırılmış, Sadrazamın kendinden emin ve kararlı duruşu Habsburglardan istediğini almasını sağladı. Belgrad, çok istemeden de olsa İmparatorun talimatıyla boşaltıldıktan sonra barış görüşmelerine geçildi.

Sadrazam tarafından ortaya koyulan ön şartın Habsburg tarafına kabul ettirilmesinde Komutan Wallis'in çaresizliğinin yanı sıra süreç içerisinde Osmanlı tarafına gönderdiği mektuplarında kullandığı ifadeler öne çıkmaktadır. Komutanın Sadrazamın azametini artırıcı üslüp kullandığı iddiasıyla paşaya cesaret verdiği; donanım olarak yetersiz Komutan Wallis ile kabiliyetsiz müzakereci Neiperg'in etkisi

---

Mart 1732). I. Mahmud da bu zafer üzerine gazi unvanını almıştır. Üç yılı aşan bu ilk sadrazamlığı sırasında özellikle Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etti. Lehistan Veraset savaşları dolayısıyla Rus tehdidinin artması üzerine, Bağdat, Van ve Revan taraflarını baskı altında tutan ve Hint seferine çıkmak için hazırlık yapan Nâdir Şah'ın barış teklifini olumlu karşıladı. Avusturya ile ortak hareket eden Rusya ile savaşın kaçınılmaz olduğunu düşündüğü için doğu cephesinden emin olmak istiyordu. İran'la barış yapılmasına karşı çıkan doğu cephesi seraskeri Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın etkisiyle bu isteğini gerçekleştiremediği gibi tahmin ettiği üzere Avusturya ve Rusya müttefik güçlerine karşı 1736'da başlayacak olan savaştan önce İran meselesi yüzünden sadrazamlıktan azledildi ve mecburi ikametle Midilli adasına gönderildi (23 Safer 1148 / 15 Temmuz 1735). Ertesi yıl Kandiye muhafızı ve ardından Bosna valisi oldu. Üç yıl kadar süren bu valiliği sırasında Ruslar'la birleşerek savaşa giren Avusturyalılar'a karşı başarılı mücadeleler yaptı ve büyük şöhret kazandı. Belgrad'ın işgalden kurtarılmasında yararlılık gösterdi; Belgrad'ın Osmanlılar'a iadesiyle sonuçlanan Belgrad Antlaşması (1739) görüşmelerine bizzat katıldı. 1740'ta Mısır'da Kölemenler'in olay çıkarmaları ve Mısır hazinesini göndermemeleri üzerine Mısır valiliğine tayin edildi. Bir yıl içinde Mısır'ı kontrol altına aldı. 1741 yılında kısa sürelerle Adana ve Anadolu valiliklerine getirilen Hekimoğlu Ali Paşa, 15 Safer 1155'te (21 Nisan 1742) ikinci defa sadrazam oldu. Bir buçuk yıla yakın süren bu dönem Kerkük, Musul, Diyarbekir, Rakka, Azerbaycan ve Kars taraflarında İran savaşları hazırlıkları içinde geçti. Sadrazamın tam yetkiyle bizzat sefere çıkma isteği, bunun için Nâdir Şah'ın faaliyetlerine göre uygun bir mevsim beklenmesi amacıyla sefer hazırlıklarını uzatması, Diyarbekir seraskerine zamanında gerekli yardımı yapmaması I. Mahmud'un (hsd.1730-1754) kızgınlığına yol açtı. 4 Şa'ban 1156'da (23 Eylül 1743) sadâretten alınarak Midilli'ye sürüldü. İki ay kadar sonra Girit, 1157 Ramazanında (Ekim 1744) Bosna valiliğine getirildi. İran savaşları sırasında Halep, ardından Anadolu valiliği ve Kars ciheti seraskeri oldu. 1746'da imzalanan barış antlaşmasından sonra şark seferleri sırasında başkaldıran levent eşkıyasının te'dibiyle meşgul oldu; bunların elebaşılarını öldürttü. Aynı yıl içinde tekrar Bosna valiliğine tayin edildi (Kasım 1746) ve Hersek'in idaresi de ona bağlandı. Daha yüksek bir görev bekleyen Ali Paşa buraya gitmek Ali Paşa 1161'de (1748) Tırhala sancak beyliği, Bender muhafızlığı ve Özü valiliği yaptı; Silistre ve dolaylarında eşkıya te'dibiyle meşgul oldu. 1163'te (1750) Vidin muhafızlığına nakledildi. üç ay kalabildiği sadâretten azledildi. Katledilmek üzere Kızkulesi'ne hapsedilen Ali Paşa vâlide sultanın araya girmesiyle ölümden kurtuldu, fakat Kıbrıs'a sürüldü. Ada halkı tarafından iyi karşılandı; Silâhdar Ali Paşa'nın sadâretten uzaklaştırılmasından sonra üçüncü defa Mısır valiliğine, Safer 1171'de (Ekim 1757) beşinci defa Anadolu valiliğine getirildi. Bu sırada Aydın'da güvenliği sağladı. Kendi yetiştirdiği Koca Râgıb Paşa'nın sadrazamlığı döneminde nisbeten serbest hareket edip eyaleti bir süre İzmir'den yönettiyse de daha sonra tekrar Kütahya'ya döndü. 9 Zilhicce 1171 (14 Ağustos 1758) tarihinde burada vefat etti. Ali Paşa Batı kaynaklarında son derece nazik, diplomasinin inceliklerini çok iyi bilen; Osmanlı kaynaklarında ise hak ve adalete riayet eden bilgili, cömert, dürüst, iş bilir, hayırsever bir kişi, fakat gerektiğinde devletin menfaati için kan dökebilen, halka karşı yapılan zulmü affetmeyen ciddi bir devlet adamı olarak tanıtılır. I. Mahmud (hsd.1730-1754) ile çok iyi anlaşan ve onun daima takdirine mazhar olan Ali Paşa Uzak görüşlü bir devlet adamı olan Hekimoğlu Ali Paşa, özellikle ilk sadâreti ve daha sonraki Bosna valiliği sırasında Avrupa ahvalini yakından takip etmiştir. 1736 savaşı öncesinde Lehistan Veraset savaşlarını dikkatle takip ederek, Rusya ve Avusturya'ya karşı Fransa siyasetine taraftar bir politika oluşturmuş, Fransız elçisi Marquis de Villeneuve ile sık sık görüşerek Avrupa meseleleri hakkında bilgi almış, Fransız asıllı Humbaracı Ahmed Paşa'dan da (Alexandre de Bonneval) istifade etmiş, onu himayesi altına alıp Humbaracı Ocağı'nın faaliyete geçmesini sağladığı gibi kendisinden Avrupa siyasetiyle ilgili raporlar da istemiştir (Cassels, s. 84-85, 90-92). İdareciliğinin yanı sıra iyi bir asker olduğunu İran ve özellikle Bosna cephelerinde göstermiş, 1739 antlaşmasının akdi esnasında usta bir diplomat olarak ön plana çıkmıştır. Kısa süreli sadâretleri dolayısıyla çok önem verdiği Avrupa'ya yönelik siyasetini etkili ve sistemli bir şekilde sürdürememiş; İran meselesi, iç bunalım, iktidar çekişmeleri onu oldukça meşgul etmiştir. Eyaletlerdeki valilikleri sırasında ise en çok önem verdiği husus asayişin temini olmuştur. Bk. Münir Aktepe, "Hekimoğlu Ali Paşa", *DİA,* XVII, s. 166-168.

olduğu şeklinde eleştirileri almasına da yol açacaktı. Neiperg, aceleciliğiyle de ön plana çıkmakta ve İmparator VI. Karl'ın (hsd. 1711-1740) talimatlarının dahi dışına çıkan diplomatik tavrı dolayısıyla Belgrad'ın kaybını masada hızlandırmakla suçlanacaktı.[120]

Barış müzakerelerine geçildiğinde Fransız elçi Villeneuve ve kâtibi Peyysonel antlaşmanın garantörü sıfatıyla bulunurken, Habsburglar adına Kont Neipperg ve Hükûmet Sekreteri Momars, Osmanlı Devleti'ni temsilen ise Reisülküttap Mustafa Efendi, Ordu Kadısı Es'ad Efendi ve Sadaret Mektupçusu Ragıp Efendi bulunuyordu. 23 Ağustos 1739 tarihinde barış müzakereleri başladı. Fransız elçi Villeneuve'ün isteği üzerine Bosna valisi Hekimoğlu Ali Paşa da sadrazamın yerine görüşmelere başkanlık etmek üzere heyete dâhil edildi. Belgrad'ın tahliyesi konusunda uzlaşılmış olsa da tahkimatlarıyla teslimi talebi Habsburg tarafında itirazlara neden oldu. Bunun sebebi, Belgrad Habsburglarca alındıktan sonra (1718) var olan sur ve tahkimatlara yenileri eklenerek büyütülmüştü. Şimdi Osmanlı tarafına iadesinde İmparatorluğun güney topraklarına karşı bir harekât üssü haline gelmesinden duyulan endişe dile getirildi. Habsburg tarafından tahkimatların tamamının imhasıyla teslimi önerildi. Fransız elçi ve ara bulucu Villeneuve, bu teklifi makul bir hale getirerek Belgrad şehir ve kalesine sadece Habsburglarca ilâve edilen tahkimatların tamamıyla yıkılması ve Pasarofça'da teslim edildiği haliyle iadesini içeren yeni bir teklifte bulundu. Villeneuve'ün teklifine karşılık Osmanlı tarafında Sadrazam ve Hekimoğlu Ali Paşa başta olmak üzere Rumeli seraskeri Vezir Ali Paşa da dâhil olmak üzere ordu ve bürokraside ileri gelenlerle istişare amaçlı toplanıldı. Toplantıda 40 güne yaklaşan süre boyunca büyük güçlüklerle Belgrad kuşatmasının sürdüğü, büyük topların Irşova tarafında kalmasından dolayı kaleye yapılan top atışlarının surlarda önemli tahribatta bulunamadığı, iaşe sıkıntısı, olumsuz hava şartlarının asker üzerindeki etkisi gibi başlıklar masaya yatırıldı.[121] Tüm bu etkenler bir arada düşünüldüğünde Villeneuve'ün aracılık ettiği barış teklifinin makul olduğu konusunda uzlaşıya vardılar.

Sonuç olarak Belgrad, Pasarofça Antlaşması ile Habsburglar'a verildiği şekliyle iade edilecek, zaman içerisinde yaptırdıkları ek savunma ve tahkimatlar yıkılmak şartıyla teslimine dayanan ön antlaşma mukaddime-i sulhiyye / Präliminarfriede, Kayzer VI. Karl'ın onayı beklenmeksizin Sadrazam İvaz Mehmet Paşa'nın Türkçesini,

[120] Karagöz, *1737-1739 Osmanlı-Avusturya Harbi ve Belgrad'ın Geri Alınması,* s. 186-187.
[121] Karagöz, *agt.,* s. 185

Habsburgları temsilen Neipperg'in Fransızcasını imzaladığı antlaşma, Fransız elçi Villeneuve ve diğer yetkililerin de imzalarıyla onaylandı. Böylelikle savaş hali son bulmuş oldu. Belgrad 1 Eylül 1739'da Pasarofça'dan beri üzerinden yirmi iki yıl geçtikten sonra yeniden Osmanlı hâkimiyetine girdi (18 Eylül-H.1152).[122] Habsburgların Pasarofça ile şehri aldıkları haliyle iadesi üzerinde uzlaşıldı. Sonradanı yapılan istihkâm ve savunma duvarları tamamen yıkılacaktı. Böğürdelen Kalesi, Kuzey Sırbistan, Küçük Eflak ve Kuzey Bosna'daki yerlerin tamamı Osmanlı'ya iade edilecekti. Aynı şekilde Temeşvar Eyaleti'nin Habsburglar'a aitliği durumu sürecekti. Tuna ve Sava nehirleri iki devlet arasında sınır kabul edilecekti. İstihkâmların yıkılmasına derhal başlandığı gibi bu süreçte sadece 500 Osmanlı askeri Ali Paşa nezaretinde şehirde olacaktı. Tuna ve Sava'da bulunan adacıklar hangi ülkeye yakın ise ona ait olacaktı. 23 maddeden oluşan antlaşma 27 seneyle sınırlandırılmıştı.[123]

Antlaşma sağlanmasına rağmen tahkimatların yıkımı ve sınırların belirlenmesi konuları süreci uzattı. Hatta yer yer anlaşmazlıklar da meydana geldi. Tüm bunlar büyük diplomat ve antlaşmanın adeta garantörü olan Fransa elçisi Villeneue'ün çabalarıyla çözüme kavuştu. Habsburg tarafı bölgedeki Osmanlı yöneticilerinden şikâyetle antlaşmaya aykırı taleplerde bulunulduğunu iddia ederek ve bunu bahane ederek Belgrad tahkimatlarının yıkımını yer yer yavaşlatmış, bahaneler ileri sürmüş ve durdurmuştu.[124] Yapılan uyarının sonucunda kazı konusunda ısrarcı olan Veziriazam durumun sınır komiserlerine bırakılmasını uygun buldu.

Reisülküttab Efendi ise Viyana'ya bir elçi göndermenin Belgrad şehrinin tahkimatlarıyla birlikte teslim edilmesinden sonra gerçekleşeceğini ısrarla ifade etmişti. Komiserlerin sınırda yaptıkları toplantılarda Osmanlı tarafının Sırbistan'dan ziyade Esklavoni'ye ve Banat'a ait olan bir kısım araziyi talep ettiklerini Fransız elçiye bildirmişler, o da bu durumu Veziriazama iletmişti. Neticede Bosna ve Vidin Valileri de komiserlere yardımcı olmak üzre sınıra yönlendirilmişti.

---

[122] Danişmend, İsmail Hami*, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi,* IV, s. 28.

[123] Koçu, *Osmanlı Muahedeleri Kapitülasyonlar,* s. 95; Uğur Altuğ, *1740-1755 Tarihli Ecnebi Defterine Göre Avusturya Osmanlı Münasebetleri*, (Yayımlanmamış Y.L. Tezi), Gazi Üniversitesi, (2001), s. 29-32.

[124] Antlaşma sağlanana kadarki güvenlik ve dokunulmazlık kaygısını giderebilmek için Villeneue Bâbıâli'yi de bu noktada ikna etmiş, Eski Orsova'da bir köyün Habsburg tarafına iade edilmesini sağlamıştı. Yine Avusturya elçisi Orsova yakınlarındaki Mehadia Vadisi'nde Czarna sularını Bella ırmağına ulaştırmak için yapılan kazıyı elçi Villeneuve'ye şikâyet ederek rahatsızlıklarını ifade etti. Fransız elçi ise yapılan kazının amaçlanan alana olan uzaklığından bahisle; Bâbıâli'ye kazının amacı olan nehrin yatağının değiştirilmesinin imkânsızlığı ve civardaki yerleşimlere zarar verebileceğini ifade ediyordu. Bk. Hammer, *age.,* VIII, s. 10.

Belgrad Antlaşması sonrasında Habsburglar ve Osmanlılar elçilerini karşılıklı olarak hediye ve hükümdarlarının mektuplarını ev sahibi imparatora sunmak üzere görevlendirdiler. Bürokrasiden gelen ve geçmişte defterdarlık vazifesinde de bulunmuş olan Cânibî Ali Efendi 15 Kasım 1739 tarihinde Rumeli beylerbeyi payesi verilerek Viyana'ya elçi olarak gönderildi. Muadili olarak 2 Aralık 1739 tarihinde İstanbul'a Anton Corfiz Kont von Ulfeld, Habsburg tarafınca elçi olarak görevlendirildi. Bir Danimarka soylusu olup Pasarofça sonrası İstanbul'a görevlendirilen elçi Virmont'un damadı olan Ulfeld, parlak kariyerine İstanbul elçiliği görevinden (1740-41) az sonra Dışişleri ve Saray Baş Amiri görevlerinde bulunacak olan başarılı sayılabilecek bir diplomattı.[125]

Elçilerin başlıca görevi Belgrad Antlaşması'nın nüshalarını ev sahibi hükümdarlara onaylatmak ve kendi hükûmeti tarafından görevlendirildiğini belirten evrakla birlikte maktup ve özel hediyeleri sunmaktı. Viyana'ya elçi olarak görevlendirilen Cânibî Ali Paşa, payitahttan 825 kişiyle yola çıktı. Belgrad yakınlarındaki Zemun'a kadar yol üzerinde tüccar, maceraperest, casus, Çingene ve her türlü kaçaktan oluşan 462 kişilik bir grup daha eklenince mevcut 1287'yi buldu. Bunlardan 312'sinin yük hayvanlarının bakıcı ve çobanları olduğu, yine bu kafilede yer alan 53 yeniçeriyle birlikte Belgrad'a döndüler.[126]

922 kişilik heyet ve 1200 hayvan bulunduğu halde Cânibî Ali Paşa, yolculuk ve karantinanın ardından Viyana'ya ulaştı. 3 Eylül 1740'ta İmparator VI. Karl'ın Favorita adlı sarayında huzura kabul edildi. Kısa bir hitabetle Sultan I. Mahmud'un selam ve iyi niyet temennilerini belirttiği hitabını yapıp Sadrazam Hacı Mehmed Paşa'nın mektubunu, nâme-i hümâyun ile hediyeleri takdim etti. Antlaşmaların karşılıklı olarak onayının ardından savaş sonrası dostane ilişkilerin ilk temeli de atılmış olacaktı. Habsburg elçisi Ulfeld, kendi ifadesiyle 465 kişilik bir kafileyle İstanbul'a geldi.[127] Aralarında Marki, şövalye, tercüman, sekreter, belirli unvanlara sahip soylular, Mirahur, din adamı, doktor, eczacı, müzisyen, subay, asker ve çeşitli hizmetlilerden oluşan kafilesinin Ali Paşa'nın kafilesinden daha az sayıda olduğunu söylemek mümkündür.

Ulfeld'e Viyana sarayından verilen talimatlar ve görevler arasında Belgrad Antlaşması'nı tasdik ettirmek, İmparator ve hükümet başkanının mektubunu

[125] Hüseyin Onur Ercan, *Cânibî Ali Paşa,* Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul 2024, s. 62-65.
[126] Ercan, *age*., s. 30, 123.
[127] Ercan, *age*., s. 131, 233.

veziriazama hediyelerle birlikte sunmanın dışında Osmanlı'ya bağlı prensliklerle ve casuslarıyla irtibat kurma yoluyla istihbarat faaliyetlerinde bulunma, esirlerin ve Fransiskenler başta Katolik tarikatların hamiliği vazifesi ve sınırlardaki ihtilafları giderip netleşmesini sağlamaktı. Habsburg elçisi Kont Ulefeld, İstanbul'a geldiğinde Osmanlı tarafının Eski-Orsova üzerindeki tepelerle, Belgrad'ta ve Tuna üzerinde bulunan adaların kendilerine teslimi hususunda ısrarcı olduklarını gördü. Bu hususta Avusturya elçisi Bâbıâli'nin antlaşmanın maddelerinden ziyade yetkililerin şahsi isteklerini dayattığı yönünde itirazını ileri sürdü.[128] Veziriâzam'ın bu hususdaki kesin görüşüyse sınır tesbit komiserlerinin Sırbistan ve ihtilaflı adayı bir kenara bırakması ve Tuna'dan çalışmalarına başlamaları, ardından Orsova'ya sıra geldiğinde, Czerna'nın yatağı tamamıyla değiştirilmemişse (antlaşma değiştirilmesi şartını getiriyordu) Eski-Orsova Habsburglara ait olacaktı. Ancak kanal açılmıştı ve bu durum İstanbul'da öğrenilince Osmanlı mühendislerinin bu teşebbüsü Avrupa devletleri elçilerine önemli bir gelişme olarak ulaştırıldı.

Ulfeld ilk baştaki tavrında ısrarcı olurken İmparator VI. Charles'ın ölümünün elçi tarafından yürütülen görüşmeler üzerinde olumsuz etkisi ortaya çıktı. Çünkü VI. Karl (hsd. 1711-1740) sonrası Kraliçe Maria Theresia'ya oluşan muhalefet ve imparatorluğun genelinde *Pragmatische Sanktion*'un sorgulanır duruma gelmesi Bâbıâli'yi vakit kazanmaya ve Avrupa'nın bu noktadaki gidişatını gözlemlemeye itti. Genelde her saltanat değişiminde Habsburg küçük elçileri bile elçi unvanı alabiliyorken, elçi unvanına zaten sahip olan Ulfeld, Macaristan ve Bohemya kraliçesinden güven mektupları almasına rağmen Bâbıâli elçilik unvanını taşıması konusunda güçlükler çıkarma yoluna gitti. Ulefeld, gerek elçiliğinin onaylanması ve gerekse bu konuda sınırların tesbiti konusunda müzakerelere devam edebilmek adına Veziriazam ile 13 Şubat 1741 tarihinde bir görüşme gerçekleştirdi. İhtilaflı sınır meselelerini çözüme kavuşturmak adına tekliflerde bulundu.[129]

---

[128] Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi,* VIII, s. 23.

[129] Elçi, Orsova karşısında dil biçimindeki arazi ve Sırbistan sınırının Prina nehri kıyılarına kadar gelmesi için seksene doksan genişliğinde bir arazi verdi. Bu hususta VI. Charles'ın ölümünden beri hükümetinden herhangi bir talimat almamıştı. Bu konuda Fransız elçisiyle mutabıktı. Bâbıâli'ye bir ultimatom verdi. Ültimatomda, Czerna kanalının açılışından başlayarak Eflâk'ı Banat'dan ayıran ve Orsova sınırını belirleyen muvazi bir hat talebinde bulundu. Bu hat Eflâk'ı Banat'dan ayıran ırmağa kadar uzanacak ve ayrıca Orsova sınırını da belirtmiş olacak, Bosna sınırı Karlofça Antlaşması'nda belirlendiği şekilde kalacaktı. Elçi Ulefeld, ihtilaflı dil biçimindeki araziyi Drina nehri kıyılarına kadar vermeğe razı olarak Banat'la alâkalı taleplerini tekrarladı ve bunlar da kabul edilmediği takdirde başka hiçbir taviz vermemekte kararlı olduğunu bildirdi. Bk. Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi,* VIII, s. 20-21.

Ulefeld, elçilik görevinin devam ettiğini ifade etmiş olsa da Bâbıâli bürokrasisinin bu konuda çekimser tavrını gidermek adına İmparatoriçeden gelen güven mektuplarını elçilik kâtibi Penkler'le muhataplarına iletmek durumunda kaldı. Kraliçe tarafından gönderilen mektuba cevabın da bizzat görevlendirilecek elçinin Viyana'ya ulaştırılacağı konusunda bilgi verildi. Yine Ulefeld, belgelerini de teslim ettikten sonra veda ziyareti için Sultanın ve Sadrazamın huzuruna kabul edilme talebi hususunda yanıt bekledi. Sadrazam, barış görüşmelerinde işleri ağır aksak yürütüp sürüncemede bıraktıklarından dolayı Reisefendi ve Bâbıâli tercümanını azletti ve sürgüne gönderdi (5 Şubat 1741-19 Zilkade 1153).[130] Osmanlı tarafında durum böyleyken Ulfeld'in Hırvatistan'a ait beş kasabayı Esklavoni'ye ait zannetmesi ve Belgrad yakınlarındaki Yıldızkale'nin tam olarak nerede olduğunu kavrayamaması gibi sorunlar da tahliye antlaşmasıyla tamamlayıcı antlaşma arasındaki süreci uzatan gelişmelerdir.

Yeni Reisefendi Mehmet Ragıp Efendi, tahta yeni çıkan İmparatoriçenin de içerisinde bulunduğu panik ve şaşkınlıktan faydalanma yoluna gitti. Umna'ya doğru uzanan bölge ve Eski Orsova'nın Osmanlı tarafına bırakılması üzerinde ısrarcı oldu. Yeni Reis Efendi'nin istekleri eskisine oranla daha makul çizgide olduğundan ve İmparatorluk da içerisinde bulunduğu durumda güney sınırlarında barışı hâkim kılma amacında olduğundan 2 Mart 1741'de 4 maddelik bir sınır antlaşması yapıldı. Buna göre Karlofça'nın getirdiği sınırlar Umna'ya kadar aynen geçerli sayılıyor, Tuna üzerindeki Velik Ostrova yarı yarıya paylaşılıyordu. Sava Nehri üzerindeki Bohemyan Adası ve Tuna'da yer alan Pavizza, Kızılova ve Hisarca Adaları Osmanlılara kalıyordu.[131]

Transilvanya sınırları yani Erdel'in imparatora ve Küçük Eflak'ın Osmanlılara aitliğini belirleyen Karlofça Antlaşması esas olarak belirlenmesi üzerine anlaşılan detaylar ise 28 Haziran 1741'de tamamlandı. Bosna'da Hırvatistan Ban'ının da bulunduğu sınır belirleme çalışmaları oldukça yavaş ilerledi. Müzakereler dönem dönem kesilme noktasına kadar geldi.[132] Sonuçta burada da 11 Ağustos 1744'te Reis Efendi Mehmet Ragıp ve Avusturya Elçisi Penkler arasında nihai antlaşmaya varıldı. Ulfeld döneminde kâtip olan Penkler daha sonra elçilik görevine getirildi ve uzun yıllar

[130] Hammer burada Reis Efendi'nin işleri ağırdan almasını açgözlülük ve Fransa elçisinin etkisi olduğu iddiasındadır. Bk. Hammer, *age.,* VIII, s. 21).

[131] Hammer, *age.,* VIII, s. 21.

[132] Aslında mesele iki imparatorluk arasındaki sınırları belirlemekteki zorluktan çok bölge, coğrafya ve içerisinde bulunan halkların yayılımından ileri geldiği anlaşılmaktadır.

İstanbul'da kaldı. Halefine nazaran daha etkili ve bazı çevreler üzerinde sempati toplamayı başardı. Saray imamlarından Pirizade ile dostluk kurdu. Rus Elçisi Vişniakov ateşlenip öldüğünde yeni bir elçi gelinceye kadar vekâleten bu ülkenin elçiliğini de kısa bir süreliğine yürüttü. Bu görevi sırasında Fransa'nın mevcut politikalarına karşı set çekmek amacıyla Habsburglarla yenilenmesi gündeme gelen (1747) barış Antlaşması'nın Rusya ile de gerçekleşmesini sağlamaya çalıştı. Ancak Bâbıâli'nin usta diplomatları bu talebi ustaca geri çevirdiler.[133] İmparator seçilen Franz'ın konumunu tanıyan Sultan, Toskana'yı da antlaşmaya ekledi. Hatta Penkler Garb Ocakları'nın da antlaşmaya dâhil edilmesini istediğinde talebi geri çevrilmedi. Bu sıralarda Avusturya Veraset Savaşları Avrupa'yı karşılıklı iki kutba ayırmıştı. Bâbıâli nezdinde nüfuzu en yüksek devlet olan Fransa, Osmanlı Ordusu'nu modernleştirmek için İstanbul'da bulunan Humbaracı Ahmet Paşa ve elçileri aracılığıyla Habsburg ve Rus müttefikine karşı faaliyet yürütüyordu. Kuzeyde İsveç, Prusya, Lehistan ve Osmanlı Devleti'ni bir araya getirmeyi planlayan tasarıya Bonneval yani Humbaracı büyük bir gayretle hizmet ediyordu. Habsburglara karşı antlaşmayla normalleşme yolunda olan ilişkileri özellikle Macaristan üzerinden gerginleştirme politikası Penkler'in yoğun çabası ve gerek Sultan I. Mahmud'un (hsd. 1730-1754) ve gerekse Sadrazam ve Reis Efendi'nin itidalli siyaseti sayesinde başarılı olamadı.

Toskana Büyük Dükü Franz'ın İmparator seçilmesiyle olağanüstü elçi olarak yetkilendirilen Penkler daha çok güçlenirken bu haberi Sultana bildirme görevi de kendisine verilmişti.[134] Ancak kabül mektubunda Kutsal Roma-Alman İmparatoru'nun elkapları arasında "Kudüs Kralı" unvanının olması Reis Efendi'nin dikkatinden kaçmadı.[135] Kanuni Sultan Süleyman devrinde bahsi geçen bir konu olmuş ve daha o zamandan kaldırılmış bulunan ifadenin şimdi bulunmasının mahzurlu tarafları elçiye izah edildi. Bir zamanlar Osmanlı'ya ait olan Macaristan için de sultanın kendi mülkü ve kralı olarak adlandırma durumunda Habsburg tarafı nasıl hassasiyet gösterecekse aynı şekilde Sultan'ın mülküne ait bir merkezle alakalı bu unvanın hoş

---

[133] Yorga, *Osmanlı Tarihi,* IV, s. 369.

[134] Nihayetinde Kutsal Roma-Alman İmparatoru Franz Stephan ve İmparatoriçesi de Maria Theresia (hsd. 1740-1780) olmuştu. 1745'de Bavyera Elektörü Albert'in ölümüyle Bab-ı Âli Maria Theresia'nın veraset hakkına saygı duymuştu. Bk. Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, s. 332.)

[135] Maria Theresia'yla evlenmesi hasebiyle imparator seçilecek olan Franz'ın elkabları arasında "Kudüs Kralı" tabirinin geçmesiyle alakalı olarak bu iddia dillendirildiğinde Divan tercümanından bu güne kadarki Nemçe mektup ve yazışmalarında İmparatorun bu sıfatının yazılı olup olmadığı sorulduğunda kayıtlarda ve hafızalarda olmadığını ifade etmiş ve ifadenin çıkarılmasına dair beklenti Nemçe tarafına sunulmuştu. Bk. İzzî Süleyman Efendi, *İzzî Tarihi*, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2019, s. 319.

karşılanmayacağı ifade edilmiştir. İtiraz ve izahatlarının geçersiz olduğunu ve Osmanlı tarafının bu noktadaki hassasiyetini fark eden Penkler bu ifadeyi metinden kaldırdı.

Bonneval ve Carlson gibi elçilerin Toskana Dükasını İslam düşmanı Saint Etienne Mezhebi'nin kurucularından olması hasebiyle Osmanlıların ticari ayrıcalığından mahrum bırakılmasını istedikleri Toskana ile hiçbir şekilde dostluk ilişkisi de kuramazdı. Ancak Penkler bu hamleyi de mahirane bir cevapla geçersiz duruma getirdi.[136] 25 Mayıs 1747'de Habsburglar ve Toskana ile "*sürekli*" ve "*devamlı*" kelimelerinin vurgulandığı bir antlaşma imzalandı.[137]

Hatti Mustafa Efendi, Viyana'ya elçi olarak görevlendirildi. Önceden Mevkufatçılık (vergi tahsildarı) görevinde bulunan Hatti Mustafa'nın vazifesi, yüz kişilik maiyetiyle Osmanlı Sultanı adına tahta çıkan Kutsal Roma-Alman İmparatoru'nu tebrik etmek, hediyelerini sunmak ve güven mektubunu iletmekti. Maria Theresia, Avrupa'da yaşadığı sekiz yıllık mücadelede kendisine dostane davranan Osmanlı Sultanı'na karşı aynı duyguları beslemekteydi ve ülkesinde her ne kadar veraset savaşları durmuş olsa da her an yeni bir savaş ihtimali doğu komsuşuna karşı iyi niyet beslemeyi zorunlu kılıyordu.[138] Hatti Mustafa Efendi Viyana'da tercüman Schwaheim'ın mihmandarlığında İmparatorluğun yönetildiği Schönbrunn Sarayı başta olmak üzere tiyatro, kütüphane, opera ve merak ettiği yerleri ayrıntılı şekilde gezdi. Dönemin gazetelerinde ziyaretine geniş yer verildi. Görevinin sonunda Viyana'da adına ziyafet verilmesi ile Meclis Başkanı, İmparator ve İmparatoriçe tarafından veda için de kabul gördü. Bizzat Sultan tarafından İmparator ve İmparatoriçeye yazılan namelerle sadrazam tarafından kaleme alınan mektupları iletti.[139]

Aynı şekilde Viyana'daki gazetelerde Habsburg Elçisi'nin de İstanbul yolculuğunda huzura Olağanüstü elçi olarak kabul edilip yetkili elçi sıfatıyla payitahtta

---

[136] Avusturya elçisi Penkler, Reis Efendi'ye zekice bir cevap verdi: Eğer eski düşmanlıklar ebedî olmuş olsaydı, Kur'an'da «Bütün kâfirleri ölümle cezalandırınız.» yazdığına göre, Bâbıâli hıristiyan devletlerle nasıl barış hâlinde yaşayabilir ve dostluk münasebetlerini sürdürebilirdi? Her hükümdar, diye ekledi, devletlerinin iyiliğini kendi vicdaniyle barıştırmayı hedef bilmelidir; Bâbıâli'nin de aynı anlayış içinde olduğunu ümit etmek gerekir. Bk. Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, VIII, s. 184).

[137] Koçu, *Osmanlı Muahedeleri Kapitülasyonlar,* s. 98-99.

[138] Viyana idaresinin güney sınırlarında Osmanlı'nın açacağı bir savaştan duyduğu korkuydu. Çünkü Fransa, İspanya, Bavyera, Colonge ve Rusya'ya karşı verilecek bir savaşta bu kadar çok cephe hattına yetiştirebileceği ne askeri ne de mali kaynağı vardı. Bu yüzden Bâbıâli ile olan ilişkileri dostluk üzerine sürdürmek için payitahtta bulunan Kapu kethüdası (elçi) çaba sarf etmekteydi. Habsburg Viyana'sının korktuğu bir diğer konuysa, Bâbıâli ile Versay arasındaki yakınlığın getirdiği endişeydi. Bk. Karabulut, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, s.314.

[139] Ali İbrahim Savaş, *Mustafa Hatti Efendi Viyana Sefaretnamesi*, TTK, Ankara 1999, s. 58, 59, 60, 61, 62, 63.

kalması konuları işlendi.[140] Belgrad Barışı'nın imzalandığı 1739'dan Rus ve Habsburg İttifakı ile 1768'de başlayacak savaşa kadar karşılıklı olarak barış politikasına riayet edildi. İleride (1790) Habsburglarla "*ebedi sulh*" sağlanacağı Ziştovi Antlaşması öncesi uzun ve istikrarlı bir barış döneminin oluşması Sultan I. Mahmud ve İmparatoriçe Maria Theresia'nın bizzat dahli ve samimiyetiyle mümkün oldu. Namelerde ve yazışmalarda iki ülke liderlerinin dostane gayreti açıkça görülmektedir. Bu sıralarda Maria Theresia Avrupa'da meşruiyetini sağlamaya çalışırken Sultan I. Mahmud'un (hsd. 1730-1754) da İran Şahı Nadir'le (hsd. 1736-1747) olan mücadelesi öncelikleri değişen iki imparatorluğun birbirine diplomatik açıdan yaklaşmasının temel motivasyon kaynağını oluşturmuştu. Ayrıca özellikle Osmanlı tarafında 18. yüzyılın dengeleriyle gelişen diplomasinin seyri ve ülkeler arası ilişkiler noktasındaki mühim rolünün görülmesinin etkisi de büyüktür. Tam olarak da bundan sebep Bâbıâli'de seçkin bir yeri olmasına rağmen Fransa, bu süreçte çok kez denemesine rağmen Habsburg-Osmanlı ilişkilere darbe vuramamış, yeni bir cephe hattına zemin hazırlayamamıştır. Burada diplomasinin önemini kavrama ve başarılı olma durumunda kuşkusuz I. Mahmud'un payı yadırganamayacak derecede büyüktür.[141]

1.3.1. Ticari İlişkiler

Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren ticaret yaptığı ülkelere ahidname adı verilen tek taraflı söz ve müsaadeyi vermiş ve bu metin uluslararası arenada bağlayıcılığı bulunan bir metin olmuştu.[142] Osmanlı Devleti, Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'yla 15. yüzyıldan itibaren ticaret yapmaya başlamış, hem ucuz hem de kaliteli olan ve iç piyasada Eflak bıçağı olarak adlandırılan Styria çelik bıçaklarının ithali başlamıştı. Tekstil sektöründe bazı cins yünlü kumaşların ticareti daha o yıllardan itibaren iki ülke arasında hayli geniş bir boyuta ulaşmıştı. Yine On beşinci yüzyıl gibi erken bir tarihte Augsburg ve Nüremberg'den gelen Alman tacirler Venedik koruması altında İstanbul'da faaliyet gösteriyordu. Aynı tarihte Breslau'dan Osmanlı'ya tabi Macaristan'a kumaş ithal edildiği bilinmektedir.[143] Daha 16. Yüzyıldan itibaren Viyana, ihtiyaç olan bazı eşyaları Osmanlı topraklarından sağlayarak, Macar tüccarlar bu alış verişin sağlanması noktasında öne çıkmıştı. Macar

[140] Hammer, *age.*, VIII, s. 104.
[141] Ali İbrahim Savaş, *Osmanlı Diplomasisi*, 3F Yayınları, 2007.
[142] İlber Ortaylı, "1727 Osmanlı-Avusturya Seyr-ü Sefain Sözleşmesi", *Ankara Üni. SBF Dergisi*, C. 28, (1973), s. 3.
[143] Rady, *Habsburglar,* s. 228, 239.

tüccarların yanı sıra Yahudi, Rum, Ermeni ve Raiz adlı Ortodoks Sırplar da başta tekstil ve baharat kalemlerinden oluşan eşyaların ticaretinde yer almıştı.[144]

1547'de İmparator V. Karl (hsd. 1519-1556) ve Ferdinand ile yapılan antlaşmalar sayesinde tacirler verilen âmândan yararlanarak serbestçe seyahat etmekteydi. Habsburglar, 1567 tarihinde Osmanlı tarafından ahidname ile imtiyaz elde etmiş olmasına rağmen 1615'e kadar ticaretlerini Fransa bayrağı altında ve sınırlı düzeyde gerçekleştirebildiler.[145] İki imparatorluk arasında süren uzun bir mücadeleden sonra Zitvatoruk Barışı'nın 9 ve 10. maddeleri iki devlet arasındaki ticari ilişkilerde yeni düzenlemeleri de beraberinde getirdi. Avusturya ve ona bağlı olan İspanya ve Flandır Eyaletleri (Belçika) Fransa bayrağı olmaksızın Kutsal Roma-Alman (Nemçe) İmparatorluğu bayrağı altında sadece %3 gümrük bedeli ve %2 konsolosluk resmi vererek Osmanlı memleketlerinde ticaret yapabilme fırsatına kavuştular. Yine aynı dönemde Sultan I. Ahmed, Akdeniz ticaretini canlandırmak adına denizci devletlere Doğu Akdeniz'deki kıyı şehri ve limanlarda kapitülasyonlar dâhilinde konsolosluk açabilme hakkı tanınmıştı. Habsburglar için Doğu Akdeniz'deki ticari faaliyetler topraksız bir kolonileşme teşebbüsüydü. Yerli kaynakların ekonomik olarak kullanımı ve bu gelişmeye nezaret eden diplomat ve müteşebbislerin ataerkil hevesleri ön plana çıktı.[146] Ve imparatorluk iyi bir ekonomik programı olmadığından bu fırsatı yeterince değerlendirememişti.

Habsburg Elçisi Leslie, 1665 yılında Avusturya tüccarlarının işlerini kolaylaştırma adına Tuna üzerinde ilerleyebilecek ince gemilerle Rusçuk'a kadar kısıtlı bir bölgede faaliyete geçecek bir yol oluşturulmasında öncü oldu. Bu sırada Habsburglar tıpkı Batı Avrupa ülkeleri Fransa ve İngiltere'nin başını çektiği gibi Doğu Akdeniz'de (levant) ticarete yönelmiş, ilk kumpanyayı 1667'de kurmuştur. Ancak Osmanlı ile ilişkilerindeki çalkantılı ve yer yer gerilen yapı ticari gelişimi sınırlamıştı. Bir de bunun üzerine yaklaşık 16 yıl süren 1683-1699 savaşları ticaret ortamının kesin şekilde diğer Batı Avrupa ülkelerdeki seyrinden çok gerilerde kalmasına sebep olmuştu.

Tekrar ticaretin başlaması ve olağan seyrine dönüşü Karlofça ile mümkün olabilecekti. 1699'da imzalanan Karlofça Barışı'nın 14. maddesiyle karşılıklı olarak

---

[144] Elibol, Numan, "XVI-XVII. Yüzyıllarda Avusturya'nın Doğu Ticareti", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi,* 12, (2005), s. 23-50.

[145] Nurgül Bozkurt, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı-Avusturya Münasebetleri,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Isparta 2000.

[146] Rady, *Habsburglar,* s. 317.

tüccarlar önceden verilen ahidnamelerle garantileri yeniden elde etmiş ve ticaretin devamı sağlanmıştır. Bu durum 1715-18 savaşına kadar devam etmiş, Habsburg tüccarları Osmanlı tarafından kendilerine tanınan imkânlarla ticaretlerini sürdürmüşlerdir. Savaşla birlikte ticaret bir kez daha durağanlaştı. 21 Temmuz 1718'de imzalanan Pasarofça Antlaşması'nın 13.maddesi ticaretin devamını mümkün kıldı. 27 Temmuz 1718'de ise Pasarofça Barışı'nın ardından yine aynı adla yapılan ticaret antlaşmasında Habsburg bayrağı ve patentesi altında ve bu ülkeye tabi olarak ticaret yapan tüccarların milletine bakılmaksızın[147] ticari imtiyazlardan faydalanmaları sağlanırken; gerekli görülmesi halinde konsolosluk açma ve tercüman bulundurma haklarının verilmesi, Habsburg tüccarlarına Karadeniz'e girmeyecek şekilde Tuna üzerinden seyr ü sefer yapabilme imkânını sağlanmış oldu.[148]

Habsburglar, Doğu'da levantla olan ticareti geliştirmek adına ikili ticaret antlaşmalarını artırıp 18 Mart 1719'da Trieste ve Fiume'yi serbest liman ilan etti ve Adriyatik'te serbest dolaşıma olanak tanıdı. Şehrin serbest bölge olmasının ardından imparator görkemli bir törenle ziyaret etti ve adına büyük ve görkemli bir heykel açılışıyla ticari garantörlere mesajını vermiş oldu.[149] Pasarofça Ticaret Antlaşması'yla Habsburglar ve onlara bağlı tüm memleketler Osmanlı Devleti içerisinde ticari serbestiyete kavuştu. Üstelik gümrük sadece %3'den ibaretti. Kısa sürede Habsburglar ile ticaret, dış ticaretin içerisinde hissedilir bir boyuta ulaşmıştır. Nemçe (Habsburg) tüccarları ile ilgili düzenlemeler yapılmış; %3'den fazla vergi alınmaması, can ve mal güvenliğinin temini garanti altına alınırken; tüccarların memleketlerinden gider ve gelirken eşya ve hayvanlarına dokunulmaması sağlanarak huzur ve refah içerisinde yolculukları teminat altına alınarak mal alıp satmaları güvence altına alınmıştır.[150]

18. yüzyılda İngiliz, Fransız ve Hollandalı tüccarlar deniş aşırı kolonilerine yönelirken Osmanlı denizlerindeki faaliyetleri gittikçe gerilemişti. Bu yüzyılda Doğu Akdeniz limanları ve Kuzey Afrika boyunca bir tek Habsburgların ticari faaliyetlerinde yükselme göze çarpıyordu. 1719'da VI. Karl (hsd. 1711-1740) Venedik'e karşı rakip ticari bir liman oluşturdu. Yine 6 Milyon Gulden sermayeli Doğu Hint Ticaret

[147] Nurgül Bozkurt, "18.yy Başlarında Osmanlı-Avusturya Ticari Münasebetleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 12, s. 1, (1997), s. 4.

[148] Nurgül Bozkurt, *agt.*, s. 116.

[149] Daniela Hahn, *Zwei Besuche im österreichischen Litorale. Triest als Station der innerösterreichischen Erbhuldigungsreisen Leopolds I. 1660 und Karls VI. 1728*, Universitat Wien, 2013, s. 43.

[150] Bozkurt, *agt.*, s. 117.

Kumpanyası'nı kurdu. Ancak Fransa, İngiltere ve Hollanda bölgeyi ticari olarak hegamonyası altına almış bulunduğundan başarısız oldu. Bunun üzerine Habsburg tüccarları Tuna, Akdeniz ve Balkan Coğrafyasında ticarete yöneldi. 27 Mayıs 1719'da Levant Avusturya Kumpanyası'nı kuruldu. İstanbul, Selanik ve Trieste'de şubeleri olan şirket, Viyana ve Belgrad başta olmak üzere farklı yerlerde kurduğu fabrikalarla üretim yaptı.

8 Mart 1727'de (15 Recep 1139) Osmanlı ile Habsburglar arasında Seyr-i Sefâin Antlaşması imzalandı. Cezayir ve Tunus başta olmak üzere Garb Ocakları'na ait korsanların Habsburg tüccar ve gemilerine saldırı ve yağmasını engellemek maksadıyla Pasarofça Antlaşması'nın 13. maddesinin bir gereği[151] olarak imzalanan sözleşmedir. Habsburglar için kurdukları kumpanya ve elde ettiği haklar düşünüldüğünde ilk başlarda gayet başarılı bir tablo oluşmuştu. Buna ilaveten yük merkezi (yükleme-boşaltma) ve gemi üsleri kurma imkânları da geliştirilmişti. Hatta Merkezî imparatorluk, başkenti Viyana'da yer alan kumpanya hisse senedi satışlarıyla da ciddi bir kazanç sağlayarak yüzde 8 kar elde etti. Portekiz ile yapılan ticaret hemen akabinde Akdeniz ticaretinde yüzyıllardan beri etkin denizci Venedik Devleti'nin rekabetini beraberinde getirdi. Habsburg mallarının ulaşımında aksamalar başladı. Adriyatik Bölgesi'nde Yunanlılarca zorluklar çıkarılmaya başlandı. Bunlara karşı Pressburg ve Viyana başlarda iyi çalışabiliyordu. Fakat kazançları gittikçe geriliyordu. Ve sonuç olarak 1734'ten itibaren iflasa sürüklenmeye başladı. Osmanlılarla başlayan 1736-39 savaşlarıyla kumpanya dağılmaya yüz tuttu ve sonuç olarak iki imparatorluk arasındaki düşmanlık bu ticari imtiyazların gelişmesini önledi.[152]

İki ülke arasındaki ticaret ancak İmparatoriçe Maria Theresia devrinde (1740-1780) devrinde normale döndü. 17 Eylül 1739'de imzalanan Belgrad Antlaşması'nın 11. maddesiyle Habsburg tüccarına yeniden Osmanlı mülkünde ticaret imkânı verildi. Habsburg tüccarının ithal ve ihraç ettiği mallar için değişik adlarla vergilerin talep edilmemesiyle kassabiyye, bid'at, resm-i huddamiye, reft, bac, yasak ve diğer vergilerin tamamından muaf tutulması kararlaştırılmıştı. Bu muafiyetler Pasarofça'da belirtilen fakat daha sonra unutulan hususlardı. Savaş sonrasında tekrar tescillenerek karara bağlanmış oldu. Habsburg reayası ve tüccarıyla gelen bütün malların ithaline ve yasak

[151] Ortaylı, "Mübadele", *DİA*, XXXI, (2020), s. 422-423.
[152] Halil İnalcık, *Devlet-i Aliyye 4,* İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, s. 240.

olmayan mal ve emtianın ihracında da tam bir alım-atım serbestisine sahip olduğu açıklanıyordu. Fransa, Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu ve Rusya tüccar ve reayası *Resm-i Masdariyye* vergisinden muaf tutulmuşlardır.[153]

Habsburg İmparatorluğu ve ona tabi memleketlerden ticaret için Osmanlı mülküne gelen tacir, getirmiş olduğu malın karşılığında yine bir eşya ile dönmek zorundaydı. Ancak bazen yüksek fiyat olgusu sebebiyle bu kural aşılabiliyordu. Bu durumda da tüccar mal ya da eşya yerine kıymeti kadar maden alıp ülkesine götürme yolunu arayabiliyordu.[154]

Antlaşmanın 12. maddesinde Nemçeli tacirin Karadeniz ve Tuna Nehri üzerinden İran'a gidişlerine %3 gümrük bedeli ödemek şartıyla müsaade edildi. İran'dan Osmanlı topraklarına ve oradan da Habsburg topraklarına gidiş geliş de %5 reftiyye resmi ödenme şartıyla sağlandı. 27 Mayıs 1747'da Habsburg elçisi Freiherr Josef Von Penkler'in yoğun çabasıyla sürdürülen ve Fransa'nın başını çektiği grubun (İsveç, Lehistan ve Prusya) engellemelerine rağmen iki ülke arasında antlaşma yenilenerek, ticaret ahidnamesi de yeniden tanzim edildi. Bâbıâli'nin Kuzey Afrika'daki Garb Ocakları'na bir temsilci göndermek suretiyle Habsburglarla olan antlaşmalara dâhil edilmeleri sağlandı. Trieste'den Fiume'ye kadar Dalmaçya kıyıları Ostande'yi kapsayacak hale getirildi.[155] Penkler, Osmanlı topraklarındaki konsolosluklarını yeniden düzenleyerek var olanların yanında yenilerinin açılmasını sağlayarak ticaretin yaygınlaşmasını sağlamıştı.[156]

Halep, İskenderiye, Rodos, Selanik ve Kıbrıs başta olmak üzere açılan yeni konsolosluklarda Avusturyalı konsolosların yanında aynı vazifeyi kendi ülkeleri için ifâ eden İngiltere ve Hollandalı görevlilerin yetkilendirildiklerini incelemiş olduğumuz ahkâm defterinde de görülmektedir. Buna göre Belgrad Antlaşması hükümleri aynen geçerli olmasının yanında ilaveten Toskana, Hamburg ve Lübeck tüccarı da Habsburg bayrağı altında Nemçeli tüccarın sahip olduğu haklara sahip olacaktı. Bu yıllarda gelişen ticaretle birlikte Habsburg gemileri hem pamuk ve ipek hem de tahıl ve tarım ürünleri de dâhil olmak üzere Doğu Akdeniz'deki ticarette büyük bir paya sahip oldular.

---

[153] Yücel Özkaya, *18.yy Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 130.

[154] Ahmet Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997, s. 248.

[155] Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi,* VIII, s. 373.

[156] Numan Elibol, *18.Yüzyılda Osmanlı-Avusturya Ticareti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2003. s.73.

İskenderiye'den İstanbul ve İzmir'deki pazarlara köle taşıyarak köle ticaretinde de varlık gösterdiler. Ve bir Osmanlı Eyaleti olan Mısır üzerinden Afrika içlerine doğru ticari yayılım bulma fırsatı yakaladılar. Habsburg tacirleri Afrika'da güneye doğru ilerlerken kendilerine yeni pazarlar buldular. Güney istikametinde ilerledikçe satmaya çalıştıkları kap-kacak, tekstil malzemeleri ve şemsiyelerle ilgilenmeyen yerel halka rast geldiler. Onların da talebiyle mal yerine döviz alışverişinde bulunarak "*Maria Theresia Taleri*" olarak adlandırılan imparatorluğa ait büyük gümüş paraları kullandılar.[157] Yapılan antlaşmalarla gelişen ticaret neticesinde Habsburglarla Osmanlı toprakları arasında ticaret gelişmiş ciddi rakamlara ulaşmıştı. Sadece Macaristan'a yapılan ithalat 1743-1767 yılları arasında on kat artmıştır.[158]

[157] İlk kez 1741'de basılan Talerin tasarımı ve muhteviyatı 1783'te tam anlamıyla bir standarta kavuştu. İmparatoriçenin ölümünden sonra anısını yaşatmak maksadıyla üzerine 1780 tarihi eklenmiştir. Gümüş içeriği ve özenli tasarımıyla Maria Theresia Taleri Etiyopya, Afrika Burnu ve Hint Okyanusunda fildişi, kahve, misk yağı (parfüm) ve köle almakta kullanılan genel bir takas aracı haline geldi. Bk. Rady, *age.,* s. 317.

[158] Numan Elibol, *agt.*,s.79.

2. İNCELEME

2.1. NEMÇE AHKÂM DEFTERİ

Ahkâm, hükmün çoğul hali olarak yönetici iradenin ortaya koyduğu irade[159] karar, emirler[160] manasındadır. Ahkâm Defteri ise itinalı bir şekilde senelik olarak kanunnamelerle hükümlerin ve nizam mahiyetinde olan kararların aynen kaydına mahsus defterlerdir.[161] Bir başka tabirle Devlet'in işleyişine dair Divan'da alınan kararlarda ilgili görevlilerin, devlet adamlarının, kubbe vezirleri ve Sadrazam'ın, bazı durumlarda bizzat Sultan'ın onayından geçerek yine düzenlenen hüküm defterlerine verilen addır. Defterler, alanında çekirdekten yetişen uzman Kalemiye Sınıfı mensuplarınca dikkat ve itinayla tutulur; eski bir kayıt gerektiğinde arşivden rahatça bulunarak yeni bir muamele için referans kaynağı olarak kullanılırdı.

Defter tutma geleneği ilk olarak önceki Türk ve İslam devletleriyle kendini göstermiş, zaman içerisinde Moğol Devleti gibi ülkeler de bu kayıt metodunu kullanmıştır. Osmanlı Devleti ilk yıllarından itibaren titizlikle bu geleneğe uyduğundan daha ilk zamanlarına ait 14. yüzyıldan kalma defterler olduğu görülmektedir. Bunlardan en eskisi 1432 yılına aittir. 16. yüzyılda mufassal, icmal ve timar-ruznamçe defterlerinin sayısı bini geçmektedir. Ayrıca Divan-ı Hümayun, Defterdarlık, askerî mevacib, vakıf ve şikâyet defterleri de bir araya geldiğinde; devletin zaman içerisinde hem coğrafi olarak hem de bürokratik olarak hacminin büyüyüp geliştiği göz önünde bulundurulduğunda sayısı üç yüz binlere ulaşan bir defter rakamı karşımıza çıkmaktadır. Kazalarda kadılarca tutulan mahkeme kayıtlarıyla yerel idare kararlarının yazıldığı kadı sicilleri bunlardan hariç olarak geniş yer tutmaktadır.

Tanzimat öncesi Osmanlı bürokrasisinde defterler iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan ilki siyasi, hukuki ve idari evraklarla devletin işleyişine dair kayıtların tutulduğu Divan-ı Hümayun defterleridir (Mühimme, Ruus ve Tahvil defterleri gibi). İkincisi ise Bâb-ı Defterî olarak da sınıflandırılan Maliye kayıtlarına dair defterlerdir. Defterlere kayıt alma usulünün kullanıldığı Osmanlı bürokrasisinde

[159] Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki*, (latin harflerle), İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 436.
[160] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat,* Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2004, s. 17.
[161] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, İstanbul 1946, ,s. 30.

kayıt altına alınmayan hüküm ve beratlar muteber görülmemiştir.[162] Devlet erkânının merkezden uzakta olması gerektiği durumlarda defterler de sandıklar içerisinde taşınarak nakledilir, bürokrasinin hiç kesintiye uğramadan çalışması sağlanırdı. Bu gibi durumların en bariz olanı savaş durumuydu. Batıya dönük seferlerde Divan, Maliye ve Defter-i Hakani'ye ait olan defterler Belgrad; Doğuya dönük harekâtlarda ise Erzurum, Halep ve Diyarbakır'da muhafaza edilmiştir.

Divan-ı hümayunda alınan kararlar Padişahın da onayı alındıktan sonra Mühimme defterlerine kaydedilirdi. Name ve Nişan defterlerinin yanı sıra Düvel-i Ecnebiye gibi farklı türlerde ahkâm defterleri de mevcuttur. Üç ana bölümden oluşan Ahkâm Defterlerindeki hükümler; arzuhal şeklinde yetkililere hitapla başlar, devamında meselenin özü anlatılır, son olarak meseleye ya da şikâyete dönük olarak ortaya konan çözüm belirtilir. Her biri kendi dönemindeki sosyal doku ve ekonomik hayata dair kıymetli muhteviyat barındıran Ahkâm Defterleri devleti temsil eden idareci ve memurlarla halkın farklı kesimleri arasındaki ilişkiler bağlamında kıymetli ipuçları taşır.

Ahkâm Defterleri arasında eyaletlere ait olanlar, şikâyet defterlerinin devamı olacak şekilde halkın ihtiyacı doğrultusunda oluşturulmuştur. Tamamına yakını 1742 yılından başlayarak II. Meşrutiyet Dönemi'ne kadar devam eder.[163] Bunun dışında Kâmil Kepeci ve Maliyeden Müdevver Defterler'de mali içerikli ahkâm defterleri bulunmaktadır. Bunun yanında Düvel-i Ecnebiyye Defterleri içerisinde de ahkâm defterleri bulunur. İçerik olarak her biri deftere adını veren devletle alakalı tüccar, konsolos, elçi, yol hükmü, tercümanlık ve daha birçok konu başlığında hükümler yer almaktadır. Âmedi kalemi olarak adlandırılan dış ilişkilere dair yazışmaların yapıldığı dairede Divan-ı hümayuna bağlı olarak faaliyet gösterirdi. Osmanlı Devleti ile dış ilişkileri olan ülkelerle her çeşit antlaşma ve ticareti belirleyen ahidname metinlerini, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere, konsoloslara ve tüccarlara ait yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir bölümüne Düvel-i Ecnebiye Defterleri adı verilmiştir. Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik, Avusturya, Ceneviz,

[162] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi,* İstanbul 2010, s. 3.

[163] Sadece Mora Defteri 1715'te başlayıp 1839'da sona ermektedir. Vilayetlerin defter sayıları ise şöyledir: Adana 9, Anadolu 186, Bosna 9, Cezayir-i Bahr-ı Sefid, Adalar ve Rakka 25, Diyarbakır 9,Erzurum 19, Halep 9, İstanbul 26,Karaman 39, Maraş 6, Mora 21, Özi ve Silistre 49, Rumeli 85, Sivas 36, Şam 9, Trabzon 8. Bk. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi,* s. 22-41.

Danimarka, İran, Bulgaristan, Flemenk, İsveç, Norveç, Lehistan, Meksika, Yunanistan, Sırbistan vb. devletlerle ilgili konular vardır. Konsolos ve yabancı tüccar ve elçilere dair yazışmalar burada muhafaza edilmiştir. Yabancı ülkelere ait gemilerin Osmanlı limanlarında ticaret için aldıkları izin belgeleri ve bunların zaman içerisinde yenilenmeleri, sürekli olarak takibiyle yabancı devletlerle ilgili çeşitli konular yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinde Düvel-i Ecnebiyye Defterleri iki seri halindedir.

1) 980 Numaralı Bab-ı Asafi Defterleri Kataloğundaki Düvel-i Ecnebiyye Defterleri (A.DVN.DVE.d)

Bu kataloğda 901-916-A genel numaralarda kayıtlı H. 1001-1242 / M. 1592-1826 tarihleri arasındaki kayıtları içeren, birkaç sayfa veya formadan oluşan 17 adet Düvel-i Ecnebiyye Defteri parçası mevcuttur.[164]

2) 989 Numaralı Divan-ı Hümayun Defterleri Kataloğundaki Düvel-i Ecnebiyye Defterleri (A.DVNS.DVE.d)

Bu fonda H. 975-1332 /M. 1567-1913 yılları arasındaki 122 defter mevcuttur. En erken tarihli olarak H. 975 / M. 1567 tarihli Nemçe Ahid Defteri ve en son tarihli defter ise 1328-1332 / 1910-1913 tarihlerini içine alan Prusya Konsolosluk Defteri'dir. Bu defterlerden bir kısmı tez olarak çalışılmıştır.[165]

Yine bu serideki defterlerden 14 tanesi Avusturya yani Kutsal Roma-Alman İmparatorluğuna aittir. Bunlardan 2'si Ahidname 1'i nişan ve 11'i de Ahkâm Defteridir.

---

[164] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi,* s. 42.

[165] Ezgi Tonyalı, *18.yy ikinci yarısında Osmanlı- Danimarka İlişkileri 11/1 ve 12/2 Numaralı Düvel-i Ecnebiye defterine göre*, 2023; Reyhan Yirşen, *6 Numaralı Sicilyateyn (Düvel-i ecnebiye)defterinin transkripsyonu ve değerlendirme*, 2018; Süleyman Hilmi Akın, *1823-1908 yılları arasında Osmanlı-İran İlişkileri (44/2 numaralı Düvel-i Ecnebiyye Defterine göre*, 2018; Şule Karabıyık, *046/1 Numaralı Düvel-i Ecnebiyye ve 18.yüzyılın sonu ile 19.yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri*, 2017; Özgür Erdinç, *003 ve 003M Numaralı Düvel-i Ecnebiye Defterinin transkripsyon ve değerlendirmesi*, 2015; Sevda Dıraga Canbaz, *15/3 nolu Dubrovnik Düvel- Ecnebiye Defteri H.1057-1073 M.1647-1663*, 2015; Nuh Mehmet Deniz, *Düveli Ecnebiyye Defterlerinde Osmanlı Belçika Münasebetleri (1254h-1325 h tarihleri arasında 3/1 ve 4/2 nolu Ahkâm defterlerine göre)*, 2010; Ramazan Karakaş *94/1 Numaralı Sırbistan Nişan defteri ve 095/2 numaralı ahkâm defterinin transkripsyon ve değerlendirmesi*, 2019; Gülnur Koç Çelik, *28/3 numaralı Fransa Atik Ahkâm defterinin transkripsyon ve değerlendirmesi*, 2016; Ebru Karakoyun, *Fransa Ahkâm defteri 1666-87 İnceleme-Metin*, 2014; Nergiz Şahin, *34-2/11 Numaralı Düvel-i Ecnebiyye Defterine göre H.1155-69 yılları arasında Osmanlı Fransız Ticari İlişkileri*, 2019; Ayşegül Kırbıyık, *908 Numaralı Düveli Ecnebiyye Defteri çerçevesinde Osmanlı-Fransız İlişkileri*, 2020; Osman Köse, *18.yyın ilk yarısında Osmanlı-Rus münasebetleri 84/2 nolu Rusya Ahkâm Defteri*; Miyar Kıyartuna, *85/3 numaralı Rusya Ahkâm Defterinin değerlendirme ve transkripsyonu*, 2013; Murat Özkan, *87/5 nolu Rusya Ahkâm Defterinin ve Transkripsyon ve incelemesi, s.1-95*, 2012; Mesut Karakulak, *87/5 nolu Rusya Ahkâm Defterinin ve Transkripsyon ve incelemesi Yl. Tezi s. 95-195*, 2012; Mahmut Kalay, *1827-1912 tarihli İsveç Ahkâm Defterinin transkripsyon ve değerlendirmesi*, 2014; Cihan Yemişçi *1618-28 Osmanlı-Venedik İlişkileri (6004 nolu ahkâm defterine göre)*; Özkan Özer Keskin, *19/7 Düveli Ecnebiyye Defterinin Transkripsyon ve İncelenmesi (Venedik)*, 2013; Abdullah Zararsız, *16/4 numaralı Düveli Ecnebiyye Defteri "Venedik Ahidname Defteri" Transkripsyon değerlendirme*, 2015.

Bu devlet Osmanlı Arşivi'nde Nemçe olarak geçmektedir. Nemçe yahut Nemse[166]; Alman, Almanyalı ve Avusturyalı manasına gelip Nemçe İmparatorluğu da Kutsal-Roma-Alman İmparatorluğu için kullanılmıştır. Herhangi bir karışıklığa mahal vermemek için Avusturya kullanımından uzak durulup ilgili devletten bahsederken Nemçe, Habsburglar ve Kutsal Roma Alman İmpartorluğu ifadelerine yer verilmiştir.

989 Numaralı Divan-ı Hümayun Defterleri Kataloğundaki Nemçe'ye ait olan Düvel-i Ecnebiyye Defterleri kronolojik sırasıyla aşağıdadır.

Tablo 1: Nemçe Ahkâm Defterleri

Sıra No	Defter Adı	Hicri Tarihi	Miladi Tarihi	Sayfa Sayısı
57/1	Nemçelü Ahid	975-1210	1567-1795	315
58/2	**Nemçelü Ahkâm**	**1153-1169**	**1740-1755**	**170**
59/3	Nemçelü Ahidname	1160-1162	1747-1748	81
60/4	Nemçe Ahkâm	1169-1195	1755-1781	396
61/5	Nemçe Ahkâm	1195-1200	1776-1785	102
62/6	Nemçe Ahkâm	1200-1213	1785-1798	297
63/7	Nemçe Ahkâm	1213-1218	1798-1803	194
64/8	Nemçe Ahkâm	1218-1235	1803-1819	381
65/9	Nemçe Ahkâm	1235-1242	1819-1926	289
66/10	Nemçe Ahkâm	1242-1252	1836	204
67/11	Nemçe Ahkâm	1255-1285	1839-1868	180
68/12	Nemçe Ahkâm	1285-1318	1868-1900	92
69/13	Nemçe Ahkâm	1266-1315	1849-1897	121
70/14	Nemçe Nişan	1315-1332	1897-1913	156

Tezimizin konusunu oluşturan Nemçe Ahkâm Defteri 58/2 numaralı olup Nemçe Ahkâm defterlerinden ilkidir. İlgili defterde, H. 1153-1169 / M. 1740-1755 yılları arasındaki yıllarda 1739 Belgrad Barışı sonrasından başlayarak on beş yıllık bir periyotta iki ülke arasındaki ilişkilere dair önemli bilgiler yer almaktadır. Bunlar arasında; kapitülasyonların uygulanışı, Nemçeli tüccar ve reayanın Osmanlı topraklarındaki can ve mal güvenliğinin sağlanması, tüccarların karşılaştığı zorluklarla ödedikleri gümrük bedelleri, savaş sonrası gelen barışla birlikte Nemçeli esirlerin kurtarılması ve diplomat, konsolos ve elçilerle alakalı konulara yer verilmiştir. Nemçe Defterlerinin ilki olan Nemçelü Ahid Defteri traskripsyon ve inceleme yapılmak suretiyle çalışılmıştır.[167] Ayrıca üzerinde çalıştığımız defterin Nemçe tasnifindekilerin

[166] Şemsettin Sami(2017). *Kamus-ı Türki*, (latin harflerle), haz. Yrd. Doç. Dr. Raşit Gündoğdu, Yrd. Doç. Niyazi Adıgüzel, Ebu'l Faruk Önal, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 1139.

[167] Nurgül Bozkurt, *1699-1736 Tarihli Ecnebiye Defteri'ne Göre 18.Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-Avusturya Siyasi Münasebetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun 1994.

ilki oluşu 1739 Belgrad Antlaşmasıyla savaşın sonlanmasının ardından meydana gelen yeni bir konuyu da gündeme getirmiştir. Bu, karşılıklı esirlerin serbest bırakılması konusuydu. Savaş esirlerinin mübadelesi resmî bir prosedürle Karlofça ve Pasarofça antlaşmalarından sonra Osmanlı Devleti ile Habsburglular arasında gündeme gelmiş, Belgrad Antlaşması sonrasında ayrıca bazı kolaylıklar da sağlanmış ve bu esir değişimi durumu "*mübadele*"[168] olarak tanımlanmıştır.

Çalışmanın konusunu oluşturan Nemçe Ahkâm Defteri, Düvel-i Ecnebiye Defterlerinin 989 nolu kataloğunda 58. sırada yer alan ve bu tasnifte yer alan ilk Nemçe Ahkâm Defteridir. İlk sayfası boş olan defter ebrusuz ve ciltsiz olup 86 varak yani 171 sayfadır. 43/16 boyutlarında olup divani formunda yazılmış 590 hükümden oluşmaktadır. Sayfa ve hüküm numaraları sonradan eklenmiştir. Hicri aylar bazen tam bazen ise kısaltılmış biçimde verilmiş olupayın ilk on günü *evail*, ikinci on günü *evasıt* ve son on gün için de *evahir* kullanılmıştır. Ayın ilk günü *gurre* son günü *selh* şeklinde verilmiştir. Dönem farklılıkları elçi, sadrazam ve Reisülküttabların değişimi aralarda yer alan başlıklarda açıklığa kavuşturulmuştur. Metinde okunamayan isim, yer ve bazı kelime adları parantez içerisinde üç nokta (…) ile verilmiş, okunuşundan emin olunmayan ifadeler de parantez içerisinde soru işaretiyle (?) verilmiştir. Tam yazılmamış tarihler ve rakamlar köşeli parantez içerisinde [ ] belirtilmiştir. Hicrî aylar hükümlerde yer aldığı şekliyle bazen tam olarak bazen de kısaltılmış hâliyle verilmiştir.

Ayrıca padişah, veziriazam, reisülküttap ve kaymakam değişiklikleri "*Der-zamân-ı…*" diye başlayan başlık hâlinde belirtilmiştir. Bunlardan biri, devrine hatta çağına damgasını vuran büyük devlet adamlarından Ragıb Paşa'dır. Mehmer Ragıp adıyla Reisülküttablık görevinde bulunduğu zamanın kayıtları da söz konusudur.[169] Bu şekilde başlayan ara başlıklar 15 kadardır.[170] Yine hükümlerde, İstanbul'a Belgrad Antlaşması'nın tasdiknamesinin yetkililere teslimi amacıyla Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu büyükelçisi Grof De Ulfeld'in elçilik görevine geldiğini görüyoruz. İlk yirmi hükümden de anlaşıldığı kadarıyla elçi bir yılı aşkın süre boyunca İstanbul'da ikamet etmiştir. Görevini sonlandırdığında ise için yerine elçilik kâtibi Heinrich Von Penkler görevlendirilmiştir. Penkler, Osmanlı Devleti'nde toplamda iki kez

[168] İlber Ortaylı, "Mübadele", *DİA,* XXXI, s. 422-423.

[169] Mehmet Ragıb Efendi H. 1153-1157 tarihleri arasında defterde Reisülküttablık vazifesini sürdürüyor görünmektedir. Bk. h. 16, 48, 96, 105.

[170] h. 1, 16, 48, 96, 105, 153, 174, 183, 271, 375, 452, 524, 541, 559, 578.

görevlendirilmiş ve ilk görev süresi[171] olan 1740-1755 arası tarihler aynı zamanda defterin de sınırlarını oluşturduğundan elçinin devletle tüm resmî yazışmalarını takip etmek mümkündür. Penkler'den sonra defterin sonlarına doğru[172] Pösgo de Eşvahim'in (Schwachheim)[173] göreve geldiği anlaşılmakta olup sadece bir hükümde adının geçtiğini görmekteyiz.

Çalışma sırasında şu transkripsiyon usulleri takip edilmiştir: Türkçe fiillerin sonundaki "b" ler "p" olarak yazılmıştır. Metinde yer alan (ع)'lar (ʻ) işaretiyle, hemzeler (ء) ise (ʼ) işaretiyle gösterilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler "â-î-û" şeklinde ve (ق) ve (غ) harflerinden sonra gelen uzun sesliler ise "ā-ī-ū" şeklinde belirtilmiştir. Defterde sayfa numaraları köşeli parantez [ ] içinde, hüküm numaraları ise rakamlarla gösterilmiştir. Defterde kelimeler arasında boş bırakılan yerler parantez içinde ( ) gösterilmiştir. Yine tam yazılmamış kelimeler ve bazı tarihler de köşeli parantez içerisinde [ ] ifade edilmiştir.

2.2 HÜKÜMLERİN MUHTEVASI

Çalışmamıza konu olan Nemçe Ahkâm Defteri, kapsadığı 1740-1755 yılları arasındaki Osmanlı-Habsburg ilişkilerine dair önemli ayrıntıları bünyesinde barındırmaktadır. Defterde yer alan toplamda 590 hükmün yüzdelik dilime göre 299'u ticaret, 94 tanesi Elçi-konsolos-tercüman, 54 tanesi yol izni, 37'si asayiş, 8'i üzüm temini, 14'ü Elçilik için domuz temini, 20'si şarap-odun tedariki, 47'si esir ve 13'ü diğer konulardadır.

[171] h. 21 ilâ 556 arasındaki hükümlere göre Ra 1154-Za 1168 yılları arasında görevdeki elçinin Penkler olduğu görülmektedir.

[172] Za 1168.

[173] Bozkurt, *agt.*, s. 84.

Grafik 1: Hükümlerin Muhteva Yüzdeleri

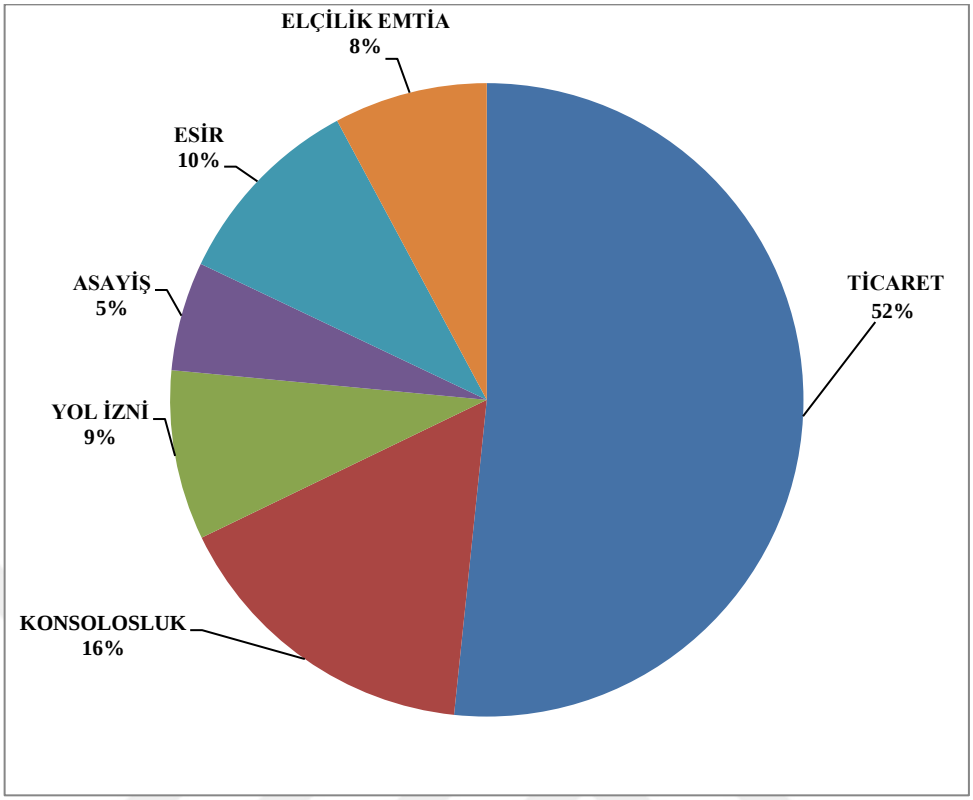

Tablo 2: Yıllara Göre Hüküm Sayıları

Yıl (H.)	Hüküm Sayısı
1153	15
1154	31
1155	31
1156	23
1157	21
1158	18
1159	16
1160	28
1161	41
1162	46
1163	50
1164	33
1165	42
1166	56
1167	44
1168	74
1169	21

2.2.1 Adli Konular

Kuruluşundan itibaren Osmanlılar, birbirinden farklı inanç ve milletten unsurlarla birlikte yaşama deneyimine sahipti. Gelenek olarak bağlı olduğu Türk-İslam devletleri gibi adalet mekanizması devletin en temel önceliği idi. Bu da yayıldığı coğrafyalarda sosyo-kültürel ve ticari gelişimin kapısını aralamıştı. Bâbıâli, uzun yıllar savaş ve mücadele ile geçirdiği Avrupa topraklarındaki en büyük komşusu Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'yla Belgrad Barışı'nın ardından yeni bir döneme girmişti. Fransa, İngiltere ve Hollanda (Nederlande) devletlerinin sahip olduğu haklar, barış antlaşması ve ticari ahidnamelerle Nemçelilere de sağlanmıştı.[174] Nemçe yani Habsburg İmparatorluğu'na bağlı konsolos, tercüman ve halkından olan tüccar ile bunların hizmetinde çalışanlardan cizye ve tekâlif-i saire vergileri alınmayıp, üç bin akçeden ziyade olan davaların merkezden uzakta olan mahkemeler yerine ahidnamede belirtildiği şekilde İstanbul'a havale olunması emredilmişti.[175]

İki taraf arasındaki alacak meselelerine de hassasiyet gösterildiği anlaşılmaktadır. Örneğin Nemçe'ye tabi bir kaptanın on iki yıldır Bükreş'te yaşayan üç gayrimüslim Osmanlı vatandaşından alacağı olan 1632 kuruşluk alacağını tahsil edememesi ve türlü bahanelerle oyalandığının ifade edilmesi üzerine gerekli tahsilatın yapılıp kaptana verilmek üzere vekile tesliminin sağlanmasına hükmedilmekte ve Eflak Voyvodasına gereğini yapması emredilmektedir.[176] Yine Nemçe vatandaşı Erdelli bir Yahudi tüccarın Eflak'ta yaşayan baba-oğul iki Yahudiden altı yılı geçen 800 kuruşluk alacağı olduğu ve ödemekte güçlük çıkarılması üzerine voyvodalara tahsil emri verilmiştir. Bölgedeki bazı kimselere güvenerek borçlarını ödemedikleri anlaşılan aileden ise tahsilatın yapılması Eflak Voyvodasından istenmiş, ailenin herhangi bir karşı iddiası ve şer'an söyleyecek bir sözü var ise Yergöğü Kadısına durumun intikal ettirilmesi yoksa daha fazla mağduriyete mahal verilmeden tahsilatın yapılması emredilmiştir.[177] Kadıya intikal eden konuda ise tahsilin bir an önce yapılıp sefire ulaştırılması kararına varılmıştır.[178] Bu hükümlerden anlaşıldığı üzre Osmanlı yöneticileri her türlü suistimal ve ihmalin önüne geçmeye çalışmış, ahidnameye

[174] h. 34, 35, 38, 70, 75, 93, 94, 105, 111, 124, 128, 139, 140, 144, 149, 158, 159, 164, 171, 174, 188, 190, 191, 192, 193, 198, 214, 215, 225, 291, 361, 369, 371, 387, 413, 453, 462, 467, 494, 502, 518.

[175] h. 315, 414, 422, 429, 433, 439, 440, 455, 486, 506, 523, 524, 525, 531, 533, 583.

[176] h. 244.

[177] h. 436.

[178] h. 540.

harfiyen uyulması ve bu noktada oluşabilecek her türlü mağduriyetin giderilmesi yönünde yoğun bir çaba harcamış, yerel yöneticilere gönderdiği emir ve hükümlerle adaleti sağlamaya çalışmıştır.

Bazen de yerel yöneticilerle Nemçe tüccarları arasında alacak verecek meselelerinden kaynaklı sıkıntılar oluşmuş, gelen şikâyetler üzerine devlet yetkilileri gerekli işlemleri devreye sokmuşlardır. Örneğin Selanik'te ticaret yapan Nemçeli tüccar Avram Miranda'nın Memlaha Emini Küçük Ahmet Paşazade Mehmet bey'den 6227 kuruş alacak hakkı bulunmaktadır. 1750 ve 1751 senelerinde ödenmek üzere taksitlendirilen borcun gecikmesi ve ödenmemesi üzerine, gerekli tahkikatla borç tahsil edilememesi hâlinde Mehmet Beğ'e ait malikâne ve mukaatada sahip olduğu hisse gelirlerine borcun anaparasının ödenmesi amacıyla el konularak bir başkasına tahsisi emrolunmuş ve alacaklıya ilgili meblağ verilinceye kadar bu durumun devam edileceğine hükmedilmiştir.[179]

Diğer ayrıcalıklı devletler gibi Nemçeliler de kendi tüccar ve vatandaşı arasındaki davaları elçi ve konsolosluklar aracılığıyla görebiliyor; ancak Osmanlı vatandaşı Müslim ya da Gayrimüslim ve yerel yetkililerle olan davalara kadı bakıyordu. Ticaretin seyrinin kara ve deniz üzerinden sürdürüldüğü Nemçe tüccarına, ahidnameyle ayrıcalık kazanan diğer devletlerde olduğu gibi son derece ihtimam gösterilmekte, can ve mal güvenliklerine önem verilmekteydi. Bu noktada, İstanbul'dan Nemçe sınırına kadar olan bölgelerdeki büyük ve küçük dereceli tüm yetkililere hitaben gerekli talimatlarda bulunuluyordu. Bu yetkililer bazen sınır valileri olabildiği gibi bazen de naipler, kadılar ve eminler olabiliyordu. Gelen tüccardan ödediği gümrük haricinde bir nesne ve hediye[180] namıyla herhangi bir nesne talep edilmemesi de görevlilere verilen talimatlar arasındaydı. Tüccarlardan ahidname gereği cizye talep edilmemesi gerekirken, bazen bunun cizyedarlarca istismar edildiği, hatta bazen mallarına el koyma gibi durumların meydana geldiği görülmekteydi. Bu gibi münferit durumlarda zararın tazmin edilmesine ya da malın aynen sahibine iadesine çalışılırdı.[181] Örneğin İzmir'de bir subaşı tarafından tüccarın farklı meblağlar talebiyle mağdur edilmesi üzerine, kadılar

[179] h. 375, 408, 416, 430.
[180] h. 257, 270, 293, 301, 315, 323, 362, 387, 491, 496, 518, 539, 549, 577.
[181] h. 360, 400, 590.

duruma el koyarak zararın tazminine ve subaşının Konya'ya sürülmesine karar vermişlerdi.[182]

Nemçeli tüccarlarla ticari bazı anlaşmazlıkların meydana geldiği durumlar da söz konusuydu. Bunlardan birinde, Alikorna'da doksan akçelik tütünün parasını alan tüccarın yarısı çürümüş tütünü sattıktan sonra para kendisinden geri istendiğinde vermemesi sözlü tartışmaya ve kavgaya dönüşmüş, sonuçta kaptan da dâhil Nemçeliler konsolosun konağına sığınmışlardı. Draç şehrinde meydana gelen bu olayda parayı talep eden kişi şehrin ileri gelenlerinden biri olduğundan, akrabası olan emini de yanına alarak konsolosun evini basmış, mahzenlerini mühürleyerek bazı eşyalarıyla birlikte yüzde dokuz gümrük vergisi almıştı. Şikâyetin Bâbıâli'ye ulaşması üzerine İlbasan mutasarrıfı ve Draç kadılarından gereken tahkikatının yapılıp konsolos ve yanındakilerin can güvenlikleri ile emniyetlerinin sağlanması ve zorla alınan malların geri iadesi sağlanmaya çalışılmıştı.[183]

Tüccarlar için gösterilen hassasiyet elçi, konsolos, tercüman ve diğer çalışan yardımcıları için de gösterilmiş, Osmanlı topraklarındaki seyahatlerinde kolaylık sağlanmış, görevlendirilmelerinden itibaren yol üzerindeki cizyedarlarca rahatsız edilmemeleri ve hiçbir şekilde işlerine karışılmaması istenmiştir.[184] Yine konsolos ve çalışanlarının görevlendirildiği bölgelerde kendi işlerini görmek adına yolculuklarında da aynı hususiyetler gözetilmiştir. Selanik'te Senyor Divton adlı tercümanının hizmetinde olan Avram Ezrail adlı görevlinin, bölgede konsoloslukla ilgili işleri yürütürken kendisine müdahale edilmemesi ve zorluk çıkarılmaması tembihlenmiştir.[185]

Konsolosluklar, bulundukları bölgede kendi ülke tüccarının işlerini kolaylaştırmanın yanında, ülkeleri adına antlaşmaları ve izinler dâhilindeki işlerini yürüten ve gözeten diplomatik merkezlerdi. Bundan dolayı bazı özel haklara da sahiplerdi. Elçilik tarafından konsolosluk izni alınarak beratla göreve gelen konsoloslar elçilerin vekilleri kabul edildiğinden asla hapsedilmemeleri, evlerinin mühürlenmemesi ve yine hanelerine asker konulmaması istenmiş, tercüman ve bunların hizmetinde çalışanlar ya da aileleri haraç, cizye, gümrük ve kassabiye akçesi ve tekâlif-i örfiye

[182] h. 412.

[183] h. 188.

[184] h. 97, 120, 157, 195, 224.

[185] h. 474. Ayrıca kendi bölgelerinde faaliyet gösteren diğer konsolosluk çalışanları için bk. h. 232, 363, 364, 366, 406, 474, 541.

denilen vergilerin cümlesinden muaf tutulmuştur. Yolculukları sırasında kendilerine ve yanlarında görevli bulunanların bineklerine, giysi, mal ve erzaklarına dokunulmaması, ihtiyaçları olan gıdaları uygun fiyattan temin edebilmeleri sağlanmıştır. Yine güvenlik bakımından riskli bulunabilecek yerlerde yerli ahali gibi ak sarık takıp, ok, yay, kılıç ve mahmuz gibi silahları bulundurabilmeleri, yanlarında taşıyabilmeleri sağlanmıştır.[186] Konsolosluk görevli ve çalışanlarının kendi bölgelerindeki seyahatlerinde cizyedarlarca durdurulup cizye talebiyle rahatsız edilmemesi için de görevliler sıkça uyarılmıştır.[187] Nemçe'den getirmeleri gereken malzemelerinin temini ve gelişi konusunda da kolaylıklar sağlanmış, bizzat Kapu Kethüdası olarak adlandırılan Nemçe Elçisi Baron Dö Penkler'in ihtiyacı olan bazı eşyalarını Viyana'dan getirmek istediğinde kendisine gerekli kolaylıklar sağlanmış, üç öküz arabasıyla gelen eşyalardan ve yanında getirdiği zahiresinden yol üzerinde ayrıca vergi ve gümrük talebinde bulunulmaması önemle belirtilmiştir.[188]

Konsoloslar payitahttaki Nemçe elçisinin talebiyle ve Sultan tarafından onaylanan berat-ı şerif ile göreve getiriliyordu. Genellikle vatandaşlarından olan tüccarların yoğun faaliyette olduğu ya da aktif olmak istedikleri yerlerde konsolosluklar açılıyordu. Ayrıca konsolosun kendi milletinden olan tüccarla ve yerli unsurlarla arasında iletişimi sağlamak adına tercümanların da tayin edildiğini görmekteyiz.[189] Görevlendirilen konsolos, kendi tüccarından ahidnamede belirtildiği üzere harçları toplamaya ve tüccarların kendi aralarındaki meseleleri halletmeye yetkiliydi. Nemçe elçisi ya da Kapu Kethüdası tarafından Osmanlı toprakları içerisindeki belli başlı bazı merkezlerde yabancı konsolosların görevlendirildiği de vâki idi. Örneğin Halep, Selanik, Kıbrıs ve Girit'te İngiltere;[190] Alikorna ve İzmir'de Hollanda (Nederlande)[191] adına aynı görevi yürüten görevlinin Nemçe Devleti tarafından da konsolos vekâletiyle görevlendirildiği görülmektedir. Konsolosların işlerini kolaylaştırmak adına yanlarına tercümanlık görevinde bulunmak için Nişan-ı Hümayun ile atamalar yapılmıştır. Bunlar arasında konsoloslukların yeni ihdas edildiği yerlerde ilk kez[192] yapılan

[186] h. 59, 96, 194, 229, 373.
[187] h. 473, 474, 486, 506, 523, 525, 544, 563, 564, 583.
[188] h. 67, 90.
[189] h. 367, 483.
[190] h. 194, 211, 352, 437, 512.
[191] h. 206, 481.
[192] h. 287, 288, 318, 319,367, 373, 374, 483.

görevlendirmeler olabildiği gibi ölümler sebebiyle yerlerine yeni tercümanların[193] atanması da söz konusudur. Örneğin tercümanlık görevinde bulunduğu sırada vazife ciddiyetine uymayıp tembellik yaptığı düşünülen Halep konsolos vekili tercümanı Şokri Seryak görevden alınmış ve yerine Bovas Karan tayin edilmiştir.[194] Defterde yer alan hükümlerde Sultan I. Mahmud devrinde atanan Nemçe konsoloslarının ve konsolos vekili olarak görev yapan yabancıların padişahın vefatı ve Sultan III. Osman'ın cülusundan itibaren beratlarının yenilenerek görevlerine devam ettiği de görülmektedir.[195]

Nemçe Ahkâm Defteri'nde yer alan adli konulardan bir diğeri de yol izinleridir. Barışın sağlanmasının ardından Balkanlar ve Avrupa'da sınır komşusu olan iki imparatorluk için gidiş geliş yoğunluğunun olduğu görülmektedir. Bunlar arasında ilk göze çarpanlar Nemçeli soylu, asilzade ve beğzadelerin ziyaretleriyle ilgilidir. Dört nefer beyzadenin ve hizmetlerinde bulunan sekiz adamının hava değişimi ve gezinti yapmak amacıyla İzmir ve Sakız Adası'na otuz-kırk günlük izin müddetleri boyunca gidiş ve dönüşlerinde herhangi bir engelle karşılaşmamaları istenmiştir.[196] Beyzadelerin kendi gemileriyle gelmeleri durumunda ise görevlilerden yoklanma ve aranma bahanesiyle zaman kaybına sebep olmamaları istenmiş, cizye talep edilmemesi emrolunmuştur.[197] Nemçe'den yanında hediyelerle payitahta gelen beğzadelerin Belgrad'tan itibaren güvenli bir şekilde seyahatleri ve rahatsız edilmemeleri sağlanmıştır.[198] Bunun dışında İstanbul'dan memleketleri ülkelerine gitmek için müsaade alan Nemçeliler olduğu görülmektedir.[199] Bunlardan bir kısmı Nemçe rahip ve din adamlarının[200] ve bazıları da çeşitli sebeplerle Osmanlı mülkünde bulunan Nemçe vatandaşlarının memleketleri Nemçe ve Erdel'e gidiş talepleridir.[201] Aynı şekilde Nemçe'den gelen Padr Trinitari adlı rahiplerin geldiği ve yol üzerinde gerekli kolaylıkların sağlanmasını tebliğ eden hükümler mevcuttur.[202]

---

[193] h. 59, 60, 97, 119, 120, 156, 157, 223, 224, 229, 230, 403, 404, 448, 449, 465.
[194] h. 579, 580.
[195] h. 512, 513, 536, 554, 565, 566, 567, 569.
[196] h. 1, 3, 4, 249, 504.
[197] h. 305.
[198] h. 249.
[199] h. 204, 205, 210, 238, 284, 340, 347, 381, 389, 432, 445.
[200] h. 108, 204, 210, 238, 284, 425.
[201] h. 340, 347, 389, 432.
[202] h. 181, 243, 426.

Yol izinleri arasında en önemli konulardan biri Hristiyanlar için de kutsal olan Kudüs-i Şerif ziyaretleridir. Nemçe ve yine ona bağlı Erdel ve Macar vatandaşlarının farklı zamanlarda Kudüs-i Şerif'i ziyaret ve hac maksadıyla ziyaret talebinde bulunduğu ve yol üzerindeki tüm yetkililerden kendilerine zorluk çıkarmamaları sağlanmıştır. Örneğin Nemçe Kapu Kethüdası yani Elçisi Penkler'in tercümanlarından İlya Aneshi'nin bir yardımcısıyla Kudüs'e yola çıktığı İstanbul'dan itibaren bölgedeki tüm yetkililere bildirilmiş, yol üzerinde kendilerine ve bineklerine dokunulmaması, herhangi bir şekilde rahatsız edilmemeleri ve ihtiyaçları olan malzemelerin de uygun bir bedelle satın alabilecekleri belirtilmiştir.[203]

Yol izinleri arasında, Osmanlı mülkünde bulunan Nemçelilerin şehirler arasındaki seyahat talepleri de bulunmaktadır. İstanbul'da ailesiyle yaşayan Yosef Fetiç adlı tabibin Edirne'de bulunması ve eşiyle birlikte İstanbul'a dönüşlerinde herhangi bir yaptırıma uğramaması ve kolaylık sağlanmasına dair emir, bu konuyla ilgili örnek hükümlerden biridir.[204] Ayrıca, ölen Nemçelilerin miraslarına hiçbir şekilde el konulmaması, yakınlarına veya akrabalarına ulaştırılması sağlanırdı.[205] Örneğin Eflak'ta Palaçano adlı soylu boyar ülkesindeki ihtilal sırasında hayatını kaybetmiş ve çocukları da Erdel'e sığınmıştır. Babalarından kalan mal ile nakdini almak ve memleketlerine dönmek istemeleri üzerine gereken müsaadenin gösterilmesi sağlanmıştır.[206] Denizlerde de antlaşma hükümlerine uyulmasına dikkat edilmiş, Garb Ocakları da denilen Trablugarb, Tunus ve Cezayir korsanları tembihlenmiştir. Örneğin Kont Leopold ve Lorenço Çostiyano adlı Nemçeli rahibin İtalya'ya gitmek üzereyken yolda karşılaştıkları Trablus korsanları tarafından gemilerinin zaptedilmesi ve kendilerinin de esir alınması üzerine Trablusgarb Valisi Ahmet Paşa ve ocak yetkililerine gönderilen hükümde gemi ve esirlerin serbest bırakılıp bölgede bulunan Felemek konsolosuna teslimi emredilmiştir.[207]

Osmanlı Devleti, idaresi altında bulunan birbirinden farklı inançtaki birçok millete karşı inanç ve ibadet özgürlüğü noktasında çağının ilerisinde bir anlayışa sahiptir. Ahkâm Defteri'nde esir serbestisi için görevli olarak gelen Padr Trinitari rahiplerine yolculuklarında kolaylıklar sağlanması, kanunlara aykırı şekilde vergi talep

[203] h. 155.
[204] h. 100.
[205] h. 389, 459, 476, 562.
[206] h. 173, 217.
[207] h. 113.

edilmemesi istenmiş ve ayrıca Kudüs ve kutsal mekânlara ziyaretlerinde de bu hassasiyetlere ek olarak güvenlikleri sağlanmıştır. Fransisken denilen Latin rahipleri için Sakız adası naibi ve yetkililerinden, ayinlerine müsaade edilmesi ve İncil kıraatlarına müsaade edilmesi istenmekte, ibadethanelerinin ihtiyaç hâsıl olduğu noktada tamirinin mümkün olabileceği belirtilmektedir. Bu ayin ve ibadetlere yerelden ve ahaliden hiçbir şekilde karışılmaması da emirde vurgulanmıştır.[208] Bizzat Kaptan Paşa'ya hitaben yazılan bir hükümde, Sakız adasında ibadet ve ayinleri konusunda müsaade almış bulunan Latin cemaatine ait kiliselerinin Mirî Fırkateler Komutanı Emeksiz tarafından engellenerek mühürlendiği ve ayinlerine de yasak konduğundan yaşanan mağduriyetin giderilmesi ve ibadethanelerinin izinsiz şekilde büyütüldüğü iddiasının doğru olup olmadığının öğrenilmesi için bir heyet kurulması emredilmiştir.[209] Yine Erdel'den eskiden beri Eflak'a gelen ve gerek Pasarofça Antlaşması öncesi ve sonrasında ibadet ve dolaşım hakları konusunda imtiyazlara sahip bulunan Padr Trinitari rahiplerinin bölgede tahsildarlar tarafından vergi talebiyle rahatsız edildikleri belirtilmiş olup gerekli hassasiyetin gösterilmesi Eflak Voyvodasına bildirilmiştir.[210]

Nemçe Ahkâm Defteri'ndeki adli konulardan bir diğeri de esir serbestisi yani esir tahliyesidir. 1736-39 yılları arasında Osmanlıların Ruslarla başlayan ve Habsburglarla olan savaşlarda taraflar arasında çok sayıda esir bulunmaktaydı. Savaş sonrasında imzalanan Belgrad Antlaşması'yla karşılıklı olarak esirlerin uygun bedel karşılığında sahiplerinden satın alınabileceği belirtilmişti.[211] Buna göre esirleri serbest bırakmak amacıyla Habsburg tarafından Pader Trinitari adlı rahipler görevlendirilmiş ve sahiplerine uygun bedeli ödedikten sonra esirlerini de kurtararak memleketlerine dönebilmişlerdir. Örneğin Nemçe'ye tabi Pader Trinetari denilen ruhbanların, bedelini ödedikleri otuz esirle memleketlerine dönerken yanlarındaki adam ve bineklerine dokunulmaması ve herhangi bir ücret talep edilmeyerek geçişlerine engel olunmaması yönünde İstanbul'dan Habsburg sınırına kadar olan bölgedeki görevlilere gerekli talimat verilmiştir.[212]

---

[208] h. 102.

[209] h. 109, 118.

[210] h. 173.

[211] h. 2, 9, 11, 16, 17, 18, 19, 24, 26, 33, 47, 49, 50, 51, 57, 68, 83, 92, 93, 107, 112, 113, 117, 122, 126, 127, 132, 133, 137,143, 151, 152, 162, 167, 176, 177, 189, 200, 220, 258, 303, 344, 355, 359, 443, 578, 582, 584, 585.

[212] h. 2.

Yine farklı tarihlerde birbirinden farklı sayılarda esir tahliyeleri olmuştur. Örneğin Ekim-Kasım 1741'de (1154 Şa'ban) 22, 1742 Ocak ayında (1154 Şevval) 22, Ağustos 1742'de (1155 Cemâziyelahir) 6, Mayıs 1745'te (1158 Rebiülahir) 47, Ekim-Kasım 1747'de (1160 Şevvali) 9, Kasım-Aralık 1751'de (1165 Muharrem) 2 esir bedelleri alındıktan sonra serbest bırakılmış, yasakçı adı verilen kolluk güçleri ve Pader Trinitari rahipleri ile memleketlerine dönüşleri sağlanmıştır.[213] Serbest bırakılan esirler arasında erkek esirlerin ağırlıkta olmasına rağmen, Yovan isimli Nemçelinin Selanik eşrafından Kolancı Mustafa Ağa elinde bulunan kızı Marya[214] gibi kadın esirler de bulunabiliyordu. Yine Sofya'da Françesko Pervador adlı Nemçelinin kızı uygun bedelle serbest bırakılmış ve memlekete dönüşü sağlanmıştır.[215] Esirler farklı yerleşimlerde olmakla birlikte Yanbolu'da,[216] Beypazarı,[217] Sofya,[218] Göynük-Mihaliç,[219] Selanik[220], Rusçuk,[221] Halep[222] ve Bursa'da[223] yoğunlaşmıştır. Esirlerin milliyetleri Nemçelilerin ekseriyette olduğu Sırp ve Macarlardan oluşuyordu.[224] Serbest bırakılan esirlerin güvenlikleri için yasakçı denen kolluk güçleri sınıra kadar refakat etmekle birlikte, bazen de güvenlik sebebiyle çavuş tayini de yapılabiliyordu.[225] Serbest bırakıldıktan sonra esirler rahiplere teslim edilebildiği gibi Selanik'te bir Yahudi elinde olan esirin serbest bırakıldıktan sonra Nemçe Selanik konsolos vekili olan İngiliz konsolosuna teslimi sağlanmıştır.[226]

Habsburg esirleri için Müslüman olmayanların uygun bedelle serbest kalmaları mümkün iken aynı durum Nemçe elinde bulunan Osmanlı esirleri için de mümkündü. Uygulama, özellikle sınır bölgelelerindeki Nemçe Generalleri ve Bosna'daki idareciler aracılığıyla gerçekleştirilirdi. Örneğin bunlardan seksen dört esir memleketlerine ulaşmalarından sonra gerekli bedeli ödemek kaydıyla serbest bırakılmalarına karar

[213] h. 26, 33, 50, 127, 177, 355.
[214] h. 9.
[215] h. 93.
[216] h. 51
[217] h. 54.
[218] h. 93.
[219] h. 117.
[220] h. 167.
[221] h. 248.
[222] h. 303.
[223] h. 443.
[224] h. 122, 126, 303.
[225] h. 18, 127, 584.
[226] h. 167.

verilmişti.[227] Meblağın belirlenmesinde bir takım sıkıntılar çıkmış, Nemçe sınır Generali'nin takdir ettiği şekliyle ödeme yapılarak esirlerin serbestisi sağlanmıştır.[228] Yine serbest kalan Müslüman esirlerin ihtiyacı olan gıda ve malzemeyi bedeliyle tedarik edebilmesi de sağlanarak bu noktada da olası mağduriyetlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.[229] Alikorna'dan serbest kalan esirlerin talepleri neticesinde akçesiyle belli bir miktar buğday satın alabilmeleri sağlanmıştır.

Ahkâm Defteri'nde yer alan adli konulardan sonuncusu sınırlarda meydana gelen asayiş sorunları ve meydana gelen vakalardır. Osmanlı ve Habsburg İmparatorlukları Avrupa kıtasında uzun kara sınırları olan iki devletti. Antlaşmanın imzalanmasının üzerinden sadece kısa süre geçmesine rağmen hükümlerde belli başlı asayiş problemlerinin olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle Bosna sınırında vuku bulan hadiseler[230] bunu ortaya koymaktadır.

Osmanlı ve Habsburg arasında imzalanan Belgrad Antlaşması'nda (1739) sınır asayiş ve güvenliği noktasında gösterilecek hassasiyet Pasarofça Antlaşması'nın 14. maddesinde[231] de geçiyordu ve bu sonrasında çok değişikliğe uğramadan kabul edilmişti. Örneğin Osmanlı'ya tabi bir Sırp vatandaşı bir gece eşkıyalık maksadıyla Nemçe sınırından içeri girmiş ve Dirok denilen yerleşimde bir Nemçe zabitinin malını zorla almış, Yakup adlı kişinin evini basıp malını zorla aldıktan sonra ailesini kaçırmış ve bin kara kuruş talep etmişti. Ödemeye gücü yetmeyen Yakup akrabalarından borç almak zorunda kalmıştı. Yine Zemin ahalisinden Konstantin, Çingane Adasından geçerken dört Yeniçeri tarafından etrafı çevrilip hizmetkârıyla birlikte yaralanmış ve beş yüz kara kuruşu gaspedilmişti. Payitahta haberi ulaştırılan harami, Zemin'de bulunan bir kasabın mallarını ele geçirip Osmanlı tarafına doğru gelirken Nemçelilerle çatışmaya girişmiş, kasap ve yardımcısı ölürken haydudlar yine firar etmişti. İki ay öncesinde otuz kadar Bosnalı, kendilerine sığınan Nemçelileri bahane ederek

[227] h. 24.

[228] h. 112.

[229] h. 189.

[230] h. 65, 66, 71, 72, 74, 76, 141, 169.

[231] Buna göre iki tarafın halkından asi ve kötü niyetli davrananlar iki tarafta da sığınılmasına fırsat verilmeyecek ve himaye görmeyecektir. Bu çeteci ve yağmacı çapulcular kime tabi olur ve hangi ülkeye ait bölgede bulunursa hak ettikleri cezalar verilecektir. Gizlenme ve saklanma gibi durumlarda nerede olduklarına dair bilgi zabitlere verilecek ve onlar da yakalayacaktır. Bu konudaki görevli ve zabitlerden görevinde ihmali olan görülürse mesul tutulup görevinden azledilecek ve cezalandırılacaktır. Sınırdaki görevliler başıboş olmayıp hırsızlık ve huzursuzluk yapan bu güruh asla saklanmayacak ve ihtiyaçları karşılanmayacak bu konuda ihmali görülen bir kişi sonradan güven kazansa bile sınırlara yakın yerlerde iskân edilmeyecekti. Bk. Hüseyin Onur Ercan, *Pasarofça Antlaşması Diplomasi ve Barış*, TTK, s. 282.

yaşadıkları Ban'lara gidip mal ve eşyaları yağmalamış, Gradişko tarafından iltica eden Nemçe askerini de himayeyle yardım ve yataklık etmiştir.[232] Yine Nemçe'ye ait Temeşvar Valisi'nin bezirgânbaşısının oğlunun hizmetkârının eşkıyalarca katledilmesi ve parasına el konulması,[233] Erdel halkının koyunlarına el koyarak zarara sebep olan Boğdanlıların durumu[234] ve Eflak hududunda eşkıyalarca gaspedilen Kraliçenin kara kuruşları benzer hükümler arasındadır.[235] Bütün bu asayiş sorunları İstanbul'a iletildiğinde, Belgrad ve sınırda bulunan eyaletlerin vali ve beylerbeylerine, kadı, naip ve diğer görevlilerine hitaben yazılan hükümlerde ahidname ve antlaşma hükümlerine aykırı harekette bulunanların ve Nemçe'den firar eden askerlerin öncelikle sınırlarda yakalanmaları ve antlaşmayı uygulama, herkese hakkını verme ve gerekenlerin cezalandırılması ve teslimi gerekenlerin Nemçe'nin sınır generallerine teslimi istenmiştir. İhmali görülen, asilere yardım ve yataklık eden görevlilerin de ağır cezalara çarptırıması sağlanmıştır. Gaspedilen eşyanın buldurulup ya da değerinin tespit edilip sorumlulardan tahsili ve yine sınır generallerine sahibine verilmek üzere ulaştırılması sağlanmıştır. Sınır tecavüz ve ihlallerine göz yumulmaması konusunda, hükümlerde görüldüğü kadarıyla Osmanlı yetkililerinin gayet hassas davranıp antlaşmalara sadık hareket etme noktasındaki kararlılıkları göze çarpmaktadır.

Osmanlı-Habsburg gibi büyük bir sınıra sahip iki ülke arasındaki meselelerden biri de firarlardı. Osmanlı sınırında bulunan vilayetlerin farklı noktalarına firarlar gerçekleşmiştir. Bunlar arasında Nemçe'den hareketle Belgrad-Bosna,[236] Vidin,[237] Bosna,[238] Eflak[239] ve Boğdan'a[240] halk ve askerden firarların olduğu görülmektedir. Bu gibi durumlarda da Müslüman olmayanların himaye edilmemesi ve sınır boyundaki Nemçeli yetkililere teslim edilmesi istenmekteydi.

2.2.2 Mali Konular

Osmanlı Devleti adil yönetim tarzının yanında vergi sisteminin de oturduğu bir sistem devletiydi. Bu durum yabancı tüccarlar ve bağlı oldukları ülkeye bir ahidname

[232] h. 71.
[233] h. 269-282.
[234] h. 444.
[235] h. 197.
[236] h. 325.
[237] h. 326.
[238] h. 327.
[239] h. 328.
[240] h. 329.

verilmiş ise daha da hassas bir durum arzediyordu. Nemçe Devleti'ne de ahidname verildiğinden ve tüccarları Osmanlı mülkünde faaliyet yürüttüğünden dolayı defterde yerel yöneticilere sık sık usüle dair uyarılarda bulunulduğunu görüyoruz.

Mali konular arasında; görevini kötüye kullanmak suretiyle Nemçe tüccarından fazladan yani mükerreren vergi talep edilmesi,[241] Nemçe Devleti'ne de İngiltere, Hollanda ve Fransa devletlerine tanınan ticari hakların tanınmasına ve ahidname verilmesine rağmen buna aykırı olarak fazladan para talep eden yerel yöneticiler, bazı tüccarların mallarına zorla el konması, değişik vergi taleplerinde bulunmak suretiyle tüccarın faaliyetlerindeki kısmi kısıtlamalar gelmektedir. Yerel idarecilerden Beylerbeyi, Vali, Sancakbeyi, Kadı, Gümrük Emini, yasakçılar başta olmak üzere gönderilen hükümlerde yüzde üç gümrük bedelini ödedikten sonra tüccarların rahatsız edilmemesi, kendilerine, yardımcılarına bineklerine ve eşyalarına dokunulmaması ve ayrıca gümrük, bac ve harc ile avaid[242] gibi vergilerden ve Tekâlif-i örfiyye de denilen vergilerin tümünden muaf tutularak ve cizye talebinde de bulunmayarak geçişlerine müsaade edilmesi sıkça vurgulanmıştır.

Osmanlı vergi sisteminin ticaretle ilgili olan bölümü kara, sahil ve hudut vergilerinden oluşuyordu. Osmanlı sisteminde mal ve eşya, girer ve çıkarken ayrı ayrı vergilendirme işleminden geçerdi. Mal gümrüğe girerken alınan vergiye *âmediye*[243], çıkarken alınana *reftiye*, şehir merkezi ya da iskeleye getirilip satılan mallardan alınan meblağ da *masdariye*[244] vergisiydi. Geçiş için *bâc-ı ubûr*, transit geçişte *mürûriye*, sürülerden ve gemilerden alınana *selâmet* akçesi alınırdı.[245] Tahsildar ise bâcdâr ve gümrük memuruydu. Ayrıca hayvan kesim ücreti olan *kassabiye*[246] ile *gümrük bedeli* ya da *resm* ile *avarız*[247] diğer vergilerdi. Ayrıca elçilik için alınan şarap ve konsoloslardan

[241] h. 22, 27, 28, 36, 37, 45, 53, 63, 81, 98, 121, 128, 139, 144, 145, 149, 153, 158, 165, 168, 174, 182, 185, 190, 196, 201, 202, 203, 212, 213, 307, 333, 337, 349, 361, 369, 370, 371, 380, 387, 429, 447, 453, 546, 548, 553, 560, 569, 570, 572.

[242] h. 1, 2, 13, 15, 30, 45, 46, 48, 56, 57, 61, 78, 88, 98, 99, 114, 135, 143, 147, 160, 186, 241, 270, 306, 307, 309, 346, 356, 373, 382, 396, 421, 450, 464, 488.

[243] Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı'nın Sosyo-Kültürel ve İktisadi Yapısı,* TTK, Ankara 2018. s. 377-378.

[244] h. 21, 59, 77, 96, 130, 140, 159, 192, 194, 214, 229, 260, 262, 297, 373.

[245] h. 21, 77, 130, 140, 159, 192, 214, 260, 297, 502.

[246] h. 21, 59, 71, 77, 96, 140, 159, 191, 192, 194, 214, 229, 231, 260, 297, 373, 414, 439, 440, 465, 473, 502, 514, 523.

[247] h. 59, 96, 191, 194, 229, 231, 262, 302, 315, 373, 392, 414, 439, 440, 445, 473, 523, 525.

talep edilmemesi için yetkililerin uyarıldığı *fiçı akçesi*[248] bulunmaktaydı. Gümrük resmi, eşyanın gümrüğe girdiği andaki kıymetine göre tesbit edilerek tahsil edilirdi.

On sekizinci asırdan itibaren belirli bir tarih aralığındaki fiyatların geçerli olduğu uygulamaya geçildi. Gümrük resmini ödeyerek gümrükten geçen mallar için tüccarın eline eda tezkiresi[249] verilirdi. Tüm bunların dışında, herhangi bir kanun ve yazılı bir emre sahip olmasa da yerel idarecilerce gerekli görüldüğü takdirde talep edilen *Tekâlif-i Örfiyye*[250] vergileri bulunmaktaydı. Nemçe devleti tüccarından Macar, Çeh ve Nemçe İmparatoriçesi ile Belgrad Antlaşması ve verilen ahidnâme neticesinde %5 olan gümrük bedelinin %3'e indirildiğini yerel idarecilere açıkça bildirilmiş, buna aykırı olabilecek uygulamalardan kaçınılması istenmiştir.

Nemçe devletinin konsolos bulundurduğu yerlerde kendi bayrağı altında ticaret yapan tüm unsurlardan *konsolata hakkı*[251] da denilen vergiyi alması ve belgeyi tüccara vermesi gerekirdi. 1751 yılının Ekim ayında (Zilhicce 1164) Halep'te İngiltere Konsolosu olup Nemçe Konsolos vekili olan Aleksandır Deremod[252] adlı konsolosun bölgedeki Nemçeli tüccarın işlerini görmek üzere görevlendirildiği ve konsolata hakkı almanın kendisine ait olduğu belirtilmekle birlikte, işlerine karışılmaması ve konsolata resmini tahsiline hiçbir şekilde müdahale edilmemesi konusunda Halep valisi ve mollası uyarılmıştır. Konsolata hakkı olarak isimlendirilen konsolos tarafından tahsil edilen bedel, konsolosların başlıca gelir kaynaklarından biridir. Bu yüzdendir ki yerel yetkililere yapılan rutin uyarıların yanında hükümlerde sıkça dile getirilmesinde yer yer Nemçe konsoloslarının şikâyetlerinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Sıkça yapılan uyarılardan biri de maslahatgüzar ve diğer görevlilerce tüccarlardan talep edilmemesi özellikle belirtilen şey ise *hediye*[253]'dir.

---

[248] h. 59, 96, 194, 229.

[249] h. 5, 22, 23, 27, 28, 43, 45, 46, 53, 55, 63, 81, 91, 94, 98, 104, 121, 136, 139, 144, 145, 153, 163, 165, 168, 174, 182, 185, 196, 203, 219, 221, 222, 240, 245, 246, 264, 277, 291, 293, 301, 306, 307, 315, 332, 337, 357, 361, 369, 370, 371, 380, 386, 387, 419, 428, 446, 447, 453, 467, 471, 485, 487, 490, 491, 496, 503, 505, 508, 518, 532, 535, 537, 538, 546, 553, 560, 569, 570, 572.

[250] h. 59, 96, 97, 120, 134, 172, 191, 194, 229, 231, 262, 279, 286, 300, 302, 304, 313, 315, 324, 348, 360, 363, 365, 366, 373, 392, 401, 402, 404, 406, 414, 421, 422, 429, 433, 439, 440, 449, 455, 465, 466, 473, 475, 480, 482, 484, 486, 494, 498, 506, 507, 523, 524, 525, 528,529, 530, 531, 533, 534, 541, 542, 543, 563, 583.

[251] h. 352, 477, 512, 527, 552.

[252] h. 352.

[253] h. 257, 270, 293, 301, 315, 323, 362, 387, 491, 496, 518, 539, 549, 577.

3.3.3 Ticari Konular

Nemçe Ahkâm Defteri'nde yer alan hükümlerden en fazla sayıda hatta yarısından fazlasını ticari konulu hükümler[254] oluşturmaktadır. Bunlar arasında ilk öne çıkanı elçi ve tercümanların bir takım ihtiyaçlarının gerekli bedelini ödemek suretiyle karşılanmasıydı. Habsburg yönetimindeki Kutsal Roma-Alman Devleti'nin İstanbul'daki temsilcisi durumunda olan memuru elçi yahut kapı kethüdasıydı. Elçi, yanında yer alan tercüman, yardımcı ve diğer maiyetiyle birlikte Galata'da bulunan konağında ikamet ederdi. Antlaşmaların da elçilere tanıdığı müsaadeyle İslam inancında yasak olan domuz ve şarap tedariğinin konaktaki elçilik çalışanlarına temini sağlanmıştır. Bunlardan domuz temini için ortalama olarak her yıl pastırma[255] yapılmak üzere yüz elli baş domuzun akçesiyle satın alınması için Haslar Kazası, Terkos ve ona bağlı Istranca naiblerine hükümler yazılmıştır.[256] Temin edilen domuz ya bahsedilen bölgelerdeki çiftliklerden ya da kara canavar, kara çaturuk ya da kafur da denilen yaban domuzları olmak üzere bedeliyle satın alınıyordu. Yine Galata voyvodası ve Topçubaşıya verilen talimatlarla bölgede bulunan ümena taifesi de denilen eminlerin, bâcdar olarak adlandırılan vergi memurları ve yasakçı da denilen kolluk gücünü oluşturan yeniçerilerin satın alınan domuzların elçi konağına nakli sırasında hiçbir şekilde engel olmamaları kesin surette emredilmiştir.[257]

Elçilik konağının ihtiyaçlarından bir diğeri hamr yani şarap teminiydi. Antlaşmalarda belirlendiği kadarıyla yedi bin medre[258] hamrın yani şarabın yine ortalama her yıl için düzenlenen hükümlerle temini sağlanmıştır. Medresi onar

[254] h. 5, 6, 10, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 53, 54, 55, 56, 58, 63, 70, 73, 74, 75, 77, 78, 81, 84, 85, 86, 94, 95, 98, 99, 101, 103, 104, 105, 106, 111, 116, 121, 124, 128, 129, 130, 131, 134, 136, 139, 140, 142, 144, 146, 149, 150, 153, 158, 159, 163, 164, 165, 166, 168, 170, 171, 174, 175, 178, 180, 182, 185, 188, 190, 192, 193, 196, 201, 202, 203, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 219, 221, 222, 225, 226, 227, 228, 231, 234, 235, 237, 239, 240, 245, 246, 247, 250, 251, 252, 253, 254, 257, 260, 264, 265, 270, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 304, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 315, 316, 318, 322, 323, 324, 330, 331, 332, 333, 337, 338, 339, 349, 350, 353, 354, 357, 358, 361, 362, 369, 370, 372, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 384, 386, 388, 390, 391, 392, 393, 398, 399, 400, 401, 402, 405, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 416, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 427, 428, 429, 430, 434, 430, 434, 435, 436, 442, 446, 447, 451, 452, 453, 454, 457, 459, 462, 466, 467, 468, 471, 472, 476, 477, 478, 479, 480, 485, 487, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 498, 502, 503, 505, 507, 508, 509, 510, 511, 518, 519, 520, 521, 522, 524, 528, 529, 531, 532, 534, 535, 537, 538, 539, 540, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 552, 553, 556, 560, 567, 569, 570, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 587, 588, 589, 590.

[255] h. 8.

[256] h. 8, 32, 67, 115, 138, 154, 179, 218, 268, 314, 351, 397, 456, 497, 571.

[257] h. 8, 32, 67, 115, 138, 154, 179, 218, 268.

[258] Medre ya da müdre, kile veyahut altı okkalık şarap kabını ifade etmek için kullanılan ölçüdür. Bk. Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat,* s. 599.)

vukiyyeye[259] satın alınacak şekilde İstanbula yakın olan yalı, iskele ve adalardan[260] temin edilmesi sağlanmıştır. Satın alınan şarabın temini ve ardından Galatada'ki konağa naklinde Yeniçeri Ağası, Bostancıbaşı, ümena, zabitler ve galata voyvodarından herhangi bir engel çıkarmamaları, ayrıca gümrük ve bac ve avaid gibi vergi bedelinin talep edilmemesi talimatı verilmiştir. Ayrıca baş tercüman ve adamları için de yıllık iki bin medre hamrın satın alınıp nakli hususunda beklenen hassasiyetler elçilik için olan şartlarla aynıydı. Yani aynı görevlilerden İstanbul ve adalara yakın olan iskele ve limanlardan temin edilecek şarap için ayrıca vergi talep edilmeyecekti.[261] Yine bir başka belgede elçi ve maiyyetindekilerin ihtiyacı olan şarap ve odunu bu işe mahsus görevli gemileriyle satın alıp nakillerinde İstanbul Ağası ve Kavak Ustası tarafından müdahale etdirilmemesi (1155) istenmiştir.[262]

Elçilik Konağı için hükümlere yansıyan ve bedeliyle satın alınan ürünlerden bir diğeri üzümdü. Hükümlerde, reçel ve pekmez[263] yapmak üzere Üsküdar ve havalisindeki bölgelerden alınmamak ve adalardan temin edilmek şartıyla iki yüz sepet üzümün ücretiyle satın alınması ve konağa naklinde kolaylık sağlanması isteniyordu. Bostancıbaşı, Topçubaşı ve Galata Voyvodası'na hitaben satın alınan üzümlerden ayrıca harc ve avaid gibi ayrıca vergi talep edilmemesi ve elçilik konağına nakillerinde hiçbir zorluk çıkarılmaması istenmiştir.

Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Alman ya da Nemçe ile imzalanan ahidname gereğince imparatorluk tüccarları Osmanlı ülkesinde kendi bayraklarıyla ticaret yapabiliyorlardı. Gelen tüccarlar imparatorluğa tabi Nemçe,[264] Yahudi,[265] Erdel,[266] Alikorna (Liurna),[267] Toscana (Floransa), Hamburg ve Loyaka,[268] Macar[269] şehirlerinden

---

[259] Vukiyye, dört yüz dirhemlik, okka. Bk. Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki*, s. 1159; Okka-Ükiyye olarak da kullanılır. Bk. *Kamus-ı Türki*, s. 850; Dirhem, Okkanın dört yüzde biri, sikke. Bk. *Kamus-ı Türki*, s. 477.

[260] h. 12, 13, 14, 15, 30, 31, 52, 88, 147, 148, 160, 161, 186, 187, 241, 242, 309, 310, 356, 396, 464.

[261] Momaris adlı Nemçe Kapu Kethüdası Tercümanı için temin edilen şarap için bk. h. 31,148, 161, 187, 242.

[262] h. 52.

[263] h. 61, 114, 135, 346, 382, 450, 488, 561.

[264] h. 56, 86, 106, 139, 205, 291, 292, 349, 307, 361, 415, 422, 475, 478, 494.

[265] h. 6, 91, 190, 436, 304, 345, 453, 466, 498, 529.

[266] h. 10, 23, 43, 45, 46, 81, 98, 101, 104, 111, 121, 142, 146, 163, 166, 174, 178, 199, 229, 237, 239, 240, 307, 370, 400, 417, 436, 462, 467, 468, 476, 485, 490, 491, 492, 493, 495, 496, 502, 503, 507, 508.

[267] h.189, 190, 206, 212, 213, 233, 234, 235, 261, 276, 304, 312, 324, 349, 352, 354, 357, 386, 405, 409, 441, 451, 466, 487, 498, 512, 529, 533, 535.

[268] h. 134, 207, 209, 211, 212, 213, 253, 261, 276, 311, 312, 313, 315, 330, 349, 386, 390, 398, 429, 457, 466, 471, 480, 483, 487, 528.

[269] h. 296, 577.

ve farklı milletlerdendi. Erdel tüccarı olarak ticari belgelerde sıkça karşımıza çıkan grup da çoğunlukla bölgeye yerleşmiş Hırvat, Bulgar ve Sırplardan oluşuyordu.[270]

Osmanlı-Habsburg ticareti kara, deniz ve nehir yolları üzerinden gerçekleşiyordu. Nemçe diyarından yola çıkan tüccarların ilk ve en yaygın güzergâhı Erdel canibinden[271] başlayarak Osmanlı sınırını geçerek Eflak, Niğbolu, Rusçuk, Silistre, İbrail, Varna, üzerinden İstanbul'a ulaşıyordu. Bir diğeri İstanbul'dan başlayarak Varna,[272] Ziştovi, Rusçuk, Silistre, Niğbolu, Eflak'tan Erdel'e ve oradan Nemçe diyarına giden güzergâhtı. Bahren Tuna üzerinden gemilerle yapılan ticaret İstanbul'dan başlayarak Varna,[273] Rusçuk (ya da Ziştovi), Silistre, Yergöğü (ya da İslimye), Uzuncaabad, Rusçuk ve Eflak canibinden Erdel'e ulaşıyordu. Nehir yoluyla ticaret, sınıra yakın Niş ve Vidin iskelelerinde[274] yoğun olarak yürütülüyordu. Karadeniz kıyısındaki İsmail[275] Şehri'ne Osmanlı topraklarından gelen tüccar Kalas ve Boğdan üzerinden Nemçe'ye ulaşıyordu. Edirne'den yola çıkan tüccarlar Filibe, Sofya, Niş ve Tuna sahilinde vaki Vidin, Irşova ve Rusçuk üzerinden Nemçe'ye ulaşıyordu.

Nemçe tüccarları Osmanlı'ya Billur şişe kap-kacak, ibrik, testi,[276] Kanarya,[277] Civa,[278] Koyun,[279] Sade Yağ, Don yağı ve Bal,[280] özellikle İmparatorluğa bağlı Floransa'dan temin edilen Flordin adı da verilen Çuha[281] ya da Çuka,[282] Tütün[283] ve Zahire[284] getiriyorlardı. Aynı şekilde tuz,[285] gül yağı[286], kereste,[287] kara kuruş[288] ve

---

[270] İlber Ortaylı,"Osmanlı- Avusturya Ticari Diplomatik İlişkileri (1740-1770) ve Yapısal Değişmeler", *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim, Makaleler I,*Turhan Kitabevi, Ankara 2000, s. 437.

[271] h. 192, 196, 260, 297, 331, 417, 462.

[272] h. 246, 332, 491, 496, 518, 538, 548, 577.

[273] h. 219, 221, 277, 447, 570.

[274] h. 192.

[275] h. 546.

[276] h. 28, 84, 86, 124, 128, 139, 149, 158, 165, 180, 202, 203, 225, 272, 274, 275, 301, 306, 338, 361, 372, 377, 478, 545.

[277] h. 29, 37, 70, 106, 150, 222, 227, 250, 251, 252, 339, 379, 442, 556.

[278] h. 34, 36, 48, 56, 434.

[279] h. 58, 91.

[280] h. 75, 77, 130, 140, 214, 260, 331, 417, 462, 502.

[281] Uzunçarşılı, *age.*, II, s. 685.

[282] h. 131.

[283] h. 188.

[284] h. 69, 192, 331, 417.

[285] h. 501.

[286] h. 502.

[287] h. 357.

[288] h. 589.

hırdavat[289] ihraç ediyorlardı. Genel olarak da Nemçeliler Osmanlı ülkesinden tekstil hammaddesi olan ürünler satın almaktaydılar. 18. yüzyıl itibariyle Almanya ve Avusturya'ya Serez, Selanik ve Teselya bölgesinden yüklü miktarlarda pamuk ve pamuk ipliği ihraç edilmekteydi.[290] Yine hükûmet tarafından ülke dışına çıkarılması yani alınıp satılması yasak olmayan ve ülke içerisindeki ihtiyacın karşılanmasından sonra satılması uygun görülen ürünler balmumu, donyağı, koyun derisi, çadır bezi pamuk ipliği, meşin yapağı ve ipekli dokumalardı.[291] Bu ürünler tüm Avrupa gibi Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'na da ihraç ediliyordu.

Balkanlar ve Anadolu'da kurulan panayırlar, yerli ve yabancı mal ve eşyaların alınıp satıldığı, rağbetin yoğun olduğu organizasyonlardı. Panayırlarda ticari mal ve sanayi ürünlerinin yanında hayvan alım satımı da yapılırdı. Bu geniş ölçekli pazarlarda Osmanlı ülkesinde ticaret yapan İngiliz, Fransız, Rus ve Avusturyalı tüccarlar malları üzerinden şiddetli bir rekabet içerisinde bulunurlardı.[292] Örneğin Nemçe şişeci tüccarından Yosep Cani, İstanbul'da gümrük bedelini ödediği eşyalarını Selanik çevresi ve Rumeli'nde bulunan Ustrumca ve Siroz ve Tırnova ve Yenişehir ve Tolpan gibi yerlerde kurulan panayırlarda pazarlamak istediğinde kendisine müsaade olunup ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi talimatı bölgedeki görevlilere ulaştırılmıştır.[293]

Boğazlarda tüccar gemilerinin kale dizdarları[294] tarafından yoklanmak suretiyle aranması ve duruma göre giriş-çıkışa izin vermesi kanundu.[295] Gelibolu'da da Hassa Harc Emîni tarafından gelen gemiler denetlenir ve yoklandıktan sonra tereke verilmek suretiyle izinli olup olmadığı belli olurdu. Savaş ve barış dönemlerinde dahi alış verişinin yasak olduğu zahire, bakliyat, at, silah ve barut, kontrolü yapılan malzeme ve eşyalardı. Ancak 18. yüzyılda Nemçeli tüccarın Osmanlı ülkesinden ne aldığı konusu, sattığı eşyaların bilgisi kadar net ve ayrıntılı olmamakla[296] birlikte bu durum Nemçe Ahkâm Defteri'nde de kendini göstermektedir.

[289] h. 494.
[290] M. Kütükoğlu, *age.,* s. 430.
[291] Uzunçarşılı, *age.,* II. s. 687
[292] M. Kütükoğlu, *age.,* s. 352.
[293] h. 301.
[294] Uzunçarşılı, *age.,* II, s. 688.
[295] h. 208, 305, 315, 357, 419, 454, 505, 537.

3. SONUÇ

Osmanlı ile Habsburg idaresindeki Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu arasındaki ilişkiler kuruluş yıllarında daha çok Macaristan üzerinden gerçekleşmiştir. Habsburglarla akrabalık bağı olan Jagellon Hanedanlığı'nın idaresindeki Macaristan, 1526 Mohaç Muharebesi'nin ardından Kanuni Sultan Süleyman yönetimindeki Osmanlı topraklarına katıldı. Bu tarihten sonra Habsburglar Osmanlılar ile direkt komşu durumuna geldiler. Kutsal Roma-Alman İmparatoru Şarlken (Charles-Quint) (hsd. 1519-1556) kardeşi Ferdinand'ı defalarca Macar tahtına çıkarmak istediyse de gücünün zirvesindeki Osmanlı ile mücadele edebilecek kudrete sahip değildi. Kanuni tarafından gerçekleştirilen Birinci Viyana Kuşatması ve Alman seferleriyle topraklarının istilaya uğraması ve bunun karşısında askerî bir varlık gösterememesi sonucunda veraset iddiasından netice alamadı. Nihayet yaşadığı birbiri ardına kayıplar da eklenince İmparator Şarlken, kardeşi Ferdinand'ı Osmanlı üstünlüğünü kabul eden antlaşmaya razı olmak zorunda bıraktı. Yönettiği Macar toprakları için vergi ödemeyi, protokolde muhatabının Veziriazam olmasını kabul edildi. Önce Amasya Barışı'yla (1555), ardından 8 seneliğine imzalanan İstanbul Antlaşması'yla (1562) Macaristan mücadelesi bir süreliğine durulmuş bir hal aldı. Ancak sınır ve hak ihlallerinin devam etmesi üzerine Kanuni'nin son seferi olan Zigetvar Kalesi kuşatması gerçekleşti.

II. Selim devrinde (1566-1574) gerçekleşen Edirne Antlaşması'yla (1568) 1593'e kadar süren barış dönemine girildi. III. Murat (1574-1595) ve III. Mehmed (1595-1603) dönemlerinde Orta Avrupa mücadelesi Macaristan merkezli olarak devam etti. Bu tarihten itibaren 1606'da imzalanan Zitvatoruk Antlaşması'na kadar 12 yıl süren savaş Zitvatoruk'ta imzalanan antlaşmayla sona erdi. Kral II. Rudolf (hsd. 1576-1611) Osmanlı Devleti'yle yaptığı anlaşmalarda "İmparator" manasına gelen "Çasar" unvanını kullanabilecek ve her yıl ödediği vergi yükümlülüğü de sona erecekti. Küçük tadilatlarla uzun süre devam eden antlaşma nihayet 1663 Fazıl Ahmet Paşa'nın Uyvar Seferi'ne kadar yarım asır devam etti.

II. Viyana Kuşatması olarak tarihe geçen Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın idaresindeki Osmanlı Ordusu'nun Leh Ordusunun da yardımıyla yenilgiye uğratılmasının ardından ise yeni bir süreç başladı. 16 yıl sürecek olan Kutsal İttifak Savaşlarda Osmanlı tarafı dört cephede savunmada kalırken; Habsburg, Venedik, Rus

ve Leh Orduları tarafından saldırıya uğradı. Kutsal İttifak Savaşları 1699 Karlofça Antlaşması ile sona erdi. Osmanlı Devleti ilk ciddi toprak kaybını yaşadı ve Batı karşısında askerî üstünlüğün sona erdiği kesin şekilde görülmüş oldu. Ancak 18. yüzyıl itibariyle eksiklerinin farkında olan Osmanlı yönetimi baştan aşağı bürokrasisini şekillendirecekti. Uluslararası yeni bir mücadele yöntemi olan diplomasiyi anlama ve ikendi lehine bir silah olarak kullanma yoluna gitti.

Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği toprakları almak amacıyla kısa süre içerisinde gerçekleştirdiği askerî reformlarla teknik bakımdan ordusunu toparlamıştı. Meyvelerini toplamak için Rusları Prut'ta (1711) yenilgiye uğratarak kaybettiği toprakları geri aldı. Ardından Venedik'ten Mora yarımadasını da geri almayı başardı. Fakat Osmanlı kuvvetleri'nin karşısına Mora harekâtının ardından bu sefer de Habsburglar çıkmıştı. Kaybedilen toprakların geri alınması isteği de savaşı kaçınılmaz kıldı. Savoylu Eugen olarak bilinen Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu'nun savaş bakanı ve deha komutanı Petervaradin'de Sadrazam Ali Paşa'nın şehit olduğu muharebede Osmanlı ordusunu yenilgiye uğrattı. Ardından imzalanan 1718 Pasarofça Antlaşması'yla Belgrad, Böğürdelen, Küçük Eflak, Banat Habsburglara bırakıldı. Antlaşmanın imzalandığı tarihten bir hafta sonra da yine aynı adla anılan ticaret antlaşması yürürlüğe girdi. Böylece Nemçeliler Osmanlı nezdinde ayrıcalıklı durumda olan devletlerin sahip olduğu haklara sahip oluyor, %3 gümrük vergisiyle serbest ticaret yapabilme hakkına kavuşuyordu.

1736-1739 yıllarında önce Ruslar ve ardından Kutsal Roma Alman İmparatorluğu Osmanlılara savaş ilan etti. İki cephede gerçekleşen savaşlarda Hacı İvaz ve Hekimoğlu Ali Paşalar gibi başarılı kurmaylar sayesinde Habsburgların Balkanlarda ve Bosna'da ilerleyişleri durdurulduğu gibi Belgrad şehri de geri alındı. Belgrad Antlaşması ile bu yüzyıldaki en son ve büyük başarının ödülü ise Belgrad yanında Böğürdelen (Sabacz), Küçük Eflak, Ada-i Kebir, Irşova kaleleri olmuştu. Ruslar da tek başına Osmanlı Devleti ile savaşmamak için barışa razı olmuştu. Hâliyle Osmanlı Devleti iki cephede birden galip duruma gelmiştir. Belgrad Antlaşması (1739) sonrası 1768'e kadar Habsburg ve Osmanlılar arasında barış ortamı hâkim olacak, Avrupa'da ve uluslararası ortamda devletin prestiji artacaktı.

1740 yılına gelindiğinde İmparator Karl'ın ölümüyle ardında erkek varisi bulunmaması sonucu Kutsal Roma-Alman İmparatorluğu tahtı için Veraset Savaşları başlayacaktı. Son yıllarını en büyük kızı olan ve Toscana Dükü Franz ile evlendirdiği

Maria Theresia'yı (hsd. 1740-1780) tahta sorunsuz geçirebilme mücadelesiyle geçiren İmparator Karl, yasal bir zemin yani Faydacı Müeyyide'yi (*Pragmatische Sanktion*) hazırlatmıştı. Ardından tüm Avrupa'da bunu meşru ve tanınır kılmak adına devletlerle ikili diplomasi ağını kurmuştu.

Ancak imparatorun ölümüyle Faydacı Müeyyidenin meşruluğu sorgulanarak Fransa ve Prusya destekli Bavyera Prensi Karl Albert ile büyük bir mücadele içerisine girecekti. Fransa ise bu süreçte Bâbıâli'deki nüfuzunu sonuna kadar kullanıp Humbaracı Ahmet Paşa ve elçi Castellane üzerinden Osmanlı'yı Macaristan'a saldırtma gayesindeydi. Barışçıl siyasetiyle öne çıkan ve diplomasiyi iyi idrak eden I. Mahmud (hsd. 1730-1754) Fransızlar başta olmak üzere Habsburglara karşı yeni bir savaş çıkartmak isteyenlerin baskılarından etkilenmemiş, Avrupa içi bir hesaplaşmanın oyuncusu olmaktan itinayla uzak durmayı tercih etmiştir. Sultanın yanında akl-ı selim devlet adamları ve bürokratların da varlığı barış ikliminin korunmasını sağlamıştır. Sultan I. Mahmud, Belgrad Antlaşması sonrası Habsburg mülküne karşı saldırgan bir tavır takınmaktan ziyade veraset savaşlarında da Maria Theresia ve eşinin imparatorluğunu tanıma yoluna gitmişti.

Belgrad Antlaşması'nın imzalanmasından bir yıl sonra başlayarak 1740-55 senelerini kapsayan Nemçeli Defteri, Belgrad Antlaşması'nı imzalamaya gelen Ulefeld'in ardından göreve gelen Penkler'in vazifede bulunduğu yılları ve Elçi Schwachheim'ın da görevinin ilk aylarını kapsamaktadır. Karşılıklı güven duygusunun tesis edilmeye çalışıldığı yıllarda birbirinden farklı konularda 590 hükmü içerir. Hemen hepsinin ortak özelliği, imzalanan antlaşma ve ahidnameye olan bağlılık vurgusudur. Bu da karşılıklı dostani samimiyetin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Elçi ve elçiye dair hizmetlilerin atanmaları, ihtiyaçlarının giderilmesi, karşılaştığı sorunlar ve buna dair çözümler bunlar arasındadır. Yine tercümanlar ve eyaletlerde gerektikçe göreve getirilen konsolosların ihtiyaçları, talepleri defterde yer almaktadır. Ayrıca Avrupalı tüccarlar gibi yüzde 3 gümrükle ticaret yapma hakkına sahip olan Nemçe ve ona bağlı milletlere bağlı olan tüccarın güzergâhları, alış verişini yaptıkları eşyalar, bazı zamanlarda karşılaştıkları problemler de deftere yansıyan meseleler arasındadır.

On beş yılı kapsayan bu yıllar içerisinde İki ülkenin sahip olduğu geniş sınırlarda yer yer oluşan güvenlik zafiyetleri ve karşılıklı firarlarla asayiş meselelerinin de olabildiği görülmektedir. Sınırdaki yerel yetkililerle Nemçe tarafındaki sınır generalleri aracılığıyla kargaşa, eşkıyalık ve istikrarsızlığın giderildiğini, kanun dışılığa

hiç bir şekilde iltimas gösterilmediği de karşımıza çıkan bir başka durumdur. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, iki imparatorluk ya da iki devlet arasındaki ilişkilerde uzun süreli bir barış dönemi gerçekleşmiş ve kanaatimiz odur ki Ziştovi Antlaşması ile ebedi sulhun sağlanacağı süreç araya savaşların girmiş olmasına rağmen bu zaman diliminde olgunlaşmaya başlamıştır. Bunun oluşmasında ise iki önemli sebep vardır ki birisi Nemçelilerin Veraset Savaşlarıyla ve Osmanlı'nın İran'la olan mücadelesi iki kadim düşman ve rakibin önceliklerini değiştirmiş olması ve ikincisi de Sultan I. Mahmud ile İmparatoriçe Maria Theresia ve eşi Franz Stephan'ın barışa inanan samimi gayretleridir.

KAYNAKLAR

ARŞİV BELGELERİ

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA)

Düvel-i Ecnebiyye Defterleri Tasnifi A.DVN.DVE.d. 58\2.

BASILI ESERLER

AFYONCU, Erhan, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2010.

AHISKALI, Recep, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (18. Yüzyıl)*, Timaş Yayınları, İstanbul 2023.

ANDERSON, M.S, *The War Of the Austrian Successions 1740-48*, Routhledge, 2013.

AKTEPE, Münir M., "Hekimoğlu Ali Paşa", *DİA*, XVII (1998), 166-168.

ALTUĞ, Uğur, *1740-1755 Tarihli Ecnebi Defterine Göre Avusturya Osmanlı Münasebetleri*, Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Y.L. Tezi), Ankara 2001.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, İstanbul 2010.

BEYDİLLİ, Kemal, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985.

BOZKURT, Nurgül, *"1699-1736 Tarihli Ecnebi Defterine Göre 18.yy'ın İlk Yarısında Osmanlı-Avusturya Münasebetleri*", On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun 1994.

_____, "*Osmanlı Avusturya Münasebetleri 1740-1788*" (Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Isparta 2000.

CEZAR, Mustafa-SERTOĞLU, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.4 C.5, Şehir Matbaası, İstanbul 1957.

DANİŞMEND, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, IV-V, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

ELİBOL, Numan, *"18. Yüzyılda Osmanlı- Avusturya Ticareti"*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003.

_____, "XVI-XVII. Yüzyıllarda Avusturya'nın Doğu Ticareti", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 12 (2005), 23-50.

ERCAN, Hüseyin Onur, *Pasarofça Antlaşması, 1718: Diplomasi ve Barış*, TTK, Ankara 2023.

_____, *Cânibî Ali Paşa Habsburg Viyanası'nda Son Osmanlı Büyük Elçisi 1740-1741*, Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul 2024.

HAHN, Daniela, "Zwei Besuche im österreichischen Litorale. Triest als Station der innerösterreichischen Erbhuldigungsreisen Leopolds I. 1660 und Karls VI. 1728", 2013. S.69.

İNALCIK, Halil, *Devleti Aliyye IV*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

İzzî Süleyman Efendi, *İzzî Tarihi*, yay. haz. Ziya Yılmazer, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, İstanbul 2019.

JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. 4. Yeditepe Yayınları, Nilüfer Epçeli, (Çev.)-Kemal Karpat (Çev. kontrol), İstanbul 2009.

KARABULUT, Fatih, *Veraset Savaşlarının Gölgesinde Diplomasi*, Urzeni Yayınları, İstanbul 2023.

KARAGÖZ, Hakan,*"1737-1739 Osmanlı-Avusturya Harbi ve Belgrad'ın Geri Alınması",* Süleyman Demirel Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Isparta 2008.

KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi*, TTK, Ankara 1993.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat "Ahidnâmeler ve Ticaret Muâhedeleri", *Yeni Türkiye*, XXXII, 2000.

_____, *Osmanlı'nın Sosyo-Kültürel ve İktisadi Yapısı*, TTK, Ankara 2018.

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad, "Bac", *İA*, C.II, (1979), İstanbul.

KOÇU, Reşat Ekrem, *Osmanlı Muahedeleri Kapitülasyonlar (1300-1920) ve Lozan Muahedesi*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934.

KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi*, TTK, Ankara 1993.

LEE, Stephan, *Avrupa Tarihinden Kesitler*, Dost Kitabevi, İstanbul 2019.

McKAY Derek & Scott H.M, *Büyük Devletlerin Yükselişi*, çev. Eşref Bengi Özbilen, Dergâh Yayınları, 2011.

ORTAYLI, İlber, "İkinci Viyana Kuşatmasının İktisadi Sonuçları Üzerine", *Osmanlı Araştırmaları*, II, İstanbul 1981.

_____, "Mübadele", *DİA*, XXXI, (2020), 422-423.

_____, "1727 Osmanlı-Avusturya Seyr-ü Sefain Sözleşmesi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı 3/C.28 (1968), 97-110.

_____, "Osmanlı-Avusturya Ticari Diplomatik İlişkileri (1740-1770) ve Yapısal

Değişmeler", *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim, Makaleler I,* Turhan Kitabevi, Ankara 2000.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Hacı İvaz Paşa", *DİA*, XIV, (1996), 485-486.

ÖZKAYA, Yücel, *18.yy'da Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Aslımlar Matbaası, Ankara 1985.

PARMAKSIZOĞLU, İsmet, "Karlofça", *İA*, VI, (1979).

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.

PURGSTALL, Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.3 ve 8, haz. Mümin Çevik, İstanbul 2010.

RADY, Martyn, *Habsburglar*, Kronik Yay, 2023.

ROBERTS, J. M, *Avrupa Tarihi*, İnkilap Yayınları, İstanbul 2018.

SAMİ, Şemseddin, *Kamus-ı Turki (Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat)*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2017.

SAVAŞ, Ali İbrahim, *Osmanlı Diplomasisi*, 3F Yayınları, 2007.

_____, "*Mustafa Hatti Efendi Viyana Sefaretnamesi*", TTK, Ankara 1999.

TABAKOĞLU, Ahmet, *Türk İktisat Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 1997.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, II, V, TTK, Ankara 1988.

VOLTAİRE, *XIV. Louis Asrı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1946.

_____, *Büyük Friedrich Anti-makvayel*, Yeditepe Yay, çev. Nilüfer Epçeli, yay. haz. Ahmet Önal-Uğur Demir.

ZİNKEİSEN, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, V, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011.

HÜKÜM ÖZETLERİ

1

Sulhun uygulanması noktasında müsadeyle Nemçe beğzadelerinin, adamları ve binekleriyle ülkelerine dönüşlerinde geçişlerine engel olunmaması.

2

Nemçeye tabi Pader Trinetari tabir olunan ruhbanlarının serbest bırakılan otuz nefer esir, yanındaki adam ve bineklerine dokunulmayıp, herhangi bir ücret talep edilmeyip geçişlerine engel olunmaması.

3

Nemçe beğzadelerinin Sakız ve İzmir'e yapacağı geziye bahsedilen yetkililerce engel olunmaması.

4

Nemçe'den hava değişikliği için gelen dört nefer Nemçelü beğzadelerine izin müddetleri olan otuz kırk günlük zamanda ve dönüşlerinde engel olunmaması.

5

Nemçe Yehudi tüccarının gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketine dönüşlerine engel olunmaması.

6

Nemçe yehud tüccarının dönüş yolunda herhangi bir engelle karşılaşmaması.

7

Nemçe elçisinin tercümanı hizmetkârının alıp firar ettiği meblağın geri iade edilmesi.

8

Nemçe büyükelçisi ve yardımcıları için ücretiyle miktarı ahidnamelerde belirtildiği şekilde domuz temin edilmesi ve nakline zorluk çıkarılmaması.

9

Selanik'te esir olarak tutulan Nemçelü esir kadının bedeli ödendikten sonra salıverilmesi.

10

Erdel tüccarının gümrüğünü ödediği eşyasıyla memleketine dönüşüne engel olunmaması.

11

Uygun miktarda bedeli alındıktan sonra antlaşma gereği esirlerin serbest bırakılabileceği.

12

Nemçe büyükelçisi ve adamlarının ihtiyacı olan belirli miktardaki şarabın ücretiyle satın alınıp, konağına nakline engel olunmaması.

13

Nemçe büyük elçisi ve adamlarının ihtiyacı olan şarabın temini ve konaklarına nakline engel olunmaması.

14

Nemçe büyükelçisinin ve adamları için belirlenen miktarda şarabın ücreti mukabilinde temini ve nakline engel olunulmaması için görevlilerin uyarılması.

15

Büyükelçi ve adamları için belirlenen miktarda şarabın temini ve nakli konusunda sıkıntı çıkarılmaması.

16

Esirlerin serbest bırakılması için gelen rahiplerin geçtikleri noktalarda herhangi bir engelle karşılaşılmaması.

17

İstanbul'dan Nemçe'ye giden ruhbanlar ve kurtardıkları esirlerin dönüşlerinde hiçbir engel çıkarılmaması.

18

Nemçe esirlerinin serbest bırakılması için gelen rahiplerin geçişinde güvenliği temin için bir çavuşun tayini.

19

Nemçe esirlerinden müslüman olmayıp bedeli ödenen esirlerin serbest bırakılması ve geçişlerine engel olunmaması.

20

Nemçe ile yapılan Antlaşma gereği Garb Ocaklarının da bu şartlara uyması konusunda uyarılması.

21

Nemçeli tüccarın gümrük bedelini İstanbul'da ödediği eşyasıyla memleketine dönüşünde herhangi bir zorlukla karşılaşılmaması.

22

İstanbul gümrük eminine eşyalarının bedelini ödeyen Nemçeli tüccarından ayrıca her hangi bir ücret talebinde bulunulmaması.

23

İstanbul'dan gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketine giden Nemçe tüccarının geçişine engel olunmaması.

24

Memleketleri olan Bosna'ya vardıklarında gerekli bedeli Nemçelüye vermeyi teklif eden seksen dört Bosnalı esirin bedellerinin sınırdaki generale ödenmesi.

25

Kudüs-i Şerife ziyaret için giden Nemçelüye yol üzerinde engel olunmaması.

26

Yirmi iki nefer esirin bedeli alındıktan sonra salınıverip, memleketlerine rahatça ulaşmalarının sağlanması.

27

Erdel tüccarının gümrük bedeli alınmış eşyasından Eflak ve çevresinde tekraren ücret talep edilmesiyle mağdur olduğu.

28

Birden fazla gümrük bedeli alınmak suretiyle mağdur edilen Nemçe tüccarından alınan fazla vergi bedelinin iade edilmesi.

29

Nemçelü tüccardan Belgrad gümrükçüsü tarafından alınan haksız bedelin geri iade edilmesi.

30

Bin yüz elli dört senesi için belirlenen miktarda şarabın Nemçe kapu kethüdası ve adamları için bedelince satın alınıp nakline engel olunmaması.

31

Kapu Kethüdasının tercümanı ve yanındakiler için belirli miktarda şarabın satın alınıp nakl edilmesine engel olunmaması.

32

Bin yüz elli dört senesi için Nemçe kapu kethüdası ve adamlarının ihtiyacı için müsaade edilen miktarda domuzun bedeliyle satın alınması, ayrıca ücret talep edilmemesi ve nakline engel olunmaması.

33

Yirmi iki nefer Nemçe esirinin serbest bırakılıp memleketlerine gidene kadar herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

34

Erdel tüccarının İstanbul'a nakl murat eylemesi ve İstanbul gümrüğü haricinde vergi talep edilmemesi.

35

Erdel tüccarının gümrüğü sadece İstanbul gümrük eminine ödenmiş vergisi haricinde ayrıca ücret talep edilmemesi.

36

Nemçe tüccarının İstanbula getirdiği eşyasından Eflak ve çevresinde de vergi talebinden dolayı İstanbul gümrük eminine ödenen meblağ haricindeki bedelin iadesi.

37

Nemçe tüccarının getirdiği eşyasından Belgrad'ta alınan bedelin iadesi ve ödemenin sadece İstanbul gümrüğüne yapılması.

38

Belgrad ve çevresinde fazladan gümrük bedeli talep eden tüccarların mağdur edilmemeleri ve gerekli belgelerin Belgrad mahkemesinde muhafaza edildiği.

39

Vidin mahkemesinde de hıfz olacak şekilde tüccarların gümrüklerini sadece İstanbul gümrük eminine iade edilmeleri.

40

Edirnedeki idarecilerden aynı kararın mahkemede kayıt altında tutulması.

41

Nemçeli tüccarın İstanbul'a getirdiği eşyasından başka bir yerde gümrük bedeli talep edilmemesi.

42

İstanbul' a gelen tüccardan Eflak'ta gümrük talep edilmemesi.

43

Erdel tüccarının gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketlerine giderken geçişlerine engel olunmaması.

44

Viyana'dan İstanbul'a gelen rahibin geçişlerine engel olunmaması için yol emri.

45

Nemçeli tüccarın gümrüğü ödediği eşyasıyla memleketine gider iken geçişlerine engel olunmayıp, ayrıca ücret talep edilmemesi.

46

Nemçelü Erdel tüccarının gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketlerine dönüşlerinde geçişlerine engel olunmayıp, ayrıca ücret talep edilmemesi.

47

İki nefer Nemçe esirinin bedelleri alındıktan sonra bırakıldıkları ve memleketlerine giderken herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

48

Nemçe tüccarının getireceği eşyasından başka taraflarda vergi talep edilmemesi ve geçişlerine engel olunmaması.

49

Sekiz nefer Nemçelü esirin serbest bırakılıp bir yasakçı ile memleketlerine gidişlerine engel olunmaması.

50

Altı nefer Nemçelü esirinin bir nefer yasakçı ile memleketlerine rahatça ulaşmalarının sağlanması.

51

Yanbolu'da sakin yehudinin elinde esir olan Nemçelünün bedeli karşılığında bırakılması.

52

Nemçe kapu kethüdasının şarap ve odun nakli için kullandığı gemiyle bazı eşyaları nakl etmek istemesi üzerine kendisine engel olunmaması.

53

Nemçe tüccarının getirdiği eşyasından bir defadan fazla alınan vergi bedelinin kendisine iadesi.

54

Nemçe tüccarından birden fazla vergi alınmaması için Edirne'deki yetkililerin uyarılması.

55

Erdel ve Nemçe tüccarının satın aldığı eşyasının vergisini ödedikten sonra memleketine giderken yol üzerinde geçişlerine engel olunmaması.

56

Nemçe tüccarının Asitaneye getireceği eşyasından İstanbul harici yerlerde gümrük talep edilmemesi.

57

Beğpazarı kazası sükkanından bazı kimselerin elinde bulunan Nemçelü esirlerin uygun ücret karşılında serbest bırakılması.

58

Kapu kethüdasının Nemçeye götürmek istediği koyunların satın alınması ve Nemçeye gönderilmesine engel olunmaması.

59

Kapu kethüdası tercümanının ölümü üzerine Halep konsolos vekilinin bu göreve tayini.

60

Eski tercümanın ölümü üzerine yerine gelen tercümana berat verilmesi.

61

Elli beş senesi için elçi ve âdemlerinin reçel ve pekmez eylemek üzere iki yüz sepet üzümün adalardan satın alınıp konaklarına nakline engel olunmaması.

62

Devlet-i Aliyye'ye tabi gayrımüslüm denizci kardeşlerin Maltalıdan aldıkları gemiyle Akdeniz'de ticaret yaparken malına el konulması üzerine zararının karşılanmasına karar verilmesi.

63

Nemçe tüccarından İstanbul'da gümrüğü ödenmiş eşyasıyla dönüşünde geçişlerine engel olunulmaması hakkında yöneticilerin uyarılması.

64

Nemçe binbaşısının eşinin ve bazı kimselerin eşkiyalarca darb edilip, altınlarının alınması. Sorumluların yakalanıp haklarından gelinmesi ve zararların karşılanılması.

65

Bosna'da Nemçeye yönelik eşkıya hareketlerinin engellenmesi, sorumluların hakkından gelinmesi ve zararların karşılanılmasıniçin bölge yöneticilerinin uyarılması.

66

Belgrad valisinin Bosna'daki eşkiyalık girişimlerine karşı uyarılması.

67

Kapı kethüdası ve adamlarının elli beş senesi için ahidnamede belirtilen miktarda domuzu akçesiyle satın alıp nakl eylemelerine engel olunulmaması ve ayrıca akçe talebinde bulunulmaması.

68

Sekiz nefer Nemçe esirinin uygun bedel karşılığında serbest bırakılıp memleketlerine dönüşlerine engel olunmaması.

69

Kapu kethüdasına Viyana'dan gelen eşyalarının Asitaneye nakli konusunda zorluk çıkarılmayıp, haricen bir ücret talep edilmemesi.

70

Nemçe tüccarlarından farklı noktalarda akçe talep edildiği ve bundan mağdur olanların zararlarının giderilmesi.

71

Nemçe reayası ve arazisine saldıran eşkiyaların yakalanmaları ve ele geçirdikleri malların sahiplerine iadesi, antlaşmaya aykırı davrananların ve asilerin cezalandırılması.

72

Belgrad muhafızına Nemçe sınırındaki asayiş meselesini anlatan konunun bir sureti.

73

Bosna'da bulunan Devlet-i Aliyye tüccarının ahidnameye uygun davranması konusunda uyarılması.

74

Belgrad muhafızının Bosna'da ahidnamedeki şartların korunması noktasında uyarılması.

75

Nemçe tüccarının Rusçuk'ta gümrük adıyla fazladan akçe alınmak suretiyle mağdur edilmesi.

76

Nemçe sınırında meydana gelen olaylara asker ve sınır muhafızlarının da karışması üzerine yetkililere ahidname ve antlaşmalara aykırı davrananların hakkından gelinmesi talimatı.

77

Nemçe tüccarının getirdiği malından İstanbul gümrüğüne ödediği bedel dışında gümrük ve ikramiye talep edilmemesi.

78

Harp sırasında para ve mallarına el konulan müslüman tacirin zararının kapı kethüdası tarafından karşılanması.

79

İtalya'da Trablusgarb Ocağı korsanlarınca ele geçirilen geminin bedeli olan meblağın Nederlande konsolosuna teslim edilmesi.

80

Ele geçirilen geminin durumu için bölgeye giden Nemçelüye yolda engel ve zorluk çıkarılmaması.

81

İstanbul'dan aldığı vergisi ödenmiş eşyalarıyla Nemçeye giden tüccardan tekraren vergi talep edilmeyip geçişlerine engel olunmaması.

82

Nemçe kapu kethüdasının ulağının bir menzilhanede yüklü miktar meblağın zayi olduğu ve telafisinin giderilmesi.

83

Dokuz nefer Nemçelü esirin bedelleri ödendikten sonra serbest kalıp karadan Erdele giderken herhangi bir engelle karşılaşmadan ulaşmaları.

84

Viyana'dan İstanbul'a hırdavat getiren tüccarın yol üzerinde gümrük talebiyle rahatsız edilmemesi.

85

Erdel tüccarı alış veriş ettiklerinden sonra handa mühürlenen eşyaların çalınması ve sorumluların bulunması.

86

Asitane'ye gelen Nemçelü şişeci tüccarından yol üzerinde farklı adlarla vergi talep edilmemesi ve yol üzerinde geçişlerine engel olunmaması.

87

Kudüs-i Şerif'i ziyaret etmek isteyen Nemçelünün karada ve denizde yol üzerinde geçişlerinde engel olunmaması.

88

Elli altı senesine ait olmak üzere kapı kethüdası ve yanındakiler için belirlenen miktarda şarabın temini ve konağına nakline müsaade edilmesi.

89

Nemçe kapı kethüdası tercümanı ve adamları için iki bin medre şarabın ücretiyle temin edilmesine engel olunmaması.

90

Kapı kethüdasının ihtiyacı olan bazı eşyaları Viyana'dan temin edip Asitane'ye öküz arabalarıyla nakillerinin sağlanması.

91

Kapı kethüdasının bedelleri ödenerek aldığı Karaman koyunlarını Nemçeli tüccar ile memleketlerine gönderilmesi.

92

Nemçe esirlerini kurtarmak için gelen rahiplerin yol üzerinde herhangi bir engelle karşılaşmayıp, cizye talep edilmemesi.

93

Sofya'da esir olan Nemçelinin kızının uygun miktar ile serbast bırakılması.

94

Asitaneye Viyana'dan gelen Nemçelü tüccarın Belgrad'tan fazladan gümrük bedeli alınmakdan dolayı mağdur olduğu ve bunun giderilmesi.

95

Nemçelü tüccardan Ziştovi'de kahve bahası namıyla alınan meblağın geri iadesi.

96

Kapı kethüdası yanındaki tercümanın ölümü üzerine Selanik'te yaşayan bir başka yehudinin bu göreve gelişi.

97

Kapı kethüdasının tercümanının vefatı üzerine yerine gelen yehudiye yönelik berat verilmesi.

98

Nemçeye bağlı Erdel tüccarının gümrük bedelini ödediği eşyasıyla Varna, Rusçuk, Erdel canibinden memleketlerine giderken ayrıca vergi talep edilmemesi ve geçişlerine engel olunmaması.

99

Nemçe diyarından İstanbul'a getirdiği mal ve eşyalarından sadece Asitane'de vergisini edâ edilmek üzere olan tüccardan yol üzerinde Eflak, Rusçuk ve Varna'da ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

100

İstanbul'da bulunan Nemçeli tabibin zevcesiyle birlikte Edirne'ye gidişlerinde her hangi bir engel çıkarılmaması.

101

Erdel tüccarının Eflak üzerinden İstanbul'a gelirken İstanbul gümrüğü haricinde herhangi başka bir yerde vergi bedeli alınmaması.

102

Fransisken Padr Trinitari rahiplerinin kiliselerinde ibadete ve tamirlerine engel olunmayıp, Sakız adasına ulaşmalarına mani olunmaması.

103

Erdel tüccarının Eflak, Bükreş'e getirdiği mallarından Eflak harici yerlerde vergi talep edilmemesi.

104

Erdel tüccarının Edirne'den satın alıp gümrük bedelini ödediği eşyasıyla memleketine giderken herhangi bir engelle karşılaşmaması.

105

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'a satmak üzre getirdiği eşyasından yol üzerinde farklı adlarla akçe talep edilmemesi.

106

Nemçe tüccarının İstanbul'a getireceği eşyalarınınyerine güvenli bir şekilde ulaşımının sağlanması.

107

Serbest bırakılan yirmi üç nefer Nemçelü esirinin bir yasakçı ile karadan memleketine dönüşlerine mani olunmaması.

108

İstanbul'da bir süre ikamet eden ve memleketine dönmek isteyen Padr Trinitari başrahibinin güvenli bir şekilde memleketlerine ulaşılmasının sağlanması.

109

Fırketeler kapudanı tarafından latin rahiplerinin kiliselerinin büyütüldüğü iddiasıyla kapanmasının ardından gerekli tahkikatın değişerek ibadet özgürlüğünün yeniden sağlanması.

110

Nemçe Padr Trinetari rahiplerinin esir serbestisi için Rumeli'ye giderken divan çavuşlarından bir çavuş tayini.

111

Erdel tüccarının Edirneli Mustafa ağa elinde üç gün esir tutulduğu ve fazladan akçe alınarak mağdur olduğu, bunun giderilmesi.

112

Seksen dört nefer Bosnalı esirlerinin meblağı konusunda doğan ihtilaftan dolayı Nemçe generali vasıtasıyla belirlenen bedelin tamamının ödenerek esirlerin kurtarılması.

113

Nemçe rahipleri İtalya'ya gitmek üzre iken Trablusgarb Ocağından bir korsan gemisi tarafından esir alındıklarından dolayı oluşan mağduriyetinin giderilmesi ve esirlerin Felemenk konsolosuna teslimi.

114

Kapı kethüdası ve âdemlerinin reçel ve pekmez eylemek için adalardan üzüm satın alıp nakline engel olunmaması.

115

Kapı kethüdası ve âdemlerinin elli yedi senesi için akçesiyle domuz temini ve nakline engel olunmaması.

116

İstanbul'a eşya getirmek üzre Nemçe'ye giden tüccarın geçişlerinde her hangi bir engelle karşılaşmadan memleketlerine ulaşmaları.

117

Göynük ve Mihaliç kazalarında müslüman ellerinde bulunan Nemçeli esirlerin uygun bedelle salıverilmesi.

118

Latin rahiplerinin ibadetlerine karışılmaması ancak izinsiz şekilde yeni bir kilise inşaatının olup olmadığını kontrolünün donanma kapudanı ve kadısı tarafından yapılması.

119

Kapı kethüdası tercümanı öldüğünden yerine Selanik yehudilerinden bir tercüman tayini ve beratı verilmesi.

120

Tercüman olan Yahudi'nin eline berat verilip herhangi bir zorluk çıkarılmaması.

121

Erdel tüccarının gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla deniz yoluyla memleketine giderken yolda herhangi bir güçlük çıkarılmaması.

122

Nemçe Macar ve Sırp esirlerinin ellerinde bulunduranlarca uygun bir bedelle salıverilebileceği.

123

İki nefer Nemçelinin Viyana'dan İstanbul'a doğru gelişlerinde ehemniyetlerine özen gösterilmesi.

124

Nemçe kap-kacak tüccarının memleketinden İstanbula billur getirir iken sadece payitahtta vergi bedelini ödeyip geçişine mani olunmaması.

125

Dubrovnikliden ele geçirilen iki gemisinin esir olan tayfasının kurtarılıp Felemenk konsolosuna teslimi.

126

Nemçe, Macar ve Sırp esirlerin uygun bedelle serbest bırakılması.

127

Kırk yedi nefer Nemçe esirinin Padr Trinitari rahipleriyle güvenliği için bir çavuş nezaretiyle memleketlerine ulaşmaları.

128

İstanbul'dan Bursa'ya bazı eşya götürmek üzre olan tüccarın eşyasından yalnızca bir defa vergi alınıp, ayrıca bir ücret ve engelle karşılaşmamaları.

129

Erdel tüccarının hesaplarıyla alakalı durumun görülmesi için bir çavuş kontrolünden geçirilmesi.

130

Nemçe tüccarının Erdelden getirdiği eşyalarından İstanbul gümrük eminine verdiği bedelden başka bir bedel talep olunmaması.

131

Savaş sırasında el konulan Devlet-i Aliyye tüccarının koyunları için daha fazla bir meblağ talebi ve gerçek miktarın tesbitinin sağlanması.

132

Erdelli Sırp ahalisinden beş neferin Edirne'de esir olup, uygun bedelle salıverilmesi.

133

Serbest bırakılan iki nefer Nemçelinin ve ricalinin memleketleri olan Erdel'e giderken herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

134

Nemçe'ye tabi Hamburglu tüccarın vergisini ödedikten sonra eşyasıyla donanma tarafından ticaretine engel olunmaması.

135

Elli sekiz senesi için Kapı kethüdası ve adamlarının reçel ve pekmez ihtiyacı için akçesiyle adalardan üzüm temini.

136

Erdel tüccarının gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla deniz yoluyla Erdel'e giderken geçişlerine mani olunmaması.

137

Serbest bırakılan dört nefer Nemçelinin güvenliği için bir nefer yasakçı ile Erdel'e gidişlerine mani olunaması.

138

Kapı kethüdası ve adamları için elli sekiz senesi için akçesiyle domuz temini ve nakline zorluk çıkarılmaması.

139

Nemçe şişeci tüccarının Edirne ve Rumelinde bedel-i gümrüğü bir kere ödedikten sonra tekraren vergi talebiyle rencide edildiği.

140

Nemçe tüccarının İstanbul'a satmak üzre getirdiği Don yağı ve bal için yalnızca bir kere İstanbul gümrük eminine gerekli bedeli ödenmesi.

141

Nemçeli sınırında eşkiyalık yapan Bosnalıların bazı Nemçelinin mal ve canlarını alıkoymaları üzerine eşkıyanın haklarından gelinip, zararlarının Nemçe generaline ödenmesi.

142

Savaş sırasında koyunlarına el konulan Devlet-i Aliyye tüccarının zararlarının gerçek bedeli ölçüsünde ödenmesi, haksız yere el koyduğu eşyalarına ise el konulması.

143

Serbest bırakılan sekiz nefer Nemçe esirinin memleketlerine dönüşlerinde her hangi bir engelle karşılaşmamaları.

144

Nemçeli billur şişe tüccarının gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla tekraren vergi alınmak suretiyle rencide edildiği.

145

Macar rahibin Kudüs-i Şerif'i ziyaret etmek istemesi ve verilen geçiş iznine istinaden geçişlerine engel olunmaması.

146

Nemçe tüccarının Erdel'den İstanbul'a getirdiği eşyasının vergisi ödendikten sonra mahzenlerine nakline engel olunmaması.

147

Elli dokuz senesine ait olmak üzre Kapı kethüdası ve adamlarının senelik ihtiyacı için akçesiyle şarabın satın alınıp, konaklarına nakline engel olunmaması.

148

Kapı Kethüdası baş tercümanı için yıllık belirlenen miktarın satın alınması için.

149

Nemçeli şişeci tüccarının İstanbul'a satmak üzre getirdiği eşyasından İstanbul haricinde ayrıca gümrük ve başka bir adla akçe talep edilmemesi.

150

Nemçe kanarya tüccarının İstanbul harici bir yerde ödeme yapmadan güvenle gelmesi için.

151

Serbest bırakılan altı nefer Nemçeli esirlerinin Erdel vilayetine giderken güvenli bir şekilde geçişlerinin sağlanması.

152

Serbest bırakılan dokuz nefer Nemçeli esirlerinin emniyetleri için bir nefer yasakçıylamemleketlerine dönüşlerinin sağlanması.

153

Erdel tüccarının İstanbul'a satmak üzre getirdiği eşyasından İstanbul'da gümrük bedeli alınıp, başka bir yerde ayrıca ücret talebinde bulunulmaması.

154

Elli dokuz senesi için kapı kethüdası ve adamlarının ihtiyacı için akçesiyle domuz satın alınıp konaklarına nakline engel olunmaması.

155

Kapı kethüdası tercümanının Kudüs'e gitmek istemesi üzerine yol üzerindeki görevlilerin karada ve deryada engel çıkarmadan geçişlerine mani olunmaması.

156

Nemçe kapı kethüdasının tercümanının ölümü üzerine yerine yapılan tayinle berat verilmesi.

157

Nemçe kapı kethüdası tercümanının ölümü üzerine eline berat verilip kimsenin müdahalesine izin verilmemesi.

158

Nemçe tüccarının Yenice ve Siroz'da satmak üzre getirdiği eşyasından yalnızca bir defa vergi alınması.

159

Erdel tüccarının İstanbul'a getirdiği eşyalarından yol üzerinde ve payitaht haricinde vergi alınmaması.

160

Altmış senesi için Kapı kethüdası ve adamlarının ihtiyacı olan şarabın satın alınıp, konaklarına nakline engel olunmaması.

161

Kapı kethüdası baş tercümanının senelik ihtiyacı olan yıllık belirli kotadaki şarabın akçesiyle satın alınıp konaklarına nakl edilebileceği.

162

Serbest bırakılan üç nefer Nemçelü esirin memleketlerine gidişlerine engel olunmaması.

163

Erdel tüccarının İstanbul'a gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketine giderken aldığı tezkereyle rahatçe dönüşünün sağlanması.

164

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'da satmak için getirdiği eşyasından payitaht haricinde ve yol üzerinde gümrük ve başka isimlerle akçe talep edilmemesi.

165

Nemçe şişeci tüccarının Bursa'ya götürdüğü eşyalarından birden fazla vergi bedeli alınmayıp herhangi bir şekilde akçe talep edilmemesi.

166

Erdel tüccarının İstanbul'a gelip memleketlerine dönerken geçişlerine engel olunmaması.

167

Nemçe esirinin hala Selanik'de bir Yahudi elinde olduğu ve uygun koşulla serbest bırakılıp, İngiltere Konsolosuna teslimi.

168

Nemçe tüccarının Erdel'den İstanbul'a getirdiği eşyasından İstanbul haricinde ve Eflak taraflarında ayrıca vergi bedeli ve ödeme talep edilmemesi.

169

Bosna sınırında Nemçe tarafının muhafızlarına saldırı ve eşyalarının gasp edilmesi sonucu sorumluların cezalandırılıp gasp olunan eşyanın geri iadesi.

170

Nemçelinin yapağılarını zorla alan kimesneden bedelinin alınması ancak bir daha benzer olaylara hiçbir şekilde müsaade edilmemesi.

171

Erdel tüccarının İstanbul'a getirdiği eşyalarının vergisini sadece İstanbul gümrük eminine ödemesi.

172

Eflak'da eskiden beri ibadet hürriyeti olan Padr Trinitari rahiplerinin çesitli ücret talepleriyle rahatsız edildiği, eskiden beri yaşayageldikleri şekilde hayatlarına devam edip ibadet hürriyetlerinin korunması.

173

Nemçe ile savaş sırasında o tarafa giden Eflak boyarının öldüğü, ancak kızlarının memleketlerine geri dönme taleplerinin olumlu karşılandığı ve emlaklarının iadesi.

174

Erdel yehudi tüccarının İstanbul'a satmak üzre getirdiği eşyasının ve alıp götüreceği gümrüğü ödenmiş eşyasından tekraren vergi bedeli alınmaması.

175

Erdel yehudi tüccarlarının vergileri ödenmiş eşyasıyla memleketlerine dönüşlerinde herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

176

Nemçe esirlerinden uygun bedelle serbest bırakılan iki neferin memleketlerine sağ salim dönmeleri.

177

Nemçeli dokuz nefer esirin ve iki nefer rahiplerin güvenlikleri için yasakçılarıyla Eflak'tan Erdel'e giderken geçişlerine engel olunmaması.

178

Eflak'da ölen Erdel tüccarının mal, eşya ve nakdinin muhafaza edilip, kardeşine teslim edilmesi.

179

Altmış senesi için kapı kethüdası ve adamları için akçesiyle domuz satın alınıp konaklarına nakillerinde engel çıkarılmaması.

180

Nemçe şişeci tüccarının ailesiyle Eflak üzerinen Erdel'e gitmek istemesi üzerine bir bedel talep edilmeyip, geçişlerine engel olunmaması.

181

Nemçe diyarından İstanbul'a gelmekte olan üç Padr Trinetari rahibinin yol üzerinde herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

182

Erdelli iki nefer tüccarın gümrük bedeli eda ödenmiş eşyasıyla İstanbul'a gelip mallarını sattıktan sonra memleketlerine dönüşlerinde engel çıkarılmaması.

183

Latin rahiplerinin bazı gemi reisleri tarafından para talebiyle mağdur edildiği.

184

Zeamet sahibi bir ağanın Nemçelüden birine olan borcu.

185

Nemçe tüccarının Asitane'ye getirdiği bakır ve İstanbul'dan alıp götürdüğü eşyasının vergi bdelinin öenmesinin ardından geçişlerine engel olunmaması.

186

Altmış bir senesi için kapı kethüdası ve adamlarının ihtiyaçları için akçesiyle şarap satın alımı ve konağa nakline müsaade edilmesi.

187

Kapı kethüdası baş tercümanı için altmış bir senesi için akçesiyle şarap temini ve konağına nakli.

188

Nemçe tütün tücarının aldığı meblağ karşılığında sattığı malın yarısının çürümüş olması üzerine kendisine ve sığındığı konsolosun hanesine saldırarak bazı eşyaları gasp ile tüccardan yüzde dokuz vergi talep edilmesi.

189

Alikorna'dan tahliye olan İslam esirlerinin akçesiyle belli bir miktar buğday alabilmesi.

190

Alikorna Yahudi tüccarının gümrüğü ödenmiş eşyasından tekraren vergi talep edilmemesi.

191

Selanik konsolosu tercümanının hizmetkârı bölgede işlerini yürütürken herhangi bir engelle karşılaşmaması.

192

Erdel tüccarının İstanbul'a getirdiği zahiresinin vergisini ödedikten sonra mahzenine nakline müsaade edilmesi ve yol üzerinde ayrıca vergi bedeli talep edilmemesi.

193

Nemçeli tüccarın İstanbul gümrük eminine ödediği bedel dışında bir ücret talep edilmeden geçişlerine mani olunmaması.

194

Halep'te konsolos vekili olan konsolosun yanında tercüman tayini.

195

Halep'te İngiltere konsolosu olan Nemçe konsolos vekilinin yanında tercüman olup berat verilmesi.

196

Erdel tüccarının İstanbul'dan aldığı vergisi ödenmiş eşyasıyla Nemçe diyarına dönerken yol üzerinde geçişlerine engel olunmaması.

197

Eflak hududu vc Temeşvar taraflarında haydudların Kraliçeye ait kara kuruşu gasp ettikleri ve bunların geri iadesi.

198

Nemçelüye tüccarın satmak üzere olduğu hayvanları saldırıya uğraması üzerine maddi zararının karşılanması.

199

Nemçe hayvan tüccarının akçelerinin gasp edilmesi üzerine bir Orta Çavuş marifetiyle buldurulması.

200

Kıptilerin kaçırdığı bir Sırp vatandaşı yeniçeriye satmasından ötürü gerekli bedelin sağlanarak esirin salıverilmesi.

201

Nemçe kanaryacı tüccarından gümrük bedelinin sadece İstanbul'da alınması.

202

Nemçe şişeci tacirinin getirdiği billur eşyasının deniz ve nehir yoluyla gelirken tekraren vergi talebinde bulunulmaması.

203

Nemçe şişeci tüccarının getirdiği eşyasının bir bölümünü vergisini ödedikten sonra Edirne ve çevresinde satmak istediği, tekraren vergi talep edilmemesi.

204

Nemçe rahibi ve maiyyetlerinin İstanbul'dan memleketine dönmek istemeleri ve yol üzerinde herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

205

Kapı kethüdasının ulakları ve bazı adamlarının İstanbul'dan Viyana'ya gitmek istedikleri ve yol üzerinde engel olunmaması.

206

Nemçe Alikorna rahiplerinin Mora'daki ticaretine yardımcı olmak için Nederlande konsolosunun konsolos vekili tayin edilmesi.

207

İstanbul'a gelen esir dolu iki Nemçe gemisi kaptanlarına Garb ocakları ve Devlet-i Aliyye'ye bağlı limanlarda dostane muamelede bulunulması.

208

İstanbul'a esirlerle gelen Nemçe gemilerinde yasak her hangi bir nesne olmadığı ve boğazlarda aranma bahanesiyle geç kalmadan gidecekleri yere ulaşmalarına mani olunmaması.

209

Nemçe tüccarının Kahirede ticari işlerini görmek üzre İngiltere konsolosuna konsolosluk vekâleti verildiği.

210

Nemçe rahibinin ve emniyeti için bir nefer yasakçıyla İstanbul'dan memleketlerine dönüşlerine engel olunmaması.

211

Selanik'te Nemçe tüccarının ticari meselelerinde yardımcı olmak için İngiltere konsolosunun konsolos vekâletine getirilmesi.

212

Selanik'te sakin Alikorna tüccarının İzmir'e ticaret için gider iken tekraren gümrük talep edilmeyip geçişlerine mani olunmaması.

213

Selanik'te sakin Alikorna Yahudi tüccarının bölgesinde ticaretle meşgul olduğu ve yalnızca bir kez gümrük bedeli ödemesi.

214

Erdel tüccarının Erdel'den getirdiği eşyaları için tekraren vergi alınmayıp mahzenine nakline müsaade edilmesi.

215

Nemçeli tüccar şişe yanında kıyafet ve yiyecek gibi gümrük vergisi olmayan eşyaları ile İstanbul dışında tekraren vergi bedeli talep edilmemesi.

216

Nemçeli tacir eşyasıyla Varna'ya gittiğinde el konulan parasının geri iade edilmesi.

217

Eflak boyarının vefatının ardından Erdel'e iltica eden kızlarının geri dönüş izinlerinin verilip, emlaklarını alabileceği ancak bu zamana kadar icra edilmediği.

218

Altmış bir senesi için kapu kethüdası ve adamları için akçesiyle domuz satın alınması ve konaklarına nakline izin verilmesi.

219

İstanbul'dan bazı malzeme ve eşyaları vergi bedelini ödeyerek alan Erdel tüccarının tekraren ödeme yapmadan memleketine ulaşması.

220

Bu defa akçesiyle serbest bırakılan üç nefer Nemçelilerin güvenlikleri için bir yasakçı ile Erdel'e giderken geçişlerine engel olunmaması.

221

Nemçe tüccarının satın aldığı eşyalarıyla denizden Erdel'e gittiği, o taraftan eşyalarıyla İstanbul'a getirdiği eşyalarıyla yalnızca bir kere gümrük bedeli alınıp geçişlerine engel olunmaması.

222

Nemçe tüccarının İstanbul'da satmak üzere eşyalarıyla giderken Belgrad gümrükçüsü tarafından akçe talebiyle rencide edildiği.

223

Halep konsolosu yanında görülen ihtiyaç üzerine tercüman tayini.

224

Halep konsolosu yanında tercümanlık görevine getirilen kişiye berat verilmesi.

225

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'a getirdiğieşyasından yalnızca İstanbul'dagereken bedelin ödenip Belgradta alınan bedelin geri iadesi.

226

Nemçe tüccarı İstanbul'a gelirken hudud-ı İslam'da ve yıl üzerinde mağdur edildiği, yeniçerilerin Nemçelileri taciz ettiği.

227

Nemçe kanarya tüccarının İstanbul'a getirdiği kuşlarındanBelgrad'ta ayrıca vergi talep edildiği.

228

Nemçe tüccarının İstanbul'a gelirken Rusçuk'ta satmamasına rağmen vergi talebiyle rencide edildiği.

229

Nemçe kapı kethüdası yanında olan tercümanın ölümü üzerine Selanik'ten bu göreve tayin yapılması.

230

Nemçe kapı kethüdalığı yanında tercümanlık görevine gelen kişiye berat verilmesi.

231

Selanik'te Nemçe tüccarının işlerini halletmek üzere yol üzerinde vergi bedeli ve ücret talep edilmeyip, geçişlerine müsaade edilmesi.

232

Kapı kethüdasının bir adamının hususi işlerini halletmek üzere Selanik'e gitmek istemesi üzerine izin verildiği.

233

Nemçe ile Devleti aliyye arasındaki Antlaşmadan henüz haberi olan Garb ocaklarının bu devletin gemi ve vatandaşlarına dostane muamelede bulunulması.

234

Halep'te Nemçe tüccarının işlerinin görülmesi için burada görevli İngiltere konsolosunun konsolos vekili tayin edildiği.

235

Yanya'da Nemçelü tüccarın işlerinin görülmesi için burada görevli Nederlande konsolosunun konsolos vekili tayin edildiği.

236

Halep'e konsolos vekili yanında görevlendirilen tercümanın haps edildiği.

237

Erdel tüccarının Bükreş'te vefatı üzerine alacaklarının tahsilive tüccarın vekiline teslimi.

238

İçlerinde rahiplerin de bulunduğu on yedi nefer Nemçelinin İstanbul'dan memleketlerine giderken para talebiyle geçişlerine engel çıkarılmaması.

239

Erdel tüccarının yasakçı nezaretindeki seyahatlerinde akçe talep edilmeyip, geçişlerine izin verilmesi.

240

Erdel tüccarının bu taraftan gümrük bedelini ödediği eşyasıyla memleketine giderken tekraren bedel talep edilmemesi.

241

Altmış iki senesi için kapı kethüdası ve adamlarının ihtiyacı olan şarabın satın alınıp konaklarına nakline müsaade edilmesi.

242

Kapı kethüdası tercümanının ihtiyacı için akçesiyle şarabın satın alınıp, nakl edilmesi.

243

Padr Trinetari rahiplerinden iki neferin yasakçı nezaretinde İstanbul'a gelirken yol üzerinde her hangi bir ücret talebinde bulunulmadan geçişlerine izin verilmesi.

244

İmparatoriçe hizmetinde olan kaptanın Eflak ve çevresinde alacak hakkı olduğu.

245

Erdel tüccarının İstanbul'da gümrük bedelini ödediği eşyasyla Varna ve Ziştovi'de tekraren bdel talebiyle mağdur edildiği.

246

Erdel tüccarının Nemçe'denİstanbul'a getirdiği eşyalarının gümrük bedeli ödendikten sonra tekrar herhangi bir meblağ talebinde bulunulmaması.

247

İki nefer Nemçe tacirleri için geçiş izni.

248

İmparatoriçenin hizmetinde olan kaptanın Eflak'ta olan alacak haklarının çeşitli bahanelerle ödenmemesi üzerine tahsili için bölgedeki yetkililerin uyarılması.

249

Nemçe devletinden gelen hediyeleri getiren beyzadelerin muhafaza edilmesi.

250

Nemçe kanaryacı tüccarının İstanbula satmak üzre getirdiği kuşlarından ayrıca vergi beeli talep edilmemesi.

251

Nemçeli kanarya tüccarının güvenle geçişi ve tekraren bedel alınmaması.

252

Nemçeli bir başka kanarya tüccarı için güvenli geçişin sağlanması.

253

Hamburg Yehudi tüccarının İstanbul'dan Selanik'e gitmek istediği ve bu sırada sattığı eşyalarının gereken verginin sadece bir defa alınması.

254

Erdel tüccarının Boğdan'dan memleketine gittiği ve İstanbul'a eşya getirmek istediğinde sadece bir defa vergi bedeli ödeyerek geçişlerine mani olunmaması.

255

Nemçe devletinin Halep'te konsolos vekili olan İngiltere elçisi yanında görevlendirilmek üzere tercümanlık beratı verilmesi.

256

Halep konsolos vekili olan elçinin yanında tercümanlık beratıyla görevini yapan memurun işlerine kimsenin müdahale ettirilmemesi.

257

Nemçe tüccarından hediye namıyla bedel talep edilmemesi.

258

Rusçuk ve çevresinde bedeliyle serbest bırakılan esirlerin Nemçe şişeci tüccarına teslim edilmesi.

259

Nemçe kapı kethüdası yanında görevli tercümanın oğulları ve maiyyetleriyle Nemçeye gidişlerinde herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

260

Erdel tüccarının İstanbul'a getirdiği zahiresinin gümrük bedelinin yalnızca İstanbul'da alınıp, tekraren talep edilmemesi.

261

Nemçe devleti tüccarının Mısır-ı Kahire'de işlerini görmek üzere İngiltere konsolosunun konsolos vekili tayin edilmesi.

262

Selanik'te Nemçe konsolosu hizmetinde bulunan üç tercümanın vergi talebiyle rencide edildiği.

263

Nemçeye tabi iki nefer Macarın İstanbul'dan Kudüs'e giderken karada ve denizde geçişlerine engel olunmayarak para talep edilmemesi.

264

Nemçe yehudi tüccarlarının İstanbul'dan satın aldığı gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketinden Payitahta eşya getirmek istediğinde herhangi bir engelle karşılaşmaması, Belgrad muhafızına tüccardan gasp edilen eşyayı tahsil emri.

265

Nemçe tüccarının Kıbrıs'taki eşyalarını görmek için İngiltere konsolosunun konsolosluk vekilliğine getirildiği.

266

Nemçe kapı kethüdasının tercümanının ölümünden sonra İngiltere konsolosu tercümanının bu göreve getirildiği.

267

Nemçe kapı kethüdası tercümanı öldüğünden İngiltere konsolosu tercümanının bu göreve getirildiği.

268

Altmış iki senesi için Kapı kethüdası ve adamlarının akçesiyle domuz satın alınıp mahzenine nakline mani olunmaması.

269

Nemçeye bağlı Temeşvar kalesi ceneralinin bazirganbaşısının oğlunun hidmetkarının eşkıyalarca katli ve parasına el konulduğu.

270

Selanik'te olan Nemçe tacirleri Limni'den aldığı maldan birden fazla bedel talep edilmemesi.

271

Elçi ve generalin beygirlerinin geçişlerine yol üzerinde mani olunmaması.

272

Erdel generali ve maiyyetinin İstanbul'dan lazım olan bazı eşyaları satın almak üzere memleketinden gelirken herhangi bir engelle karşılaşmaması.

273

Sırp tahifesinden tüccarın para ve mallarının subaşı tarafından gasp edilmesi dolayısıyla bostancıbaşı tarafından hakların tamamıyla geri alınması.

274

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'da satmak üzere getirdiği eşyasından İstanbul haricinde bir yerde vergi bedeli talep edilmemesi.

275

Nemçe şişeci tüccarının gümrük bedeli gerektirmeyen gıda ve kıyafetlerinden herhangi bir bedel talep edilmemesi.

276

Nemçe'ye bağlı Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccarının Mısır'da işlerini görmek üzere İngitere konsolosunun konsolos vekili tayin edilmesi.

277

Erdel tüccarının İstanbul'dan satın aldığı gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla Nemçe'ye giderken herhangi bir zorlukla karşılaşmaması.

278

Mısır ile ticaret eden Nemçe tüccarının işleri için İngiltere konsolosunun konsolos vekili tayin olduğu.

279

İskenderiye cizyedarının iki Nemçe tacirinden fazladan aldığı meblağı iade etmesi.

280

Nemçe tüccarının Viyana'dan İstanbul'a satmak üzere getirdiği eşyalarından yol üzerinde ve İstanbul haricinde gümrük bedeli talep edilmemesi.

281

Erdel tüccarının Nemçeden İstanbul'a gümrüğü ödenmiş eşyalarıyla gelirken yol üzerinde geçişlerine engel olunmayıp, herhangi bir meblağ talebinde bulunulmaması.

282

Temeşvar Kalesi generalinin bezirgânının yardımcısının öldürüldüğü, gasp edilen paralarının geri alınması.

283

Nemçe kapı kethüdası hizmetinde bulunan âdemin cizye talebiyle rencide edildiği.

284

Nemçe rahibinin emniyeti için bir nefer yasakçıyla memleketine dönüşlerine müsaade edilmesi.

285

Nemçe tüccarının Şıpka'da yeniçerilerce durdurulup para ve mallarının alındığı.

286

Halep'te ticaret üzere olan Nemçelinin cizye talebiyle mağdur edildiği.

287

Nemçe tüccarının Halep'teki işleri için konsolos vekili yanına beratla tercümanlık verilmesi.

288

Halep'te beratla göreve gelen tercümana berat verilmesi ve işlerine herhangi bir şekilde müdahale edilmemesi.

289

Nemçe tüccarı için İnebahtı sakinlerinden tercümanlık beratı bulunan kimseye yeniden berat verilmesi.

290

Nemçe tüccarının İnebahtı'da işlerinin kolaylıkla sürdürülebilmesi için tercüman tayini ve işlerine kimsenin karışmaması.

291

Erdel tüccarlarının İstanbul'a gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla gelirken Varna'da tekraren alınan bedelin geri iade edilmemesi.

292

Kızanlık ahalisinden olan Nemçeli tüccarın davaya verilen karar neticesinde bahsi geçen mallardan bir talebinin kalmadığı.

293

Erdel tüccarının İstanbul'a getirdiği eşyasından herhangi farklı bir isimle ve İstanbul harici bir yerde vergi bedeli talep edilmemesi.

294

Erdel tüccarının memleketine güvenli bir biçimde ulaşabilmesi.

295

Erdel tüccarının hizmetkârıyla memleketine rahatça ulaşmasının sağlanması.

296

Macar tüccarının hizmetkârıyla memleketine rahatça ulaşmalarının sağlanması.

297

Erdel'den yağ ve zahire getiren tüccarın sadece İstanbul'da gümrük bedeli ödemesi gerekirken Varna'da ayrıca bedel talep edildiği.

298

Nemçe yahudi tüccarının Selanik'te yahudi cemaatinden alacak hakları olup tahsil ettirildiği ve konsolos vekili aracılığıyla teslim ettirilmesi.

299

Nemçe tüccarının Yehudi baba oğul tarafından rencide ve taciz edildiği.

300

Selanik'e ticaret için gelen Nemçe tüccarının rencide edilmemesi.

301

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'da gümrüğünü eda eylediği mallarıyla Selanik ve çevresinde ticaretine müsaade edilmesi.

302

Halep'te ticaret yapan Nemçe tüccarından eda eylediği gümrüğü haricinde para talep edildiği.

303

Halep ve çevresinde bulunan Nemçe ve Macar esirlerin uygun bedelle salıverilmesi.

304

Nemçeye bağlı Alikornalı Yehudi tüccarlarının cizye talebiyle rencide edilmemesi.

305

Nemçeye bağlı beylik gemilerinin yoklanma bahanesiyle geç kalmamaları ve geçişlerine mani olunmaması.

306

Nemçe şişeci tüccarlarının gümrük bedelini İstanbul'da ödediği eşyasından tekraren bir bedel talep edilmemesi.

307

Erdel tüccarının İstanbul'da vergisi ödenmiş eşyalarını satıp, geri dönerken aldıkları mallarından sınırlarda ve yol üzerinde tekraren bedel talep edilmemesi.

308

Selanik'de Nemçe tüccarından Yehudi cemaat başılarının kefaletiyle yehudilerce alınan ve geciktirilip ötelenen meblağın iade edilmesi.

309

Elçi ve adamlarının altmış üç senesi için akçesiyle ahidnamede belirlenen miktarda şarabın akçesiyle satın alınarak konaklarına nakli.

310

Nemçe elçisi tercümanları için akçesiyle şarap teminine müsaade edilmesi.

311

Nemçe tüccarının İskenderiye'den Suveyş'e giderken eşyasının gümrük bedeli ödendikten sonra farklı isimlerle akçe talebinde bulunulmaması.

312

Nemçe tüccarının Alikorna'dan Mısır ve Cidde'ye getirdikleri gümrüğü ödenmiş eşyalarından herhangi bir şekilde fazladan akçe talep edilmemesi.

313

Mısırda Nemçe tüccarının ticaretine müdahaleyle elçi vekiline engel olan gümrükçünün görevlilerce hakkından gelinmesi.

314

Nemçe elçisi ve adamları için altmış üç senesi için akçesiyle domuzun satın alınıp konağa nakline müsaade edilmesi.

315

Mısır'da ticaret yapan Nemçelü tüccarın ihtiyacı için gereken simsarlık tayini için Nemçeli yehudilerden birinin bu göreve getirilmesi.

316

Halep'te Nemçe tüccarı için simsar tayini.

317

Selanik'te bulunan Nemçe tüccarı için simsarlık tayini.

318

Nemçe tüccarlarının işleri için Kıbrıs'ta bulunan konsolos vekili yanına tercüman tayini.

319

Kıbrıs'ta konsolos vekili yanında göreve getirilen tercümana berat verilmesi.

320

Nemçeye ait üç geminin İstanbul'a dönerken terk etmeye mecbur olan gemilerinin İzmir veya İstanbul'a nakli.

321

Nemçelü reayanın Viyana'dan İstanbul'a geldiği ve Kudüs-i Şerifi ziyaret için Halep'e giderken herhangi bir engelle karşılaşmaması.

322

Nemçe tacirlerinin Selanik gümrük eminlerinden alacak hakları olduğu ve çeşitli bahanelerle verilmemesi üzerine, meblağın yetkililerce tahsil edilip konsolos vekiline teslim edilmesi.

323

Erdel tarafına iki kıta çadırların ücretiyle satın alınıp ulaştırılmasına engel olunmaması.

324

Selanik'te Nemçeye tabi Alikorna tüccarının hizmetkârının ayrıca nakit talebiyle rencide edilmemesi.

325

Nemçeliden Belgrad ve Bosna taraflarına firar edenlerin geri Nemçe zabitlerine teslim edilmesi.

326

Vidin taraflarına firar eden Nemçelülerin geri Nemçe zabitine teslim edilmesi.

327

Bosna taraflarına firar eden Nemçelülerin geri Nemçe zabitanına iadesi

328

Eflak voyvodasına firar eden Nemçelülerin geri Nemçe zabitine iadesi.

329

Boğdan voyvodasına firar eden Nemçelülerin geri zabitlerine teslim edilmesi.

330

İmparatoriçeye tabi kaptanın ağaç yüklü gemisiyle Eğriboz taraflarında malına el konulması üzerine İstanbul'a geri teslim edilmesi.

331

Erdel tüccarının getirdiği eşyaların gümrüğü İstanbul gümrük eminine ödendikten sonra mahzenine nakline müsaade edilmesi.

332

Erdel tacirleri İstanbul'dan satın aldığı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketlerine giderken yol üzerinde ayrıca para talep edildiği.

333

İki Nemçe tacirinden İstanbul gümrük eminine ödediği miktarın dışında yol üzerinde nakit talep edildiği.

334

Nemçe Padr Trinitari rahiplerinin ve serbest bırakılan on dört nefer esirin güvenlikleri için yasakçı nezaretinde memleketlerine ulaşmalarına müsaade edilmesi.

335

Nemçe rahibinin uygun bir bedelle Rusçuk ve çevresinde esirleri kurtarıp memleketine götürebileceği.

336

Elçi hizmetkârının aile fertleriyle Nemçe diyarına gitmek istedikleri ve geçişlerine engel olunmaması.

337

İstanbul'dan aldığı gümrüğü ödenmiş mallarıyla Nemçeye giden tüccardan ayrıca vergi talep edilmemesi.

338

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'da satmak üzre getirdiği gümrüğü ödenmiş eşyasından yol üzerinde ayrıca gümrük bedeli talep edildiği.

339

Nemçe kanaryacı tüccarından İstanbul'a gelirken yol üzerinde çeşitli adlarla para talep edildiği.

340

Nemçe yahudi reayasının İstanbul'dan memleketlerine giderken yol üzerinde vergi bedeli talep edilmeyip geçişlerine müsaade edilmesi.

341

Nemçelü tüccarının bölgedeki faaliyetlerine kolaylık olması için Halep konsolos vekili yanına tercüman tayini.

342

Halep konsolos vekili yanına tercüman tayini hususnda berat verilmesi.

343

Selanik'te Nemçelüden altı ay vade ile alınan borcunu çeşitli bahanelerle geciktiren vatandaştan bedelin tahsil edilip elçiye teslim edilmesi.

344

Nemçe esirlerinin serbest bırakılması hususunda bedel konusunda anlaşılamadığı.

345

Selanik Yahudi tahifesinden bir vatandaşın Nemçe tüccarına karşı oluşan olumsuz tavırların engellenmesi.

346

Elçi ve adamlarının reçel ve pekmez ihtiyacını karşılamak üzere altmış dört senesi için akçesiyle üzümün satın alınıp hanelerine nakline müsaade edilmesi.

347

Nemçe vatandaşı emniyeti için İstanbul'dan Nemçe'ye giderken yolda akçe talep edilmeyip geçişlerine müsaade edilmesi.

348

Fransisken rahiplerinin Sakız adasına giderken cizyedarlarca rahatsız edilmemesi.

349

Halep'te bulunan Nemçeye tabi Alikorna tüccarından gümrük emini haricinde bir bedel talebiyle rahatsız edilmemesi.

350

Diyarbakır ve Musul'da ticaretle uğraşan Alikorna tüccarının gümrük bedeli haricinde rahatsız edilmemesi.

351

Elçi ve yanındakilerin ihtiyacı üzre altmış dört senesi için akçesiyle domuzun satın alınıp hanelerine nakline müsaade edilmesi.

352

Halep'te İngiltere konsolosunun Nemçe tüccarının işlerini görmek üzre Nemçe konsolos vekili tayin edildiği.

353

Nemçe tüccarına karşı olumsuz davranışları olan Selanikli bir reayanın olabilecek taşkınlıklara karşı uyarılması.

354

Alikorna tüccarının Elbasan'da gemisine el konulup esir edilmesi üzerine kurtarılıp mallarının Yanya'daki elçiye teslim edilmesi.

355

Bu sefer uygun bedelle serbest bırakılan iki nefer Nemçelinin yasakçı nezaretine memleketine güvenli bir şekilde dönüşünün sağlanması.

356

Elçi ve adamları için altmış dört senesi için akçesiyle şarabın satın alınıp konağa nakline müsaade edilmesi.

357

Nemçeye bağlı Toskana tüccarının gemileriyle boğazlardan geçerken yasak bir malzeme taşımadıkları sürece durdurulmayıp, herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

358

Selanik'te alacakları bulunan Nemçe tüccarının bahanelerle ve rencide edilmeden borcun iade edilmesi.

359

Serbest bırakılan Nemçe esirinin İsmail reis gemisiyle elçinin görevlendirildiği kişiye teslimi.

360

Selanik'te yaşayan Nemçelünün cizye ve farklı adlarla vergi talebiyle mağdur edildiği.

361

Nemçe şişeci tüccarının Edirne'de ikamet ederken bölge şehirlerinde satmak istediği malları için birden fazla gümrük bedeliyle rencide edildiği.

362

Bazı iskelelerde bac adıyla mağdur olan Nemçeli tüccardan bir defa alınacak gümrük bedeli haricinde bir bedel talep edilmemesi.

363

Salona'da görevli Nemçe tercümanının hizmetkârı Mora, Ağrıboz ve Yanya'da gidişlerinde bir bedel talep edilmeyip, herhangi bir engel çıkarılmaması.

364

Salona elçisi tercümanının bölge şehirlerinde faaliyetlerine müsaade edilmesi.

365

Salona konsolos vekili hizmetkârının bölge şehirlerine gitmek istediğinde herhangi bir engelle karşılaşmaması.

366

Nemçe elçisinin maiyyetinde olan görevlinin Rumeli çevresindeki şehirlere gidişinde bir engelle karşılaşmadan cizye talebiyle rahatsız edilmemesi.

367

Salona'da Nemçe elçisinin yanında beratla tercüman tayini.

368

Nemçe Trieste limanında aldığı mallarıyla birlikte Nemçeli gulamca soyulduğu**.**

369

Erdel tüccarının Selanik'ten aldığı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketlerine giderken Eflak'ta ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

370

Erdel tüccarının İstanbul'a gelip satın aldığı gümrük bedeli ödenmiş eşyasıyla memleketlerine giderken ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

371

Elçi yanında görevli tercümanın İstanbul'dan aldığı mallarıyla memleketlerine giderken fazladan bir bedel talep edilmemesi.

372

Nemçe şişeci tüccarının yasakçı nezaretinde memleketine giderken ayrıca bir bedelle rahatsız edilmemesi.

373

Yanya'da Nemçe konsolosu tayin olunması ve berat verilmesi.

374

Yanya ve Narda'da tüccarın durumu için konsolos tayin olunması ve berat verilmesi.

375

Selanik'te olan Nemçeli tüccarın alacağı olan meblağın tahsili ve sahibine teslim ettirilmesi.

376

Narda'da ticaret eden Nemçeliden ayrıca alınan bedelin iade edilmesi.

377

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'dan Erdel'e gitmesi için yol emri verilmesi.

378

Nemçe tüccarlarının Erdel'e dönüşleri için yol emri verilmesi.

379

Nemçe kanaryacı tüccarının İstanbul'a gelince gümrük eminine ödeyeceği gümrük bedeli haricinde yol üzerinde bir bedel talep edilmemesi.

380

İstanbul'dan Nemçe diyarına gümrüğü ödenmiş eşyasıyla giden tüccardan ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

381

Nemçe diyarına giden üç neferin geçişlerinde bir engelle karşılaşmamaları.

382

Nemçe elçisi ve adamlarının reçel ve pekmez ihtiyacını karşılamak üzre altmış dört senesi için akçesiyle üzümün satın alınıp, konağa nakline müsaade edilmesi.

383

Erdel Ermeni tahifesinin ölümü dolayısıyla Niğbolu ve Rusçuk'ta olan alacaklarının tahsil ve vekiline teslimi.

384

Selanik sakinlerinden bir yehudinin Nemçe tüccarının işlerine karıştığı.

385

Beş nefer Nemçelinin eşleriyle İstanbul ve Kudüs'e ziyaret kasdıyla gitmek istediğinde kolaylık sağlanması.

386

Nemçeliye tabi Erdel tüccar gemisi kaptanının paralarının alınıp imallarının alıkonulduğu.

387

Erdel tüccarının İstanbul'da gümrüğü ödenmiş eşyalarını satmasının ardından memleketine dönerken ayrıca bir beel talebiyle rahatsız edilmemesi.

388

Erdel tüccarının memleketlerine dönüşlerinde ayrıca bedel talep edilmemesi.

389

İki nefer Nemçelilerin maiyyetleriyle ve hizmetkârlarıyla dönüşlerinde ayrıca bir bedel talep olunmaması.

390

Nemçeye tabi Toskana tüccarlarının ve yedlerinde patente olup İzmir'de ikamet eden yahudilerden cizye ve diğer adlarla bedel talep edilmemesi.

391

Erdelli tüccarın Boğdandan sonra İstanbul'a satmak istediği eşyalarıyla gelirken gasp edildiği zararın tazmini ve suçluların cezalandırılması.

392

Tunus ve Kıbrıs'ta Nemçe tüccarları için konsolos vekili yanında tercümanlık tayini ve berat verilmesi.

393

Kıbrıs'ta ikamet eden Nemçe tüccarının rencide ve mağdur edilmemesi.

394

Halep'te konsolos vekili yanında tercüman tayini.

395

Halep'te konsolos vekili yanına tercüman tayini ve beratı verilmesi.

396

Elçi ve adamlarının altmış beş senesi için akçesiyle şarabı satın alıp konaklarına nakline müsaade edilmesi.

397

Elçi ve adamlarının altmış beş senesi için akçesiyle domuzun satın alınarak konaklarına nakline müsaade edilmesi.

398

Toskana Tüccar gemisine subaşı tarafından el konulduğu.

399

Nemçe tüccarından Selaniğe giderken çeşitli ad ve bahanelerle akçe talep edilmemesi.

400

Erdel tüccarının Hacıoğlu Pazarına giderken cizyedar kolcuları tarafından gasp edilmeleri üzerine zararın tazmini.

401

Bükreş tarafında ticaretle uğraşan Nemçelinin işgüzar tayin edildiği.

402

Nemçe tüccarının Eflak ve çevresinde bac ve harac talebiyle mağdur edilmemesi.

403

Halep'te konsolos yanındaki tercümanın ölümü üzerine yeni tercüman tayini.

404

Halep'te ölen tercümanın ölümü üzerine yeni görevlendirilen tercümana berat verilmesi.

405

Alikorna tüccarının gümrüğü ödenmiş eşyasıyla Narda'da alıkonup eşyalarına el konulması.

406

Nemçe Narda konsolosunun yolculuk sırasında ücret talebiyle mağdur edilmemesi.

407

Nemçe tüccarının Selanik'te bazı kimselerde alacak hakkı bulunduğu.

408

Nemçe tüccarının Selanik'te mahall emininden alacağı olduğu ve bunun tahsili.

409

Selanik'teki Nemçe tüccarının mukaayı zabtına ağazade başılarının engel olduğu.

410

Nemçeli tacirin Selanik gümrük eminlerinden alacak hakkı olduğu.

411

Selanik'te ikamet eden Nemçe tüccarının karadan İstanbul'a giderken akçe talep edilmeyip geçişlerine müsaade edilmesi.

412

İzmir'de tüccarı rencide eden subaşının Konya'da ikamet şartıyla affedilmesi.

413

Nemçe tüccarının İstanbul'a eşya getirmek istediğinde Belgrad ve çevresinde gümrük bedeli talep edilmemesi.

414

Selanik'te Nemçe tercümanının hizmetkârının ticaret için bölgede bazı yerlere gitmek istediğine herhangi bir engelle karşılaşmaması.

415

Nemçe konsolosuyla bağlantılı el konulan geminin ve içindekilerin salıverilmesi.

416

Selanik’te Nemçe tüccarına borcu olan mahall emininen borcun faiziyle tahsili.

417

Erdel tüccarının İstanbul’a getirdiği eşyasının vergileri ödendikten sonra mahzenine nakl edebileceği.

418

Nemçe tüccarının İstanbul’a satmak üzre getirdiği eşyasından İstanbul harici bir yerde gümrük bedeli talep edilmemesi.

419

Nemçe bayrağıyla İstanbul’dan Hanya’ya gitmek isteyen tüccar gemisine Boğaz hisarlarında engel olunmaması.

420

Trablus’ta el konulan Danimarkalu gemisinin Hanya’dan İstanbul’a güvenli bir şekilde gelişinin sağlanması.

421

Nemçeye bağlı Toskanalı tüccarın ölümü üzerine terekesi için gereken işlemler için resm namıyla talep edilen bedelle rencide edilmesi.

422

Selanik’teki Nemçe tüccarı hizmetkârından cizye talep edilmesi.

423

Nemçeli tacirin simsarlığı hizmetlisinden cizye talep edilmemesi.

424

Trablus ocaklarında gasp edilen Danimarkalı gemisinin Hanya’dan İstanbul’a güvenli şekilde gelişi.

425

Nemçe Padr Trinetari rahiplerinin İstanbul’dan Erdel’e rahatsız edilmeden güvenli bir şekilde ulaşmaları.

426

Nemçe Padr Trinetari rahiplerinin yasakçı nezaretinde Nemçeden İstanbul’a rahatça ulaşmalarının sağlanması.

427

Nemçe tüccarının İstanbul’dan Nemçeye rahatça ulaşmalarının sağlanması.

428

Nemçe tüccarının gemisiyle getirdiği eşyalarından gümrük bedelini ödedikten sonra geri dönüşüne müsaade edilmesi.

429

Nemçeye bağlı Toskana tüccarının Selanik ve çevresinde gümrüğünü eda ettiği eşyasıyla giderken ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

430

Nemçe tüccarının Selanik mahall emininden olan alacağın tahsili için mütesellim tayini.

431

Macar memleketlerinde dükkânları yağmalanınca Osmanlı'ya sığınan iki zımminin mal ve eşyaları için uygun görülen bedel konusunda inatla uzlaşmaya yanaşmamaları ve şikâyetlerini sürdürmeleri vatanlarına geri sürgün edilmeleri.

432

Nemçelilerin İstanbul'dan memleketlerine gitmeleri için yol emri verilmesi.

433

Elçi hizmetkârının cizyedar kolcuları tarafından mağdur edildiği.

434

Nemçe jıva tüccarının Erdel'den İstanbul'a satmak üzre getirdiği eşyası için sadece İstanbul'da gümrük bedeli ödeyeceği.

435

Nemçe tüccarının İstanbul'dan memleketine dönerken ayrıca bir bedelle rahatsız edilmemesi.

436

Erdel tüccarının Eflak bölgesinde alacak hakları olup voyvoda tarafından tahsilinin istendiği.

437

Girit'te İngiltere elçisinin vekiletle Nemçe konsolos vekilliği göreve getirilmesi.

438

Nemçe tercümanının satmak istediği mallarının Belgrad'da gümrük namıyla para alınarak mağdur edildikleri.

439

Halep'te Nemçe tercümanı hizmetkârının bölgede işlerini yaparken zorluk çıkarılmaması.

440

Halep'te tercüman hidmetkarı olan görevlinin ahidnameye aykırı şekilde parasının alınarak rencide edildiği.

441

Alikornalı kethüdanın mal ve parasının Balattaki bazı kimselerde bulunup ilgili konsolosa teslim edilmesi.

442

İstanbul'a gelen kanarya tüccarı Nemçelilerin İstanbul haricinde gümrük bedeli talep olunmadan geçişlerine müsaade edilmesi.

443

Bursa'da bir kişinin elinde bulunan Nemçe esirinin uygun bedelle serbest bırakılması.

444

Erdel halkının koyunlarına el koyup zarara sebep olan Boğdanlıların sebep oldukları kayıpların bedelini ödemeleri.

445

Nemçeli cambaz ve ailesinin İstanbul'dan İzmir'e ve memleketine giderken kendisinden bir bedel talep edilmeyip geçişlerine müsaade edilmesi.

446

Nemçeli tüccarın getirdiği eşyasının gümrük bedelini ödedikten sonra yeniden bir ücret talep edilmemesi.

447

Nemçelü yahudi tüccarının İstanbul'da gümrük bedelini ödeyerek aldığı eşyasıyla memleketine giderken tekraren bir bedel talep edilmemesi.

448

Halep konsolos vekili yanında tercüman olan Nemçelinin ölümü sebebiyle yeni bir görevli tayini.

449

Nemçe Halep konsolosu vekili yanında beratla tercüman tayini.

450

Nemçe elçisi ve adamlarının reçel ve pekmez ihtiyacını karşılamak üzre akçesiyle üzümün satın alınıp, konaklarına nakine müsaade edilmesi.

451

Alikornalı tüccarın Halep eşrafından Köstencezadelere borcu olduğu.

452

Nemçe'ye bağlı tüccarın Selanik'te mahall emininden olan borcunun faiziyle tahsili.

453

Nemçe tüccarının İstanbul'dan aldığı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketine geri dönerken ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

454

Nemçe tacirinin gemisiyle getirdiği ve alıp götürdüğü gümrüğü ödenmiş eşyasıyla herhangi bir engelle karşılaşmadan memleketine ulaşması.

455

Edirne'de Nemçe elçisi hizmetkârının bölgede cizyedar kolcuları tarafından rahatsız edilmemesi.

456

Nemçe elçisi ve adamlarının altmış yedi senesi için akçesiyle ahidnamede belirlenen miktarda domuzun satın alınıp konağa nakline müsaade edilmesi.

457

Selanik'te alacağı olan Nemçeliye tahsilatında yardımcı olmak üzre Sadrazam ağalarından bir ağa tayini.

458

Nemçelü vatandaşın Erdel'den Boğdan'a gitmek istediği.

459

Nemçe'ye tabi Erdel tüccarı kardeşinin Niğbolu'da alacağının tahsil edilmesi.

460

Nemçelünün Erdel'den Niğbolu'ya gelmek istediği ve sınırdan güvenli bir şekilde geçmesi.

461

Bir başka Nemçelinin Niğbolu'ya geliş ve gidişlerinde sınırda herhangi bir zorluk yaşamaması.

462

Erdel revgan ve zahire tüccarının gümrüğü ödenmiş mallarıyla İstanbul'a gelişinde ayrıca bir bedel talep edilmeyip kendi mahzenine nakline müsaade edilmesi.

463

Borçlarından dolayı iki senelik tımar gelirini alacaklısına vermesi gereken kaptanın bir kısım toprağını dahi iltizama verip, haksızlığa mahal verdiği.

464

Elçi ve adamlarının ihtiyacı üzre altmışaltı senesi için akçesiyle şarabın satın alınıp konağına nakline müsaade edilmesi.

465

Halep'te konsolos vekili yanında tercümanlık görevi tayinleri.

466

Alikorna tüccarından Selanik'te çeşitli bahane ve gerekçelerle akçe talep edilerek rahatsız edildiği.

467

Erdel tüccarının İstanbul'da gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketine dönüp yeniden eşya getirmek istediğinde mükerrer bedel talep edilmemesi.

468

Erdel tüccarının İstanbul'a gelirken yol üzerinde rahatsız edilmemesi.

469

İki Nemçelinin yolculuklarında bir sıkıntı yaşamadan yerine ulaşmasının sağlanması.

470

Yine iki nefer Nemçelinin bir sıkıntı yaşamadan menzillerine ulaşmalarının sağlanması.

471

Halep'te sakin Nemçe'ye bağlı Toskana reayası tüccarının Halep'ten Bağdad ve Basra'ya ticaret yapmak üzre gelmek istediğinde sadece bir kere gümrük bedeli alınıp, başka herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

472

Nemçeli Toskana tüccarının Halep'ten Mısır'a kadar olan yerlerde rahatça ticari faaliyet yapabilmesinin sağlanması.

473

Selanik'te beratla tercüman olan Nemçeli tercümanı hizmetkârının cizyedarlarca rencide edildiği.

474

Selanik tercümanı hizmetkârının cizyedarlarca rahatsız edilmemesi.

475

İzmir'de bulunan Nemçelinin cizyedarlarca mağdur edilmemesi.

476

Erdel tüccarının Eflak reayasında alacakları olduğu.

477

Nemçe tüccarının işlerini görmek için Nederlande konsolosunun konsolos vekili tayin edildiği.

478

Nemçe şişeci tüccarının İstanbul'a getirdiği eşyaları için İstanbul gümrük emini haricinde bir bedel talep edilmemesi.

479

Nemçe kanaryacı tüccarının İstanbul'a getirdiği kuşlarından yol üzerinde fazladan herhangi bir bedel talep edilmemesi.

480

Halep'te bulunan Toskana reayası tüccarının İskenderun havalisine eşyalarını götütrürken cizyedarlarca rahatsız edilmemesi.

481

İzmir'de konsolos vekili olan Nederlande konsolosu yanına tercüman tayin edilmesi.

482

İzmir'de Nederlande konsolosu yanında tercümanlık görevine getirilme beratının verilmesi.

483

Narda'da bulunan konsolos vekili yanında tercüman tayin olunduğu ve berat verilmesi.

484

İzmir'de konsolos vekili yanında tercüman olan kişinin gümrüğü bir kere eda eylemesinden sonra mallarını satarken ve bölgede dolaşırken ayrıca rahatsız edilmemesi.

485

Erdel tüccarının Nemçe diyarından getirdiği mallarından İstanbul yolu üzerinde ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

486

Kıbrıs'da konsolos vekili hizmetinde çalışanların cizye talebiyle rahatsız edilmemesi.

487

Halep'te bulunan Alikorna tüccarının Basra'dan getirdiği mallarından bir kereden fazla gümrük bedeli alınmaması.

488

Elçi ve adamlarının reçel ve pekmez ihtiyacı üzere altmış yedi senesi için akçesiyle üzümün satın alınıp nakline müsaade edilmesi.

489

Erdel reayalarının zevceleriyle İstanbul'danm Kudüs'e doğru ziyaret kasdıyla giderken herhangi bir şekilde rahatsız edilmemesi.

490

Erdel tüccarının İstanbul gümrük eminine bedeli ödenmiş eşyasıyla giderken tekraren bir bedel talebinde bulunulmaması.

491

Erdel tacirleri İstanbul'a satmak üzre eşya getirmek için Erdel'e doğru giderken ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

492

Erdel reayası tüccarından iki kardeşin İstanbul'a getirmek için memleketlerine dönerken herhangi bir şekilde rahatsız edilmemeleri.

493

Nemçeli tüccarın İstanbul'a getirip satmak üzre memleketine giderken herhangi bir zorluk yaşamaması.

494

Nemçe tüccarının elindeki patentesi ve Belgrad'ta buyruldu almış olup gümrüğü eda etmişken fazladan akçeyle rencide edildiği.

495

İki nefer Nemçe tüccarları İstanbul'dan Nemçe'ye gümrüğü eda edilmiş mallarıyla gelirken geçişlerine müsaade edilmesi.

496

İstanbul'dan gümrüğü ödenmiş eşyasıyla Erdel üzerinden Nemçe'ye giden tüccardan fazladan gümrük bedeli talep edilmemesi.

497

Nemçe elçisi ve adamlarının ihtiyacı üzre altmış sekiz senesi için akçesiyle şarabın satın alınıp konaklarına nakline müsaade edilmesi.

498

İki nefer Alikornalı tüccarın rencide edilmesi durumunda gerekenin yapılması.

499

Nemçe'ye bağlı reayanın Temeşvar'dan Sofya'ya işlerini görmek üzre gelirken yolculuğu sırasında herhangi bir engelle karşılaşmaması.

500

Bir nefer Nemçelinin yardımcılarıyla işlerini görmek için yolculukları sırasında herhangi bir engelle karşılaşmamaları.

501

Nemçe tuz yüklü gemi kaptanının İskenderiye'de bir limanda darp edildiği.

502

Erdel tüccarının Nemçe'den getireceği eşyalarından yol üzerinde ve İstanbul haricinde gümrük bedeli talep edilmemesi.

503

Erdel tüccarlarının İstanbul'a satmak üzre eşya getirmek için Nemçe diyarına giderken İstanbul gümrük emini haricinde bir bedel talep edilmemesi.

504

Nemçe beğzadesinin maiyyetiyle İzmir ve Sakız çevresine ziyaret amacıyla gidişine müsaade edilmesi.

505

Nemçe tüccar gemisi kaptanlarının İstanbul'a getirdiği ve alup götürdüğü gümrüğü ödenmiş mallarıyla geçişlerine müsaade edilmesi.

506

Nemçe elçisi yanında bulunan hizmetlinin cizyedar kolcuları tarafından rencide edilmemesi.

507

Erdel tüccarlarının Rusçuk ve Yergöğü'nde cizyedarlarca akçelerinin alınıp rencide edildiği.

508

Nemçe tüccarının İstanbul'da gümrük bedeli ödenmiş mallarıyla memleketine gider olduğu, Nemçe'den gelirken yanında getirdiği mallarından ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

509

Erdel tüccarının gümrüğü ödenmiş eşyalarıyla gelişinde ayrıca bir bedel talebiyle rahatsız edilmemesi.

510

Nemçe tüccarının İstanbul'a getirdiği eşyalarının gümrük bedelinin sadece İstanbul gümrük eminine ödeneceği.

511

Halep'te ticaret sebebiyle bulunan Nemçelinin ahidnameye aykırı biçimde rencide edildiği.

512

Halep'te Nemçe tüccarının işlerini görmek için İngiltere konsolosunun konsolos vekili tayin olduğu.

513

Halep'te konsolos vekili yanına beratla tercüman tayini.

514

Halep’te konsolos vekili yanında tercümanlık görevinde olan kişinin işlerine müdahale edilmemesi.

515

Halep’te kapı kethüdası yanındaki tercümanın öldüğünden hareketle Halep’teki tercümanın yerine getirilmesi.

516

Halep’te konsolos vekili yanında tercümanın ölümü üzerine yerine beratla yeni bir tayin olduğu.

517

Halep’te tercümanlık görevine getirilen kişinin işlerine kimseyi müdahale ettirilmemesi.

518

Erdel tüccarının İstanbul’a getirdiği eşyalarından yol üzerinde hediye namıyla bir bedel talebiyle rencide edildiği.

519

Nemçeli tüccarın maiyyetiyle gelişinde rencide edilmemesi.

520

Bir başka Nemçelinin İstanbul’a giderken yol üzerinde hediye talebiyle rahatsız edilmemesi.

521

İki nefer Nemçelilerin İstanbul’a gelirken yol üzerinde bir engelle karşılaşmamaları.

522

İstanbul’a doğru gelen Nemçelilerin hizmetkârlarıyla gelişlerinde bir engelle karşılaşmamaları.

523

Halep konsolos vekili tercümanını hizmetkârının cizyedarlarca taciz ve mağdur edildiği.

524

Nemçe tüccarı simsarının hizmetkârının Selanik çevresinde dolaşırken cizyedarlarca taciz ve rencide edildiği.

525

Selanik’te beratla tercüman olanların hizmetkârları Siroz’a giderken cizyedarlar tarafından rencide edilmemesi.

526

Nemçeye bağlı Hırvat tarafında olan ihtilalden dolayı güvenliğin tehlikeye girdiği sınırlara cidal tayini.

527

İzmir ve tüccarının İzmir ve çevresinde işlerini kolaylık sağlamak üzere Nederlande konsolosunun konsolos vekili tayin olduğu.

528

Nemçe ve Nemçeye tabi Toskanalı elinde patentesi olan tüccardan cizye ve farklı adlarla vergi talep edilmemesi.

529

Alikorna Yahudi tüccarının İzmir'de bazı cemaat başıları tarafından rahatsız edilmesi üzerine buna engel olunması.

530

İzmir'de konsolos vekili yanında beratla görev yapan tercümanın alıp sattığı eşyasından bir defadan fazla gümrük bedeli talep olunmaması.

531

Nemçe elçisi hizmetindeki yehudinin ticaret için bulunduğu Sofya ve Edirne'de cizyedar kolcuları tarafından akçe talebiyle rahatsız edilmemesi.

532

Erdel tüccarının İstanbul'dan aldığı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketine giderken çeşitli adlarla bedel talep edilmemesi.

533

Alikornalı memurun İzmir ve çevresinde işlerini görürken buçuk akçe talebiyle rencide edilmemesi.

534

Nemçe tüccarının hizmetkârı bölgede işlerini görürken fazladan akçe talebiyle rencide edilmemesi.

535

Nemçe'ye bağlı Alikorna tüccarının Basra'dan aldığı eşyasının gümrük bedeli Halep'te ödendikten sonra memleketine giderken herhangi bir engelle karşılaşmaması.

536

Sultan Mahmud Han devrinde İzmir'de Nederlande konsolosu olup konsolos vekili olan görevlinin beratının yenilenmesi.

537

Nemçe tüccar gemisinin gümrüğünü ödediği getirdiği ve götürdüğü eşyasının içinde yasaklanan cinste malzemeler olmadıkça bekletmeden geçişine engel olunmaması.

538

Erdel tüccarının İstanbul'dan aldığı eşyasıyla vilayetlerine gider-gelirken engel olunmaması.

539

Nemçe yehudi tacirlerinin hududlarda fazladan gümrük bedeli ve hediye namıyla ücret talebiyle karşılaşmamaları.

540

Erdelli Yahudi tüccarın Eflak'da olan alacaklarının Yergöğü kadısına intikal ettiği ve alacaklarının tahsili.

541

Nemçe elçi hizmetkârının Teselya ve çevresine gitmek istediğinde cizye ve farklı isimlerle para talebinde bulunulmaması.

542

Nemçe tüccarının alıp sattığı eşyasının gümrük bedelini İstanbul gümrük eminine ödedikten sonra cizyedarlarca herhangi başka bir bedel talebinde bulunulmaması.

543

Selanik'te yaşayan Nemçeliden bölgeden geçerken görevlilerce cizye ve farklı adlarla vergi istenerek rencide edilmemesi.

544

Nemçeli vatandaşın altmış beş senesinde bölgede bulunurken cizye ve bazı başka vergi talepleriyle rencide edilmemesi.

545

Nemçe şişeci tüccarının memleketinden İstanbul'a gelmekte olduğu.

546

Nemçeli tacir İstanbul'dan aldığı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla memleketine giderken yol üzerinde tekrar bedel talebinde bulunulmaması.

547

Nemçe tücccarı ticaret için giderken çeşitli adlarla vergi talep edilmeyip geçişlerine müsaade edilmesi.

548

Erdelli Yahudi tüccarı memleketinden İstanbul'a eşya getirmek üzre giderken yol üzerinde bir kere ödediği gümrük bedelinin haricinde çeşitli bahanelerle bedel talep edilmemesi.

549

Erdel tüccarının ülkesinden getireceği malarından gümrük bedeli haricinde bir bedelle rahatsız edilmemesi.

550

Nemçe'den gelen Padr Trinetari rahibinin güvenliği için iki nefer yasakçıyla gelirken yol üzerinde uygun bedelle esirlerini kurtarabileceği.

551

Yol izni verilmesi.

552

Nemçe tüccarının Boğazhisarı'nda işlerini görmek için İngiltere konsolosunun konsolos vekili olarak tayini.

553

Nemçe tüccarı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla stanbul'dan İzmir'e giderken taekaren gümrük bedeliyle rahatsız edilmemesi.

554

Kıbrıs'ta İngiltere konsolosu olup Sultan Mahmud Han devrinde Nemçe konsolos vekili olan konsolosun beratının yenilendiği.

555

Kıbrısda konsolos vekili yanında görevli tercümanının beratının yenilenmesi.

556

Nemçe kanaryacı tüccarının İstanbul'a getirmek istediği eşyasından ayrıca vergi talep edilmeyip, geçişlerine müsaade edilmesi.

557

Nemçe reayasının Temeşvar'dan Sofya'ya bazı işlerini görmek üzere geldiği sırada herhangi bir şekilde rencide edilmemesi.

558

Nemçelinin Sofya çevresine geliş gidişinde her hangi bir engelle karşılaşmaması.

559

Nemçelinin altmış senesinden beri olan alacağının Dergâh-ı muallam müteferrikalarından Mir Mustafa tarafından kanun üzre tahsili.

560

Nemçeli tüccar İstanbul'dan İzmir'e ve Akdeniz sahilindeki yerlere gitmek istediğinde gümrüğü ödediği eşyalarından tekraren bir bedel talep edilmemesi.

561

Nemçe Elçisi ve adamlarının reçel ve pekmez ihtyacı üzere altmış sekiz senesi için akçesiyle üzümün satın alınıp hanelerine nakline müsaade edilmesi.

562

Erdelli vatandaşın mirası konusunda hakkın henüz verilmemesinden dolayı karara uygun şekilde işlem yapılması.

563

Selanik'te beratla görevlendirilen tercümanın hizmetkârının cizye ve başka adlarla vergi ve nakit talebinde bulunulmaması.

564

Tercümanın bir başka hizmetkârının herhangi bir bedel talebiyle rencide edilmemesi.

565

Sultan Mahmud Han devrinde Selanik'te İngiltere konsolosu olan görevlinin Nemçe konsolos vekilliği beratının yenilenmesi.

566

Selanik'te İngiltere konsolosu olup konsolos vekilinin tercümanlığı görevinin beratla sürdürülmesi.

567

Nemçe tüccarının Selanik'te işlerini görmek üzere Sultan Mahmud döneminde göreve getirilen İngiltere konsolosu olup Nemçe konsolos vekilliği beratının yenilenmesi.

568

Sultan Mahmud devrinde Kavala'da göreve getirilen tercümanın beratının yenilendiği.

569

Nemçe tüccarları gümrüğü ödenmiş bir miktar eşya ile Erdel tarafına giderken ayrıca bir bedel talep edilmemesi.

570

Erdel tüccarı gümrüğü ödenmiş eşyasıyla Nemçe'ye giderken ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

571

Nemçe elçisi ve adamlarının ihtiyacı üzre altmış dokuz senesi için akçesiyle domuzun satın alınıp hanelerine nakline müsaade edilmesi.

572

Erdel tüccarlarının İstanbul'dan gümrüğü ödenmiş eşyalarıyla Nemçe'ye giderken çeşitli bahanelerle ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

573

Üç nefer Nemçeliler için yol üzerinde ayrıca gümrük bedeli talep edilmemesi.

574

Nemçeli tüccarın gümrüğü ödenmiş eşyasıyla yol üzerinde ayrıca bir bedel talebiyle rahatsız edilmemesi.

575

Nemçe tüccarının eşyalarıyla giderken ayrıca gümrük bedeliyle rahatsız edilmemesi.

576

Nemçelinin hizmetkârları ve gümrüğü ödenmiş eşyalarıyla memleketlerine giderken ayrıca bir bedel talebiyle rahatsız edilmemesi.

577

Macar tüccarının Varna ve Eflak taraflarından memleketine giderken hediye talebiyle rahatsız edilmemesi.

578

Serbest bırakılan Nemçe esirinin İstanbul'a giderken Hendek'te alıkonulduğu, yasakçıya teslim edilmesi.

579

Halep'te konsolos vekili yanında beratla konsolos vekili olan görevlinin yanında tercüman olan görevlinin yerine bir başkasının tayini.

580

Halep konsolos vekili yanında tercümanlık görevine getirilen görevlinin beratının yenilenmesi.

581

Sava nehrinin karşı kıyısında Nemçeliye saldıran bakırcı ustasının ve Porçe adası balıkçılarına zulm edildiği.

582

Serbest bırakılan Nemçe esirinin İstanbul'a gelirken İznik'te geçişine engel olunduğu.

583

Nemçe elçisinin hizmetkârının oğlu İstanbul'a bazı işleri için gelirken cizyedarlarca rencide edilmemesi.

584

Alanya'da bulunan Nemçeli ve Macar esirlerin uygun bedelle serbest kalması için yeniçeri ocağından çavuş tayini.

585

Nemçe esirlerinin serbest kalması için mübaşir marifetiyle geçişine engel olunmaması.

586

Bosna ve Belgrad taraflarına firar eden Nemçelilere zulm edilmeyip, himaye edilmesi.

587

Nemçe diyarına ticaret için giden Devlet-i Aliyye tüccarının kara kuruş getireceği.

588

Gelen kaimenin kaydı.

589

Devlet-i Aliyye tüccarı Nemçe'den kara kuruş getirmayip ödemeyi ilgili yerde yapması gerektiği.

590

Devlet-i Aliyye'nin Belgrad'da yaşayan tüccarının el konulan para ve koyunlarının elçi tarafından selam ağası aracılığıya sahiblerine teslimi.

METİN

[1] boş sayfa

[2]

Der–zamân-ı Sadr-ı sudûru'l Vüzerâ Hazret-i El-Hâc Ahmed Paşa *yeserallâhü bi'l-hâyr mâ-yeşâ' ve fî eyyânu* Re'îsülküttâb Mustafa Efendi *tâle bekâhu*.

El-vâkı' fî evâsıtı Rebî'ülâhir sene selâse ve hamsîn ve mi'ete ve elf.

1

Rumili vâlîsi olup Belgrad seraskeri olan Vezir Paşa'ya ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan mîr-i mîrân ve kādılar ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve zâbıtan ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Mefâhirü'l a'yâni'l-milleti'l-Mesîhiyye Nemçe beğzâdeleri *hutimet avâkıbuhum bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp; vâkı' olan sulh u salâhın tahakkukuna binâ'en mezbûrlar me'zûnen Nemçe diyârına âzim olmalarıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise mahfûz mahallere kondurup ve esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mürûrlarına mümâna'at ve libâs ve davârlarına ve âdemlerine ta'arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bâc ve cizye ve geçid ve sâ'ir akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle alıvirülüp kemâl-i emn ü selâmet ile irsâl ü îsâl etdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzre mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [1]153

2

Rumili vâlîsine ve Belgrad muhâfızına ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan mîr-i mîrân-ı kîram ve mevâlî-i izâm ve ümerâ ve kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhibleri akçeleriyle ile tahlîs eyledikleri otuz nefer Nemçe üsârâsını vilâyetleri olan olan Nemçe diyârına göndermek murâd olunmağın, sen ki vezîr-i müşâr ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; zikr olunan otuz nefer Nemçe üsârâsını her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâlarınıza dâhil olurlar ise me'men ü mahfûz mahalde kondurup ve esnâ-yı rahda menâzil ü merâhilde mürûr-u ubûrlarına mümâna'at ve libâs ve davârlarına ve âdemlerine ta'arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bâc ve cizye ve geçid ve sâ'îr bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre ve rızâlarıyla satanlardan

akçeleriyle alıvirilüp himâyet ü sıyânet ile emîn ü sâlim mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâsına hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetimde olan büyük elçileri kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye ( ) *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* tarafından iltimâs olunmağın, vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]153

3

Âsitâne-i sa‘âdetimden İzmir ve Sakız cezîresine varup gelince vâkı‘ olan kādılar ve nâ’iblere ve İzmir hâssı voyvodası ve Sakız muhassılı *zîde mecdühumâ*ya ve kılâ‘ dizdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbitâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Der-i Devlet-medârıma gelen kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Nemçe beğzâdelerinden beş nefer beğzâdeler kendü etbâ‘ları ve bir nefer tercümân ve iki nefer yasakçıları ile seyahat tarîkıyle teferrüc-i bilâd ve temâşâyı acâbiyât içün İzmir ve Sakız ve ol havâlîlerde vâkı‘ sâ’ir cezîrelere âzim olmalarıyla siz ki mevlânâ ve sâ’ir mûmâ ileyhimsiz; mezbûrlar her kangınızın tâht-ı kazâsına dâhil olurlar ise me’men ü mahfûz mahallere kondurup ve esnâ-yı rahda ve menâzil ü merâhilde mürûr u ubûrlarına mümâna‘at ve libâs ve davârlarına ve âdemlerine ta‘arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn **[3]** bâc ve cizye ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmayup iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleri ile alıverilüp himâyet ü sıyânet ile emîn ü sâlim mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında istid‘â-yı inâyet itmelerin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili B sene [1]153

4

Âsitâne-i sa’âdetimden İzmir ve Sakız Cezîresi’ne varup gelince vâkı‘ olan kādılar ve nâ’ibler ve İzmir Hâssı voyvodası ve Sakız muhassılı *zîde mecdühum*a ve kal‘a dizdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Der-i Devlet-medârıma gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Nemçe beğzâdelerinden dört nefer beğzâde ve sekiz nefer âdemleri ve emniyetleriyçün iki nefer yasakçılar ile Âsitâne-i sa‘âdetimde (…) ikāmetleri olan Baltalimanı nâm mevzi’de vehâmet-i hevâdan te’essür-i vâhimesiyle zîr-i hıyâmda müddet-i meksleri olan otuz-kırk gün içinde tebdîl-i hevâ içün ve İzmir ve Sakız taraflarına âzim olmağla İzmir ve

Sakız'a varup gelünce mümana'at olunmamak içün vech-i meşrûh üzre yol emr-i yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]153

5

Rumili vâlîsine Belgrad muhâfızı vezîrâna ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı῾ olan mîr-î mîran-ı kirâm ve mevâlî ve ümerâ ve kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtân ve a῾yan-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitane-i sa῾âdetime gelen kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Yehûd tüccârından İsak veled-i David nâm tâcir Yehûdî bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne'ye gelüp bir mikdâr eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp yedine edâ tezkiresi alup bir nefer hidmetkârıyla girü Nemçe diyârına âzim olmağla mesfûrun bir nefer hidmetkârıyla mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]153

6

Rumili vâlisine ve Belgrad muhâfızına ve mîr-i mîrân ve mevâlî ve ümerâ ve kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân ve iş erlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe'ye tâbi' Yehûd tüccârından Yasef nâm Yehûdî bir nefer müste'men hidmetkârıyla ticâret târîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp girü Nemçe diyârına âzim olmağla, vech-i meşrûh üzre bir kıt'a yol emr-i şerîfi dahi yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]153

7

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına ve Âsitâne'den Selânik'e varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kal'a dizdârları ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Büyük elçilik ile Âsitâne'ye gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkibuhû bi'l-hayr*ın tercümânlığı hidmetinde olan Andon Selakoviç nâm tercümân arz-ı hâl idüp; tercümân-ı merkūmun hidmetkârı olan İstavro nâm zimmî bundan akdemce bir mikdâr zer-mahbûb ve zencîrli altun ve dört aded zolata min-haysi mecmûc üç yüz guruşluk akçesini alup zimmî-i sefâyin rü'esâsından İstema Yehûdî İskandeli oğlu nâm re'îslerin sefînesiyle firâr eyledüğin bildürüp bulunduğu mahalde ahz ve mâl-i mesrûfu zuhûra getürilüp tahsîl olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden zimmî-i mesfûr bulunduğu

mahalde ahz ve yanında olan nukūd ve eşyâsı ma‘rifet-i şer’le defter olunup kendüsi hıyâmda ibkā ve keyfiyeti defteri ile bu tarafa arz ü inhâ olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur, buyurdum ki.

Fî evâhiri B sene [1]153

[4]

8

Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâ’iblerine ve Galata voyvodası ve Topçubaşıya hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arzı-hâl gönderüp; Âsitâne-i sa’âdetimde mukīm müste’men elçilerine ruhsat ve müsâ‘ade olunduğu üzre elçi-i mûmâ-ileyh ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün bastırmalık olmak üzre zikr olunan nevâhîde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzîrin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle tâ’addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virüldüği mastûr u mukayyed bulunmağın, sâbıkı üzre iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri B sene [1]153

9

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına ve Âsitâne’den Selânik’e varup gelince berren ve bahren vâkı‘ olan kuzât ü nüvvâb ve kal‘a dizdârları ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sa’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; nâsda bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vâkt olanlar mâbeynlerinde tevfîk idüp eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şuhûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunmak ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mümâna‘at olunmaya diyu ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olduğuna binâ’en Nemçe’ye tâbi‘ bulunan Yovan nâm Nasrâniye bundan akdem Âsitâne-i sa’âdetime gelüp mesfûrenin kızı Marya nâm Nasrâniye hâlâ Selânik sükkânından Kolancı Mustafa Ağa dimekle ma‘rûf kimesnenin yedinde esîr olduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince

ma‘kūl u mu῾tedil bahâ ile tahlîs ve vâlîdesi mesfûreye teslîm ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn sâhiblerine ta‘allül ü muhâlefet ve esnâ-yı râhda dahi mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene [1]153

10

Rumili vâlîsine ve Belgrad muhâfızına ve Vidin muhâfızı vüzerâya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ mîr-i mîrân-ı kîram ve mevâlî-i izâm’a ve ümerâ ve kuzât ü nüvvâb ve sa’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Mane Margir(?) nâm tâcir bundan akdem iki nefer müste’men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp akçesiyle ba‘zı emti‘â ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğü edâ idüp ba‘dehu yine vilâyetine âzim olmağla, berren ve bahren mürûruna mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [1]153

11

İstanbul ve Galata mollâlarına ve ( ) ve ( ) kādılarına ve Üsküdar ve Haslar kazâları nâ’iblerine hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa῾adetime gelen kıdvetü ümerâ’i’l-Milleti’l-Mesîhiyye Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları ma‘kul u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbat veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunda tasrîh olunduğuna binâ’en nâsın yedlerinde bulunan esîrlerden İslâma gelmeyenler bulundukları mahallerde ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre tahlîs ve berren ve bahren diledikleri mahallerden vilâyetlerine irsâl ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at **[5]** olunmamak bâbında istid‘â-yı inâyet eylemeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ve dahi siz ki Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimsiz; taht-ı

kazânuzda nâssın yedlerinde bulunup İslama gelmeyen esîrleri ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre tâhlîs ve diledikleri mahallerden vilâyetlerine irsâle ve berren ve bahren mürûrlarına mümâna‘at ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna ta‘allül ü muhâlefet etdirmeyüp musammem emr-i şerîfimle amel olasın.

Fî evâsıtı Ş sene [1]153

12

Dergâh-ı âlî Yeniçerileri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Roma İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i Sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kėfâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre İstanbul’a karîb olan mahallerden ve adalardan bir def‘a akçesiyle iştirâ eyledüği yedi bin medre hamrı konağına nakl eyledikde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbitler tarafından min-bâ‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki :

Amel dahi elçi-i mûmâ-ileyhin vech-i meşrûh üzre bir def‘a akçesiyle iştirâ eyledüği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrın def‘a-i vâhidede konağına nakline kimesneyi mümâna‘at itdirmeyüp ve Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbitler tarafından min-bâ‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb itdirmeyüp ana mukayyed olasın ki mikdâr-ı mu‘ayyeneden ziyâde ve iki def‘a alınmak ihtimâli olmaya, şöyle bilesin.

Fî evâsıtı Ş sene [1]153

13

Dergâh-ı mu‘allâm Yeniçerileri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Nemçe İmparatoru tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; kendüsinin ve âdemlerinin kėfâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre İstanbul’a karîb mahâllerinden ve adalardan beher medresi onar vukıyye olmak üzre akçesiyle iştirâ eyledüği yedi bin medre hamrı Galatada vâkı‘ konağa nakl eyledikde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbitler tarafından min-ba‘d gümrük ve bâc ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘

olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre def‘a-i vâhidede nakline mümana‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Amel idüp dahi vech-i meşrûh üzre elçi-i mûmâ-ileyhin İstanbul’a karîb olan mahallerden ve adalardan beher medresi onar vukıyye olmak üzre akçesiyle iştirâ ve konağına nakil eyledüği yedi bin medre hamrın def῾a-i vâhidede konağına nakline kimesneyi mümâna‘at ve Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbitler tarafından min-bâ‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb itdirmeyüp âna mukayyed olasın ki mikdâr-ı mu‘ayyenden ziyâde ve iki def‘a alınmak ihtimâli olmaya, şöyle bilesiz.

Fî evâhiri Ş sene [1]153

14

Dergâh-ı mu‘allâm Yeniçerileri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Elçi-i Kebîr-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kėfâf-ı nefsleriyçün yedi bin medre hamr nakliyçün dahi vech-i meşrûh üzre bir kıt‘a emri şerîf dahi sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri L sene [1]153

[6]

15

Dergâh-ı mu῾allâm Yeniçerileri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Nemçe tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Grof De Ulfeld *hutimet avâkibuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânı olan ( ) ve ( ) nâm tercümânlarının ve âdemlerinin kefaf-ı nefsleriyçün İstanbul’a karîb olan yalı ve iskele ve adalardan beher medresi onar vukıyye olmak üzre akçesiyle iştirâ eyledikleri iki bin müdre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediklerinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbitler tarafından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden def῾a-i vâhidede nakline mümana‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri L sene [1]153

Der- zamân-ı Cenâb-ı Re'îsülküttâb Hazret-i Mehmed Râgıb Efendi *tâle bekāhû*

16

Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve mevâlî ve ümerâ ve kuzât ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Macar ve Çeh kraliçesi tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa'âdetimde olan Grof De Ulfeld arz-ı hâl gönderüp; ba'zı nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma'kūl u mû'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkim'ü'l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar, sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed olup ve el-hâletü hâzihi Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhiblerinden Dermestor(?) nâm râhib Nemçe üsârâsı istihlâsıyçün Tuna sâhilinde vâkı' mahallere âzim olmağla, imdi; siz ki vüzerâ-yı müşâr ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; râhib-i mesfûr yanında olan üç nefer müste'men âdemleriyle her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına varup dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve yanında olan âdemlerine ve süvâr oldukları davârlarına ve giydükleri libâslarına dahl ü ta'arruz olunmayup ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye talebiyle ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmeyüp iktizâ iden zahîresinin darh-ı narh-ı rûzî üzre rızâsıyla satanlardan akçesiyle alıvirilüp mürûr u ubûr eylediği mahallerde ba'zı nâsda ve Tatar tâ'ifesinde Kraliçe-i müşârün-îleyhâ re'âyâsından esîr bulunur ise hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn i'tidâlden haric bahâ talep olumayup ma'kul u mu'tedil bahâ ile üsârâ tahlîsine ve mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup kemâl-i emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunmak bâbında istid'â-yı inâyet eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]154

17

Rumili vâlîsi olup Belgrad muhâfazasında olan vezîre ve Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' mîr-i mîrân ve mevâlî ve ümerâ ve kuzât ve Yeniçeri serdârları ve kethüdâyerleri ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Grof De Ulfeld arz-ı hâl gönderüp; üsârâ tahlîsi içün Pader Trinetâri ta‘bîr olunan Nemçe râhiblerine müsâ‘ade olunan husûsât ba‘de’l-yevm dahi mer‘î tutulup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile Pader Trinetâri ta‘bîr olunan mezbûr râhibler rencîde olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed olduğuna binâ‘en bu def’a tahlîs u ıtlâk olunan Nemçe esîrleriyle Pader Trinetâri ta‘bîr olunur ruhbânları Âsitâne-i sa‘âdetimden Rusçuk ve Bükreş ve andan Nemçe vilâyetlerine gider olmalarıyla imdi; siz ki vezîrân-ı müşârün-ileyhimâ ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; mesfûrun râhibler üsârâ-yı mezbûre ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise me‘men ü mahfûz mahallere kondurup ve gider olduklarında yanlarına kulaguzlar koşulup esnâ-yı tarîkde vâkı‘ menâzil ü merâhilde kendülere ve libâs ve davârlarına dâhl ü ta‘arruz ve geçid akçesi ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdelerin narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle alıvirilüp bir vechle zarûret ü müzâyaka çektirilmeyüp emîn ü sâlim birbirinize irsâl ve vilâyetlerine isâlde takayyüd ü ihtimâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eylemeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]154

[7]

18

Âsitâne-i sa‘âdetde Nemçe hudûdına varınca vâkı‘ olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı fihâm ve mülük’ül ümerâ ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından büyük elçilik le Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Grof De Ulfeld arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetâri ta‘bîr olunan Nemçe râhiblerinden Dermastor(?) nâm râhib yedinde olan diğer emr-i şerîfimde tasrîh olunduğu üzre ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Nemçe üsârâsı istihlâsıyçün Tuna sâhilinde vâkı‘ mahallere gider olup (…) râhib-i mezbûrun emniyeti içün yanında Dîvân-ı hümâyûnum çavuşlarından bir çavuş ta’yîn muktazî olduğun bildirüp Âsitâne-i sa‘âdetimden tahlîs ü ıtlâk olunan Nemçe üsârâsını vilâyetleri cânibine isâle me’mur u ta‘yîn Dîvân-ı hümâyûnum çavuşlarından Yusuf çavuş *zîde kadruhu* râhib-i mezbûrun yanına ta‘yîn olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene [1]154

19

Rumili vâlîsi olup Belgrad muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca yol üzerinde vâkı‘ olan mevâlî-i izâm ve kuzât ve nüvvâba ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mû ̓tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkim’ü’l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir olundukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunda tâsrih olunduğuna binâ’en nâssın yedlerinde bulunan Nemçe esîrlerinden İslâma gelmeyenler bulundukları mahallerde ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre tahlîs ve berren ve bahren ve diledikleri mahallerden vilâyetlerine irsâle ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak üzre bundan akdem emr-i âlî-şânım sâdır olmağla, bu def ̓a dahi Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca yol üzerinde vâkı‘ mahallerde İslâma gelmeyen Nemçe esîrleri ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince alıvirilmek bâbında siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; size hitâben emr-i hümâyûnum sudûru iltimâs ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; vech-i meşrûh üzre Nemçelü’ye virilen ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukâyyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve mevlâna ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca yol üzerinde vâkı‘ olan mahallerde nâssın yedlerinde bulunup İslâma gelmeyen Nemçe esîrleri ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre makūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve alıvirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûnuma ta’allül ü muhâlefet itdirülmeyüp emr-i şerîfimin mâzmun-ı itâ‘at- makrûnuyla itmeleriyle âmil olunasız, şöyle bilesiz.

Fî evâsıtı S sene [1]154

20

Vech-i meşrûh üzre dört nefer Nemçe kapudânlarının yedlerinde bulunmak için dört kıt‘a emr-i şerîf virilmişdir.

Cezâyir-i Garb Beğlerbeğisine ve dâyesine ve kādısına ve Yeniçeri zâbıtına ve sâ'ir ocak ihtiyârlarına hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından büyük elçilik ile Âsitâne-i sa'âdetimde olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Grof De Ulfeld *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Nemçe Devleti beyninde mün'akid olan sulh u salâh ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunup hilâf-ı sulh u salâh ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn hareketden ittikā vü mücânebet olunmak meşrût olduğuna binâ'en elçi-i mûmâ-ileyhin azîmetinden mukaddem Bahr-i Mûhit'de vâkı' Üstenet ( ) dimekle ma'rûf iskelelerinde mevcûd dört kıt'a sefâ'in kapudânlarının yedlerinde bulunup kendülere emniyet-i tâmm hâsıl olmak içün Devleti Aliyye'me tâbi' Cezayir-i Garb Ocağı tarafından hilâf-ı sulh u salâh ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'arruzdan ittikā olunmak içün her birine başka başka dört kıt'a evâmir-i şerîfem virilmek bâbında inâyet recâ eyledüği ecilden Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Cezayir ve Tunus ve Trablus Ocaklarına ve sâ'ir tenbîhi iktizâ iden mahallere muhkem tenbîh ü te'kîd oluna ki min-ba'd sulh u salâhın şurûtuna mugâyir bir dürlü hareket olunmaya diyü bu def'a Nemçe Devleti tarafına verilen ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, siz ki mîr-i mîrân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; Cezayir-i Garb Ocağı kapudânlarına min-ba'd sulh u salâhın şurûtuna mugâyir bir dürlü hareketde bulunmamak üzre muhkem tenbîh ü te'kîd eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olumuşdur.

Fî evâsıtı S sene [1]154

[8]

21

Vidin muhâfızı vezîre ve Niğbolu ve Silistre ve Varna ve Rusçuk kādılarına ve İskele ve Gümrük Emînlerine hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi'nin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp; tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebe ve sâ'ir müste'menlere müsâ'ade olundığı üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ'adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmat-ı sâ'ire mutâlebesiyle kat'â rencîde olunmayalar ve bu kā'ide tarafeyn tüccârı hakkında mer'î vü mu'teber tutıla diyü

ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olup ve mesfûrların İstanbul'a getürmek üzre olan emti'alarından âhar yerde gümrük taleb olunmayup İstanbul'a vusūllerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrük Emîni berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ'en emti'alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ'ir hudûd başlarında vâkı' iskelelerde dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yere gönderüp füruht etmeyüp doğru İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrük Emîni'nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi emr-i şerîf verilmiş iken bu def'a Nemçe tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir iki nefer müste'men hidmedkârıyla Erdel tarafından bir mikdâr asel ve revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ'ir bu misillü eşyâyı Nemçe hudûdundan doğru Âsitâne-i sa'âdetime getirmek murâd eylediğin esnâ-yı râhda vâkı' gümrükçüler gümrük talebiyle ve cizye ve sâ'ir bahâne ile rencîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup, ber-mûceb-i ahidname-i hümâyûn ancak İstanbul Gümrük Emîni'ne edâ eyledükden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve ahkâm kuyûdatına mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu msstûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [1]154

22

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan mîr-i mîrân-ı kîram ve kuzât ve nüvvâba ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi'nin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl idüp; Nemçe tüccârından ( ) nâm tâcir Âsitâne-i sa'âdetimden ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç hesâbı üzre İstanbul gümrükçüsüne tamâmen edâ idüp ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârına âzim olmağla, siz ki vezîrân-ı müşâr ve mîr-i mîrân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; mesfûr berren ve bahren her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve bir nefer hidmetkârına ve süvâr oldukları davârlarına ve giydikleri libâslarına dahl ü ta'arruz ve gümrük alınmış metâ'ından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve bâc ve geçid ve yük ve cizye mutâlebesiyle ve sâ'ir

bahâne ile akçe talebiyle bir dürlü ta'aadî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdelerin rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiye alıvirilüp âmînen ve salîmen savb-ı maksûda mürûrlarına mümâna'at olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâil Ra sene [1]154

23

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca berren ve bahren vâkı' olan mîr-i mîrân ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Erdel tüccârından Nikola veled-i Yorgi nâm tâcir Âsitâne-i sa'âdetimden ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük edâ ve yedine edâ tezkiresin alup yine Nemçe diyârına âzim olmağla, tâcir-i mesfûrun ve yanında olan bir nefer müste'men hidmetkârının mürûrlarına mümâna'at ve ta'addî olunmamak içün Nemçe Kapu kethüdâsının arz-ı hâli mûcebince mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [1]154

[9]

24

Bosna vâlîsi Sadr-ı A'zam-ı esbâk Vezîr El-hac Mehmed Paşa'ya hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi'nin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a'yânü'l-milleti'l Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl idüp; sâ'ir nâsda bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma'kūl u mu'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkim'ü'l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya ve Devlet-i Aliyye'nin dahi Nemçe memleketine varacak büyük elçisi varup anda esîr aramak ve ıtlâklarına sa'y itmek husûslarında ihtimâm eyledikde ricâl ve zâbıtân Nemçe İslâm'da olan esîrlere tegayyür ideler ve andan mukaddem ve mu'ahhar bu mâdde içün ancak Devlet-i Aliyye tarafından mahsûs âdemler ta'yîn olunmadığı takdirce müşârün-ileyh Çâsâr'ın tarafından hâkim'ü'l-vâkt olanlar üsârâ fukarâsına sâhip çıkup ve bahâların vech-i meşrûh üzre âyırtlayup bahâları kendülere irsâl olunmak üzre o makūleleri serhadlere ve irsâl-birle Müslimân esîrlerin tahlîsine sa'y ü ihtimâm ideler ve bu vech üzre esîrlerin halâsına tarafeynden merhamet ile tağyîr

oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olmağla, Lika Korbayar Faristan(?) taraflarından sâ'ir nâsda bulunan seksen dört nefer Bosna esîrleri bundan akdem sâhibleıyle bahâların kat've Bosna'ya vardıklarından sonra bahâların tamâmen edâya ta'ahhüd itmişler iken Bosna'ya vürûdlarında bahâların virmemek içün husûs-u mezbûr ahidnâme-i hümâyûn şurûtuna mugâyirdir diyü ta'allül ve ol-vechle ashâbına gadr murâd eylediklerin bildirüp husûs u mezbûr sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ma'rifetin ve re'sin hudûdda olan Ceneral ma'rifetiyle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince görilüp taahhüdlerine binâ'en iktizâ iden bahâları tahsîl olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğun mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı Ca sene [1]154

25

Kudüs-i Şerîf mollâsına ve Âsitâne-i sa'âdetimden Kudüs-i Şerîf'e varınca berren ve bahren yol üzerinde vâki olan kādılar ve mütesellimler ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve İskele Emînleri ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi'nin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler arz-ı hâl idüp; bundan akdem Nemçe diyârından Kudüs-i Şerîf'i ziyâret kasdıyla Âsitâne-i sa'âdetime gelen Mornefir(?) nâm Nemçelü bir nefer müste'men âdemîsiyle Kudüs-i Şerîf'e âzim olmağla, varup gelince mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün kânûn ve mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]154

26

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' kuzât ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bu def'a tahlîs ü ıtlâk olunan ricâl ve Nemçe üsârâsından yirmi iki nefer mikdârı esîrleri ve üzerlerine ta'yîn eyledüği bir nefer âdemîsiyle ve bir nefer yasakçı ile vilâyetlerine irsâl murâd itmekle, esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [1]154

27

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılar ve nâ'ibler ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve Tuna sevâhilinde vâkı' gümrük ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp giden Erdel tüccârından Velçi(?) veled-i İlya nâm tâcir bu def'a dahi Âsitâne-i sa'âdetimde akçesiyle bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük edâ ve yedine edâ tezkiresin aldıkdan sonra iki nefer müste'men hidmetkârıyla yine Nemçe diyârına âzim olmağla, mükerrer gümrük talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken Tuna sevâhiline ve Eflâk taraflarında mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn gümrüğü alınmış metâ'ından mükerrer gümrük mutâlebesiyle bundan akdem rencîde olunmağla, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talebiyle rencîde ve esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at olunmamak içün mu' tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili Ş [1]154

[10]

28

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a'yân'ül-milleti'l-Mesîhiyyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebesiyle kat'â rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed ve Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime gelen emti'alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrük Emîni'ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni'nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfe Vidin Mahkemesinde sicill-i mahfûz sebt olunmuş iken Nemçe tüccârından bu halâlde Âsitâne-i Sa'âdetime gelen Kanterin Hepeş(?) nâm tâcirin İstanbul'a getürdüği billûr evânı ve şişe ve nevâ'inden hâlâ Belgrad gümrükçüsü olan ( ) nâm kimesneye yedine virdiği edâ tezkiresi mûcebince gümrük nâmıyla iki yüz altmış dört guruş ve otuz guruşluk dahi şişe ve on guruş kıymetlü şişe kilar(?) tâ'bîr olunur evânını ve tezkire akçesi olmak üzre on dört guruş yirmi yedi parasını ve hâdeme-i gümrükde olan Yehûdîler dahi harc nâmıyla üç aded Venedik altunını ahz ve hâlâ eşyâ-yı mezkûrenin tekrâr İstanbul Gümrük Emîni tarafından dahi gümrüğü alınmakdan nâşî tâcir-i mesfûr

mükerrer gümrük edâsıyla mağdûr olduğun bildürüp gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla tezkiresi mûcebince aldığı meblağ-ı mezbûr ve şişe envâ‘ı ve harc-ı sâ’ire girü ve kendüye redd-i teslîm olunup ta‘allül ü muhâlefet itdrilmemek bâbında emr-i şerîfîm recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu‘ olundukda ber-vech-i muharrer evâmir-i şerîfem virüldüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı alîşanım sâdır olunmuşdur. Buyurdum ki;

Sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre gümrükçü-i merkūmun hilâf-ı emr-i âlîye gümrük nâmıyla tezkire mûcebince aldığı meblâğ-ı mezbûr ile şişe âvân ve harc ve sâ’ir girü mesfûra mârifet-i şer‘le redd-ü teslîm itdirüp fîmâ-ba‘d Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürecekleri eşyâdan ol tarafda gümrük mutâlebe olunmayup mazmûn-ı emr-i şerîfimle amel olasız.

Fî. evâhiri Ş sene [1]154

29

Bir sûreti dahi

Nemçelü’den Yakob Aşoyires) v(?) ve Anton Aştir(?) nâm tâcirlerin İstanbul’a getürdikleri Kanarya tesmiyesiyle mahdûd olan tabûrlarından Belgrad gümrükçüsü merkūmun virdüği tezkire mûcebince aldığı yüz otuz guruş ve tezkire harcı sekiz buçuk guruş ile elli altı re’s Kanarya kuşları ve Yehûdîlerin aldığı iki aded Venedik altunının reddiyçün vech-i meşrûh üzre.

30

Yeniçeri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Çeh ve Macar Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa’âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhâ ve âdemlerinin kefaf-ı nefsleriyçün ruhsat verildiği üzre İstanbul’a kârib mahallerden ve iskele ve adalardan akçesiyle iştirâ eyledüği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eyledüğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâneyle akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr

u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince elli dört senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Amel dahi vech-i meşrûh üzre mûmâ-ileyhin elli dört senesine mahsûben bir def‘ a akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrın def‘a-i vâhidede nakline kimesneyi mümâna‘at itdirmeyüp ve Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar tarafından min- bâ‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe talep itdirilmeyüp ammâ mukayyed olasın ki mikdâr-ı mu‘ayyenden ziyâde alınmak ve iki def‘a nakl olunmak ihtimâli olmaya.

Fî evâhiri Ş sene [1]154

[11]

31

Yeniçeri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Çeh ve Macar Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin tercümânlığı hidmetinde olan Momas(?) nâm tercümânın ve âdemlerinin kefaf-ı nefsleriyçün iki bin medre hamrın nakline mümâna‘at olunmamak üzre ber–vech-i meşrûh emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri Ş sene [1]154

32

Topçubaşı *dâme mecdühu*ya ve Hâslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâ’ibleri ve Galata Voyvodası *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Çeh ve Macar Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa’âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler mühürlü arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefaf-ı nefisleriyçün ruhsat virildiği üzre Hâslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyelerinde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzîrin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdârlar ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince elli dört senesine mahsûben sâbıkı üzre iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak emrim olmuşdur.

Amel dahi vech-i meşrûh üzre mûmâ-ileyhin elli dört senesine mahsûben Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzîrin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle

ta‘addî vü rencîde itdirmeyüp ammâ mukayyed olasın ki aded-i mu‘ayyenden ziyâde olunmak ve iki def‘a nakl olunmak ihtimâli olmaya.

Fî evâhiri Ş [1]154

33

Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı῾ olan vüzerâ-yı izâm ve mevâlî ve kādılara ve kethüdâ yerleri ve Yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a῾yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kraliçe-i müşârün-ileyh tarafından Âsitâne-i sa’âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; Nemçe üsârâsından olup bu tarafdan istihlâs olunan ricâli nisvândan ve on iki aded üsârânın bir nefer yasakçı ile Nemçe hudûduna varınca esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mu’tâd üzre yol hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]154

34

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince yol üzerinde ve Tuna sevâhilinde vâkı῾ mevâlî ve kādılara ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve gümrük ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a‘yanü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müteneffi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr olup ve Nemçe tüccârının doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürdükleri emti‘a ve eşyâlarının gümrüğü İstanbul Gümrük Emîni’ne edâ olunmak üzre olup İstanbul’a gelecek esyâlarından âhar mahalde gümrük talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken bu esnâda Nemçe tüccârından Frendrik Hebeş(?) nâm tâcirin Erdel vilâyetinden gelecek bir mikdâr jıva ve bakırı olmağla, bir nefer yasakçı ve âdemîsi ile İstanbul’a nakl murâd eyledüğin bildirüp siz ki vezîrân-ı müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; tâcir-i mesfûrun nakl olunacak jıva ve nuhâsından ol taraflardan mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn gümrük

taleb olunmayup îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni'ne edâ itmek üzre esnâ-yı râhda nakline mümâna'at ve gümrük ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda **[12]** mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıt L sene [1]154

35

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime gelince yol üzerinde ve Tuna sevâhilinde vâkı' kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve güürük ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a'yâni'l-milletü'l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkibuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i müşârün-ileyhâyâ tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları Memâlik-i Mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin verdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr olup ve Nemçe diyârından kendüleriyle ma'an doğru İstanbul'a getürdikleri metâ'ların ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüğü İstanbul Gümrük Emîni'ne edâ idüp Tuna iskelelerinde ve sâ'ir mahallerde gümrük talep olunmamak üzre bundan akdem müte'addid evâmir-i şerîfem sâdır olmağla, hâlâ Erdel tüccârından Nikola Yorgi nâm tâcir üç nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel vilâyetinden ve Eflak hudûdu derûnundan doğru Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı emti'a ve eşyâ ile gelmek üzre olmağla, siz ki vezîr-i müşâr ve sâ'ir ve mûmâileyhimsiz; tâcir-i mesfûr yanında olan üç nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına gelüp dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına ve müste'men âdemlerine dahl ü ta'arruz itdirilmeyüp ve doğru Âsitâne-i sâ'adetime getürüp gümrüklerin İstanbul Gümrük Emîni'ne edâ itmek üzre olan emti'a ve eşyâsından Tuna havâlîsinde ve sâ'ir mahallerde gümrük ve bâc ve geçid ve cizye ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle alıvirilüp himâyet ü sıyânet olunarak âminen ve sâlimen mürûrlarına

mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre mukayyed bulunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı L sene [1]154

36

Vidin muhâfızı vezîre ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkibuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir defa bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebesiyle kat‘â rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrük Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfe Vidin mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt olunmuş iken Nemçe tüccârından Nikola Yorgi nâm tâcir bu esnâda Erdel vilâyetinden doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürdüği kırk kantar jıvadan Eflâk hudûdunda Ginyan(?) nâm mahallin gümrükçüsü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn gümrük nâmıyla yüz on guruşun ve ba‘dehu Ziştovi’ye duhûlünde Ziştovi gümrükçüsü dahi bir def‘a gümrük nâmına yüz kırk iki guruşun ahz ve tâcir-i mesfûr İstanbul’a vürûdunda iktizâ iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne virmekle mükerrer gümrük edâsından nâşî mağdûr olduğun bildürüp sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; gümrükçüyân-ı mezbûrânın mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla virdüği tezkire mûcebince aldığı meblâğ-ı mezbûr girü kendüye redd ü teslîm olunup ta‘addî ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyunûma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu‘ olundukda ber-vech-i muharrer evâmir-i şerîfe virildüği mukayyed bulunmağla, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebinde amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı L sene [1]154

[13]

37

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Macar ve Çeh kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talebiyle kat‘â rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrüğü Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfe Vidin Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt olunmuş iken Nemçe tüccârından Kasbar nâm tâcirin doğru bey‘ içün bu esnâda Âsitâne-i sa‘âdetime getürdüği yedi yüz re’s kanarya tesmiyesiyle meşhûr olan tuyûrundan Belgrad gümrükçüsü gümrük nâmıyla on altı aded Macar altunu ve bir buçuk kuruş akçesiyle dörder kuruş kıymetlü altı re’s kanarya bahâsından dahi yirmi dört guruşun ve tezkire harcı nâmıyla üç guruşun ve muhammen Yehûdî dahi üç Macar altunını ahz ve tâcir-i mesfûr tuyûr-ı mezkûrun îcâb iden gümrüğün bu tarafda İstanbul Gümrük Emîni’ne dahi edâ itmekle, ol-vechle mükerrer gümrük virmek takrîbiyle gadr olduğun bildirüp gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla virdüği tezkire mûcebince aldığı meblağ-ı mezbûr girü kendüye redd-ü teslîm olunup ta’allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı L sene [1] 154

38

Belgrad Muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Macar ve Çeh kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâsı her kangı milletden iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i

hümâyûnumda mastûr ve tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve Nemçe diyarından doğru Âsitane-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrük Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümânûm tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfe Vidin mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt olunmağla, bu esnâda Âsitâne-i sa‘âdetime tevârüd iden Nemçe tüccârının doğru İstanbul’a getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından Belgrad’da ve sâ’ir mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn ve evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla akçelerin ahz ve İstanbul’a geldiklerinde dahi îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ idüp ol-vechle kendülerine gadr-ı küllî olunmağla, mugâyir-i evâmir-i şerîfe ol tarafda alınan gümrük akçelerinin istirdâdıyçün dahi müte‘addid evâmir-i şerîfem sâdır olunmuş iken yine ol-vechle mu‘araza ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp fîmâ-ba‘d Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri eşyâların ol tarafda gümrük mutâlebe olunmamak içün iş bu emr-i şerîfim Belgrad Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt ve mazmûn-ı münîfi infâz ü icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda minvâl-i muharrer üzre olduğı mukayyed bulunmağın, vech-i meşrûh ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Vusūl buldukda; bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi vech-i meşrûh üzre Nemçe tüccârınn fîmâ-ba‘d doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürecekleri emti‘a ve eşyâlarını mâdâm ki ol tarafda bey‘ itmeyeler, hilâf-ı evâmir-i şerîfe ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn oldukda gümrük mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak üzre emr-i şerîfim Belgrad Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt **[14]** ve mâzmun-ı münîfini infâz ü icrâ idüp hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz. Şöyle bilesiz.

Fî evâsıtı L sene [1]154

39

Bir Sûreti

Ber-vech-i arpalık Niğbolu Sancağının mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Vidin ve Niğbolu ve Rusçuk ve Ziştovi kādılarına Vidin Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt olunmak içün vech-i meşrûh üzre.

40

Bir sûreti

Varna kādısına ve Varna gümrüğü ve iskele emîni ve sâ'ir zâbıtâna ve Edirne Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt içün ber- vech-i meşrûh.

41

Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı fîham ve mevâlî-i kîram ve Tuna sevâhilinde vâkı' kuzât ü nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve gümrük ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Ol taraflarda bey' itmeyüp doğru İstanbul'a getürdikleri eşyâlarından o taraflarda gümrük mutâlebe olunmamak içün vech-i meşrûh üzre.

42

Bir sûreti dahi

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Ol tarafda bey' itmeyüp İstanbul'a getürdikleri eşyâlarından Eflak hudûdunda gümrük talep olunmamak içün ber- vech-i muharrer.

43

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vüzerâya ve Âsitâne-i sa'âdetden Nemçe hudûduna varınca vâkı' mîr-i mîrân ve mevâlî kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp, Erdel tüccârından Petro Çalok(?) nâm tâcir bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime gelüp; ba'dehu bu tarafda dahi ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp ve yedine edâ tezkiresin alup yine iki nefer müste'men hidmetkârıyla yine Erdel vilâyetine âzim olmağla, esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre yol hükm-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [1]154

44

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdete gelince vâkı' mîr-i mîrân ve mevâlî ve kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetari ta'bîr olunan Nemçe râhiplerinden Partelemeyo(?) nâm rahibi Beç vilâyetinden Âsitâne-i sa'âdetime gelmek üzre olmağla, Nemçe hudûdundan bir nefer yasakçı ile râhib-i mesfûrun Âsitâne-i sa'âdetime gelince mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [1]154

45

Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve mevâlî-i fihâm ve kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçelü tüccârından Elyas veled-i Esrail nâm Yehûdî tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp getürdüği ve bu tarafdan iştirâ idüp ve sâ'ir götürdüğü emti'a ve eşyâdan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün gümrük emînine tamâmen edâ idüp ve yedine edâ tezkiresi alup girü Nemçe vilâyetine âzim olmağla, Yehûdî-i mesfûr her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına varup dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına ve süvâr oldığı davârlarına ve gümrüğü alınmış metâ'ına dahl ü ta'arruz ve mürûrlarına mümâna'at olunmayup ve cizyedârlar taraflarından cizye ve mükerrer gümrük ve bâc ve harâc ve avâ'id ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'aadî vü rencîde itdirilmeyüp emîn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün mu'tâd üzre emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]154

[15]

46

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Nikola Yorgi nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp ve bu tarafdan dahi ba'zı emti'a iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün gümrük emînine tamâmen edâ idüp ve yedine edâ tezkiresin alup iki nefer müste'men hidmetkârıyla Karadeniz tarafından Varna ve Rusçuk ve Eflak hudûdundan Erdel cânibine âzim olmağla, tâcir-i mesfûr iki nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına varup dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüye ve libâslarına ve süvâr oldukları davârlarına ve gümrüğü edâ olunmuş metâ'ına dahl ü ta'arruz ve mürûrlarına mümâna'at olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ'id ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî

vü rencîde itdirilmeyüp âmînen ve salîmen himâyet ü sıyânet olunmak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]154

47

Âsitâne’den Nemçe hudûdına varınca vâkı‘ olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp bu def‘a Âsitâne-i sa‘âdetimden tahlîs eylediği Nemçe üserâsından iki nefer Nemçelü ile bir nefer Nasrâniyye ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile berren Âsitâne-i sa‘âdetimden Rusçuğa ve Rusçuk’dan Eflak toprağından Erdel hudûdına varınca emîn ü sâlim mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]155

Der-zamân-ı Sadr-ı sudûr-ü’l Vüzerâ Hazret-i Ali Paşa *yesserallahü bi’l-hayr mâ-yürîdü ve mâ-yeşâ’ ve fî eyyâni* Re’îsülküttâb Mehmed Râgıb Efendi *tale bekāhu*.

El-vâkı‘ fî evâhiri Saferü’l Hayr li-sene hamse ve hamsîn ve mi’ete ve elf

48

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı‘ kādılar ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Hebeş nâm tâcir Nemçe diyârından Eflak ve Rusçuk taraflarından Âsitâne-i sa‘âdetim’e bir nefer âdemîsiyle bir mikdâr jiva getürmek murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrına mümâna‘at ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ itmek üzre doğru İstanbul’da bey‘ içün getüreceği jivasından gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin; imdi tâcir-i mezbûrun âdemîsi mesfûr her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına gelüp dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına ve süvâr oldığı davârına ve dahl-ü ta‘arruz ve mürûrlarına mümâna‘at olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ’id ve ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getüreceği jıvasından Eflak ve Rusçuk taraflarında ve âhar mahallerde gümrük mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addî vü rencîde itdirilmeyüp âmînen ve sâlimen imrâr ve himâyet ü sıyânet olunmak bâbında mu‘tâd üzre emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]155

49

Âsitâne'den Nemçe hudûdına varınca vâkı' vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân- ı kirâm ve mevâlî-i fihâm ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bu defa Nemçe üsârâsından tahlîs olunan sekiz nefer Nemçe üsârâsı Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe diyârına gitmek üzre üzerlerine ta'yîn olunan bir nefer âdemîsiyle ve emniyetleriyçün ve bir nefer yasakçı ile göndermek murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]155

[16]

50

Vidin Muhâfızı Sadr-ı Esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve Âsitâne'den Nemçe hudûdına varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yâna hüküm ki:

Kapu Kethüdâsi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe üserâsından bu def'a tahlîs olunan altı nefer üsârâ ve emniyet-i râhatlarıyçün bir nefer yasakçı ile Rusçuk ve Eflak cânibinden ve vilâyetlerine irsâl olunmağla esnâ-yı râhda ve mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi virilmişdir.

Fî evâsıtı Ca sene [1]155

51

Yanbolu kādısına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl idüp; sâ'ir nâsda bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsip vechle mümkin olan ma'kūl u mu'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak tecvîz ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkimü'l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ve eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ ve ıtlâk olunup sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mümâna'at olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Yanbolu'da sâkin Kara oğlu Simon Livas(?) nâm Yehûdî yedinde Nemçe üsârâsından Anna Barbara Marsin(?) nâm Nâsranıyye esîr olduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn sâhibi olan Yehûdî-i mesfûra ta'addî ü muhâlefet ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]155

52

İstanbul Gümrük Emîni'ne hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl idüp mûmâ-ileyhin kendü nefsi ve etbâ'ı içün iktizâ iden hamr ve odun nakline bir sefînenin lüzûmu olup ve hîn i iktizâda kul ile sefîne tedâriki müte'assir olmakdan nâşî bundan akdem kendü mâlıyla Magistre ta'bîr olunur bir kıt'a sefîne iştirâ ve kendü nefsi ve etbâ'ı içün iktizâ iden hamr ve odun nakline mahsûs olmağla sefîne-i mezbûre iktizâ hasebiyle taraf-ı mîrîden ba'zı eşyâ-yı mühimme tahmîli ve odun nakli ve sâ'ir bahâne ile İstanbul Ağası ve kavak ustası ve sâ'ir zâbıtân taraflarından ahz ve ta'tîl ve ol-vechle dahl ü ta'arruz olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, sen ki gümrük emîni mûmâ-ileyhsin; Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin kendi mülk sarfı olan bir kıt'a sefînesine odun nakli ve sâ'ir hidemât-ı mîriyede istihdâmı içün müdâhale itdirilmemek bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]155

53

Rumili vâlîsine ve Filibe ve Sofya mollâlarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl idüp, Nemçe tüccârının getürdikleri emti'a ve eşyâlarından ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre îcâb eden gümrüklerin tamâmen virdiklerinden sonra âhar mahalle gitmek iktizâ eyledikde tekrâr gümrük taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr iken bu def'a Nemçe tüccârından ( ) nâm tâcir bir mikdâr billûr ve şişe âvân ile Nemçe diyârından Rumili'nde bey' eylemek üzre Belgrad'a vürûd ve iktizâ iden gümrüğü Belgrad Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ idüp ve yedine edâ tezkiresin alup ba'dehu eşyâ-yı mezbûr ile âhar mahalle duhûlünde gümrüğü alınmış metâ'ından ol mahallerde dahi mükerrer gümrük nâmıyla ma'lûmü'l-mikdâr akçesin ahz eylediklerin bildirüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük nâmıyla alınan akçesi girü kendüye redd ve tekrâr gümrük mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fermân-ı celîlü'l kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi siz ki vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince eşyâsından bir def'a gümrüğün virmiş iken tekrâr mükerrer gümrük nâmıyla akçesi alınmış ise ma'rifet -i şer

ile girü kendüye redd ve fîmâ-ba‘d ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin virdikleri eşyâların âhar mahalle nakl eylediklerinde tekrâr gümrük mutâlebesıyle rencîde vü remîde itdirrmeyüp mâzmûn.

Fî evâhiri Ca sene [1]155

54

Bir sûreti

Edirne mollâsına ve Bostancıbaşısına vech-i meşrûh üzre.

[17]

55

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûdına varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel ve Nemçe tüccârından Vasil Nafi nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne’ye gelüp bir mikdâr eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste’men hidmetkârıyla bahren Eflak hudûdundan Nemçe ve Erdel diyârına âzim olmağla, mürûrına mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]155

56

Vidin Muhâfızı Sâdr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı῾kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Hebeş nâm tâcir Nemçe diyârından Eflak ve Rusçuk taraflarından Âsitâne-i sa‘âdetime bir nefer âdemîsi ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile bir mikdâr jiva getürtmek murâd eyledüğin bildirüp mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, imdi; tâcir-i mezbûrun âdemîsi mesfûr bir nefer yasakçı ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına gelüp dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına ve süvâr oldukları davârına dâhl ü ta‘arruz ve mürûrına mümâna‘at olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ’id ve ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetimde bey‘ içün getüreceği jivasından Eflak ve Rusçuk taraflarında ve âhar mahallerde gümrük mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde itdirilmeyüp

âmînen ve salîmen imrâr ve himâyet ü sıyânet olunmak bâbında mu‘tâd üzre emr-i âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]155

57

Beğpazarı kādısına ve Âsitâne’den Beğpazarı’na varup gelince vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkün olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak ta‘cîz ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ve eğer mümkün olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd esîr sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ ve ıtlâk olunup sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mümâna‘at olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en Nemçe üsârâsından Sebastiyan Naypavor nâm bir nefer esîr hâlâ Beğpazarı kazâsı sükkânından Hasan oğlu Mustafa Ağa dimekle ma‘rûf kimesnenin kızkarındaşı ( ) nâm hâtûn yedinde ve yine kazâ-yı mezbûrda sâkin İbrahim Beşe dimekle ma‘rûf kimesne yedinde dahi Andreyaz Mematşik(?) nâm bir nefer Nemçe esîri olmağla, zikr olunan iki nefer esîrler ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma‘kul u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve bu tarafdan gönderdiği bir nefer âdemîsi ve bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelmelerine mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, esîrân-ı mesfûrân vech-i meşrûh üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ve ma‘kul bahâ ile tahlîs ve mesfûrûn bir nefer yasakçı ile her kangınızın taht-ı kazâsına gelüp dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendülere ve libâsına ve süvâr oldığı davârlarına dahl ü ta‘arruz ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ’id ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmayup iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle alıvirilüp âmînen ve sâlimen imrâr ve himâyet ü sıyânet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî evâsıtı C sene [1]155

58

Vidin Muhâfızı Sâdr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûdına varınca kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; envâ‘ı ağnâmdan Karaman koyunu Nemçe diyârında nâyâb olmakdan nâşî re’s-i hudûdda olan ceneraller bir kaç re’s Karaman koyunu irsâlini iltimâs itmeleriyle, bu tarafdan akçesiyle iştirâ eyledüği on iki re’s Karaman koyunlarını âdemîsiyle Nemçe diyârına irsâl murâd eyledüğin bildirüp esnâ-ı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre ancak on iki re’s Karaman koyunlarının mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak emrim olmuşdur.

Fî evâhiri Ş sene [1]155

[18]

59

Tercümânlık berâtı Kapu kethüdâsı yanında.

Mesfûr Arusîn(?) hâlik olmağla mahlûlünden Halep’te konsolos vekîli yanında tercümân olmak üzre David veled-i Miyorkovis(?) nâm tercümâna berât virilmişdir. Fî 22 Ca sene 1168

Nişân-ı hûmâyûn oldur ki:

Kıdvetü a‘yânü‘l-milleti‘l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; bundan esbâk iş bu Der-aliyyemde mukīm Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Nikola Teles(?) nâm tercümân hâlik olup yerine râfi‘-i tevkī‘-i refî‘-i âlî-şân-ı hâkānî Papas oğlu Arutin tercümân nasb ü ta‘yîn olunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim verilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hûmâyûnu virdüm ve buyurdum ki; mesfûr Papas oğlu Arutin vech-i meşrûh üzre tercümân olup tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve carîyeleri harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup ve kul ve câriye istihdâm idermişsin diyü kimesne harâc ve rüsûm ve bâc talep eylemeye ve me‘kûlât ve meşrubât ve melbusâtın ve mefrûşâtına kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp (…) olıgeldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc talep olunmayup ve evlerine askerîden konak konulmağla rencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan hamr emîni ve Galata voyvodaları sâ’irlerden olıgeldüği üzre fuçı akçesi talep eylemeyüp kendüsi ve âdemleri tasarrufunda olan câriyeleri harâc ve avârızdan ve kassâb akçesi ve resm-i masdariyyeden ve tekâlîf-i örfiyyenin cümlesinden mu‘af u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da‘vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunup gayrı yerde istima‘ olunmaya ve ba‘zı zamânda bir yere

gitmek istedikde gidişde ve gelişde ve karada ve deryâda ve menâzil ü merâhilde kendüye ve esvâb ve davârlarına ve emvâl ü erzâkına ve yanında olan âdemlerine oldukta ulaktan ve ulâk akçesinden ve gayrı cânibden kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâdeleri ve sâ’ir zahîresin narh-ı rûzî üzre akçesiyle aldıkda bir ferd ta‘allül ü nizâ‘ eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarınup kılıç ve ok ve yay ve mahmîz ve sâ’ir âlât-ı harb götürdüğün kādılardan ve beğlerbeğilerden gayrıdan bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ve olıgeldüği üzre himâyet ü sıyânet ve anınla ta‘addî ve tecâvüz üzre olanlar men‘ ü def‘ ve dâ‘imâ iş bu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı münîfi ile amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye. Şöyle bileler Tahrîren fî evâsıtı Cemâziyelâhire sene hamse ve hamsîn mi’e ve elf.

Fî evâsıtı C sene [1]155

60

Tercümânlık emri

Galata mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Der-aliyyemde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Nikola Teles(?) nâm tercümân hâlik olup yerine Kapu kethüdâsı yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre Papas oğlu Arutin tercümân nâsb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yerine müceddeden tercümânlık berâtı virilmekle yerine virilen berât-ı cedîd mûcebince tercümânlık mesfûra zabt itdirülüp berâtına mugâyir âharı müdâhale ve mu‘âraza itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden berât-ı cedîd mûcebince zabt itdirilmek emrim olmuşdur.

Fî evâsıtı C sene [1]155

61

Hâssa Bostancıbaşı ve Topçu başı *dâme mecdühumâ* ve Galata voyvodası *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Devlet-i Aliyyemîn sâ’ir müste’men elçilerine ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ruhsât virildiği üzre mûmâ-ileyhin ve yanında olan âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek içün akçesiyle adalardan iştirâ etdirilmek üzre ancak ikiyüz sepet üzüm iştirâsına ve Galata’da vâkı‘ hânesine nakl içün evâmir-i şerîfe virülegelmekle işbu bin

yüz elli beş senesinde dahi bir def‘a iştirâ eyledüği iki yüz küfe üzümün Galata’da vâkı‘ hânesine nakline mümâna‘at ve harc ve avâ’id nâmıyla tarafınızdan ve taraf-ı âhardan bir nesne mutâlebesiyle müdâhale vü mu‘âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; Üsküdar ve havâlîsinden olan bağlardan alunmayup Adalar tarafından alınmak şartıyla ancak bir def‘a dahi iki yüz küfe üzümün iştirâsına ve nakline mümâna‘at olunmamak içün bin yüz kırk sekiz senesinde dahi vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukarrer virilen emr-i şerîfim mûcebince yüz elli beş senesine mahsûben bir def‘ada iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Amel dahi siz ki mûmâ-ileyhimsiz; vech-i meşrûh üzre Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin Üsküdar ve havâlîsinden olan bağlardan almayup Adalar tarafından alınmak şartıyla sene-i mezbûreye mahsûben ancak bir def‘a dahi iki yüz küfe üzümün akçesiyle def‘a-i vâhidede iştirâ ve nakline kimesneyi mümâna‘at ve harc ve avâ’id nâmıyla tarafınızdan ve taraf-ı âhardan bir nesne mutâlebesiyle müdâhale vü mu’âraza itdirmeyesiz, ammâ; mukayyed olasız ki mikdâr-ı mu‘ayyenden ziyâde alınmak ve iki def ‘a alınmak ihtimâli olmaya. Şöyle bilesiz.

Fî evâhiri C sene [1]155

[19]

62

İstanbul ve Galata mollâlarına hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a’yanü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; bundan on sene mukaddem Devlet-i Aliyyem re‘âyâlarından Gaytan nâm zimmînin mâlın olduğı üç direkli ta‘bîr olunur bir kıt‘a sefînesi ve Nemçe bayrağı ve patentesiyle Maltaludan ahz ve istirkāk olundu diyü bi’d-defe‘ât Der-aliyyem ref‘-î refa‘-i iştikâ ve tazallim idüp lâkin zimmî-i mesfûrun Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh ile bu vechle muhâsamahalar bî-vech-i şer’i ve su’âl dahi terettüb itmediğine kibel-i şer’den cevab virilmiş iken mücerred tahsîl-i rızâ-yı hümâyûnum içün zimmî-i mesfûra teberru‘an on bin kuruş virüp ibrâ’-i zimmet birle Mahmud Paşa Mahkemesinde yedine bir kıt‘a hüccet-i şer‘iyye virildüğin bildirüp şer‘iyyenin mazmûnu Der-i devlet-medârıma i‘lâm ve mûcebince mesfûrun husûs-u mezbûr içün mu‘âraza‘sı men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve husûs-ı mezkûr mukaddemâ ne vechle zabt ve faysal virilmiş ise i‘lâm olunmak üzre sâdır olan fermân-ı

âlîye binâ'en Cezayir-i Bahr-ı Sefîd'den ve Meis Cezîresi ahâlîsinden olup İstanbul'da Zindân kapusı hâricinde misâfiren mütemekkin Gaytan veled-i Yuvan nâm zimmî Mahmud paşa Mahkemesinde Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh tarafından husûs-ı âtîyü'l beyânda vekîl olduğı İbrahim Efendi İbn-i El-Hâc Ali ve Süleyman bin Mustafa dimekle ma'rûf kimesnelerin şehâdetleriyle sâbit olan Nemçe devletinin Âsitâne-i aliyyemde baş tercümânı olan Momaris veled-i Momaris muvâcehesinde üzerine dâ'va ve takrîr-i kelâm idüp târîh-i kitâbdan on sene mukâddem mâlın oldığı üç direkli ta'bîr olunur sefînesiyle Bahr-ı Sefîd'de âmet şüd ve ticâret içün Frengistan cânibine varmak murâd itmekle, târih-i mezkûrda Nemçe Çâsârı tarafından Âsitâne-i aliyyemde Nemçe kapu kethüdâlığı ile ikāmet iden Talman nâm kapu kethüdasından adâvet üzre olan mel'un emîn olup ta'arruz olunmamak içün patente ta'bîr olunur yol kâğıdı talep eylediğinde ol dahi sefînesinin mâ'lûmü'l mikdâr mellâhı Efrenç olmak şartıyla ber-vech-i muharrer sefînesiyle âmed şüdüne ve Frengistan'a ticâret ile varmasına âhârdan ta'arruz olunmamak içün patente ta'bîr olunan yol kâğıdı virmekle mesfûr dahi zikr olunan sefînesiyle Bahr-ı Sefîd'e çıkup Atina nâm mahalle varup ve andan Âsitâne'ye avdetinde esna-i tarîkde İspanya'ya tâbi' Malta korsânına müsâdefe eyledüğinde korsan-ı mesfûr cevâbında, yedeğimde olan patenten Frengistan'a varmağı müş'ir ve sefînen derûnunda olan mellâhlardan dahi ancak yedi nefer Efrenç olup ve yolun dahi muhâlif olmağla hilâf-ı şartdır diyü mecmü'an seksen kîse akçe kıymetlü sefînesiyle derûnunda olan ber-mûceb-i- defter-i müfredât eşyâ-yı ma'lûmesini ahz ve zabt ve Malta'ya götürdükde mesfûr dahi târih-i mezbûrde sefîne-i mezkûre ile eşyâ-yı merkūmesini bundan akdem müteveffâ Çâsâr-ı mûmâ-ileyh hayâtında Kapu kethüdâsı merkūm Talman tarafından yedinde patentesi oldığına binâ'en talep ve da'vâ eyledğinde Çâsâr-ı mûmâ-ileyh dahi sefînesiyle eşyâ-yı merkūmesini istirdâd ve istiklâs içün (…) Maltalu dahi kāide-i erbâb-ı deryâ üzre sefîne-i merkūme sahîh şikârımızdır diyü cevâb virüp ve mesfûr sefîne-i mezbûre ile eşyâ-yı merkūmesini el-yevm Devlet-i Aliyyemde mârrü'z zikr Nemçe Devleti'nin umûrını rü'yete mûmâ-ileyh Penkler vekîl olmağla binâ'en-aleyh hâlâ mûmâ-ileyh Penkler'den talep eyledikde müdde'î merkūm Gaytan'ın (…) Penkler'den eylediği da'vâsı meşrû'a olmayup şer'an merkūm Penkler'e sü'âl dahi teveccüh itmemekle mûcebince müdde'î-i mesfûr Gaytan bî-vech-i mua'razâdan men' olundukdan sonra mesfûr Gaytan yine meclis-i şer'de merkūm Momaris muvâcehesinde iâde-i kelâm idüp Kapu kethüdâsı olan merkūm Penkler husûs-ı mezbûrda mağdûr nice vâkıf olmağla, Macar ve Çeh kraliçesi müşârün-ileyhâ tarafından vekâleti hasebiyle def'an li'l-nizâ' mesfûre ve karındaşı Dimitri'ye on bin

guruş teberru‘an def‘ ve teslîm ve ol dahi ahz ü kâbz ve istihlâk idüp sefîne-i mezkûreye ve derûnunda olan bi’l cümle emti‘a ve eşyâya ve kıymetlerine ve husûs-ı mezbûra müte’allik âmme-i de‘âvî ve kâffe-i mütâlebât ve eymân ve muhâsamâtdan mesfûr Gaytan ve aseleten ve karındaşı mesfûr Dimitri ile sefînesinde bulunan malûmü’l-esâmî mellâhlar tarafından husûs-ı mezbûra ibraya vekîl oldığı vech-i şer‘î üzre ve tarîk-i mer‘i üzre sâbit olmağla, vekâleten Kraliçe-i müşârün-ileyhânın ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh Penkler ve baş tercümân vekîl-i merkūm Momaris’in zimmetlerini ibrâ-i âmme ile ibrâ ve iskāt eyledüğinde müvekkil-i merkūm Penkler ve vekîl-i merkūm Momaris dahi mesfûr Gaytan’a teberru‘an medfû‘u olan meblâğ-ı müstehilin mezbûr on bin guruşa müte‘allik âmme-i deâvî ve kâffe-i mütâlebât ve eymân ve muhâsamâtdan mesfûr Gaytan’ın ve müvekkilleri ve karındaşı mesfûr Dimitri’nin ve sa’irlerinin zimmetlerini ibrâ-i âmme ile ibrâ ve iskāt idüp fîmâ-ba‘d husûs-ı mezkûr içün iki tarafın âharı ile vechen mine’l-vücûh ve sebeben mine’l esbâb kat‘â nizâ‘ ve husûmeti kalmamışdır dedikde ol dahi tasdîk eylediği bin yüz elli beş senesi Recebü’l-fercânın dördüncü günü mahkeme- hüccet olunduğun kıdvetü’n-nüvvâbü’l-müteşerrâ‘ide Mahmud paşa Mahkemesi’nde nâ’ibü’ş-şer‘ olan Mevlânâ Mehmed Hıfzı *zîde ilmühu* ilâm itmeğin, ilâmı mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene [1]155

[20]

63

Âsitâne’den Nemçe hudûdına varınca vâkı‘ olan vüzerâ-yı izâm ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından David veled-i Yosef nâm bir nefer tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ba‘dehu Âsitâne-i sa‘âdetimden dahi bir mikdâr emti‘a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup iki nefer hidmetkârıyla girü Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve gümrüğü edâ olunmuş metâ‘ından mükerrer gümrük talep olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, imdi; mesfûr her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise kendüsine ve iki nefer müste’men âdemîsine ve libâs ve davârlarına dahl ü ta‘arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn gümrüğü edâ olunmuş metâ‘ından mesfûr mükerrer gümrük ve cizye ve bâc

ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve bahren ve nehren mürûrlarına mümâna'at itdirilmeyüp himâyet ü sıyânet olunmak bâbında mu'tâd üzre fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri B sene [1]155

64

Hâlâ Bosna Vâlîsi Sâdr-ı esbâk Vezîr Yeğen Mehmed Paşa'ya ve Belgrad Muhâfızı Vezîr Mustafa Paşa'ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l istimrârım ile Nemçe Devleti beyninde mün'akid olan musâfât ve muvâlât muktezâsınca nehb ü gâret ve re'âyâya ta'addî olunmamak husûs-u muhkem men' ve mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp ve gasp olunan eşyâsı her ne ise ihtimâm ile buldurılup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirilüp ve zâbıtân ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyüp ve tarafeyn re'âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re'âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertîb olunup ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geline ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes'ûl ü mu'âteb olup azl ve hakkından geline diyü Nemçelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda musârrah ve meşrût iken bu halâlde Nemçelü'den Hanken(?) nâm Nemçe binbaşısının zevcesi Baronise iki nefer âdemîsi ma'iyyetiyle kendü karyesinden Beçka nâm mahalle gider iken esnâ-yı râhda Bosna cânibinde vâkı' Eskofil(?) sükkânından kuttâ'-ı tarîk eşkıyâsından ser-cem'iyyetleri olan Yovan Masnobet(?).ile (…) rüfekāsı ve validesi Marko Tozik(?) ve Gabriyel ve Çenubeç ve Yoska ve dahi ba'zı hevâdârları zuhur ve üzerlerine mecmû' ve mesfûreyi mâ'iyyetinde olan mesfûrân ile ahz ve darb ve enva' ve tahvîfât ve ta'addiyat cevr ü eziyyet ve Berudaç(?) nâm mahall kurbuna ihzâr ve bedel-i halâs olmak üzre iki bin aded florini ta'bîr olunur malûmü'l mikdâr akçe mesfûrenin karyesinden cebren getürtüp meblâğ-ı merkūm ile bir mikdâr sîm âvânını ahz ve ba'dehû ıtlâk itmeleriyle Nemçelü tarafından bi'd-defe'ât talep olundukda sârıklar ma'lûm değildir diyü bahâne ile def' olunup henüz ihkāk-ı hâk olunmamağla eşkıyâ-yı mesfûre ahz ve emvâl-i magsûbe-i mezbûre zuhûra getirilüp istirdât olundukdan sonra muhkem haklarından gelinmek içün hâlâ Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü

a‘yanü’l-milleti’l-Mesîhiyyeden Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* inhâ ve emr-i şerîfim südûrını istid‘â itmeğin, imdi; siz ki vezîrân-ı müşârün-ileyhâsız; mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bu misillü hasârete cesâret iden şakîleri her kangınızun hudûdu dâhilinde bulunurlar ise bî eyyi hâl gâsb eyledikleri meblağ-ı mezbûr ve sâ’ir eşyâ her ne ise zuhûra getürilüp istirdâd olundukdan sonra ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre muhkem haklarından gelinüp fîmâ-ba‘d hudûdınız dâhilinde ahidnâme-i hümâyûna mugâyir harekete cesaret idenleri te’dîp ve gûşmâllerine mübâderet ve şerâ’it-i müsâlahanın devâm ü istikrârına sa‘y u dikkat ve keyfiyet-i ala vukū‘ihi’ Der-i devlet medârıma i‘lâm ü işâret idüp ihmâl ü tekâsülden ittikā vü mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene [1]155

65

Bosna Vâlîsi Sâdr-ı a‘zam-ı esbâk Vezîr Yeğen Mehmed Paşa’ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrârım ile Nemçe Devleti beyninde mün‘akid olan musâfât u muvâlât muktezâsınca nehb ü gâret ve re‘âyâya ta‘addî olunmak husûs-ı muhkem men‘ ve mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurılup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirilüp ve zâbit ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hâk eyleyüp ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmak ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertîb olunup ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geline ve zâbit ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl **[21]** ü tekâsül iderler ise mes’ûl u mu‘âteb olunup azl ve hakkından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve meşrût iken Bosna vâlîsi ahâlîlerinden Nemçe re‘âyâlarına bu esnâlarda nice ta‘addî ve mazarrat ve ber mûceb-i defter îsâl-ı hasâret vâkı‘ olmağla, icrâ-yı hakk olunup ba’de’l-yevm bu makūle şekāvet ü ta‘addî men‘ u def‘ ve himâyet olunmamak içün hâlâ Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* inhâ ve ol bâbda emr-i şerîfim sudûrını istid‘â itmeğin, imdi; sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bu misillü ta‘addî ü hasârete cesâret iden her kim olur ise olsun hâvza-i hükûmetinde buludukları mahalde bi-eyyi hâl ahz ve ele getürilüp Nemçelü’den

gâret eyledikleri şeyleri zuhûra getürüp istirdâd ve muhkem haklarından gelüp küllîyyen ta‘addîlerin men’ ü def’ve fîmâ-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn harekete cesâret idenleri zecr ü men‘ ve şürût-ı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince haklarından gelüp şerâ’it-i musâlahanın ilâ-mâşâ’allâhü te‘âlâ devâm ü istikrârına becl-i cell-i himmet eylemek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene [1]155

66

Bir sûreti Belgrad Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa’ya vech-i meşrûh üzre.

67

Elli altı senesine mahsûben dahi vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virilmişdir.
Fî evâsıtı Ş sene [1]156

Topçubaşı *dâme mecdühu* ve Haslar kâzası muzâfâtından terkos ve ( ) nâ’ibleri ve Galata voyvodası *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyelerinde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzirin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virüldiği mastûr u mukayyed bulunmağın, vech-i meşrûh üzre elli beş senesine mahsûben def‘a-i vâhidesi nakline mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâsıtı N sene [1]155

68

Vidin Muhâfızı Sâdr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl idüp; bu def‘a tahlîs ü ıtlâk olunan sekiz nefer Nemçe üserâsını bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârına irsâl murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; üsârâ-yı mesfûrun her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mürûr u ubûrlarına mümâna‘at ve libâs ve davârlarına ta‘arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bâc ve cizye ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle

ta‘addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle alıvirilüp kemâl-i emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunmayup mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı N sene [1]155

69

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad’dan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyh Beç cânibinden ba‘zı zehâ’ir ve eşyâ irsâl olunmak üzre olmağla, zehâ’ir-i merkūme Belgrad’a vusūlünde tahmîl eyledüği üç aded öküz arabasıyla Âsitâne-i sa‘âdetime nakl murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri N sene [1]155

70

Varna kādısına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâsın her kangı milletin iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ‘ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfâ‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üç akçeden ziyâde talebiyle kat‘â rencîde vü remîde olunmayup ve Nemçe diyarından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrüğü Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfem Vidin Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt olmağla, bu esnâda Âsitâne-i sa‘âdetime tevârüd iden Nemçe tüccârımızın doğru İstanbul’a getürdikleri **[22]** emti‘a ve eşyâlarından o tarafda sâ’ir mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla akçelerin ahz ve İstanbul’a geldiklerinde dahi îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ idüp ol-vechle kendülerine

gadr-ı küllî olmağla, mugâyir-i evâmir-i şerîfe o tarafdan alınan gümrük akçelerinin istirdâdıyçün müta‘addîd evâmir-i şerîfem sudûrundan sonra yine ol-vechle mu‘ârazâdan hâlî olmamalarıyla fîmâ-ba‘d Âsitâne-i sa‘âdetim’e bey‘ içün getürecekleri eşyâların ol taraflardan gümrük mutâlebe olunmamak üzre bundan esbâk sâdır olan emr-i şerîfe Varna Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt ve mazmûn-ı münif-i infâz ü icrâ olunmak içün mukaddemâ istirhâm ve Dîvân-ı Hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; minvâl-i muharrer üzre oldığı mukayyed bulunmağla, vech-i meşrûh ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün bundan akdem mufassal u meşrûh emr-i şerîfim sâdır olmuş iken bu def‘a Nemçe tüccârından Âsitâne-i sa‘âdetime kanarya tuyûru getüren tâcir Varna’ya vürûdunda Varna gümrükçüsü olan Halil nâm kimesne mugâyir-i evâmir-i aliyye cebren yirmi sekiz guruşun ve ba‘dehu yine Nemçe tüccârından Yuvan veled-i Nikola nâm tâcir gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne edâ eylemek üzre doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdüği revgan-ı sâde ve asel ve sâ’ir eşyâsından gümrükçü-i merkūm cebren yirmi kuruşunu ahz eyledüğin bildirüp gümrükçi-i mezkûrun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn aldığı meblağ-ı mezbûr mâ‘rifet-i şer‘le girü tamâmen istirdâd olunmak bâbında emr-i şerîfe recâ eyledüğin ecilden mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]155

71

Battal buyruldu Beğlik tarafında mahfûz ve Mühimme cüz‘ünde dahi mukayyeddir.

Hâlâ Bosna Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Yeğen Mehmed Paşa’ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyyemle Nemçe Devleti beyninde mukaddemâ akd olunan şürût-ı musâlahada nehb ü garet ve re‘âyâya ta‘addî olunmak husûsu muhkem men‘ ve mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurılup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirilüp ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtiraz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyüp ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertib olunup ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geline ve zâbıt ve baş

olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmal ü tekâsül iderler ise mes‘ûl ü mu‘âteb olup azl ve hakkından geline diyü Nemçelü’ye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve meşrût iken bu def‘a Devlet-i Aliyyeme tâbi‘ olan Sırp re‘âyâsı ta‘addî vü tecâvüzden hâlî olmayup bundan mukaddemce bir gice nısfu’l-leylde Nemçe arâzîsinde olan Dirok nâm karyeye varup mahall-i mezbûrda olan Nemçe zâbıtını ahz ve eşyâsını nehb ü gâret ve bundan başka menzili Yâkub nâm âdemîn hânesini basup cümle eşyâ ve nükūdını ve iyâlini ahz ve ba‘dehu mesfûrun ıtlâkıyçün bin aded kara guruş taleb ve virmeğe kudreti olmadığından akrabâsından istidâneye mecbûr olup ve kezâlik Zemin ahâlîsinden Konstantin nâm âdem bir nefer hidmetkârıyla müsâlaha ve rü’yeti içün Çingâne adasından mürûr ider iken Nemçe hudûdları dâhilinde mesfûru dört nefer Yeniçeri ihâta ve hidmetkârını cerh itdikden sonra beşyüz kara guruşunu gasb itdikleri ve bundan evvel keyfiyeti Der sa‘âdetime i‘lâm olunan harâmî başı bir nefer zemin kasâbını ahz ve hudûd-ı İslâmiyyeye getürür iken ba‘zı Nemçelüler tahliyesine say‘ ile darb ve kıtal vâkı‘ olmağla, esnâ-yı mu‘arrekede kassab-ı merkūm ve hidmetkârı helâk olup haydûdlar firâr eyledikleri ve bundan gayrı iki ay mukaddem olan otuz bir nefer Bosnavîler kendü taraflarına ilticâ iden ba‘zı Nemçe re‘âyâsının mukaddemâ Nemçe’de iken sâkin oldukları mahallerde ba‘zı diğer bânlarda alâkaları olmak bahânesiyle Nemçe hudûdına varup Estertiyar(?) nâm mahal ahâlîsinin ve diğer bânlarını ahz ve mahallerine nakl eyledikleri ve ba‘zı Nemçe re‘âyâsı askerîden iken ile Gradişko taraflarına firâr ve şurût-ı mu‘âhedeye mugâyir kabul-birle hâlân bu hâlde sâ’ir Nemçe askerîsinin dahi firârlarına vesîle oldığı hâlâ Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler tarafından inhâ ve bu misillüler haklarında ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunu icrâ ve iktizâ idenlerin haklarından gelinüp ve füruht iden Nemçe askerîsi taraflarına redd ü teslîm ve hudûdların nizâ‘mına say‘-ı beliğ olunmak ve fîmâ-ba‘d bu makūle firâriler kabûl olunmayup ve mesfûrlar haydûd ve eşkiyâya şerik ve rehnümâ ve Nemçe hudûdlarına îrsâl-i mazarratları hüveydâ olmağla, bundan böyle şekāvetleri men‘ olunmak bâbında sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; sana ve Belgrad muhâfızına hitâben evâmir-i aliyyemle keyfiyet sipâriş ve te’kîd olunmasını istid‘â ider, hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna harekete cesaret idenler ve Nemçe askerîsinden firâr-birle hudûd-ı İslâmiyye’ye gelenler Belgrad hudûdunda bulunurlar ise teftîş ü tefahhus olunarak ahz ve ele getürilüp haklarında şürût-ı mu‘âhedeyi icrâ ve ihkāk-ı hak ve haklarından gelinmesi lâzim gelenlerin haklarından gelmek ve teslîmi iktizâ idenler taraflarına redd ü teslîm olunmak şerâ’iti mu‘âkedeye ve hudûdların nizâmına kemâ-yenbağî ri‘âyet ve

muktezâsı ve bir hoşça muhâfaza ve himâyet olunmak bâbında Belgrad Muhâfızı Vezîrim Mustafa Paşa'ya mufassal u meşrûh başka emr-i şerîfimle tenbîh ü te'kîd olunmağla, imdi; sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; işbu emr-i şerîfim vusūlünde sen dahi ber-vech-i muharrer mugâyir-i şurût-ı musâlaha şekāvet ve harekete cesâret iden sâlifü'z-zikr haydûdlardan ve sâ'irlerden Bosna hudûdunda bulunanları gereği gibi teftîş ü tefahhus iderek alâ irsâl elbette ve elbette ahz ve Nemçelü'den gasb ü gâret eyledikleri emvâl ve eşyâyı buldurdup bi't-tamâm defteriyle hudûda karîb bulunan Nemçe Ceneraline veyâhûd zâbıtânına teslîm ve o makūlelerin ber-mûceb-i şurût musâlaha muhkem haklarından gelüp ve Nemçe askerîsinden firâr-birle Bosna hudûdına gelmiş var ise anı dahi bulup ahidnâme-i hümâyûn muktezâsı üzre Nemçelü tarafına redd ü teslîm idüp ve fîmâ-ba'd mugâyir-i şurût firâr ile gelenleri kabûl ve himâyet itmeyüp ve hudûdların nizâmına ve tarafeynin âsâyiş ü itmînânına kemâ hüve hakkıhu ri'âyet ve mugâyir-i şurût-ı mu'âhede harekete cesâret idenler zecr ü te'kîd-birle def' u ref'e mübâderet ve dâ'imâ şerâ'it-i musafâtın istikrârına ihtimâm ü dikkat ve bu husûsların ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince temşiyet ü itmâmını ve der-i devlet-medârıma i'lâm ü işâret eyleyüp hâsılı Devlet-i Aliyyeme tâbi' olanlar taraflarından fîmâ-ba'd şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Nemçelü câniblerine zerre kadar ta'addî vü tacâvüz olunmasına aslâ ve kat'â rızâ-yı hûmâyûnum olmamağın, bu mühimm-i hatîrde sen dahi mezîd-i ikdâm ve işbu fermânı âlî-şânımın icrâ vü tenfîzine vüfûr-ı ihtimâm ve ser-i mû ihmâl ü tekâsülden gâyetü'l gâye ittikā-i tamm olunmak bâbında.

Fî evâhiri Za sene [1]155

72

Bir sûreti

Belgrad muhâfızı Vezîr Mustafa Paşa'ya

[23]

73

Hâlâ Bosna Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Yeğen Mehmed Paşa'ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyyemle Nemçe Devleti beyninde mün'akid olan müsâlaha şurûtunda iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler ve Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâlarından her kangı milletden iseler berren ve bi'l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve Roma İmparatoru'nun

memâlikine râhî olan Devlet-i Aliyyem re‘âyâsı ve tüccârına dahi bu vechle mu‘âmele oluna ve Devlet-i Aliyyem tüccârından Nemçe memleketlerinde ticâret idenler her hâlde mahmî ve mahrûs kılınalar diyü musarrah ve meşrût olup lâkin bu halâlde Devlet-i Aliyyeme tâbi‘ ba‘zı tüccâr tâ’ifesi Nemçe hudûdlarına vardıklarında mu‘tâd üzre nezâret mahallerine varup ahidnâme şurûtu üzre götürdükleri emti‘anın gümrüğünü edâ eylemek üzre iken mücerred resm-i gümrüğü edâ eylememek kasdıyla tarîk-i câddeden inhirâf ve mahfî tarîkden Nemçe hudûduna duhûl ve bu takrîble veya hastalığı sirâyetine ve âdem-i emniyetine bâ‘is olur diyü Kraliçe Kapu kethüdâsı ( ) inhâ ve bu misillüler men‘ u def‘ ve hudûdların nizâmına kemâ-yenbağî ri‘âyet olunmak bâbında sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin; sana ve Belgrad muhâfızına hitâben evâmir-i aliyyem sudûrunu istid‘â itmekle, husûs-ı mezbûr Belgrad muhâfızı vezîrim Pîr Mustafa Paşa’ya başka emr-i şerîfim tenbîh olunmağla, sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; sen dahi Bosna eyaletinde ticâret tarîkıyle Nemçe diyârına âzim olan Devlet-i Aliyyem tüccârı fîmâ-ba‘d ber-vech-i mu‘tad emti‘alarıyla doğru nezâret ta‘bîr eyledikleri mahallere varup ahidnâme-i hümâyûn şurûtları üzre gümrüklerin edâ idüp mû‘tâda mugâyir tarik-i câddeden udûl ü inhirâf eylemeyüp ve mahfî tarîkden Nemçe hudûdlarına gitmeyüp her hâlde mu‘tâd üzre hareket eylemelerini muhkem tenbîh ü te’kîd iderin tüccâr mâddesini mu‘tâda muvâfık vech üzre tesviye vü tanzîme mübâderet ve hudûdların nizâmına ale’d-devâm nezâret idüp musâlaha-i merkūmeye halel virecek hâllerinin küllîyen def‘ u ref‘ine ikdâm ve şurût-ı musâfâtın devâm ü istikrârına fevka’l-gâye ihtimâm-ı tâmm eylemen bâbında.

Fî evâsıtı L [1]155

74

Bir sûreti

Belgrad muhâfızı Vezîr Pir Mustafa Paşa’ya, Belgrad hudûdlarında.

75

Rusçuk kādısına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâsı her kangı milletden iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve

tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrüğü Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfem Vidin Mahkemesinde sicill i mahfûza sebt olunmağla, bundan esbâk Âsitâne-i sa‘âdetime tevârüd iden Nemçe tüccârının doğru İstanbul’a getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından Vidin ve sâ’ir mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn ve evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla akçelerin ahz ve İstanbul’a geldiklerinde dahi îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ idüp ol-vechle kendülere gadr olunmağla, mugâyir-i evâmir-i şerîfe ol taraflarda alınan gümrük akçelerinin istirdâdı içün müta‘addîd evâmir-i aliyyem sudûr itmiş iken yine ol-vechle mu‘âraza vü rencideden hâlî olmamalarıyla fîmâ-ba‘d Âsitane-i sa‘âdetime bey‘ içün getürecekleri eşyâdan ol tarafda gümrük mutâlebe olunmamak üzre bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfim Vidin Mahkemesinde sicill-i mahfûza sebt ve mazmûn-ı münîfi infâz ü icrâ olunmak içün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i şerîfim virilmiş iken bu def‘a Erdel tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘adetime bey‘ içün getürdüği bir mikdâr revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ’ir zahîre makūlesiyle Rusçuk’a vürûdunda ve Rusçuk Gümrükçü’nün yedinde olan emr-i şerifin târîhi cedîd değildir diyü illet ü bahâne ve hilaf-ı emr-i âlî gümrük nâmıyla elli guruşun ahz ve ol-vechle gadr eyledüğin bildirip gümrükçü-i merkūmun hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla aldığı elli guruşu tâcir-i mesfûra istirdâd ve alıvirilüp ta‘allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i şerîfim virüldiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermânı âlî-şânım sâdır olmuşdur

Mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmirî aliyye gümrük nâmıyla aldığı meblağ-ı mezbûru girü tâcir-mesfûra ma‘rifet i şer’le redd ü teslîm itdirüp ve fîma-bâd Nemçe tüccârının doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürecekleri emti‘a ve eşyâların mâdâmki ol tarafda bey‘ itmeyeler, hilâf-ı evâmir-i şerîfe ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol tarafda

gümrük mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmeyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle amel olasın.

Fî evâhiri Z Sene [1]155

[24]

76

Belgrad Muhâfızı Vezîr Pîr El-Hâc Mustafa Paşa'ya hüküm ki:

Devleti Aliyyemle Nemçe Devleti beyninde mün'akid olan şerâ'it-i musâlahada nehb ü garet ve re'âyâya ta'addî olunmak husûs u muhkem men' ve mütenebbîh olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirilüp zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyüp ve tarafeyn re'âyâsından müfsid ve âsî ve bed-hâh olanlar iki cânibden dahi kabûl ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re'âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertîb olunup ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geline diyü meşrût iken halâlde Peterkelas(?) nâm Nemçe askeri zâbıtı Nemçe tarafından Böğürdelen Kal'ası'na firâr itmekle derhâl yeniçeri neferâtından dört nefer ve yerlüden dahi yirmi nefer kimesneler zâbıt-ı mesfûr ile ma'an üç aded kayıklara silâh u bisât ile gice vaktinde Visvaç(?) nâm Nemçe karyesini basup Pander neferâtından birini helâk ve üç neferini dahi mecrûh itdiklerinden sonra üç nefer pander ve bir nefer zâbıtlarını dahi ahz ü bend ve ma'an getürdiklerinden gayrı karye-i mezbûre ahâlisinden on iki aded hânenin iyâllerini hudûd-ı İslâmiyye'ye nakl ve müdâfa'a hudûdunda olanların hânelerini nehb ü gâret hayvânâtların sürüp Morok(?) nâm kalnak kapudânlarından imdâdlarına ta'yîn ve irsâl olunan pander neferâtı tarîkıyle fesâdları mündefi' olmağla, husûs-ı mezbûr içün Böğürdelen mütesellimine teşekkî-birle âdem gönderdiklerinde mütesellim-i merkūm çendân(?) ihtimâm itmeyüp ancak bir nefer panderi zâbıtı ile Nemçelü tarafına teslîm ve mâ'adâ iki neferini yanında alıkoyup ve irtesi gün firâr iden Nemçe zâbıtı mesfûr otuz nefer müsellah ehl-i İslâm ile tekrâren kayıklara süvar ve Novaç(?) nâm mahâllde vâkı' Nemçelü değirmenlerine varup gice vaktinde pander neferâtını basup mesfûrları ahz ü bend ve değirmenlerinden otuz çuval zabt ve mısır [ve] buğdayların ahz ve kendü taraflarına nakl itmeleriyle husûs-ı mezbûr te'kîd-i ekîd ile men' olunmadıkça bu misillü ta'addîyâtdan hâlî olmayacakları bedîhiyâtdan olduğun hâlâ Macar ve Çeh

Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler inhâ ve Nemçe Devleti tarafından hudûd-ı İslâmiyyede olan re‘âyâya kat‘â tecâvüz olunmamak ve dostluk rüsûmuna ri‘âyet olunmak üzre Nemçe re‘âyâsına taraflarından muhkem tenbîh ü te’kîd olındığını ittibâ zımında taraf-ı Devlet-i Aliyyemde dahi bu gün hâletin def‘u refî‘ine ihtimâm olunmasını istid‘â ider. Fi’l-hâkika bâlâda mezkûr şurût-ı musâfât-ı lâzimesince bu misillü ta‘addîyâtdan def‘u refî‘i ve tarafeyn re‘âyâsından âsî ve bir bed-hâh olanların iken cânibden dahi kabûl olunmaması ve hilâf-ı şurût-ı musâfât harekete cesaret idenlerin ber mûceb-i ahidnâme te’dîb ü tenkilleri ve vâcibe-i zimmet-i saltanatım idiği bi’l-bedâye zâhir ü âşikâr ve sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; bu husûslara mürâ‘ât tahrîbine mültezim-i mülûkâne olduğu sâ’ire nisbet ile sana vâzıh u bedîdâr olmağın, işbu emri şerifim ( ) ile vâsıl olduğu ânda mugâyir-i şurût-ı müsâlaha firâren gelen zâbıt-ı mesfûr ile iki nefer Nemçelü pandorlarını alâ eyyi hâl buldurup bilâ-ihmâl Nemçeli tarafına teslîm ve vâkı‘ olan hasâreti dahi tahsil ve taraflarına redd itdirdikden sonra bu misillü hilâf-ı şurût-ı müsâlaha harekete cesâret iden Devlet-i Aliyyem tâbi‘lerini dahi tecessüs-birle bulup muktezâ-yı şurût-ı ahidnâme üzre te’dîb ve fîmâ-ba‘d havza-i hükûmetinde olan hudûdlarda bunun gibi mugâyir-i şerâ’it-i müsâleme bir güne âhvâl ü âsâr etmemek zuhur itmemek üzre Devlet-i Aliyyem tevâbi‘ini muhkem zabt u rabt iderek etrâf ü eknâfa tenbîh-i ekîd ile herkesi men‘ ve tahzîr idüp senden me’mûl olan âsâr-ı rüşd ü rü’yet ve etvâr-ı fikr ü hamiyyet-i lâzimesince hayla-i hükûmetinde bu misillü hâdisâtdan vukū‘uyla sâmi‘a-i Devlet-i Aliyyemi tahrîşden begayet mübâderet ve şerâ’it-i mu‘âkadenin kemâ yenbağî te’dîbe istikrârına bezl-i cell-i himmet himmet eylemen babında.

Fî evâhiri Za sene [1]155

77

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Rusçuk ve Silistre Niğbolu ve Varna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kādılara ve iskele ve gümrük emînlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhe arz-ı hâl gönderüp; tarafeynin-i tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyyeden iştirâ idüp vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def ‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebe ve sâ’ir müste’menlere müsâ‘ade olundığı üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ‘adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ’ire mutâlebesiyle kat‘â rencîde olunmayalar ve bu kâ’ide tarafeyn tüccârı hakkında mer‘î

vü mu‘teber tutıla diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olup ve mesfûrların vilâyetlerinden İstanbul’a ve havâlîlerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil oldığına binâ’en emti‘alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ’ir hudûd başlarında vâkı‘ olan iskelelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yere götürüp füruht itmeyüp doğru İstanbul’a getürmeleri mu‘ayyen olan metâ‘ın olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri taraflarından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcebince Dîvân-ı hûmâyûnum tarafından dahi emr-i şerîf virilmiş iken bu def‘a Nemçe tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir iki nefer müste’men hidmetkârıyla Erdel tarafından bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ’ir bu misillü eşyâyı Nemçe hudûdundan doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürmek murâd eyledüğinde mugâyir-i şurût-ı ahidname-i hûmâyûn esnâ-yı râhda vâkı‘ gümrükçüler gümrük mutâlebesiyle ve cizyedârlar cizye ve sâ’ir bahâne ile rencîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at itmeleriyle ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eyledikden sonra zehâ’ir-i merkūmeyi kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak içün Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin bundan akdem istid‘âsına binâ’en emr-i şerîfim sâdır olmuş iken yine ol-vechle mu‘ârazadan hâlî olmamalarıyla tâcir-i mesfûr Yovan Nikola bu def‘a dahi Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr revgan-ı sâde ve don yağı ve asel ve sâ’ir ol makūle eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâsından ol taraflarda gümrük talebiyle ve ikrâm akçesi nâmıyla hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i evâmir-i aliyye akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [1]155

Bu bâbda mukaddemâ sâdır olan evâmir ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel dahi vech-i meşrûh tâcir-i mesfûr zehâir-i merkūmeyi mâdâmki ol tarafda bey‘ itmeye, doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği zehâir-i mezbûrenin ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre zikr olunan iskelelerde ve âhar mahallerde gümrük ve ikrâm akçesi talebiyle ve esnâ-yı râhda cizyedârlar ve sa’irleri taraflarından mugâyir-i ahidnâme-i

hümâyûn akçe mutâlebesiyle ve sâ'ir bahâne ile bir dürlü rencîde vü remîde ve mürur-ı ubûrına mümâna'at ve ber vech-i (…)

[25]

78

İstanbul ve Galata mollâlarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Vidin tüccârından es-Seyid Ali nâm kimesne bundan akdem esnâ-yı ihtilâlden Kara ova nâm mahalde ber-mûceb-i defter mâlûmu'l-mikdâr nukūd ve eşyâm gasb u garet olundu diyü bi'd defe'ât iddi'â ve bu âna gelince faysal virilmemekle, Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh musâfâta ri'âyeten merkūmı ırzâ içün tarafından teberru'an iki bin guruş virüp bi't-terâzî kibel-i şer'den meradan yedine bir kıt'a ibrâ-yı zimmet-birle hüccet-i şer'iyye virüldüğin bildirüp husûs-ı mezbûr içün verilen hüccet-i merkūmenin mazmûnu ilâm ve mûcebince yedine emr-i şerîfim virilmek bâbında istirhâm ve vilâyeti Anadolu'da Alâiye Kal'asında Soğancı mahallesi ahâlisinin Vidin tüccârından olup mahmiye-i İstanbul'da Sultan Mehmed kurbunda misâfiren sâkin-i merkūm es-Seyyid Ali İbn-i El-hâc Mustafa nâm kimesne kıbel-i şer'den Mürsel Mevlânâ Abdullah *zîde ilmuhûnun* mahmiye-i mezbûrede Kumkapu kurbunda Kazâncı mahallesinde vakı' iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir hâlâ baş defterdârım olan Ali Cânibî *dâme uluvvühûnun* hânesinde dâmlarına mahsûs odada akd eylediği mahsûs meclis-i şer'de Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan mûmâ-ileyh Dö Penkler tarafından husûs-ı âtiyü'l beyânında tasdîke değin ve kemal olduğu El-Hâc Mustafa bin Mehmed ve el-Hâc Halil bin Ahmed şehadetleriyle sâbit olan Tercümân Memaris veled-i Memaris muvâcehesinde ben bin yüz elli senesinde Nemçe Çâsârı'nın muharebeye tasaddî eylediği esnâda ticâret vechi üzre Nemçe diyârından Karayova nâm mahalde bulunup zikr olunan Karayova'da kumandan tâ'bir olunan zâbıtı benim yanımda mevcûd mâlımdan dokuz bin guruşluk gerek nukūd ve gerek yağ ve bal ve sâ'ir ber-mûceb-i defter-i müfredât eşyâ-yı ma'lûmemi nehb ü garet itdirmekle nehb ü gâret olunan eşyâ-yı ma'lûmemi bundan akdem taleb ve da'vâ sadedinde olmuş idim. El hâletü hâzihî Kapu kethüdâsı müvekkil-i mesfûr Dö Penkler mâlından teberru'an bana iki bin guruş def' ve teslîm ben dahi yedinde tamâmen ba'de'l-ahz ve'l-kabz da'vâ-yı iltisâk ve avâ'id-i mezkûreden fârig olup eşyâ-yı merkūmeye ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra müte'allik amme-i de'âvî ve kâffe-i mütâlebât ve imân ve muhâsemâtdan Kraliçe-i müşârün ileyhânın ve mesfûr kumandânın ve Kapu kethüdâsı merkūm Dö Penkler'in zimmetlerini ibrâ-i âmm râfi'u'l-hâssım ile ibrâ vü iskāt eylemedim. ihtirâm fîmâ-ba'd husûs-ı mezkûr için

vechen mine'l-vücûh kat'â da'vâ ve nizâ' ve husûmetim mukīm bu kadar ba'de'l-yevm tarafımdan bir kimesne vekâleten husûs-ı merkūm için mezkûrlarından bir nesne ahz ider ise me'hûzına ben kefîl ve zâmin olurum didikte ol dahi tasdîk eyledüğini kâtib-i tedip mezbûr mahallinde ketb ve tahrîr ve bâ'dehu ümenâ-yı şer'le meclis-i şer'a gelüb alâ vukū'ihi inhâ ve takrîr ve kıbel-i şer'den bin yüz elli beş senesi Zilhiccesi'nin on sekizinci günü târîhiyle müverrah hüccet-i şer'iyye virüldiği Mahmudpaşa Mahkemesi sicill-i mahfûzunda mastûr u mukayyed bulunduğun kıdvetü'l ulemâ'i'l muhakkıkin mahkeme-i merkūme nâ'ibi nin olan Mevlânâ Mehmed Hıfzı *zîde ilmuhû* i'lâm itmeğin, i'lâmı mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı M Sene [1]156

79

Trablusgarb beğlerbeğisine ve vâlîsine ve kādısına ve Yeniçeri zâbıtına ve sâ'ir ocak ihtiyârlarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Nemçe Devleti beyninde mün'akid olan müsâlaha şurûtuna ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel ü hareket olunup hilâf-ı sulh u salâh ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn hareketden ittikā vü mücânebet olunmak meşrût iken bir sene mukaddem Nemçe re'âyâlarından Corciyo Oharkevik Senyali(?) nâm Nemçelü Kozgedon(?) diyü ta'bîr olunur bir kıt'a sefînesiyle İtalya sâhilinde lenger-endâz ikāmet iken Trablusgarb sefâyininden bir kıt'a korsan sefînesi üzerine varup sefîne-yi mezbûreyi derûnunda mevcûd olan emvâl ü eşyâsıyla ahz ve ol tarafa nakl idip sefîne-yi mezbûrenin bahâsı ve sâhibi mesfûrun ve neferâtının hesâret olunan emvâl ü eşyânın mecmû' kıymeti dört bin yetmiş kara guruştan mütecâviz olmağla, mün'akid olan musâfât muktezâsınca sefîne-i mezbûre ile ahz olunan emvâl ü eşyâları tahsîl ve tarafına istirdâd olunmak üzre o tarafda mukīm Nederlande Konsolosuna teslîm olunmak bâbında istid'â-yı inâyet eylemeğin, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb Ocaklarına ve sâ'ir tenbîhi iktizâ iden mahallere muhkem tenbîh ü te'kîd oluna ki min-ba'd sulh ve salâhın şurûtu ve kendüler ile mahsûsan akd olunan mevâdda mugâyir bir dürlü hareketde bulunmayalar diyü bu def'a Nemçelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hûmâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Fermân-ı celîlü'l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi siz ki mîr-i mîrân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; vech-i meşrûh üzre hilâf-ı şerâ'it-i müsâlaha Nemçelü tarafından ahz olunan sefîne-yi mezbûre ile emvâl ü eşyâsı tahsîl ve tarafına istirdâd

olunmak üzre Trablusgarb Ocağında mukīm Nederlande konsolosuna teslîm ve fîmâ-ba‘d hilaf-ı sulh u salâh ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü hareketden ve Nemçelü’ye ta‘arruzdan ittikā vü mücânebet olunup mazmân-ı emr-i şerîfimle âmil olasız.

Fî evâsıtı M Sene [1]156

80

Âsitâne’den Trablusgarb Ocağı’na varınca vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Trablusgarb Ocağı tarafından İtalya sâhilinde ahz olunan sefîne husûsıyçün Antonyo Sinama(?) nâm bir nefer Nemçelünün ol tarafa irsâli iktizâ eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrına mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]156

[26]

81

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbak Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ kādılara ve nâ’iblere ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri Sikotaro(?) nâm tâcir Âsitâne-i sa‘âdetimden ba‘zı emti‘a ve eşyâyı iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince icâb iden gümrüğün tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup iki nefer müste’men hidmetkârıyla Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; tâcir-i mesfûr iki nefer müste’men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâs ve davârlarına ta‘arruz ve gümrüğü alınmış metâ‘ından mükerrer gümrük talebiyle ve bâc ve cizye ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçeleriyle aldırılup emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunup mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emri şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]156

82

Ber-vech-i arpalık Çirmen Sancağı mutasarrıfına ve livâ-yı mezbûrda vâkı‘ Mevlâna ( ) ve kādısına hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem mûmâ-ileyhin tarafından Nemçe devleti cânibine irsâl eylediği bir nefer Nemçe ulağı işbu sene mübârekete Muharrem’ül-Harâm’ının on üçüncü günü kazâ-i mezbûra tâbi‘ Semizce menziline nüzûl eyledikde mezbûrun yanında kîsesi içinde mevcûd olan yirmi yedi aded Macar altunu ve iki aded zer-mahbûb(?) ve iki cedîd guruş ile bir mikdâr parası menzilhâne-i mezbûrede zayi‘ olduğun bildirüp, sen ki mîr-î mîrân-ı mûmâ-ileyhsin; meblâğ-ı mezbûr ma‘rifetin ve ma‘rifet-i şer’le zuhûra getürilüp tahsîl ve yasakçısına teslîm olmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüğü ecilden vech-i meşrûh üzre şer‘le görülmek için emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]156

83

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def‘a tahlîs ü ıtlâk olunan Nemçe üserâsından dokuz nefer Nemçelü bir nefer yasakçı ile Rusçuk ve Eflâk hudûdundan berren Erdel cânibine irsâl murâd eyledüğin bildirüp mürûrlarına mümâna‘at olunmamak için mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [1]156

84

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kâdılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve gümrük ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri Sikotara(?) nâm tâcir Beç diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ için bir mikdâr hırdavat ta‘bîr olunan ba‘zı eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp Vidin ve Rusçuk ve sâ’ir mahallerde mugâyir-i evâmir-i aliyye ve ahidnâme-i hümâyûn gümrük mutâlebesiyle rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden imdi; tâcir-i mezbûr eşyâ-yı merkūme ile her kangınızın taht-ı kazâsınâ dâhil olur ise ol tarafda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ için getüreceği

eşyâsından mugâyir-i evâmir-i aliyye o taraflarda gümrük talebiyle rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrına mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra Sene [1]156

85

Rusçuk ve Yergöğü kādılarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri Sikotara(?) nâm tâcir birkaç sene mukaddem Bükreş tarafından alış ve viriş idüp ticâret üzre iken muhârebe esnâsında tâcir-i mezbûr mahall-i merkūmda vâkı‘ hân derûnunda mevcûd olan emti‘a ve eşyâsını sâ’ir tüccâra kıyâsen ol mahalde hıfz ve mühürleyüp vilâyeti cânibine âzim oldukda Eflâk tâ’ifesinden ba‘zıları eşyâsını hıfz eylediği mahzen ve odasının mührünü kal‘ ve açup bi’l-cümle eşyâ-yı mezbûreyi ahz ve küllî gadr ve eşyâ-yı mezkûreyi ahz iden mesfûrlar Rusçuk ve Yergöğü ahâlîlerinden ticâret tarîki üzre ol esnâda mahall-i merkūmda bulunan ehl-i İslâm tüccârının ma‘lûmları olmağla, husûs-ı mezbûr vukûf-ı tâmmı olan tüccâr-ı merkūmûndan ma‘rifet-i şer‘le sü’al ve eşyâ-yı mezbûreyi ahz idenlerin ism ü resmleri tasrîhiyle vâkı‘-ı hâl sıhhât ü ve hakîkati üzre arz u i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra sene [1]156

[27]

86

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Belgrad Muhâfızı Vezîr Pîr Mustafa Paşa’ya ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Yosiper(?) nâm tâcir üç nefer müste’men hidmetkârıyla Beç diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr billûr şişe evân getürmek murâd eyledüğin bildirüp berren ve bahren mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin, imdi; tâcir-i mesfûr üç nefer müste’men hidmetkârı ve eşyâ-yı merkūme ile her kangınızın taht ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve âdemlerine ve davârlarına ta‘arruz ve ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâ-yı mezbûreden mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye ol taraflarda gümrük mutâlebesiyle ve bâc ve cizye ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe talebiyle bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri

narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle aldırılup kemâl-i emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunup mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur

Fî evâsıtı Ra sene [1]156

87

Mısır Vâlîsi ve Kudüs-i Şerîf sancağı mutasarrıfı ve Halep vâlîsi vüzerâya Âsitâne-i sa‘âdetimden Kudüs-i Şerîfe varup gelince berren ve bahren yol üzerinde vâkı‘ mîr-i mîrân ve Mısır ve Kudüs ve Halep mollâlarına ve esnâ-yı râhda vâkı‘ sâ’ir mahallerin kuzât ve nüvvâbına ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçelüden Seros(?) nâm müste’men bir nefer hidmetkârıyla Kudüs-i Şerîf’de olan ziyâretgâhları ziyâret arzusuyla Mısır cânibinden azîmet ve ziyâret idüp ba‘dehu Halep tarafından avdet murâd itmekle mesfûr bir nefer hidmetkârıyla berren ve bahren her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise gidüşde ve gelişde esnâ-yı tarîkde ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve âdemine ve libâs ve davârına dahl ü ta‘arruz olunmayup ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizyedârlar taraflarından harâc mutâlebesiyle ve sâ’ir bahâne ile akçe talebiyle bir dürlü rencîde vü remîde itdirilmeyüp iktizâ iden zâd ü zevâdesi narh ı carî üzre rızâlarıyla satanlardan akçesiyle iştirâ itdirilüp emn ü selâmet ile hîmayet ve sıyânet olunup mürur-ı ubûrına mümâna‘at olunmamak içün mu‘ tâd üzre yol emr-i şerîfî yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]156

88

Elli yedi senesine mahsûben vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf verilmiştir.
Fî evâili C sene [1]158

Elli sekiz senesiyçün dahi vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf verilmiştir.
Fî evâili C Sene [1]158

Yeniçeri Ağası Vezîr Hasan Paşa’ya ve Hâssa Bostancı başıya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildüği üzre İstanbul’a karîb mahallerde ve iskele ve adalardan akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eyledüğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i

meşrûh üzre hükm-i hümâyûnum virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince elli altı senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘ at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [1]156

89

Ancak elli yedi senesine mahsûben vech-i meşrûh üzre emri şerîf verilmişdir.
Fî evâili C sene [1]157

Bir sûreti

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin tercümânı Momaris nâm tercümânın elli altı senesine mahsûben iki bin medre hamr içün ber vech-i meşrûh.

90

Belgrad muhâfızı ve Rumili vâlîsi vezîrâna ve Belgrad’dan Niş’e ve Niş’den Sofya ve Sofya’dan Filibe ve Filibe’den Edirne ve Edirne’den Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan mevâlîye ve kuzât ve nüvvâba ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârlarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin hânesine lüzûmu olan ba‘zı eşyâ ve eşrebeye müte‘allik bir mikdâr zahîre Beç diyârından tedârik ve Âsitâne’ye nakl ü tahmîl içün üç kıt‘a öküz arabasının muktazî olduğun bildirüp ol bâbda emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre ahâlî-i kazâ taraflarından üç kıt‘a arabaları ihrâc olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]156

91

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk vezîre ve Âsitâneden Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârı ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimden akçesiyle iştirâ eyledüği yalnız onar re’s Karaman koyunlarını Nemçe’ye tâbi‘ tüccârdan bu sene Yosi David(?) nâm Yehûdî tâcir ile Nemçe diyârına irsâl murâd eyledüğin bildirüp nakl ve mürûruna mümâna‘at olunmamak ve tâcir-i mesfûr iki nefer müste’men hidmetkârıyla Vidin tarafından Nemçe diyârına azîmet itmekle esnâ-yı râhda kendüsine ve bu tarafdan iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup emti‘a ve eşyâsına dahl ü ta‘arruz olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre yalnız on re’s Karaman koyunlarının nakl ve mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]156

[28]

92

Âsitâneden Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve mevâlî-i fihâm ve ümerâ ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân ve iş erlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; ba‘zı nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ıle ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed olup ve el-hâletü hâzihi Pader Trinetari ta‘bîr olunan Nemçe râhiblerinden iki nefer râhib ve müste’men hidmetkârıyla Nemçe üsârâsı istihlâsıyçün Rumili ve Vidin ve Silistre ve Varna ve İsmâil ve Tuna sevâhilinde vâkı‘ sâ’ir kazâlara âzim olmağla, imdi; siz ki vüzerâ-yı müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; râhib-i mesfûrân müste’men hidmetkârlarıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve yanlarında olan âdemlerine ve süvâr oldukları davârlarına ve giydikleri libâslarına dahl ü ta‘arruz olunmayup ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye talebiyle ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirülmeyüp ve iktizâ iden zâd ü zevâdelerin dahi rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle alıverilüp mürur-ı ubûr itdiği mahallerde ba‘zı nâsda ve Tatar tâ’ifesinde Kraliçe-i müşârün ileyhâ re‘âyâsından esîr bulunur ise mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna i‘tidâlden hâric bahâ talep olunmayup ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile üsâra tahlîsine ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmayup kemâl-i emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunmak üzre Dîvân-ı hûmâyûnum çavuşlarından (…) Çavuş ta‘yîn olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğin, ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]156

93

Rumili Vâlîsine, Sofya mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ıle ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü‘l

vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ile isbât veyâhûd sâhibleri yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni’ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en Françesko Pervador nâm Nemçelünün kızı ( ) nâm Nasrâniyye hâlâ Sofya sükkânından, a‘yândan ( ) kimesnenin yedinde esîr ve hâlâ yanında mevcûd olduğu ihbâr olunduğun bildirüp mesfûre Nasraniyye ma‘rifet-i şer‘le tefahhus zuhûra getürilmesine ihtimâm ü dikkat ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mümkin olan ma‘kûl u mutedil bahâ ile tahlîs olunup mugayir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül ü muhâlefet ve esnâ-yı râhda mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [1]156

94

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; kraliçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerden tüccâr ve re‘âyâsı her kangı milletin iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üç akçeden ziyâde talebiyle kat‘â rencîde vü remîde olunmayup ve Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime gelen emti‘alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrüğü Emîni’ne virilmek üzre İstanbul Gümrük Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan evâmir-i şerîfem sicill-i mahfûza sebt ve ba‘dehu Âsitâne-i sa‘âdetime tevârüd iden Nemçe tüccârının doğru İstanbul’a getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından ol taraflarda ve sâ’ir mahallerde mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla akçelerin ahz ve İstanbul’a geldiklerinde dahi îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ eylediklerinden nâşî ol-vechle kendülere gadr olunmamağla mugâyir-i evâmir-i şerîfe o tarafda alınan gümrük akçelerinin istirdâdıyçün bundan akdem ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince **[29]** mufassal u meşrûh müta‘addîd evâmir-i şerîfem sâdır olunmuş iken bu

def‘a Beç diyârından mûmâ-ileyhe lüzûmu ve iktizâsı olan ba‘zı eşyâ-yı mahsûsa irsâl olunmağla, doğru Âsitâne-i sa‘âdetim gelmek üzre Belgrad’a vürûdunda gümrük mutâlebesiyle ta‘addî olunmak îcâb itmez iken Belgrad Gümrükçüsü virdüği edâ tezkiresi mantûkunca mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla yirmi altı guruş ahz eyledüğin bildirüp gümrükçü-i merkūmun eşyâ-yı mezbûreden mugâyir-i ahidnâme ve evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla aldığı meblağ-ı mezbûr girü ve tamâmen istirdâd olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre hükm-i hûmâyûn virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel ü hareket ve fîmâ-ba‘d mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addîden mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri B sene [1]156

95

Bir sûreti dahi

Ziştovi kadısına, Ziştovi Gümrükçüsü’nün eşyâ-yı mezbûreden kahve bahâsı nâmıyla aldığı on üç guruşun ma‘rifet-i şer‘le istirdâdiyçün vech-i meşrûh üzre.

Der zamân-ı Sadr-ı sudûru’l vüzerâ Hazret-i Hasan Paşa *yesserallahu bi’l-hayr mâ-yürîdü* ve *mâ-yeşâ’ ve fî eyyâni* Re’îsülküttâb Mehmed Râgıb Efendi *tâle bekāhu.*
El-vâkı‘ fî evâsıtı şehr-i Şabanü’l-Mu‘azzam sene sitte ve hamsîn mi’e ve elf.

96

Tercümânlık berâtı verilmişdir. Selânik
Mesfûr tecdîd-i berât eylemiştir. Fi 24 N sene[1]169

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa’âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin yanında tercümânlık hidmetinde olan Sabotay Yakob veled-i Yakob Sabotay nâm Yehûdî hâlik olup yerine Selânik’de mütemekkin râfi‘-i tevkî‘ Franko Polodi Amanola(?) tercümân nasb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki; mesfûr Franko Polodi Amanola(?) vech-i meşrûh üzre tercümân olup tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve câriyeleri harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup ve kul ve câriye

istihdâm idermişsün diyü kimesne harâc ve rüsûm ve bâc talebiyle dahl ü rencîde eylemeye ve kendünin masraf ve hedâyasını ve melbûsât ve mefrûşâtına ve me'kûlât ü meşrûbatına dahl ü ta'arruz olunmayup kadîmden olageldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evine askerîden konak konulmağla rencîde olunmaya ve kendü bağından hâsıl olan şıradan Hamr Emîni olanlar ve voyvodalar ve sâ'irlerden olıgeldiği üzre fuçı akçesi taleb eylemeyüp kendüsi ve evlâdı tasarrufunda olan cârîyeleri harâc ve avârızdan ve kassâb akçesi ve resm-i masdariyyeden ve tekâlîf-i örfiyyenin cümlesinden mu'âf u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da'vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunup gayrı yerde istid'â olunmaya ve ba'zı zamânda bir yere gitmek istedikde gidişde ve gelişde karada ve deryâda menâzil ü merâhilde kendüsi ve esvâb ve davârlarına ve emvâl ü erzâkına ve yanında olan âdemlerine, ulakdan ve ulak akçesinden ve gayrı cânibden kimesne dahl ü ta'arruz eylemeyüp ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve sâ'ir zahîresi narh-ı rûzî üzre akçesiyle virilüp bir ferd ta'allül ü nizâ' eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarınup ve kılıç ve ok ve yay ve mahmuz ve sâ'ir âlât-ı hârb getürdikde kādılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde eylemeyüp olıgeldüği üzre himâyet ü sıyânet olunup ve anın gibi ta'aadî vü tecâvüz üzre olanlar men' u def' ve dâ'imâ işbu nişân-ı hümâyûn mevhibet-şânımın mazmûn-ı münîfiyle amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye, şöyle bileler.

Fî evâsıtı Ş [1]156

97

Tercümânlık emri

Selânik mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyh yanında tercümân olan Sabotay Yakob veled-i Yakob Sabotay nâm Yehûdî hâlik olup yerine Selânik'de mütemekkin Franko Polodi Amanola(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı virilmeğin, yedinde olan berâtı mûcebince zabt itdirilüp tercümânlığına âharı müdâhale vü mu'âraza itdirilmeyüp ve berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden berâtı mûcebince zabt itdirmeyüp âharı dahl ü ta'arruz itdirilmemek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Fî evâsıtı Ş.[1]156

[30]

98

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâba ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri nâm tâcir bu def'a Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla bahren Varna ve Rusçuk ve Eflâk hudûdundan Erdel cânibine âzim olduğun bildirüp mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden imdi; tâcir-i mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı kazâsına varup dâhil olur ise esnâ-yı râhda menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına süvâr olduğu davârına dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ'id ve zikr olunan mahallerde ve Eflâk hudûdunda mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn mükerrer gümrük mutâlebesiyle ve sâ'ir bahâne ile rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeyi rızâlarıyla satanlardan narh ı rûzî üzre akçesiyle alıverilip âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili L [1]156

99

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâba ve sâ'irlere hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Hristo Matro(?) nâm tâcir Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime bey' eylemek üzre bir mikdâr eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun bir nefer müste'men hidmetkârıyla esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre eşyâ-yı merkūmesinden Eflâk ve Rusçuk ve Varna cânibleriınde ve âhar mahallerde gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, imdi; tâcir-i mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârlarıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâs ve süvâr olduğu davârına dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ'id ve ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetimde bey' içün getüreceği eşyâsının îcâb eden gümrüğü İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre eşyâ-yı merkūmesinden Eflâk ve

Rusçuk ve Varna ve âhar mahallerde gümrük mutâlebesiyle ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh ı rûzî üzre akçesiyle aldırılup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında mu'tâd üzre fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili L sene [1]156

100

Edirne mollâsına ve bostancıbaşısına ve Edirne'den Âsitane'ye gelince vâkı' olan kādılar ve zâbıtâna ve iskele emînlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe'ye tâbi' Yosef Fetiç(?) nâm tabîb bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime gelüp mesfûrun yine Nemçe vıyyü'l-asl zevcesi ile iki nefer müste'men hidmetkârları Edirne'ye vürûdlarında meks itdirüldüğin bildirüp iki nefer müste'men hidmetkârlarının ve zevcesi mesfûrenin Âsitâneye mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Za sene [1]156

101

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâba ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel cânibinden ve Eflâk hudûdundan doğru Âsitâne-i sa'âdetimde bey' eylemek üzre bir mikdâr eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun iki nefer müste'men hidmetkârıyla esnâ-yı râhda berren ve bahren mürûrlarına mümâna'at ve doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsından Eflâk ve Rusçuk ve Varna cânibleriınde ve âhar mahallerde gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin, imdi; tâcir-i mesfûrun iki nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mümâna'at ve ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'detime bey' içün getüreceği eşyâsının îcâb eden gümrüğü İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre eşyâ-yı merkūmesinden Eflak ve Rusçuk ve Varna ve âhar mahallerde gümrük mutâlebesiyle ve sâ'ir bahâne ıle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak içün mu'tâd üzre yol hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]157

[31]

102

Sakız nâ'ibine ve Sakız muhassılı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def'a virilen ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığı üzre Françeskan ta'bîr olunur Latin râhibleri mâ-tekaddemden Sakız cezîresinde mutavattın olup öteden berü sâkin oldukları hânede müceddeden binâ ihdâs itmeyüp ancak hâlâ tahtâni bir bâb odasında İncil-i Şerîf kırâ'at ve cezîre-i mezbûreye âmed-şud idüp ve hâlâ cezîre-i merkūmede mütemekkin Latin mezhebinde olan müste'men tâ'ifesi ve yine cezîre-i merkūmede vâkı' konsolos vekîli ile icrâ-yı âyîn eylediklerinde siz ki mûmâ-ileyhimâsız; tarafınızdan ve sâ'irleri tarafından vechen mine'l vücûh müdâhale ve mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda mezbûrun Hazret-i Îsâ dîninde olan Efrenç râhiblerinin hakkında selâtîn-i nısfet-âyîn iden zamân-ı sa'âdetlerinde virilen ahidnâmelerde mastûr u mukayyed olan mevâdd ve mahsûsan inâyet ü ihsân olunan nişân-ı âlî-şân ve evâmir-i şerîfenin müstahıkk üzre gerek Pasarofça sulhundan evvel ve gerek andan sonra ihsân olunduğu vechle bi'l-cümle râhiblere müsâ'ade olunan husûsat ba'de'l-yevm dahi mer'î tutulmak üzre taraf-ı hümâyûnumdan te'kîd oluna şöyle ki; kiliselerini mesâ'ı şer'-i müstedâm üzre ta'mir ü termîm idegeldikleri âyînlerin icrâya muhâlefet olunmaya ve hilâf-ı şer'i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile Pader Trenatari ta'bîr olunan râhiblerine ve sâ'irlerine rencîde olunmayup himaye-i padişahânemde âsûde-hâl olalar diyü ahidname-i hümâyûnumda mastûr ve bin elli dokuz senesinde virilen ahidnâme-i hümâyûnda münderic oldığı üzre Papeşte(?) mezhebinde Teriştari(?) ve Dilade Demithanas(?) ta'bir olunur papaslar ve râhibler ve pezadinalara(?) ta'addî olunmayup bunlardan mâ'adâ karadan ve deryâdan varup gelüp sâkin oldukları meskenlerine kimesne ta'arruz itmeyüp ve âyînlerinin Latin dini üzre icra eylediklerinden beğlerbeğiler ve kādılar ve sâ'ir hukkâmdan yollarda ve meskenlerinde kimesne dahl itmeyeler diyü bin yüz otuz bir senesi tarîhîyle muverrah nişân-ı hümâyûnum virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Amel dahi siz ki mûmâ ileyhimâsız; vech-i meşrûh üzre mâ-tekaddemden cezîre-i mezbûrede sâkin Françisken ta'bîr olunur zikr olunan Latin râhiblerinin ve konsolos vekîl i merkūmun sâkin oldukları hânede kırâ'at-ı İncil-i Şerîf ile icrâ-yı âyîn

eylediklerinde tarafınızdan ve âhalî tarafından hilâf-ı ahidnâme-i hûmâyûn bir dürlü müdâhale ve rencîde olunmayup ol makūle ta‘addîleri men‘ u def‘ ve şurût-ı ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince dâ’imâ himâyet ü sıyânetlerine mübâderet olunup mazmûn-ı emr-i şerifimle amel olasız diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]157

103

Eflak Voyvodası Mihal ve voyvodaya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patantesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunmak üzre Nemçelüye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olup ve Nemçelüye tâbi‘ Erdel tüccârından Toma Yorgi nâm tâcir Erdel vilâyetinden Eflâk ve Bükreş cânibine ticâret tarîkıyle âmed-şûd idegelmekle Nemçe diyarından Eflâk tarafına getürdüği ve alup götürdüği emti‘a ve eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb eden gümrüğün ol tarafdan edâda kusûru olmayup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken sâ’ir re‘âyâ misillü ziyâde gümrük ve cizye mutâlebesi ve sâ’ir bahâne ile o tarafda ta‘addî vü rencîde olunduğun bildirüp imdi; sen ki voyvoda-yı merkūmsun; tâcir-i mesfûrun Eflâk tarafına getürdüği ve alup götürdüği emti‘a ve eşyâsından ahidnâme-i hümâyûn mûcebince iktizâ iden gümrüğün ol tarafda edâ eyledikden sonra ziyâde akçe ve cizye mutâlebesi ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde vü remîde itdirilmeyüp himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı Ra [1]157

104

Edirne mollâsına ve bostancıbaşına ve Edirne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri Todoro nâm tâcir mahrûse-i Edirne’den akçesiyle bir mikdâr emti‘a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün ol tarafda tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup ba’dehu iki nefer müste’men hidmetkârıyla Rusçuk’dan ve Eflâk hudûdundan vilâyetine

âzim olmağla, mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra sene [1]157

[32]

Der-zamân-ı hazret-i el-Hâc Mustafa Efendi Re’îsülküttâb

tâle bekāhu ve nâle mâ-yetemennâhu

105

Vidin muhâfızı ve Belgrad muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe-i Mûmâ-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefineleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerınden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Kraliçe-i mûmâ-ileyhânın tüccârına mebzul ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i [hümâyûnda] mastûr olup ve Nemçe tüccârının berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def῾a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve ol taraflarda bey‘ itmeyüp Nemçe diyârından doğru İstanbul’a getürdikleri emti‘alarının îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ itmek üzre Tuna İskelelerinde ve âhar mahallerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak içün bundan akdem müta‘addîd evâmir-i şerifem sâdır olmuş iken mugâyir-i evâmir-i şerîfe yine ol taraflarda gümrük ve sâ’ir bahâne ile Irşova’da dahi taraf-ı vakf-ı şerîfden müceddeden geçid nâmıyla akçe mutâlebesiyle rencîde olundukların ve bu def῾a Nemçe tüccârından Yosi Helman nâm tâcir bir nefer yasakçı ve bir nefer müste’men hidmetkârıyla Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr şişe ve billûr evân ve sâ’ir eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp, imdi; tâcir-i mesfûr bir nefer yasakçı ve bir nefer müste’men hidmetkarıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendüsine ve libâsına ve davârına dahl ü ta‘arruz itdirilmeyüp ve ol taraflarda bey‘ eylemeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâ-yı merkūmesinin

mahall-i mezkûrda gümrük ve bâc ve cizye ve Irşova'da dahi geçid nâmıyla ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle aldırılup himâyet ü sıyânet olunarak âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan mu'âhede ve ahkâm kuyûdâtına mürâca'at oldukda vech-i meşrûh üzre evâmir-i şerîfem virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfem mûceblerince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]157

106

Bir sûreti

Yine vezîrân-ı müşârün-ileyhimâ ve sâ'ire hitâben Kasbar nâm Nemçe tâcirinin altı nefer müste'men âdemîsiyle İstanbul'a getüreceği Kanarya tuyûrunun imrârıyçün vech-i meşrûh üzre.

107

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' kuzât ve nüvvâba ve sâ'irlere hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe üserâsından bu def'a tahlîs ve ıtlâk olunan yirmi üç nefer ricâl ve sâ'ir üserâya bir nefer yasakçı ve bir nefer müste'men âdemîsiyle Rusçuk ve Eflak cânibinden berren vilâyetlerine irsâl murâd itmekle esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [1]157

108

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetâri tâ'bîr olunan Nemçe râhiblerinden Çiryano nâm baş râhibleri bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetimde bir müddet ikāmet ve ba'dehu bu esnâda yine Nemçe diyârına avdet ve azîmet murâd eyledüğin bildirüp râhib-i mesfûrun iki nefer müste'men hidmetkârıyla Rusçuk ve Eflak cânibinden berren Erdel vilâyetine mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]157

[33]

109

Battal buyruldusu Beğlik tarafında mahfûz Mühimme cüz'ünde dahi mukayyeddir.

Kapudan Paşa'ya ve Donanma-yı hûmâyûn kādısına ve Sakız nâ'ibine hüküm ki:

Bundan akdem Nemçe Kapu kethüdâsının iltimâsına binâ'en Sakız Cezîresi'nde Latin râhiblerinin sâkin olageldikleri bir bâb tahtânî odada Nemçe Konsolosu Vekîli ve ol mezhebde olanlar İncil kırâ'atıyla âyînlerin îcrâ eylediklerinde mümâna'at ve rencîde olunmamaları üzre sâdır olan emr-i şerîf mûcebince sen ki Sakız nâ'ibi mûmâ-ileyhsin; ahâlîden ma'lûmu'l esâmî kimesneler ile mahall-i merkūma varup ba'de'l-mu'âyene zikr olunan tahtânî odanın fevkinde mâ-tekaddemden Latin râhibleri sâkin olıgeldüği merkūmların ihbâr ve şehâdetleriyle sâbit olmağın, âyînleri üzre İncil kırâ'atine izin-birle hüccet virüp ba'dehu hâlâ mîrî fırkâteler kapudânı Emeksiz Kapudan cezîre-i mezbûreye vusūlünde âyîn-i Nasârâ üzre oda-i merkūmeye (…) olunan tasâvîr ve kànâdîli bahâne ittihâz ve odayı mühürleyüp mesfûrları İncil kırâ'atından men' eylediği bu def'a Nemçe Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh tarafından ihbâr ve sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ol tarafa vardığında husûs-ı merkūmu tecessüs ü tefahhus ve mahall-i merkūmda kilise râyihası istişrâh olunmadığı sûretde mukaddemâ virilen emr-i şerifimin mazmun-ı münîfi icrâ olunmak bâbında sana hitâben emr-i şerîf südûrunu iltimâs ve istid'â idüp lâkin bu esnâda Sakız nâ'ibi mûmâ-ileyh ve Sakız Muhassılı taraflarından vürûd iden arz ve i'lâm ile cezîre-i merkūme ahâlîsinin mahzarlarında zikr olunan tahtânî oda Latin râhiblerinin sâkin oldukları hânelerinde olmayup âhar mahalde müceddeden birkaç sene mukaddem tahtânî ve tûlânî bir kemer binâ olunup ve ândan derûnuna asnâm ve kànâdil ta'alluk ve kilise ittihâz eylemişlerdir diyü ifade vü inhâ olunmakdan nâşî bu bâbta iştibâh vâkı' olup husûs ı merkūmun künh ve hakikatine tahsil-i ıttılâ' ile mûceb ü muktezâsı icrâ olunmak lâzim gelmeğün, sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; cezîre-i merkūmeye vusūlünde ve Donanma-yı hümâyûnum kādısı ve Sakız nâ'ibi mûmâ-ileyhimânın ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifetleriyle husûs-ı merkūmu gereği gibi tâharrî ve dikkat ve kemâl-i ihtiyât ve bâsîret üzre teftîş ü tefahhus ve mu'âyene ve müşâhede olunarak vâkı'â mahall-i merkūm Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin takrîr meşrûhuna mutâbık mıdır yohsa tahrîrât-ı merkūmenin mezâmîni üzre ve âhar mahall Kilise hey'etine ifrâğ ve Kilise ittihâz olunduğu mütehakkık mıdır,sıhhat ü hâkîkati üzre Der-i devlet-medârıma arz ve i'lâm, ba'dehu her ne güne emr-i şerîf-i âlî-şânım sâdır olur ise ana göre amel ü hareket olunmak fermânım ve

husûs-ı merkūm hâsseten senden matlûb-ı hümâyûnum olmağın, işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuştur. İmdi; vusūlünde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ber-vech-i muharrer Mevlâna-yı mûmâ-ileyhimânın müşāhedeleri zımında husûs-ı merkūmu ma'rifet i şer'le gereği gibi tâharrî ve basîret ve kemâl ihtiyât ü dikkat üzre bi'l-mu'âyene teftîş ü tefahhus iderek sıhhât ü hâkîkâtine bir hoşça tahsîl-i ıttılâ'-ı vukūf eyledikden sonra mahall-i merkūm kilise olmayup Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin takrîri üzre fi'l-asl Latin râhiblerinin sâkin olageldikleri tahtânî oda olduğu vâkı'a mutâbık mıdır yohsa ahâlî-i vilâyetin ihbâr ü inhâları üzre kilise ittihâz olunduğu sâbit ve mütehâkkık mıdır, sıhhat ü hakîkati üzre Der-i devlet medârıma arz u i'lâm ve ba'dehu her ne gûne emr-i şerîfim sâdır olur ise ana göre amel ü hareket idüp hilâfına bir dürlü rızâ vü cevâz gösterilmemek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili Ca sene [1]157

110

Vidin muhâfızı ve Rumili valîsi vezîrâna ve taht-ı hükûmetinizde ve havâlîsinde vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsıb olan vechle mümkün olan ma'kūl u mu'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibleri ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkimü'l vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sahiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukta edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr olduğuna binâ'en Pader Trinetari tâ'bîr olunan Nemçe râhiblerinden Verstor(?) nâm râhib bu def'a üserâ tahlîsi içün Nemçe diyarından azîmet ve Rumili ve Tuna sevâhilinde vâkı' mahallere varmak üzre olduğun bildirüp Dîvân-ı hûmâyûnum çavuşlarından bir çavuş ta'yîn ve taht-ı hükûmet ve kazânızda vâkı' nâssın yedlerinde bulunan Nemçe üserâsının ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince tahlîs ve vilâyetlerine îsâline ve esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendisine ve libâs ve davârına ve giydiği libâsına dahl ü ta'arruz ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebi ile rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesin rızâlarıyla satanlardan narh ı rûzî üzre akçesiyle aldırılup kemâl-i emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunarak mürur u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûn recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hûmâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ahidnâme-i hûmâyûnum

mûcebince ber-vech-i muharrer emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi siz ki vezîrân-ı müşâr ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; vech meşrûh üzre taht-ı hükûmet ve kazâlarda vâkı' mahallerde nâssın yedlerinde bulunup İslâma gelmeyen Nemçe esîrlerinin ahidnâme şurûtu üzre ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîsine ve vilâyetlerine mürûrlarına kimesneyi mümâna'at itdirmeyesin.

Fî evâili C sene [11]57

[34]

111

Prevadi ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Macar ve Çeh Kraliçesine tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Kraliçe-i mûmâ-ileyhânın tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve tüccâr-ı mesfûrûnun esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve cizye mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamalarıyçün evâmir-i şerîfem dahi virülegelmiş iken bundan akdem Erdel tüccârından Dimitri Sikotari nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkarıyla Pirevadi'ye vürûdunda kazâ-i mezbûrda cizyedâr olan Edirneli Mustafa Ağa dimekle ma'rûf kimesne tâcir-i mesfûru mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn üç gün habs ve alıkoyup cebren üç aded evsat cizye evrakı virüp yirmi iki guruşun ahz ve ol tarafda meks itdirdiğinden nâşi rüfekāsından girü kalmak takrîbiyle emniyeti içün ücret ile iki nefer âdem tedârik ve ol-vechle dahi yirmi-otuz guruş masraf itmekle mağdûr olduğun ve tâcir-i mesfûr bu def'a yine iki nefer müste'men hidmetkârı ile ve bir nefer yasakçı ile vilâyeti cânibine avdet ve azîmet eyledüğin bildirüp cizyedâr-ı merkūmun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı emr-i âlî aldığı yirmi iki guruşu ma'rifet-i şer'le istirdâd ve girü kendüye tamâmen alıvirilüp ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve fîmâ-ba'd ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; minvâl-i muharrer (?) üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i

hümâyûnuma mugâyir ahz olunmuş nesnesi var ise ma‘rifet i şer‘le girü istirdâd ve fîmâ-ba‘d vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı C sene [1]157

112

Bosna Valîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Mehmed Paşa’ya hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesinin Kapu kethüdâsı Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyemle Nemçelü devleti beyninde akd olunan musâlahanın şurût u kuyûduna binâ’en tarafeynden alınan üsârâ ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak lâzım gelmekden nâşî bundan akdem muhârebe esnâsında esîr olup Nemçelüye tâbi‘ Hırvatlu yedlerinde esîr bulunan seksen dört nefer Bosnalunun sâhiblerine bahâları dokuz bin üç yüz altmış beş Macar altununa kat‘ olundukdan sonra bilâ-te’hîr sebîlleri tahliye ve teslîm olunmuş iken Bosnalu meblağ-ı mezbûrun edâsında müsâmaha itmeleriyle taahhüdlerine binâ’en meblağ-ı mezbûrun tahsîlini Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh mukaddemâ iltimâs eyledikde husûs-ı merkūm Sâbıkā Bosna Vâlîsi Vraş hudûdunda olan Ceneral ma‘rifetleriyle ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn rü’yet olunmak bâbında şeref-südûr olan evâmir-i şerîfem mûceblerince Karloviçe nâm mahalde tarafeynden me’mûr olanlar ile ba‘del-müzâkere meblâğ-ı merkūm beş bin beş yüz kırk dört altuna tenzîl olduğu Nemçelü tarafından Beç tarafına ihbâr olundukda Kraliçe-i müşârün-ileyhâ dostluğa ri‘âyeten zikr olunan üsârâya Hırvatlı ne mikdâr bahâ ile aldıklarını ba‘de’t-tefahhus bahâları üç bin Macar altunına bâliğ olmağla, ziyâde taleb olunmamak üzre müşârün-ileyh tarafından tenbîh olunduğunu ve lâkin Nemçelünün dahi hâlâ Bosnalu yedlerinde esîrleri olduğunu inhâ ve meblağ-ı mezbûr mutâlebesinde keff-i yed- birle Bosnaluda mevcûd olan esîrlerinden kendülere seksen dört re’s esîr virilmek ve dahi ziyâde esîrleri zuhûr ider ise anların bahâları dahi ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince Nemçelü tarafından ashâbına edâ olunmak üzre cümlesi ıtlâk ve sebîlleri tahliye olunmak bâbında emr-i şerifim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda; Tatar tâ’ifesında ve sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanların münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü anların üsârâsı hakkında ve Devlet-i Aliyyemin dahi Nemçe memleketine varacak büyük elçisi varup anda esîr aramak ve ıtlâklarına sa‘y itmek husûslarında ihtimâm eyledikde ricâl ve

zâbıtân Nemçe İslâm'da olan esîrlere tekayyüd ideler ve bu mâdde içün Devlet-i Aliyyem tarafından mahsûs âdemler ta'yîn olunmadığı takdîrce Kraliçe-i müşârün-ileyhâ tarafından hâkimü'l vakt olanlar üsârâya sâhib çıkup ve bahâların vech-i meşrûh üzre ayırtlayup bahâları kendülere îsâl olunmak üzre o makūleleri serhadlere irsâl-birle İslâm esîrlerinin tahlîsine sa'y ve ihtimâm ideler diyü İslâm esîrleri haklarında mevâdd musarrah olmağa Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârım ile Nemçelü beyninde akd olunan musâlahanın Ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olan şurût u kuyûduna ri'âyet olunmak matlûb-ı hümâyûnum ve Bosnaluya teslîm olunan üsârâ bahâlarından tahsîli ve Bosnaluda mevcûd olan esîrleri ber-vech-i muhârrer bahâları ile tahliye ve sebîlleri fermânım olmağın, mahsûsan işbu emr-i şerifim ısdâr ve irsâl olunmuştur. İmdi; vusūlünde sen ki vezîr-i müşârün-ileysin; tarafeyn üsârâsıyçün ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olan keyfiyet-i merkūme ma'lûmun oldukda husûs-ı merkūmu ahidnâme-i hümâyûnuma tatbik iderek bi't-tâharrî rü'yet idüp karar-dâde olan meblağ-ı mezbûr üç bin altun tahsîl itdirilüp **[35]** husûs-ı mezbûrun fermân olduğu üzre âla irsâl kat'-ı nizâ'ı ile bir an akdem temşiyet ü te'diyesine ziyâde dikkat ve ihtimâm ve üsârâ-yı sâ'ire husûslarında dahi ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince lâzim gelen bahâlârı ile sebilleri tahliye olunmasına sa'y u ikdâm idüp bu bâbda ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir ihmâl ü tekâsül misillü vaz' u hareket vukū'una bir dürlü rızâ vü cevâz göstermekden mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]157

113

Trablusgarb Beğlerbeğisi Ahmed *dâme ikbâlühûya* ve Trablusgarb Valîsi ( ) *dâme izzühû*ya ve kādısına ve yeniçeri zâbıtı ve sâ'ir ocak ihtiyârları *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Cezayir ve Tunus ve Trablus Ocaklarına ve sâ'ir tenbîhi iktizâ iden mahallere muhkem tenbîh ü te'kîd oluna ki min-ba'd sulh u salâhın şurûtuna mugâyir bir dürlü hareketde bulunmayalar diyü bu def'a Nemçelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olmağla, bundan akdemce Nemçelüden Kont Leopold ve (…) ve ma'iyetinde yine ve Nemçe râhiblerinden Lorenço Çostiyano nâm râhib İtalya taraflarına gitmek üzre bir kıt'a ve bir de Dubrovnik sefînesine süvâr ve savb-ı maksûdlarına gider iken esnâ-yı râhda bir kıt'a Trablusgarb sefînesine müsâdefe itdiklerinde sefine-yi mezbûr ocağı merkūm tarafından ahz ve derûnunda bulunan iki nefer Nemçelü dahi esîr ve (…) olduğun bildirüp meyânede cârî olan mevâddın ve musâfâta binâ'en mesfûrân iki nefer Nemçelüler ıtlâk ve Trablusgarb

Ocağında mukīm Felemenk konsolosuna teslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]157

114

Hâssa bostancıbaşı ve ( ) ve Topçubaşı *dâme mecdühumâ*ya ve Galata voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Devlet-i Aliyyemin sâ’ir müste’men elçilerini ahidnâne-i hûmâyûn mûcebince ruhsat virildiği üzre mûmâ-ileyhin ve yanında olan âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek içün akçesiyle adalardan iştirâ eylemek üzre ancak iki yüz sepet üzüm iştirâsına ve Galata’da vâkı‘ konağına nakl içün evâmir-i şerîfe virilegelmekle işbu bin yüz elli yedi senesinde dahi bir def‘a iştirâ eylediği iki yüz küfe üzümün Galata’da vâkı‘ hânesine nakline mümâna‘at ve harc ve avâ’id nâmıyla tarafınızdan ve taraf-ı âhardan müdâhale vü mu‘âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; Üsküdar ve havâlîsinde olan bağlardan almayup Adalar tarafından almak şartıyla bir def‘ada ikiyüz küfe üzümün iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak içün bin yüz elli beş senesinde dahi vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerifim mûcebince def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olunmuşdur.

Fî evâsıtı B sene [1]157

115

Topçubaşı ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâ’ibleri ve Galata voyvodasına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından ve ( ) nahiyelerinde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzîrin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim

mûcebince elli yedi senesine mahsûben def‘a-i vâhide nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]157

116

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı῾ olan kādılara ve sâ’ire hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Yohan Raymer(?) nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ba‘dehu yine Nemçe diyârından Âsitâne’ye ba‘zı eşyâ getürmek üzre ol tarafa âzim olduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun ve bir nefer refîk ve üç nefer müste’men âdemlerînin esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerifim recâ eylemeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene 1157

[36]

117

Göynük ve Mihaliç kazâları ve nâ’iblerine ve Hüdâvendigâr sancağı mütesellimine ve Mihaliç hâssı voyvodası *zîde kadruhu*ma küküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibleri ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mabeynlerin tevfik ideler. Eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sahiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunda tasrîh olunduğuna binâ’en Göynük kazâsında sâkin Yeniçeri zümresinden Ebubekir ve karındaşı İbrahim nâm kimesneler yedlerinde üç nefer Nemçe üserâsı ve Mihaliç kazâsı muzâfâtından ve Darondö(?) nâm kasaba sükkânından dahi Ahmed oğlu ( ) nâm yeniçeri yedinde dahi kezâlik üç nefer Nemçe esîrleri mevcûd olduğun bildirüp mahallinde zâbıtân ma‘rifeti ve ma ‘rifet-i şer‘le zikr olunan altı nefer Nemçe üserâsı zuhûra getürilüp ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin tarafından irsâl eylediği âdemîsine teslîm ve alıvirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül ve redd itdirilmemek içün ocak tarafından mübâşir ta‘yîn olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum

mûcebince amel dahi siz ki mevlâna ve sâ'ir mûmâ-ileyhsiz; vech-i meşrûh üzre merkūmenin yedlerinde bulunup İslâma gelmeyen altı nefer Nemçe üserâsı ocak tarafından ta'yîn olunan merkūm mübâşereti ve zâbıtları ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le zuhûra getürilüp ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs ve âdemîsi mezbûra teslîm ve alıvirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'allül ve muhâlefet ve redd ve mümâna'at itdirmeyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle amel olasız.

Fî evâsıtı L sene [1]157

118

Sakız nâ'ibine ve muhassılına hüküm ki:

Sâbıkā Sakız nâ'ibi olan Mevlânâ Mehmed Selim *zîde ilmuhu* Südde-i sa'âdetime mektup gönderüp; Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*ın bundan akdem iltimâsına binâ'en Sakız Cezîresi'nde Latin râhiblerinin sâkin olageldikleri bir bâb tahtânî odada Nemçe konsolosu vekîli ve ol mezhepde olanlar İncil kırâ'atıyla âyînlerin icrâ eylediklerinde mümâna'at ve rencîde olunmamaları üzre bundan esbâk sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince yedlerine hüccet-i şer'iyye virilmiş iken hilâf-ı emr-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şeriyye ile zikr olunan tahtânî oda Latin râhiblerinden sâkin oldukları hânelerinde olmayup âhar mahalde müceddeden birkaç sene mukaddem tahtânî bir kemer binâ olunup derûnuna âsnam ve kânadil ta'lîk ve kilise ittihâz eylemişlerdir diyü mukaddemâ arz u mahzar olunmakdan nâşî istibâk vâkı' olmağla husûs-ı merkūmun gene hakîkatine tahsil-i ıttılâ' ve gereği gibi tâharri ve sıhhat ü hakîkati üzre Der-i devlet-medârıma arz u i'lâm olunmak içün sâbıkā deryâ kapudânı vezîrim Ahmed Paşa *edâmallahü te'âlâ iclâlehû*ya ve Donanma-yı hümâyûnum kādısı ve Sakız nâ'ibine hitâben sâdır olan emr-i şerîfime binâ'en vezîr-i müşârün-ileyh tarafından mu'temedün-aleyh mübâşir ta'yîn ve cezîre-i mezbûre nâ'ibi ve Donanma-yı hûmâyûnum kādısı Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimâ ve Sakız müftüsü ve fırkateler başbuğu Mehmed *zîde mecdühu* ve Sakız dizdârı ve sâ'ir ahâlî-i vilâyet ile mahall-i mezbûrun üzerine varılup cümle muvâcehesinde akd-i meclîs ve ba'de'l keşf ve'l-mu'âyene olmağın oda-i merkūm derûnunda bir sağîr kurna ve bir (…) mevcûd bulunup süâl olundukda mesfûrûnun sâkin oldukları hâneleri olup ve lâkin zikr olunan kurna ve bir (…) olup kilisedendir diyü haber virdiklerinde râhibân-ı mesfûrân cevâblarında kurna ve (…)-i mezbûre mahâllinde refî' olunup ancak İncil kırâ'atıyle âyînlerin icrâya zikr olunan tahtânî oda yedlerinde olan emr-i şerîf ve hüccet-i şer'iyye mûcebince mesfûrlara kâfî olup ve ba'de'l-yevm İncil kırâ'ati bahânesiyle olan kilise vaz' eylememek üzre

ta‘ahhüd ve istirhâm ve ahâlî-i merkūme dahi minvâl-i muharrer üzre kalmasına rızâ-dâde olmalarıyla vâkı‘-ı hâli bi’l-iltimâs nâ’ib-i merkūm ile Donanma-yı hûmâyûnum kādısı Mevlânâ el-Hâc Halil *zîde fazluhu* başka başka arz eyledikleri ecilden mahall-i merkūm bâlâda mastûr olunduğu vechle kalup fîmâ-ba‘d terfî ve tevsî‘ ve âhar nesne ihdâsından mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. ( ) Amel dahi bir minvâl-i meşrûh mahall-i merkūm bâlâda mastûr oldığı vechle kalup fîmâ-ba‘d terfî‘ ve tevsî‘ ve âhar nesne ihdâsından mücânebet olunup mâzmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasız.

Fî evâili Za sene [1]157

[37]

119

Selânik’de tercümân olmak üzre berât verilmişdir.
Tecdîd olmuşdur. Fî 27 Za sene [1]168

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Nemçe Kapu kethüdâları yanında tercümân olan Yakob veled-i Karabet nâm tercümân hâlik olup yerine Selânik mütemekkinlerinden râfi‘-i tevkî-i ref‘-i‘ü’şân-ı hâkānî ve diğer Yakob Frans veled-i İsak Janes nâm Yehûdî tercümân nasb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişânı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr diğer Yakob Frans veled-i İsak Frans Yehûdî vech-i meşrûh üzre tercümân olmak için şürutuyla berât-ı şerîf virilmişdir.

Fî evâili Z sene [1]157

120

Tercümânlık emri

Selânik mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe Kapu kethüdâları yanında tercümân olan Yakob veled-i Karabet nâm tercümân hâlik olup yerine Selânik mütemekkinlerinden diğer Yakob Frans veled-i İsak Frans nâm Yehûdi tercümân nasb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı virilmeğin, yedinde olan berâtı mûcebince zabt itdirilüp tercümânlığa âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirülmeyüp ve berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf

mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerifim recâ eyledüği ecilden berât mûcebince zabt itdirilüp âharı dahl ü ta‘arruz itdirilmemek bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâili Z sene [1]157

121

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ’irlere hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Hristo nâm tâcir Âsitâne-i sa‘âdetimden ba‘zı eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup bir nefer müste’men hidmetkârıyla bahren Varna ve Rusçuk câniblerinden ve Eflak hudûdundan yine Erdel vilâyetine âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin, mu‘ tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]157

122

İznikmid ve Gerede kādıları ve Burusa ve Mağnisa ve Bolu ve Balıkesîr kazâları nâ’iblerine ve Bolu hâssı voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya ve Kocaili ve Hüdâvendigâr ve Saruhan ve Karesi sancakları mütesellimlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl ve mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sahibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler. Eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sahiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna tasrîh olunduğuna binâ’en zikr olunan kazâlarda vâkı‘ iyâdî-i Nâsda ve ekseri askerî tâ’ifesi yedlerinde Nemçe ve ana tâbi‘ Macar ve Sırp üserâsı mevcûd olduğun bildirüp ocak çavuşânından mahsûs mübâşir ta‘yîn ve mahall-i mezkûrede nâssın ve askerî tâ’ifesinin yedlerinde bulunan Nemçe esîrleri İslâm’a gelmeden çavuş-ı merkūm mübaşeretiyle ve zâbıtları ma‘rifeti ve ma‘rifet-i şer‘le zuhûra getürilüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve ıtlâk ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin tarafından irsâl eylediği âdemîsine teslîm ve alıvirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn

ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda bundan akdem Nemçe üserâsı tahlîs içün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi siz ki Mevlânâ ve sâ’ir mûma-ileyhimsiz; vech-i meşrûh üzre taht-ı kazâlarınızda vâkı‘ nâssın yedlerinde mevcûd bulunup İslâma gelmeyen ol makūle Nemçe üserâsı ocak tarafından ta‘yîn olunan çavuş-ı merkūm mübaşeretiyle ve zâbıtları ma‘rifeti ve ma‘rifet i şer‘le zuhûra getürilüp ahidnâme-i hûmâyûnum şurûtu mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve ıtlâk ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin âdemîsi mezbûra teslîm ve alıvirilüp min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûnuma ve emr-i şerîfime mugâyir ta‘allül ü muhâlefet ve tereddüd ve mümâna‘at itdirmeyesin.

Fî evâili M sene [1]158

[38]

123

Vidin Muhâfızı Sâdr-ı esbâk Abdullah Paşa’ya ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin hidmetinde bulunmak için tarafına Nemçe diyârından îsâli muktazî olan iki nefer Nemçelü ve iki nefer nisvân emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile ol tarafdan ve Eflak hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetim cânibine azîmet üzre oldukların bildirüp zikr olunan ricâl ve nisâ dört nefer Nemçelüler levâzım ve esvâbları ve yasakçı-i merkūm ile cânib-i mezbûrdan ve Eflak hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelür olduklarında her kangınızın taht ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendülere ve libâs ve esvâb ve davârlarına dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid nâmı ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle alıvirilüp âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâm ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; ulakları ve gayrı âdemleri Beç’den Âsitâne-i sa‘âdetime ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kānun-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler iktizâ eyledikde kendülere mu‘âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en vech-i meşrûh üzre

emr-i şerîfim virilegeldüği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [1]158

124

Vidin ve Belrad muhâfızları vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Kraliçe'ye tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletin iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade kraliçenin tüccârına mebzûl ve mer'î bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Yosi nâm tâcir beş nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârından Belgrad ve Vidin ve Irşava ve Rusçuk taraflarından doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr billûr evân getürmek murâd eyledüğin bildirüp eşyâ-yı mezbûreden mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol taraflarda gümrük ve Irşava'da ve sâ'ir mahallerde geçid nâmıyla akçe mutâlebesıyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fermân-ı celîlü'l kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûrun ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâ-yı merkūmesinden mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol taraflarda gümrük ve cizye ve bâc ve geçid nâmıyla ve sâ'ir bahâne ile mahall-i mezbûrede ve Irşava'da akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve mürûrlarına mümâna'at olunmayup mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasız.

Fî evâsıtı S sene [1]158

125

Battalı Reis Efendi taraflarında hıfz olunmuşdur.

Trablusgarb beğlerbeğisi *dâme ikbâlühu* ve dayısı *dâme izzühu*ya ve kādısı ve yeniçeri ağası ve sâ'ir ocak ihtiyârları *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Trablusgarb Ocağı tarafından ahz olunan ve Dubrovnik sefînesinin derûnunda olan Nemçe beğzâdesi Leopoldo Eşrasoldo(?) ile Lorenco Stiyano(?) nâm bir nefer Nemçe râhibi sâlifü'z-zikr Dubrovnik sefînesi ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn ıtlâk ve sebîlleri tahliye ve girü istirdâd olunmak bâbında sâdır olan emr-i şerîf-i âlî-şânım mûcebince Tersâne-i âmirem tarafından mahsûs çavuş ta'yîn ve irsâl olundukda bizim Nemçelü ile müsâlahamız yokdur diyü bahâne ve illet îrâdıyla ocağ-ı merkūm ahâlîsi ıtlâklarından ta'allül ü inâd ve çavuş-ı mezkûru tehî dest-i avdet itdirüp ve bu halâlde sefîne-i merkūm derûnunda olan ebnâ-i sebîl ve sâ'ir emvâl ü eşyâsıyla âlâ irsâl girü redd ü teslîm olunmak üzre Dubrovniklünün istid'âlarıyla tekrâr emr-i âlî-şânım şeref sudûr ve husûs-ı merkūm içün Der sa'âdetimden mahsûs mübâşir me'mûr kılınmakdan nâşî sâlifü'z-zikr ki Nemçe beğzâdesi ve râhib-i mesfûr dahi mübâşir-i mûmâ-ileyh ma'rifetiyle kayd-ı esîrden istihlâs ve ıtlâk olunmak bâbında emr-i şerîf-i âlî-şânım sudûrunu hâlâ Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh istid'â ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda; Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb Ocakları ve sâ'ir tenbîhi iktizâ iden mahallere muhkem tenbîh ü te'kîd oluna ki min-ba'd sulh u salâhın şurûtuna mugâyir bir dürlü hareketde bulunmayalar diyü Nemçelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hûmâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en ber-vech-i muharrer ocağ-ı merkūm tarafından ahz olunan sefîne-i mezkûre derûnunda vâkı' sâlifü'z-zikr iki nefer Nemçelüler meyânede cârî olan müvâlât u muzâfât muktezâsınca tahlîs u ıtlâk ve ocağ-ı merkūmda mukīm Felemenk konsolosuna teslîm olunmak içün bundan akdem ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bir kıt'â emr-i şerîfim ısdâr ve Devlet-i Aliyyemîn harâc-güzâr re'âyâsından olan Dubrovniklünün ocağ-ı merkūm tarafından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ahz ve gasp olunan iki kıt'â sefîneleri derûnunda vâkı' bil-cümle nukūd ve emvâl ve eşyâ ve beğzâde ve râhib ve (…) ve kapudân ve sâ'ir ebnâ-i sebîl ile sebeb-i ile mukaddemâ ve hâlâ şeref sudûr bulan evâmir-i şerîfem mantûkınca alâ irsâl istirdâd ve girü taraflarına redd ü teslîm itdirilmek içün siz ki mîr-i mîrân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; size hitâben mufassal u meşrûh mü'ekked emr-i şerîfim virildüği mukayyed bulunmağın, ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûceblerince amel ü hareket **[39]** ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ahz ve (…) olunan sâlifü'z-zikr Nemçe beğzâdesi ve râhib-i mesfûr ve ıtlâk ve ocağ-ı merkūmda mukīm Felemenk konsolosuna teslîm olunup mugâyir-i ahidnâme-i

hümâyûn bir dürlü ta‘allül ü tereddüd itdirilmemek üzre emr-i şerîfim sudûru bâbında iftihâru’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi‘l Re’îsülküttâbım el-Hâc Mustafa *dâme mecdühu* i‘lâm itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı S sene [1]158

126

Kırkkilise ve Varna ve Kavarna ve Köstence ve Mankalya ve İsmâil Geçidi ve Balçık ve Babadağı ve İbrâil ve Rusçuk ve Niğbolu ve Vidin kazâları kādıları ve nâ’iblerine ve zikr olunan kazâlarda vâkı‘ zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler. Eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunda tasrîh olunduğuna binâ’en zikr olunan kazâlarda vâkı‘ nâssın yedlerinde ve ekseri askerî tâ’ifesinde Nemçe ve ana tâbi‘ Macar ve Sırp üserâsı mevcûd olduğun bildirüp ocak çavuşlarından mahsûs mübâşir ta‘yîn ve mahall-i mezkûrede nâssın ve askerî tâ’ifesinin yedlerinde bulunan Nemçe esîrleri çavuş-ı merkūmun mübâşereti ve zâbıtları ma‘rifeti ve ma‘rifet-i şer‘le zuhûra getürilüp ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve ıtlâk ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin tarafından irsâl eyledüği âdemîsine teslîm ve alıvirilüp ve üserâ-yı mesfûrenin vilâyetlerine mürûrlarında esnâ-yı râhda mümâna‘at ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir nesne mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]158

127

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden ilâ âhirihi ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed olup ve el-

haletü'l hâzihi Pader Trinetâri ta'bîr olunur Nemçe râhiblerinden Padre der Mastor(?) ve refîki iki nefer râhibler bundan akdem yedlerine virilen emr-i şerîfim ve Dîvân-ı hümâyûnum çavuşu ile Rumili ve Tuna sevâhilinde vâkı' ba'zı kazâlarda bulunan Nemçe üserâsından ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn tahlîs eyledikleri kırk yedi nefer ricâl ve yedi neferi Nemçe esîrlerini bu hâlelde Âsitâne-i sa'âdetimden Edirne ve Vidin cânibinden Nemçe diyârına îsâl eylemek üzre âzim oldukların bildirüp çavuş-ı merkūm ile râhibân -ı mesfûrân güzâr eyledikleri mahall-i mezbûrede dahi iyâdî-i nâsda İslâma gelmeyen Nemçe üserâsı bulunur ise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs u ıtlâk ve üserâ-yı mesfûre ile vilâyetlerine gider olduklarında esnâ-yı râhda ve menazil ü merâhilde kendüsine ve libâs ve davârlarına dahl ü ta'arruz olunmayup ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle te'addî vü rencîde itdirilmeyüp ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle alıvirilüp emn ü selâmet ile himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]158

128

Âsitâne'den Burusa'ya varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve Burusa nâ'ibi ve Hüdâvendigâr sancağı mütesellimi ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü halinde ticâret ideler, Kraliçe'ye tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Kraliçe'nin tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü Nemçelü'ye virilen ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en bu halâlde Nemçe tüccârından Yorgider(?) nâm tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne'den Burusa'ya bey' içün bir mikdâr billûr evâni götürmek murâd eyledüğin

bildirüp tâcir-i mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise menâzil ü merâhilde mürur u ubûrlarında kendülere ve libâslarına ve bindikleri davârlarına dahl ü ta'arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye ve bâc ve geçid ve gümrüğü alınmış eşyâ-yı merkūmesinden mükerrer gümrük talebiyle ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde itdirilmeyüp ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle alıvirülüp himâyet ü sıyânet olunarak emn ü selâmetle mürur u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı R sene [1]158

[40]

129

Rumili Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan paşa'ya ve Sofya mollâsına ve Niğbolu ve Niş ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Dimitri Eskotar(?) nâm tâcirin Niş ve Sofya ve Niğbolu câniblerinde mürûr u ubûr üzre olan Mihali veled-i Hristo ve Konstantin Şoğuna ve Nikoz Mihali nâm zimmîlere ma'mûlün-bih temessükleri mûcebince bundan akdem altmış beş kîse akçe virüp bu âna dek hesâb ü kitâbları görülmediğinden nâşî mesfûrların Âsitâne-i sa'âdetime ihzârları muktazî olduğun bildirüp iktizâ iden harc ü masârıfı tâcir-i mesfûrun hesabına mahsûb olmak üzre çavuş mübaşeretiyle mesfûrlar Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmaları bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden ta'yîn olunan çavuş mübâşeretiyle vech-i meşrûh üzre ihzâr olunmaları bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]158

130

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Vezîr Paşa'ya ve Rusçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Varna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime gelince vâkı' olan kādılar ve iskele ve gümrük emînlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'a bir mahalde

yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebesiyle ve sâ'ir müste'menden müsâ'ade olundığı üzre üç yüz akçe selâmet akçesinden mâ'adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ'ire talebiyle kat'â rencîde olunmayalar ve bu kā'ide tarafeyn tüccârı hakkında mer'î vü mu'teber tutula diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olup ve mesfûrların vilâyetlerinden İstanbul'a getürmek üzre olan emti'alarından âhar yerde gümrük taleb olunmayup İstanbul'da ve havâlîlerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ'en emti'alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ'ir hudûd başlarında vâkı' iskelelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yere götürüp füruht itmeyüp doğru İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri taraflarından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcebince Dîvân-ı hümâyûn tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîf virilüp ba'dehu Nemçe tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkârıyla bundan esbâk Erdel tarafından bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ'ir bu misillü eşyây Nemçe hudûdundan doğru Âsitâne-i sa'âdetime getürmek murâd eyledüğinden mugâyir-i şürût-ı ahidnâme-i hümâyûn esnâ-yı râhda vâkı' gümrükçüler gümrük mutâlebesiyle rencîde itmeleriyle bu makūle doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâların âhar mahallerde gümrük talebiyle ve cizyedârlar kendülerden cizye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürur u ubûrlarına mümâna'at olunmayup ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledüğinden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak içün Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin bundan akdem istid'âsına binâ'en emr-i şerîfim sâdır olmuş iken yine ol-vechle mu'ârazadan hâlî olmamalarıyla bu def'a dahi yine tâcir-i mesfûr Yovan Nikola iki nefer müste'men hidmetkarıyla Nemçe diyârından ve zikr olunan mahallerden ve Eflak hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetim'e bey' içün bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ'ir bunun emsâli eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' için getüreceği eşyâsından ol taraflarda ve Eflak hudûdunda mugâyir-i evâmir-i aliyye gümrük ve (…) harcı ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle rencîde vü remîde olunmayup eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline muhâlefet ve esnâ-yı râhda dahi mürur u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîf recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i

şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ca sene [1]158

131

Vidin muhâfızı vezîre ve Vidin kādısına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Nemçe diyârına ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Devlet-i Aliyyem tüccârının eşyâları mukaddemâ vukū‘ bulan muhârebe ve ihtilâl esnâsında dest-i gâret-kîrâna dûçâr olmakdan ihtirâzen ve ihtiyâten Nemçe hudûdu zâbıtânı taraflarından ahz ve muhârebe indifâ‘ından sonra yine ashâbına virilmek şartıyla memhûren bir mahalde hıfz ve bade’l-musâlaha nice kimesnelerin emti‘a ve eşyâları kendülere redd ve teslîm olunup lâkin vakt-i merkūmda Vidin sükkânından Bayrakdar Hasan nâm kimesnenin mevkūfen alıkonulan yüz elli re’s ağnâmının kıymeti virilmek üzre iken merkūm benim ağnâmım bin beş yüz re’s ider diyü ve eşyâ-yı sâ’iresiyçün dahi ız’âf u muzâ‘ını akçe mutâlebesiyle kendü edâsından nâşî ırzâ olunmak müte‘assir olduğundan âla hâlihi kalup el-hâletü hâzihi bu esnâda Erdel cânibinden ba‘zı çukacı tüccârı Eflak tarafından fiyorin ta‘bîr olunur râyic olan mâlûmü’l-mikdâr akçe kıymetli yapağı mübâyâ‘a ve Erdel cânibine nakl ider iken merkūm Hasan mugâyir-i şurût-ı musâfât ol mikdâr yapağıyı alıkoyup husûs ı mezbûr Erdel cenerâli cânibinden sen ki vezîr-i müşarün-ileyhsin; tarafına i‘lâm **[41]** olundukda mezkûr Hasan bin (…) yapağıyı kendü eşyâm mukābelesinde zabt eyledim ve Eflak’da vâkı‘ Hokna(?) nâm mahalde füruht etmek üzereyim diyu kendü tarafından ceneral-i merkūma tahrîr eylediği Kapu kethüdâsına inhâ olunmağla, bu makūle hareket nizâm-ı hudûda mugâyir ve tarafeyn tüccârının emniyetlerini münâfî ve semere-i sulh u salâh olan emr-i ticâretinin ta‘tîline bâdî bir hâlde nâ-merzî olduğundan başka bir kimesnenin deyni mukābili âhar kimesnenin fuzûlî alıkonulan ol mikdâr yapağısını kendüye redd ü teslîm olunup ve mukaddemâ sâ’ir Devlet-i Aliyyem tüccârının sahîhan mikdâr-ı mu‘ayyen ol-vechle alıkonulan eşyâlarıyçün bade’s-sübût ırzâ ve ihkāk-ı hak olunduklarına kıyâsen merkūm Hasan’ın dahi vakt-i mezbûrda Nemçelü tarafından zabt olunan ağnâm ve eşyâsının mikdâr ve adedi ba’de’t-tefahhus sıhhat ü hakîkati ma‘lûm oldukdan sonra eşyâ-yı mezbûresi mukābil-i hakk u adl ve i‘tidâl ü insâf vechle uzlaşdırup ırzâ ve ihkāk-ı hak olunmak içün emr-i şerîfim sudûrunu Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler istid‘â ve Nemçelüye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnum dahi müsâfât ü müvâlât zımnında mukāyyed olan şurût u kuyûd ve mevâdd-ı uhûd muktezâsınca hareket ve sulh u salâha

mugâyir bir dürlü illet ü bahâne ile birbirlerine rencîdeden ihtirâz ve mücânebet eylemeleri meşrût olmağla, imdi; sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ber-vech-i muhârrer ol-vechle tâcir-i mesfûrun fuzulî ahz olunan ol mikdâr yapağısını bu def‘a kendüye redd ü teslîm ve tamâmen alıvirüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül ü muhalefet itdirmeyüp ve merkūm Hasan’ın dahi vakt-i mezbûrda Nemçelü tarafından zabt olunan ağnâm ve eşyâsının keyfiyet ü mikdârının sıhhat ü hakîkati ma‘lûm ve zâhir oldukdan sonra merkūm dahi ırzâ ve âhar tarafeyne gadr ü himâyeden ârî olacak vechle hakk u adl üzre nizâ‘ların kat‘ ve ihkāk-ı hak eylemeğe ihtimâm ü dikkat ve hilâfına cevâz ü ruhsât göstermemek bâbında.

Fî evâsıtı C sene 1158

132

Edirne mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninden olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ıle üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en Kraliçe’ye tâbi‘ Erdel-i Sırp re‘âyâlarından hâlâ nefs-i Edirne’de beş nefer ve nâhiyesinde vâkı‘ bir nefer Nemçe esîrleri mevcûd olduğun bildirüp zikr olunan altı Nemçe üserâsı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs u ıtlâk ve mûmâ-ileyhin irsâl eylediği yasakçısına üserâ-yı mesfûreyi vilâyetlerine götürmek üzre teslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]158

133

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı˙olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a˙yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def‘a Âsitâne-i sa‘âdetimde tahlîs u ıtlâk olunan Nemçe üserâsından dört neferi ricâl ve iki neferât Nemçe esîrleri Der-aliyyemde bir nefer yasakçı ile vilâyetleri olan Erdel tarafına irsâl olunduğun bildirüp zikr olunan

altı nefer ricâl ve sâ'ir Nemçe üserâsından bir nefer yasakçı ile esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylemeğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yâzılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]158

134

Mühimme cüz'üne dahi kayd ve battalı Beğlik tarafına zabt olunmuşdur.

Derya Kapudânı Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Bahr-ı Sefîd'in tarafeyninde ve umûmen cezîre ve limanlarda vâkı' vüzerâ-yı izâm ve beğlerbeğiler ve mevâlî-i kirâm ve sancakbeğileri ve kādılar ve nâ'ibler ve Donanma-yı hümâyûnum kalyonları kapudânları ve muhassılar dahi sâdır ve voyvodalar ve iskele emînleri ve kal'a dizdârları ve neferât ağaları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; bu halâde husûmet üzre olan düvel-i Avrupa'nın cümlesiyle dostluk ve musâfât üzre olup ve beynlerinde imtidâd bulan ceng ü cidâle dâhil olmadıklarından nâşî bayraklarında emniyet derkâr ve bahr-i muhîtden Nemçe kıyılarında vâkı' (…) taht-ı himâyesinde ticâret iştigâl üzre olan Hamburg nâm şehrin bayrağıyla ticâret içün geşt ü güzâr iden Gaspara Lorende nâm kapudân râkib olduğu Katerina ta'bîr olunur bir kıt'a sefînesiyle ticâret tarîkıyle Bahr-ı Sefid'de vâkı' iskelelere ve limanlara kendü hâlinde gelüp gidüp Frengistan'dan ve alup götürdüği emti'asından sâ'ir müste'men tâ'ifesi gibi yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüğün edâ eyledikden sonra ziyâde talebiyle ve cizye ve sâ'ir teklîf **[42]** mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde itdirilmeyüp ve kendünün ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâsıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle alıvirilüp âminen ve sâlimen mürur u ubûruna mümâna'at olunmayup himâyet ü sıyânetinde ihtimâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüğinden mâ'adâ kapudân-ı mesfûr sefînesiyle Memâlik-i mahrûsem sularına âmed-şüd ve Devlet-i Aliyyem limanlarına yanaşdıkda husûs-ı taviyyet ile ancak bey' u şirâ ve maslahatına meşgûl olup dostluğa mugâyir kat'â bir işde bulunmacağına dahi Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh ta'ahhüd ve tekeffül eylediğini müş'ir memhûr sened virmekle siz ki vüzerâ ve mîr-i mîrân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; tâ'ife-i mezbûrenin Devlet-i Aliyyemle henüz şurût u kuyûduna müte'allik bir nesneleri olmayup ve bu âna değin Memâlik-i mahrûsem sularına sefîneleri dahi gelmeyüp lâkin el hâletü hâzihi âla tarîkı'l-istîmân Devlet-i Aliyyem limanlarına âmed-şüd ile müstehim intifâ'ı tarafeyn olan emr-i ticârete iştigâl eylemek üzre Kapu

kethüdâsı mûmâ-ileyhin iltimâsına binâ'en şimdilik işbu bin yüz elli sekiz sene Teşrin-i evvel-i ibtidâsından gâyetine değin Kapudân-ı mesfûr süvar olduğu sâlifü'z-zikr Kanrite(?) ta'bîr olunur bir kıt'a sefînesi ve şehr-i merkūmun bayrağı ile ber vech-i muharrer Memâlik-i mahrûsem sularının limanlarına âmed-şüd eyledikde rûy-ı deryâda gezen Donanma-yı hümâyûnum kalyonları ve çekdirileri ve rü'esâ-yı sefâyini sâ'ire taraflarından bir dürlü zarar u ziyân irişdirilmeyüp âminen ve sâlimen mürur u ubûruna mümâna'at olunmamak fermânım olmağın, işbu emr-i şerîfim ısdâr olunmuştur. İmdi siz ki vüzerâ ve sâ'irleri mûmâ-ileyhimsiz; Kapudân-ı mesfûr ticâret tarîkıyle yalnız bir kıt'â sefînesiyle Bahr-ı Sefîd'de vâkı' iskelelere kendü hâlinde gelüp gidüp getürdüği ve alup memnû'âtdan olmayan götürdüğü emti'asının sâ'ir müste'men tâ'ifesi gibi yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüğün edâ eyledikden sonra ziyâde talebiyle ve cizye ve sâ'ir tekâlîf mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde vü remîde olunmayup ve kefâf-ı nefisleriyçün iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle alıvirilüp vakt-i merkūm Salona'dan(?) rûy-ı deryâda gezen Donanma-yı hümâyûnum kalyonları ve çekdirileri ve sâ'ir rü'esâ-yı sefâyin taraflarından bir dürlü zarar u ziyân deryâdan irişdirilmeyüp madâm kendü hâlinde ve ta'ahhüd olunduğu vechle hareket ile âminen ve sâlimen mürur u ubûrlarına mümâna'at olunmayup himâyet ü sıyânetlerinde ihtimâm-ı evfâ ve işbu emr-i şerîfi âlî-şânımı her biriniz ba'de'n-nazar yine kapudân-ı merkūmun yedinde ibkā idüp hilâfına bir dürlü cevâz vü rızâ göstermemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]158

135

Hâssa Bostancıbaşı ve Galata voyvodası ve Topçubaşı'ya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Devlet-i Aliyyemîn sâ'ir müste'men elçilerine ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince ruhsat virildiği üzre mûmâ-ileyhin ve yanında olan âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek üzre ancak ikiyüz sepet üzüm iştirâsına ve Galatada vâkı' konağına nakl içün emr-i şerîfim virilegelmekle işbu bin elli sekiz senesine mahsûben bir def 'a dahi iştirâ eylediği iki yüz küfe üzümün Galata'da vâkı' hânesine nakline mümâna'at ve harc ve avâ'id nâmıyla tarafınızdan taraf-ı âhardan ve müdâhale vü mu'âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; Üsküdar havâlîsinde olan bağlardan almayup adalar tarafından almak şartıyla bir def'ada ikiyüz küfe üzümün iştirâ ve nakline mümâna'at olunmamak içün elli yedi senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u

mukayyed bulunmağın, sâbıkı üzre def‘a-i vâhidede ikiyüz küfe üzümün nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [1]158

136

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca kuzāt ve nüvvâb [ve] kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve a῾yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Yorgi Todori nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdete gelüp ba‘zı emti‘a ve eşyâ ve iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bahren Varna ve Rusçuk ve Eflâk taraflarından yine Erdel cânibine azîm olmağla, gümrük ve cizye talebiyle rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ eylemeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [1]158

137

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzāt ve nüvvâb ve sâ’irlere hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def‘a bahâlarıyla tahlîs olunan dört nefer Nemçe üserâsı ve üzerlerine ta‘yîn olunan bir nefer âdemîsi ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Erdel vilâyetine irsâl murâd eyledüğin bildirüp, mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [1]158

[43]

138

Dergâh-ı Mu’allâm Kapucu başılarından olup Galata Voyvodası olan ( ) *dâme mecdühu*ya ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve nâhiyeleri nâ’iblerine ve Topçubaşı *zîde mecdühuya* hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arzı-hâl gönderüp, mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsât virildüği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyelerinde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzirin iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri tarafından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı

hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince elli sekiz senesine mahsuben bu def῾a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]158

139

Rumili Vâlîsi Sadr-ı esbâk vezîrim Abdullah Paşa’ya ve Vidin Muhâfızı Vezîr Paşa’ya ve Edirne ve Sofya ve Filibe mollâlarına ve Edirne Bostancıbaşısına ve Vidin ve ( ) ve ( ) kādılarına ve mahall-i merkūmede vâkı‘ iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret idüp Kraliçe’ye tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Kraliçe’nin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup ve Nemçe tüccârının getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def ‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre îcâb iden gümrüğün tamâmen edâ idüp ve yedine edâ tezkiresin alup ba‘dehu eşyâ-yı mezbûre ile âhar mahalle gitmek iktizâ eyledikde gümrüğü alınmış metâ‘ından tekrâr gümrük talebiyle ve âhar bahâne ile rencîde vü remîde olunmamak üzre emr-i şerîfim dahi virilmekle Nemçe tüccârından Hristiyan Helçi(?) nâm tâcir beş nefer müste’men hidmetkârıyla Sofya ve havâlîsinden ve Vidin ve Edirne ve Rumili cânibinde vâkı‘ sâ’ir mahallerde ticâret tarîkıyle billûrdan masnû‘ şişe evân füruht ve ticâret üzre olmağla, getürdüği billûr evânından îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘a bir mahalde edâda kusûru yoğiken mahall-i mezkûrede mükerrer gümrük talebi ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addî ü rencîde olunduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun ol taraflarda füruht eylediği eşyâ-yı mezkûrenin îcâb iden gümrüğün bir def‘a bir mahalde edâ eyledikden sonra âhar mahalle duhûlünde gümrüğü alınmış metâ‘ından mükerrer gümrük taleb ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle tâcir-i mesfûr ve âdemleri mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü

ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emri şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûna ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]158

140

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Vezîr Paşa’ya ve Rusçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Varna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kādılara ve iskele emînlerine hüküm ki:

Nemçe devleti tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı olan Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerinden virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiye’den iştirâ idüp vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebesi ve sâ’ir müste’menlere müsâ‘ade olunduğu üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ‘adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmat-ı sâ’ire talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve bu kā‘ide tarafeyn tüccârı hakkında mer‘î vü mu‘teber tutulup ve mesfûrların vilâyetlerinden İstanbul’a getürmek üzre olan emti‘alarından âhar yerde gümrük talep olunmayup İstanbul’a ve havâlîlerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ’en emti‘alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ’ir hudûd başlarında vâkı‘ iskelelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yerde füruht itmeyüp doğru İstanbul’a getürmeleri mu‘în olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri taraflarından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerifim **[44]** virilmişken bu def‘a Nemçe tüccârından Yuvan Nikola

nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel tarafından bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ'ir bu misillü eşyâyı doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmek murâd eyledüğinde mugâyir-i evamir-i aliyye ol tarafda gümrükçüler gümrük ve sâ'irleri dahi ba'zı mutâlebât ile ta'addî vü rencîde eylediklerin bildirüp bu makūle doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından ol taraflarda ve Eflak hudûdunda gümrük taleb olunmayup ve cizyedârlar kendülerden cizye ve bâc ve geçid ve ikdâmiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnum ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki:

Bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr zahîre-i merkūmeyi mâdâmki ol taraflarda bey' itmeye doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından o taraflarda gümrük talep ve cizye ve bâc ve geçid ve ikdâmiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir i ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i aliyye bir dürlü rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmayup mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasız.

Fî evâili M sene [1]159

141

Bosna Vâlîsi'ne ve Saraybosna mollâsına hüküm ki:

Nemçe Devleti tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Kapu kethüdâsı Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyemle Nemçe Devleti beyninde mukaddemâ akd olunan şürût-ı musâlahada nehb ü gâret ve re'âyâya ta'addî olunmak muhkem men' oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ahz ve haklarından geline ve gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd

oluna ki müsâmahadan ihtiraz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler, istemeyüp mütenebbih olmayanlardan azli iktizâ idenler azl ve haklarından geline diyü Nemçelü'ye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda şürût iken Bosna re'âyâsı eşkıyâlarından ve ba'zı ahâlîsi taraflarından bir seneden berü Nemçelü'ye isâl ü muzarrat ve gasb u gâret misillü hasâret vâkı' olup bundan akdem Pokeşfo(?) nâm harâmîbaşı Nemçelü'den üç nefer saltat zâbıtânını Padvalçi(?) nâm mahalde ahz ve cebren dört yüz otuz yedi kuruş akçe talebiyle Bosna tarafına nakl ve Malkovaç(?) ve Gradişka beyninde Pokniç(?) nâm Nemçelüyü dört re's bârgîrleriyle ahz ve bârgîrleri karşu yakaya imrâr idince tevkîf ve ba'dehu mesfûru salıvirüp bârgîrleri alıkoyup ve yine Bosnalu'dan yirmi nefer kimesne açık ta'bîr olunur bir kıt'a kayığa süvâr ve leylen Usturgam arâzîsinde olan Usturga nâm karyeye yanaşup karye-yi mezbûre re'âyâsından üç nefer karındaşları ehl ü iyâl ve evlâdlarıyla ahz itmeleriyle ol tarafda bulunan bekçiler mürâfa'a tahlîs murâd eylediklerinden mezbûrlar muharebeye tasaddîlerinden bekçiler keff-i yed ve yine nâşî karye-i mezbûreden otuz sekiz aded kovanların alup karşu yakaya nakl ve yine ol havâlîden otuz nefer mikdârı müsellem Bosnalu üç aded menziller derûnlarında mutavattın olan Nemçelüyi evlâd ü ıyâl ve devâbb ü mevâşî.ve sâ'ir bil-cümle eşyâlarıyla kaldırup götürdükleri esnâda karye-i mezbûre çardakında bulunan karakolcular tahlîs murâd eylediklerinden mezbûrlar tüfenk ile iki neferini kafirin darb ve mecrûh ve Kostariçe nâm mahalde dahi eşkıyâdan ba'zıları varup iki bâb menzilleri basup eşyâların ahz ve ricâl ü nisâ ve sıbyân yedi nefer kimesneleri katl ve bir nefer Nâsraniyyeyi dahi cebren götürüp ba'dehu Rayeş(?) nâm karyeye varup üç nefer Hırvat bekçilerini ahz ve kendü hudûdlarına geçirüp her birisi içün ikişer yüz guruş almadıkça salıvermeyüp ve karye-i mezbûre dahi Filorinde ta'bîr olunur iki yüz guruşluk akçesin alup eğer virmezseniz sizi katl iderüz diyü tahvîf ve yine Pordaç(?) nâm mahalle yirmi iki nefer eşkıyâ makūlesi ve iki nefer ser-cem'iyyetleri ile varup Nemçe kapudânları zâçelerinin bir nefer dul karının menzilin basup eşyâsın gâret ve ba'dehu menzilin ihrâk-ı bi'n-nâr eyledikleri hâlâlde âhar kapudânın oğlu bir nefer Nemçelü'yü katl ve Bakvaç(?) nâm mahalden ve Kostaniçe knezlerinde ba'zı hayvanât gasp ve karşu yakaya imrâr ve bunlardan mâ'adâ altmış üç nefer eşkıyâ dahi Pakilnek(?) nâm karyeye varup bir mikdâr zahîre ahz ve ba'dehu Örünce(?) nâm mahalde vâkı' Ayo Veşokeniç(?) nâm re'âyânın menzilin ihrâk ve karye-i mezbûrede olan menâzilin nısfı mikdârını soyup mecmû'unu ihrâk ideriz diyü tahvîf ve esnâsında beş nefer karakolcular üzerlerine vardıklarında dört neferini mezbûrlar mecrûh ve bir sabîyi dahi helâk eylediklerinden başka beş nefer re'âyâyı dahi katl ve Poriçe(?) ve

Bergavaç(?) ahâlileriyle ünsiyetlerine binâ'en ol tarafdan aldıkları iki kıt'a açıkdan süvâr ve şenlik iderek karşu yakaya mürûr eyledikleri ve zikr olunan katl mâddesi hîn-i vukū'unda vakit bu vakit ol tarafta olan Nemçe Cenerali tarafından Gradişka kapudânı İbrahim Beğ'e inhâ olundukda; kapudân-ı merkūm eşkıyâ-yı mesfûrûnun ta'addîlerinin men u def'ine âdem-i ihtimâm ile müsâmahasından nâşî ruhsat ve ferc bulup ve Hırvat tarafından Bosna re'âyâsına ba'zı hasâret vukū'unda Ceneral-i mezbûr men ü def'inde ve zararlarının tazmîni husûsunda taksîr itmeyüp ri'âyet ve zikr olunan haydûd eşkıyâsı hevâlarına tâbi' Bosna ahâlîsinin dahi bir mikdâr kimesneler ile yekdil-i yekcihet oldukları ol tarafda olan Nemçe zâbıtânının yakînen ma'lûmları olduğun bildirüp eşkıyâ-yı mesfûrun ve husûs ı katl-i nüfûsa **[45]** ictirâ iden sâlif'üz-zikr şâkiler ahz ve ele götürilüp Nemçelü'den gasb ü gâret eyledikleri emvâl ü eşyâ buldurulup Nemçelü tarafına teslîm ve ihkāk-ı hak ve fîmâ-ba'd dahi musâfât ü muvâlât muktezâsınca bu misillü fesâd ü şekāvetleri küllîyyen men u def ve tarafeyn re'âyâsının emn ü râhatlarına ihtimâm u dikkat olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; mugâyir-i şurût-ı musâlaha şekâvet ve harekete cesâret iden haydûdlardan ve sâ'irlerden Bosna hudûdunda bulunanlar alâ irsâl ahz ve Nemçelü'den gasb ü gâret eyledikleri emvâl ü eşyâ buldurulup bi't-tamâm defteriyle hudûda karîb bulunan Nemçe Ceneraline veyâhûd zâbıtâna teslîm ve o makūlelerin ber-mûceb-i şurût-ı musâlaha muhkem haklarından gelüp tarafeynin âsâyiş ve itmînânına kemâ-yenbağî ri'âyet ve mugâyir-i şurûtu-ı mu'âhede harekete cesaret idenleri zecr ve tekfîl-birle def'u ref'e mübâderet ve dâimâ şerâ'it-i musâfâtın istikrârına ihtimâm ü dikkat velhâsıl Devlet-i Aliyyeme tâbi' olanlar taraflarından fîmâ-ba'd şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Nemçelü câniblerine zerre kadar ta'addî ve tecâvüz olunmasına kat'â rızâ-yı hümâyûnum olmamağla, bu mühimm-i hatîrada mezîd-i ikdâm ve vufûr-ı ihtimâm olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince mahallinde şer'le görülüp ihkāk-ı hak ve i'lâmı muktazî olanları arz u i'lâm olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. Bundan mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfem ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mahallinde şer'le görilüp ihkāk-ı hak ve i'lâmı muktazî olanları Der-i Devlet-medârıma arz u i'lâm eyleyesiz.

Fî evâili S sene [1]159

142

Vidin muhâfızı vezîre ve Vidin kadısına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Nemçe diyârına ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Devlet-i Aliyyem tüccârının eşyâları mukaddemâ vukū‘u bulan muhârebe ve ihtilâl esnâsında dest-i gâretkerâne dûçâr olmakdan ihtirâzen ve ihtiyâten Nemçe hudûdu zâbıtânı taraflarından ahz ve muhârebe indifâ‘ından sonra yine ashâbına virilmek şartıyla memhûren bir mahalde hıfz ve ba‘de’l müsâlaha nice kimesnelerin emti̓a ve eşyâları kendülere redd ü teslîm olunup lâkin vakt-i merkūmda Vidin sükkânından Bayrakdar Hasan nâm kimesnenin mevkūfen alıkonulan yüz elli re’s ağnâmının kıymeti virilmek üzre iken merkūm benim ağnâmın bin beşyüz re’s idi ve eşyâ-i sâ’iresiyçün dahi iz‘âf-ı muzâ‘af akçe mutâlebesiyle kendü (…)dan nâşî ırzâ olunmak müte‘assîr olunduğundan alâ-hâlihi kalup el-hâletü hâzihi bu esnâda Erdel cânibinden ba‘zı çukacı tüccârı Eflak tarafından Florinet ta‘bîr olunur râyi‘ olan mâ‘lûmu’l-mikdâr akçe kıymetlü yapağı iştirâ ve Erdel cânibine nakl ider iken merkūm Hasan mugâyir-i şürût müsâfât ol mikdâr yapağıyı fuzûlî alıkonulup ve husûs-ı mezbûr Erdel Cenerali cânibinden sâbıkā Vidin muhâfızı tarafına i‘lâm olundukda mezkûr Hasan bin ( ) ol yapağıyı kendü eşyâm mukālebesinde zabt eylerim ve Eflak’da vâkı‘ Sokna nâm mahalde füruht itmek üzereyim diyü kendü tarafından Ceneral-i merkūma tahrîr eyledüği Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhe inhâ olunmağla, bu mahalde hareket nizâm-ı hudûda mugâyir ve tarafeyn tüccârının emniyetlerini münâfî ve şimden sulh u salâh olan emr-i ticâretin tâtîline bâdî bir hâlde nâ-marzî olunduğundan başka bir kimesnenin deyni mukābili âhar kimesnenin fuzûlî eşyâsı alıkonulmak şer‘î ve kānûn ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir olmağla, tâcir-i mesfûrun fuzûlî alıkonuludan ol mikdâr yapağısı kendüye redd ü teslîm olunup ve mukaddemâ sâ’ir Devlet-i Aliyyem tüccârının sahîhan mikdâr-ı mu‘ayyen ol-vechle alıkonulan eşyâlarıyçün ba‘de’s-sübût ırzâ ve ihkāk-ı hak olduklarına kıyâsen merkūm Hasan’ın dahi vakt-i mezbûrda Nemçelü tarafından zabt olunan ağnâm ve eşyâsının mikdâr ve adedi ba’de’t-tefahhus sihhat-i hakîkati malûm oldukdan sonra eşyâ-yı mezbûresi mukâbili hakk u adl ve i‘tidâl ve insâf vechle uzlaşdırılup ırzâ ve ihkāk-ı hak olunmak içün bundan akdem Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh istid‘â ve Nemçelüye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda dahi müsâfât ü muvâlât zımnında ma‘kūd olan şurût u kuyûd ve mevâdd-ı uhûd ve muktezâsınca amel ü hareket ve sulh u salâha mugâyir bir dürlü illet ü bahâne ile birbirlerini rencîdeden ihtirâz ve mücânebet eylemeleri meşrût olmağla, ber-vech-i muharrer ol-vechle tâcir-i mesfûrun ahz olunan ol mikdâr yapağısını bu def‘a kendüye redd ü teslîm ve tamâmen alıvirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül ü muhâlefet itdirmeyüp merkūm Hasan’ın dahi vakt-i mezbûrda Nemçelü tarafından zabt

olunan ağnâm ve eşyâsının keyfiyet ve mikdârının sıhhat ü hakîkâti ma‘lûm u zâhir oldukdan sonra merkūmu dahi ırzâ ve (…) tarafeyne gadr ve himâyeden taharrî vechle hakk u adl üzre nizâ‘ların kat‘ ve ihkāk-ı hak eylemeniz ihtimâm ü dikkat olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuş iken bu def‘a merkūm Hasan şâhidlerim Eflak tarafından olmağla, anların getürilmesi Eflak Voyvodası’na hitâben emr-i şerîf vürûduna mevkūfdur diyü illet ü bahâne ile bu âna dek virmeyüp tüccâr-ı mesfûrûna gadr-ı küllî olduğun bildirüp mezkûr Hasan’ın bi-gayrı-hak fuzûlî alıkoduğu yapağı bu def‘a bilâ-te’hir tamâmen ashâbına teslîm ve alıvirilüp ol-vechle ta‘allül ü tereddüd itdirilmeyüp ve merkūmun dahi şâhidleri vürûdunda bir gün akdem da‘vâsı görülüp ne mikdâr aldığı sâbit olur ise teveccüh idenlerden alıvirilip kat‘ı nizâ‘ olunmak için emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; ber-vech-i muharrer emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerifim ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Bunlara mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûciblerince amel dahi siz ki Vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûma-ileyhimsiz; vech-i meşrûh üzre merkūm Hasan’ın bi-gayrı hak fuzûlî alıkoduğu yapağıyı bu def‘a bilâ-te’hîr ashâbı olan tüccâr-ı mesfûrûna tamâmen teslîm ve alıvirüp ol-vechle ta‘allül ü muhâlefet ve tereddüd ve mümâna‘at itdirmeyüp ve merkūmun dahi şâhidleri vürûdunda bir gün akdem da‘vâsı görülüp ne mikdâr alacağı sâbit olur ise alıverilüp hakk u adl üzre nizâ‘ların kat‘ ve da‘vâların fasl ve teslîm eyleyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasız.

Fî evâili M sene [1]159

[46]

143

Vidin muhâfızı Vezîr Paşa’ya ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kādılar ve nâ’ibler ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def ‘a tahlîs olunan sekiz nefer Nemçe üserâsı bir nefer âdemîsi ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile vilâyetleri tarafına irsâl murâd eyledüğin bildirüp mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, üserâ-yı mesfûrûn bir nefer âdemîsiyle ve bir nefer yasakçı ile her kangınızın hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendülere ve giydikleri libâs ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve harc ve avâ’id ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde

olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle aldırılup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak üzre mu‘tâd üzre yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene [1]159

144

Rumili vâlîsi sadr-ı esbâk Vidin muhâfızı vezîrâna ve Filibe ve Sofya ve Edirne mollâlarına Edirne Bostancıbaşısına, Vidin ve Niğbolu ve ( ) ve ( ) kādılarına ve mahall-i merkūmede vâkı‘ iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe’ye tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup ve tüccâr-ı mezbûrûmun getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre îcâb iden gümrüğün tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin aldığında eşyâ-yı mezbûr ile âhar mahalle gitmek iktizâ eyledikde gümrüğü alınmış metâ‘ından tekrâr gümrük talebi ve âhar bahâne ile rencîde olunmak iktizâ itmez iken Nemçe tüccârından Edirne’de ikāmet üzre olup Rûmili câniblerinden ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Hristiyan Heliç(?) nâm tâcir dört nefer müste’men hidmetkârıyla ile billûrdan masnû‘ şişe evân ile Edirne ve Filibe ve Sofya Ve Niş ve Tuna sevahilinde vâkı‘ Vidin ve Irşova ve Rusçuk ve Silistre ve İsmâil ve İbrâil ve Niğbolu ve Kalas nâm mahallerde ticâret üzre olmağla, eşyâ-yı mezbûrenin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün bir def‘a bir mahalde edâ ve yedine edâ tezkiresin aldıkdan sonra mahall-i mezbûrenin ba‘zısında gümrüğü alınmış eşyâ-yı merkūmeden mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve palamar akçesi ve sâ’ir bahâne ile rencîde olunduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun ol taraflarda bey‘ eyledüği eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrük bir def ‘a bir mahalde edâ eyledikden sonra âhar mahalle duhûlünde gümrüğü alınmış metâ‘ından mükerrer gümrük talebi ve palamar akçesi ve cizye ve bâc ve geçid ve ikdâmiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle tâcir-i mesfûr ve âdemîsi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at

olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]159

145

Kudüs-ü Şerîf mollâsına ve Âsitâne'den Kudüs-i Şerîf'e varup gelince berren ve bahren yol üzerında vâkı᾽ kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve a᾽yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Macar râhiblerinden Kiristoforos Savareviç nâm râhib iki nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetimden ziyâret kasdıyla Kudüs-i Şerîf'e azîmet eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve yanında mevcûd olup İstanbul Gümrüğü Emîni'ne gümrüğü edâ ve yedine edâ tezkiresi virilen iki kıt'a sanduğından mükerrer gümrük mutâlebesiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]159

146

Vidin muhâfızı vezîre ve Niğbolu ve Silistre ve Rusçuk ve Varna ve Nemçe hudûdundan Âsitane'ye gelince vâkı' olan kuzât ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ( ) ilâ âhirihi ( ) müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup ve bu def'a Nemçe tüccârından Yuvan Nikola nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel tarafından Âsitâne'ye bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ'ir bu misülllü eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâ-yı mezbûresinden Niğbolu ve Silistre ve Rusçuk ve Varna ve Eflak hudûdunda ve âhar mahallerde gümrük taleb olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrârime ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürur u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca᾽at olundukda, vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]159

[47]

147

Yeniçeri ağasına ve Hâssa Bostancıbaşıya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def῾a ruhsât virildüği üzre İstanbul'a karîb mahallerde ve iskele ve adalardan akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin hamrı Galatada vâkı῾ konağına nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâsı ve zâbıtlar min-ba'd gümrük ve bâc ve avâ'id ve harc nâmıyla ve sâ'ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni' olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvânı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince elli dokuz senesine mahsûben def῾a-i vâhidede ve nakline mümâna'at olunmamak içün fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]159

148

Bir sûreti

Mömaris nâm Baş tercümânı içün iki bin medre hamr nakline vech-i meşrûh üzre.

149

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Nemçe devletine tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Yosi Helmih(?) nâm tâcir dört nefer müste'men hidmetkârı ve bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün billûrdan masnû' bir mikdâr şişe evân getürmek murâd eyledüğin bildirüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre eşyâ-yı merkūmeden ol taraflarda ve Belgrad ve Irşova ve Niğbolu ve Vidin ve Rusçuk ve

Tekfurdağı ve âhar mahallerde mugâyir ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fermân-ı celilü'l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr eşyâ-yı merkūmeyi mâdâm ki ol taraflarda bey' itmeye, doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itmek üzre eşyâ-yı mezbûreden ol taraflarda ve âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve mürûrlarına mümâna'at olunmayup mazmûn.

Fî evâili C sene [1]159

150

Bir sûreti Anton Eştir(?) nâm tâcirin beş nefer müste'men rüfekāsıyla Âsitâne'ye bey' içün getüreceği kanarya tuyûruyçün, vech-i meşrûh üzre.

151

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı˙ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; bu def 'a tahlîs ve ıtlâk olunan altı nefer Nemçe esîrleri ve bir nefer âdemîsi ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Erdel vilâyetine irsâl murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itdiğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]159

152

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı˙ olan kādılara ve sâ'irlere hüküm ki:

Roma İmparatoru ve Kraliçe-i Macar ve Çeh tarafından Âsitâne'de mukīm elçisi olan kıdvetü ümerai'l-milleti'l-Mesîhiyye Dö Penkler mühürlü arz-ı hâl gönderüp; bu def'a tahlîs ve ıtlâk olunan dokuz nefer Nemçe üserâsı ve üzerlerine ta'yîn eylediği iki nefer âdemîsi ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile vilâyetlerine irsâl murâd eyledüğin bildirüp mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri N sene [1]159

[48]

Fî zamân-ı Sadr-ı sudûru'l-Vüzerâ El-hâc Mehmed Paşa *yesserallâhu mâ-yeşâ ve fî eyyâni* Hazret-i Hacı Mustafa Efendi Re'îsülküttâb *nâle mâ-yetemennâhu*. Fî evâhiri Receb sene 1159

153

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varup gelince berren ve bahren vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Roma İmparatoru ve Macar ve Çeh Kraliçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerai'l-milleti'l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Yorgi Todoro nâm tâcir ticâret tarîkıyle âmed-şüd idegelmekle bu def'a alup götürdüğü eşyâsının gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla Varna tarafından yine Erdel cânibine avdet ve o tarafdan dahi Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün ba'zı eşyâ getürmek üzre olduğun bildirüp esnâ-yı râhda berren ve bahren mürur u ubûruna mümâna'ât ve mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn mükerrer gümrük talebiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden imdi; tâcir-i mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise alup götürdüğü gümrüğü alınmış metâ'aından ve îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsından âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve libâs ve süvâr olduğu davârına ta'arruz olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesin rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçesiyle alıvirilüp âminen ve sâlimen mürur u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili L sene [1]159

154

Galata voyvodası *dâme mecdühu*ya ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ'ibleri ve Topçubaşı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsiyçün ruhsat virildüği Edirne Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyelerinde yedlerinde vâkı' Istıranca ve

sâ'ir kurâdan akçesiyle yüz elli re's hanâzîrin iştirâ ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ'irleri taraflarından mümâna'at ve bir nesne talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, elli dokuz senesine mahsûben def'a-i vâhidede ve nakline mümâna'at olunmayup ziyadeden hazer olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]159

155

Âsitâne'den Kudüs-i Şerîf'e varup gelince berren ve bahren yol üzerinde vâkı' kādılar ve mütesellimler ve iskele emînlerine ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin tercümânlarından İlya Aneshi(?) nâm tercümân bir nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetimden ziyâret kasdıyla Kudüs-i Şerîf'e azîmet eyledüğin, esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, siz ki mûmâ-ileyhsiz; tercümân-ı mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı kazâsına varup dâhil olurlar ise gidişde ve gelişde esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde gerek berren ve gerek bahren kendüsine ve bir nefer müste'men hidmetkârına ve libâslarına süvâr oldukları davârlarına dâhl ü ta'aruz olunmayup ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesin rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçesiyle aldırılup himâyet ü sıyânet olunarak emn ü selâmet ile mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene 1159

[49]

156

Elçi yanında tercümân olmak üzre izin verılmiştir.

Mesfûr Mıgırdiç hâlik olmağla, yerine Halep'te konsolos vekîli yanında tercümân olmak üzre Elyas veled-i Simon kazâya berât virilmiştir.

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Kıdvetü ümerai'l milleti'l Mesîhiyye Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Der-aliyyemde mukīm Nemçe

Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Yakob Macar veled-i Giventap(?) nâm tercümân hâlik olup yerine elçi-i mûmâ-ileyhin yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre râfi‘-i tevkî‘-i refî‘-i âlî-şân-ı hâkānî Mıgırdiç veled-i Melhon nasb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yerine müceddeden tercümânlık berâtı virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, şürûtuyla berât virilmişdir.

Fî evâsıtı M sene [1]160

157

Tercümânlık emri

Galata kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Der-aliyyemde mukīm Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Yakob Macar veled-i Gıventop nâm tercümân hâlik olup yerine elçi-i mûmâ-ileyhin yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre Mıgırdiç veled-i Melhon nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrûn yedine tercümânlık berâtı verilmekle yedine virilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûra zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden berât mûcebince zabt itdirilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olunmuşdur.

Fî evâsıtı M sene [1]160

158

Rumili valîsi ve ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîrâna ve Selânik mollâsına ve Siroz ve Yenice ve ( ) ve ( ) kādılarına ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyharz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler Müşârün-ileyh sâ’ir Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerinde olan müsâ‘ade Roma İmparatorunun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda tasrîh olunduğuna binâ’en Nemçe tüccârından Yorgi Predel(?) nâm tâcir iki nefer müste’men

hidmetkârıyla Selânik tarafına âmed-şüd idegelüp bu def‘a dahi billûrdan mâsnû‘ şişe evânını bey‘ içün Yenice ve havâlîsi ve yine Dolyan ve Siroz ve cevânibinde füruht itmek üzre olduğun bildirüp eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘a bir mahalde edâ eyledikden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, imdi; tâcir-i mesfûr iki nefer müste’men hidmetkârı ve eşyâ-yı mezbûre ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mürur u ubûrlarında kendülere ve giydikleri libâs ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta‘arruz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye ve bâc ve geçid ve bir def‘a bir mahalde gümrüğü tamâmen edâ eylediklerinden sonra gümrük alınmış eşyâ-yı merkūmesinden mahall-i mezkûrede mükerrer gümrük talep ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde itdirilmeyüp ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan akçesiyle aldırılup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [1]160

159

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Vezîr Paşa’ya ve Niğbolu ve Silistre ve Varna ve Rusçuk ve İbrâil ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kādılara ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bugüne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘i olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar deyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp vilâyetlerine **[50]** götürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde mutâlebesi ve sâ’ir müste’menlere müsâ‘ade olunduğu üzre üç yüz akçe selâmet akçesinden mâ‘adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât ve sâ’ir talebiyle kat‘â

rencîde olunmayup ve bu kāide tarafeyn-i tüccârı hakkında mer‘î ve mu‘teber tutulup ve mesfûrların vilâyetlerinden İstanbul’a getürmek üzre olan emti‘alarından âhar yerde gümrük taleb olunmayup İstanbul’a vusūllerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni’ne berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ’en emti‘alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ’ir hudûdbaşlarında vâkı‘ iskelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yerde füruht itmeyip doğru İstanbul’a getürmeleri mu‘ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri taraflarından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından verilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi emr-i şerîfim virilmişken bu def‘a Erdel tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla Erdel tarafından bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ’ir bu misillü eşyâyı doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmek murâd eyledikde mugâyir-i evâmir-i aliyye ol taraflarda gümrükçüler ve sâ’irleri dahi ba‘zı mütâlebât ile ta‘addî vü rencîde eylediklerin bildirüp bu makūle doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eylediğinden sonra kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsından zikr olunan mahallerde ve Eflâk hudûdunda gümrük taleb olunmayup ve cizyedârlar kendülerden cizye ve bâc ve geçid ve resm ve ikdârime ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı S sene [1]160

160

Yeniçeri Ağası *dâme uluvvühu* ve Hassa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyh ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbul’a kârib mahallerden ve iskele ve adalardan akçesiyle iştirâ eyledüği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında altmış senesine mahsûben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at

olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, sābıkı üzre bir def‘a mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]160

161

Bir sûreti

Moros nâm baş tercümânın altmış senesine mahsûben iki bin medre hamr nakline vech-i meşrûh üzre.

162

Vidin muhâfızı Vezîr Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bu def‘a ıtlâk olunan üç nefer Nemçe üserâsı ve iki nefer müste’men âdemîsiyle ve bir nefer yasakçı ile vilâyetlerine irsâl murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]160

163

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Atnaş veled-i Vereno nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla bundan akdem Erdel cânibinden gelüp şimdi Âsitâne’den Nemçe diyârına götürmek üzre ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup ol canibe âzim olmağla, mu‘tâd üzre emr-i şerîfim virilmişdir.

Fî evâili Ra sene [1]160

[51]

164

Belgrad ve Vidin muhâfızları vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret idüp ve müşârün-ileyh Roma

İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda meşrût kılındığına binâ'en Nemçe tüccârından Yosi Heliç(?) nâm tâcir üç nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr billûr şişe evân getürmek murâd eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrına mümâna'at ve doğru Âsitâne'ye getürdüği eşya-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ eylemek üzre eşyâ-yı mezbûre Belgrad ve Irşova ve Vidin ve Rusçuk ve sâ'ir mahallerde gümrük ve rüsûmât-ı âhar mutâlebesiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğun mastûr u mukayyed bulunmağın, imdi; tâcir-i mesfûr üç nefer müste'men hidmetkârları ve eşyâ-yı merkūme ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdüği eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre zikr olunan mahallerde ve âhar yerlerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümayun bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı Ra sene [1]160

165

Burusa mollâsıına ve Mudanya ve ( ) nâ'iblerine ve Hüdâvendigâr sancağı mütesellimine ve iskele emîni ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ilâ-âhirihi ( ) müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda meşrût kılındığına binâ'en Nemçe tüccârından Yorgi ve David nâm iki nefer tâcirler bu def'a Nemçe diyârından bir mikdâr billûr ve şişe evânî Âsitâne-i sa'âdetime getürüp ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi alup ba'dehu eşyâ-yı mezbûreyi Burusa ve Mudanya ve havâlîlerine bey' içün ol tarafa götürülmek murâd eyledüğin bildirüp gümrüğü alınmış eşyâ-yı mezbûreden o taraflarda mükerrer gümrük

ve rüsûmât-ı ve sâ'ire talebi ile ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, imdi; tâcirân-ı mesfûrân ol tarafa vardıklarında kendülere ve süvâr oldukları davâr ve giydikleri libâslarına ta'arruz ve gümrüğü alınmış eşyâ-yı mezbûreden mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle min-ba'd ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle aldırılup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında.

Fî evâsıtı Ra sene [1]160

166

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Eniştaşyo nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp ve ba'dehu avdet ve bir nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel cânibine azîmet eyledüğin bildirüp esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, mu'tâd üzre yol emr-i yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]160

[52]

167

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir nâsda bulunan esîrlerden Nasârâ dîninde olanları münâsip vechle mümkin olan ma'kūl u mu'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz olup ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkimü'l-vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şuhûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhiblerine ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe üserâsından ( ) nâm Nasâriye hâlâ Selânik sükkânından Yehûdî tâ'ifesinden Tabyir(?) veled-i Sefo(?) ve akrabasından Maryorgo nâm Yehûdîlerin menzillerinde ve yerlerinde mevcûd olup ve birkaç seneden berü cevr ü eziyyet ile ta'cîz eylediklerin bidirüp Nasrâniye-i mesfûre ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mu'tedil bahâ ile tahlîs ve ıtlâk ve Selânik'de mukīm İngiltere konsolosuna teslîm itdirilüp mesfûrâna mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'allül ü tereddüd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz

olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili C sene [1]160

168

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca berren ve bahren vâkı‘ kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü’l ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Yorgi Bizikni(?) nâm tâcir bundan akdem Erdel cânibinden gelüp hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetimde bir mikdâr eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup bir nefer müste’men hidmetkârıyla yine ol tarafa âzim olduğun bildirüp berren ve gerek bahren ve nehren esnâ-yı râhda mürûruna mümâna‘at ve gümrüğü alınmış emti‘a ve eşyâsından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol taraflarda ve Eflak hudûdunda mükerrer gümrük ve sâ’ir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna mutâbık vechle mu‘tâd üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]160

169

Battâlı Mühimme tarafında mahfûz ve Mühimme cüz‘ünde dahi mukayyeddir.

Bosna Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa’ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrârım ile Nemçe devleti beyninde mün‘akid olan musâvat ü muvâlat muktezâsınca nehb ü gâret ve re‘âyâya ta‘addî olunmak husûsu muhkem men‘ ve mütenebbîh olmayup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp ve gasp olunan eşyâ her ne ise buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirilüp ve zâbıtân ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyüp ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertîb olunup ihtifâ iderler ise cezâları alınup zâbıtları âgâh oluna ki

haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve meşrût iken Bosna hudûdlarında vâkı῾ Nemçelü'ye tâbi‘ Fervaşya(?) memleketinin ahâlîsine bir eyyâmdan berü ba‘zı Bosna eşkıyâsı taraflarından ta‘arruz ve ta‘addî ve katl-i nüfûsa tasaddî olunup ve memleket-i mezbûre ahâlîsinin muhâfazasına me'mûr Nemçelünün ba‘zısı darb u cerh ve ba‘zısı katl olundukları havâlî-i mezkure muhâfazasında olan Nemçe Cenerali Vilan Veskoh(?) taraflarına dostâne i‘lâm itmişken ta‘addîleri bu âna dek munkatı‘ olmadığın Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* inhâ ve ol bâbda emr-i şerîfim südûrunu istid‘â itmeğin, imdi; sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bu makūle ta‘addî ve hasârete cesaret iden her kim olur ise olsun sonra havza-i hükûmetinde bulundukları mahalde bi-eyyi hâl ahz ve ana getürilüp Nemçelü'den gâret eyledikleri şeyleri zuhûra getirüp istirdâd ve muhkem haklarından gelüp külliyen ta‘addîlerin men‘ ü def‘ ve fîmâ-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn harekete cesâret idenleri zecr ü men‘ ve şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince haklarından gelüp şerâ'it-i musâlahanın mâşallâhu te‘âlâ devâm u istikrârına bezl-i cell-i himmet eylemek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]160

[53]

170

Bunun dahi battâl buyruldusu Mühimme tarafında mahfûz ve mukayyeddir.

Vidin muhâfızı vezîre hüküm ki:

Mukaddemâ Erdel cânibinden ba‘zı çukacı tüccârı Eflak tarafından filorine ta‘bîr olunur (…) olan mâlûmu'l-mikdâr akçe kıymetli yapağı iştira ve Erdel cânibine nakl ider iken bundan akdem muhârebe esnâsında mevkūfen yüz elli re's ağnâmı alıkonulan Vidin sâkinlerinden Bayrakdar Hasan nâm kimesne mugâyir-i şurût-ı musâfât zikr olunan yapağıyı fuzûlî alıkoduğu mukaddemâ inhâ olunmağla, bu makūle hareket nizâm-ı hudûda mugâyir ve tarafeyn tüccârının emniyetlerine münâfî ve semere-i sulh u salâh olan emr-i ticâretin ta‘tîline bâdî bir hâlde nâ-mazî olduğundan başka bir kimesnenin deyni mukābili âhar kimesnenin fuzûlî eşyâsı alıkonulmak şer‘ u kānûna ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir olduğu ecilden mezkûr Hasan'ın fuzûlî alıkoduğu yapağı bilâ-te'hîr tamâmen ashâbına teslîm ve mezbûr Hasan'ın dahi şâhidleri vürûdunda bir gün akdem da‘vâsı görülüp kat‘-ı nizâ‘ olunmak bâbında bundan mukaddem emr-i şerîfem ısdâr ve irsâl olunmuş iken zikr olunan yapağının kıymeti

virilüp dostluk ve safvete ri‘âyeten husûs-ı merkūm eğerçi bu vechle hitâm- pezîr olmuş ve lâkin o câniblerde kendü hâllerinde ber-muktezâ-yı şurût-ı musâfât âmed-şûd iden Nemçe tüccârının eşyâ ve emti‘alarını bi-gayrı hak alıkonmağa bundan böyle ruhsat ü cevâz gösterilmeyüp ve âharın da‘vâ ve nizâ‘ı zimnında Nemçe tüccârı bu makūle ta‘addiyât ve hesâretden te’mîn kılınmak ve nizâm-ı hudûda mürâca‘at olunmak bâbında müceddeden emr-i şerîfim sudûrunu Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* iltimâs ve istid‘â itmekle bâlâda tahrîr olunduğu vechle fîmâ-ba‘d nizâ‘m-ı hudûda ve ahkâm-ı şer u kânûna dostluk safvet rüsûmuna mugâyir hâlâta vechen mine’l vücûh ruhsat ü cevâz gösterilmeyüp Nemçelü tüccârının kendü hâlleriyle âmed-şûd idenleri himâyet ü sıyânet ve şerâ’it-i musâfâta dâ’imâ ri‘âyet olunmak fermânım olmağın, mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; vusülünde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; fermânım olduğu üzre fîmâ-ba‘d o caniblerde kendü hâllerinde ber-muktezâ-yı şurût-ı musâfât âmed-şüd iden Nemçe tüccârının emti‘a ve eşyâları âharın da‘vâ ve nizâ‘ı zimnında bi-gayrı hak alıkonulmayup bu makūle ta‘addiyât ve hasâretden tüccârı himâyet ü sıyânet ve dostluk ve safvet merâsîmine ri‘âyet ve şurût-ı musâfâta mugâyir olan harekete cesaret idenleri men‘ ve zecre müzâyid-i dikkat idüp ve zinhâr ve zinhâr dostluğa münâfî ve şurût-ı musâlahaya mugâyir vaz‘ u harekete gayetü’l-gâye ihtirâz ve istinâb olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]160

171

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime varup gelince berren ve bahren vâkı‘ olan kādılar ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikine âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret idüp müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bugüne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en

Erdel tüccârından Dimitri Kozma Eskatâri nâm tâcir iki nefer müste'men hidmetkârı ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile Boğdan ve Eflak câniblerinden Nemçe diyârına râhi ve ol tarafda Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre olduğun bildirüp ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsından ol taraflarda gümrük ve sâ'ir nesne mutâlebesiyle rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda tüccâr-ı mesfûrunun ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürecekleri eşyâlarının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylediklerinden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol taraflarda gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü te'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün emr-i şerîfim virüldüği mastûr ve Hazîne-i âmiremde mahfûz Maden Kalemi defterlerine nazar olundukda; kadîmden doğru İstanbul'a gelegelen eğer harbî ve eğer gayrı metâ'ıdır, her ne olursa olsun kānûn üzre bir def'a gümrüğü içün ancak İstanbul'da alınagelüp İstanbul'a gelen metâ'dan uğradıkları iskelelerde **[54]** hilâf-ı şurût gümrük alınmak iktizâ eylemeyüp lâkin uğradıkları mahalde füruht olunmak üzre gelen metâ' füruht olur ise olunduğu mahalde ol meta'ın kānûn üzre gümrüğü alunup ba'zı iskelelerde İstanbul'a gelmek üzre gelen metâ'dan iskele ümenâsı hilâf-ı şurût bir def'a gümrük almağla tüccâr tâ'ifesine gadr-ı küllî olduğundan gayrı hilâf-ı ahidname-i hümâyûnn ve mugâyir-i şurût-ı kadîm bir metâ'dan iki def'a gümrük alınmak iktizâ itmekle, min-ba'd ol makūle İstanbul'a gelen metâ'dan dahi gümrük talebiyle tüccâra ta'addî olunmayup ancak ol mahalde füruht içün gelen gümrüğü edâ olunmamış metâ'ın kānûn üzre gümrüklerin alup mâ'adâsına müdâhale olunmamak içün İstanbul Gümrüğü ümenâsına evâmir-i şerife virilegeldüği kaleminden derkenâr olunmağın, Nemçe vilâyetinden doğru Âsitâne-i sa'âdetime gelmek üzre hudûd-ı İslâmiye'ye çıkan emti'a ve eşyâ ol tarafda bey' olunmayup Âsitâne-i sa'âdetime getürmek murâd idenlerin emti'aları her kaç sundukda ve sepetde bulunur ise çıktığı mahalde ma'rifet-i şer' ve gümrük ümenâsı ma'rifetleriyle her bir sanduk ve sepet ta'dâd olundukdan sonra yollarda bey' olunmamak üzre temhîr olunup mührüyle teslîm ve keyfiyet ne vechle ise defteri İstanbul Gümrüğü Emîni'ne gönderilüp mürûrları husûsunda ahidnâme-i hümâyûn ve virilen emr-i şerîf ve gümrükçü berât-ı şurût mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]160

172

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Hazret-i İsâ dîninde olan Frenk râhiblerinin hakkında selâtin-i peşîn nısfet-âyîn zamân-ı sa‘âdetlerinde virilen ahidnâmelerde mastûr u mukayyed olan mevâd ve mahsûsan inâyet ü ihsân olunan nişân-ı âlî-şân ve evâmir-i şerîfenin mazmûnu üzre gerek Pasarofça sulhundan evvel ve gerek andan sonra ihsân olunduğu vechle bi’l-cümle râhiblere ve bâ-husûs üsârâ tahlîsi için Roma İmparatoru’nun Pader Trinetâri ta‘bîr olunan ruhbânlarına müsâ‘ade buyurulan bu husûsat ba’de’l-yevm mer‘î tutulmak üzre taraf-ı hümâyûnumdan te’kîd oluna, şöyle ki; kilselerini mesağ-ı şer‘-i müstedim üzre ta‘mîr ü termîm ve idegeldikleri âyînlerin icrâya muhâlefet olunmaya ve hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile Pader Trinetâri ta‘bîr olunan mezbûr râhibler ve sâ’irlerine rencîde olunmayup himâye-i pâdişahânemde âsûde hâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en memleket-i Eflak’da Erdel hudûduyla vâkı‘ ittisali hasebiyle Nemçe devletine tâbi‘ tüccâr tâ’ifesi Eflak memleketine öteden berü ticâret ile âmed-şüdlerinden nâşî memleket-i mezbûrede tâ’ife-i merkūmenin icrâyı âyînleriyçün Latin râhiplerinde meks ü ikāmet idegelüp ruhbân tâ’ifesinden bu âna dek voyvodalar taraflarından bir dürlü tekâlîf talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmuş değil iken bu esnâda memleket-i Eflak’da meks üzre olan ruhbân tâ’ifesinin sâ’ir re‘âyâ misillü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tahsildârların taraflarından vergü ve tekâlîf-i sâ’ire mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olundukların bildirüp mesfûrûn râhibler memleket-i mezbûrede kadîmden berü ne vechle ikāmet idegelmişler ise fîmâ-ba‘d dahi ol-vechle ikāmet ve mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [1]160

173

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyemin zîr-i hükmünde olan Eflak ve Boğdan ve sâ’irleri boyarları ve avâmı her ne rütbede bulunurlar ise ceng ü cidâlin vaktinde bu makūlelerde Roma İmparatoru’nun himâyesine dâhil olmuş var ise işbu müsâlaha-i mübarekenin hürmetine mâziye küllîyyet ile ferâmûş ve cürmleri afv olunup yine sâ’ir re‘âyânız meskeninlerine gelmek ve emlâklarına nâ’il ve sâkin olmak dilerler ise Devlet-i Aliyyeme gelmek câ’iz olup ve cenk vaktinde iti‘atden rû-gerdân

olan tarafeyn re‘âyâsından âhar tarafa varmış bulunurlar ise her vechle afv olunup yerlerine ve yurdlarına varmaları câ’iz ola diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en bundan akdem esnâ-yı ihtilâlde Eflak boyarlarından Palaçano(?) nâm boyar hâlik olup iki nefer kızları Erdel cânibine ilticâ ve ol vakitden berü evtân-ı kadîmelerine gelmek arzusunda oldukların Nemçe devleti tarafından inhâ eylediklerin bildirüp ber-mûceb i ahidnâme-i hûmâyûn mesfûretân iki nefer Eflaklu Nasrâniyelerin cürmleri afv ve kemâkân ri‘âyeti kabûl ve emlâk yerlerine mutasarrıf olup sâ’ir re‘âyâ gibi meskenlerine varup emlâklarına nâ’il ve sâkin olmaları bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [1]160

[55]

Fî zâman-ı sadr-ı sudûru’l-vüzerâ Hazret-i Abdullah Paşa *yesserallâhü mâ-yeşâ ve fî eyyâni* Hazret-i Mustafa Efendi Re’îsülküttâb *nâle mâ-yetemannâhu.*

Fî evâsıtı Şa‘bân sene sittîn ve mi’ete ve elf

174

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin verdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunup himâye olunup ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olup ve gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerini müş‘ir yedlerine tezkire virilüp bir def‘ada gümrüğü virilmiş emti‘adan tekrâren gümrük talep olunmaya diyü i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en Erdel’in Yehûdî tüccârından Yasef Konfino ve şerîki Rafa’el(?) nâm tâcirler bir nefer müste’men hidmetkârlarıyla bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime bir mikdâr eşyâ getürüp bey‘ ve yine Âsitâne’den ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup Eflak hudûdundan diyârlarına âzim oldukların

bildirüp Âsitâne-i sa‘âdetimde berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca esnâ-yı râhda ve mürûrlarına mümâna‘at ve gümrüğü alınmış emti‘alarından mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, memnû‘âtdan olan emti‘adan değil ise ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]160

175

Bir sûreti dahi

Erdel’in Yehûdî tüccârından Yasef ve şerîki Mûsâ nâm tâcirlere bir nefer müste’men hidmetkârıyla vech-i meşrûh üzre.

176

Rusçuk kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; üsârâ tahlîsi içün Roma İmparatoru’nun Pader Trinetâri ta‘bîr olunan râhiblerine müsâ‘ade buyurulan husûsat ba’de’l yevm dahi mer‘î tutulmak ve sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsip vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz olup ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mâbeynlerin tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk oluna ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda meşrût kılındığına binâ’en Rusçuk kazâsına vâkı‘ birkaç nefer üserâsı mevcûd olduğu ihbâr olunmağla, Pader Trinetâri ta‘bîr olunan mesfûrûn râhiblerden iki nefer râhibler irsâl olundukların bildirüp kazâ-i mezbûra vürûdlarında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile üserâ-yı mesfûrûn tahlîs ve râhibân-ı mesfûrâna teslîm olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olunmuştur. Amel dahi vech-i meşrûh üzre kâza-i mezbûrda mevcûd olup İslâma gelmeyen Nemçe üserâsı ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve râhibân-ı mesfûrâna teslîm itdirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ashâbına ta‘allül ü muhâlefet itdirilmeyüp mazmûn.

Fî evâsıtı L sene [1]160

[56]

177

Vidin muhâfızı ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılar ve sâ'ir zâbıtân ve a'yâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhiblerine müsâ'ade olunan husûsât ba'de'l-yevm dahi mer'î tutulup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile rencîde olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en mesfûrûn rahiblerden Peder Tripresiriş(?) ve Podre Olrikun(?) nâm iki nefer râhibler ve iki nefer müste'men hidmetkârları elçi-i mûmâ-ileyhin tarafından ta'yîn olunan bir nefer âdemi ve (…) nefer yasakçı ile bu def'a tahlîs ve ıtlâk olunan dokuz nefer ricâl ve sâ'ir Nemçe üsârâlarıyla Eflak hudûdundan Erdel vilâyetine râfi' oldukların bildirüp mesfûrûn râhibler üserâ-i mesfûre ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendülere ve giydikleri libâs ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle aldırılup âminen ü sâlimen mürûrlarına mümâna'at olmamak bâbında emr i şerîfim recâ ve Dîvân ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında emri âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene 1160

178

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Kuzma Dimitri Eskitâra(?) nâm tâcirin karındaşı Todoro nâm tâcir Eflak'da vâkı' Bükreş nâm mahalde hâlik olup emvâl ve eşyâ ve metrûkâtı sen ki voyvoda-i mûmâ-ileysin; tarafından memhûren zabt ve hıfz olunduğun ve hâlik-i mesfûrun karındaşı mesfûr Kuzma ile sâ'ir veresesi Eflak memleketinde mevcûd oldukların bildirüp hâlik-i mesfûrun emvâl ve eşyâ ve sâ'ir metrûkâtı irsen intikāl idüp hâlâ ol tarafda mevcûd olan verese-i mesfûrûna bi't-tamâm teslîm olunduğun müş'ir yedlerinde memhûr sened ahz idüp o cânibden hilâf-ı vâkı' verâset iddi'âsıyla müdâhale ve ta'arruz itdirilmemek bâbında emr i şerîfim recâ eyledüği ecilden sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; civârında vâkı' kıdvetü'l-kûzât

ve'l hukkâm Yerköyü kādısı *zîde fazluhu* huzûrunda verâsetleri şer'an sâbit oldukda mevrûseleri tarafından ma'rifet-i şer'le teslîm olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene 1160

179

Galata voyvodası *dâme mecdühu*ya ve Topçubaşı *zîde mecdühu*ya ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ'iblerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsât virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyelerinde vâkı' Istıranca ve sâ'ir kurâdan akçesiyle yüz elli re's hanâzîrin iştirâ ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ'irleri taraflarından mümâna'at ve bir nesne talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış senesine mahsûben def'a-i vâhidede ve nakline mümâna'at olunmayup ziyâdeden hazer olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]160

180

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı˙ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Yospohlim(?) nâm şişeci tâcir ve zevcesi ve üç nefer kızları ve iki nefer müste'men hidmetkârları ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile Eflak hudûdundan Erdel diyârına gitmek murâd eyledüğin bildirüp Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-vech-i mu'tâd üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince mu'tad üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fi evâsıtı L [1]160

[57]

181

Vidin muhâfızı ve Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime gelince vâkı˙ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irleri ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ulakları ve gayrı âdemleri Beç'ten Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kânûn-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu'âvenet oluna diyu ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhiblerinden üç nefer râhibler bir nefer müste'men hidmetkârları ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime gelmek üzre olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fi evâsıtı L sene [1]160

182

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılar ve nâ'ibler *zîde fazluhum*a ve kethüdâyerlerine ve yeniçeri serdârlarına ve iskele emînlerine ve sâ'ir zâbıtân *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerai'l milleti'l-Mesîhiyye Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Yorgi ve Petro veled-i Todori nâm iki nefer tâcirler Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup yine Erdel cânibine avdet eylediklerin bildirüp gümrüğü alınmış emti'alarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle aldırılup esnâ-yı râhda ve menazil ü merahilde âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mu'tâd üzre emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]160

Fî zamân-ı Cenâb-ı Re'îsülküttâb Nâilî Abdullah Efendi *tâle bekāhu ve nâle mâ yetemennâhu*. Fî 10 Za sene[1]160

183

Sakız cezîresi nâ'ibine ve muhassılı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Hazret-i İsâ dîninde olan Frenk râhiblerinin hakkında selâtîn-i peşîn nıspet-âyîn zamân-ı sa‘âdetlerinde verilen ahidnâmelerde mastûr u mukayyed olan mevâd mahsûsân inâyet ü ihsân olunan nişân-ı âlî-şân ve evâmir-i şerîfenin mazmûnu üzre gerek Pasarofça Sulhundan evvel ve gerek andan sonra ihsân olunduğu vechle bi’l-cümle râhiplere ve bâ-husûs Roma İmparatoru’nun Pader Trinetâri ta‘bîr olunan ruhbânlarına müsâ‘ade buyurulan husûsât ba’de’l-yevm dahi mer‘î tutulmak üzre taraf-ı hümâyûnumda te’kîd oluna ve hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile Pader Tritinari ta‘bîr olunan mezbûr ruhbânlar ve sâ’irlerine rencîde olunmayup himâye-i padişâhânemde asûde-hâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en cezîre-i Sakız’da mutevattın Latin râhibleri mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe talebi ve gayrı bahâne ile rencîde olunmamak üzre olup ve mesfûrûn rahipler fakîrü’l-hâl iken cezîre-i mezbûreye ba‘zı sefâyin rü’esâsının huddâmı vardıkça ve nüvvâb ve muhassılîn tecdîd olundukça zikr olunan râhiplerden akçe talebi sadedinde oldukların bildirüp cezîre-i mezbûrede mutavattan olan mesfûrûn muhassılîn ve hukkâm ve rü’esa-yı sefâyin huddâmı taraflarından ol-vechle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesi ve gayrı bahâne ile rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca’at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i münîf ve vaz‘u ve hareketleri olmaya, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince himâyet ü sıyânet olunmaları bâbında fermân.

Fî evâsıtı Za sene [1]160

[58]

184

Rumili vâlîsi vezîre ve Dopnişe ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin tabîbi olan Kastalan(?) nâm Nemçelünün zû‘amâdan hâlâ Dopnişe kâzasına tâbi‘ zeameti karyelerinde ikāmet üzre olan Sâlih Ağa dimekle maruf za‘îmin zimmetinde bin yüz elli ( ) senesinde cihet-i karz-ı şer‘îden ber-mûceb-i temessük üç bin dört yüz kuruş hakkı olup ve za‘îm-i merkūm İstanbul’da Bozdoğan kemeri nâm mahal kurbunda olan bir bâb menzilini va‘de-i sene hulûlünde edâ-yı deyn idinceye rehin tarîki üzre ferâğ-ı kat‘-î ile ferâğ ve hâlâ va‘desi mürûr idüp ve menzil-i mezbûrun tabîb-i mesfûra iktizâsı olmağla, meblağ-ı mezbûru talep eyledikde hilâf-ı şer‘i şerîf edâda ta‘allül ü muhâlefet ve iptâl-i hak gadr

murâd ve tarafından ( ) nâm kimesneyi vekîl eylediğün bildirüp şer‘le görülüp menzil-i mezbûr vekîli ma‘rifetiyle kendüne ferâğ olunmak üzre temessükü mûcebince zimmetinde şer‘le müteveccih olan hakkı alıvirilüp ihkāk-ı hak ve ta‘allül ider ise arz u i‘lâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûn recâ eylemeğin, mahallinde şer’le sâbit olan hakkı vekîline alıvirilüp virmekde muhâlefet ider ise i‘lâm olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]161

185

Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca berren ve bahren vâkı‘ olan vüzerâ-yı izâm ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından David veled-i Yosi nâm tâcir bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdete nuhâs-ı hâm getürüp bey‘ ve bu tarafdan dahi bir mikdâr emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup yine ba‘zı eşyâ getirülmek içün iki nefer müste’men hidmetkârıyla Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda kendüsine ve giydüği libâs ve süvâr olduğu davârına dahl ü ta‘arruz ve gümrüğü alınmış metâ‘ından mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmayup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak emrim olmuşdur.

Vusūl amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr iki nefer müste’men hidmetkârıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda kendüsine ve giydüği libâs ve süvâr olduğu davârına dahl ü ta‘arruz ve gümrüğü alınmış edâ tezkiresi virilen metâ‘ından mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe talebiyle rencîde vü remîde ve mürûrlarına mümâna‘at olunmayup mazmûn.

Fî evâili M sene [1]161

186

Yeniçeri ağası *dâme uluvvühu* ve Hâssa bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyh ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbul’a karîb mahallerden ve iskele ve adalardan akçesiyle iştirâ eyledüği beher medresi onar vukiyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtları taraflarından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir

bahâne ile akçe talep olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olunmamak bâbında altmış bir senesine mahsûben hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, altmış bir senesine mahsûben mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince bir def‘a-i vâhidede ve esnâda nakline mümâna‘at olumamak emrim olmuşdur.

Fî evâili M sene [1]161

187

Bir sûreti

Elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânı Momas nâm tercümânın iki bin medre hamrın nakli içün sene-yi mezbûra mahsûben vech-i meşrûh üzre.

188

Ber-vech-i arpalık İlbasan sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühu*ya ve Draç ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler Müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bugüne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve meşrût iken Roma İmparatoriçesi ve Macar ve Çeh Kraliçesi’nin bayrağıyla ticâret tarîkıyle bu esnâda Draç İskelesi’ne vürûd iden bir kıt‘a sefînenin kapudânından **[59]** Draç kazâsında sâkin Murtaza ve Mösyöko (?) dimekle ma‘rûf kimesne duhan virmek üzre doksan aded Venedik altunu alup ba‘dehu sene-i mezbûreden berü ve kırk beş altunluk çürümüş ve işe yaramaz duhan virüp kırk beş altunu zimmetinde bâki kalmağla meblağ-ı mezbûru talep eyledikde virmediğinden mâ‘adâ üzerine hamle ve hücûm ve kapudân-ı mesfûr dahi mahall-i merkūmda mukīm konsolosun hânesine firâren ilticâ eyledikde yine Draç kazâsı sükkânından Draç Emîni Ömer ve karındaşı Hilmi Ağa dimekle ma‘ruf kimesneler mezbûr Murtaza’nın akrabâların olmalarıyla konsolosun hânesini basup ve ba‘zı eşyâsın nehb ü gâret eylediklerinden sonra konsolos ve kapudân-ı mesfûru hâne-i

mezbûreden taşra koğup hâne ve mahzenlerin mühürlediklerinden başka mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cebren yüzde dokuz resm-i gümrüklerin alup tüccârlarının mahall-i merkūmda âdem-i emniyetlerine bâ‘is ü bâdî oldukları elçi-i mûmâ-ileyh tarafına ihbâr ve inhâ olunduğun bildirüp bu makūle muhtel muvâlât olan harekât-ı nâ (…) ile rencîde vü remîde olunmayup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addîleri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili S sene 1161

189

Mora muhassılı vezîre ve Mora cezîresinde vâkı‘ kādılar ve iskele emînlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ Alikorna İskelesi’nde sebilleri tahliye olunan ehl-i İslâm üserâsıyla bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime vürûd iden iki kıt‘a cenk sefîneleri itmâm-ı hidmet me’mûnlarıyla bu esnâda avdet eylediklerin bildirüp cezîre-i merkūmeden akçeleriyle altı bin keyl hınta iştirâsına bî-vech mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; Mora cezîresinde vâkı‘ iskelelerden rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle yalnız bir def‘a altı bin keyl hınta iştirâ ve sefînelerine tahmil eylemelerine bî-vech mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]161

190

Rûmili vâlîsine ve Selânik kādısına ve Siroz kādısına ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Selânik ve Siroz’a varınca vâkı‘ olan kādılar ve nâ’iblere ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârlarına ve iskele emînlerine ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler. Müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma

İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Alikorna'nın Yehûdî tüccârından ve David Ferandes(?) nâm tâcir bundan akdem iki nefer müste'men hidmetkârıyla Selânik'den Âsitâne-i sa'âdetime gelüp hâlâ yine ol tarafa avdet ve Selânik ve Siroz câniblerinde ticâret tarîkıyle âmed-şüd murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûr Selânik ve Siroz câniblerinden kendü hâlinde ticâret tarîkıyle âmed-şüd eylediğinden esnâ-yı râhda ve mahâll-i mezkûrede meksi esnâsında kendüsine ve giydüği libâs ve süvâr olduğu davârına dahl ü ta'arruz ve gümrüğü alınan metâ'ından mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]161

191

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler Müşârün ileyh Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ'ir ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmamak üzre tercümânlara i'tâ olunan berât şurûtunda münderic iken hâlâ Selânik mütemekkinlerinden berât-ı şerîfimle tercümân olan Yakob Feranes(?) veled-i İsak nâm Yehûdî tercümânın hidmetinde olan Marka Dö Batisla nâm hidmetkârı Selânik ve

havâlîsinde mesâlihi ile mürur u ubûr eylediğinde cizyedârlar cizye ve gayrılar bir nesne rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp tercümân-ı mezbûrun hidmetkâr-ı mesfûrı medîne-i mezbûrede **[60]** meks ve havâlîsinde mesâlihi ile geşt ü güzâr eyledikde cizyedârlar cizye mutâlebesiyle ve gayrılar dahi rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i şurût-ı berât rencîde vü remîde itdirilmeyüp himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve ahkâm kaydına mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed ahidnâme-i hümâyûnum ve berât şurûtu mûcebince amel olunmak bâbında fermân ı âlî-şân yazılmışdır.

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel dahi vech-i meşrûh üzre tercümân-ı mezbûrun hidmedkârı mesfûr Selânik'de ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlara cizye ve gayrılara dahi rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiye mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı şurût-ı berât ol-vechle ta'addî vü rencîde itdirilmeyüp mazmûn emr-i şerîfimle amel olasız.

Fi evâsıtı S sene [1]161

192

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne-i sa'âdetime gelince vâkı῾ olan kādılara ve Silistre mütesellimi ve iskele emînlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunup tarafeyn tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren götürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp götürdükleri emti' adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talep ve sâ'ir

müste'menlere müsâ'ade olunduğu üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ'adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ'ire talebiyle kat'â rencîde olunmayup ve bu kā'ide tarafeyn tüccârı hakkında mer'î ve mukayyed tutulup ve mesfûrun vilâyetlerinden İstanbul'a getürmek üzre olan emti'alarından âhar yerde gümrük talep olunmayup İstanbul'a vusūllerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrükleri alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'ne berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ'en emti'alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ'ir hudûd başlarında vâkı' iskelelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yire füruht itmeyip doğru İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerin gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hûmâyûnum tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle bu def'a Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm bir nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr revgan-ı sâde ve don yağı ve zehâ'ir-i sâ'ire getürmek üzre olduğun bildirüp tâcir i mesfûrun Eflak hudûdundan ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna tarîklerinden doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği zehâ'ir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve mahall-i mezbûrede gümrük talebi olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrârime ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerifim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech i meşruh üzre emr-i şerifim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr zehâ'ir-i merkūmeyi mâdâm ki ol taraflarda bey' itmeye, doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsından zikr olunan mahallerde gümrük ve rüsûmât-ı sâ'ire mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı emr i şerîf ol-vechle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmayup mazmûn.

Fî evâili Ra sene [1]161

193

Belgrad muhâfızı Sadr-ı esbâk ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe **[61]** ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçelü'ye tâbi‘ tüccârdan Abram Mayer nâm tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe diyârına âzim ve ol tarafdan dahi ba‘zı emti‘a ve eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâsından îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre olan eşyâsından âhar mahallerde gümrük talep ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; Nemçe tüccârından Yosi nâm tâcire bundan akdem vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûr emti‘a ve eşyâsından mâdâm ki ol taraflarda bey‘ itmeye, doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getüreceği eşyâsının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre olan eşyâsından o taraflarda gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmayup mazmûn.

Fî evâili Ra sene [1]161

194

Halep'de tercümân olmak üzre müceddeden tercümânlık berâtı virilmiştir. Cülus-ı hümâyûn vukū‘unda hasebiyle tecdîd-i berât olunmuştur. Fî 22 Ca sene [1]168

Mesfûr Sebastiyenin Mikâil'in ref‘inden diğer Mihail veled-i Yoves Firail'e(?) berât verilmiştir. Fî 24 M sene [1]169

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnum muktezâsınca Halep'de İngiltere konsolosu olup müşârün-ileyh

Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında bir tercümân nasbı iktizâ itmekle râfi'-i tevkī'-i refî'-i âlî-şân-ı hâkānî Mikail veled-i Şekri Serbak(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki:

Mesfûr Mikail veled-i Şekri Serbak(?) vech-i meşrûh üzre Halep'de konsolos vekîli yanında tercümân olup tercümânlık hidmetinde ve oğulları ve hidmetkârları ve carîyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup ve kul ve carîye istihdâm idermişsin diyü kimesne harâc ve rüsûm ve bâc talebiyle dahl u rencîde eylemeye ve kendünin masraf ve hedâyâsına ve kadîmden giydüği melbûsât ve mefrûşât ve me'kûlât ve meşrûbâtına kimesne dahl ü rencîde eylemeyüp kadîmden olageldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc talep olunmaya ve evlerine askerîden konak konulmağla, rencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan Hamr emîni ve voyvodalar ve sâ'irleri olageldüği üzre fuçı akçesi talep eylemeyüp kendüsi ve evlâdı ve tasarrufunda olan carîyeleri harâc ve avârızdan ve kassâb akçesi ve resm-i masdariyye ve tekâlîf-i örfiyyenin cümlesinden mu'âf u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da'vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya ve ba'zı zamânda bir yere gitmek istedikde, gidişde ve gelişde karadan ve deryâdan menâzil ü merâhilde kendüye ve esvâb ü davârlarına ve emvâl ü erzâkına ve yanında olan âdemlerine olan ulak akçesinden ve gayrı cânibden kimesne ve dahl ü ta'arruz eylemeyüp ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve sâ'ir zahîresi narh ı rûzî üzre akçesiyle virilüp bir ferd ta'allül ve nizâ' eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarınup ve kılıç ve ok va yay ve sâ'ir âlât-ı harb götürdükde kādılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde eylemeyüp olıgeldüği üzre himâyet ü sıyânet ve anın gibi ta'addî vü tecâvüz üzre olanlar men' u def' olunup dâ'imâ işbu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı münîfi ile amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar. Tahrîren

Fî evâhiri S sene [1]161

195

Tercümânlık emri

Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Halep'de İngiltere konsolosu olup Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında olmak üzre Mikâil veled-i Şekri Serbak(?) berât-ı şerîfimle tercümân nasb olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine berât-ı âlî-şânım virilmekle, tercümânlık-ı mezbûr mesfûra zapt itdirilmeyip berâtına mugâyir âharı müdâhale itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden berât-ı mûcebince zabt itdirilmek emrim olmuşdur.

Fî evâhiri S sene [1]161

196

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Vezîr Paşa'ya ve Âsitâne-i sa'âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve iskele emînleri ve sâ'irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Velçi İlya nâm tâcir Âsitâne-i sa'âdetimden ba'zı eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ ve yedine edâ tezkiresi alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna câniblerinden Nemçe diyârına âzim ve yine Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre olduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun bu tarafdan götürdüğü gümrüğü alınan metâ'ından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği eşyâsından dahi âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrüğü cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren âminen ve sâlimen mürur u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîf recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; Erdel tüccârından Yorgi Todoro nâm tâcire bundan akdem vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûrun gümrüğü alınup edâ tezkiresi virilen götürdüğü emti'asından ol taraflarda bey' itmeyüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre doğru Âsitâne'ye bey' içün getüreceği eşyâsından âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna mümâna'at olunmayup mazmûn.

Fî evâsıtı Ra sene [1]161

[62]

197

Eflak Voyvodası İgor Voyvoda'ya hüküm ki:

Hâlâ Âsitâne-i sa'adetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* bu def'a Dersa'âdetime bir kıt'a takrîr gönderüp; hülâsa-i tercümesinde bundan akdem Eflak hudûdlarına kârib Tımışvar havâlîsinde birkaç nefer haydûd eşkıyâsı zuhûr ve haşmetlü Roma İmparatoriçesi'nin kendü mâlı olmak üzre dört bin iki yüz seksen iki kara guruşun nakline me'mûr olan Nemçelü üzerine esnâ-yı râhda hücum ve meblağ-ı mezbûru gasp idüp civârında vâkı' Eflak arâzîsine götürmekle kendüler dahi Eflak arâzîsine sığınup hatta eşkıyâ-yı merkūmûnun akablerince ta'yîn olunan âdemler ile getürmeğe sarf-ı makdûr itmişler iken muvaffak olamayup ancak meblâğ-ı mahsûlü Eflak arâzîsine nakl itdikleri (…) ve müstahıkk ve zikr olunan nukūd Eflak'da karâr eylediğine binâ'en Tımışvar cenerali ile muhâbere ederek husûs-ı mezbûr gereği gibi teftîş ü tefahhus ve meblağ-ı mezbûr tahsîl ve redd ü teslîm olundukdan sonra fîmâ-ba'd bu makūle eşkıyâ tâ'ifesi Eflak hudûdlarında kabûl olunmayup men' u def'lerine ihtimâm olunmak bâbında sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; sana hitâben emr-i şerîfim sudûrunu iltimâs itmekle Nemçelü'ye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; ba'de'l-yevm tarafeynden nehb ü gâret ve re'âyâya ta'addî olunmak muhkem men' oluna, mütenebbih olunmayup hilâf-ı ahidnâme hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezaları bilâ-emân icrâ ve haklarından geline ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle işerlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsamâhadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler diyü mastûr u mukayyed olduğuna binâ'en Devlet-i aliyemle hâlâ Roma İmparatoriçesi beyninde müdded-i memdûdeyi hâvî akd olunan şerâ'it-i musâfâta taraf-ı hümâyûnumdan kemâl-i i'tina vü vekā'ib mezid-i ihtimam ü sıyânet olunmak lüzûmuna uhde-i saltanat vâcibe-i zimmet ve hilâfetim olmakdan nâşî şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma tatbîk olunarak faysal virilmek ve bu bâbda ziyâde ihtimâm ü dikkat ve ceneral-i mûmâ-ileyh ile bi'l-muhâbere husûs-ı mezbûru gereği gibi teftîş ü tefahhusu dikkat ve meblâğ-ı mezbûrun tahsîl ve teslîmi ile fîmâ-ba'd bu makūle eşkıyâ tâ'ifesi Eflak hudûdlarında kabûl olunmayup men' u def'lerine sarf-ı makdaret eylemek fermânım olunmağın, işbu emr-i şerîfım ısrar ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; ber-vech-i meşrûh Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârım ile Devlet-i müşârün-ileyhâ beyninde derkâr olan merâsim-i musâfât muktezâsınca meblağ-ı mezbûrun tahsîl ve fîmâ-ba'd bu makūle eşkıyâ tâ'ifesi Eflak hudûdlarında kabûl olunmayup men' u

def‘leri matlûb-ı hümâyûnum idüği ma‘lûmun oldukda ceneral-i mûmâ-ileyh ile haberleşerek eşkıyâ-yı merkūmeyi memleket-i Eflak’da vâkı‘ mahallerde gereği gibi teftîş ü tafahhus ile alâ irsâl ahz ve gasp eyledikleri meblağ-ı mezbûru tahsîl ve istirdâd eyledikden sonra bu makūle eşkıyâ Eflak memleketi dâhilinde kabûl olunmamak üzre men‘ u def‘lerine ihtimâm ü dikkat ve te’mîn-i vilâyete sarf ı makdâret ve keyfıyet-i âlâ vukū‘ihi Dersa‘âdetime i‘lâm ve işâret ve dâ’imâ şerâ’it-i dostî ve musâfâtın devâm-ı istikrârına bezl-i mikned ve mugâyir-i safvet ü mevedded izn-i hareketin vukū‘una mikdâr-ı zerre ruhsat ü cevâz gösterilmeden gâyetü’l-gâye tehâşi vü mücânebet eylemen bâbında.

Fî evâsıtı R sene [1]161

198

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh bu def‘a Dersa‘âdetime bir kıt‘a takrîr gönderüp; hülâsa-i mefhûmunda bundan akdem Nemçe tüccârından Baron İstirandiz(?) nâm Nemçelü Eflak arâzîsinde vâkı‘ İslatne(?) nâm mahalde hayvanât mübâya‘asına meşgûl iken Mustafa Beşe nâm kimesne tâcir-i mesfûra bi-vech ta‘addî ve bir-iki yerinden hançer ile darb ve mecrûh idüp zahmından timârı içün masârıf-ı azîmiyyeye giriftâr olduğundan mâ‘adâ mübâya‘a eyledüği hayvânât-ı maksûdu olan mahalle götüremeyüp birkaç bin guruşluk zarara mübtelâ olduğu tevâtüren sâbit olmağla keyfîyet Tımışvar ceneralinin mâlûmu oldukda ihkāk-ı hak olunmak içün selefin Konstantin Voyvoda’ya ihbâr olunduğunu inhâ ve tâcir-i mesfûrun zarar-ı ziyân-ı tahsîl ve ihkāk-ı hak olundukdan sonra fîmâ-ba‘d tarafeynin tüccârı âminen ve sâlimen âmed şüd idüp zarar u ta‘addîleri men‘ u def‘ ve semere-i sulh u salâh olan umûr-ı ticâretlerinden emîn ve âsûde-hâl olmaları bâbında sana hitâben emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â itmekle, Nemçelü’ye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Devlet-i müşârün-ileyhânın tüccârına mebzûl ve mer‘î olup ve bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü mukayyed ve mastûr olduğuna binâ’en Devlet-

i Aliyyemle hâlâ Roma İmparatoriçesi beyninde müddet-i memdûdeyi hâvî akd olunan şerâ'it-i musâfât-ı mezkûreye taraf-ı hümâyûnumdan kemâl-i i'tinâ vü vikāyet ve mezîd ü ihtimâm ü sıyânet olunmak lâzime-i uhde-i saltanat ve vâcibe-i zimmet-i emânet ve hâlâ feth olmakdan nâşî şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma tatbîk olunarak nizâ'larına faysal virilmek ve her hâlde ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak fermânım olmağın, işbu emr-i şerîfim ısdâr ve **[63]** irsâl olunmuştur. İmdi; ber-vech-i meşrûh Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârım ile Devlet-i müşârün-ileyhâ beyninde mün'akid olan müdâ'ir-i sulh ve musâfâtın her hâlde şurût u kuyûduna ri'âyet-birle ibkā-yı merâsîm-i dost-î ve müsâleme-i dikkat olunmak matlûb-ı hümâyûnum idüğü ma'lûmun oldukda husûs-ı mezbûra ihtimâm ü dikkat ve tâcir-i mesfûru darb ve cerh iden merkūmu zâbıtı ma'rifetiyle ahz ve şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma tatbîkan nizâ'larını faysal ve hasma dikkat ve keyfiyeti Dersa'âdetime i'lâm ü işâret eyleyesin. Şöyle ki; bir şer'î cevâbları olur ise ol vakit keyfîyet i civârında vâkı' Mevlânâ Yergöğü kādısı *zîde fazluhû*ya havâle eyleyesin ki muktezâ-yı şer'mutahhar ve şurût-ı ahidnâme-i mukarrer üzre faysal ve sulh ü mâdde-i nizâ' ile ihkāk-ı hak eyleye ve sen dahi fîmâ-ba'd Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından âmed-şüd iden tüccâr ve re'âyâlarından şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince himâyet ü sıyânetlerine bezl-i tâb ü tâkat ve takım ve mugâyir-i merâsim-i dostî ve safvet-i ednâ bir hâlde zuhûrunda ziyâde hazer ü mücânebet eylemen bâbında.

Fî evâsıtı R sene [1]161

199

Hâlâ memleket-i Eflak'a me'mûr Dergah-ı mu'allâm yeniçerileri ocağında orta çavuş olan El-hâc Mehmed *zîde mecdühu*ya ve Eflak Voyvodası'na hüküm ki:

Hâlâ Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* bu def'a Dersa'âdetime bir kıt'a takrîr gönderüp; Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel vilâyetinin Eflak memleketine kurbiyeti takrîbiyle Erdel memleketinin ahâlî ve re'âyâsından ticâret içün Eflak'a varanlar ahidnâme-i hümâyûnum muktezâsınca emîn ve âsûde-hâl olmaları lâzime-i musâfâtdan iken Eflak diyârında geşt ü güzâr iden ehl-i İslâm'dan ba'zıları mesfûrlara ta'arruz ve ta'addîden hâlî olmayup ve bu esnâda Erdel tüccârından Mihal Estekilü(?) ve diğer Mihal nâm Nemçelüler hayvânât mübâya'asıyçün Eflak'a vardıklarında Muhammed ve Arnavud nâm iki nefer kimesneler tâcirân-ı mesfûrânı ahz ve yanlarında mevcûd eşyâlarıyla dört yüz yetmiş yedi guruş nakid akçelerini gasp eylediklerinden sonra Eflak karyelerinden Dirafohan(?) nâm karyeye firâr ve tâcirân-ı mesfûrân keyfîyet-i mezbûreyi sen ki

voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; selefine ifâde vü inhâ ve Erdel cenerali dahi dostâne iltimâs ve eyna(?) eyledikde husûs-ı mezbûrda tesâmüh ve iğmâz ve gamz merkūmlar bana tâbi‘ olmamalarıyla hakkından gelemem diyü cevap virmesi eşkıyâ makūlesine bâ’is-i dest-i dizârî ruhsât-ı mel‘anet olmakdan nâşî fesâdâtları yevmen fe-yevmen efzûn ve hadden bîrûn olmağla, tüccâr-ı tarafeynin emr-i ticâretlerinden âdem-i emniyetlerine bâd ve nice zarar-ı hasârete mü‘eddî olacağı bedîhîdir diyü i‘lâm ve Nemçe tüccârı bu makūle zarar u hasâretden sıyânet ve ber-vech-i muharrer gasp olunan nukūd ve eşyâ ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince tahsîl ve ashâbına redd ü teslîm ve fîmâ-ba‘d mugâyir-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ta‘addiyât ve men‘-i küllî ile men‘ u def‘ olunmak içün emr-i şerîfim sudûrunu istirhâm itmekle Nemçelü’ye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler ve Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü mastûr u mukayyed olduğuna binâ’en Devlet-i Aliyyemle hâlâ Roma İmparatoriçesi beyninde müdded-i memdûdeyi hâvî akd olunan şerâ’it-i musâfât-ı mezkûreye kemâl-i i‘tinâ vü vikāyet ve mezîd-i ihtimâm u sıyânet olunmak lâzim olmakdan nâşî şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnum tatbîk olunarak nizâ‘larına faysal virilmek ve her hâlde ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak fermânım olmağın. İşbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; ber-vech-i meşrûh Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrârım ile Devlet-i müşârün-ileyhâ beyninde mün‘akid olan medâ’ir-i sulh u musâfâtın her hâlde şurût u kuyûduna ri‘âyet-birle îfâ-yı merâsim-i dostî ve müsâleme-i dikkat olunmak matlûb-ı hümâyûnum idüği mâlûm oldukda husûs-ı mezbûra ihtimâm ü dikkat ve tâcirân-ı mesfûrânın nukūd ve eşyâların gasp iden merkūmânı sen ki Orta Çavuş-ı mûmâ-ileyhsin; ma‘rifetinle ahz idüp şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma tatbîkan nizâ‘ların fasl itmekle dikkat ve keyfiyeti Yergöğü Kādısı *zîde fazluhu*ya havâle eyleyesiz ki muktezâ-yı şer’-i mutahhar ve şurût-ı ahidnâme-i mukârrer üzre fasl ve hasm-ı mâdde-i nizâ‘ile ihkāk-ı hak eyleye ve sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhsin; fîmâ-ba‘d Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından âmed-şüd iden tüccâr ve re‘âyâlarının şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince himâyet ü sıyânetleri bezl-i tâb ü tâkat ve mugâyir-i merâsim-i dostî ve safvet-i ednâ bir hâlde

zuhurundan ziyâde hâzer ü mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî evâili R sene [1]161

[64]

200

Belgrad Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Es-Seyyid Mehmed Paşa'ya ve Belgrad mollâsına ve Yeniçeri zâbıtına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh bu def'a Dersa'âdetime bir kıt'a takrîr gönderüp; hulâsa-i-tercümesinde Nemçe hudûdu dâhilinde (…) vâkı' Soremin(?) nâm karyede sâkin Kıptiyan tâ'ifesinden Yara ve Anderya ve Yovan ve Tamin nâm dört nefer müfsidler bundan bir sene mukaddem sekiz yaşında bir nefer Sırp gulâmını ahz ve dokuz aded kara guruşu hudûd-ı İslâmiyye'de vâkı' Narko nâm karye sükkânından âhar kıptiye füruht ve mezbûr dahi Belgrad'a gönderüp zümre-i Yeniçeriyândan Osman ve Ahmed ve Kullukçu Beşe dimekle ma'rûf yeniçerilere bey' itmekle keyfiyet merkūma ve arâzîde ceneral cânibinden sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafına bi'd-defa'ât dostâne ihbâr ve gulâm-ı mezbûr talep olundukda teslîmi husûsunda merkūmûn yeniçerilere te'kîd olunmadığından nâşî gulâm-ı mesfûr zâyi' olmağla teftîş ü tefahhus ve redd ü teslîm ve fîmâ-ba'd ve bu misillü harekete cevâz ve ruhsât gösterilmeyüp hudûd re'âyâsı emîn ve âsûde-hâl olmaları bâbında sana hitâben emr-i şerîfim südûrunu istid'â itmekle, Nemçelü'ye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; her ne vakitde içlerinde sulh u salâha mugâyir vaz' u harekete cesâret ider olur ise nehb ü gâret eyledikleri bi'l-cümle emvâl ü eşyâ taraflarından istirdâd olunup zararları tazmîn itdirile ve esîr eyledikleri kimesneler dahi esîrlikden istihlâs oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr olduğuna binâ'en Devlet-i Aliyyemle hâlâ Roma İmparatoriçesi beyninde müddet-i memdûdeyi hâvî akd olunan şerâ'it-i musâfâtın taraf-ı hümâyûnumdan sıyânet ve ri'âyeti lâzım olunmakdan nâşî gulâm-ı mesfûr ma'rifetin ve ma'rifet-i şer' ve yeniçeri zâbıtı ma'rifetiyle gereği gibi teftîş ü tefahhus ile buldurulup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince esîrlikden istihlâs ve şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak fermânım olmağın. İşbu emr-i şerîfim ısrâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; ber-vech-i meşrûh Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârım ile Devlet-i müşârün-ileyhâ beyninde mün'akid olan medâ'ir-i sulh ve musâfâtın her hâlde şurût u kuyûduna ri'âyet-birle ibkā-yı merâsim-i dostî ve müsâleme-i dikkat olunmak matlûb-ı hümâyûnum olmağla, husûs-ı mezbûra ziyâde ihtimâm ü dikkat ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafından takrîr ve ihbâr olunduğu üzre mesfûr

kıbtîlerin ahz ve Belgrad'a götürüp mezkûru'l-esâmî üç nefer yeniçerilere füruht eyledikleri bir nefer Sırp gulâmını ol tarafda gereği gibi teftîş ü tefahhus ile buldurulup ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu icrâ ve ifâya sarf-ı makderet ve fîmâ-ba'd bu makūle mugâyir-i şurûta musâfât vaz' u hâlinden mücânebet eylemelerini cümleye tenbîhi ve işâ'at ile her hâlde şerâ'it-i sulh u salâhın icrâsına mübâderet ve keyfîyeti Dersa'âdetime i'lâm ü işâret eylemeniz bâbında.

Fî evâili R sene [1]161

201

Belgrad muhâfızı Sadr-ı esbâk ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne'de mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Anton nâm tâcir dört nefer müste'men refîkleri ve bir nefer tercümânı ile Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr kanarya dimekle meşhûr tuyûr getürmek murâd eyledüğin bildirüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime getüreceği tuyûrundan Belgrad ve Irşova ve Fethülislâm ve Vidin ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna ve âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve bahren ve nehren esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri R sene [1]161

202

Belgrad ve Vidin muhâfızları ve sâ'irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ahidnâmelerde âhara ( ) Nemçe tüccârından Yosi Helmih nâm şişeci tâcir dört nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne'ye bey' içün billûrdan masnû' şişe evân getürmek murâd itmekle, bahren ve nehren Belgrad ve Irşova ve Fethülislâm ve Vidin ve Rusçuk ve sâ'ir mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve sâ'ir mutâlebât ile ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak üzre emr-i şerifim recâ ve ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerifim mûcebince amel olunmak bâbında mu'tâd üzre yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [1]161

[65]

203

Edirne Mollâsına ve Bostancıbaşısına ve Rusçuk ve İslimye ve Aydos ve Karinâbâd ve Yanbolu ve Uzuncaâbâd kazâlarının kādılarına ve nâ'iblerine ve zikr olunan kazâlarda vâkı' kethüdâyerleri [ve] yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ahidnâmelerde ahâra himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârından şişeci üç nefer tâcirler bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime billûr ve şişe getürüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi alup ba'dehu eşyâ-yı mezkûrenin bir mikdârını Edirne ve Tekfurdağı ve İslimye ve Irus ve Karinâbâd ve Yanık ve Üzence illeri ve Kahto civârlarında bey' itmek içün ol taraflara gider oldukların bildirüp zikr olunan üç nefer Nemçe tâcirleri gümrüğü alınan eşyâ-yı mezkûreleriyle taht-ı kazâlarınıza vardıklarında mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün bundan akdem ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn virilen emr-i şerîfime kıyâsen hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşruh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ca sene [1]161

204

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe râhiblerinden Benedeta nâm râhib dört nefer müste'men âdemler ve sekiz nefer Nasırâniyye ve etfâl-i Nemçelüler ve emniyet-i râhleriyçün bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdetimden Erdel cânibinden Nemçe diyârına avdet murâd eylediklerin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle ta‘addî vü rencîde ve mesfûrlara mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘arruz olunmayup emîn ü sâlim himâyet ü sıyânet olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; bundan akdem Yospo Helmih nâm Nemçelü'ye vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olunan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ca sene [1]161

205

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı˙ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne'de mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Beç'ten Âsitâne-i sa‘âdetime ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kānûn-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde, kendülere mu‘âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en fi'l-asl sâhibi Nemçe tüccârı oğullarından Karlo Hebeş ve Petro Herbert (?) nâm iki nefer bâzergân-zâdeler ve iki nefer Papas mu‘allimleri ve ma‘iyyetlerine elçi-i mûmâ-ileyh tarafından ta‘yîn olunan Vasilaki nâm müste'men âdemîsi ve beş nefer müste'men hidmetkârları ve emniyet-i râhlarıyçün bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdetimden Rusçuk ve Bükreş târîki ile Erdel cânibine azîmet ve gitmek murâd eylediklerin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve kendülere dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olumayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidname-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda bundan akdem Nemçelü'ye ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûna ve

mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında mu‘tâd üzre yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]161

206

Konsolos vekâleti tecdîd olunmuşdur. Fî evâsıtı Şevvâl sene [1]176

Mora muhassılı vezîre ve Balyabadra ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Mora cezîresinde vâkı‘ Balyabadra ve ol havâlîlerde olan iskelelere Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden Alikorna sefâyin ve tüccârlarının umûr u husûslarının rü’yet ü temşiyeti içün hâlâ Balyabadra’da mütemekkin Nederlande konsolosu olan Nikola Pavlo nâm konsolosa konsolos vekâleti sipâriş olunduğun bildirüp konsolos-ı mesfûr Balyabadra ve ana tâbi‘ ol havâlîlerde iskelelere Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden sefâyin ve tâcirlerinin umûr u husûslarını ve temşiyet-i rü‘yet idüp gümrüklerin gümrük emînlerine edâ ve konsolos hakkın konsolos vekîl-i mesfûra virdiklerinden sonra ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince himâyet ü sıyânet olunup bir dürlü müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]161

[66]

207

Cezayir-i Bahr-ı Sefîd sevâhilinde vâkı‘ vüzerâ-yı izâm ve Cezayir ve Trablusgarb ve Tunus beğlerbeğlerine ve zikr olunan ocaklara tâbi‘ Bahr-ı Sefîd’de geşt ü güzâr üzre olan sefînelerin kapudânlarına ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendimle hâlâ müntesiz Roma İmparatoru olan Toskana dukası beyninde müceddeden akd ve temhîr olunan musâfât takrîbi ile zikr olunan Garb Ocakları ile dahi akd-i sulh eylemek üzre tarafından Âsitâne-i sa‘âdetime bundan mukaddemce üsârâ ile gelen iki kıt‘a sefîneler Garb ocakları tarafına azîmet itmeleriyle, zikr olunan sefînelerden Hiknes(?) nâm kapudânın râkib olduğu bir kıt‘a sefînesiyle (…) Âsitâne-i sa‘âdetim’den zikr olunan ocaklara varup gelince nüzûl eylediği mahallerde ve esnâ-yı seyr-i sülûkünde sefine-i mezbûre ve kapudânına dostâne mu‘âmele ile emniyet üzre âmed-şüd eyleyüp mürûruna kat‘â müdâhale olunmamak içün emr-i şerîfim sudûru bâbında Der-aliyyemde mukīm Nemçe elçisi memhûr arz-ı hâli ile istid‘â itmekle, vech-i meşrûh üzre amel ü hareket olunmak

fermânım olmağın, imdi; sefine-i merkūme Memâlik-i mahrûsem limânlarına varup yâhûd rûy-ı deryâda musâdefe olundukda, kapudânına dostâne mu‘âmele izhârıyla mürur u ubûrına kat‘â müdâhale olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]161

208

Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Roma İmparatoru tarafından üsârâ ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen iki kıt‘a beğlik sefîneleri bu esnâda Garb Ocakları taraflarına gelmek üzre oldukların bildirüp bu makūlede düvel-i müste’menân taraflarından gelüp me’zûnen giden beğlik sefîneler derûnlarında memnû‘âtdan nesne olmamağla, zikr olunan iki kıt‘a beğlik sefîneleri Boğaz hisarlarına ubûrlarında mugâyir-i kadîm yoklanmak bahânesiyle te’hîr olunmayup; âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri C Sene [1]161

209

Mısır Vâlîsi Vezîr Râgıb Mehmed Paşa’ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-[ileyh] arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye'ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk daîmî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoruna tâbi‘ re‘âyâlar bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın Dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey’ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhâ tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve âhar ticâretin tezâyüd ve temşiyeti içün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukîm elçi veyâ kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli vaz‘ı câ’iz olup

yedlerine sened verile diyü ahidnâme-i hümâyûnum mevâddında tasrîh olunduğuna binâ'en hâlâ Mısır-ı Kahire'de mukīm İngiltere konsolosu olan Barton nâm konsolos Devlet-i müşârün ileyhâ tarafından konsolos vekîli nasb ve yedine patente virilüp ve patente-i mezbûreyi ol tarafda ibrâz ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmuş iltimâs eylediğinde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafından dahi buyuruldu verilmiş iken bender-i İskenderiye'de gümrük hademesinden olan Yehûdî tâ'ifesi bender-i merkūmenin gümrüğü bizim maktû'ân iltizâmımızdadır, ziyâde alurız diyü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebiyle ta'addî vü rencîde eylediklerin bildirüp Roma İmparatoru'na tâbi' zikr olunan vilâyetlerden bender-i İskenderiye'ye varan tüccâr tâ'ifesi emti'aların çıkardıklarında sâ'ir müste'menân misillü yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin virdiklerinden sonra min-ba'd mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebi ve sâ'ir bahâne ile Roma İmparatoru'nun re'âyâ ve sefînelerine ve Konsolota resmine bir dürlü müdâhale ve rencîde vü remîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı B sene [1]161

[67]

210

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılara ve nâ'iblere ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârlarına ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ulakları ve gayrı âdemleri Beç'den Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kānûn-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim ile varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu'âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olduğuna binâ'en Pader Trinetari ta'bîr olunan Nemçe râhiblerinden Bakaso(?) nâm râhib bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime gelüp ba'dehu bu esnâda bir nefer müste'men hidmetkârı ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile Eflak cânibinden vilâyetleri olan Erdel tarafına âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene 1161

211

Konsolos vekâleti vilâyetine gitmekle yerine âharı nasb içün emr-i şerîf yazılmışdır. Fî evâsıtı Ş [1]178

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ'iz olup yedlerine sened virile ve Roma İmparatoru'na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana'nın dükâlık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseye gelüp bey' u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar diyü ahidnâme-i hümâyûn mevâddında tasrîh olunduğuna binâ'en Selânik'de mütemekkin İngiltere konsolosu olan Petro Paradiz(?) nâm konsolos Roma İmparatoru bayrağıyla Selânik ve havâlîsine ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden ve ol tarafda mevcûd zikr olunan vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâlarının umûr u husûslarının rü'yet ü temşiyeti ve himâyet ü sıyânetleriyçün konsolos vekîli olmak üzre yedine patente virildüğin bildirüp mezbûrun vekâlet-i umûruna konsolota resmine ahârdan müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda, vech-i meşrûh üzre olduğu taraflarda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene 1161

212

Selânik ve İzmir mollâlarına ve Selânik'den İzmire varup gelince vâkı‘ olan kādılara ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana'nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘larını çıkarup alış ve viriş ideler

ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup sâ’ir dost üzre devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnum mevâddında tasrîh olunduğuna binâ’en Roma İmparatoru’na tâbi‘ Alikorna tüccârından Selânik mütemekkinlerinden Kalyako Mose Sâ(?) nâm Yehûdî ticâret tarîkıyle Selânik’den İzmir’e âmed-şüd eylediğin bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emti‘a ve eşyâsının bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün edâ eyledikden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve i‘yâb ü zihâbında ve esnâ-yı tarîkde mürûrlarına mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi evâili Ş sene [1]161

213

Selânik mollâsına ve Selânik havâlîsinde vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs tezorya ya‘ni Toskana’nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemekle, arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘â ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ’larını çıkarup alış ve viriş ideler ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârından mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret ve ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zihâblarında

esnâ-yı tarîkden cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnuma mevâddından **[68]** tasrîh olunduğuna binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Alikorna tüccârından Selânik'de mütemekkin Kemal İsak nâm Yehûdî Selânik ve havâlîsinde ticâret tarîkıyle geşt ü güzar üzre olduğun bildirüp tâcir-i mesfûr emti'asının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre edâ eyledikden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve iyâb ü zihâbında âminen ve sâlimen mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduuğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ş sene [1]161

214

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime gelince berren ve bahren vâkı' olan kādılara ve iskele emînlerine ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunup ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olundu ve tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti'adan bir def 'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp götürdükleri emti'adan bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talep ve sâ'ir müste'menlere müsâ'ade olunduğu üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ'adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ'îre talebiyle kat'â rencîde olunmayup ve bu kā'ide tarafeyn tüccârı hakkında mer'î ve mu'teber tutulup ve mesfûrların vilâyetlerinden İstanbul'a getürmek üzre olan emti'alarından âhar yerde gümrük talep olunmayup İstanbul'a vusūllerinde ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrüğün alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ'en

Nemçe tüccârının âhar yerde füruht itmeyüp doğru İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîn'nin berâtı şurûtuna mugâyir âhar iskelelerin gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle, bu def 'a Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel tarafından bir mikdâr revgan-ı sâde ve asel ve don yağı ve sâ'ir bu misillü eşyâyı doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmek murâd eyledüğin bildirüp zehâ'ir-i mezbûrenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve âhar mahallerde gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrârime ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve mürûrlarına mümâna'at olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfîm mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene 1161

215

Belgrad muhâfızı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh Dersa'âdetime bir kıt'a takrîr gönderüp; bundan akdem Nemçe tüccârından Şişeci Yosi nâm tâcir dört nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetime getürüp bey' itmek üzre bir mikdâr şişe evân ve ma'iyyetiyle elçi-i mûmâ-ileyh Nemçe diyârından me'kûlât ve melbûsât misillü gümrüğe müte'allik olmayan ba'zı eşyâ irsâl olunmağla, ol-makūle eşyalardan gümrük talep olunmayup ve doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün gelen eşyânın dahi gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne virilmek üzre tâcir-i mesfûrun yedine virilen emr-i şerîfim mûcebince sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafından dahi buyuruldu virilmiş iken Belgrad'a vürudunda Belgrad gümrükçüsü mugâyir-i emr-i âlî otuz aded zincîrli altunını cebren ahz itmekle, bu misillü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı emr-i âlî hareket emr-i ticârete ve nizâm-ı mer'îye halel ve tüccârın âdem-i emniyetlerine bâ'is ü bâdî olmağla, Belgrad gümrükçüsü merkūmun hilâf-ı mu'tâd ve emr-i şerîfime mugâyir olduğu meblağ-ı mezbûr tamâmen istirdâd ve fîmâ-ba'd bu makūle mugâyir-i emr-i şerîf ta'addîyat men'-i ekîd ile men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim istid'â itmeğin, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda iki devletin

tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler. Müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]161

216

Bir sûreti Varna kādısına:

Tâcir-i mesfûr eşyâ-yı mezbûre ile Varna’ya vürûdunda gümrük talep ve yedinde olan emr-i âlî-şân Varna Mahkemesi’nde ibrâz ve tarâf-ı şer‘den tenbîh olunmuş iken adem-i itâ‘at ile isgâ itmeyüp ikiyüz kırk kuruşunu ahz itmekle, istirdâdıyçün vech-i meşrûh üzre.

[69]

217

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devleti aliyyemin zîr-i hükmünde olan Eflak ve Boğdan ve sâ’irlerin boyarları ve avâmı her ne rütbede bulunurlar ise ceng ü cidâlin vaktinde bu makūlelerde Roma İmparatoru’nun himâyesine dâhil olmuş var ise işbu musâlaha-i mübârekenin hürmetine mâzıye külliyet ile ferâmûş ve cürmleri afv olunup yine sâ’ir re‘âyâ gibi meskenlerine gelmek ve emlâklarına nâil ve sâkin olmak dilerler ise Devlet-i Aliyyeme gelmek câ’iz olunup ve cenk vaktinde itâ‘atde rû-gerdân olan tarafeyn re‘âyâsından âhar tarafa varmış bulunurlar ise her vechle akd olunup yerlerine ve yurtlarına varmaları câ’iz ola diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en bundan akdem esnâ-yı ihtilâlde Eflak boyarlarından Palaçano nâm boyar hâlik olup iki nefer kızları Erdel cânibine ilticâ ve ol vakitden berü evtân-ı kadîmlerine gelmek arzûsunda oldukların Nemçe devleti tarafına mukaddemâ inhâ itmeleriyle, ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mesfûretân iki nefer Eflaklu Nasrânîyyelerin cürmleri afv ve kemâkân ra‘iyyeti kabûl ve emlak ve yedlerine mutasarrıf olup sâ’ir re‘âyâ gibi meskenlerine varup emlâklarına nail ve sâkin olmaları

içün mukaddemâ istirhâm eyledikde ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında bundan akdem emr-i şerîfim virilmiş iken bu âna dek icrâ olunmadığı inhâ olunduğun bildirüp mesfûretân iki nefer Eflaklu Nasrâniyyeler ber-mûceb-i ahidname-i hûmâyûn vatan-ı asliyeleri olan memleket-i mezbûrede îvâ vü iskân ve emlâklarına mutasarrıf olmaları bâbında hatt-ı şerîfle recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûnum vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyun ve mukaddemâ verilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]161

218

Galata Voyvodasına ve Topçubaşıya ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ’iblerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefisleriyçün ruhsat virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s hanâzîrin iştirâ ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; altmış senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış bir senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]161

219

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca berren ve bahren vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi ilâ-âhîrihi müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yorgi Todor ve Petro nâm iki nefer tâcirler bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ve bu tarafdan ba‘zı emti‘a iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi alup bahren Varna ve Rusçuk ve Silistre ve Yergöğü ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine gider oldukların bildirüp tâcirân-ı mesfûrânın gümrüğü alınan eşyâlarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol

taraflarda mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Za sene [1]161

220

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kānûn-i kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu'âvenet oluna diyü ahidname-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe üserâsından bu def'a tahlîs ve ıtlâk olunan üç nefer Nemçelüler elçi-i mûmâ-ileyh tarafından ta'yîn olunan bir nefer âdemîsi ve emniyet-i râhatlarıyçün bir nefer yasakçı ile Rusçuk ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine irsâl murâd olunduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ber-vech-i mu'tâd yol hükmü yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [1]161

[70]

221

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' tüccâr ve re'âyâları ahidnâme ile âhara himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve tarafeynin tüccârı berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talebiyle kat'â rencîde olunmayup Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa'âdetime gelen emti'alarının gümrüğü âhar mahalde alınmayup İstanbul Gümrüğü Emîni'ne virilmek üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna dâhil ve mukaddemâ ol-

vechle Mâliye ve Dîvân-ı hümâyûnum tarafından sâdır olan emr-i şerîfem Vidin Mahkemesi'nde sicill-i mahfûza sebt olunmağla, doğru İstanbul'a getürdikleri emti'alarından mugâyir-i evâmir-i aliyye ol tarafda gümrük nâmıyla akçeleri ahz ve İstanbul'a geldiklerinde dahi îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ idüp ol-vechle mesfûrlara gadr ve ol tarafda mükerrer alınan gümrük akçelerinin ma'rifet-i şer'le istirdâdıyçün dahi müte'addid evâmir-i şerîfem vârid olmağla tüccâr-ı mesfûrun Mâdâmki ve eşyâların ol tarafda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdikleri eşyâlarından ol tarafda gümrük mutâlebe olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre bundan akdem emr-i şerîfim sudûruna binâ'en bu def'a Nemçe tüccârından Yorgi Benedikti nâm tâcir bu tarafdan ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla bahren Varna ve Yerğöğü ve Rusçuk ve Eflak taraflarından Erdel diyârlarına âzim ve o tarafdan dahi ba'zı eşyâ getürmek üzre olduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun alup götürdüğü gümrüğü edâ olunup yedine edâ tezkiresi virilen emti'asından ve ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdüği eşyâsının dahi îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre olan eşyâsından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna ve mugâyir-i evâmir-i aliyye ol taraflarda mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnun ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda, ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında

Fî evâhiri Za sene [1]161

222

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki.

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları ahidnâme ile âhara himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve Nemçe tüccârının âhar mahallerde bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ eyleyüp âhar mahallerde gümrük taleb olunmamak üzre re's-i hudûdda ve sâ'ir iskelelerde vâkı' mehâkimde sicillâta sebt ü kayd ve mazmûn-ı münîfi infâz ü icrâ olunup ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn âhar mahallerde alınan gümrük akçelerinin

ma‘rifet-i şer‘le istirdâdıyçün dahi bundan akdem müte‘addid ve evâmir-i şerîfem sâdır olmuş iken bu def‘a Nemçe tüccârından Pavlo nâm tâcir Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr kanarya tuyûru ile Belgrad’a vürûdunda tâcir-i mesfûr tuyûr-ı mezkûru ol tarafda bey itmiş değil iken Belgrad Gümrükçüsü gümrük nâmıyla cebren yirmi guruşunu ahz ü ahzını nâtık yedine edâ tezkiresi dahi virüp ba‘dehu Âsitâne-i sa‘âdetime geldikde îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni’ne dahi tamâmen edâ idüp tâcir-i mesfûra ol-vechle gadr ve emr-i ticâretin hâlel-i nizâmına ve tüccârın inkıtâ‘ına bâ‘is ü bâdî olduğun bildirüp Belgrad Gümrükçüsü merkūmun mugâyir-i evâmir-i aliyye mükerrer gümrük nâmıyla aldığı meblağ-ı mezbûr tâcir-i mesfûra tamâmen istirdâd ve alıvirilüp ve fîmâ-ba‘d ol-vechle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Za sene [1]161

[71]

223

Halep’te tercümân olmak üzre müceddeden berât virilmişdir.

Mesfûr Fethulâ hâlik olmağla mahlûlünden karındaşı Nazaryuz yine Halep’de konsolos vekîli yanında tercümân olup berât virilmişdir. Fi 22 Ca sene [1]168

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyh Roma İmparatoru’nun Halep konsolosu olan konsolos-ı mezkûrun yanında tercümân nasbı muktazî olmağla, Halep sükkânından Nasârâ tâ’ifesinden refî‘-i Fethülâ veled-i Şükrü Arkaş tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâsına inâyet recâ itmeğin; bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr Fethulâ veled-i Şükrü Arkaş vech-i meşrûh üzre Halep’de konsolos yanında tercümân olmak üzre şurûtuyla tercümânlık berâtı verilmiştir.

Fî 14 Z sene [1]161

224

Tercümânlık emri

Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyh Roma İmparatoru’nun Halep’de olan konsolosu yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre Nasârâ

tâ’ifesinden Fethülâ veled-i Şükrü Arkaş tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı virilmekle yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık mezkûr mesfûra zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eylemeğin berâtı mûcebince zabt itdirilmek bâbında.

Fî evâsıtı Z sene [1]161

225

Belgrad muhâfızı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Bundan akdem Nemçe tüccârından Yosi nâm şişeci tâcirin Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmesi mu‘ayyen olan billûrdan masnû‘ şişe evânîsinin âhar mahallerde gümrük taleb olunmamak ve Belgrad Gümrükçüsü tâcir-i mesfûrdan mugâyir-i emr-i âlî gümrük nâmıyla aldığı otuz aded zencîrli altunu tamâmen istirdâd ve fîmâ-ba‘d bu makūle emr-i ticârete ve nizâm-ı mer‘îye vesile-i Halep ve tüccârın âdem-i emniyetlerine bâdî olan ta‘addiyât men‘-i ekîd ile men‘ u def‘ olunmak içün Dersa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbühû bil-hayr*ın istid‘âsıyla iki kıt‘a emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuş idi. Bu def‘a elçi-i mûmâ-ileyh Der-aliyyeme bir kıt‘a memhûr kağıd gönderüp hülâsa-i tercümesinde Nemçe tüccârı doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürdikleri emti‘a ve eşyânın bu tarafda İstanbul Gümrüğü Emîni’ne resm-i gümrüklerin edâ idegelmeleriyle ber-mûcîb-i şurût-ı ahidnâme-i hûmâyûn hudûd-ı İslâmiyye’ye vusūllerinde gümrük ve rüsûm-ı sâ’ire mutâlebesiyle rencîde olunmaları iktizâ eylemeyüp dört ay mukaddem Belgrad Gümrükçüsü tarafından sâbıku’z-zikr Yosi nâm şişeci tâcirin otuz aded zencîrli altunı ahz olunmağla, hilâf-ı şurût alınan ol mikdâr altun Belgrad Gümrükçüsünden tahsîl ve kabzına me’mûra redd ü teslîm olunmak içün sâdır olan emr-i şerîfim mahalline vusūlünde “Ben otuz altun bir mikdâr boncuk ta‘bîr olunur mercan gümrüğü alınmak üzre aldım ve redd itdim” diyü ta‘addî ve ısrar üzre olup ve edâ eylediği buncağızı ise Âsitâne-i sa‘âdetimde resm-i gümrüğü tamâmen edâ olunmağla, gümrükçü-i merkūmenin eylediği inâd ve mu‘âraza bî-vech ve mugâyir-i şurût ve ahidnâme-i hümâyûn oldığına binâ’en zikr olunan otuz aded altunın âla irsâl tahsîl ve iştirdâdı ve hilâf-ı ahidnâme-i hûmâyûn Nemçe tüccârına min-ba‘d bu makūle vakı‘ olan cevr ü ta‘addînin men‘ u def‘i bâbında müceddeden emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â itmekle, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda on birinci mâddesinde iki devletin tüccâr tâ’ifesi memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘

vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ıle müntefi‘ ve emîn olalar diyü mastûr ve Nemçe tüccârının âhar mahallerde bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime **[72]** bey‘ içün getürdikleri emti‘a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ itmek üzre olan eşyâlarından âhar mahallerde gümrük mutâlebe olunmamak hâlâ İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil olduğu dahi kaleminde mukayyed ve mezkûr olmakdan nâşî ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem muktezâsınca hareket ve gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i şurût tâcir-i mesfûrdan aldığı meblağ-ı mezbûrun istirdâdına mubâderet ve ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı merkūmenin ale’d-devâm icrâsına dikkat olunmak fermânım olmağın, mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfeme ve şurût-ı berâta mugâyir Nemçe tüccârına bir dürlü cevr ü ta‘addî olunduğuna kat‘a rızâ-yı hümâyûnum olmamağla, ber-vech-i muharrer gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i şurût aldığı otuz aded altun âla irsâl bilâ-tereddüd kendüsinden tamâmen ve kâmilen tahsîl ve kabzına me’mûr bilâ-tevakkuf edâ ve teslîm itdirdikden sonra fîmâ-ba‘d Nemçe tüccârının ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri her ne gûne olur ise olsun emti‘a ve eşyâlarından mugâyir-i şurût-ı gümrük ve mutâlebât-ı sâ’ire ile Nemçe tüccârı bir dürlü rencîde vü remîde olunmamak ve her hâlde bu güne mutâlebâtda himâyet ü sıyânet olunmalarıyçün emîn-i merkūma ve sâ’ir tenbîhine lâzım gelenlere muhkem tenbîh ü te’kîd ile semere-i sulh u salâh olan emr-i ticâretin revâc ve istimrârına ve şerâ’it-i müsâlemenin devâm u istikrârına bezl-i mikned ve meblâğ-ı mezburun istirdâd olunduğunu Der-aliyyeme i‘lâm ü işâret ve sâdır olan emr-i şerîfimin mâzmun-ı münîfi infâz ü icrâya ziyâde ihtimâm ü dikkat ve bu bâbda mikdâr-ı zerre tekâsül ü tesâhülden begâyet ittikā vü mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâhiri M sene [1]162

226

Âsitâne-i sa‘âdetim’den Nemçe hudûduna varınca vâkı῾ olan vüzerâ-yı izâm ve kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe tüccârının doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri emti‘a ve eşyâlarından âhar mahallerde gümrük taleb olunmamak ve hilâf-ı şurût gümrük nâmıyla aldıkları istirdâd ve fîmâ-ba‘d bu makūle ta‘addîyât men‘ u def‘ olunmak içün Dersa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbühû bi’l-hayr* mukaddemâ istid‘âsıyla Belgrad ve Vidin ve Niğbolu ve Irşova ve Rusçuk ve Ziştovi ve Varna ve sâ’ir mahallerde vâkı‘vilât ü hukkâm ve iskele ümenâsı ve Eflak voyvodasına hitâben başka başka müte‘addid evâmir-i şerîfem ısdâr ve muhâkemet-i sicillâta sebt ve mâzmun-ı münîfesi ale’d-devâm icrâ ihtirâm edâ olunmak üzre irsâl olunmuş idi. Bu def‘a elçi-i mûmâ-ileyh Der-âlîyeme bir kıt‘a memhûr kâğıd gönderüp hülâsa-i tercümesinde Nemçe tüccârı doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürdikleri emti‘a ve eşyânın bu tarafdan İstanbul Gümrüğü Emîni’ne resm-i gümrüklerin edâ idegelmeleriyle ber-mûceb-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn hudûd-ı İslâmiyye’ye ve vusūllerinde gümrük ve rüsûm sâ’ire mutâlebesiyle rencîde olunmaları iktizâ itmez iken doğru Âsitâne-i sa‘âdetime emti‘a ve eşya ile gelen bi’l-cümle Nemçe tüccârı hudûd-ı İslâmiyeye ve havâlîlerinde hilâf-ı şürût gümrük mutâlebesiyle rencîde olundukların inhâ ve bu husûsun men‘ u def‘i bâbında müceddeden emr-i şerîfim südûrunu istid‘â itmekle Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; on birinci mâddesinde iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde ilâ ahirihi müntefi‘ ve emîn olalar diyü mastûr ve Nemçe tüccârının âhar mahallerde bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri emti‘a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre olan eşyâlarından âhar mahallerde gümrük mutâlebe olunmamak hâlât-ı İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şürûtuna dâhil olduğu dahi kaleminde mukayyed ve mezkûr olmakdan nâşî ahidnâme-i hûmâyûn ve mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem muktezâsınca hareket ve ahidnâme-i hümâyûn ve şürût-ı merkūmenin ale’d-devâm ri‘âyet ve icrâsına dikkat olunmak fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur. ahidnâme-i hümâyun ve şürût-ı merkūmeye mugâyir Nemçe tüccârına mikdâr-ı zerre cevr ü ta‘addî vukū‘una kat‘â rızâ-yı hümâyûnum olmamağla, imdi; vusūlünde siz ki müşâr ve mûmâ-ileyhimsiz; fîmâ-ba‘d Nemçe tüccârının ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri her ne gûne olur ise olsun emti‘a ve eşyâlarından mugâyir-i şürût havza-i hükûmetinizde vâkı‘ me‘âbir ve iskelelerde gümrük ve mütâlebât-ı sâ’ire ile Nemçe tüccârı rencîde vü remîde olunmamak hâlâtına nezâret ve cesaret idenleri olur ise zâbıtları ma‘rifetiyle men‘ u def‘e mübâderet iderek ahidnâme-i hümâyûnumun icrâsına ve şürût-ı merkūmenin ifâsıyla semere-i sulh u salâh

olan emr-i ticâretin devâm ü ibkāsına bezl-i mikned ve hilâfından begâyet tehâşî vü münâcebet olunmak bâbında.

Fî evâhiri M sene [1]162

Belgrad'da olan yeniçeri neferâtından ba'zıları Nemçelüye tecâvüz eyledikleri elçi tarafından inhâ olunmağla, ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince men' u def' ve ocak tarafından mühürlü mektub ve mufassal u meşrûh ekîd ü şedîd emr-i şerîf ısdâr ve irsâl ve Belgrad Muhâfızı Vezîr Şerîf Halil Paşa'ya ve Belgrad kādısına ve yeniçeri zâbıtına isâl olunup mühimme-i cüz'üne kayd olunmağla hîn-i tetebbu'da vesîle-i suhûlet içün târîhiyle işbu mahalle işâret olunmuşdur. Ve battâlı mühimme tarafında mahfûzdur.

Fî evâhiri M sene [1]162

[73]

227

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiye kendü hallerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumuzda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârının âhar mahallerde bey' itmeyüp doğru İstanbul'a bey' içün getürdikleri eşyâlarından âhar mahallerde gümrük taleb olunmamak üzre bundan akdem bi'd-defe'ât evâmir-i şerîfimde sâdır olmuş iken Nemçe tüccârından Anton nâm tâcir doğru İstanbul'a bey' içün getürmek üzre bir mikdâr kanarya tuyûru ile Belgrad'a vürûdunda Belgrad Gümrükçüsü mugâyir-i evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla üç aded ve ba'dehu refiklerinden dahi altı aded Macar altunı ahz ve tüccâr-ı mesfûrun İstanbul'a vusûllerinde tuyûr-ı mezkûrun îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylediklerin bildirüp Belgrad Gümrükçüsü merkūmun evâmir-i şerîfeme mugâyir mükerrer aldığı dokuz aded Macar altunu tamâmen istirdâd ve mesfûrlara bî-kusûr alıverilmek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili S sene 1162

228

Rusçuk kādısına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârının doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdikleri eşyâlarından âhar mahallerde gümrük taleb olunmamak üzre olup bundan akdem Nemçe tüccârından Yohan Hezikbejen nâm tâcir doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr eşyâ ile Rusçuk'a vürûdunda eşyâ-yı mezbûreyi ol taraflarda bey' itmiş değil iken Rusçuk Gümrükçüsü mugâyir-i evâmir-i şerîfe sekiz aded Macar altunu ile bir Zoltasın ahz idüp ba'dehû tâcir-i mesfûr Âsitâne-i sa'âdetime geldikde eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün şurûtu üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itmekle Rusçuk Gümrükçüsü mezkûrun mugâyir-i evâmir-i şerîfe hilâf-ı şurût mükerrer aldığı meblağ-ı mezbûr otuz guruşu tamâmen istirdâd ve tâcir-i mesfûra bî-kusûr alıverilmek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı S sene [1]162

229

Selânik'de tercümân olmak üzre berât verilmiştir.
Tecdîd olunmuşdur. Fî evâhiri S sene [1]168

Nişân ı hümâyûn oldur ki:

Roma Imparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Nemçe Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Yohan Françesko Unka nâm tercümân hâlik olmağla, yerine Selânik sükkânından râfî'-i tevkī'-i refî'ş-şân-ı hâkāni Sinar veled-i Abram Divkan(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim verilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki; mesfûr Sinör veled-i Abram Divkan(?) vech-i meşrûh üzre tercümân olup tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve cârîyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup ve kul ve cârîye istihdâm idermişsin diyü kimesne harâc ve rüsûm ve bâc talebiyle dahl ü rencîde

eylemeye ve kendünin masraf ve hedâyasına ve giydüğü melbûsât ve mefrûşât ve me‘kûlat ve meşrûbâtına kimesne dahl ü rencîde eylemeyüp (…) olıgeldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evlerine askerîden konak konulmağla rencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan Hamr emîni ve voyvodalar ve sâ’irleri olıgeldüği üzre fuçı akçesi taleb eylemeyüp, kendüsi ve evlâdı ve tasarrufunda olan câbîyeleri harâc ve avârızdan ve kassâb akçesi ve resm-i masdariyeden ve tekâlîf-i örfıyyenin cümlesinden mu‘af u müsellem olup, ve mezbûr ile her kimin da‘vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya ve bâ‘zı zamân bir yere gitmek istedikde gidişde ve gelişde karadan ve deryâdan menâzil ü merâhilde kendüye ve esvâb ü tavârlarına ve emvâl ü erzakına ve yanında olan âdemlerine ulak ve ulak akçesinden ve gayrı cânibden kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve sâ’ir zâhiresi narh-ı rûzî üzre akçesiyle virilüp bir ferdi ta‘allül ve nizâ‘ eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarınup kılıç ve ok ve yay ve sâ’ir âlât-ı harb götürdükte kādılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde eylemeyüp olıgeldüği üzre himâyet ü sıyânet ve anın gibi ta‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ ve def‘ olunup dâ’ima işbu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı münîfi amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye, ve şöyle bileler, alâmet-i şerîfe itimâd kılalar. Tahrîren el-yevmü’l-ihdâ ve’l-ışrîn-i Saferü’l-hayr sene isnâ ve sıttîn ve mi’e ve elf.

Fî 21 S sene [1]162

[74]

230

Tercümânlık emri

Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i Mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Nemçe Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Yohan Françesko Otka nâm tercümân hâlik olmağla, yerine Selânik sükkânından Sinar veled-i Abram Divkan tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı virilmekle, yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûra zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmemek bâbında fermân.

Fî evâhiri S sene [1]162

231

Hidmetkâr-ı mesfûr Yakob veled-i Mosi işbu emr-i şerifim ile ma'ân suya gark olunmuşdur. Tercümân ihbâr u inhâ itmekle işâret olunmuşdur.

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâm-ı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve tercümânlık hidmetinde olanların hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmamak üzre tercümânlara i'tâ olunan berât şurûtuna münderic iken Selânik'de berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Sinar veled-i Abram Divkan (?) nâm tercümânın hidmetkârı Yakob veled-i Masi Selânik'de meksinde ve Dolyan ve İslimye ve Yenişehir ve Siroz taraflarında kendü mesâlihi ile geşt ü güzâr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar rûsüm-ı tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle teâddî vü rencîdeden hâlî olunmadıkların bildirüp tercümân-ı mezbûrun hidmetkarı mesfûr Selânik'de hîn-i meksinde ve mahall-i mezkûrede kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eylediğinden cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı şurût-ı berât rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfım recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnum ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn ve şurût-ı berât vech-i meşrûh üzre mukaddemâ o misillü emr-i şerîfım virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında ( ) amel dahi vech-i meşrûh üzre tercümân-ı merkūmun hidmetkârı mesfûr Selânik ve havâlîsinde kendü müsâlaha ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup mazmûn.

Fî evâili Ra sene [1]162

232

Âsitâne-i sa'âdetimden Selânik'e varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret için olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir

kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en elçi-i müma-ileyhe tâbi‘ âdemlerinden Mosi veled-i Abram Divkan(?) bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp; ba‘dehu yine mûmâ-ileyhin ba‘zı umûr u husûsu içün Selânik tarafına gitmek üzre olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün mu‘tâd üzre yol emri yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [1]162

233

Trablusgarb beğlerbeğisi ve dayısı olan ( ) *dâme ikbâlühû*ya ve ocağ-ı merkūma tâbi‘ Bahr-ı Sefıd’de geşt ü güzâr üzre olan sefînelerin kapudânları ve sâ’ir zâbıtânına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyye-i ebed-peymendimle Roma İmparatoru beyninde müceddeden temhîr olunan müsâfâtı mutazammın mevâdd-ı mün‘akide taraf-ı Devlet-i Aliyyeden Cezayir ve Trablus ve Tunus Ocaklarına ihbâr olunup müşârün-ileyhin sefayîni ve tüccâr ve re‘âyâlarının ocak-ı merkūmûn emniyet-birle âmed-şüdleri husûsî vech-i münâsibi ile bast u temhîr ve anlar dahi işbu mevâdda idhâl olunmak içün bu husûsu Âsitâne-i sa‘âdetimde müzâkere veyâhûd Der aliyyemden ocaklar cânibine mahsûs kimesne gönderilüp müşârün-ileyh Düka-yı kebîr tarafından ta‘yîn olunan kimesne ile müsâlaha ve müsâleme-i mahsûsa akdine sa‘y eylemeleri câ’iz ola diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ’en bundan akdem zikr olunan Garb Ocakları ile dahi akd-i sulh eylemek üzre Âsitâne-i sa‘âdetime gelen iki kıt‘a sefîneleri Garb Ocakları tarafına azîmet eylediklerinde varup gelince nüzûl eyledüği mahallerde ve esnâ-yı seyr ü sülûkünde sefîne-i mezbûreye ve kapudânına dostâne mu‘âmele ile emniyet üzre âmed-şüd eyleyüp kat‘â **[75]** mürûrlarına müdâhale olunmayup himâyet ü sıyânet olunmasıyçün emr-i şerîfim virilmekden nâşî bu hâlâlde İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrağıyla İzmir İskelesi’ne vürûd iden Senatareşya(?) ta‘bîr olunur bir kıt‘a Nemçe tüccârı sefînesinin kapudân Mihail Feraskin merkūm ile yine Alikorna cânibine azîmet üzre olup lâkin Cezayir ve Tunus Ocakları ile beynlerinde sulh u salâh mün‘akid olup ancak Trablus Ocağıyla dahi müsammen olan müsâlahanın hitâm-ı haberi henüz vürûd eylemedüğini bildirüp sefîne-i

mezbûreye Trablus Ocağı sefîneleri müsâdere eylediğin sâ'ir ocaklar gibi dostâne mu'âmele olunup, zarar ü ziyân itdirilmemek içün siz ki mûmâ-ileyhimsiz;.Size hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech-i meşrûh üzre mukaddemâ ol-vechle emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ra sene [1]162

234

Halep konsolos vekâleti

Mesfûr vilâyetine gitmekle yeine ahâr konsolos nasb ve vekâleti içün emri virilmişdir. Fî evâsıtı Z sene [1]164

Halep muhassılı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsenin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde Roma İmparatoru olan düka-i kebîre tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticaretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Roma İmparatoru bayrağıyla Halep diyârına ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Alikorna ve sâ'ir Nemçe tüccârlarının ve âdemlerinin umûr u husûsların rü'yet ve temşiyet içün Halep'de mütemekkin İngiltere konsolosu olan Arthur Bolarid(?) nâm konsolosun yedine patente verilüp konsolos vekâleti sipâriş olunduğun bildirüp, konsolos-ı mesfûr Halep ve ana tâbi' ol havâlîlerde vâkı˙ iskelelerde Roma İmparatoru bayrağıyla âmed- şüd iden sefâyin ve tâcirlerinin ve âdemlerinin umûr u husûsları rü'yet ü temşiyet ve gümrüklerin gümrük emînlerine edâ ve konsalota hakkın vekîli mesfûra virdiklerinden sonra himâyet ü sıyânet olunup, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]162

235

Mesfûrun vekâleti ref' olunup girü (...) konsolos nasb olunuşdur. Fî 23 Ca [1]165

Konsolos vekâleti

Ber vech-i arpalık Yanya Sancağı mutasarrıfı ( ) *dâme ikbâlühû*ya ve Yanya ve Narda ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsenin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde Roma İmparatoru olan düka-i kebîre tâbi' tüccâr tâ'ifesi emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Roma İmparatoru bayrağıyla ve Yanya ve Narda ve (…) nâm mahallere ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Alikorna ve sâ'ir Nemçe tüccârlarının ve âdemlerinin umûr u husûsların rü'yet ü temşiyeti içün hâlâ Yanya'da mütemekkin Nederlande konsolosu olan Tudor Mesnizo(?) nâm konsolosun yedine patente virilüp konsolos vekâleti sipâriş olunduğun bildirüp zikr olunan mahallerde vâkı˙ iskelelere Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden sefâyin ve tâcirlerinin umûr u husûslarının rü'yet ü temşiyet ve gümrüklerin gümrük emînleri edâ ve konsolata hakkın konsolos vekîli mesfûra virdiklerinden sonra himâyet ü sıyânet olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî evâhiri Ra sene [1]162

236

Halep muhassılı vezîre hüküm ki:

Nemçe elçisi Der-aliyyeme bir kıt'a mühürlü kâğıd gönderüp; hülâsa-i tercemesinde medîne-i Halep'te konsolos vekîli yanında berât-ı âli-şânımla tercümân olan Fetulla Arteş nâm tercümân kendü hâlinde olup mugâyir-i şurût-ı berât dahl ü ta'arruz olunmak îcâb itmez iken sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; bilâ-cürm habs ve mesfûr tarafınızdan ahz ü habs ve der-zencîr olunup bu hâllerde ıtlâkı konsolos vekîli tarafından recâ ve istid'â olundukda müsâ'ade ve ıtlak olunmayup bu hâlde mücerred-i mesfûru bilâ-cürm ve bî-vech tecrîm kasdında olan ba'zı mesfûrların tahrîkinden neş'et itmekle tercümân-ı mesfûr habsden ıtlâk ve konsolos vekîline teslîm ve fuzûli bir

nesnesi alınmış ise girüye redd ve fîmâ-ba‘d tercümân-ı mesfûr devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ sâ’ir tercümân ve tüccârlarına hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ahz ü habs ile ta‘addî vü rencîde olunmayup, ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn tüccâr ve tercümânları himâyet ü sıyânet ile meyânede in‘ıkâd-ı pezîr olan merâsim muvâlât u musâfâtın şurûtına ri‘âyet olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â itmekle Divân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda, memâlik-i mahrûsemin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müstemen krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretinin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veyâhûd kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli yeya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile ve Vâlî-yi memleket ve mütesellim **[76]** ve voyvodalar “da‘vârınız vardır, sizi habs ideriz” diyü bî-vech ta‘addî itmeyeler, meclis-i şer’a ihzârları ümenâları iktizâ eyledikde konsolos veyâhûd tercümânları ma‘rifetiyle ihzâr olunalar ve habsleri iktizâ eyledikde nefslerine keyfiyet olurlar ise kendüler habs eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın,ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket ve tercümân-ı mesfûr henüz mahbûs olup bî-vech akçesi alınmış ise bîlâ-tereddüd habsten ihrâc ve ıtlâk ve akçesi istirdâd ve fimâ-ba‘d şurût-ı ahidnâme-yi hümâyûnumun muktezâsı üzre amel ü harekete sa‘y ve ictihâd olunmak fermanım olmağın, mahsûsân işbu emr-i şerîfim isdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi; vusûlünde sen ki vezir-i müşârün-ileyhsin; hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i şurût-ı müsâleme Nemçelüye mikdâr-ı zerre cevr ü ta‘addî vukū‘una kat‘â rızâ-yı mülûkânem olmadığı ma‘lûmun oldukda tercümân-ı mesfûru bilâ-tereddüd habsden ihrâc ve ıtlâk ve eğer cerâyim nâmıyla bir nesnesi alınmış ise tamâmen istirdâd ve ihkāk-ı hak olundukdan sonra fîmâ-ba‘d tercümân-ı mesfûr ve Halep’de olan sâ’ir tercümânân ve tüccârları hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bî-vech ahz ü habs ile rencîde vü remîde olunmayup şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnumma ale’d-devâm ri‘âyet ve ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn emr-i himâyet ü sıyânetlerine ihtimam ü dikkat ve hilâfından ihtirâz mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâili R sene [1]162

237

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen ilâ âhirihi bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyu ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna

binâ'en bundan akdem Eflak diyârında Bükreş nâm mahalde hâlik olan Erdel tüccârından Kuzma Dimitri Eskatâra(?) nâm tâcirin Eflak boyarları ve tüccâr ve re'ayaları zimmetlerinde bâ-temessük ve defter ma'lûmu'l-mikdâr alacak zimemâtı olup ve hâlik-i mesfûrun Nemçelüye (…) vâfir verecek deyn dahi olduğun bildirüp mesfûrların zimmetlerinde zuhûr iden zimemâtı sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; ma'rifetinle teverrüh idenlerden bî-kusûr tahsîl ve veresesi taraflarından kabzına me'mûr olan vekîlleri Yorgi Kiza(?) nâm vekîllerine teslîm itdirmek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Divân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhsin; ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhsin; verese-i mesfûrûnun mûrislerinden müntakil hak mevrûsların teveccüh idenlerden bi't-tamâm tahsîl ve vekîlleri mesfûra alıvirüp bî-vech ta'allül ü tereddüd itdirmeyesin.

Fî evâhiri R sene [1]162

238

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâneden Nemçe hudûduna varınca vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; bu esnâda Nemçelüden on nefer ricâl ve iki nefer Nasrâniyye ve iki nefer itfâlleri(?) ve emniyeti râhibleriyçin bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa'âdetimden Rusçuk tarîkıyle vilâyetleri olan Nemçe diyârına gider oldukların bildirüp esnâ-yı râhda mesfûrlara dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [1]162

239

Âsitâne-i sa'âdetimden İslimye ve Uzunca âbâd-ı Hasköy kazâlarına ve Dolyan nâm mahalle varup gelince vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Erdel tüccârından Yanaki Esketara ve Gerbakov nâm iki nefer Nemçelüler ve iki nefer müste'men hidmetkârları ve emniyet-i râhibleriyçün bir nefer yasakçı ile kendü musâlahalarıyçün Âsitâne-i sa'âdetimden İslimye'ye ve Uzuncaâbâd ve Dolyan nâm mahallere gider oldukların bildirüp esnâ-yı râhda kendülere ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i

ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında mu‘tâd üzre.

Fî evâili Ca sene [1]162

240

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâneden Nemçe hudûduna varınca berren ve bahren vâkı῾ olan kuzât ve sâ’irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ahidnâme ile Erdel’in tüccârından Tudor ve Vendo nâm iki nefer tâcirler bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ve bu tarafdan dahi ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup bahren Varna ve Rusçuk ve Eflak câniblerinden Nemçe diyârına âzim oldukların bildirüp esnâ-yı râhda mesfûrânın mürûrlarına mümâna‘at ve gümrüğü alınup edâ tezkireleri virilen emti‘a ve eşyâlarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]162

[77]

241

Dergâh-ı mu’allâm Yeniçeri Ağası *dâme uluvvühu*ya ve Hâssa Bostancıbaşıya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbula karîb mahallerde ve iskele ve adalarda akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukiyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediğinde, Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar taraflarından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe taleb olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda, altmış bir senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın altmış iki senesine mahsûben mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [1]162

242

Bir sûreti;

Momas nâm tercümânı içün sene-i mezbûreye mahsûben iki bin medre hamr nakline.

243

Belgrad muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve sâ’irlere hüküm ki:

Nemçe Elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Beç’den Âsitâne-i sa‘âdetime ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kānûn-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varup geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu‘âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Pader Trinetâri ta‘bîr olunur Nemçe râhiblerinden iki nefer râhib ve emniyet-i rahipleriyçün bir nefer yasakçı İle Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime gelmek murâd eylediklerin bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı C sene [1]162

244

İşbu emr-i şerifim tebdîl olunup zîrde sıhhati üzre kayd olunmuşdur.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Südde-i sa‘âdetime bir kıt‘a mühürlü takrîr gönderüp, hülâsa-i tercümesinde İmparatoriçe-i müşârün-ileyhânın hidmetinde olan Duka Panayot nâm kapudânın Bükreş sükkânından Conya(?) Arnavud ve Karayova’da sâkin Folko(?) ve Vicacanot(?) nâm zimmîler zimmetinde bin yüz elli ( ) senesinden berü yedinde olan defter ve temessük mûcebince bin altı yüz otuz iki guruşdan mütecâviz alacak hakkı olan bundan akdem bi’d-defâ‘at taleb eyledikde dürlü inâyet bahâne ile dürlü dürlü illet ü bahâne ile edâda ta‘allül ü muhâlefet ve ibtâl-i hak ve gadr murâd itmeleriyle kapudân-ı mesfûr mağdûriyetlerini inhâ vü i‘lâm ve meblağ-ı mezbûrun tahsîlini istirhâm itmekle tarafeyn tüccârı hakkında mebzûl ve mer‘î olan emr-i ticâretin tezâyüdü içün kapudân-ı mesfûrun ber-mûceb-i

senedât müteveccih olan hakkı mesfûrlardan bilâ- tereddüd tahsîl ve tarafeynden vekîline teslîm itdirilüp ta‘allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; sana hitâben emr-i şerîfim südûrunu istid‘â itmekle Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeynin memâlikine âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş ideler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, sen ki voyvoda-yı mûma-ileyhsin; ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel itmek bâbında amel dahi sen ki voyvoda-yı mûma-ileyhsin mesfûrun yedinde olan senedât mûcebince mesfûrların zimmetlerinde zâhir ve müteveccih olan hakkını tahsîl ve tarafeyn vekîli mesfûra teslîm itdirüp bî- vech ta‘allül ü muhâllefet itdirmeyüp mazmûn.

Fî evâsıtı C sene [1]162

245

Varna ve Zişţovi kādılarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçe tüccârının bu tarafda gümrüğün edâ idüp vilâyetlerine götürdikleri emti‘alarından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ itmek üzre ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ için getürdikleri eşyâlarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük taleb olunmamak içün bundan akdem bi’d-defa‘ât Der-aliyyeme sâdır olmuşken Erdel tüccârından Yasef Bade(?) nâm tâcir bundan esbâk Âsitâne-i sa‘âdetimde ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve edâ tezkiresi alup yedine virilen emr-i şerîfimle Varna’ya vürûdunda ahidnâme-i hümâyûnum ve sâdır olan evâmir-i şerîfeme mugâyir Varna Gümrükçüsü gümrük nâmıyla tâcir-i mesfûrun cebren yirmi guruşunu ahz ve ba‘dehu Nemçe diyârından doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdüği eşyâsıyla Zişţovi’ye vürûdunda eşyâ-yı mezbûreyi ol tarafda bey‘ itmiş değil iken Zişţovi Gümrükçüsü dahi gümrük nâmıyla cebren on guruşun ahz ve Âsitâne-i sa‘âdetime vusûlünde eşyâ-yı

merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylediğinden nâşî mükerrer gümrük virmek hasebiyle gadr u ta'addî olunduğun bildirüp Varna ve Ziştovi gümrükçülerinin ahidnâme-i hümâyûnuma ve hakkında sâdır olan evâmir-i aliyye mugâyir mükerrer gümrük nâmıyla aldıkları istirdâd ve tâcir-i mesfûra **[78]** bî-kusûr alıvirilüp ta'allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda, vech-i meşrûh üzre alduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında amel dahi vech-i meşrûh Varna ve Ziştovi gümrükçüleri merkūmânın mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i şerîfe gümrük nâmıyla aldıkları meblağ-ı mezbûr ma'rifet-i şer'le bilâ-tereddüd tâcir-i mesfûra istirdâd ve teslîm itdirilüp ve fîmâ-ba'd Nemçe tüccârı ol-vechle rencîde vü remîde olunmayup mazmûn.

Fî evâhiri C sene [1]162

246

Ber-vech-i arpalık Niğbolu Sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâba ve kethüdâyerlerine ve yeniçeri serdârları ve iskele emînlerine ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l istklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virülegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Erdel tüccârından Yosi Koniska ve şerîki Mosi Mahvin(?) nâm iki nefer yehûdî tâcirler bu tarafdan ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup yine Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârıyla Varna ve Ziştovi ve Ruşçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Eflak taraflarından vilâyetleri cânibine gider oldukların bildirüp bu tarafdan götürdikleri gümrüğü edâ olunan emti'alarından îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ olunmak üzre doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından mukaddemâ

sâdır olan evâmir-i aliyyeme mugâyir ol taraflarda mükerrer gümrük taleb olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve berren ve bahren mürûr u ubûrlarına muhâlefet olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; vech-i meşrûh üzre mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır. Amel dahi vech-i meşrûh üzre tâcir-i mesfûrânın iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise bu tarafdan götürdükleri gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilen emti'alarından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ etmek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından mahall-i mezbûrede mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye bir dürlü rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup mazmûn.

Fî evâhiri C sene [1]162

247

Bir sûreti

Yasef veled-i Yosa ve şerîki Mose veled-i Aşer(?) nâm iki nefer Yehûdî tâcirler iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

248

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler Südde-i sa'âdetime bir kıt'a memhûr takrîr gönderüp, hülâsa-i tercümesinde İmparatoriçe-i müşârün-ileyhânın hidmetinde olan Düka Panayot nâm kapudânın Bükreş sükkânından çurna Arnod ve Karadova'da sâkin Filuka ve Veyko nâm zimmîler zimmetlerinde olan defter ve yedinde temessük mûcebince bin altı yüz otuz iki guruşdan mütecâviz olarak hakkı olup bundan akdem bi'd-defa'ât talep eyledikde dürlü dürlü illet ü bahâne ile edâda ta'allül ü muhâlefet ve ibtâl-i hak ve gadr murâd etmeleriyle kapudân-ı mesfûr mağdûriyetini devleti tarafına inhâ vü i'lâm ve meblağ-ı mezbûrun tahsîlini istirhâm ve kapudân-ı mesfûrun bundan akdem Devlet-i Aliyyem re'âyâsından Manalo Savo nâm zimmîye bin guruş vireceği olmağla, müşârün-ileyhâ tarafından te'kîd ve ihtimâm ile edâ itdirilmekle tarafeyn tüccârı hakkında mebzûl ve mer'î olan emr-i ticâretin tezâyüdü için kapudân-ı mesfûrun dahi ber- mûcib-i senedât

müstereccih hakkı mesfûrlardan bilâ-tereddüd tahsîl ve tarafeynden vekîline teslîm itdirilüp ta‘allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında sen ki voyvodayı mûmâ-ileyhsin sana hitâben emr-i şerîfim südûrunu iştid‘â ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler ve müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş ideler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında ( ) amel dahi sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhsin; kapudân-ı mesfûrun yedinde olan senedât mûcebince mesfûrların zimmetlerinde zâhir ve müteveccih olan hakkını bi’t-tamâm tahsîl ve tarafeynden vekîl-i mesfûra teslîm itdirüp, bî-vech ta‘allül ü tereddüd itdirmeyesin.

Fî evâhiri C sene [1]162

249

Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Der-aliyye-i şahâneme Nemçe devleti tarafından bu def‘a ba‘zı hedâyâ ile gelen Nemçe beğzâdelerinden kıdvetü a‘yânü’l milleti’l-Mesîhiyye ( ) nâm beğzâde hedâyâ-yı mezkûreyi südde-i seniyye-i hüsrevâneme ba‘de’t-teslîm me’zûn-ı avk ü inhirâf olmağla, beğzâde-i mûmâ-ileyh ve âdemleri kemâl-i ihtiyât ve mezîd ü emn ü râhat ile nihâyet hudûd-ı Memâlik-i mahrûsem olan Belgrad’a îsâline ihtimâm ve sa‘y-ı mâ-lâ kelâm olunmak fermânım olmağın; imdi beğzade-i mûmâ-ileyh ve âdemleri Âsitâne-i sa‘âdetimde re’s-i hudûda varınca esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde me’men ü mahfûz mahallere kondurulup ve mahûf u muhâtara olan mahallerde yanına kifâyet mikdârı oda koşulup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle aldırılup bir ferde ta‘allül ü tereddüd itdirmeyüp yerine virilen menzîl ahkâmı mûciblerince derhâl menzîl bârgîrine süvâr ve irkâb olup ve âminen ve sâlimen birbirlerinize irsâl ve Belgrada sevk ve himâyet ü sıyânet olunarak re’s-i hudûda îsâline cümleniz bi’t-ittifâk mezîd-i gûşiş ü ikdâm eyleyüp ser-i mû kusûr tüvânîden ve tekâsül ü terâhîden gâyetü’l-gayem ve gayet hazer ü mücânebet.

Fî evâsıtı B sene [1]162

[79]

250

Belgrad ve Vidin muhâfızları vezîrâna ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne'ye vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve Nemçe tüccârının doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' için getürdikleri eşyâlarının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ olunup âhar mahallerde gümrük talep olunmamak üzre ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûna evâmir-i şerîfem virilegeldiğine binâ'en bu esnâda Nemçe tüccârından Kanaryacı Anton Eştir(?) nâm tâcir dört nefer müste'men şerîkleri ve bir nefer tercümânı ile Nemçe diyârından bir mikdâr kanarya dimekle meşhûr tuyûr getürmek üzre oldukların bildirüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' için getürdüği tuyûrundan âhar mahallerde gümrük taleb olunmayup ve esnâ-yı râhda berren ve bahren ve nehren mürûrlarına mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]162

251

Bir sûreti

Pavlo nâm kanaryacı içün vech-i meşrûh üzre.

252

Bir sûreti

Marin nâm kanaryacı içün vech-i meşrûh.

253

Ber-vech-i arpalık Selânik Sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Hamburg ve Loyaka(?) şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme

gelüp bey‘ u şirâ eylemeye arzu-mend olanlar dahi olalar ve bunun cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘larını çıkarup alış ve viriş ideler Tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârûn-ileyh tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyu ahidnâme-i hümâyûnum mevâddında tasrîh olunduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün ileyhe tâbi‘ zikr olunan Hamburg şehrinde Yehûdî tüccârından Yosi Davide(?) nâm Yehûdî Âsitâne-i sa‘âdetimden Selânik cânibine azîmet ve ol tarafda ticâret târikıyle meks ü ikāmeti esnâsında murâd eyledüğin bildirip, mesfûrların ol tarafa meks ü ikâmet esnâsında bey‘ u iştirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince edâ eyledikden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde taleb olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürûr u ubûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i rîfim recâ ve ahidâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince âmel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı B sene [1]162

254

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa’âdetim’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı῾ olan kādılar ve nâ’ibleriyle ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi olan kıdvetü ümerâi’l milleti’l-Mesîhiyye Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Erdel tüccârından Artaş(?) veled-i Mihal nâm tâcir Der-aliyyemde Boğdan tarafında Nemçe diyârına bir nefer müste’men hidmetkârıyla âzim ve ol tarafdan dahi Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün ba‘zı emti‘a ve eşyâ getürmek üzre olduğun bildirüp îcâb

iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ itmek üzre doğru İstanbul'a bey' içün getürdiğü eşyâsından ol tarafdan mükerrer gümrük taleb olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda, vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri B [1]162

Der-aliyyeye Nemçe taarafından ba'zı hedâya ile gelen Nemçe beğzadesinin avdiyçün Âsitâne-i sa'âdetimden Belgrad'a varınca sekiz re's menzil bârgiri virilmek üzre emr-i şerîfi virilüp menzil defterine kayd olunduğu bu mahalle işâret olundu.

Fî evâhiri B [1]162

[80]

255

Halep konsolosu vekîli yanında tercümân olmak üzre müceddeden berât virilmişdir.

Culûs-ı hümâyûn vuku'u hasebiyle tecdîd-i berât olunmuşdur.
Fî 22 Ca sene [1]168

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler arz-ı hâl gönderüp; Halep'de İngiltere konsolosu olup müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında tercümân nasb iktizâ itmekle Halep sükkânından Rafi Corci veled-i Mihayil İrini(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunup, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre müceddeden berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hûmâyûnu virdim ve buyurdum ki:

Mesfûr Corci veled-i Mihayil İrini(?) vech-i meşrûh üzre Halep konsolos vekîli yanında tercümân olup şurûtuyla berât-ı hûmâyûn virilmişdir.

Fî 4 Ş sene [1]162

256

Tercümânlık emri

Halep mollâsı'na hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Halep İngiltere konsolosu olan müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre Halep sükkânından Corci veled-i Mihayil Irini

tercümân nasb ü ta‘yîn olunup, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı verilmekle; yedine virilen berât-ı âlî-şânım mûcebince terümânlık-ı mezkûr mesfûrâ zabt itdirilüp berâtına mugâyir-i âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmek emrim olmuşdur.

Fî evâili Ş sene [1]162

257

Rumili Vâlîsine ve Draç kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyh tüccârının kefâf-ı nefsleriyçün iktizâ iden nesnelerin akçeleriyle iştirâsı tarafeynden câ’iz ola, tarafeyn tüccârları gerek [berren] ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine yüzde üç hesabı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup, ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhânın tüccârına mebzûl ve mer‘î olup ve bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve resm-i gümrük içün beyne’n-nâs râyic olan akçe alınup bir vechle cevr eylemeyeler ve müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr her ne mahalle varırlar ise gerek vülât ve gerek (…) maslahatgüzârlar tarafından hediye talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en tüccâr-ı mesfûrun getürdikleri ve alup götürdükleri emti‘alarının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince edâya râzılar iken iskele emîni olanlar kanâ‘at itmeyüp, ve beyne’n-nâs râyic olan akçeyi almayup dörder yüz akçeye olmak üzre Venedik altunı alurız diyü cevr ve kefâf-ı nefsleriyçün iştirâ eyledikleri zehâ’ir makūlesinden dahi gümrük talep ve hukkâm ve zâbıtân taraflarından dahi hediye mutâlebesiyle mugâyir- ahidnâme-i hümâyûn Nemçe tüccârını rencîde vü remîde eyledikleri elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ olunduğun bildirüp tüccâr-ı mesfûrûn ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn îcâb iden gümrüklerin beyne’n-nâs râyic olan akçeden edâ eylediklerinden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle ve hukkâm ve zâbıtân taraflarından dahi hediye mutâlebesiyle bir dürlü cevr ü ta‘addî olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [1]162

258

Rusçuk kādısına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerinden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma'kūl u mu'tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda, hâkimü'l vakt olanlar mabeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olunduğuna binâ'en hâlâ nefs-i Rusçuk kasabasında ve kazâsında nâssın yedlerinde Nemçe üserâsından ba'zı Nasrânî ve Nasrâniyye mevcûd olduğu ihbâr olunduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs ve bu def'a Nemçe diyârına avdet eyleyen Nemçe tüccârından Şişeci Yosi Helmim(?) nâm tâcire teslîm ve ma'an Nemçe diyârına gitmek üzre tahlîs ve isimleri husûsunda mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin; sana hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâaca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [1]162

259

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca berren vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Nemçe'den Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe cânibine varup geldiklerinde kānun-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu'âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en elçi-i mûmâ-ileyhin yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Mıgırdıç veled-i Melkon(?) nâm tercümân iki nefer oğulları ve iki nefer hidmetkârları ile Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mu'tâd üzre yol emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [1]162

[81]

260

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince berren ve bahren vâkı‘ olan kuzât ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp, Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları ilâ âhirihi himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve tarafeynin tüccârı gerek berren ve gerek bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada ve bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyyeden iştirâ idüp götürdükleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talep ve sâ’ir müste’menlere müsâ‘ade olunduğu üzre üçyüz akçe selâmet akçesinden mâ‘adâ masdariyye zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ’ire talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve bu kāide tarafeyn tüccârı hakkında mer‘i ve mu‘teber tutulup ve mesfûrdan vilâyetlerinden İstanbula getürmeleri mu‘ayyen olan emti‘alarından âhar yerde gümrük talep olunmayup İstanbul’a vûsüllerine gümrüğü alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ’en Nemçe tüccârının âhar yerde füruht itmeyüp doğru İstanbul’a bey‘ içün götürdikleri eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni’nin berâtı şurûtuna mugâyir âhar iskelelerin gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hümâyûn tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle, bu def‘a Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla Erdel tarafından ve Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrail ve Varna taraflarıyla Âsitâne-i sa‘âdetime bir mikdâr revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ’ir zehâ’ir makūlesi eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp, zehâir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve âhar mahallerde gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikdâmiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnumla amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâili N sene [1]162

261

Mısır Valîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Ahmet Paşaya hüküm ki:

Roma İmparatoru'nun elçisi arz-ı hâl gönderüp, Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriye'ye tâbi' olan re'âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâimî ve ale's-seviyye akd-i ticâret karâr-dâde olup şöyle ki; Roma İmparatoru'na tâbi' re'âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya'ni Toskāna'nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve limân ve adaların re'âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey' u iştirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti'adan bir def'ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ'ade müşârün-ileyhâ tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu gûne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar ve müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ü temşiyeti içün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi veyâ kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli vaz'ı câ'îz olup yedlerine sened verile diyü ahidnâme-i hümâyûnum mevâddına tasrîh olunduğuna binâ'en hâlâ Mısır-ı Kahire'de mukīm İngiltere konsolosu olan Burton nâm konsolos Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli nasb ve yedinde olan patentesin ibrâz ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bundan akdem istid'â ve sābıka Mısır vâlîsi tarafından dahi buyrulduları virilmiş iken Bender-i İskenderiye'de gümrük hidmetinde olan Yehûdî tâ'ifesi Bender-i merkūmenin gümrüğü bizim maktû'an iltizâmımızda olmağla, ziyâde alurız diyü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebi ta'allül ü rencîde eyledikleri Roma İmparatoru'na tâbi' zikr olunan vilâyetlerinden Bender-i İskenderiye'ye varan tüccâr ta'ifesin emti'aların çıkardıklarında sâ'ir müste'menân misillü yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin virdiklerinden sonra min-ba'd mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebi ve sâ'ir bahâne ile Roma İmparatoru'nun re'âyâ ve sefînelerine ve konsolota resmine bir dürlü müdâhale ve rencîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuş iken bu def'a İmparator-ı müşârün-ileyhânın bayrağıyla Bender-i İskenderiye'ye ve bunların iskelelerinde mevcûd ve âmed-şüd iden Nemçe ve Alikorna tüccârı ve sefînelerinin getürdikleri ve alup götürdikleri emti'alarının resm-i gümrüğün ber-mûcib-i ahidnâme-i hümâyûn yüzde üç hesâbı üzre edâda kusurları yoğiken zikr olunan iskelelerde vâkı'

gümrük emînleri kana‘at itmeyüp mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfem ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir yüzde üçden ziyâde gümrük mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîdeden hâlî olmayup tüccâr-ı mesfûrûnun ihtilâline bâdî olmalarıyla fîmâ-ba‘d emr-i ticâret (…) ve tarafından himâyet ü sıyânet ve tüccâr-ı mesfûrûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmamak üzre muhkem tenbîh ü te’kîd ve ba’de’t-tenbîh mütenebbih olmayanların muhkem haklarından gelinmek üzre sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; mahsûsân sana hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel ü hareket olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]162

[82]

262

Ber vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virilüp ve vardıkları mahallerin hukkâm ve zâbıtlarına kendülerini himâyet ü sıyânet eylemeleriyçün tenbîh oluna ve işbu akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmın cizye tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğına binâ’en Selânik’de Nemçe konsolosu vekîli yanında tercümânlık hidmetinde ikāmet eylemek üzre berât-ı âlî-şânımla İsak Fransız ve Musa Abram Divnan(?) ve Kara Nikopoli veled-i Manol nâm üç nefer tercümânlar olup ve bu makūle berât-ı şerîfimle tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve câriyeleri harâc ve avârız ve resm-i masdariyye ve rüsûm ve bâc talebiyle rencîde olunmayup tekâlîf-i örfiyyenin cümlesinden mu‘âf u müsellem ve olıgeldüği üzre himâyet ü sıyânet olunup ve anın gibi ta‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ u def‘ olunmak berâtları şurûtunda tasrîh olunmağla, berât-ı âlî-şânım şurûtuna mugâyir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken ehl-i örf tâ’ifesi taraflarından

tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle rencîde olundukların bildirip Selânik'de konsolos vekîli yanında tercümânlık hidmetinde ikāmet üzre berât-ı âlî-şânımla tercümân olan mezkûru'l-esâmi üç nefer mesfûrlar ve oğulları ve ikişer nefer hidmetkârları ehl-i örf tâ'ifesi taraflarından tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile rencîde vü remîde olunmayup berât-ı âlî-şânım şurûtu mûcebince himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve şurût-ı berât-ı âlî-şânım mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]162

263

Âsitâne-i sa'âdetimden Kudüs-i Şerîfe varup gelince berren ve bahren yol üzerinde vâkı' olan kādılar ve mütesellimler ve iskele emînleri ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından elçisi arz-ı hâl gönderüp; Macarlardan Nastor Modoşani(?) veled-i Niko nâm iki nefer Macarlu iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Âsitâne-i sa'âdetimden ziyâret kasdıyla Kudüs-i Şerîf'e a azîmet eylediklerin bildirüp, siz ki mûmâ-ileyhimsiz; mesfûrân Macarlular iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla her kangınızın taht-ı kazâsına varup dâhil olur ise gidişde ve gelişde esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde gerek berren ve gerek bahren kendülerine ve hidmetkârlarına ve libâslarına ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta'arruz olunmayup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunarak emn ü selâmet ile mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]162

264

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı῾ olan kādılar ve nâ'ibler *zîde fazluhum* ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup

himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Nemçe'nin Yehûdî tüccârından Yakob Motis ve Yuvasor(?) nâm iki nefer tâcirler Âsitâne-i sa'âdetimden ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup yine Nemçe diyârından dahi ba'zı eşyâ getürmek üzre bir nefer müste'men hidmetkârlarıyla vilâyetleri cânibine gider oldukların bildirüp bu tarafdan götürdükleri gümrüğü alınan emti'alarından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından ol taraflarda mükerrer gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]162

Vekîl Mesteçli veled-i Benefayet(?) nâm vekîl-i mesfûrun ile Bucak kazâsında hîn-i terâfu'larında maktûl-ı mesfûru mesfûrun katl idüp ol mikdâr mâlı aldıklarını kendüler lsânen ikrâr ve i'tirâf eylediklerini sâlifü'z-zikr Mecesne(?) ve Kosdino(?) otuz nefer ma'rûf kimesneler Meclis-i şer'den haber virdiklerin müş'ir Eğribucak kazâsı nâ'bi mûmâ-ileyh Mevlânâ Ali *zîde ilmühû*nun bir kıt'a mührü mutabık arz-ı nâtık olmakdan nâşî sâbıkā Belgrad muhâfızı düstûr-ı vezîrim Bahri Paşa *iclâlehû* kâtil-i mesfûrdan bâ-ricâl ahz ve gasp eyledikleri meblağ-ı mezbûr tamâmen tahsîl ve haklarından gelinmek içün sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafına ve Sofya tahrîr eylediğin kātil-i mesfûrûnun hâmî ve hevâdârlarından olan Eğribucak kazâsına tâbi' zikr olunan Mecesne(?) karyesi.

[83]

265

Konsolos vekâleti

Kıbrıs

Mesfûrlar vilâyetlerine gitmekle âharı içün vekâlet emri yazılmışdır.
Fî evâili B sene [1]175

Dergah-ı mu'allâm kapucıbaşılığı pâyesiyle Kıbrıs muhassılı olan ( ) *dâme mecdühu*ya ve Lefkoşa nâ'ibine hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimden mukīm elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları olduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyeti içün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veyâhûd kapu kethüdâlarınn ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Roma İmparatoru bayrağıyla ticâret tarîkıyle Kıbrıs cezîresinde âmed-şüd iden sefâyin ve Nemçe tüccârının ve âdemlerinin umûr u husûsları ve rü‘yet ü temşiyet içün konsolos vekîli muktazî olmağla, hâlâ cezîre-i merkūmede mütemekkin İngiltere konsolosu olan Vakman(?) nâm konsolosa konsolos vekâleti sipâriş olunduğun bildirüp konsolos-ı mezbûr cezîre-i merkūmeye âmed-şüd iden tüccâr-ı mesfûrûnun umûr u husûsların rü‘yet ü temşiyet ve gümrüklerin gümrük emînlerine edâ ve konsolota hakkın konsolos vekîl-i mezbûra virdiklerinden sonra himâyet ü sıyânet olunup muğâyir-i ahidnâme-i hümâyûn vekâleti umûruna ve konsolota resmîne müdâhale olunmamak bâbında hükm-i hümâyûn recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech-i meşrûh üzre mukaddemâ o misüllü emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn şurûtu ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili Za sene 1162

266

Kıbrıs’da konsolos vekili yanında tercümân olmak üzre berât virilmişdir.

Cülûs-ı hümâyûnum vukū‘u hesâbıyla berât tecdîd olunmuştur.
Fî evâhiri Şevval sene 1168

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Baron dö Penkler Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Nemçe Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Sagomon(?) veled-i Maldikya(?) hâlik olup yerine Kıbrıs cezîresinde İngiltere konsolosu olup müşârün-ileyh Roma İmparatoru’nun konsolos vekîli olan Vakman(?) nâm konsolosun yanında tercümân olmak üzre râfî-i tevkī‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkānî Andonika Rami(?) tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, şurûtuyla tercümânlık berâtı virilmişdir.

Fî evâili Za sene [1]162

267

Tercümânlık emri

Dergâh-ı Mu'allâm Kapucıbaşılığı pâyesiyle Kıbrıs muhassılı olan ( ) *dâme mecdühuya* ve Lefkoşe nâ'ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Nemçe Kapu kethüdâsı yanında tercümân olan Sagoman(?) veled-i Maldikya(?) nâm tercümân hâlik olup yerine Kıbrıs cezîresinde İngiltere konsolosu olup müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli olan Vakman nâm konsolos yanında tercümân olmak üzre Andaniko Roma(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine tercümânlık berâtı virilmekle, yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûra zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu'âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmek içün yazılmışdır.

Fî evâili Za sene [1]162

268

Dergâh-ı mu'allâm Kapucıbaşılarından olup Galata voyvodası olan *dâme mecdühu*ya ve Topçubaşı *zîde mecdühu*ya ve Hâslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ'ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsiyçün ruhsat verildiği üzre Haslar kazâsı mutasarrıfında zikr oluna nevâhide vâkı' Istıranca ve sâ'ir kurâdan akçesiyle yüz elli re's kara çaturuk(?) iştirâ ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ'irleri taraflarından mümâna'at ve bir nesne talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim verildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, altmış iki senesine mahsûben mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince konağa (…) nakline mümâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [1]162

269

Rumili vâlîsi vezîre ve Kesriyye ve Nasliç(?) ve ( ) kādıları ve Eğribucak kazâsı nâ'ibine hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Südde-i sa‘âdetime bir kıt‘a mühürlü kâğıd gönderüp; hulâsa-i tercümesinde Memâlik-i mahrûseme âmed-şüd iden Nemçe tüccârından hâlâ Tımışvar Kal‘ası cenerali Engelson nâm ceneralin bâzergânbaşısı Kerçi(?) veled-i Yanitin’in(?) hidmetkârı Marko veled-i Yano nâm zimmî bundan akdem altmış bir senesi evâsıtında Tımışvar’dan Vidin cânibine gider iken Vidin’e karîb mahâllerde mesfûr ile refâkat eyleyen Rumili eyâletinde vâkı‘ Eğribucak kazâsına tâbi‘ Seçesne(?) nâm karye sükkânından Deli Kosta ve Kesriye kazâsına tâbi‘ Selence(?) nâm karyeden Ziştitomur(?) ve Nasliç(?) kazâsına tâbi‘ Yaylaç nâm karyeden diğer Deli Kosta ve Sırp tâ’ifesinden Çalık Pavlo ve Uzun Miloş nâm beş nefer zmmîlerler Çerniş(?) nâm mahalde bî-gayrı hak katl ve üzerinde mevcûd bâzergân-ı mezbûrun mâlı olan bin beş yüz otuz yedi aded Macar altunu ile dört yüz guruşluk beyaz akçesini gasb etmeleriyle bundan akdem bâzergân-ı mezbûrun tarafından da‘vâya **[84]** mütemekkinlerinden Papas oğlu Mihal ve Tarandafil(?) oğlu Todori nâm zimmîler ile birkaç hevâsına tâbi‘ müfsidler vekîl-i mesfûrun üzerine tecemmu‘ ve dürlü tezvîrât ile habs ve tahvîf ve ol iltimâsla mesfûrûna (…) virilmek hasebiyle icrâ-yı hak olunmayup ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna mugâyir ta‘addî olunmakdan nâşî elçi-i mûmâ-ileyh tarafından bu def‘a yasakçı ile bir nefer âdemi irsâl olunmağla, sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; husûs-ı mezbûr içün tarafından dahi bir mukaddem mübâşir ta‘yîn ve ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu ve Eğribucak nâ’ibi mûmâ-ileyhin i‘lâmı mûcebince mesfûrûn bi-eyyi hâl ahz ve gasp eyledikleri meblâğ-ı merkūm teveccüh iden mesfûrûndan tamâmen tahsîl ve elçi-i mûmâ-ileyhin âdemisi mezbûra teslîm ve edâ-yı hak olunmak içün İmparatorçe-i müşârün-ileyhâ tarafından iltimâs olunduğun elçi-i mûmâ-ileyh inhâ ve istirhâm itmekle, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda re‘âyâya ta‘addî olunmak muhkem men‘ oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden te’dipleri icrâ ve haklarından geline ve gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmayup, bir vechle himâye olunmaya, bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları te’dîpleri tertîb oluna ve ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geleler ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın

haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes'ul u mu'ateb olup ve kendü hâllerinde olmayup böyle şekâvet idenlerin ta'addîleri (…) ile mündefi' olmak içün mutlakā hırsızlık ıle ta'ayyüş iden hudûd ve Pîrî Beğ didikleri kuttâ-i tarîk eşkıyâsı saklanmayup ve beslenmeyüp gerek kendülerin ve gerek saklayanların haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer'le görülüp emvâl-i mağsûba şer'an tahsîl ve ihkāk-ı hak ve i'lâm olunmak bâbında.

Fî evâhiri Za sene [1]162

270

Limni kādısına ve Limni cezîresinde vâkı' zâbıtâna ve iskele emînine hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti'adan bir def'ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr her ne mahalle varırlar ise gerek vülât ve gerek kuzât ve gerek sâ'ir maslahatgüzârlar tarafından hediye talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Selânik'de olan tüccârdan ba'zıları sinîn-i kesireden berü Limni kazâsına tâbi' Boz Baba nâm cezîrede akçeleriyle iştirâ ve cem' ve müste'men sefâyinine tahmîl idegeldikleri palamutun îcâb iden gümrüğün ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn cezîre-i mezbûre gümrükçülerine edâda kusurları olmayup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmaları îcâb itmez iken sen ki Limni kādısı Mevlânâ-i mûmâ-ileyhsin; bu def'a iştirâlarına mümâna'at ve avâ'id ve resm mütâbelesiyle tüccâr-ı mesfûrûn rencîde olundukların bildirüp, akçeleriyle iştirâ eyledikleri palamut-ı mezkûrun ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn gümrüğün edâ eylediklerinden sonra akçeleriyle iştirâ ve tahmîl ve nakline mümâna'at ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir nesne mutâlebesiyle tüccâr-ı mesfûrûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukd; vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [1]162

Fî zamân-ı Sadr-ı südûr'u'l-vüzerâ Hazret-i Mehmed Paşa *yesserallâhü mâ-yeşâ ve fî eyyâni* Hazret-i Nâilî Abdullah Efendi *tâle bakāhû* ve *nâle mâ-yetemennâhu*

Fî 24 M sene 1163

271

Belgrad muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vâkı῾ olan kuzât ve sâ'irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyh ve Varadin Cenerali tarafından mahsûs altı re's hınto bârgîrleri irsâl olunmak üzre olduğun bildirüp, zikr olunan bârgîrlerin üzerlerine ta'yîn olunan üç nefer müste'men âdemleri ve bir nefer müste'men yasakçı ile esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîf recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında ber vech-i mú'tâd yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]163

[85]

272

Vidin muhâfızı vezîre ve Erdel hudûdundan Âsitâne'ye varup gelince vâkı῾ olan kuzât ve sâ'irlere hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; hâlâ Erdel hâkimi Bron(?) nâm ceneral kendüye lüzûmu olan ba'zı eşyâ iştirâ itmek içün mahsûs bir nefer âdemîsi iki nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetime irsâl itmek üzre olduğun bildirüp Erdel hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime varup gelince esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında mú'tâd üzre yol emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]163

273

Bu husûs içün ocakdan mübaşir ma'rifetiyle emr-i âhar sâdır, vezîrde mukayyed olan emrin bâ-fermân-ı âlî kaydı terkîn olunmuşdur. Fî evâsıtı B sene [1]163

Edirne Bostancıbaşısına ve Akçakızanlık ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Der-aliyyeme bir kıt'a mühürlü takrîr gönderüp İmparatoriçe-i müşârün-ileyhe tâbi' Sırp tâ'ifesinden Yorgi Baho(?) nâm tâcir bir nefer hidmetkârıyla bundan sekiz ay mukaddem Eflak diyârından ticâret tarîkıyle Balkandan mürûr ve Kızanlık kazâsına tâbi' ve kurbunda vakı' Şıpka nâm karyeye nüzûlu esnâsında Kızanlık'da zâbıt olan Abdülbâki Ağa dimekle ma'rûf kimesnenin etbâ'ından karye-yi mezbûre subaşısı olan

Molla Ali dimekle meşhûr kimesne ve üç nefer sekbânları mesfûru ahz ve konaklarına götürüp üzerlerinden Macar libâsını ihrâc ve çoban kıyâfetine koyup süvâr oldukları iki re’s bârgîrlerini ve heğbelerini ve derûnunda mevcûd ve âdemlerinde mevcûd altı yüz yirmi aded Macar altunını ve iki yüz guruşluk beyaz akçe ve iki sepetlü ve iki aded Nemçe tüfengi ve altun vezn idecek dirhem ve tezâyüd sâ’ir melbûsatını aldıklarından sonra Kızanlık’da sâkin olan merkūm Abdülbâki’ye götürüp merkūm dahi me’hûz ve mahbûs olan on nefer haydûdlar ile ma’ân tâcir-i mesfûru dahi haydûd olmak üzre Âsitâne-i sa‘âdetime irsâl ve çektiri sefînesine vaz‘ olunmağla, husûs-ı mezbûr devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından elçi-yi mûmâ-ileyhe i‘lâm ve mesfûrun yedinde patentesi ve yedi yüz guruşluk bır kıt‘a poliçe temessükü olduğundan gayrı, Vidin muhâfızı tarafından dahi buyruldu virilmekle müste’men tüccâr tâ’ifesinden oldığı zahîr ü nümâyândır diyü ıtlâk-ı husûs-ı bundan akdem Der-aliyyeme inhâ ve istirhâm olunduğuna bina’en mesfûr ıtlâk olunup lâkin zikr olunan emvâl ü eşyâsı merkūmânın zimmetlerinde olmağla, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cebren ahz ü gasp olunan emvâl ü eşyâsı sen ki bostancıbaşı-i mûmâ-ileyhsin; ma‘rifetinle merkûmandan bi-eyyi hâl tahsîl ve elçi-yi mûmâ-ileyh tarafından irsâl olunan âdemîsine teslîm ve ihkāk-ı hak olunup ta’allül iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr olunmaları bâbında emr-i şerîfım recâ eylediği ecilden emvâl-i mağsûbe sen ki bostancıbaşı-i mûmâ-ileyhsin; mahalline ma‘rifet-i şer‘le tahlîs ve ihkāk-ı hak olunup muhâlefet iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr olunmaları bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Amel dahi sen ki bostancıbaşı-i mûmâ-ileyhsin; emvâl-i magsûbe ma‘rifetin ve mahallinde ma‘rifet-i şer‘le tahsîl ve ihkāk-ı hak olunup şöyle ki muhâlefet iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr eyleyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasın.

Fî evâsıtı Ra sene [1]163

274

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup, Vidin muhâfızı olan Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa ve Belgrad muhâfızı vezîr paşa’ya ve Nemçe hudûdundan Âsitâneme gelince vâkı‘ olan kuzât ve kethüdâyerleri ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp, Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler bahren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme kendi hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup, himâye olunalar diyü

ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olunduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Yosef Halman nâm şişeci tâcir dört nefer müste'men hidmetkârıyla ve emniyet-i râhatıyçün bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün billûrdan masnû' şişe evânisi ve sâ'ir eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp, tâcir-i mesfûrun doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdiği (…) olan eşyânın mezkûrun îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itdirilmek üzre Belgrad ve Irşova'da vâkı' İslâm(?) Vidin ve Rusçuk ve sâ'ir mahallerde mugâyir-i evâmir-i âliye gümrük talep olunmayup, cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta'allül ü rencîde ve berren ve bahren ve nehren esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnum ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda, ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech-i meşrûh üzre bundan akdem emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın; ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında (…) tâcir-i mesfûr eşyâ-yı mezbûreyi ol taraflarda bey' ve îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itmek üzre (…) Âsitâne-i sa'adetimde bey' içün getürdiği eşyâ-yı mezkûrun ol taraflarda ve âhar mahallerde gümrük taleb olunmayup, cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûnum ve hilâf-ı evâmir-i aliyyeye bir dürlü rencîde ve remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmayup (…)

Fî evâhiri Ra sene [1]163

[86]

275

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa ve Belgrad Muhâfızı Vezîr Paşa'ya ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime gelince vâkı' olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir dost olan müste'men tâ'ifesine gümrük virmedikleri eşyâdan iyâb ü zihâblarına resm-i gümrük talep olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en, Nemçe tüccârından Şişeci Helmih nâm tâcir ma'iyeti ile elçi-i mûmâ-ileyh Beç diyârında mahsûs ve muktazî ve me'kûlât ve meşrûbat ve melbûsât misillü gümrüğe müte'allik olmayan ba'zı eşyâ irsâl olunmak üzre olduğun bildirüp, elçi-i mûmâ-ileyhe mahsûs olan eşyâ-yı merkūmeden gümrük ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna bir nesne mutâlebesiyle ta'addi olunmayup ve esnâ-yı râhda berren ve bahren ve nehren âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at

olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre bundan akdem emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Ra sene [1]163

276

Hâlâ Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr El-Hâc Ahmed Paşa’ya ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i Roma İmparatoriye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlarından berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâ’imî ve a‘les-seviyye akd-i ticâret karâr-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın dükalık-ı kebîrinin hükûmetinde olan iskele ve limân ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey’ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade-i müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve müşârün ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en hâlâ Kāhire-i Mısır’da mukīm İngiltere konsolosu olan Barton nâm konsolos Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli nasb olunmak üzre yedine virilen patentesin mahallinde ibrâz ve tüccâr-ı mesfûrun umûr u husûsların rü’yet itmek için sâbıkā Mısır vâlîsi tarafından yedine buyuruldu virilmekle İmparator-ı müşârün-ileyhâ bayrağıyla bend-i İskenderiye’ye ve Bulak(?) iskelelerinde mevcûd âmed-şüd iden Alikorna ve Nemçe tüccârı ve sefînelerinin getürdikleri ve alup götürdükleri emti‘alarnın sâ’ire müste’men misüllü yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüğün edâda kusûrları yoğken Bender-i

İskenderiye'de gümrük hademesinde olan Yehûdî tâ'ifesi kanâ'at itmeyüp Bender-i merkūmun gümrüğü bizim maklu'en iltizâmımızda olmağla, ziyade alurız diyü bundan akdem ta'addî ve tüccârı mesfûrûnun ihtilâllerine bâdî olduklarından fîmâ-ba'd emr-i ticâret Halep Patrikinden himâyet ü sıyânet ve tüccâr-ı mesfûrâna ol-vechle ta'addîden mücânebet olunmak üzre tenbîh ü te'kîd ve mütenebbih olundukda, ahidnâme-i hümâyûnum ve emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün bundan akdem bi'd-defa'ât evâmir-i şerîfem sâdır olmuş iken bu def'a mesfûrûn Yehûdîler âhar tarîkle tezvîr ve hileye sülûk ve tüccâr-ı mesfûrûnun gümrüğe müte'âllik ve sâ'ir vâkı῾ olan umûr u husûslarına konsolos vekîlini merkūm karışdırmayup "Bizler rü'yet idelüm" diyü istid'âlarına binâ'en sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafından yedlerine virilen buyurulduyu İskenderiye'de Meclis-i şer'de ibrâz eylediklerinden nâşî konsolos-ı merkūmu karışdırmayup istedikleri gibi tüccâr-ı mesfûrûna cevr u ta'addîye tasaddî ve konsulata resmin dahi kendüleri ahz murâd eylediklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum ve sâdır olan evâmir-i şerîfem mûceblerince tüccâr-ı mesfûrûnun umûr u husûsları konsolos vekîli merkūm ma'rifetiyle görilüp emti'a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn yüzde üç hesâbı üzre edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde vü remîde ve konsolos vekîli merkūmun konsolos vekâlet-i umûruna ve konsulata resmine müdâhale ve mümâna'at olunmayup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye mesfûr yehûdîlerin ol-vechle ta'addîleri men'-i ekîd ile men' u def' olunmak üzre alâ vechi't-tehdîd ve tenbîh ve ba'de't-tenbîh mütenebbih olmayanların muhkem haklarından gelinmek içün emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda bundan akdem ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn vech-i meşrûh üzre iki kıt'a emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûcebince amel ü hareket ve hilâfından tehâşî mübâ'adet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Ra [1]163

277

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa'ya ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin ticarî tâ'ifesi, "ahidnâme ilâ-ahîrihi bu vechle mu'âmele" oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Erdel tüccârından Yorgi Todorid ve Petro nâm iki nefer tâcirler bundan akdem ticâret

tarîkıyle Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ve Âsitâne’den dahi ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla bahren Varna ve Rusçuk ve Eflak câniblerinden Nemçe diyârına âzim olmalarıyla mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve mahallerde ve Varna’da akçe mutâlebesiyle mukaddemâ ta‘addî olundukların bildirüp, esnâ-yı râhda tâcirân-ı mesfûrânın mürûrlarına muhâlefet ve bu tarafa gümrüğü edâ olunup edâ tezkiresi virilen eşyâlarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye âhar mahallerde ve Varna’da gümrük ve cizye ve bâc ve geçid (…) olunmak bâbında ahidnâme- hümâyûn mûcebince amel (…)

[87]

278

Konsolos vekâleti

Âharı nasb içün emir yazılmıştır.

Hâlâ Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîrim El-Hac Ahmed Paşa’ya ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticaretin tezâyüd ü temşiyetiyçün müşârün-ileyh Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veyâ kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veyâ tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Kāhire-i Mısır ve ana tâbi‘ Bender-i İskenderiye ve sâ’ir mahallere Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden tüccârın umûr u husûsların rü’yet itmek üzre konsolos vekîli vaz‘ı muktazî olduğun bildirüp ticâret tarîkıyle ol taraflarda mevcûd bulunan ve âmed-şüd iden tüccâr tâ’ifesinin umûr u husûsların rü’yet ü temşiyet ve vesîle-i emn ü râhatlarıyçün Mısır’da mukīm İngiltere Konsolosu Burton nâm konsolos, konsolos vekîli olunmağla vekîl-i merkūmun vekâletine ve konsolota hakkına âhardan müdâhale vü mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfîm recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Ra sene [1]163

279

Mısır Vâlîsi Vezîr El-hac Ahmed Paşa'ya ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; işbu akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' tüccâr tâ'ifesine mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesi ve ahz ü habs ile ta'addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken Kāhire-i Mısır'da vâkı' Bender-i İskenderiye cizyedârı müşârün-ileyhe tâbi' iki nefer müste'men tâcirleri cizye talebiyle ahz ü habs ve ta'addî vü rencîde ve tüccâr-ı mesfûrûn ta'cîzden hâlî ve ol-vechle emr-i ticâretin ta'tîline bâ'is ü bâdî olduğun bildirüp cizyedâr-ı merkūmun tüccâr-ı mesfûrûndan mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna cebren aldığı var ise tamâmen girüye redd ve ol tarafda mukīm konsolos vekîline teslîm ve fîmâ-ba'd bedel-i İskenderiye ve Mısır-ı Kāhire'de vâkı' sâ'ir mahallerde İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' müste'men tüccâr tâ'ifesi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesi ve âhar vechle bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmaları bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]163

280

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîre ve Belgrad Muhâfızı ( ) Paşa'ya ve Belgrad mollâsına ve Nemçe hudûdundan Âsitâne-i sa'âdetime gelince vâkı' olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâsın her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Nemçe tüccârından Baltazar Sihan(?) nâm tâcir Beç cânibinden Âsitâne-i sa'âdetime bir mikdâr eşyâ getürmek murâd eylediğin bildirüp tâcir-i mesfûrun Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün

getürmesi mu‘ayyen olan eşyâ-yı mezkûrenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne edâ eylemek üzre Belgrad ve Irşova ve Fethülislâm ve Vidin ve Rusçuk ve sâ’ir mahallerde mugâyir-i evâmir-i aliyye gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta‘addî vü rencîde ve berren ve bahren ve nehren esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre bundan akdem âhar tâcire emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [1]163

281

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi ahidnâme ile Devlet-i Aliyyem tüccârı dahi bu vechle mu‘âmele oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Erdel tüccârından Yano Mihal(?) nâm tâcir ticâret tarîkıyle âmed-şüd idegelmekle bu def‘a dahi Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdiği eşyânın îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ itmek üzre o taraflarda mugâyir-i evâmir-i aliyye gümrük mutâlebesi ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe talebiyle ta‘addî vü rencîde ve berren ve bahren mürûr u ubûrına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ca sene [1]163

[88]

282

Bu vechle tebdîl olunmuşdur.

Rumili Vâlîsine Kesriye ve Nasliç(?) ve ( ) kādıları ve Eğribucak kazâsı nâ’ibine hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûseme âmed-şüd iden Nemçe tüccârından hâlâ Tımışvar Kal‘ası Cenerali Enkisof nâm ceneralin bâzergânbaşısı Kerçi veled-i Yani’nin hidmetkârı Marko veled-i Yano nâm

zimmîyi bin yüz altmış bir senesi evâsıtında Tımışvar'dan Vidin cânibine gider iken Vidin'e kârib mahallerde mesfûr ile refâkat eyleyen Rumili eyaletinde vâkı‘ Eğribucak kazâsına tâbi‘ Becesne nâm karye sükkânından Deli Kosta ve Kesriye kazâsına tâbi‘ Selice nâm karyeden Zişnibor(?) ve Nasliç kazâsına tâbi‘ Yaylaç nâm karyeden diğer Deli Kosta ve Sırp tâ'ifesinden Çalık Pavlo ve Uzun Miklaş nâm beş nefer zimmîler Çerniş nâm mahalde bi-gayrı hak katl ve üzerinde mevcûd bâzergân-ı mezbûrun mâlı olan bin beş yüz aded Macar altunı ile dört yüz guruşluk beyâz akçesini gasp itmeleriyle bundan akdem bâzergân-ı mezbûrun tarafından vekîl-i mesfûr Konstanti Pangayet nâm vekîl-i mesfûre ile Eğribucak kazâsında hîn-i terafu‘larında mesfûrûn Marko-yı mesfûrûn katl ve ol mikdâr mâlı aldıklarını kendüleri lisânen ikrâr ü i‘tiraf eylediklerin sâlifü'z-zikr Seçine(?) ve Kozana otuzar nefer karyelerinden ma‘ruf kimesneler Meclis-i şer‘den haber virdiklerin müş‘ir Eğribucak kazâsı nâ'ibi mûmâ-ileyh Mevlânâ Ali *zîde ilmühû*nun bir kıt‘a mührü mutâbık arz-ı nâtık olmakdan nâşî sâbıkā Belgrad muhâfızı vezîrim Yahya Paşa tarafından mesfûrun kulları bi-eyyi hâl ahz ü gasp eyledikleri meblağ-ı mezbûr tamâmen tahsîl ve haklarından gelinmek içün sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafına ve Sofya mütesellimine tahrîr eyledikde mesfûrûn kātillerin hâmî ve hevâdârlarından Eğribucak kazâsına tâbi‘ zikr olunan Behişne(?) karyesi mütemekkinlerinden Papas oğlu Mihal ve Tarandafıl oğlu Todori nâm zimmîler ile birkaç hevâsına tâbi‘ müfsidler üzerine tecemmu‘ ve dürlü tezvîrât ile haps ve tahvîf ve evvel ol takrîble mesfûrûna küşâd virilmek hasebiyle icrâ-yı hak olunmayup ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna mugâyir ta‘addî olunmakdan nâşî elçi-i mûmâ-ileyh tarafından yasakçı ile bir nefer âdemi irsâl olunmağla, sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; tarafından bir mikdâr mübaşir ta‘yîn ve ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu Eğribucak nâ'ibi mûmâ-ileyhin i‘lâmı mûcebince mesfûrûn bi-eyyi-hâl ahz ü gasp eyledikleri meblağ-ı merkūm teveccüh iden mesfûrûndan tamâmen tahsîl ve elçi-i mûmâ-ileyhin âdemîsi ile mezbûra teslîm ve icrâ-yı hak olunmak içün İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâ tarafından iltimâs olunduğun elçi-i mûmâ-ileyh mukaddemâ memhûrun gayrıyla Der-aliyyeme inhâ vü istirhâm ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; re‘âyâya ta‘addî olunmak muhkem men‘ oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahde hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden te'dîpleri icrâ ve haklarından geline ve gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk ü adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki

cânibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye oluna. Bu ma‘kūle ehl-i fesad ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunurlar ise müstahıkk oldukları te’dîpleri tertîb oluna ve ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geleler ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes’ûl u mu‘âteb olup ve kendü hâllerinde olmayup böyle şekāvet idenlerin ta‘addîleri külliyyet ile mündefi‘olmak içün mutlakā ta‘ayyür iden haydûd ve peribek(?) didikleri kuttâ-itarîk eşkıyâsı saklanmayup ve beslenmeyüp gerek kendülerin ve gerek saklayanların hakkından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görilüp emvâl-i magsûbe şer‘an tahsîl ve ihkāk-ı hak ve i‘lâm olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfım sâdır olmuş iken mesfûrûn kâtiller ahz ve sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; huzûruna getürdikde ba‘zı kimesneler mu‘ayyen olmak hasebiyle musâlaha tarafına sülûk ve gadr murâd eyledikleri ihbâr olunduğun bildirip husûs-ı mezbûr elçi-i mûmâ-ileyhe devleti tarafından bi’d-defa‘ât tahrîr ü inhâ olunmak mevâddan olmakdan nâşî Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından ahidnâme-i hümâyûnum şurûtunun her hâlde icrâsına sa‘y u ihtimâm olunduğuna binâ’en taraf-ı Devlet-i Aliyyemdendahi mukaddemâ şeref-sudûr olan emr-i şerîfimin tenfîz ü icrâsına ihtimâm ü dikkat ile emvâl-i magsûbe bâlâda mastûru’l-esâmî teveccüh iden mesfûrûndan bi’t-tamâm ve bî- kusûr alâ-eyyi-hâl tahlîs ve ihkāk-ı hak olunup virmekde ta’allül iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr olunmak bâbında sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; sana hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma tetebbu‘ olundukda bundan akdem vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında bundan mukaddemâ ve hâlâ vech-i meşrûh üzre sâdır olan evâmir-i-i şerîfem mûcebince amel dahi emvâl-i magsûb bâlâda mastûru’l-esâmî teveccüh iden mesfûrdan bi-eyyi hâl tamâmen tahsîl ihkāk-ı hak olunup şöyle ki virmekde ta‘allül iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr eyleyüp mazmûn.

Fî evâili Ca sene [1]163

283

Elçi-i mûmâ-ileyh

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı ve cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkden cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâme virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic oldığına binâ'en elçi-i mûmâ-ileyhe tâbi' âdemlerinden ve huddâmından Mûsâ veled-i Samuel Sâlem Selânik'de ve havâlîsinde kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde dahl ü ta'arruz olunmak îcâb itmez iken cizyedârlar cizye talebi ve gayrılar rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp mesfûr Selânik'de hîn-i meksde ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye talebiyle ve gayrılar rüsum-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde itdirilmeyüp himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâhiri Ca sene [1]163

284

Belgrad muhâfızı vezîr'e ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve sâ'ir zâbıtân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetim'den Beç cânibine varup geldiklerinde kânun-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varup geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu'âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olundığına binâ'en Nemçe râhiblerinden Tomazoskava(?) nâm râhib bir nefer müste'men hidmetkârı ve Nemçelü iki nefer Nasrâniyye ve bir ve bir sâgîr veledleri ve emniyet ü râhatlarıyçün için bir nefer yasakçı ile vatanları olan Nemçe diyârına âzim oldukların bildirüp esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün ber-vech-i mu'tâd yol hükmü.

Fî evâhiri Ca sene [1]163

285

Husûs-ı mezbûre faysal ve ibrâ temessükü virilmekle, temessük mûcebince sâdır olan emr-i şerîf zîrde mukayyed olmağla işbu emrin kaydı bâ-fermân-ı âli terkîn.
Fî evâsıtı B sene [1]163

Akçakızanlık ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru'na tâbi‘ vilâyetlerın re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidip ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve re‘âyâya ta‘addî olunmak muhkem men‘ oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden te'dîpleri icrâ ve haklarından geline ve gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler, eslemeyüp mütenebbih olmayanlardan azl iktizâ idenler azl ve haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi‘ Arat(?) Kal'ası sükkânından ve tüccâr ve re‘âyâsından Yorgi Reco(?) nâm tâcir bundan akdem bir nefer hidmetkârıyla Eflak diyârından ticâret tarîkıyle Balkan'dan mürûr ve Kızanlık kazâsına tâbi‘ ve kurbunda vâkı‘ Şıpka(?) nâm karyeye nüzûl ü esnâsında Kızanlık'da zâbıt olan zümre-i yeniçeriyândann Abdülbâki Ağa dimekle ma‘rûf kimesnenin etbâ‘ından karye-yi mezbûre Sübaşısı Molla Ali ve üç nefer sekbânları tâcir-i mesfûru nehâren Ali Mollâ elinden ahz ve konaklarına götürüp cebren Macar libâsını ihrâc ve çoban kıyafetine koyup süvâr oldukları iki re's bârgîrlerini ve heğbeleri derûnunda mevcûd altı yüz yirmi aded Macar altunı ve iki yüz guruşluk beyaz akçe ve iki aded piştov ve iki Nemçe tüfengi ve sâ'ir melbûsâtını aldıklarından sonra tâcir-i mesfûru mukaddemâ ahz ü habs eylediği on nefer haydûdlara ilhâk ve anı dahi haydûd olmak üzre merkūm Abdülbâki'ye götürüp ol dahi tâcir-i mesfûru nefer mahbûs-ı mesfûrûn ile ma‘an Âsitâne-i sa‘âdetime irsâl ve hilâf-ı inhâ ile çekdiri sefînesine vaz‘ itdirmekle keyfiyet-i mezbûru mukaddemâ elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inbâ ve ol taraflardan dahi mûmâ-ileyh inhâ olundukda mesfûrun yedinde patentesi ve yedi yüz guruşluk bir kıt‘a poliçe temessükü olduğundan mâ‘adâ Vidin muhâfızı tarafından dahi yedrine buyuruldu

virilmekle, müste'men tüccâr tâ'ifesinden oldığı zâhir ü nümâyan olmakdan nâşî Der-aliyyeme inhâ vü istirhâm olundukda ıtlâk olunup lâkin emvâl-i mağsûbesinin istirdâdıyla ihkāk-ı hak olunmasın iddi'â şadedinde iken merkūm Abdülbâki Âsitâne-i sa'âdetime gelmekle da'vâ zımînda sâbıkā Yeniçeri Ağası huzûrunda bundan akdem üç def'a istintâk ve sü'âl olundukda; "tâcir-i mesfûru, bana çoban ve haydûd libâsıyla getürmeleriyle emvâl ü eşyâsından bir nesne görmedim ve vaz'-ı yed itmedim." diyü cevâp virmekden nâşî zikr olunan emvâl ve eşyâ-yı magsûbe mezkûr Mollâ Ali ile üç nefer sekbânları yedlerinde kalmadığı zâhir ü âşikâr olduğun bildirüp ocak tarafından bir mukaddem mübâşir ta'yîn ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emvâl-i magsûbe alâ irsâl mezbûrûndan tamâmen tahsîl ve ihkāk-ı hak olunup ta'allül **[90]** iderler ise Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmaları bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ocak tarafından ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mahallinde faysal virilüp ihkāk-ı hak olmaz ise Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmaları bâbında.

Fî evâili C sene [1]163

286

Halep Vâlîsine ve Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i Mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olunduğuna binâ'en mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmaları îcâb itmez iken Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Halep'de ticâret üzre olanlar cizye ve tekâlîf-i sâ'ire mütâbelesiyle rencîde vü remîde olundukların inhâ olduğun bildirüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]163

287

Tercümânlık berâtı der-Halep.

Cülûs-ı hümâyûn vukū'u hasebiyle berât tecdîd olunmuşdur. Fî 22 Ca sene [1]168.

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' tüccâr Halep'e kesret üzre âmed-şüd itdirmeyle tüccar-ı mesfûrûnun umûr u husûsların görmek içün müşârün-ileyhin Halep konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında bir nefer tercümân vaz'ı dahi muktazî olmağın, Halep sükkânından râfi'-i tevkī'-i refî'-ü'ş-şân-ı hâkānî Hoca İvaz veled-i Vertan Halep'de konsolos vekîli yanında tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki; mesfûr Hoca İvaz veled-i Vertan vech-i meşrûh üzre Halep konsolos vekîli yanında tercümân olup şurûtuyla berât virilmişdir.

Fî 10 C sene [1]163

288

(...)

Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun Halep'de mukīm konsolos vekîli olan konsolos-ı mezkûrun yanında tercümânlık hidmetinde olmak üzre Halep sükkânından Hoca İvaz veled-i Vertan tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yedine tercümânlık berâtı virilmekle yedine virilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûrâ zabt itdirilüp berâtına mugâyir-i âharı müdâhale vü mu'âraza itdirmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmek içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene 1163

289

Tercümânlık berâtı (...)

Tecdîd-i berât eylemişdir. Fî evâili M sene [1]169

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; vâkı' olan sulh u salâh muktezâsınca Memâlik-i mahrûsemde İnebahtı ve tevâbi'i iskelelerine müşârün-ileyh Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden sefâyin ve tüccâr ve re'âyânın umûr u husûsların rü'yet içün bir tercümân vaz'ı muktazî olmağla, İnebahtı sükkânından râfî'-i tevkī'-i refî'-ü'ş-şân-ı hâkānî Covan Tasyo(?) mahall-i mezbûrda müceddeden tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim

virilmek bâbında inâyet recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veyâ kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veyâ tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened verile diyü ahidname-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulundığına binâ’en ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki, mesfûr Covan Tasyo vech-i meşrûh üzre mahall-i mezbûrda tercümân olup şurûtuyla berât virilmişdir.

Fî 16 sene [1]163

290

Emri dahi

İnebahtı ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İnebahtı ve tevâbi‘i iskelelerine müşârün-ileyh Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd iden tüccârın emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün bir tercümân vaz‘ı iktizâ eylemekden nâşî İnebahtı sükkânından Covan Tasyo mahall-i mezbûrda tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yedine tercümânlık berâtı virilmekle yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûra zabt itdirilip berâtına mugâyir müdâhale vü mu‘âraza itdirmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berât mûcebince zabt itdirmek içün yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]163

[91]

291

Gümrük istirdâdiyçün.

Varna kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde

olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar ve Roma İmparatoru'nun memâlikine râhî olan Devlet-i Aliyyem re'âyâsı ve tüccârına dahi bu vechle mu'âmele oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına bina'en Nemçe tüccârının İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ eyledikleri emti'alarının âhar mahallerde ve Varna'da mükerrer gümrük talep olunmamak üzre bundan akdem müte'addid evâmir-i şerîfem sâdır olmağla, tüccâr-ı mesfûrûn ol-vechle rencîde olunmak îcâb itmez iken bu def 'a Erdel tüccârından Yorgi ve Petro nâm tâcirler Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ ve iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine verilen edâ tezkireleri ve emr-i şerîfim vilâyetlerine azîmet üzre Varna'ya vürûdlarında Varna gümrükçüsü gümrük mutâlebesiyle ta'cîz ve mesfûrân dahi yedlerinde olan edâ tezkirelerin ve emr-i şerîfim ibrâz eylediklerinde memnû' olmayup cebren yirmi dört guruşların ahz ve ol-vechle gadr eyledüğin bildirüp gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-i aliyye cebren aldığı meblağ-ı mezbûr tamâmen istirdâd ve mesfûrâna alıvirilüp ve fîmâ-ba'd Nemçe tüccârı mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn ol-vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]163

292

Akçakızanlık ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Kızanlık sükkânından Yorgi Naso nâm Nemçe tâcirinin da'vâ itdiği mâlûmu'l-mikdâr nukūd ve eşyâ maddesine vükelâ-i Devlet-i Aliyyemîn emr ü ma'rifeti ihtimâmı ve Der-aliyyemde mukīm Nemçe devletinin orta elçisi olan kıdvetü ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*ın hüsn-i rızâsıyla bu def'a faysal virilmekle, fîmâ-ba'd tâcir-i mesfûrun merkūm ahd'ül bâkiden ve gayrılardan bir dürlü mutâlebesi kalmadığını elçi-i mûmâ-ileyh memhûr u mumzâ sened ile tasdîk ve te'kîd eyledüğin müş'ir ibrâ temessükü virilmeğin, işbu ibrâ temessükü mûcebince nizâ'larına faysal virilmekle mezbûr yakinlerin hakkında virilen emrin kaydı terkîn ve min-ba'd bu husûsu için ta'addî olunmamak emrim olmuşdur.

Fî evâsıtı B sene [1]163

293

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin Muhâfızı olan Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa'ya ve Âsitâne-i sa'âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kādılar ve nâ'ibler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân *zîde kadruhu*ma hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Erdel tüccârından Yasef veled-i Bode ve şerîki Mose veled-i Aşer nâm iki nefer Nemçe Yehûdî tâcirleri bu tarafdan ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup yine Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârıyla Varna ve Ziştovi ve Rusçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Eflak taraflarından vilâyetleri cânibine gider olmalarıyla, mahall-i mezkûrede mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep ve "iskelemize gelmekle âhar iskeleye vardık" diyü illet ü bahâne ve hediyye nâmıyla akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp tâcirân-ı mesfûrânın bu tarafdan götürdükleri gümrüğün edâ olunan emti'alarından ve îcâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ olunmak üzre doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmelerin mu'ayyen olan eşyâlarından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve berren ve bahren esnâ-yı râhda mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında **[92]** emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Amel dahi tâcirân-ı mesfûrânın bu tarafdan iştirâ ve gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkireleri virilen götürdükleri emti'alarından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından mahall-i

mezkûrede mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı evâmir-ı âliye mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup (…) emr-i şerîfimle amel olasız.

Fî evâhiri B sene 1163

294

Bir sûreti

Erdel tüccârından Rafail veled-i Yenkas(?) nâm bir nefer Nemçe Yehûdî tâcirinin bir nefer müste'men hidmetkârıyla mürûrıyçün vech-i meşrûh üzre.

295

Bir sûreti

Erdel tüccârından Lazar veled-i Mehamaroh(?) nâm bir nefer Nemçe Yehûdî tâcirinin bir nefer müste'men hidmetkârıyla mürûr u ubûruyçün vech-i meşrûh üzre.

296

Bir sûreti

Macar tüccârından Yorgi veled-i Taço nâm bir nefer Nemçe tâcirinin bir nefer müste'men hidmetkârıyla mürûr u ubûrıyçün vech-i meşrûh üzre.

297

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin Muhâfızı olan Sadr-ı esbak Vezîr Ali Paşa'ya ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve tarafeynin tüccârı gerek berren ve bahren ve nehren getürdikleri emti'alarından bir def'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp götürdükleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talebi ve sâ'ir müste'menlere müsâ'ade olundığı üzre üç yüz akçe selâmet akçesinden mâ'adâ masdariyye ve zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmat-ı sâ'ire talebiyle kat'â rencîde olunmayup ve bu kāide tarafeyn tüccârı hakkında mer'î ve mu'teber tutulup ve mesfûrların

vilâyetlerinden İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan emti'alarından âhar yerde gümrük talep olunmayup İstanbul'a vusûllerinde gümrüğü alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berât-ı şurûtuna dâhil oldığına binâ'en Nemçe tüccârının âhar yerde bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime getürdikleri eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna mugâyir âhar iskelelerin gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye taraflarından verilen emr-i şerîfim mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle bu def'a Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla bu tarafdan gidüp Erdel cânibinde bir mikdâr revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ'ir zehâ'iri Eflak ve Rusçuk ve Niğbolu ve İbrail ve Silistre ve Varna taraflarından doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmek murâd itmekle, zehâ'ir-i mezbûrenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve âhar mahallerde gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve (…) ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmamak içün bundan akdem emr-i şerîfim virilmiş iken ba'zı mahallerde ve Varna'da mugâyir-i emr-i âlî yine ol-vechle ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp tâcir-i mesfûrun ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürdiği eşyâsından Eflak hudûdunda ve Varna'da ve âhar mahallede gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve (…) ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; mukaddemâ tâcir-i mesfûra ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili Ş sene [1]163

[93]

298

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olan Sadr-ı esbâk vezîre ve Selânik kazâsı nâ'ibine hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' konsolos ve tercümânları ve müste'men olan kendü âdemleri ve sâ'ir tüccâr Memâlik-i mahrûsemde bey' u şirâ ve ticâret ve kefâlet ve sâ'ir umûr u husûslarında nizâ' vâkı' olmamak içün kadıya varup sebt-i sicill

itdirüp hüccet ve ma’mûlün-bih ve temessük olalar, sonra nizâ‘ olur ise hüccet ve temessük ve sicille nazar olunup mûceb-i şer‘îsi ile amel oluna diyü ahiname-i hümâyûnda münderic oldığına binâ’en Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinden Selânik’de mütemekkin Miranda ve karındaşı diğer Miranda nâm iki nefer tâcirlerin yine Selânik’de sâkin Yehûdî cemaat başılarından mâlûm’ül-esâmî Yehûdîler zimmetinde cihet-i şer‘iden memhûr ve ma’mûl’ün-bih bâ-temessük mûcebince beş bin guruş alacak hakları olup talep eylediklerinde ta‘allül ü muhâlefet eylediklerinden mâ‘adâ Selânik’de sâkin eşirrâdan Samuel veled-i Asir nâm Yehûdî’yi taraflarından tevkîl ve mesfûrlar dahi ziyâde müzevver ve müfsid olunmakdan nâşî iptâl-i hak sevdâsıyla dürlü dürlü tezvîrata sülûk ve gadr murâd eyledüğin bildirüp mesfûrların zimmetlerinde ber-mûceb-i temessük müteveccih olan meblağ-ı mezbûr şer‘le bi’t-tamâm tahsîl ve Selânik’de mukīm konsolos vekîli ma‘rifetiyle tâcirân-ı mesfûrâna bî-kusûr teslîm ve ihkāk-ı hak olunup ta‘allül ü muhâlefet itdirmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer’le görülmek içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [1]163

299

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik nâ’ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutılan müsâ‘ade müşârün-ileyhâ tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccâr tâ’ifesi Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp, alış ve viriş idüp müntefi‘ ve emîn ve himâye olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmaları îcâb itmez iken Selânik’de sâkin Yehûd tâ’ifesinden Eşodan Samuel veled-i Asez nâm Yehûdî ziyâde müzevver ve müfsid olmakdan nâşî mücerred ihzâr kasdıyla tüccâr-ı mesfûrûn ta’cîz ü rencîdeden hâlî olmayup ihtilâllerine ve adem-i emniyetlerine bâis ü bâdî olduğun bildirüp Yehûdî-i mesfûr fîmâ-ba‘d tüccâr-ı mesfûrûn ol-vechle ta’cîz ü rencîde eylemeyip kendü hâlinde olmak üzre muhkem tenbîh ü te’kîd ve ta‘adîsi men‘u def‘ olunup memnû‘ ve mütenebbih olmaz ise te‘dîb ü ta‘zîr ve ta‘addîyat olunmak içün arz u i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebinde amel ve i‘lâm olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ş sene [1]163

300

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik nâ'ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde olunmak îcâb itmez iken Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Selânik'e ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden ve anda mevcûd bulunan tüccâr tâ'ifesinden cizyedârlar cizye mütâlebesiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp Selânik'e ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden ve anda mevcûd bulunan Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' mesfûrûn ve hidmetinde bulunan huddâmı fîmâ-ba'd mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı B sene [1]163

301

Ber-vech-i arpalık Selânik Sancağı Mutasarrıfı Sadr-ı esbâk Vezîr Es-seyyid Mehmed Paşa'ya ve Rumili Vâlîsi vezîre ve Yenişehir-i Fener mollâsına ve Rumili'de vâkı' Siroz ve Ustrunca ve ( ) kādıları ve Selânik ve Tırnova kazâları nâ'ibleri ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ( ) ile ahara ve ( ) Roma İmparatoru'nun memâlikine râhî olunan Devlet-i Aliyyem re'âyâsı ve tüccârına dahi bu vechle mu'âmele oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ'en Nemçe tüccârından Yosep Cani(?) nâm şişeci tâcir bundan akdem Nemçe diyârından billûrdan masnû' ba'zı şişe evânîsi getürüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup ba'dehu eşyâ-yı mezbûreyi Selânik ve havâlîsinde ve Rumili'de vâkı' Ustrumca ve Siroz ve Tırnova ve Yenişehir ve Tolpan (?) ve sâ'ir panayır ta'bîr olunan bâzârlarında bey' itmek içün iki nefer müste'men hidmetkâr ile ol taraflara gitmek murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun bu tarafda gümrük edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilüp eşyâsından mahall-i merkūmede mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve (…) ve resm ve hediyye nâmıyla ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle **[94]** ta'addî vü rencîde ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrına mümâna'at

olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; mukaddemâ Nemçe tüccârına ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn bu misillü emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı L sene [1]163

302

Nemçe tüccârına avârız ve tekâlîf-i sâ’ire sa’y içün.

Halep vâlîsine ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ Halep’de ticâret üzre olanlar cizye ve tekâlîf-i sâ’ire mütâbelesiyle rencîde vü remîde itdirilmemek üzre bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmağla, Nemçe devletine tâbi‘ medîne-i Halep’de ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan müste’men tüccâr tâ’ifesi sâ’ir müste’men misillü avârız tekâlîf-i sâ’ire talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken tüccâr-ı mesfûrun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn avârız ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle ta‘addî vü rencîde olundukların bildirüp Halep’de olan Nemçe tüccârı sâ’ir müste’menân misillü avârız ve tekâlîf-i sâ’ire mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; bundan akdem husûs-ı mezbûr içün ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı L sene [1]163

303

Halep Vâlîsi vezîre ve ve mollâsına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda ve Tatar tâ’ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mabeynlerin tevfîk ideler. Eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâları şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup

ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en medîne-i Halep’de ve havâlîsinde ba‘zı nâsın yedlerinde ve Roma İmparatoriçesi’ne tâbi‘ Nemçe ve Macar üserâsı mevcûd bulundığı inhâ olunduğun bildirüp nefs-i Halep ve havâlîsinde ol-makūle iyâdî-i nâsda mevcûd olup İslâm’a gelmeyen Nemçe ve ana tâbi‘ Macar üsârâsı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs u ıtlâk ve Halep’de mukīm konsolos vekîline teslîm itdirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ashâbına ta‘allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı L sene [1]163

304

Nemçe re‘âyâsı Yehûdîlerinden cizye talebi say‘çün.

İzmir mollâsına ve voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Alıkornalı Yehûd tâ’ifesinden Roma İmparatoru re‘âyâsından olup ticâret tarîkıyle İzmir’e âmed-şüd idüp hâlâ ol tarafda olan tâcirleri cizye talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken İzmir’de cizyedâr olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye talebiyle ta‘addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup Roma İmparatoru re‘âyâsından zikr olunan Yehûdîler cizye talebiyle cizyedârlara ber-vech-i ta‘addî vü rencîde itdirilmeyüp himâyet ü sıyânet olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında amel dahi siz ki mûmâ-ileyhâsız; Roma İmparatoru re‘âyâsından olup ticâret tarîkıyle İzmir’e âmed-şüd idüp ol tarafda ikāmet üzre olan Yehûdîleri cizyedâr olanlara hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye talebiyle ve âhar vechle bir dürlü ta‘addî vü rencîde itdirmeyüp mazmûn.

Fî evâhiri L sene [1]163

305

Boğazhisar dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'nun Âsitâne-i sa'âdetime gelen üç kıt'a beğlik sefîneleri bu esnâda yine avdet murâd itmeleriyle ve bu makūle düvel-i müste'menân taraflarından gelüp me'zûnen giden beğlik sefîneler derûnlarında memnû'âtdan bir nesne olmaduğın bildirüp zikr olunan üç kıt'a beğlik sefînelerinin Boğaz hisarlarından ubûrlarında mugâyir-i kadîm yoklanmak bahânesiyle avk ü te'hîr olunmayup âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün bundan akdem bu misillü emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâili Z sene [1]163

[95]

306

İzmir mollâsına ve Sakız ve Lefkoşa kazâları nâ'iblerine ve İzmir voyvodası ( ) ve Sakız ve Kıbrıs muhassıllarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler ilâ-âhire bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü münderic oldığına binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Nemçe tüccârından Şişeci Hristo kendi ve Yasef Hanef nâm iki nefer tâcirler bir nefer müste'men hidmetkârıyla bir mikdâr billûr emti'a ve eşyâ ile mahall-i merkūma âzim ü râhî oldukların bildirüp tâcir-i mesfûrlar zikr olunan emti'a ve eşyânın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkireleri alup ol taraflara varup gelince esnâ-yı râhda mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve avâ'id ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup himâyet ü sıyânetlerin ihtimâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

307

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa'ya ve Âsitâne-i sa'âdetimden Varna ve Yergöğü ve Rusçuk ve Eflak cânibinden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve

nüvvâb ve Silistre mütesellimine ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler ilâ-âhire bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mukayyed oldığına binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Erdel tüccârından Yani veled-i Mavrodi ve şerîki olan Nikola nâm iki nefer Nemçe tâcirleri iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup ba'dehu eşyâ-yı mezbûreyi vilâyetlerine götürmek murâd eylediklerin bildirüp, tâcir-i mesfûrlardan bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilen eşyalarından iseler Nemçe hudûduna varup gelince esnâ-yı râhda hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve avâ'id ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

308

Selânik sancağı mutasarrıfı Sadr-ı esbak vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' tüccâr tâ'ifesinden Selânik'de mütemekkin Rafael Vinaklo(?) ve şerîki ( ) nâm iki nefer tâcîrlerin yine Selânik'de sâkin dört nefer Yehûd ta'ifesinden ma'lûm-ü'l-esâmî Yehûdîler zimmetlerinde yine Selânik'de sâkin dört nefer Yehûd cemaat başılarının kefâletleriyle bin yüz altmış ( ) senesinden berü memhûr ve ma'mûlün-bih temessükü mûcebince bin yedi yüz elli altı guruş alacak hakları olup talep eylediklerinde edâda ta'allül ü muhâlefet ve iptâl-ı hak sevdâsıyla dürlü tezvîrata sülük ve gadr murâd eylediklerin bildirüp, Yehûdî-i mesfûrların zimmetlerinde ber-mûceb-i temessük ve defter müteveccih ide meblâğ-ı mezbûr şer'le bi't-tamâm tahsîl ve Selânik'de mukīm konsolos vekîli ma'rifetiyle tâcirân-ı mesfûrâna bi't-kusûr teslîm ve ihkāk-ı hak olunup ta'allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; Roma İmparatoru'na tâbi' konsolos ve tercümânları ve müste'men olan kendü âdemleri ilâ-

âhire mûceb-i şer‘isiyle amel oluna diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer‘le görülmek bâbında.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

309

Dergâh-ı Mu’allâm Yeniçeri Ağası ( ) Ağa *dâme uluvvühu*ya ve Hâssa Bostancıbaşı’ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbul’a karîb mahallerden ve adalardan akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukiyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar tarafından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe talep olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; altmış iki senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, altmış üç senesine mahsûben mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

310

Bir sûreti;

Elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânlarıyçün sene-i mezbûra mahsûben iki bin medre hamr nakline vech-i meşrûh üzre.

[96]

311

Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve mollâsına ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun elçisi olan ( ) mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye'ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk daîmî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın Dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahruseme gelüp rızk ve metâ‘ların çıkarup alış viriş ideler. Müşârün-ileyhin bayrak ve patenteleriyle Borbaban

(?) tüccârları mahsûs kendü sefîneleri ile Devlet-i Aliyyem iskelelerine âmed-şüd idüp ve metâ‘larını çıkarup bilâ mâni‘ âminen ve sâlimen çıkup gideler ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutılan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccârdan Gollomloz(?) nâm Nemçe tâciri emr-i ticâretin revâc ve temşiyetiyçün İskenderiye-i Mısır ve andan Süveyş İskelesi’ne âzim ve ol câniblerde vâkı‘ iskelelere muktazî oldığı vechle Nemçe tüccârı tezyîd eylemek üzre olduğun bildirüp, tâcir-i mezbûr zikr olunan iskelelere götürdüğü emti‘a ve eşyâsının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince edâ eylemek üzre emti‘a ve eşyâsıyla âminen ve sâlimen varup ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn bey‘ u şirâ ve zikr olunan liman ve iskelelerde sâ’ir müste’men misillü ticâret tarîkıyle meks üzre olan Nemçe tüccârı dahi ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

312

Cidde sancağı mutasarrıfı vezîre ve İskenderiye-i Mısır’dan Cidde’ye varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye’ye tâbî‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk daîmî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın ve dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘ıların çıkarup alış viriş ideler. Müşârün-ileyh bayrak ve patenteleriyle Borbayan(?) tüccârları mahsûs kendü sefîneleri ile Devlet-i Aliyyem

iskelelerine âmed-şüd idüp ve metâ‘larını çıkarup bilâ-mâni‘ âminen ve sâlimen çıkup ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutılan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic oldığına binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Gollamloz nâm Nemçe tüccârı Alikorna cânibinden bir mikdâr emti‘a ve eşyâ ile ticâret tarîkıyle Mısır-ı Kahire’ye ve andan Cidde cânibine bey‘ u şirâ içün âzim olduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun getürdüği ve memnû‘âtdan olmayan emti‘a ve eşyâsından alup götürdüği emti‘a ve eşyâdan ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince resm-i gümrüğün tamâmen edâ eyledikden sonra ziyâde talep olunmayup ve cizye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde libâs ve davârına dahl ü ta‘arruz ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrına mümâna‘at olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi tâcir-i mesfûr her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olurlar ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde libâs ve davârına dahl ü ta‘arruz ve ber-vech-i mücerred getürdüği ve alup götürdüği emti‘a ve eşyâsının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince tamâmen edâ eyledikden sonra ziyâde talebiyle ve cizye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçesiyle alıvirilüp âminen ve sâlimen mürûr u ubûrına mümâna‘at olunmayup mâzmûn.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

[97]

313

Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Mısır mollâsına ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun elçisi Südde-i sa‘âdetime bir kıt‘a memhûr kâgıd gönderüp; hülâsa-i tercümesinde bu def‘a Âsitâne-i sa‘âdetime gelen üç kıt‘a Nemçe

sefâyini Memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ ba‘zı iskele ve limanlara ve Mısır İskenderiye’sine varmaları musammim ve ol câniblerde ticârete münâsib ve muktazî olan husûslarının tanzîmi içün ber-mûceb-i şurût u kuyûd tarafeyn tüccârının celb-i menfa‘atlerine azîmet olunup lâkin manasıb-ı(?) mezbûrede ikāmet üzre olan Roma İmparatoru’na tâbi‘ Nemçe tüccârı mahall-i mezbûrun cizyedârları taraflarından mugâyir ahidnâme-i hûmâyûn cizye talebiyle ta‘cîz ü rencîde olunduklarından mâ‘adâ İskenderiye’de vâkı‘ gümrük almağa ta‘yîn kılınan Yehûdî gümrükçüleri Nemçe tüccârının umûr u husûslarına müdâhale ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin almağa kana’at itmeyüp ziyâde gümrüklerin ahz ve Nemçe bayrağını kendülere tahsîs ve konsulata resmin konsolos vekîline virdirmeyüp resm-i mezkûru Nemçe tüccârından cebren gasp ve ol-vechle hilâf-ı şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ta‘addîleri vukū‘u hasebiyle konsolos vekîli ve tüccâr-ı mesfûrûn mutazırrır olmalarıyla husûs-ı mezbûr mukaddemâ bi’d-defa’ât i‘lâm ve emr-i ticârete muhtel olan hâlâtın men‘ u def‘iyçün bundan akdem iki kıt‘a evâmir-i şerîfem sâdır olmuş iken tenfîz ü icrâsında tesâmüh olunmakdan nâşî alâ hâlihi kaldığı İskenderiye-i Mısır’da mukīm konsolos vekîli tarafından elçi-i mûmâ-ileyh tarafına ifhâm olunduğun inhâ ve ol tarafda olan cizyedârların Nemçe tüccârından ahidnâme-i hûmâyûnum şurûtuna mugâyir cizye mutâlebesi ve Yehûdî-i mesfûrûnun ber-vech-i muharrer ta‘addî vü tecâvüzleri men‘ u def‘ olunup ve Nemçe tüccârından yüzde üçden ziyâde resm-i gümrük talep olunmayup ve mesfûrûn Yehûdîlerin tama‘-ı hâma tab‘iyet ile mugâyir-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde aldıkları resm-i gümrük ve cizyedâr taraflarından dahi cizye nâmıyla aldıkları ma‘rifet-i şer‘le girü konsolos vekîli mezbûra istirdâd olunup ve fîmâ-ba‘d Nemçe tüccârının umûruna müdâhale ve konsolos vekîline â’id olan konsulata resmine ta‘arruz olunmayup Nemçe tüccârının umûr u husûsu içün elçi-i mûmâ-ileyhin inhâsıyla İskenderiye-i Mısır’da konsolos vekîli nasb olunan konsolos-ı mezbûrun ma‘rifetiyle rü‘yet ve temşiyet ve mesfûrûn Yehûdiler mütenebbih olmadıkları halde haklarından gelinmek üzre Devlet-i Aliyyem re‘âyâsından ticâret tarîkıyle Nemçe diyârında bulunanlar sıyânet olundukları vechle Nemçe tüccârı dahı himâyet ü sıyânet olunmak bâbında müceddeden emr-i şerîfim südûrını iltimâs itmekle Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâimî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret karâr-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın Dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik-i Hamburg ve

Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev' emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘larını çıkarup alış viriş ideler. Müşârün-ileyhin bayrak ve patenteleriyle yüriyen tüccarları mahsûs kendü sefîneleri ile Devlet-i Aliyyem iskelelerine âmed-şüd idüp ve metâ‘larını çıkarup bilâ-mâni‘ âminen ve sâlimen çıkup gideler ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutılan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl u mer‘î olup bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve bu husûs Devlet-i Aliyyem tarafından giden tüccâr haklarında dahi bu vechle mer‘î ola. Müşârün-ileyhin gerek berren ve gerek bahren gelen tüccârının gümrükleri alınmak iktizâ eyledikde gümrük ümenâsı ve mübâşirler emti‘a ve eşyâlarıyla ziyâde bahâ tahmîn iderler ise eşyâlarının ayni ta‘dâd olunup yüzde üç hesâbı üzre aynı eşyâ alalar. Bu husûsda ümenâ ta'ifesi "aynî eşyâ almam, elli akçe alurım" diyü tüccârı tazyîk u ta‘cîz itmeyeler ve resm-i gümrük için beyne'n-nâs rayiç olan akçe alınup bir vechle cevr eylemeyeler ve Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulundığı yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veyâ tercümân vaz‘ı câ'iz olup yedlerine sened virile ve Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü Roma İmparatoru'na i‘tâ kılınan ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince elçi-i mûmâ-ileyhin iltimâsı üzre amel ü hareket olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Vusūl buldukda,bu bâbda vech-i meşrûh üzre sâdır olan fermân-ı celîlü'l kadrim ve ahidnâme-i hûmâyûn ve elçi-i mûmâ-ileyhin iltimâsı üzre amel ü hareket ve fîmâ-ba‘d hilaf-ı ahidnâme-i hûmâyûn harekete bir dürlü cevâz ve ruhsat gösterilmekden mübâderet eyleyesiz.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

314

Haslar kazâsı muzâfâtından Topçu başı ve nâhiyeleri nâ'ibleri ve Topçubaşı ( ) ve Galata voyvodası (*) zîde mecdühum*a hüküm ki:

Nemçe Elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından(?) zikr olunan nâhiyelerde vâkı' Istıranca ve sâ'ir kurâdan akçesiyle yüz elli re's kara câfûrun iştirâ ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ'irleri taraflarından mümâna'at ve bir nesne talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda altmış iki senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış üç senesine mahsûben def'a-i vâhidede nakline mümâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]163

[98]

315

Ahidnâme-i hümâyûnu şâmil emr-i şerîf

Mısır Vâlîsi Sadr-ı sâbık Vezîr Abdullah Paşa'ya ve Mısır mollâsına ve İskenderiye-i Mısır kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' tüccârdan Mısır-ı Kahire'ye ve Bender-i İskenderiye'ye ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve anda meks ü ikāmet üzre olan tüccâr ve re'âyâ tâ'ifesi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken tüccâr-ı mesfûrûn mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olundukların ol taraflarda mukīm konsolos vekîli inhâ eyledüğin bildirüp, ahidnâme-i hûmâyûnum şurûtu mûcebince amel ü hareket ve fîmâ-ba'd Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Mısır-ı Kahire ve Bender-i İskenderiye'de olan tüccâr ve re'âyâ ta'ifesinin mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye'ye tâbi' olan re'âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk daîmî ve ale's-seviyye akd-i ticâret karâr-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru'na tâbi' re'âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya'ni Toskana'nın Dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re'âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin

tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘ların çıkarup alış ve viriş ideler. Müşârün-ileyhin bayrak ve patenteleriyle Burbeyan tüccârı mahsûs kendü sefîneleri ile Devlet-i Aliyyem iskelelerine âmed-şüd idüp ve metâ‘larını çıkarup bilâ-mâni‘ âminen ve sâlimen çıkup gideler ve fırtına ve avârız-ı sâ'ireden mutazarrır olan sefînelerinin ta‘mîri ve kendü nefsleriyçün iktizâ iden nesnelerin iştirâsı tarafeynden câ'iz ola. Tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdikleri emti‘adan bir def‘ada yüzde üç hesabı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutılan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl u mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve bu husûs Devlet-i Aliyyem tarafından giden tüccâr haklarında dahi bu vechle mer‘î ola. Müşârün-ileyhin gerek berren ve bahren gelen tüccârının gümrükleri alınmak iktizâ eyledikde gümrük ümenâsı ve mübâşirler emti‘a ve eşyâlarına ziyâde bahâ tahmîn iderler ise eşyâlarının aynî ta‘dâd olunup yüzde üç hesâbı üzre aynî eşyâ alalar, bu husûsda ümenâ ta'ifesi "aynî eşyâyı almam akçe alurım" diyü tüccârı tazyîk u tâ‘cîz itmeyeler ve resm-i gümrük içün beyne'n-nâs râyic olan akçe alınup bir vechle cevr eylemeyeler ve Devlet-i müşârün ileyhin tüccârı Âsitâne-i sa‘âdetde iştirâ idüp sefînelerine tahmîl eyledikleri eşyâlarının bir def‘ada resm-i gümrüklerin Âsitâne-i sa‘âdetde edâ idüp gümrük ümenâsından yedlerine tezkire aldıklarından sonra mu‘tâd üzre yol ahkâmı ile Boğaz hisarlarına vardıklarında yollarından alıkonulmaya ve tüccâr-ı mezkûr sefîneleri ile getürdikleri eşyânın bir def‘ada gümrüklerin virdiklerinden sonra emti‘ası füruht olunmayup âhar iskeleye gitmek iktizâ ider ise sâ'ir dost olan düvelin tüccârı misüllü nakli câ'iz ola ve gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerin müş‘ir yedlerine tezkire virilüp bir def‘ada gümrüğü verilmiş emti‘adan tekrâren gümrük talep olunmaya ve tarafeyn getürdikleri ve alup götürdükleri eşyâlarının gümrüklerin edâ itmeksizin eşyâların gümrükden kaçırırlar ise ahz olunduklarında kānun-ı kadîm üzre zecren iki kat gümrüklerin alalar ve tarafeyn tüccârı yedlerinde bulunan meskûk altun ve gümüş nükūd akçelerinden ve sâ'ir dost olan müste'men tâ'ifesinin gümrük virmedikleri eşyâlara iyâb ü zihâblarında resm-i gümrük talep olunmaya. Devlet-i müşârün-ileyhe tâbi‘ olan tüccâr Memâlik-i mahrûsem iskelelerine gelüp memnû‘âtdan olmayup

vilâyetlerine götürmek içün iştirâ ve sefînelerine tahmîl eyledikleri emti‘a ve eşyânın bi’t-tamâm resm-i gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerinden sonra gümrük emînleri tarafından virilecek edâ tezkirelerini virmede avk u te’hîr ile yollarından alıkonulmayalar ve müşârün-ileyhâ tüccârı getürdikleri emti‘a ve eşyâlarını Devlet-i Aliyyem tüccârı sefînelerine vaz‘ ve tahmîl idüp Memâlik-i mahrûsem iskelelerine çıkardıklarında kendü mâlı ve metâ‘ oldığı takdîrce mücerred Devlet-i Aliyye tüccârı sefînesiyle gelmişdir diyü hilâf-ı ahd-i misâk yüzde üçden ziyâde gümrük talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i Aliyyem ile müsâlaha ve dostluk üzre olan kralların müste’men tüccârı Memâlik-i mahrûsemden alup vilâyetlerine götürdükleri emti‘a ve eşyâyı müşârün-ileyhin tüccârı dahi iştirâ idüp vilâyetlerine götürmek câ’iz ola ve cânibeynden memnû‘âtdan olan eşyânın bey‘ u iştirâsında millet-i sâ’ireye müsâ‘ade olundığı üzre tarafeyn tüccârının haklarında kezâlik mu‘âmele oluna ve Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulundığı yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçi veyâhûd kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ câ’iz olup yedlerine sened virile ve kadîmden konsolos ve tercümân vaz‘ olunmayan iskelelerin birinde konsolos ve tercümân iktizâ ider ise mûmâ-ileyhin vükelâ-yı Devlet-i Aliyyeme i‘lâm eyleyeler ve her ne mahalde ki konsolos vaz‘ı iktizâ eyleye, mûmâ-ileyhimin arz u i‘lâmı ile müsâ‘ade buyurur ise yedine sened virilüp vardıkları mahallerin hukkâm ve zâbıtlarına kendüleri himâyet ü sıyânet eylemeleriyçün tenbîh oluna ve Memâlik-i mahrûsemin her ne mahallinde Devlet-i müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan biri fevt olur ise emvâl ü eşyâsına vechen mine’l-vücûh ve vaz‘-ı yed olmayup taraflarından kabzına me’mûr olanlara zabt itdirile ve işbu akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan **[99]** tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i müşârün ileyhâya tâbi‘ konsolos ve tercümânları ve müste’men olan kendü âdemleri ve sâ’ir tüccâr Memâlik-i mahrûsemde bey’ u şirâ ve ticâret ve kefâlet ve sâ’ir umûr u husûslarında nizâ‘ vâkı‘ olmamak içün kadıya varup sebt-i sicill itdirüp hüccet ve ma‘mûlün-bih temessük eyleyer, sonra nizâ‘ olur ise hüccet ve sicille nazar olunup mûceb-i şer‘îsi ile amel oluna ve dâ’ire-i memleket mütesellim ve voyvodalar “da‘vâcınız vardır sizi habs ideriz” diyü bî-vech ta‘addî itmeyeler, meclis-i şer‘a ihzârları iktizâ eyledikde konsolos veyâ tercümânları ma‘rifetiyle ihzâr olunalar ve

habsleri iktizâ eyledikde nefslerine kefîl olurlar ise kendüler habs eyleyeler ve bunların yedine âhar kimesnenin alacağı zuhûr eyledüği zâbıtları ma‘rifetiyle şer‘le medyândan tahsîl olunup bî-vech-i şer‘î âhar kimesneden talep olunmaya ve Devlet-i müşârün-ileyh tarafından vaz‘ı ta‘yîn olunan konsolos veyâ vekîlleri veyâ tercümânları ve sâ’ir etbâ‘ı ve tüccârı sâkin olduğu mahalde mu‘tâd üzre ayînlerin îcrâ ve âyînlerinin icrâsında mümâna‘at olunmaya ve konsolos veya vekilleri veya tercümânları veya tüccârları etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenar mahkemelerde istidmâ‘ olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdete hâvale oluna, eğer tüccâr-ı mesfûrûnun birbiri ile da‘vâları zuhûr iderse konsolosları ve tercümânları âdetlerince dinleye ve külliyet ve kimseye mâni‘ olmaya ve gitmeğe âmâde olan sefînelerinde bulunan tüccârın biri ile âharın da‘vâ ve nizâ‘ları zuhûr eyledikde mücerred da‘vâ-yı mezkûre içün sefîne-i merkūme yolundan alıkonmayıp konsolosları veyâ vekîlleri veyâ tercümânları ma‘rifetiyle icâleten faysal virile ve tüccâr-ı mesfûrûndan birinin Âsitâne-i sa‘âdetde mahkemeye ihzârı iktizâ eylese, tercümânları hâzır olmadıkça ihzâr olunmaya ve müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr her ne mahalle varırlar ise gerek vülât ve gerek kuzât ve gerek sâ’ir maslahât-güzârlar tarafından hediye talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i Çâsâriyye tüccârı simsarlık içün Yehûdî tâ’ifesinden birini kendü hüsn-i rızâlarıyla mâdâmki istihdâm itmeyeler, taraf-ı Devlet-i Aliyyemden berât-ı âlî-şân ile yâ-şefî‘i mücbir ile Yehûdî tâ’ifesinden simsâr ta‘yîn olunmaya ve mesfûrlardan biri simsârlık hidmetinde istihdâm itmediler diyü bilâ-mûcib arzan ihânet ve zarâr u ziyân kasdında olurlar ise sâ’ire mûcib-i ibret içün muhkem haklarından geline ve Devlet-i Çâsâriyye tüccârından veyâhûd konsolos ve vekîlleri etbâ‘ından biri mâdâmki kendü hüsn-i rızâsıyla tercümânları muvârehesinde kabûl-i İslâm itmeye ba‘zılarının arz ve şerirlerine binâ’en bizim yanımızda kabûl-i İslâm itdi diyü kavl-i mücerred ile ta‘cîz olunmayup ve hüsn-i rızâsıyla İslâm’a gelenlerin sebt olmuş deyni var ise mâlından edâ oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı Za sene [1]163

316

Cülûs-ı hümâyûn tecdîd olunmuşdur. Fî evâili C sene [1]168

Bir sûreti

Halep vâlîsine ve mollâsına,

Halep'de ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve meks üzre olan tüccâr ve re'âyâsı içün vech-i meşrûh üzre.

317

Bir sûreti

Selânik'e ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve anda meks üzre olan tüccâr ve re'âyâsı içün Selânik Sancağı Mutasarrıfı Sadr-ı esbâk Vezîr es-Seyyid Mehmed Paşa'ya ve nâ'ibine vech-i meşrûh üzre.

318

Cülus-ı hümâyûn vukū'u hasebiyle berât tecdîd olunmuşdur.
Fî evâhiri L sene [1]168

Tercümânlık berâtı müceddeden der-cezîre-i Kıbrıs.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Kıbrıs cezîresinde müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli yanında bir nefer tercümânı olup lâkin cezîre-i mezbûreye tüccârları kesret üzre vürûd eylemekden nâşî konsolos vekîli yanında bir tercümân vaz'ı dahi iktizâ itmekle, Kıbrıs'da olan râfi'-i tevkī'-i refî'-ü'ş-şân-ı hâkānî Anaştaş(?) veled-i Nikolo cezîre-i mezbûrede konsolos vekîli merkūmun yanında müceddeden tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ eylemeğin, bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki, mesfûr Anaştaş(?) veled-i Nikolo vech-i meşrûh üzre cezîre-i mezkūrede konsolos vekîli mezbûrun yanında tercümân olmak içün şurûtuyla berât verilmişdir.

Fî 22 Z sene [1]163

319

Tercümânlık emri

Lefkoşa kazâsı nâ'ibine ve Kıbrıs muhassılı ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Kıbrıs cezîresinde müşârün-ileyh Roma İmparatoru'nun konsolos vekîli yanında bir nefer tercümân olup lâkin cezîre-i mezbûreye kesret üzre vürûd eylemekden nâşî konsolos vekîli yanında bir tercümân vaz'ı dahi iktizâ itmekle, konsolos vekîl-i mezbûrun yanında tercümân olmak üzre Kıbrıs'da olan Anaştaş(?) veled-i Nikolo tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yedine müceddeden tercümânlık

berâtı virilmekle, yedine virilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûrâ zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eylemeğin berât mûcebince zabt itdirilmek emrim olunmuşdur.

Fî evâhiri Z sene [1]163

[100]

320

Bozcaada kazâsı nâ’ibine ve Bozcaada Kal‘ası dizdârına hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ bundan akdemce Âsitâne-i sa‘âdetime vürûd iden üç kıt‘a Nemçe sefîneleri bu cânibden (…) azîmet ve savb-ı maksûda râhî iken esnâ-yı tarîkde şiddet-i rüzgârdan Bozcaada cezîresine varup tahassun ve ( )-endâz olduklarında mahall-i mezbûrda ikāmet olmadığından kırkar kulaç üç aded hınta ile bir kıt‘a lengerlerini kat‘ ve Bozcaada Limanı’nda (…) deryâda terk etmeğe mecbur olduklarını elçi-i mûmâ-ileyh tarafına ihbâr eylediklerin bildirüp, zikr olunan lenger ve hıntanın ihrâcı içün sefîne kapudânlarından Bozcada’da terk olunan Corci nâm âdemlerine bir minvâl-i muharrer liman-ı merkūmda mevcûd olan üç aded hınta ile bir kıt‘a lengerin mahall-i mezbûrdan Âsitâne-i sa‘âdetime veyâhûd İzmir cânibine nakline mümâna‘at olunmamak içün siz ki Mevlâna ve dizdâr-ı mûmâ-ileyhsiz. size hitâben emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre İzmir’den nakl olunmasına mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili M sene [1]163

321

Kudüs-i Şerîf monlâsına ve Âsitâne’den Kudüs-i Şerîf’e varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Beç’den Âsitâne-i sa‘âdetime ve Âsitâne-i sa‘âdetim’den Beç cânibine varup geldiklerinde kānun-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emîn ü sâlim varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere mu‘âvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en; Roma İmparatoriçesi’ne tâbi‘ re‘âyâdan Budin sükkânından Yovan Miyan Novik(?) nâm bir nefer müste’men Âsitâne-i sa‘âdetim’den ziyâret tarîkıyle Kudüs-i Şerîf ve Cebel-i Tur cânibine azîmet murâd eyledüğin bildirüp, esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mürûr u ubûruna mümâna‘at ve cizye bâc ve geçid ve sâ’ir

bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda, vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün mu‘tâd üzre yazılmışdır.

Fî evâili M sene 1164

322

Ber-vech-i arpalık Selânik Sancağı mutasarrıfı Sadr-ı esbâk Vezîrim Es-Seyyid Mehmed Paşa’ya ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp, tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl (…) müsâ‘ade müşârün-ileyh tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ konsolos ve tercümânları ve müste’men olan kendü âdemleri ve sâ’ir tüccâr Memâlik-i mahrûsemde bey‘ u şirâ ve ticâret ve kefâlet ve sâ’ir umûr u husûslarında nizâ‘ vâkı‘ olmamak içün kādıya varup sebt-i sicill itdirüp hüccet ve mâ‘mülün-bih temessük olalar, sonra nizâ‘ olur ise hüccet ve temessükün ve sicille nazar olunup mûceb-i şer‘îsi ile amel oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccârdan Selânik’te ticâret tarîkıyle meks üzre olan Musa ve Kara Han ve bunun karındaşı dört nefer Nemçe tâcirlerinin Selânik’de gümrük emînleri olan Abdurrahman ve karındaşı Ali nâm kimesneler zimmetlerinde yedlerine verdikleri iki kıt‘a deyn temessükleri mûcebince sekiz bin dört yüz guruş alup alacak hakları olup bi’d-defa‘ât talep eylediklerinde virmeyüp edâda ta‘allül ü muhâlefet itmeleriyle, tüccâr-ı mesfûrûn alacak hakları olan meblâğ-ı merkūmu tahsîl içün getürdikleri ve alup götürdükleri emti‘a ve eşyâlarının ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince îcâb iden gümrüklerinden deynlerine takas olmak vechi üzre edâ-yı deyne râzı olmuşlar iken merkūmân ana dahi mahsub etmeyüp gümrük-i resmlerin mesfûrûndan bi’t- tamâm ahz ve ol-vechle gadr eylediklerin bildirüp, meblağ-ı mezbûr ma‘rifet-i şer‘le merkūmândan âla irsâl tamâmen tahsîl ve konsolos vekîline bî-kusûr teslîm itdirilüp eğer edâda ta‘allül iderler ise temmessükleri mûcebince zimmetlerinde alacak hakları olan meblağ-ı mezbûru istîfâ edinceye dek tâcir-i mesfûrûnun getürdikleri ve alup götürdükleri emti‘a ve eşyâlarının resm-i gümrükleri ve

deynlerinde mahsub ve takas olmamak vechi üzre ihkāk-ı hak ve meblağ-ı mezbûr edâ oluncaya dek resm-i gümrük talebiyle rencîde vü remîde ve emti‘a ve eşyâlarının ihrâc ve tahmîline mümâna‘at olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulumağın, vech-i meşrûh ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân ( ) amel dahi tüccâr-ı mesfûrûnun yedlerinde olan temessükleri mûcebince merkūmânın zimmetlerinde şer‘le sâbit ve müteveccih olan meblağ-ı mezbûr ol mikdâr hakların hükm idüp alâ irsâl tamâmen tahsîl ve konsolos vekîl-i mezbûra bî kusûr teslîm etdirüp şöyle ki; edâda ta’allül iderler ise vech-i meşrûh üzre tüccâr-ı mesfûrûnun getürdikleri ve götürdükleri emti‘a ve eşyâların ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince îcâb iden resm-i gümrüklerine mahsûb ve takas olunmaya, ihkāk-ı hak olan meblağ-ı mezbûre edâ oluncaya dek gümrük talebiyle rencîde ve emti‘a ve eşyanın ihrâc ve tahmîline mümâna‘at olunmasını mazmûn.

Fî evâhiri M sene [11]64

[101]

323

Ber-vech-i arpalık Niğbolu Sancağına mutasarrıf olup Vidin Muhâfızı olan Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa’ya ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yâna hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun elçisi memhûr arz-ı hâl gönderüp; Erdel Cenerali birer direkli muşamma‘alı iki kıt‘a hayme irsâlini iltimâs eyledüğin bildirüp, elçi-i mûmâ-ileyhin akçesiyle iştirâ eylediği iki kıt‘a çadırların Erdel cânibine mürûr ve nakline mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden fîmâ-ba‘d mukīs olmamak vechiyle vech-i meşrûh üzre nakline mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı S sene [1]164

324

Tüccâr şikârı

Ber-vech-i arpalık Selanik Sancağı mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr Mehmed Paşa’ya ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatorunun elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve

işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret için olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' ve hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Alikorna tüccârından Selânik'de meks üzre olan Salamon Dela Vida nâm tâcirin hidmetinde olan David Salomon Ebravanla nâm hidmetkârı Selanik'de ve havâlîsinde müsâlaha ile mürûr u ubûr eylediğin cizyedârlar cizye ve gayrılar rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mütâlebesiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olunmadıkların bildirüp mesfûrun Selânik'de meksinde ve haVâlîsinde eşyâ müsâlaha ile mürûr u ubûr eylediğin cizyedârlar cizye talebi ve gayrılar rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün mukaddemâ vech-i meşrûh üzre bu misillü emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri S sene [1]163

325

Cülûs-ı hümâyûnum vukū'unda işbu evâmir-i şerîfe derkenârı mûcebince müceddeden yazılmışdır. Fî evâhiri R [1]171

Belgrad Muhâfızı Vezîr Köprülü-zâde Ahmet Paşa'ya hüküm ki:

Devlet-i Aliyyemle Nemçe devleti beyninde mukaddemâ akd olunan şurût-ı müsâhalada nehb ü gâret ve re'âyâya ta'addî olunmak husûsu muhkem men' ve mütennebih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından gelinüp ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sahiblerine redd itdirilüp ve zâbıta ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyüp ve tarafeyn re'âyâsından müfsid ve âsî ve bed-hâh olanlar iki cânibden dahi kabûl ve bir vechle himâye olunmayup bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re'âyâsı olur ise

olsun her kangı toprakda bulunur ise müstâhık oldukları cezâları tertîb olunup ihtîfâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geline ve zâbıta ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmeğin, ihmâl ü tekâsül iderler ise mes'ûl u mu'âteb olup azl ve hakkından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve meşrût olduğuna binâ'en bundan akdem Nemçelünün ba'zı saltât nefer âta gâh ve bî-gâh Belgrad ve havâlîsi câniblerine firâren varup kabûl ve himâye olundukları i'lâm ü inhâ olunmakdan nâşî fîmâ-ba'd ol-makūle firâriler kabûl olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince amel ü hareket olunmak içün mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfime imtisâlen ol-makūle firâren varan Nemçe saltâtları kabûl olunmayup ve gelmiş bulunanlar girü ircâ' ve sâbıkā Belgrad Vâlîsi tarafından Nemçe zâbıtânına redd ü teslîm olunup, lâkin el-hâletü hâzîhi bu halâlde firâren varan Nemçe saltâtları talep olundukda redd olunmadığından başka Yamakān zümresinden ba'zıları Nemçelünün karakolluk hidmetinde kıyâm iden Nemçe saltâtlarının nicelerini iğfâl ve Belgrad'a isâl ve isrâ misillü Kırım ve Anadolu taraflarına ve İstanbul'dan ba'îd ahar mahallere götürdükleri ahbâr ve bundan mâ'adâ ba'zıları dahi Eflak ve Boğdan taraflarına ve andan bu cânibe gelüp diyâr-ı âhara râhî oldukları meşhûd ve bedîdâr ve niceleri dahi firâren gelüp mahall-i Nemçe'ye geşt ü güzâr ve ba'îdü'l-mesâfe mahallere nakl ile (…) giriftâr ve bu takrîb ile perâkende vü perişân olmalarıyla, beyne'd-devleteyn yevmen fe-yevmen tezâyüd ve istikrar **[102]** bulan musâfât ve muvâlâta ve ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna ri'âyet birle firâren varan Nemçe saltâtları girüye redd ve fîmâ-ba'd kabûl olunmayup (…) musâfât ve muvâlât olan hâlâtın men' u def'iyçün Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Roma İmparatoru'nun elçisi ( ) Der-âliyyeme inhâ ve ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr- şerîfim mûcebince serhaddât-ı İslâmiyye'de vâkı' valîlere hitâben evâmir-i âliyyem sudûrunu istid'â ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda bin yüz elli beş şehr-i Zilkā'desi evâhiri târihinde sâbıkā Belgrad ve Bosna vâlîlerine hitâben ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağla, husûs-ı mezbûr Vidin muhâfızı ve Bosna vâlîsine dahi bu def'a başka evâmir-i şerîfimle tavsiye ve te'kîd olunmağın, ifhâmen ve te'kîden işbu emr-i şerîfim dahi ısdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ber vech-i muharrer mugâyir-i şurût musâlaha firâren varup Nasrâniyyetlerinde bâkî kalanları Nemçe (…) Belgrad hudûduna gelmiş var ise ahidnâme-i hümâyûnum muktezâsı üzre Nemçe zâbıtına redd ü teslîm ve fîmâ-ba'd mugâyir-i şurût ol-makūle firâr ile gelüp Nasârâ dîninde baki kalanları kabûl ve himâyet itmeyüp ve hudûdların

nizâmına ve tarafeynin âsâyiş ve itminânına kemâ hınta hakkuhu ri‘âyet ve mugâyir şurûta mu‘âhede harekete cesâret idenleri zecren tenkîl-birle def‘ u ref‘e mübâderet ve da’imâ şerâ’it-i musâfâtın istikrârına ihtimâm ü dikkat ve bu husûsun ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince temşîyet-i itmânına Der-i devlet medârıma i‘lâm ve işâret eyleyüp velhâsıl Devlet-i Aliyyeme tâbi‘ olan taraflarından fîmâ-ba‘d şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Nemçelü câniblerine mikdâr-ı zerre tasaddî vü tecâvüz olunmasına kat‘â rızâ-yı hümâyûnum olmamağla, bu mühimm-i hatîrde sen dahi mezîd-i ikdâm ve işbu fermân-ı âlî-şânımın icrâ ve tenfîzine vufûr-ı ihtimâm ve ser-i mû ihmâl ü tekâsülden gayetü’l-gâye ittikā’-i tâmm olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ra sene [1]164

326

Bir sûreti Vidin Muhâfızı Sâdr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa’ya vech-i meşrûh üzre.

327

Bir sûreti Bosna vâlîsi vezîre vech-i meşrûh üzre.

328

Bir sûreti Eflak voyvodasına ber-vech-i meşrûh.

329

Bir sûreti Boğdan voyvodasına ber-vech-i meşrûh.

[1]164.

330

Sefîne-i mağsûbenin kıymeti Koron ahâlîsinden tazmîn olunmak içün Mora muhassılı vezîre ve Koron nâ’ibine mufassal u meşrûh bir kıt‘a ve sefîne-i mezbûreyi ahz iden Yanyalu mâ‘lûmü’l-ism bir nefer zimmînin dahi maslûben cezâsı terettübü için müşârün-ileyhe hitâben başka bir kıt‘a emr-i âlî sâdır ve Mühimme cüz’üne kayd olunmağla ,işbu mahalle işâret olundu. Fî evâili Ca sene [1]164

Mora muhassılı vezîre hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoru’nun elçisi Der-âliyyeme bir kıt‘a memhûr kâğıd gönderüp hülâsa-i tercemesinde; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Lorenco Babolya nâm kapudânın râkib olduğu bir kıt‘a Toskana sefînesi ba‘zı ehl-i İslâm tüccârına müte‘allik ağaç tahta ve sâ’ir eşyâ hamûlesiyle bundan akdem Ağrıboz cânibinden Girid cezîresine gider iken Değirmenlik cezîresinde vâkı‘ Semitan nâm limanına yanaşup müsâ‘ade-i hevâya intizâren liman-ı merkūmda meks üzre iken Değirmenlik cezîresi sükkânından Papa Frankon Kostantin nâm zimmî delâletiyle iki kıt‘a Manya filukası gelüp gece vakti mesfûr Papa Frankon ile bâ‘de’l-muhâbere mesfûr meşîta-i mezbûrenin üzerine manyelu ile varup hamle ve hücûm ve kapudân-ı mezbûr

dahi müdâfaca ikâsında meşîta-i mezbûre milletlerinden altı neferi helâk ve ikisi meşrûh ve kapudân-ı mezbûr üç nefer mellah ile bir tarîkle yedlerinden halâs ve tüccâra ve eşkıyâ-yı mezbûra sefîne-i merkūmeyi derûnunda mevcûd eşyâ ile ba'de'l-gasb hamûlesi olan tahta ve eşyâ-yı sâ'ire tüccâr-ı Müslimînden (…) bir nefer müsellem tâcirin olmağla, tâcir-i mezkûru dahi üç nefer hidmetkârıyla Manya cânibine götürdükleri kapudân-ı mesfûr Âsitâne-i sa'âdetime gelüp ihbâr eyledikleri elçi-i mûmâ-ileyhâ ve sefîne-i mağsûbe derûnunda mevcûd eşyâ ve âdemleri ile zuhûra getürilüp girü Nemçelü tarafına redd ü teslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; Manya eşkıyâsından olup hasâret-i mezbûreye cesaret iden mesfûrûn alâ-vechi't-taharrî gereği gibi tafahhus ve haberleri alınup bî-eyyi vechin-kâr ahzlarına mübâderet ve sefîne-i mezbûre ve eşyâ-yı mağsûbe âdemleri ile zuhûra getürilüp sefîne-i mezbûre âlât u mühimmâtıyla cezîre-i Mora'da mukīm konsolos vekîline teslimiyle fîmâ-ba'd cezîre-i Mora tevâbi'inde Manya eşkıyâsından Nemçelü cânibine îsâl hasâret misillü hâlâtdan külliyet men' u def'ine ihtimâm ü dikkat bu bâbda ihmâl ü tekâsülden tehâşî vü mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ra sene [1]164

Sefîne-i mağsûbenin semeni Koron ahâlîsinden ba'de't-tazmîn kat'-i nizâ' ve ibrâ-yı zimmet-birle Trapoliçe nâ'ibinin virdiği hüccet-i şer'iyye ahidnâme cüz'ünün zîrinde kayd olunduğu işbu mahalle işâret olundu. Fî 13 Za sene [1]164

[103]

331

Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa'ya ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kādılar ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tabi' vilayetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren veyâ bi'l-istiklâl bahren kendü sefîneleriyle bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bâ-berât ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm tacir bır nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel cânibinden Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve Varna ve İbrail tarîkleriyle Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ'ir zehâ'ir makūlesi eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp zehâ'ir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne

tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve Varna ve mahall-i mezkûrede gümrük talep olunmayup- ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikdâmiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve mürûrına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda mukaddemâ tâcir-i mesfûra vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfım virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın; ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [1]164

332

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kādılar ve nâ’iblere ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân *zîde kadruhu*ma hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yani Mavridi ve şerîki Nikola nâm iki nefer Nemçe tâcirleri iki müste’men hidmetkârları ile bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkirelerin alup Varna ve Rusçuk ve Silistre ve Eflak taraflarından yine Erdel cânibine âzim olmalarıyla ba‘zı mahallerde mükerrer gümrük ve Varna’da hediyye talebiyle rencîde olundukların bildirüp bu tarafda gümrüğü edâ olunan eşyâ-yı mezbûreden âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn ve hilâf-ı evâmir-i âliyye mükerrer gümrük ve Varna’da hediyye ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hûmâyûn tâcir-i mesfûrâna mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i

hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]164

333

Bir sûreti

Yuri Tudor ve şerîki Petro nâm tâcirân için vech-i meşrûh üzre.

334

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup ve Vidin muhâfızı olan vezîre ve Vidin muhâfızına ve Âsitâne'den berren Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılara ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Pader Tiryete (?) ta'bîr olunan Nemçe râhiblerine müsâ'ade olunan husûsât ba'de'l-yevm dahi mer'î tutulup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ve gayrı bahâne ile rencîde olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnda takdîm olunduğuna binâ'en mesfûrun râhiblerden Balderde ve Mastor nâm bir nefer râhib iki nefer müste'men hidmetkârları ve emniyetleriyçün iki nefer yasakçı ile bu def'a tahlîs ve ıtlâk olunan on dört nefer ricâl ve bir nefer yasakçı Nemçe esîrleriyle Âsitâne-i sa'âdetimden berren Rusçuk ve Birgivi câniblerinden ve Eflak hudûdundan Erdel vilâyetine râhî oldukların bildirip mesfûrûn râhib ve hidmetkârları üsârâ-yı mesfûre ile her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına dâhil olur ise esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde kendülere ve giydükleri libâs ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-ı ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle alıverilüp âmînen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermânı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]164

335

Rusçuk ve Yerğöğü ve ( ) kādılarına ve zikr olunan kazâlarda vâkı' zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp sâ'ir nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma'kūl u mu'tedil

bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ' vâkı' oldukda hâkimü'l-vakt olanlar mâbeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ıle isbât veyâhûd sahiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama'ı ile üsârâ tahlîsine mâni' olunmaya diyü ahidnâme-i hûmâyûnum şurûtunda tasrîh olunduğuna binâ'en Rusçuk ve Yerğöğü kazâlarında ve havâlîsinde nâssın yedlerinde ricâl ve nisâdan birkaç nefer Nemçe esîri mevcûd olduğun bildirüp Nemçe râhiblerinden Balderd Masto(?) nâm râhib zikr olunan kazâlara vürûdundan nâşî yedlerinde bulunan Nemçe esîrleri ma'rifet-i şer'le huzura getürilüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs ve ıtlâk ve râhib-i mesfûra teslîm ve alıvirilüp ve üsârâ-yı mesfûrûnun vilâyetlerine mürûrlarında esnâ-yı râhda mümâna'at ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir nesne mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]164

[104]

336

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyh hidmetkârlarından Bohanz nâm bir nefer Nemçelü ile yine Nemçelüden zevcesi Marya Elsayabna(?) ve iki nefer sağir oğullarıyla Âsitâne-i sa'âdetimden berren Rusçuk ve Yerğöğü ve Eflak hudûdundan vilâyetleri olan Nemçe diyârına avdet murâd eylediklerin bildirüp, esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe talebiyle ta'addî vü rencîde ve mesfûrlara mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tavassun olunmayup emîn ü sâlim mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda sâ'ir Nemçelüler ile Nemçelü (…) ve etfâlin mürûrlarına mümâna'at olmamak içün emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak içün emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]164

337

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca Rusçuk ve Yerğöğü ve sâ'ir kazâların kādıları ve nâ'ibleri ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Baltazar Simon nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetime gelüp ve Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr günlük ve sâ'ir emti'a ve eşyâ iştirâ ve icâb iden gümrüğü İstanbul Gümrüğü Emîni'ne edâ ve yedine edâ tezkiresi alup bir nefer müste'men hidmetkârlarıyla Nemçe diyârına avdet etmekle Rusçuk ve Yerğöğü ve Eflak taraflarından mükerrer gümrük mutâlebesiyle rencîde olduğun bildirüp gümrüğü edâ ve yedine edâ tezkiresi virilen emti'adan mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdeleri rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçesiyle aldırup esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olumamak bâbında ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mu'tâd üzre emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Nemçe devletine tâbi'( ) himâye olunalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [1]164

338

Belgrad muhâfızı ve Vidin muhâfızı vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince berren ve bahren vâkı' olan kuzât ü nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Yosep Helçi(?) nâm şişeci tâcir üç nefer müste'men hidmetkârı ve emniyet-i râhî içün bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün billûrdan masnû' şişe evânîsi getürmek murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmesi mu'ayyen olan eşyâ-yı mezkûrenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itmek üzre

Belgrad ve Irşova ve Fethülislâm ve ve Vidin ve Rusçuk ve sâ'ir mahallerde mugâyir-i evâmir-i aliyye gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta'addî vü rencîde ve berren ve bahren esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvan-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hûmâyûn ve kuyûd-ı ahkâma müracâ'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn bundan akdem vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili B sene [1]164

339

Bir sûreti

Kanaryacı Eşter nâm tâcir dört nefer refîkleri ve bir nefer tercümânı ile Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince vezîrân-ı müşârün-ileyhimâ ve sâ'ir mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

[105]

340

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçelüye tâbi' İsak Gayzek nâm Nemçelü Yehûdî bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime gelüp hâlâ kendü mesâlihi ile Nemçe diyârına avdet murâd eyledüğin bildirüp, Âsitâne'den Nemçe hudûduna varup gelince esnâ-yı râhda mürûruna mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]164

341

Tercümânlık Halep

İsminde sehv vâkı' olduğu elçi üzre elçi-i mûmâ-ileyh memhûr arzuhâliyle inhâ ve sıhhati üzre tashîhini recâ itmekle, arz-ı hâli kaleminde hıfz ve sıhhati üzre tebdîl olunmak fermân buyrulmağın, ismi tasrîhi ile tashîh ve tebdîl olunmuşdur.
Fî 10 L sene [1]164

Cülûs-ı hümâyûnda tecdîd olunmuşdur. Fî 22 Ca sene [1]168.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki,

Kıdvetü'l ümerai'l milleti'l-Mesîhiyye Roma İmparatoru'nun Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'adetime arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Halep'e vürûd eden tüccârın umûr u husûsların görmek içün Halep konsolos vekîli olan konsolos-ı mezbûrun yanında bir nefer tercümân vaz'ı dahi muktezî olmağla, râfi'-i tevkī'-i refî'ü'ş-şân-ı hâkānî Halepli Anton veled-i Cercis Şodyak Halep'de konsolos vekîli yanında müceddeden tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, fîmâ-ba'd mukîs olmamak şartıyla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr Anton veled-i Cercis Şodyak vech-i meşrûh üzre konsolos vekîli yanında tercümân olmak için şurûtuyla berât-ı âlî-şânım verilmişdir.

Fî 10 B sene [1]164

342

Tercümânlık emri.

İş bu emr-i şerîf dahi berâtına tatbîkan tebdîl olunmuşdur. Fî evâili L sene [1]164

Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Halep'e vürûd eden tüccârın umûr u husûsların görmek içün Halep'de konsolos vekîli yanında bir nefer tercümân vaz'ı dahi muktazî olmağla, konsolos-ı mezbûrun yanında tercümân olmak üzre Halep'li Anton veled-i Cercis Şovyak tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yerine tercümânlık berâtı virilmekle yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûrâ zabt itdirilüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu'âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmek içün yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]164

343

Rumili vâlîsi vezîre ve Rumili eyaletinde vâkı' kādılara hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; kazâ-i mezbûra tâbi' Secişne(?) nâm karye sükkânından Sarraf Dimitri Yorgi nâm zimmî dahi bundan akdem Segedin Kal'ası'nda ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olup yine kal'a-i mezbûrede bundan esbak hâlik olan Eczacı Yosi ve Yeniş(?) nâm Nemçelünün zevcesi Marya Anna nâm Nasrâniyyeden bin yüz elli dokuz senesinde mesfûr Dimitri Yorgi cihet-karz-ı şer' îden altı ay va'de ile bin aded filorindi ta'bîr olunur akçe istikrâz ve Nasrâniyye-i mezbûrenin yedine virdiği memhûr ve mâ'mûlün-bih deyn temessükü mûcebince

mâlûmu'l-mikdâr akçe alacak hakkı olup kable'l-edâ üserâ-yı mesfûr kal'a-i mezbûreden firâr ve hâlâ karye-yi merkūmede meks ü karâr üzre olduğu ihbâr ve inhâ olunmağla, ol-vechle mezbûreye gadr-ı âli olduğun bildirüp, temessükü mûcebince müteveccih olan hakk-ı mesfûrûn bi't-tamâm tahsîl ve Selânik'de mukīm konsolos vekîline bî-kusûr teslîm ve ihkāk-ı hak olunup mugâyir-i temessük ta'allül ü tereddüd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfım recâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [1]164

344

Rusçuk kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp sâ'ir nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerden ilâ-âhirihi ( ) ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en kazâ-i mezbûrda ba'zı kimesneler yedlerinde Nemçe üserâsı olmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs olunmak içün bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfimle ba'zıları tahlîs olunup, lâkin kazâ-i mezbûr sükkânından Göğebakan-zâde Mehmed ağa dimekle ma'rûf kimesnenin yedinde bulunan ma'lûmü'l-esâmî dört nefer Nemçe üserâsının i'tidâl vechi üzre tarîk-i şer'den virilen mumzâ ve mahtûm defter mantûkınca takdîr olunan bin üç yüz guruş bahâlârı kat' olunmuş iken sâhib-i merkūm tama'-ı hâmından nâşî, ziyâde akçe tama'ı ile teslîmden imtinâ' ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'allül ü muhâlefet üzre olduğun bildirüp,merkūmun yedinde mevcûd olup İslâma gelmeyen dört nefer Nemçe esîrleri ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma'kūl u mu'tedil bahâ ile tahlîs ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafından sipâriş olunan kimesneye teslîm olunup, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâmeye müracâ'at olundukda, vech-i meşrûh üzre mastûr-ı mukayyed bulunmağın,ahidnâme-i hümâyûn mûcebince âmel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]164

[106]

345

Mesfûr bâ-fermân-ı âlî Limni cezîresine bend olunmuşdur. Fî evâsıtı Z sene [11]64

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik kazâsı nâ'ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; medîne-i Selânik'de sâkin Yehûdî tâ'ifesinden Samuel Aşer nâm Yehûdî kendü hâlinde olmayup şedîd ve müfsid olmağla, medîne-i mezbûrede kendü hâlinde ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan Roma İmparatoru'nun ve sâ'ir müste'men tüccârları yanlarında ikāz-ı fitne ve umûrları nizâmının ihtilâline bâdî mel'anet ve fesâdâta tasaddî ve emn ü râhatları meslûb(?) ve ticâretleri müte'assir olmakdan nâşî bundan akdem elçi-i mûmâ-ileyh tarafından arz-ı hâl-birle iştikā olundukda Yehûdî-i mesfûr tüccâr-ı merkūmûna ızrâr kasdıyla ta'cîz itmeyüp şer' ü mazarratı üzerlerinden men' u def' olunmak içün tenbîh ve mütenebbih olmaz ise Der-i devlet-medârıma i'lâm olunmak içün mukaddemâ emr-i şerîfim sâdır ve mazmûn-ı münîfi Yahûdî-i mesfûra taraf-ı şer'den tenbîh ü tefhîm ve iş'âr olunmuş iken mütenebbih olmayup âdem-i itâ'atden nâşî fi'l-evvel Roma İmparatoru'nun ve sâ'ir müste'men tüccârının istiklâline bâ'is ü bâdî şer'-i fesâda tasaddî ve ikāz-ı fitne ve zümre-i eşkıyâdan ba'zılarını üzerlerine taslît idüp bir vechle emn ü râhat ile ahz ve i'tâ ve ikāmet müte'azzir(?) olmağla, mesfûr Samuel Aşer Yehûdî medîne-i mezbûreden tard u ib'âd ve diyâr-ı âhara nefy ü iclâ ile ahbâr şerr ü mazarratı üzerlerinden men' u def' olunmasını istirhâm ve keyfiyet-i mezbûre vâkı'a mutâbık olduğun nâtık sen ki Selânik kazâsı nâ'ibi Mevlânâ Emîn-zâde Mustafa *zîde ilmuhusun*; arz eyledüğin bildirüp Dîvân-ı hümâyûnum çavuşlarından mahsûsan bir çavuş ta'yîn ve ahidnâme-i hümâyûnum muktezâsı ve cânib-i şer'den verilen i'lâm mûcebince Yehûdî-i mesfûr çavuş-ı merkūm ma'rifetiyle medîne-i mezbûreden tard ü ib'âd ve fîmâ-ba'd gelmemek üzre diyâr-ı âhara nefy u iclâ olunmak bâbında siz ki vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsiz; size hitâben emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre diyâr-ı âhara nefy u iclâ olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı L sene [1]164

346

Hâssa Bostancıbaşı ( ) *dâme mecdühu* ve Topçubaşı ( ) ve Galata voyvodası *zîde mecdühumâ*ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir müste'men elçilerine ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince ruhsât virildiği üzre elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek üzre iki yüz küfe üzüm iştirâ ve Galata'da vâkı' konağına nakl içün emr-i şerîf virilegeldüğin bildirüp, altmış dört senesine mahsûben ikiyüz küfe üzümün akçesiyle iştirâ ve Galata'da vâkı' konağına nakl içün emr-i şerîf virilegeldüğin bildirip altmış dört senesine mahsûben iki yüz küfe üzümün iştirâ ve Galata'da vakı' hanesine nakline mümâna'at ve harc ve avâ'id nâmıyla

siz ki mûmâ-ileyhsiz; tarafınızdan ve taraf-ı âhardan müdâhale vü mu‘âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; Üsküdar ve havâlîsinde olan bağlardan almayup, Adalar tarafından almak şartıyla bir def‘ada ikiyüz küfe üzümün akçesiyle iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak içün elli sekiz senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince Adalar tarafından olmak üzre def‘a-i vâhidede ikiyüz küfe üzümün nakline mümâna‘at olunmamak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]164

347

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Roma İmparatoriçe’sine tâbi‘ Kanalorda Tisarta(?) nâm Nemçelü bir nefer müste’men hidmetkârı ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdetimden Rusçuk ve Eflak tarîkleriyle vilâyeti olan Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp, esnâ-yı râhda mürûruna mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i üzre amel olunmak bâbında ber-vech-i-mu’tâd yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]164

348

Sakız cezîresi nâ’ibine ve muhassılı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Françiskān ta‘bîr olunur iki nefer râhibler bundan akdem Sakız cezîresine vürûdlarında mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesiyle rencîde olunmaları îcâb itmez iken cezîre-i mezbûre cizyedârı cizye talebiyle mesfûrun ahz ü habs ve ta‘cîz eyledüği Sakız cezîresinde mukīm konsolos vekîline ihbâr ve mezbûr dahi râhib-i mesfûrun tahlîs içün tercümânını irsâl eyledikde cizyedâr-ı merkūm tercümân-ı mezbûru dahi habs ve nâ-şâyeste mu‘âmele ile râhibân-ı mesfûrândan ve cümlenizden harâc alurım diyü tahvîf ve tahzîr eyledüğin bildirüp cezîre-i mezbûreye âmed-şüd iden Roma İmparatoru’na tâbi‘ râhibler ve tüccâr ve

re‘âyâları ve konsolos vekîli tercümânları ve âdemleri fîmâ-ba‘d mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn cizye ve tekâlîf-i sâ’ire mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak içün cizyedâr-ı merkūma muhkem tenbîh ü te’kîd olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı Za sene [1]164

[107]

349

Bağdad ve Basra Valîsi Vezîr Süleyman Paşa’ya ve Bağdad mollâsına ve medîne-i Halep’ten Bağdad ve Basra’ya varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma Imparatoru’nun elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâimî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki; Roma İmparatoru’na tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk u metâ‘larını çıkarup alış viriş ideler ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren ve getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘atdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar. Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmeleri câ’iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Alikorna tüccârından medîne-i Halep’de ticâret üzre mukīm olan Anderya Covan nâm

tâcir kendü mesâlihi ve ticâret tarîki ile Bağdad ve Basra câniblerine âmed-şüd murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun bey‘ u iştirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre îcâb iden gümrüğün gümrük ümenâsına edâ eyledikden sonra ziyâde ve mükerrer gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda gidişde ve gelişde ve hîn ü meksinde ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn akçe mutâlebesiyle bir dürlü ta‘addî vü rencîde olunmayup ve konsolos vekîli bulunmayan mahallerde vülât ve hukkâm ve zâbıtân taraflarından himâyet ü sıyânet olunup bey‘ ü şirâsına ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna mümâna‘at olunmamak içün siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; size hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbû‘ olundukda mukaddemâ İngilterelüye bu misillü emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağını, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Za sene [1]164

350

Bir sûreti

Diyarbekir ve Musul vilâyetleri vezîrâna ve Âmed mollâsına ve Musul kādısı ve Halep’den Diyarbekir’e ve Musul’a varup gelince vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve sâ’irlere tâcir-i mesfûr içün ber-vech-i meşrûh.

351

Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ’iblerine ve Topçu başı ve Galata voyvodası *zîde mecdühumâ*ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsat virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfatından zikr olunan yerlerde vâkı‘ Istranca ve sâ’ir kurâdan akçesiyle yüz elli re’s kara canavarın iştirâ ve hânesine nakline ümenâ tâ’ifesi ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda altmış üç senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış dört senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mûmâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [1]164

352

Halep'de konsolos vekâleti

Cülûs-ı hümâyûnum vukū'u hasebiyle tecdîd olunmuşdur.

Halep vâlîsine ve Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde Roma İmparatoru olan düka-i kebîre tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ü temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerıne sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olduğuna binâ'en bundan akdem Halep'de İngiltere konsolosu olup Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli olan Artur Bolar nâm konsolos bu halâlde vilâyeti cânibine avdet ve ric'at üzre olup hâlâ yerine Halep'de mukīm İngiltere konsolosu nasb olunan Aleksandır Deremod nâm konsolosa Roma İmparatoru'na tâbi' tüccârın **[108]** umûrların görmek içün konsolos vekâleti sipâriş olunduğun bildirüp, konsolos-ı mesfûr Halep ve tevâbi' iskelelerine Roma İmparatoru bayrağıyla âmed-şüd ve ticâret tarîkıyle ikāmet eden tüccârın umûr u husûsların rü'yet ve gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ ve konsolata hakkın konsolos vekîli mesfûra virdiklerinden sonra himâyet ü sıyânet olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn vekâleti umûruna ve konsolata resmine âhardan müdâhale vü mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır. Vusūl [buldukta] amel dahi vech-i meşrûh üzre Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' mahall-i mezkûrede ticâret tarîkıyle mevcûd ve âmed-şüd iden Alikorna ve Nemçe tüccârının umûr u husûsların rü'yeti temşîyetiyçün konsolos vekîli vaz' olunan mesfûrun vekâletine ve konsolata resmine mugâyir ahidnâme-i hümâyûn âhardan bir ferdi müdâhale vü mümâna'at itdirmeyüp mazmûn emr-i şerîfimle âmil olasın.

Fî evâsıtı Z sene [1]164

353

Yehûdî-i mesfûre bâ-fermân-ı âlî ıtlâk olunmuşdur. Fî evâhiri L sene 1165

Limni kādısı ve Siroz kazâsı nâ'ibine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Selânik sükkânından Yehûd tâ'ifesinden Samuel Aşer nâm Yehûdî kendü hâlinde olmayup şerîr ü müfsid olup Roma

İmparatoru'nun ve sâ'ir müste'men tüccârları beynlerinde îkāz-ı fitne ve umûrları nizâmının ihtilâllerine bâ'is olmakdan nâşî bundan akdem bi'd-defa'ât hukkâm tarafından tenbîh olunmuş iken mütenebbih olmadığından su-i hâli Der-i devlet-medârıma i'lâm olundukda mesfûr çavuş mübâşeretiyle diyâr-ı âhara nefy ü iclâ olunmak üzre bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince Yehûdî-i mesfûru çavuş-ı merkūm Selânik'den ihrâc ve fîmâ-ba'd varmamak üzre medîne-i mezbûreden tard ü ib'âd ve Siroz'a getürdikde mesfûr (…) olduğu fesâd hıyânetini icrâ kasdı ve Siroz'un Selânik'e kurbiyyeti hasebiyle Siroz'da dahi kendü hâlinde durmayup yine evvelkiden ziyâde (…) fesâd olacak haberler ile Selânik'de olan tüccârın ifsâd ü ihtilâllerine ve âdem-i emniyetlerine bâdî olduğın bildirüp Yehûdî-i mesfûr çavuş mübâşeretiyle Limni cezîresinde cezîre-bend olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre Limni cezîresinde bend olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [1]164

354

Ber-vech-i arpalık Yanya sancağı mutasarrıfı ( ) Paşa dâmet me'âliyehu ve ber-vech-i arpalık Elbasan sancağı mutasarrıfı *dâme ikbâlühû*ya ve Yanya ve Elbasan vâlîleri mezbûrede vâkı' ( ) ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoru'nun Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* mühürlü arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün ol-mikdâr olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile ve bundan böyle bir takrîb ile tarafeyn re'âyâsı istirkāk olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Alikorna'nın tüccâr-ı sefâyini mellâhlarından Kastato Galo(?) nâm müste'men kendü hâlinde mesâlihi içün berren Narda'dan Banya cânibine gider iken esnâ-yı râhda İlbasan sükkânından birkaç nefer eşkıyâ mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve bi-gayrı hak mesfûru ahz ve İlbasan sancağında vâkı' Salıca nâm mahalle götürüp ve eşkıyâ-i mezbûrûn Yanya ve İlbasan sancaklarında mürûr u ubûr ve geşt-ü güzâr üzre oldukları Yanya'da Nemçe konsolos vekîline ihbâr ol dahi keyfiyeti sen ki Yanya sancağı mutasarrıfı mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhsin; tarafına inhâ ve eşkıyâlar tarafından talep olundukda ele virmeyip mesfûr hâlâ esîr misüllü yedlerinde kalduğın bildirip zikr olunan mâlûm'ul-ism bir nefer müste'men

bulunduğu mahalde bî-eyyi hâl tahlîs ve konsolos vekîl-i mesfûra teslîm ve fîmâ-ba‘d mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn ol-vechle ta‘addîleri men‘ u def‘olunmak bâbında siz ki mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhâsız; size hitâben emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, vech-i meşrûh ve ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince âmel olunmak içün fermânı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili M sene 1165

355

Ber-vech-i arpalık Niğbolu Sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp bu def‘a tahlîs olunan Nemçe üserâsından iki nefer Nemçelü ve iki nefer Nasrâniyye ve üzerlerine ta‘yîn olunan bir nefer müste’men ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Rusçuk ve Eflak tarıklerindenn vilâyetlerine irsâl murâd olunduğun bildirip esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında mu‘tâd üzre yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]165

[109]

356

Dergah-ı Mu’allâm Yeniçerileri Ağası ( ) Ağa *dâme uluvvühu*ya ve Hâssa Bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbul’a karîb mahallerden ve Adalardan akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ konağına nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar tarafından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harc nâmı ve sâ’ir bahane ile akçe talep olunmayup ve nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda altmış üç senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, altmış dört senesine mahsûben mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince yalnız yedi bin medre hamrın def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]165

357

Boğaz hisarları nâ'ibleri ve Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru bayrağıyla Boğazlara Âsitâne-i sa'âdetime vürûd iden bir Gaştana(?) ta'bîr olunur bir kıt'a Toskana tüccâr sefînesine râkib olan Gerestofo ve Rayte-i Mastordi(?) nâm kapudân, sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü emti'asının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp Selanik'e ve ba'dehu vilâyeti olan Alikorna cânibine gitmek murâd eyledüğin bildirüp mu'tad üzre Boğaz hisarlarında yoklatup memnû'âtdan içinde metâ' olmadıkça kat'â eğlendirilmeyüp amînen ve sâlimen girü vilâyetine mürûrına mümâna'at olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi kapudân-ı mesfûr bir kıt'a sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü emti'asının ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp girü vilâyeti olan Alikorna diyârına azîmet itmekle,mu'tâd üzre Boğaz hisarlarında yoklanup memnû'âtdan içinde meta' olmadıkça kat'â eğlendirilmeyüp âminen ve sâlimen girü vilâyetine mürûrına mümâna'at olunmayup mazmûn.

Fî evâsıtı S sene [1]165

358

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' konsolos ve tercümânları ve müste'men olan kendü âdemleri ve sâ'ir tüccâr Memâlik-i mahrûsemde bey' u şirâ ve ticâret ve kefâlet ve sâ'ir umûr u husûslarında nizâ' vâkı' olmamak içün kādıya varup sept-i sicill itdirüp hüccet ve mâ'mûlün-bih temessük olalar, sonra niza' olur ise hüccet ve temessük ve sicille nazar olunup mûcib-i şer'îsi ile amel oluna ve bunlardan birinde âhar kimesnenin alacağı zuhûr eyledikde zâbıtlar ma'rifetiyle şer'le medyûndan tahsîl olunup bî-vech-i şer'î âhar kimesneden taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Selânik sâkinlerinden Seyyid Hasan Ağa dimekle ma'rûf kimesne ile validesi Şerife Emîne nâm hâtûnun yine Selanik sükkânından Samuel nâm Yehûdî zîmmetinde on üç seneden beri yedlerinde olan temessük mûcebince iki bin beş yüz guruş alacak hakları olup Yehûdî-i mesfûr hâlâ hayatta ve diyâr-ı âharda olmağla, Roma İmparatoru'na tâbi' Selânik'de mukīm mesfûrun oğlu Musa nâm Yehûdî babasının deynine kefîl bi'l-mâl

olmuş değil iken ve virdüği deyn temessükünde mührü ve imzâsı ve bir vechle medhali ve kefâleti yoğiken dâyinleri merkūmân sen dahi kefîl bi'l-mâlsın, kefâletinle (…) ve meblâğ-ı mezbûru kande alurız diyü hevâlarına tâbi‘ ba‘zı kimesneye istinâden şâhid-i zor ikāmeti sevdâsıyla gadr murâd eylediklerin bildirüp hilâf-ı şer-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mesfûr Musa ol-vechle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görülmek içün yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]165

359

Lapseki nâ'ibine hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp sâ'ir nâsda ve Tatar tâ'ifesinde bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ'iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü'l-vakt olanlar mabeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ile isbât veyâhûd sahiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mani‘ olunmaya ve tarafeyn re‘âyâsı âharın ita‘atine cebr olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Kavala'da mukīm Nemçe konsolos vekîli bundan akdem Nemçe üserâsından Yosep Lezyo(?) nâm bir nefer Nemçe esîrini ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince tahlîs ve elçi-i mûmâ-ileyh cânibine irsâl ve tesyîriyçün Kavala'dan İsmail nâm re'îsin sefînesine vaz‘ ve gelür iken esnâ-yı râhda Lapseki'ye vürûd ve mesfûr taşra çıkup kendü hâlinde iken Lapseki zâbıtı (…) nâm kimesne "sen" diyü mesfûru bi-gayrı hak ahz ve bu âna dek alıkoyup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn gadr u ta‘addî itdüğin bildirüp, mesfûr zâbıt-ı merkūmun yedinde tahlîs-i vesile tahliye ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafına îsâl içün ta‘yîn eylediği âdemisine teslîm olunup ta'allül ü inâd itdirilmemek **[110]** bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında, amel dahi vech-i meşrûh üzre mukaddemâ ıtlâk olunup İslâma gelmeyen mesfûru tahlîs ve âdemîsine teslîm eyleyesün.

Fî evâhiri S sene [1]165

360

Müste'menden cizye talebi men‘iyçün

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda derc olunduğuna binâ'en medîne-i Selânik'de ikāmet üzre olan Nemçe müste'menlerinden Mösyö Samuel nâm müste'men mahall-i mezbûrda cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle ta'addî olunmak îcâb itmez iken mesfûr Selânik'de ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp mesfûr Selânik'de hîn-i meksinde ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye talebiyle ve gayrılar taraflarından dahi tekâlif-i sâ'ire mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili R sene [1]165

361

Rumili vâlîsi vezîre ve Vidin muhâfızı vezîre ve Edirne ve Filibe ve Sofya mollâlarına ve Edirne bostancıbaşına ve Vidin ve Niğbolu ve ( ) ve ( ) kādılarına ve zikr olunan kazâlarda vâkı' iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâlinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Nemçe tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Nemçe tüccârının getürdikleri emti'a ve eşyâlarından bir def'a bir mahalde ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince îcâb iden gümrüğün tamâmen

edâ ve yedine tezkiresin alup ba‘dehu eşyâ-yı mezbûreyi âhar mahalle götürmek iktizâ eylediğin gümrüğü alınan metâ‘ından tekrar gümrük talep ve sâ’ir bahâne ile rencîde olunmak îcâb itmez iken Nemçe tüccârından Edirne’de ticâret tarîkıyle ikāmet üzre olan Hristiyan Helçi(?) nâm tâcir dört nefer müste’men hidmetkârıyla billûrdan masnû‘ şişe evânını Edirne ve Filibe ve Sofya ve Niş ve Tuna sevâhilinde vâkı‘ Vidin ve Irşova ve Rusçuk ve Silistre ve İslimye ve Tırnova ve havâlîsinde bey‘ murâd eyledikde ba‘zı mahallerde mükerrer gümrük talep ve palamar akçesi ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp tâcir-i mesfûr eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün bir def‘a bir mahalde edâ ve yedine edâ tezkiresi virildikden sonra âhar mahalle vürûdunda gümrük edâ olunup edâ tezkiresi virilen eşyâsından mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn mükerrer gümrüğü talep olunmayup ve palamar akçesi ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ’ir bahâne ile rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [1]165

362

Ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince munfasıl emr-i şerîf

Bundan akdem altmış üç senesi evâsıtı Zilka‘desinde Mısır ve Halep ve Selânik taraflarına verilen evâmir-i şerîfede tahrîr ve tafsil olunan ahidnâme-i hümâyûn mevâdd bi-hamâmiha işbu emr-i şerîfde dahi tastîr olunmağla, hîn-i tetebbu‘da ahidnâme-i hümâyûn mevâddı bi-aynihi anlara tatbîk içün olunmak iş bu mahalle işâret olunmuşdur.

Ber-vech-i arpalık Yanya sancağı mutasarrıfı Paşa *dâmet me‘âliyehu* ve Narda ve ( ) kādıları ve Narda voyvodası *zîde kadruhu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârın berren ve bahren getirdükleri ve hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp götürdükleri emti‘a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince tamâmen edâ eylediklerinden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir nesne mutâlebesiyle rencîde olunmaları îcâb itmez iken Narda ve tevâbi-i iskelelerinden (…) ve dahi ba‘zı iskelelerde bâc ve her ne nâmıyla ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde olundukların Yanya’da mukīm Nemçe konsolos vekîli inhâ eyledüğin bildirüp, ahidnâme-i hûmâyûnum şurûtu mûcebince amel ü hareket olunup fîmâ-ba‘d Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ tüccâr-ı mesfûrûn emti‘a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin tamâmen edâ eylediklerinden sonra bâc ve hediye talebiyle ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i

ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berrren ve bahren sulh u salâh ( ) ve hüsn ü rızâlarıyla İslâma gelinmek sebt olmuş deyni var ise mahallinde edâ oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri R sene [1]165

[111]

363

Mora muhassılı vezîre ve Iğrıboz muhâfızı vezîre ve ber-vech-i arpalık Yanya sancağı mutasarrıfı ( ) Paşa *dâmet me‘âliyehu* ve İnebahtı muhafazasında olan ( ) *dâme ikbâluhu*ya ve mahall-i merkūmede vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en Devlet-i müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârın umûr u husûsların rü’yet içün Salona’da berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Covan Tasyo(?) nâm tercümânın hidmetkarı Kasta veled-i İgor’a ba‘zı mesâlih içün Salona’dan İnebahtı ve Mora ve Ağrıboz ve Yanya ve havâlîsine gitmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûr zikr olunan mahallere vürûdunda ve hîn-i meksinde cizyedârlar cizye ve gayrılar taraflarından tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve mürûr u ubûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfım recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili Ca sene [1]165

364

Bir sûreti

Yine tercümân-ı mezbûrun hidmetkârı Legobez veled-i Zotin(?) Salona’dan mahall-i merkūma gitmesiyçün vezîrân-ı müşâr ve mîr-i mîran-ı mûmâ-ileyhime ve sâ’ire vech-i meşrûh üzre.

365

Mora muhassılı vezîre ve Ağrıboz muhâfızı vezîre ve Yanya Sancağı Mutasarrıfı ( ) Paşa *dâmet me'âliyehu* ve İnebahtı muhâfazasında olan ( ) *dâme ikbâluhu*ya ve mahall-i merkūmede vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp, Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Salona'da Nemçe konsolos vekîlinin hidmetkârı Efimnomanos'a(?) kendü mesâlihi içün İnebahtı ve Mora ve Ağrıboz ve Yanya ve havâlîsine gitmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûr zikr olunan mahallere vürûdunda hîn-i meksinde cizyedârlar tarafından cizye ve tekâlîf-i örfiye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ca sene [1]165

366

Rumili vâlîsi vezîre ve eyalet-i merkūmda vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en elçi-i mûmâ-ileyhin etbâ'ından Komat oğlu Dimitri ba'zı mesâlihi içün Tırhala ve Rumili cânibine gitmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûr mahall-i merkūma vürûdunda ve hîn-i meksinde cizye ve tekâlîf-i örfiyye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn rencîde ve mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfım recâ ve Dîvân ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ca sene [1]165

367

Salna ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşîyetiyçün müşârün-ileyh Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ'iz olup yedlerine sened verile ve fîmâ-ba‘d konsolos ve tercümân vaz‘ olunmayan iskelelerin birinde konsolos ve tercümân iktizâ ider ise mûmâ-ileyhim vükelâ-yı Devlet-i Aliyyeme i‘lâm eyleyeler diyü **[112]** ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en İnebahtı ve tevâbi‘i iskelelerinde Roma İmparatoru'na tâbi‘ tüccârın umûr u husûsların görmek içün bundan akdem berât-ı âlî-şânımla Covan Tasyo(?) tercümân nasb olunup lâkin tüccâr-ı mesfûrûnun ekseri zikr olunan kazâlarda vâkı‘ Zitan ve tevâbi‘i iskelelerine vürûd idüp mahall-i mezbûrda tüccâr-ı mesfûrûn umûr u husûsların rü'yet ider bir kimesne bulunmadığından emr-i ticaretleri müte‘assir olduğun bildirüp zikr olunan iskelelere vürûd iden İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârın umûr u husûsların tercümân-ı mezbûr görmek üzre sipâriş olunmağla, âhardan müdâhale ve mümâna‘at itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech- meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili C sene [1]165

368

Ber-vech-i arpalık İskenderiye Sancağı mutasarrıfı ( ) *dâme ikbâlühu*ya ve Ülgün-i Bar kādısı *zîde fazluhu*ya ve Ülgün-i Bar kazâsında ve livâ-i mezbûrda vakı‘ ağavât *zîde fazluhu*ya (…) mezbûrede vâkı‘ gullâmlar ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Bundan akdem Ülgünlü kapudânlarından Sinan Ali nâm kimesne Nemçelüye tâbi‘ Tiryeste İskelesi'ne varup sefînesiyle hınta ve bir mikdâr duhan bey‘ esnâsında zikr olunan Tiryeste sâkinlerinden Nemçe re‘âyâsından bir nefer gulâmı kapudân-ı merkūm ahz ve sefînesinden alıkoduğu mahall-i mezbûr zâbıtının meşmû‘u oldukda gulâm-ı mesfûru istirdâd içün kirâren ve mirâren kapudân-ı merkūmdan tâlep itmekle gulâm-ı mesfûru Lazarta(?) tâ‘bir olunan mahalle redd ü teslîm idüp lâkin kapudân-ı merkūm şekâvetini icrâ ve kabahâtini setr kasdıyla derhal neferâtına ruhsât ve neferât-ı mezbûre dahi kimi sopa ve kimi taş ile Lazarata'ya(?) hücûm ve gulâm-ı mesfûru cebren ahz sevdâsında olduklarında Lazarta'da mevcûd Nemçelü zâbıtânı neferât-ı

merkūmûnların bu misillü kāideye mugâyir ve tüccâr tâ'ifesine ve ahâli-i vilâyete muhtel ve muzır olan Lavarta'ya duhûllerinin def'i ve mukāvemete mecbûr iken yine suhûlet ile mu'âmele ve müdâfa'a ve üslûb-ı hâkīmâne ve pend ü nush-i dostâne ile hücûmlarını men' ve (…) ve girü avdet ve gullâmı terk idüp el-hâletü hâzîhi memleket-i Avrupa'da vâkı' Lazaratalar Nemçelünün beğlik ve mu'teber mahalleri olup nizâmı husûsunda bir kimesneye müsâ'adeleri yoğiken bu def'a Ülgünlünün bu güne dahl ü ta'arruzları ve bundan akdem dahi ictirâ eyledikleri şekāvet ve mazarratları men' u def' olunmak üzre Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından me'mûriyeti hasebiyle Der-aliyyeme inhâ ve şakıyyân-ı merkūmûn müstahıkk oldukları te'dîbât ile te'dîb ve fîmâ-ba'd ol makūle kapudân ve âhar kimesneler Nemçelünün iskele ve limânlarına vürûdlarında şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ve muhâlif-i râbita-i musâfat ve emr-i ticâretin hüsn-i nizâmına muhtel olan vaz' u hareketden keff-i yed eylemeleri içün siz ki mîr-i mîrân ve sâ'ir ağavât ve zâbıtân-ı mûmâ-ileyhimsiz; size hitâben emr-i şerîfim südûrunu kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* bir kıt'a memhûr takrîri ile Der aliyyeme inhâ ve emr-i şerîfim istid'â etmekle, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda ba'de'l-yevm tarafeynden gizlü ve ale'l gafle çeteler eşinmek ve tecâvüz ile bir zabt ve nehb ü gâret ve re'âyâya ta'addî olunmak muhkem men' oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından geline ve gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te'kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler,eslemeyüp mütenebbih olmayanlardan azli iktizâ idenler azl ve şer'an katl îcâb idenler katl olunup haklarından geline. Tarafeyn re'âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye olunmaya, bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re'âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezâları tertîb oluna ve ihtifâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki azl ve hakkından geleler ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes'ûl ü mû'tâteb olup azl ve haklarından geline ve ulufelü ve dirlîklü kendü hâllerinde olmayup böyle şekāvet idenlerin ta'addîleri külliyet ile müntefi' olmak içün mutlaka hırsızlık ile ta'ayyüş iden haydud ve Peribek (?) dedikleri kuttâ-i tarîk saklanmayup gerek kendülerin ve gerek saklayanların

haklarından geline ve bu makūle fesâdâdet-i müstemirresi olanlar sâlah-ı sûretin gösterir ise dahi i‘timâd olunmayup sınûrlardan bâ‘îd yerlerde iskân itdirile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn şurûtu üzre amel ü hareket ve mugâyir-i şurût-ı muzâfât vaz‘dan begâyet zümre-i (…) mücânebet olunmak fermânım olmağın, mahsûsân işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde sen ki mîr-i mîrân ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz; ahidnâme-i hümâyûn şurûtu üzre mezbûru zâbıtı ma‘rifetiyle te’diyeye mübâderet ve fîmâ-ba‘d bu makūle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn harekete cesaret olunmamak üzre keyfiyeti cümleye tenbîh ü te’kîd ve mütenebbih olmayanları zâbıtları ma‘rifetiyle ahz ü habs ve te‘dîp iderek emr-i musâfâtın mikdâr-ı zerre tartarruk-ı halelden sıyânetine ve dostluk ve hemcivârlık merâsiminin icrâsıyla (…) ahidnâme-i hümâyûnumun şurût u kuyûdu ri‘âyetine her biriniz ihtimam ü dikkat eyleyesiz, şöyle ki Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrârımla Devlet-i müşârün-ileyhâ beyninde mün‘akid olan şurût-ı musâfâtın mü’ebbed ri‘âyet ve icrâsı matlûb-ı hümâyûnum olup ve bu husûs size emr-i şerîfimle tenbîh olunmuş iken bundan sonra iğmâz ve müsâhamahanız sebebi şurût-ı müsâlaha havza-i hükûmetiniz ahâlîsinin bir hâlet ü hareket gayr-ı marzıyye sudûrı haber virilmek lâzım gelüp, cesaret idenlerin muhkem haklarından gelinecek mukarrer olduğundan mâ‘adâ siz dahi bir dürlü cevâba kādir olamazsız. Ana göre hareket ve hilâfından hazer ü mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [1]165

[113]

369

Nemçe hudûdundan Selânik ve Siroz’a varup gelince vâkı‘ olan kādılar ve nâ’ibler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarâfeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler. Müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma ımparatorunun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile

müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda derc olunduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yorgi Vasil ve refîki Dimitri Çoka (?) nâm iki nefer Nemçe tâcirleri iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla Erdel diyârından Selânik ve Siroz câniblerine varup bir mikdâr eşyâ iştirâ ve Erdel tarafına götürmek murâd eyledüğin bildirüp, eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bir def‘a bir mahalde edâ eylediklerinden sonra gümrüğü edâ olunup yedlerine edâ tezkiresi virilen eşyâ-yı merkūmeden âhar mahallerde ve Eflak memleketinde mükerrer gümrük talep olunmayup cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve palamar akçesi ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]165

370

Âsitâne’den berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi ilâ âhirihi emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda derc olunduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yorgi Vasil nâm Nemçe tâciri bundan akdem ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp bir mikdâr eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp iki nefer müste’men hidmetkârıyla bahren İbrail ve Kalas ve Boğdan câniblerinden Erdel diyârına gider olduğun bildirüp tâcir-i mesfûrûn bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilen eşyâ-yı merkūmeden âhar mahallerde ve Boğdan memleketinde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve palamar akçesi ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]165

371

Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre, Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kādılar ve nâ’ibler *zîde fazluhum*, kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men ta’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en elçi-i mûmâ-ileyhin yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Mıgırdım veled-i Melkon(?) nâm tercümân Âsitâne-i sa‘âdetimde ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp bir nefer oğlu ve iki nefer müste’men hidmetkarıyla Varna ve Rusçuk ve Eflak memleketinden Nemçe diyârına gider olduğun bildirüp bu tarafda gümrüğün edâ eyledüği esnâ-yı merkūmeden zikr olunan mahallerde mugâyir-ı ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle bir dürlü rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûruna muhâlefet olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermânı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]165

372

Bir sûreti

Nemçe şişeci tüccârından Hristiyan Haliç(?) (…) iki nefer tâcirler bir nefer yasakçı ve bir nefer müste’men hidmetkârıyla Rusçuk ve Eflak’dan berren Erdel diyârına gitmeğe Vidin muhâfızı müşâr ve sâ’ir (…) ve Eflak voyvodasına hitâben vech-i meşrûh üzre.

Fî evâsıtı B sene [1]165

[114]

373

Konsolos-ı Yanya ve Narda ve tevâbi‘i

Konsolos-ı mesfûr vilâyetine gitmekle yerine (...) konsolos nasb olunmak üzre berât-ı âlî-şân verilmişdir. Fî 20 L [1]170

Nişân- ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoru elçisi kıdvetü ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp Yanya ve Narda ve Sayda ve tevâbi‘ iskelelerine ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccâr ve re‘âyâlarının umûr u husûsların görmek içün Nederlande konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından bundan akdem konsolos vekîli olan Todoro Mesiptro(?) vekâletden bundan ref‘ olunup râfi‘-i tevkī‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a‘yânü’l-Milleti’l-Mesîhiyye Kozimo Konti(?) nâm Nemçelü Yanya ve tevâbi‘inde olmak üzre Narda ve Sayada ve Tragosda ve Otraki(?) ve sancağına tâbi‘ iskelelere konsolos nasb ü ta‘yîn olunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ve olıgeldüği üzre yedine berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında istid‘â-yı inâyet ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve âhar ve ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün ve müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetiyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile ve kadîmden konsolos ve tercümân vaz‘ olmayan iskelelerin yerinde konsolos ve tercümân iktizâ ider ise mûmâ-ileyhim vekîlleri Devlet-i aliyem’e i‘lâm eyleyeler ve her mahaldeki konsolos vaz‘ı iktizâ eyleye mûmâ-ileyhâmin arz u i‘lâmları ile müsâ‘ade olunur ise yedine sened virilüp vardıkları mahallin hukkâm ve zâbıtlarına kendülerini himâyet ü sıyânet eylemeleriyçün tenbîh oluna diyü mastûr u mukayyed bulunmağla, ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre nişân-ı hümâyûnum virilmek fermânım olmağın, bu nişân-ı hûmâyûn-ı sa‘âdet-makrûnu virdüm ve buyurdum ki; mûmâ-ileyh Kozmo Konti Yanya ve tevâbi‘inde olan zikr olunan iskelelerde Roma İmparatoru konsolosu olup ol-cânibe varan kimesnelerinin ve tüccârının bayrağı altında yürüyen tüccâr tâ’ifesinin umûr u musâlahanın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mûmâ-ileyh görüp ve tüccâr-ı mezbûre umûr-ı müşkilelerinde merkūma mürâca‘at idüp ve konsolosluk avâ’idini mezbûr konsolosa vireler ve merkūmun tezkiresi olmayınca

gemilerine icâzet virilmeye ve konsolos olanların hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve sâ'ir rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye teklîfi ile rencîde olunmayup ve kul ve cariye istihdâm idersin diyü kimesne harâc ve rüsûm talep eylemeye ve (…) me'kûlât şer mākulesin ve meşrûbâtına kimesne dahl ü ta'arruz eylemeyüp ve kadîmden olıgeldüği üzre akd olunup resm-i gümrük ve bâc taleb olunmaya ve konsolos elçilerin vekîlleri olmağla asla habs olunmayup ve evleri mühürlenmeyüp ve kendülerin aramayalar ve evlerine askerîden konak konulmak ile rencîde olunmayup ve âdemisini ve tasarrufunda olan cariyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesinden ve resm-i masdariyyeden ve tekâlîf-i örfıyenin cümlesinden mu'âf u müsellem olup ve mûmâ-ileyh ile her kimin da'vâsı var ise ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya ve mûmâ-ileyh ba'zı zamânda bir yere gitmek istedikde gelişde ve gidişde ve karada ve deryâda ve menâzil ü merâhilde kendüye ve esvâb ü davârlarına ve emvâl ü erzaklarına ve yanında olan âdemlerine ulak ve ulak akçesinden ve gayrı cânibden kimesne dahl ü ta'arruz eylemeyüp her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve sâ'ir zahîresini narh-ı rûzî üzre akçesiyle aldıkda, bir ferd ta'allül ü nizâ' eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerde başına ak sarınup ve kılıç ve ok yay ve memhûr ve sâ'ir âlât ü harb götürdükde kādılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp himâyet ü sıyânet olunur Anın gibi lâkin ta'addî vü tecâvüz üzre olanlar men' u def' olunup dâimâ ahidnâme-i hümâyûn ve işbu nişân-ı âlî-şânımın (…) ita'at-makrûnuyla amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye. şöyle bileler.

Fî 23 Ca sene [1]165

374

Konsolos emri

Yanya ve Narda ve Karlı İli kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı-hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ( ) ahidname ilâ âhirihi ( ) tenbîh oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mukayyed olduğuna binâ'en Yanya ve Narda vâlîsi ve Sayâre ve tevâbi'-i iskelelerine ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Roma İmparatoru'na tâbi' tüccârın umûr u husûsların görmek içün Nederlande konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından bundan akdem konsolos vekîli olan Todoro Mestizo(?) vekâletden ref' olunup Yanya ve Narda ve tevâbi'inden olmak üzre Sayâre ve Tragomeste ve Otraki ve Karlıili kazâsına tâbi' iskelelere ticâret tarîkıyle gelüp giden Roma İmparatoru'na tâbi' tüccârın umûr u

mesâlihin görmek içün kendü cinslerinden Kozimo Konti konsolos nasb ü ta‘yîn ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı âlî-şânım virildüğin bildirüp yedinde olan cedîd berât sicill-i mahfûza kayd ve mûcebince zabt ve şurût u kuyûdı edâ itdirilüp âharı dahl ü ta‘arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berâtı mûcebince zabt itdirilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi vech-i meşruh üzre konsolos-ı merkūmun yedinde olan berâtın sicill-i mahfûza kayd ve mûcebince zabt ve şurut u kuyûdu icrâ itdirilüp âharı dahl ü ta‘arruz itdirmeyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasın.

Fî evâhiri Ca sene [1]165

[115]

375

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; medîne-i Selânik’de olan İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Avram Miranda nâm tâcirin Selânik sükkânından memlaha emîni olan Küçük Ahmet Paşa oğlu Mehmed Beğ zimmetinde bin yüz altmış senesinde cihet-i karz-ı şer’den üç kıt‘a temessük mûcebince altı bin ( ) guruş alacak hakkı olup mebâliğ-i merkūmeden bi’d-defa‘ât ba’de’l teslîmât zimmetinde bâki kalan üç bin beş yüz yetmiş yedi guruşun nısfı olan yedi yüz seksen sekiz buçuk guruşunu yüz altmış dört senesi Şa‘bân-ı şerîfi gûrresinde ve nısf-ı âharı olan bin yedi yüz seksen sekiz buçuk guruşunu dahi yüz altmış beş senesi Şa‘bân-ı şerîfi gûrresinde edâ eylemek üzre istimâl ve tâcir-i mesfûr dahi minvâl-i meşrûh üzre imhâl ve te‘cîl itmekle mebâliğ-i merkūmeden zimmetinde bâki kalan on bin beş yüz yetmiş yedi guruş vâcibü’l-edâ deyni olduğunu huzûr-ı şer‘de ikrâr ve cânib-i şer‘den hüccet-i şeriyye verilmiş iken henüz edâ itmeyüp ibtâl-i hak ve gadr murâd eyledüğin bildirüp hüccet-i şer‘iyye mûcebince merkūmun zimmetinde olan meblağ ı mezbûr tamâmen tahsîl ve tâcir-i mesfûrâ teslîm ve ihkāk-ı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin,ğin hüccet-i şer‘iyye mûcebince şer‘an sâbit olan hakkı tamâmen tahsîl ve tâcir-i mesfûra teslîm itdirilüp ihkāk-ı hak olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]165

Fî zamân-ı sadr-ı südur’ul vüzerâ Hazret-i Mustafa Paşa *yesserallahü mâ-yeşâ’ ve fî eyyâni* Hazret-i Nâilî Abdullah Efendi *tâle mâ yetemannah.*

Fî evâhiri Ş sene[1]165

376

Gümrük istirdâdıyçün

Narda kazâsına ve voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade-i müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve bu husûs Devlet-i Aliyyem tarafından giden tüccâr haklarında dahi bu vechle mer‘î ola diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en Narda iskelesi’de ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden tüccârın Narda’dan iştirâ eyledikleri emti‘a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin ba‘de’l-edâ sefîneye tahmîl eylediklerinde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna ta‘addî olunmak îcâb itmez iken ve mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim dahi sâdır olmuş iken sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; tarafından iskele-i mezbûrede bâcdâr ve iskele emîni bâc mutâlebesiyle tekrar eşyâ-yı mezbûreyi sefîneden ihrâc ve ta‘cîz ü ta‘addî mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı emr-i âlî bâc nâmıyla beş buçuk alnunını dahi cebren ahz itmekle, husûs-ı mezbûru Narda’da Nemçe konsolosu inhâ eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bâc nâmıyla cebren alınan meblağ-ı mezbûr mâ‘rifet-i şer‘le istirdâd ve fîmâ-ba‘d mahall-i mezbûra vürûd iden Nemçe tüccârı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bâc ve sâ’ir nesne mutâlebesiyle bir dürlü ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer‘le görülmek içün yazılmışdır.

Fî evâili N sene [1]165

377

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve sâ’ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe şişeci tüccârından Yosep Anton Helmih nâm iki nefer Nemçe tüccârları iki nefer müste’men hidmetkârları ve elçi-i mûmâ-ileyhin etbâ‘ından bir nefer Nemçelü Nasrâniyye ve bir nefer sağîre kızı ve emniyetleriyçün (…) kızı ve emniyetleri içün ma‘iyetlerine ta‘yîn olunan bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdetimden berren Rusçuk ve Eflak memleketinden Erdel

diyârına âzim oldukların bildirüp (…) emr-i şerîfim recâ eylemeğin, mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [1]165

378

Vidin muhâfızı müşârün-ileyh ve mûmâ-ileyhime hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Anton ve Yovanis nâm iki nefer Nemçelü iki nefer müste’men hidmetkârları ve bir nefer Nemçelü Nasrâniyye ve iki nefer sağîr veledleri ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafından yanlarına koşulan bir nefer âdemîsi ve bir nefer yasakçı ile Âsitâne’den Rusçuk ve Eflak memleketinden Erdel cânibine âzim olmalarıyla, ber-vech-i mu‘tâd yol hükm-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [1]165

[116]

379

Belgrad ve Vidin muhâfızları vüzerâya ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi Nemçe arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde ( ) ahidname ilâ âhirihi ( ) müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçe tüccârından Anton Estir(?) nâm kanaryacı tâcir dört nefer müste’men hidmetkârı ve bir nefer tercümânı ile Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr kanarya tayûru getürmek üzre olduğun bildirüp ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime getürdüği tayûrun îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre olan tayûrundan Belgrad ve Irşova ve Vidin ve Rusçuk ve sâ’ir mahallerde gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve âhar bahâne ile bir nesne mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre alacağı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili L sene [1]165

380

Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ilâ âhirihi müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderc olunduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' tüccârdan Martin Gifori(?) nâm tâcir bundan akdem iki nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetime gelüp bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp yine bahren Kili ve İsmâil ve Kalas ve Boğdan memleketinden Nemçe diyârına gider olduğun bildirüp bu tarafdan alup götürdüğü gümrüğü edâ olunan eşyâsından mahall-i mezbûrede ve âhar mahallerde mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]165

381

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhânın ulakları ve gayrı âdemleri Beç'den Âsitâne-i sa'âdetime ve Âsitâne-i sa'âdetimden Beç cânibine varup geldiklerinde kânun-ı kadîm üzre yol emirleri virilüp emin ü salîm varalar ve geleler ve iktizâ eyledikde kendülere muâvenet oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesinin tevâbi'inden Melhinor Montoller ve Lipalid Vesmit ve Posanis Atiker nâm üç nefer Nemçelü memleketlerinde olan Nemçe cenerallerinin yanlarında tercümânlık hidmetinde bulunmaları muktazî olduğuna binâ'en üç nefer müste'men hidmetkârları ve iki nefer Nemçe râhibleri ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârına gitmek üzre oldukların bildirüp esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at ve kendülere ve eşyâlarına bir dürlü ta'arruz ve bir nesne mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i

hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [1]165

382

Hâssa Bostancıbaşı ve Topçubaşı ve Galata voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp, sâ’ir müste’men elçilerine ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ruhsât virildüği üzre elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kifâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek üzre ikiyüz küfe üzüm iştirâ ve Galata’da vâkı˙ hânesine nakl murâd eyledüğin bildirüp, altmış beş senesine mahsûben ol mikdâr üzümün iştirâ ve nakline siz ki mûmâ-ileyhimsiz; tarafınızdan ve taraf-ı âhardan mümâna‘at ve harc ve avâ’id nâmıyla müdâhale vü mu‘âraza olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; Üsküdar ve havâlîlerinde olan bağlardan almayup Adalar tarafından almak şartıyla bir def‘ada ikiyüz küfe üzümün akçesiyle iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak içün altmış dört senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince Adalar tarafından almak üzre def‘a-i vâhidede ikiyüz küfe üzümün nakline mümâna‘at içün fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]165

[117]

383

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağında mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Rusçuk ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp Roma İmparatoriçe’sine tâbi‘ Erdel sükkānından Ermeni tâ’ifesinden Bartolome Vartan(?) nâm zimmînin karındaşı Bohanis Vartan(?) nam zımmî bin yüz elli dokuz senesinde hâlik olup, altı bin guruşluk nükūd ve eşyâsı irs-i şer‘le karındaşı mesfûr Bartalame’ye intikāl itmiş iken yine Rusçuk sükkânından verâsetle alâkası olmayan ecânibten Petrus Arman nâm zimmî zuhûr vire ve hâlik-i mesfûrun ve vârisiyim diyü Niğbolu sükkânından Burgoşar Bâtâ ve Yosep Abkaron nâm zimmînin mesfûr Petros’un virecek deyni olmağla, mesfûrân ile yeddil ü yekcihet ve mesfûr Petros vâris olmak üzre mesfûrânın zar şehâdetleriyle bi’l-ittifâk nukūd ve eşyâ-yı mezbûru hilâf-ı şer‘-i şerîf bi’l-cümle zabt, bu dahi mûrisinden müntakil emvâl-i mevrûsesin talep ve almak istedikte ell ü bek sevdâsıyla bu ana dek virmeyüp iptâl-i hakk ve gadr olunduğun bildirüp şer‘le görülüp mûrisi mesfûrdan

müntakil emvâl ve eşyâ-yı mevrûsesi ma‘rifet-i şer‘le tamâmen tahsîl ve mesfûre veyâhûd tarafeyn vekil-i şer‘îsine teslîm ve ihkāk-ı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden şer’le görilüp icrâ-yı şer‘ve ihkāk-ı hak olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]165

384

Battâlı resîdde zâyi‘ olunmuşdur.

Selânik mollâsına ve Limni kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Selanik sükkânından Yehûd tâ’ifesinden Simal Aşil(?) nâm Yehûd kendü hâlinde olmayup İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârın umûr u husûslarına müdâhale ve ihtilâllerine bâ’is olduğu mukaddemâ elçi-i mûmâ-ileyh tarafından inhâ olundukda mesfûr bundan akdem emr-i şerîfimle Limni cezîresinde cezîre-bend olunup Yehûdî-i mesfûr fîmâ-ba‘d Roma İmparatoru’na tâbi‘ ol taraflarda bulunan tüccârın umûr u husûsları kat‘â müdâhale eylemeyüp kendü halinde olmak şartıyla afv ve ıtlâk ve sebîle tahliye olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre afv ve ıtlâk olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]165

385

Âsitâne’den Kudüs-i Şerîf’e varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler ve iskele emînleri ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi elçisi arz-ı hâl gönderüp, İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ re‘âyâlarından Dimomityo ve Yorgi Kasta(?) ve Yani Kasta(?) ve Yuvan Peçusih ve(?) Nikola Sofyan(?) nâm beş nefer Nemçelüler dört nefer (…) zevceleriyle Âsitâne-i sa‘âdetimden Bahr-i Sefîd ile Yafa İskelelesi’ne ve andan Kudus-i Şerif ziyâretine gider oldukların bildirüp, esnâ-yı râhda mürûr u ubûr eyledikleri mahallerde kendülere ve eşyâlarına ta‘arruz ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesi ve sâ’ir bahâne ile rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunarak âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda, mukaddemâ Nemçelüye bu misillü emr-i şerifim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerifim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Za sene [1]165

Subaşı-i mezbûr Çalık Ali'nin Sancakburnu Kal'ası'na bendiyçün Gümrük Emîni İshak Ağa'nın arz-ı hâl ve inhâsıyla Beğlik tarafından emri tahrîr ve Kal'abend Defteri'ne kayd eyledikleri işbu mahalle işâret olundu.

Sehv olmağla, mezbûr çalık alâ ıtlâk ve yerine Konyalı Hüseyin kal'abend olmak üzre sâdır olan emr-i âlî zîrde mukayyeddir. M sene [1]166.

İzmir mollâsına ve İzmir hâssı voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyhe tâbi' tüccârın vilâyetlerine götürmek içün iştirâ ve sefînelerine tahmîl eyledikleri emti'a ve eşyâlarının bi't-tamâm resm-i gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerinden sonra gümrük emînleri tarafından virilecek edâ tezkirelerini virmede avk u te'hîr ile yollarından alıkonulmayalar, müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr sefîneleri Memâlik-i mahrûsem iskelelerinin birine gelüp kendü hâlleriyle ticâret içün lenger-endâz oldukda ticâretlerine dâir eşyâlarını bitürinceye değin ikāmetlerine mümâna'at olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en bundan akdem İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrak ve patentesiyle İzmir'e vürûd iden bir kıt'a Toskana tüccâr sefînesinin kapudânı Marko Mililo(?) nâm kapudânın İzmir'de sefînesini tahmîl esnâsında mahall-i mezbûrda vâkı' Gümrük Emîni İshak Ağa Hanı dimekle ma'rûf hana varup han-ı mezbûrda sâkine Adalu Rum tâ'ifesi Nasrâniyyelerden kendüye ve Alikorna'da olan iyâline lüzûmu olan münakkaş ve işleme ba'zı eşyâ iştirâ ve irâdesiyle bir mikdâr meks ve tevakkuf üzre iken İzmir'de sübaşı olan kimesne kapudân-ı mesfûru fevâhiş makūlelerine varmak üzre su'-i zan ve (…) vâkı' ve ifk ü iftira ile bi-gayrı hak iki yüz elli guruş akçe mutâlebesiyle bir sâat mikdârı habs ve ta'cîz ve alıkoyup ba'dehu İzmir'de mukīm konsolos vekîli tercümân irsâl ve tahlîs idüp, lâkin subaşı-i merkūm tama'ı hâmından nâşî ifk-i sarîh ve bu âna dek akçe mutâlebesinden hâlî olmadığından mâ'adâ siz ki voyvoda-i mûmâ-ileyhimâsız; tarafınıza hilâf-ı inhâ ve mesfûrun (…) karîb olmak hasebiyle hîn-inâyetimden izn-i sefîne tezkiresi dahi virilmeyüp **[118]** yolundan alıkonulması muhtemel olduğun konsolos vekîli elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ ve merkūmun cevr ü ta'addîden iştikâ ve merkūm ve fi'l-asl erâzil ve eşhâs makūlesinden olup birkaç sene mukaddem İngiltere ve İsveç konsolosları yanlarında yasakçı iken fesâd ü şekāvetine binâ'en def' olunmasından nâşî müste'men tâ'ifesine arzına binâ'en fevt-i irtişâ ile sübaşı olup ifk ü iftirâ ile bî-vech-i cevr ü ta'addîden hâli olmaduğın bildirüp merkūmun cevr ü ta'addîsi men' u def' olunmak üzre taraf-ı şer'den muhkem tenbîh ü te'kîd ve fîmâ-ba'd mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn Toskana ve Nemçe tüccârı ve sefâyin kapudânları hilâf-ı vâkı' ve ifk ü iftirâ ile habs ve akçe talebiyle rencîde ve

yolundan alıkonulmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hareket olunup bî-vech habs teklîfi ve akçe mutâlebesiyle rencîde olunmayup ve yolundan alıkonulmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Z sene 1165

387

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine ba-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup ve bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yorgi Tudor ve şerîki Petro nâm iki nefer tâcirler iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetimden ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp bahren Varna ve Rusçuk ve Yerğöğü ve Eflak memleketinden yine Erdel diyârına gitmek üzre olmalarıyla ba‘zı mahallerde mükerrer gümrük ve Varna’da dahi hediyye nâmıyla akçe mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, bu tarafda gümrüğü edâ olunup yedlerine edâ tezkiresi verilen emti‘a ve eşyâlarından Varna’da ve âhar mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük ve hediyye talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz aahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hûmâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Z sene [1]165

388

Bir sûreti

Yanima Vidiri(?) şerîki Nikola iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

389

Bir sûreti dahi

Dimitri Veliko ve Yanako(?) nâm Nemçelüler için iki nefer müste'men hidmetkârları ile müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben ber vech-i muharrer.

390

İzmir mollâsına ve İzmir-i Hâssı voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi ve Toskana ve Nemçe tüccârı ve Nemçe'ye tâbi' yedinde patentesi olan Yehûdî tâ'ifesinden ticâret tarîkıyle İzmir'de meks ü ikāmet ve âmed-şüd idenler cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olup ta'addî ve olunmaları îcâb etmez iken mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn yine ol-vechle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, fîmâ-ba'd Toskana ve Nemçe ve Nemçe'ye tâbi' yedinde patentesi olan Yehûdîlerden ticâret tarîkıyle İzmir'e âmed-şüd ve meks ü ikāmet idenler mugâyir-ı ahidnâme-i hümâyûn cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]165

[119]

391

Hacıoğlu Pazarı kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel tüccârından Covan Todori nâm Nemçe tâciri birkaç ay mukaddem Boğdan memleketine bey' içün götürdüğü emti'a ve eşyânın ba'zısını fürûht ve bir mikdârını dahi kırk baş bârgîr ile mübâdele ve Âsitâne-i

sa‘âdetime getürmek üzre İsakçı Geçidi’ne vürûdunda mahall-i mezbûrda iki nefer Boğdanlı hidmetkârlarına İsakçı cizyedarlarından cizye evrâkı alıvirüp Hacıoğlu Pazarı’na gelür iken sahrâda Pazarcık cizyedârının kolcuları mesfûrâna karşulayup cizye talep eylediklerinde hidmetkârlarını mesfûrânın cizye evrâklarını ve tâcir-i mesfûr dahi yedinde olan Nemçe patentesi irâ’et itmişiken mezbûrlar mündefi‘ olmayup hidmetkârları mesfûrân ahz ve tâcir-i mesfûru kırk re’s bâgîri ile sahrâda (…) ve gice kable’l-işâ zikr olunan kolcular sâ’ir kimesneler murâfakatıyla kuttâ‘-ı tarîk misüllü geldiklerini tâcir-i mesfûr müşâhade itmekle, tahlîs-i cân-ı tedbîri ile ağaçlık arasına ilticâ ve ihtifâ eyledikde mezbûrûn kolcular gelüp mesfûrun havf-ı cân ile sahrada terk eylediği kırk re’s bârgîrlerin ve süvâr olduğu bârgîrinin (…) mahfûz Braşov ceneralinin İstanbul’a ba‘zı emti‘a iştirâsıyçün emâneten virdiği yetmiş aded Macar altunu ve sâ’ir mevcûd olan eşyâsını yağma vü gâret ve iki sâat mikdârı vakt-i mürûrundan sonra hidmetkârları mesfûrların yanına gelüp vâkıf-ı ahval ve ertesi günü Pazarcık’da yeniçeri serdârına varup ifâde-i hâl ve gasp olunan edevât ve eşyâ ve nükūdun zuhûra getürilmesi içün isti‘ânet ve tazallümünden nâşî âdemle ta‘yîn ve üç gün mikdârı tefahhusdan sonra otuz dört re’s bârgîri bulunup bâki kalan üç eğerli ve üç çeblak altı re’s bârgîr eşyâsıyla yetmiş aded Macar altunı zuhûra gelmeyüp kazıyye-i mezbûre cizyedârları tâcir-i mesfûrun bu vechle gâret ü hasâret husûsunda eşkıyâ-yı mezbûrûn ile yekdil ü yekcihet olmasından neş’et etmekle keyfiyet-i mezbûre mahallinden teftîş ü tefahhus ve emvâl-i menhûbe zuhûra getürilüp ber-mûceb-i şurût ahidnâme-i hûmâyûn tâcir-i mesfûra istirdâd ve ihkāk-ı hak olunup zuhûra gelmediği hâlde nükūd-ı merkūme ile devâbb ü eşyâ kıymeti olan altı yüz guruş cizyedâr-ı merkūmdan tahsîl olunmak içün hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* memhûr arzuhâliyle emr-i şerîfim südûrunu istid‘â ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda gasp olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü ve te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler ve eslemeyüp mütenebbih olmayanların haklarından geline ve tarafeyn re‘âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh bir olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye olunmaya. Bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstâhık oldukları cezâları tertîb ve ihtifâ ider ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geleler ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes‘ûl ü mû‘ateb olup azl ve hakkından geline

diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, şerâ'it-i müsâlemeye taraf-ı hümâyûnumdan i'tinâ zımnında emvâl-i menhûbenin bi-eyyi hâl sâhibine redd ü teslîmi fermânım olmağın, mahsûsân işbu emr-i şerîf irsâl ve mübâşir ta'yîn olunan ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde bu makūle gâret ü hasârete cesaret iden eşkıyâ-yı mezbûrûn mübâşir-i merkūm ve (…) ma'rifetiyle alâ eyyi-hâl ahz ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mesfûrun nehb ü gâret olunan altı re's bârgîrleri ile nukūd ve eşyâsı bi't-tamâm zuhûra getürilüp mesfûru istirdâd ve ihkāk-ı hak ve mezbûrlar gereği gibi te'dîb ve muhkem haklarından gelinüp şöyle ki Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımla Nemçe devleti beyninde mün'akid olan musâfâtın tatarruk-ı hâlelden vikâyeti ve şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnumun icrâ ve ri'âyeti matlûb-ı hümâyûnum iken ihmâl ü tesâmülden nâşi emvâl-i menhûbe zuhûra getürilmez ise meblağ-ı mezbûr mübâşir-i merkūm ma'rifetiyle cizyedâr-ı merkūmdan alâ eyyi-hâl tahsîl ve sâhib-i mesfûrâ teslîm ve ihkāk-ı hak olunmağa ziyâde ihtimâm ü dikkat ve bu bâbda mikdâr-ı zerre iğmâz ü tekâsülden ve izhâr gadr u illetden begâyet tehâşî vü mücânebet ve keyfiyyet-i alâ vukū'ihâ Der aliyyem'e i'lâm ve işâret olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]165

392

Tercümândan cizye ve mütâlebât-ı sâ'ire men'iyçün.

Lefkoşe nâ'ibine ve Kıbrıs muhassılı *zîde mecduhu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerında sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ü temşiyetiyçün müşârün-ileyh Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veyâ kapu kethüdâlarının ma'rifetiyle konsolos veyâ konsolos vekîli veyâhûd tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile ve işbu akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna bina'en İmparator-ı müşârün-ileyhe tabi' tüccâr ve re'âyâlarının umûr u husûsların rü'yet içün Kıbrıs cezîresinde mukīm konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şânımla Andoniko Rum'u ve Anaştaş veled-i Nikola nâm iki nefer tercümânları olup bu makūle tercümân olanların oğulları ve hidmetkârları ve câriyeleri harâc ve avârız ve resm-i

masdâriyye ve rüsûm ve bâc talebiyle rencîde olunmayup ve tekâlîf-i örfiyyeden mu‘af u müsellem ve himâyet ü sıyânet olunup ta‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ u def‘ olunmak berâtları şurûtundan olmağla, mugâyir-i şurût-ı berât ol-vechle rencîde olunmaları îcâb itmez iken gâh ve bî-gâh cizyedârlar tarafından cizye ve ba‘zıları dahi tekâlîf-i örfıyye mutâlebesiyle rencîde olundukların inhâ olunduğun bildirüp, cezîre-i mezbûrede konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan mezkûru’l-esâma iki nefer tercümân-ı mesfûrân ve oğulları ve ikişer nefer hidmetkârları cizye ve talep ve taraf-ı âhardan dahi tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle hilâf-ı ahidnâme-i hûmâyûn ve mugâyir-i şurût-ı berât rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda, vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı berât üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Z sene [1]165

[120]

393

Kıbrıs’da konsolos vekîli yanında bulunmak üzre ahidnâme mûcebince mufassal ve emr-i şerîf.

Lefkoşe nâ’ibine ve Kıbrıs muhassılına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’nun bayrak ve patentesiyle yürüyen tüccâr ve re‘âyâları ticâret tarîkıyle kendü hâlleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâları husûsu ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en, mugâyir-i ahidnâme-i hûmâyûn rencîde olunmaları îcâb itmez iken İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Kıbrıs cezîresi âmed-şüd ve ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet iden tüccâr ve re‘âyâsı mugâyir-ı ahidnâme-i hümâyûn rencîde olundukların cezîre-i mezbûrede mukīm konsolos vekili inhâ eylediğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu mûcebince amel ü hareket ve fîmâ-ba‘d Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ cezîre-i mezbûreye ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve meks ü ikāmet iden tüccâr ve re‘âyâsı mugâyir-i şurût ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i-İmparatoriye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh evvelki, ikinci, üçüncü, dördüncü ve on ikinci ve on üçüncü maddeleri ilâ âhîrihi tamâmen işbu emr-i şerîfe derc ve tastîr ( ) Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda

mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Z sene [1]165

394

Tercümânlık Halep tecdîd-i berât eylemişdir. Fî gurre-i Ra sene [1]169

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Halep'de İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan konsolos-ı mezbûrun yanında tercümân olmak üzre râfî‘-i tevkī-i refî‘iü'ş-şân-ı hâkānî Süryani Halil Şükrü veled-i Cercis Şim‘on (?) müceddeden tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki; Mesfûr Süryani Halil Şükrü veled-i Cercis Şim‘on vech-i meşrûh üzre Halep'de konsolos vekîli yanında tercümân olup tercümânlık hidmetinde olalar diyü şurûtuyla berât-ı âlî-şânım virilmişdir.

Fî 20 Z sene [1]165

395

Berât mûcebince emri.

Halep mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Halep'de İngiltere konsolosu olup müşârün-ileyh Roma imparatoru tarafından konsolos vekîli olan konsolos-ı mezbûrun yanında tercümân olmak üzre Süryani Halil Şükrü veled-i Cercis Şim‘on müceddeden tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre mesfûrun yanında tercümânlık berâtı virilmekle, yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezkûr mesfûrâ zabt itdirmeyüp berâtına mugâyir âharı müdâhale vü mu‘âraza itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berât mûcebince zabt itdirilmek emrim olmuşdur.

Fî evâhiri Z sene [1]165

396

Dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ağasına ve Hâss Bostancıbaşı'ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbul'a karîb mahallerden ve adalardan akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin

medre hamrı Galata'da vâkı' hânesine nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar taraflarından min-ba'd gümrük ve bâc ve avâ'id ve harâc nâmı ve sâ'ir bahâne ile akçe talep olunmayup ve nakline kimesne mani' olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; altmış dört senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış beş senesine mahsûben ol mikdâr hamrın def'a-i vâhidede nakline mümâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]166

397

Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ'iblerine (…) ve Topçubaşı ve Galata voyvodası *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün zikr olunan nâhiyelerde vâkı' Istıranca ve sâ'ir kuradan akçesiyle yüz elli re's kara canavarın iştirâ ve hânesine nakline mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ba'de'l mürâca'at mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış beş senesine mahsûben ol mikdâr canavarın def'a-i vâhidede nakline mümâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]166

[121]

398

Mezbûr Konyalı Hüseyin'in ıtlâkıyçün emr-i şerîf yazılmışdır.
Fî evâili Ra sene [1]166

İzmir mollâsına ve İzmir hâssı voyvodasına ve Sancakburnu Kal'ası dizdârına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Roma İmparatoru elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyh Roma İmparatoru'na tâbi' Toskana tüccârı kapudânlarından Marko Mililo(?) nâm kapudân bundan akdem İzmir'de vâkı' İshak Ağa Hanı dimekle ma'rûf kendü husûsıyçün vardıkda sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhin; tarafından subaşı olan Konyalı Hüseyin nâm kimesne kapudân-ı mesfûru ahz ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bî-vechi tecrim ve haps ve Hüseyin ve akçe talebiyle rencîde vü tâ'ciz eyledüğin İzmir'de konsolos vekîli mukaddemâ inhâ ve subaşı-i mezbûrun vakf-ı şerîf musakkafâtından olan hân-ı mezkûre ol-vechle duhûl ve âdem ahz itmesi vakfın nizâmına muhtel olmakdan nâşî İstanbul Gümrüğü Emîni mûmâ-ileyh Es-seyyid İshak

zîde mecdühu istid‘âsıyla subaşı-i mezbûr Çalık Ali nâm kimesne olmak üzre bundan akdem emr-i şerîfimle Sancakburnu Kal’ası’na kal‘a-bend olunup lâkin mezbûr Çalık Ali sâbıkā subaşı olup bu mâddede alâka ve müdâhale olmayup kapudân-ı mesfûru ol-vechle rencîde iden hâlâ İzmir’de subaşı olan mezkûr Konyalı Hüseyin nâm kimesne olup sehv vâkı‘ olduğun İzmir gümrükçüsü ile İzmir’de mukīm konsolos vekîli mezbûr taraflarından bu def‘a tekrâr sıhhâti üzre inhâ olunduğun bildirüp, subaşı-i sâbık mezbûr Çalık Ali sehven kal‘a-bend olunmak hasebiyle ıtlâk u sebîli tahliye ve yerine hâlâ subaşı olup ol-vechle ta‘addî vü tecâvüz üzre olan mezkûr Konyalı Hüseyin kal’a-i merkūmede kal’a-i merkûmede kal‘a-bend olunduğun müş‘ir arz u i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden, sehv olmağla vech-i meşrûh üzre mezbûr Çalık Ali ıtlâk ve yerine Konyalı Hüseyin kal‘a-bend olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]166

399

Ber vech-i arpalık Selânik Sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Selânik’e varup gelünce vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ Nemçe tüccârından Apeş(?) nâm tâcirin Lazfero Angelo(?) nâm bir nefer hidmetkârı tüccârına dâir husûsıyçün Selânik’e gitmek üzre olduğun bildirüp, mesfûr esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve gidişde ve gelişde menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün ber vech-i mu‘tâd yol emri yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]166

400

Hacıoğlupazarı kādısına hüküm ki:

Sen ki Hacıoğlupazarı ve kādısı Mevlânâ el-Hâc Süleyman Cemil *zîde fazluhû*sun; Südde-i sa‘âdetime getürüp götürüp bundan akdem Erdel tüccârından Covan Tori nâm Nemçe tâciri hidmetkârlarıyla Hacıoğlupazarı’na gelür iken kazâ-i mezbûr cizyedârlarının kolcuları mesfûrûnu karşulayup cizye evrakı virmek sevdâsıyla alıkoymak hasebiyle ba‘zı eşkıyâ zuhûr ve tâcir-i mesfûrun bârgîrlerinden üç re’s eğerli ve üç re’s çıplak bârgîrlerin ve bârgîri yasdığı içinde mahfûz yetmiş aded Macar altunı

ile sâ'ir mevcûd mecmû' nukūd ve eşyâ ve altı yüz guruşluk mâlını yağma vü gâret eyledikleri mukaddemâ inhâ olundukda Sadrazam ağalarından ta'yîn olunan Mustafa *zîde kadruhu* mübâşeretiyle bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfim mahall-i mezbûra vürûd ve bi'l-cümle ahâlî muvâcehelerinde feth ü kıra'ât ve ba'de't- tefahhus eşkıyâ-yı mezbûreden âna gelmediklerinden nâşî tâcir-i mesfûrun ber vech-i mahdûd nehb ü gâret alınan nükud ve bârgîri ve eşyâsından mecmû' kıt'al olan altı yüz guruş cizyedâr-ı merkūmun tahsîl ve sâhibine teslîm olunmak içün sâdır olan emr-i şerîfim emti'âlarından meblağ-ı mezbûr cizyedâr-ı merkūma tahsîl olunup lâkin mesfûr Covan Todori (…) olunduğundan nâşî sâhibine teslîm iderim diyü redd ü meblâğ-ı mezbûru (…) mezkûr mahkemesine cümle a'yân ma'rifetiyle âminen vaz' eylerüm diyü meblağ-ı merkūm cizyedâr-ı mezkûrun mührüyle mahdûden mahsûs olduğuna sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin arz eyledüğin ecîlden meblağ-ı merkūme ba'de'l tevârüd mahdûden mübaşir-i mûmâ-ileyhe teslîm ve iclâlen bu tarafa irsâl olunmak bâbında.

Fî evâsıtı M sene [1]166

401

Eflak'da Nemçe tüccârının umûrların rü'yet içün bin işgüzâr nasbı içün.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi'nin elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'nun konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mezkûr ve musarrah ve Eflak diyârına ticâret tarîkıyle âmed şüd iden Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' tüccâr ve re'âyâlarının umûr u husûsların rü'yet ve mesfûrları himâyet ü sıyânet iden bir kimesneye muhtâc oldukların mûmâ-ileyhin tarafına inhâ eylediklerine binâ'en, Memleket-i mezbûrede Bükreş nâm mahalde meks üzre olan Yosef Anton Cestlar(?) nâm Nemçe tâciri ahidnâme-i hümâyûn mûcebince memhûr ve mumzâ patente kağıdıyla işgüzâr nasb ü ta'yîn olunduğun bildirüp, tâcir-i mesfûr Eflak diyârına ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden ve hânelerinde meks üzre olan Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' tüccâr ve re'âyâların umûr u husûsların rü'yet ve umûrları ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn himâyet ü sıyânet idüp umûruna taraf-ı âhardan mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan **[122]** ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân vusūl buldukda bu bâbda

ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı celîlü'l-kadrimin mazmûn-ı itâ'ât-makrûnuyla amel idüp, işgüzâr-ı mesfûrun umûruna hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn âharı müdâhale itdürmeyüp himâyet ü sıyânet eyleyesin.

Fî evâili S sene [1]166

402

Eflak voyvodasına Nemçelüden rüsûmât mütâlebesin men'iyçün.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları hakkında mebzûl tutulan müsâ'ade müşâr-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar ve bu husûs Devlet-i Aliyyem tarafından giden tüccâr haklarında dahi bu vechle mer'î ola diyü Nemçelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnda mezkûr ve musarrah ve memleket-i Eflak'da Bükreş nâm mahalde ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan Nemçe tüccârından Yosef Anton Cestlar nâm tâcir Nemçe diyârından getürdiği ve alup götürdüğü emti'a ve eşyâsının ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn resm-i gümrüğün edâ idüp ve tâcir-i mesfûr ve hidmetkârları memleket-i Eflak hudûdu dâhilinde vâkı' kışlak ve mera ve otluk yerlerinde koyun ve sığır hayvanât ra'î itdirmeyüp hemân ticâret tarîkıyle meks ve âmed-şüd idüp adet-i beled üzre barbârîn ve dekārîn ve evbârîn ve podina ve komârîn rüsûmu ve sâ'ir talebiyle bir dürlü ta'addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken tâcir-i mesfûr ile dört nefer müste'men hidmetkârlarından Eflak re'âyâsı misillü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn harâc ve bâc ve bârbârîn ve dekârîn ve komârîn ve podina rüsûmu ve sâ'ir tekâlîf mutâlebesiyle rencîde vü ta'cîz olunduğun tâcir-i mesfûr elçi-i mûmâ-ileyhe inhâ ve tazallum-ı hâl eylediğün bildirüp, tâcir-i mesfûr ve hidmetkârları ve sâ'ir memleket-i Eflak'a Roma İmparatoruna tâbi' ol makūle tüccâr ve re'âyâları mürûr-ı ubûr ve meks ü ikāmetlerinde kendü hâlinde ticâret ve ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn getürdikleri ve alup götürdükleri emti'a ve eşyâlarının resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra Eflak re'âyâsı gibi harâc ve bâc ve bârbârîn ve dekârîn ve komârîn ve podina rüsûmu ve sâ'ir tekâlîf mütabelesiyle rencîde vü remîde olunmayup şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak bâbında

hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma müraca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed olmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı ali-şân sâdır olmuşdur. Vūsul buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel dahi tâcir-i mesfûr ile sâ'ir Nemçelü tüccâr ve re'âyâsının getürdikleri ve memnû'âtdan olmayan eşyâdan alup götürdükleri emti'a ve eşyânın ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn resm-i gümrüklerini edâ eylediklerinden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tâcir-i mesfûr ve hidmetkârlarından ve sâ'ir mürûr u ubûr ve ticâret tarîkıyle meks iden Nemçelüden Eflak re'âyâsı misillü hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn harâc ve rûsûm mezkûr ve sâ'ir tekâlîf mutâlebesiyle tarafından ta'addî vü rencîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunup mazmûn-ı emr-i şerîfim.

Fî evâili S sene [1]166

403

Tercümânlık-ı Halep

Cülûs-ı hümâyûn vukū'u hâsebiyle tecdîd-i berât olunmuşdur. Fi 22 Ca Sene[1]168

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Roma İmparatoriçesi'nin Âsitâne'de mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemde Sakız cezîresine Roma İmparatoru bayrağıyla gelüp giden re'âyâsının vâkı῾ olan umûr u husûsların görmek üzre cezîre-i mezbûrede berât-ı şerîf ile tercümân olan Vinçiço Moroni veled-i Geromi (?) hâlik olmağla, mahlûlünden râfi'-i celîle Na'me veled-i Monsor Arkaş hâlâ Halep'de mukīm Nemçe konsolos vekîli mezkûrun yanında tercümân olmak üzre nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki, merkūm Na'me (?) veled-i Mensor (?) Arkaş Halep'de mukīm konsolos vekîli mezkûrun yanında tercümân olup şurûtuyla berât-ı âlî-şânım virilmiştir.

Fî gurre -i S sene [1]166

404

Emri

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr el-Hâc Ahmet Paşa'ya ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemden Sakız cezîresine Roma İmparatoru bayrağıyla gelüp giden re'âyâsının vâkı' olan umûr u husûsların görmek üzre cezîre-i mezbûrede berât-ı şerîfim ile tercümân olan ve Vinçiço Moroni

veled-i Geromi(?) hâlik olmağla,mahsûlünden Halepli Na‘me veledi Mensor(?) Arkaş hâlâ Halep’de mukīm Nemçe konsolosu vekîli yanında tercümân olmak üzre nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virildüğin bildirüp, yedinde olan berât mûcebince tercümânlık-ı mezbûr mesfûrâ zabt itdirilüp tercümânlık umûruna âharı dahl ü ta‘arruz itdirilmeyüp ve berâtına mugâyir ve cizye ve tekâlîf mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eylemeğin, berâtı mûcebince amel olunmak bâbında. Amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve mevlâna-yı mûmâ-ileyhimâsız;. ber mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezbûr-ı merkūm Na‘me(?) veled-i Mensor Arkaş’a zabt itdirüp tercümânlığı umûruna âharı dahl ü ta‘arruz ve berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirmeyüp himâyet ü sıyânet eyleyüp mazmûn.

Fî gurre S sene [1]166

[123]

405

Narda vâlîsine ve voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i Aliyyem ile musâlaha ve dostluk üzre olan kralların müste’men tüccârı Memâlik-i mahrûsemden olup vilâyetlerine götürdikleri emti‘a ve eşyâ-i müşârün-ileyhin tüccârı dahi iştirâ idüp vilâyetlerine götürmek câ’iz ola ve cânibeynin memnû‘âtdan olan eşyânın bey‘ u şirâsında kıllet-i sâ’ireye müsâ‘ade olunduğu üzre tarafeyn tüccârları haklarında kezâlik mu‘âmele oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u musarrah olduğuna binâ’en Narda ve âna tâbi‘ iskelelere ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve mahall-i mezbûrda ikāmet üzre olan müste’men tüccârı ol tarafdan iştirâ idüp vilâyetlerine götürdükleri emti‘a ve eşyânın îcâb iden gümrüğün edâ eyledikden sonra sefînelerine tahmîl ve vilâyetlerine irsâl olunagelüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde olunmaları îcâb itmez iken bu esnâda Roma İmparatoru’na tâbi‘ Alikorna tüccârı sefînelerinden Palako ta‘bîr olunur bir kıt‘a sefîne Narda İskelesi’ne vürûd ve fi’l-asl Alikornalı olup hâlâ Narda’da mukīm İmparator-ı müşârün-ileyhin konsolosu olan Kuzimo Konti nâm konsolosun mahall-i mezbûrdan iştirâ eyledüği emti‘a ve eşyânın ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn îcâb iden gümrüğün bade’l edâ sefînesine tahmîl ve Alikorna’ya irsâl murâd eyledikde sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; nice metâ‘ımı ziyâde bahâ ile alup sefînesine tahmîl idin ve eğer itmezseniz sizin eşyânızın sefîneye tahmîl ve irsâline ruhsat viririm diyü teklîf-i hâm ve cevr ü ta‘addî ve sefine-i mezbûreyi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn

bundan alıkodığıdann mâ‘adâ konsolos-ı mezbûrun âdemîsini habs ve eşyâ vaz‘ eylediği mahzenini dahi mühürleyüp ol-vechle mutazarrır ve mağdur olduğun bildirüp, konsolos-ı mesfûrun mahzeninin mührü fekk ve mahbûs-ı mesfûr salıvirilüp ve sefîne-i merkūmeye eşyâ-i mezbûre tahmîl ve yolundan alıkonulmayup ve fîmâ-ba‘d İmparator-ı müşârün-ileyhin tüccârı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, vech-i meşrûh üzre mahzenin mühr ü fekk ve mâhbus-ı mesfûr ıtlâk ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sefînenin mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı S sene [1]166

406

Konsolos-ı hidmetkâr

Narda kādısına ve voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olduğuna binâ’en hâlâ Narda’da mukīm berât-ı âlî-şânımla Roma İmparatoru’nun konsolosu olan Kuzimo Konti nâm konsolosun etbâ‘ından Kiryazi Eşkorto nâm müste’men Narda’da ve konsolos-ı mezbûrun ba‘zı mesâlihi içün havâlîsinde mürûr u ubur eyledikde cizye ve tekâlîf-i sâ’ire mutâlebesiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken mesfûr mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı şurût-ı berât-ı âlî-şân ol-vechle rencîde olunduğun bildirüp, mesfûr Kiryazi Eşkorto Narda’da ve konsolos-ı mezbûrun ba‘zı mesâlihi içün ol-taraflarda mürûr u ubûr eyledikde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [1]166

407

Sâbıkā Çavuşlar Kâtibi mübaşeretiyle tasrîh olunduğu üzre tebdîl olunmuşdur.

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına ve sâbıkā Çavuşlar Kâtibi olup bu husûsa mübaşir ta‘yîn olunan Mehmed Hayri *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Selânik’de ticâret üzre olan Avram Miranda (?) nâm tâcirin Selânik’de sâkin Selânik Gümrüğü Emînleri Ali Ağa ve Seyyid Süleyman Ağa ve es-Seyyid Abdurrahman Ağa ve Sandık Emîni diğer Ali Ağa dimekle ma‘rûf kimesneler zimmetlerinde birbirlerinin kefâletleriyle bin yüz altmış bir senesi şehr-i Muharreminde yedinde olan memhûr ve ma‘mûlün-bih bir kıt‘a temessük mûcebince yigirmi üç bin dört yüz otuz beş guruş ve altmış beş senesi Rebiü’l-ahîri târîhiyle (…) bir kıt‘a temessük mûcebince dahi iki bin yüz otuz üç guruş ve sene-i mezbûre Şa‘bân’ı gurresinde iki bin iki yüz altmış guruş min-haysi’l-mecmû‘ üç kıt‘a temessükât mûciblerince yirmi yedi bin sekiz yüz yirmi sekiz guruş alacak hakkı olup mebâliğ-i merkūmeden bâlâda mezkûr bir kıt‘a temessükde mastûr olan yigirmi üç bin dört yüz otuz beş guruşdan temessük-i mezkûre zahriyye olunan yalnız yedi bin guruşa teslîm ve zimmetlerinde bakī kalan yirmi bin sekiz yüz yirmi sekiz guruş alacak hakkını talep eyledikde mezbûrûn edâda ta‘allül ü muhalefet ve bu âna değin virmeyüp iptal-i hak (…) eylediklerin bildirüp, Der-aliyyemden mübâşir ta‘yîn ve merkūmûnun zimmetlerinde bakī kalan ber-mûceb-i temessükât şer‘le müteveccih olan meblağ-ı mezbûr yigirmi bin sekiz yüz yirmi sekiz guruş alacak hakkı ma‘rifet-i-i şer‘ ve mübaşir-i merkūm ma‘rifetiyle alâ îsâl tahsîl ve tâcir-i mesfûra bi’t-tamâm teslîm ve ihkāk-ı hak olunup tereddüd ve muhâlefet itdirilmeyüp edâda ta‘allül iderler ise Der-i devlet-medârıma arz u i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, sen ki mübaşir-i mûmâ-ileyhsin; ma‘rifetinle vech-i meşrûh üzre şer‘le görülmek bâbında.

Fî evâhiri S sene [1]166

[124]

408

Sâbıkā Çavuşlar Kâtibi Mehmed Hayri zîde mecdühû mübâşeretiyle bu vechle tashîh olunduğu üzre işbu emr-i şerîf tebdîl olunmuşdur.

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına ve sâbıkā Çavuşlar Kâtibi olup bu husûsa mübaşir ta’yîn olunan Mehmed Hayri *zîde mecdühû*ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Selânik’de ticâret üzre olan ve Avram Miranda (?) nâm tâcirin Selânik

sükkânından ve memlaha emîni olan müteveffâ Küçük Ahmed Paşa-zâde Mehmed Beğ zimmetinde cihet-i karz-şer‘îden üç kıt‘a temessük mûcebince altı bin iki yüz yirmi yedi guruş alacak hakkı olup meblağ-ı mezbûrûn bi’d-defa‘ât ba’de’t-teslîmât zimmetinde bakī kalan üç bin beşyüz yetmiş yedi guruşun nısf-ı olan bin yedi yüz seksen sekiz buçuk guruşunu altmış dört senesi Şa‘bân-ı şerîfi gûrresinde ve nısf-ı âharı olan bin yedi yüz seksen sekiz buçuk guruşunu dahi altmış beş senesi Şa‘bânı gûrresinde edâ vü teslîm eylemek üzre istimhâl ve tâcir-i mesfûr dahi te’cîl ü imhâl ve mebâliğ-i merkūmeden bâkī kalan meblâğ-ı mezbûr üç bin beş yüz yetmiş yedi guruş zimmetinde vâcibü’l-edâ olan deyni oldığın huzûr-ı şer‘de ikrâr eyledüğin nâtık cânib-i şer‘den virilen hüccet-i şer‘iyye mûcebince hakkını talep eyledikde edâda ta‘allül itmekle ber-mûceb-i hüccet-i şer‘iyye hakkı tahsîl olunmak içün mukaddemâ Der-aliyyeme inhâ vü istirhâm olundukda hüccet-i şer‘iyye mûcebince şer‘an sâbil olan hakkı tamâmen tahsîl ve tâcir-i mesfûrâ teslîm ve ihkāk-ı hak olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfim dahi sâdır olmuş iken merkūm mücerred iptâl-i hak sevdâsıyla edâda ta‘allül ve henüz ihkāk-ı hak olunmayup gadr-ı küllî eyledüğin bildirüp Der-aliyyemden mübâşir ta‘yîn ber-mûceb-i hüccet-i şer‘iyye merkūmun zîmmetinde kalan meblağ-ı mezbûr mübaşir-i mûmâ-ileyh ma‘rifetiyle alâ eyyi hâl tahsîl ve tâcir-i mesfûra tamâmen teslîm ve ihkāk-ı hak olunup mugâyir-i hüccet-i şer‘iyyeye bir dürlü tereddüd ü muhâlefet itdirülmeyüp edâda ta’allül ider ise Der-i devlet-medârıma arz u i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, sen ki mübaşir-i mûmâ-ileyhsin; ma‘rifetinle vech-i meşrûh üzre şer‘le görülmek bâbında.

Fî evâhiri S sene [1]166

409

Bu dahi bu vechle tebdîl.

Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına ve sâbıkā Çavuşlar Kâtibi mübâşir-i mûmâ-ileyhe hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; hâlâ Selânik Gümrüğü emînleri olan es-Seyyid Abdurrahman Ağa ve es-Seyyid Ali Ağa dimekle ma‘rûf kimesnelerin iştirâken mâlikâne uhdlerinde olan dalyan-ı kebîr-i Selânik ve bid‘at-ı dalyan Lefkor(?) ve Akşire(?) ve tevâbi‘i ile tehâniş(?)-i Selânik ve şem‘hane-i Selânik nâm dört aded mîrî mukāta‘ât ışbu altmış altı senesine mahsûben mâlikâne mutasarrıfları mûmâ-ileyhimâ taraflarından iktizâ iden bedel-i iltizâmları peşînlerini ba’de’l ahz dört kıt‘a memhûr zabt temessükâtıyla ihtirâm ve tefvîz eyledikleri medîne-i Selânik’de mukīm müste’men

tüccârından Alikornalı Miranda(?) nâm tâcirin mukata‘ât-ı mezkûreyi bi’n-nefs zabtına ashâb-ı ağrâzdan ba‘zıları muhâlefet etmeleriyle, virdiği bedel-i ihtizâm peşîninin mâlikâne mutasarrıfları mûmâ-ileyhimâdan istirdâdı dahi mukadder olmağın, tâcir-i mesfûra zarar olmamak içün mukāta‘ât-ı mezkûreyi sene-i merkūmeye mahsûben yedinde olan zabt temessükâtı mûciblerince ehl-i İslâmdan bir kimesneye ihtirâm ve tefvîz eylemesine mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim virilmek recâsıyla elçi-i mûmâ-ileyh memhûr arz-ı hâliyle istid‘â ve bu husûs içün Selânik kadısı tarafından virilen bir kıt‘a mürâsele-i şer‘iyye ile bir kıt‘a arzını ibrâz itmekle, mûcebince telhîs olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî-şân mûcebince mukāta‘ât-ı mezkûre sene-i merkūmeye mahsûben tâcir-i mesfûr tarafından ehl-i İslâmdan ihtirâm olunan kimesneye zabt itdirilmemek içün emr-i şerîfim tahrîri bâbında Başdefterdârım Mustafa *dâme uluvvuhû* i‘lâm itmeğin, i‘lâm mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri S sene [1]166

410

Selânik Sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına ve sâbıkā Çavuşlar Kâtibi olup bu husûsa mübâşir ta’yîn olunan Mehmed Hayri *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan İpeş(?) nâm tâcirin Selânik sükkânından Selânik Gümrüğü Emînleri es-Seyyid Ali Ağa ve es-Seyit Abdurrahman Ağa ve Sandık Emîni diğer Ali Ağa zîmmetlerinde birbirlerinin kefâletleriyle altmış beş senesi şehr-i Şa‘bânı târîhinden doksan bir gün va‘de ile yedine virdikleri memhûr u mâ’mûlün-bih temessük mûcebince beş bin seksen yedi guruş alacak hakkı olup talep eyledikde edâda ta’allül ü muhâlefet ve iptal-i hak ve gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp, Der-aliyyemden mübâşir ta’yîn ve meblağ-ı mezbûr ber-mûceb-i temessük merkūmûndan alâ eyyi hâl tamâmen tahsîl ve Selânik’de mukīm konsolos vekîline bî-kusûr teslîm ve ihkāk-ı hak olunup temessükü mûcebince müteveccih olan hakkını edâda ta‘allül iderler ise Der-i devlet medârıma arz ü i‘lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre mahallinde şer‘le görülmek bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]166

411

Selânik’den berren Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve sâ’irlere ve a‘yâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Selânik’de ikāmet üzre olan Salamon Delavite(?) ve şerîki iki nefer tâcirler üç

nefer müste’men hidmetkârlarıyla kendü mesâlihleriyçün berren Âsitâne-i sa‘âdetime gelmek murâd eylediklerin bildirüp, esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mesfûrlara ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]166

[125]

412

İzmir mollâsına ve voyvodasına ve Sancakburnu Kal‘ası dizdârına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem İzmir’de subaşı olan Konyalı Hüseyin nâm kimesne İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ İzmir’de ikāmet üzre olan tüccârı rencîde vü remîde eylemesinden nâşî bundan esbâk emr-i şerîfimle Sancakburnu Kal‘ası’na kal‘abend olunup lâkin mezbûr Konyalı Hüseyin fîmâ-ba‘d İzmir’e gelüp meks ü ikāmet eylemeyüp vilâyeti olan Konya’da ikāmet eylemek şartıyla afv u ıtlâk olunmasını İzmir’de mukīm konsolos vekîli elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ eyledüğin bildirüp merkūm Konyalı Hüseyin şûrut-ı mezkûre üzre ıtlâk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden vech-i meşrûh üzre afv u ıtlâk olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâili Ra sene [1]166

413

Belgrad muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan berren Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kādılar ve nâ’ibler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyem’de bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçe tüccârından Karlo nâm tâcir Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün

Hristo Fero nâm bir müste'men hidmetkârıyla beş bin eşyâ irsâl murâd eyledüğin bildirüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün gönderdiği eşyâsının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre eşyâ-yı mezbûreden Belgrad'da ve âhar mahallerde gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda müste'men-i mesfûr gidişde ve gelişde cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra sene [1]166

414

Tercümân hidmetkârı

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veyâ vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ'ından biriyle âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenar mahkemelerde istimâ' olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve mezkûr ve Selânik'de konsolos vekîli yanında olmak üzre Yakob Fransız nâm tercümân berât-ı âlî-şânımla tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye ve rüsûm ve bâc talebiyle rencîde vü remîde olunmamak tercümânlık berât-ı şurûtunda mastûr olduğuna binâ'en tercümân-ı mezbûrun hidmetkârı olan Hayim Bünyamin Esayil nâm bir nefer hidmetkârı ile ticâret tarîki ve kendü mesâlihi ile ba'zı mahallere gitmek murâd eyledüğin bildirüp, tercümân-ı mezbûrun hidmetkârı mesfûr Hayim Selânik'in hîn-i meksinde ve Dolyan ve İslimye ve Yenişehir ve Siroz taraflarına vürûd ve mürûr u ubûrunda cizyedârlar cizye ve gayrılar rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve berât kuyûdâtına mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u

mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı berât mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı R sene [1]166

415

Narda kādısına ve voyvodasına hüküm ki:

Narda'da mukīm berât-ı âlî-şânımla Nemçe konsolosu olan Kuzmo Konti nâm konsolosu sâbıkā Narda voyvodası tekdîr ü ta'cîz ve bi-gayrı hak âdemlerini ahz ü habs ve gitmek üzre olan bir kıt'a Nemçe sefînesini yolunda alıkoyup ol-vechle sefîne-i mezbûre kapudân-ı mesârif-i kesîre ve zâ'yiden ibtilâ ile mağdur olduğun Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* bundan akdem Der-aliyyeme inhâ ve emr-i şerîfim istid'â eylediğine binâ'en ol-vechle zuhûr iden ta'addiyât men' u def' ve sefîne-i mezbûrenin sebîli tahlîye ve habs eylediği âdemîsi ıtlâk ve fîmâ-ba'd Roma İmparatorunun konsolos ve tüccârı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak içün bundan akdem mü'ekked emr-i şerîfim sâdır olmuş iken henüz husûs-ı mezbûrâ faysal virilmedin voyvoda-i merkūm Âsitâne-i sa'âdetime gelmek hasebiyle merkūmun kethüdâsı olup yerine voyvoda olan Selânik voyvoda-i sâbık dahi konsolos-ı mezbûrâ tekrâr ta'addîye tasaddî ve bir kıt'a âhar Nemçe sefînesinin dahi savb-ı mansûblarına ruhsat virmeyüp bî-vech yolundan tevkīf ve bu gûne nâ-merzî **[126]** hareket ile konsolos-ı mezbûrâ ta'arruz ve âdemlerine dahi ta'arruz zecr ü darb iderüm diyü tahvîf eylemekden nâşî konsolos-ı mezbûr kendü âdemlerini taşra çıkarmayup arzını sıyâset ile mukayyed olduğun bu def'a mahsûs âdemîsi ve tahrîrâtı ile elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ itmekle, Narda İskelesi'ne iyâb ü zîhâb iden Nemçe sefâyini kapudânları ve âdemleri voyvodalar taraflarından tekdîr ü ta'cîz ve rencîde vü remîde olundukların elçi-i mûmâ-ileyh (…) itmekle, zikr olunan Nemçe sefînesinin mürûruna mümâna'at olunmayup sebîli tahliye ve fîmâ-ba'd alıkonulmağla ictirâ ve konsolos-ı mezbûrun âdemleri bi-gayrı hak ahz ü habs olunmayup ve Narda voyvodaları taraflarından benim emti'a ve eşyâmı iştirâ idin diyü konsolosu mezbûra ve sefâyin kapudânı ve mahall-i mezbûrda olan Nemçe tüccârına cebr olunmayup ve hilâf-ı şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ve musâfât ü müvâlâta münâfi hâlâta rûhsat virilmeyüp Nemçe konsolosunun ve tüccârının tekdîr ve ızrârlarına bâdi olacak harekât-ı nâ merziyyeden men' ve teczîri içün emr-i şerîfim sudûrunu elçi-i mûmâ-ileyh tekrâr bir kıt'a takrîri ile istid'â itmekle, imdi; siz ki mevlânâ ve hâlâ Narda voyvodası mûmâ-ileyhimâsız; Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımla Devlet-i İmparatoriyye beyninde mün'akid olan şerâit-i müsâfât

mer‘î ve mu‘teber olup mahall-i mevâlât olan harakât-ı nâ-marzîyyeden bir dürlü rızâ-i hümâyûnum olmamağla, sen ki voyvoda-i merkūmsun; zikr olunan Nemçe sefînesinin sebîli tahliye ve fîmâ-ba‘d bî-vech sefîne alıkonulmağa ictirâ olunmayup ve Nemçe konsolos ve tüccârına tarafından emti‘a ve eşyâ iştirâsına cebr ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup her vechle himâyet ü sıyânet olunup şöyle ki bundan sonra dahi Nemçe konsolosu ve tüccârı ahidnâme-i hümâyûnum şurûtuna ve sâdır olan emr-i şerîfime mugâyir ta‘addî vü rencîde ve azârde vü remîde oldukları mesmû‘ olur ise eşedd ü ikāb ile mu‘ākıb olacağın muhakkak bilüp ana göre kemâl ü intibâh ü basîret ahidnâme-i hümâyûnum şurûtu üzre amel ü hareket ve hilâfından begayet tehâşî vü mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâsıtı R sene [1]166

416

Ber vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Selânik’de ticâret üzre olan Avram Miranda nâm tâcirin yine Selânik sükkânından memlaha emîni müteveffâ Küçük Ahmet Paşa-zâde Mehmet Beğ zimmetinde hüccet-i karz-ı şer‘îden üç kıt‘a temessük mûcebince altı bin iki yüz yirmi yedi guruş alacak hakkı olup meblâğ-ı mezbûrun ba‘de’t-teslîmât zimmetinde bâkī kalan bin beş yüz yetmiş yedi guruşun nısfını altmış dört senesi Şa‘bân-ı şerîfi gûrresinde ve nısf-ı âharını dahi altmış beş senesi Şa‘bânı gurresinde edâ eylemek üzre istimhâl ve tâcir-i mesfûr dahi ber vech-i muharrer te’cîl ü ve imhâl ve mebâliğ-i merkūmeden bâkī kalan meblağ-ı mezbûr üç bin beş yüz yetmiş yedi guruş zimmetinde vâcibü’l-edâ deyni olduğun huzûr-ı şer‘den ikrâr eyledüğin nâtık cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye virilüp ve üzerine bir akçe faiz zamm olunmayup ve emlâk-ı vâfiresi dahi var iken mücerred ta‘cîz içün bu âna değin edâ eylemeyüp gadr sevdâsıyla ta‘allül ü muhâlefet eylemediğin bildirüp merkūmun bâ- temessük ve bâ-hüccet-i şer‘iyye üzerine edâsı lâzim gelen deynini edâda muhâlefet ider ise mâlikânesi olan memleha mukāta‘ası hissesi âhara ilzâm olunup hâsıl olan fâizinin nısfı kendüye ve nısf-ı âharı dahi deyn i edâ oluncaya değin dâyini tâcir-i mesfûra virilüp ol-vechle edâ-yı deyn ve ihkāk-ı hak itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıtı R sene [1]166

417

Ber vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâba ve iskele emînlerine ve sâ’ir zâbıtân *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olunduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla Erdel cânibinden Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna tarîklerine Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ’ir zahîre makūle eşyâ getürmek murâd eyledüğin bildirüp zehâ’ir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün Âsitâne Gümrüğü Emînine tamâmen edâ eylediklerinden sonra kendi mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdunda ve Varna ve mahall-i mezkûrede gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [1]166

[127]

418

Belgrad vâlîsi vezîre ve Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler bahren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle berren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en elçi-i mûmâ-ileyhin yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Meferdim Melkon nâm tercümân bundan akdem bir nefer hidmetkârıyla Nemçe diyârına gidüp bu esnâda bir mikdâr emti‘a ve eşyâ ile ol tarâfdan Âsitâne-i sa‘âdetime gelmek üzre olduğun bildirüp, tercümân-ı mesfûr bir nefer

müste'men hidmetkârıyla doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün götürdüği emti'a ve eşyânın îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre olan eşyâsından Belgrad ve Irşova ve Ada Kal'ası ve Fethülislam ve Vidin ve Rusçuk ve Varna ve sâ'ir mahallerden gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve palamar akçesi ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûruna mümâna'at olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri R sene [1]166

419

Boğaz hisarları nâ'ibleri ve Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; bundan akdem Nemçe bayrağıyla Âsitâne-i sa'âdetime vürûd iden Antonyo Paralçim nâm Nemçe tüccârı kapudân râkib olduğu Donleresan Antonyo(?) tesmîye olunur bir kıt'a şıptiye sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü emti'asının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virülüp kapudân-ı mesfûr râkib olduğu sefîne-i mezbûre ile Hanya cânibine gelmek murâd eyledüğin bildirüp, mu'tâd üzre Boğaz hisarlarında yoklanup memnû'âtdan içinde metâ' olmadıkça kat'â eğlendirilmeyüp âminen ve sâlimen mahall-i merkūma mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [1]166

420

İsminde sehv olmağla, ismi tashihi ile tebdîl ve emirde sıhheti üzre kayd olunmuşdur. Fî evâsıtı C sene 1166

Hanya muhâfızı vezîre ve Bahr-ı Sefid'de vâkı' Çalgiray beğleri ve Hanya'dan Âsitâne-i sa'âdetime gelince Akdeniz sevâhilinde vâkı' kuzât ve nüvvâb ve Bahr-ı Sefid'de geşt ü güzâr üzre olan Donanma-yı hümâyûnum kapudânları ve firkateler kapudânları ve Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb Ocaklarının ol havâlîlerde mürûr u ubûr üzre bulunan sefâyin kapudânları re'îsleri ve sâ'ir zâbıtân *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Nemçe sefâyini kâpûdanlarından Antonyo Perançiç(?) nâm kapudân bundan iki ay mukaddem Trablus'lu İbrahim nâm re'îsden Madonlarason Antonyo(?) ismiyle müsemma Trablus Ocaklusunun Danimarkalu ile vâkı' olan husûsları esnâsında

mesfûrlardan ahz eyledikleri bir kıt‘a sefîneyi Hanya Limanı’nda bâ-senedât-ı şer‘iyye iştirâ ve rükûbuna me’zûn mavnadan olmak içün Roma İmparatoriçesi’nin bayrak ve patentesini Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* tarafından ahz etmek üzre kapudân-ı mesfûr sefînesiyle Hanya’dan bu tarafa gelmesi muktazî olmağla, sefîne-i mezbûre Hanya Limanı’ndan Âsitâne-i sa‘âdetime âminen ve sâlimen mürûruna mümâna‘at olunmamak için elçi-i mûmâ-ileyh bir kıt‘a takrîr kağıdı ile inhâ ve siz ki vezîr-i müşâr ve sâ’ir mûmâ-ileyhimsiz size hitâben emr-i şerîfim südûrunu istid‘â itmeğin, Nemçelü bayrağını beher mahalde küşâd iderek Âsitâne-i sa‘âdetime mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri R sene [1]166

421

Halep mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn her ne mahallinde Devlet-i müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan biri fevt olur ise ânın emvâl ü eşyâsına vechen mine’l-vücûh olunacak dahl ü ta‘arruz ve vaz‘-ı yed olunmayup taraflarından kabzına me’mûr olanlara zabt itdirile ve iş bu akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve mezkûr olunduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Toskana re‘âyâsından İsak veled-i Abram nâm Yehûdî’nin zevcesi Arzil nâm Yehûdiye bundan akdem hâlika oldukda, Halep’de mahkeme-i kebîrde Baş kâtip vekîli olan Câberi Seyyid Yusuf Efendi dimekle ma‘rûf kimesne tama‘-ı hâmından nâşî hâlika-i mesfûrenin terekesi husûsıyçün sâ’ir müste’menâna kıyâsen kânûn-ı kadîm üzre virilügeleni almağa kanâ‘at itmeyüp “resm” nâmıyla ziyâde akçe mutâlebesiyle yüz kırk guruş alurım diyü ta’cîz eylediğinden mâ‘adâ imparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârın ba‘zı hukūka müte‘allik sicilâta sebt olunacak mâddeleri husûsunda ve tercümânlık berâtları kâpûdan ve kavâ’idin vukū‘unda dahi sâ’ir müste’menâna kıyâsen kānun-ı kadîm üzre virilügelen resm-i âdîden iki üç kat ziyâde akçe talebiyle hilâf-ı kānun ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn dâimâ ta‘addî vü rencîdeden hâlî olmaduğun Halep’de mukīm konsolos vekîli elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ ve istid‘â eyledüğin bildirüp, hilâf-ı kānûna ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle zâhir olan ta‘addîsi men‘ ü def‘ olunmak içün merkūma muhkem tenbîh ü te’kîd olunmak bâbında emr-i şerîfim

recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [1]166

[128]

422

Tercümân hidmetkârı

Selânik mollâsına ve Selânik sancağı mütesellimi *zîde mecduhü*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahkemelerde istid‘â olunmayup sâ’ire müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdete hâvale oluna Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalline gitmek murâd ider ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde olunmak îcâb itmez iken İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Nemçe tüccârından Selânik’de meks üzre olan Salomon Delavida nâm tâcirin hidmetinde olup Selânik’de mukīm David Salamon İravenla Selânik ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî ve giydüği libâsına ta‘arruz ve ba‘zılar dahi bî-vech mürûr u ubûr ile ta’cîz ü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, mesfûr Selânik’de hîn-i meksinde ve havâlîsinde mesâlahi ile mürûr u ubûrunda mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâili C sene [1]166

423

Bir sûreti

Yine tâcir-i mesfûrun simsarlığı hidmetinde olan Salomon revâ içün mûmâ-ileyhimâya hitâben vech-i meşrûh üzre.

424

Hanya muhâfızı vezîre ve Bahr-ı Sefid'de vâkı' Çelgiray beğleri ve Hanya'dan Âsitâne'ye gelince Akdeniz sevâhilinde vâkı˙ olan kuzât ve nüvvâb ve Bahr-ı Sefid'de geşt ü güzâr üzre olan Donanma-yı hümâyûnum kapudânları ve firkateler kapudânları ve Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb Ocaklarının ol havâlîlerde mürûr u ubûr üzre bulunan kapudânları ve re'îsleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Nemçe sefâyini kapudânından Antonyo Piraniç(?) nâm kapudân bundan akdem Trablusgarb kapudânlarından Lütfü oğlu dimekle ma'rûf el-Hâc İsmail nâm kapudândan Madonlarason Antonyo(?) ismiyle müsemmâ Trablus ocaklusundan Danimarkalu ile vâkı˙ olan husûsları esnâsında mesfûrlardan ahz eyledikleri bir kıt'a kalyon sefînesini Hanya Limanı'nda cânib-i şer'den yedine virilen hüccet-i şer'iyye mûcebince iştirâ idüp rükûbuna me'zûn olmak içün Roma İmparatoriçesi'nin bayrak ve patentesini Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi ( ) tarafından ahz eylemek üzre kapudân-ı mesfûr zikr olunan kalyon sefînesiyle bu tarafa gelmesi muktazî olmağla, sefîne-i mezbûre Hanya Limanı'ndan Âsitâne-i sa'âdetime gelince âminen ve sâlimen mürûruna mümâna'at olunmamak içün elçi-i mûmâ-ileyh bir kıt'a takrîr kâğıdıyla inhâ ve siz ki vezîr-i müşâr ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz; size hitâben emr-i şerîfim südûrunu istid'â etmeğin, Nemçelü bayrağın beher mahalde küşâd iderek Âsitâne-i sa'âdetime mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında.

Fî evâsıtı C sene [1]166

425

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne'den berren Nemçe hudûduna varınca kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhiblerinden Firedavni nâm râhib iki nefer müste'men hidmetkârları ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile Âsitâne-i sa'âdetimden berren Rusçuk ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine gitmek üzre olduğun bildirüp, Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca **[129]** esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde vü remîde

olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri C sene [1]166

426

Vidin muhâfızı vezîre ve Nemçe diyârından berren Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Pader Trinetâri ta'bîr olunan Nemçe râhiblerinden iki nefer râhibler ve bir nefer müste'men hidmetkârları ve emniyetleriyçün bir nefer yasakçı ile Nemçe diyârından berren Eflak memleketinden ve Rusçuk tarîkından Âsitâne-i sa'âdetime gelmek murâd eylediklerin bildirüp, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ber vech-i mu'tâd yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]166

427

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den berren Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Salomon Delavida ve şerîki Marporgo (?) nâm iki nefer Nemçelüler ve üç nefer müste'men hidmetkârları ve emniyetleriyçün iki nefer yasakçılar ile Âsitâne'den berren Niş ve Belgrad câniblerinden Nemçe diyârına âzim oldukların bildirüp, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ber-vech-i mu'tâd yol emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]166

428

Boğaz hisarları nâ'ibleri *zîde ilmuhum* ve dizdârlarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârı sefâyin kapudânlarından Antonyo Peradliçiç(?) nâm kapudân râkib olduğu Maronlara Sandavito(?) tesmîye olunur bir kıt'â kalyon sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüği emti'asının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp girü avdet ve ric'at itmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ber-vech-i mu'tâd âhar sefîne izn-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]166

429

Selânik ve Yenişehir-i Fener ve Edirne mollâlarına ve Siroz ve İslimye ve ( ) kazâlarda kādı ve nâ'iblerine ve Selânik sancağı mütesellimi ( ) ve zikr olunan

kazâlarda vâkı‘ kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin dâ‘vası zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan dâ‘vaları kenar mahkemelerde istid‘a olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârlarından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün bir mahalle gitmek murâd ider ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesnelere dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi Toskana tüccârından Selânik’de mukīm Françesko Peçod(?) nâm tâcir iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla ticâret tarîkıyle Edirne, Siroz ve İslimye ve Yenişehir ve Dolyan ve havâlîlerinde vâkı‘ ba‘zı mahallere gitmek murâd eyledüğin bildirüp, tâcir-i mesfûr Selânik’de hîn-i meksinde ve ticâret tarîkıyle zikr olunan mahallere vürûdunda emti‘a ve eşyâsının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince edâ eyledikden sonra mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve tâcir-i mesfûr ve iki nefer müste’men hidmetkârlarından cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde ve giydükleri libâslarına dahl ü ta‘arruz ve bî-vech müzevver da‘vâ ile ta’cîz olunmayup üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunup esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]166

[130]

430

Selânik mollâsına ve Dergâh-ı mu’allâm kapucı başılarından olup Selânik sancağı mütesellimi ( ) *dâme mecdühu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi mühürlü arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ ticâret üzre olan Avram Miranda nâm tâcirin Selânik sükkânından mahalle emîni

müteveffâ Küçük Ahmed Paşa *dâme mecdühu*nun zimmetinde cihet-i karz-ı şer‘îden üç kıt‘a temessükat mûcebince altı bin iki yüz yirmi yedi guruş alacak hakkı olup meblağ-ı mezbûrdan bi’d-defe‘ât ba‘de’t-teslîmât bilâ-fa’iz bâki kalan üç bin beş yüz yetmiş yedi guruşunu dahi bin yüz altmış dört ve altmış beş seneleri şehr-i Şa‘bân gurrelerinde edâ eylemek üzre ta‘ahhüd ve istimhâl ve tâcir-i mesfûr dahi ber-vech-i muharrer te’cîl ü imhâl ve meblağ-ı mezbûr üç bin beşyüz yetmiş yedi guruş zimmetinde vâcibü’l-edâ deyni olduğun huzur-ı şer‘den ikrârını nâtık cânib-i şer’den verilen hüccet-i şer‘iyye mûcebince talep eyledikde, bu âna değin virmeyüp ta’cîz ve gadr murâd itmekle mezbûr ber-mûceb-i hüccet-i şer‘iyye deyni olan meblağ-ı mezbûr edâda muhâlefet ider ise memlaha-i mezbûre mukāta‘asından ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf oldığı hissesi âhara ilzâm olup hâsıl olan fâ’izinin nısfı kendüye ve nısf-ı âharı deyni edâ oluncaya değin dâyini tâcir-i mesfûrâ virilüp ol-vechle edâda deyn itdirilmek içün bundan akdem Selânik sancağı mutasarrıfına hitâben sâdır olan emr-i şerîfim mahalline vürûdunda vezîr-i müşârun-ileyh âhar mahalle me’mûriyeti hasebiyle tarafından birine edâ-i mezbûra mütesellim nasb olunan sen ki mütesellim-i mûmâ-ileyhsin merkūm Mehmed Beğ karındaşın olmak takrîbiyle meblağ-ı mezbûru tahsîlden imtinâ‘ ve i‘tizâr ile mazmûn emr-i şerîfim infâz ve ihkāk-ı hak olunmayup tâcir-i mesfûra ol-vechle gadr-ı sarîh olduğun bildirüp, merkūm Mehmed Beğ’in mukāta‘a-i mezbûreden mutasarrıf olduğu hissesini sen ki mütesellim-i mûmâ-ileyhsin âhara iltizâm ve tâcir-i mesfûra olan deynini istîfâ idinceye değin hâsıl olan fâ’izinin cümlesini cem‘ ve ahz ü kabz ve ber-mûceb-i hüccet-i şer‘iyye deyni olan meblağ-ı mezbûru bi-eyyi vechin-kân i‘tâ tamâmen tahsîl ve tâcir-i mesfûra bî-kusur teslîm ve ihkāk-ı hak eyleyüp bir vechle ta‘allül ü tereddüd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden vech-i meşrûh âmel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]166

431

Görice ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Fi’l-asl Rumili’de vâkı‘ Görice kazâsına tâbi‘ Peşince nâm karyede mutavattın Rum tâ’ifesi re‘âyâsından Tanaş Kandezi(?) ve şerîki Argorosta(?) nâm iki nefer zimmîler Belgrad musâlahasından müddet-i vâfire ve mukaddem yirmi sene mikdârı Macar memleketinde vâkı‘ Keşkimet(?) nâm kasabada ehl-i dükkân ve mütemekkinler alup kasaba-i mezbûrede vâkı‘ olan harîk-i kebîrde mesfûrân ve bir nefer hidmetkârları kundakçılık töhmeti ile ahz ü habs olundukları Nemçe Devleti tarafından istid‘a ve keyfiyet mahallinden istîcâr olundukda mesfûrânın bir mikdâr eşyâlarını esnâ-yı hârikde

yağma olduğu ma‘lûm olup lâkin ahâlî-i kasaba-i mezbûrenin bi’l-cümle emlâk ve eşyaları eşyâları yağma olmak hasebiyle eşyâlarının tazmîni mümkin olmamağla, mesfûrân Macar diyârını terk ve tekrâren Devlet-i Aliyyem re‘âyâsından olmak üzre Nemçe memleketine varup harîkden zâyi‘ etdikleri eşyânın tazmîni mutâlebesine olmalarıyla, ahvâlleri ba’de’t-tefahhus harîkden halâs olmuş eşyâları bulunur ise mesfûrâna virilmek üzre Roma İmparatoriçesi tarafından kasaba-i mezbûre zâbıtânına tenbîh içün mahsûs âdem irsâl ve mesfûrân dahi kasaba-i mezbûreye varup zâbıtânı ma‘rifetiyle da‘vâlarına faysal virilmesi enseb görülmüş iken mesfûrân töhmet-i mezbûre havfından nâşî mahall-i mezbûra gitmekden imtinâ‘ ve kendü kavl-i fâsidleri üzre bir defter tertîb ve eşyâlarının kıymetini mübâlağaya iblâğ ve mebâliğ-i kesîre keşîde mutâlebesi ve istirdâd da‘vâlasında olmalarıyla mesfûrân Devlet-i Aliyyem re‘âyâsından olmak hasebiyle İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâ Devlet-i Aliyyem ile olan muvâlâta ri‘ayeten harîkden halâs olan emti‘a ve eşyâlarının kıymetini ba’de’t- tefahhus bin guruş kıymetlü mevcûd bulunan eşyâlarının bahâsından ziyâde olmak üzre beş yüz Macar altunu mesfûr Tanaş zimmîye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* vesâtatıyla virilmek üzre Devlet-i müşârün-ileyh tarafından vârid olan tenbîh mesfûrâ tefhîm olundukda kabûle râzı ve kendüye muktazî ba‘zı husûs içün ale’l-hesâb yirmi Macar altunu i‘tâ ve kusûr kalan akçeyi dahi kabz ve ibrâ-yı zimmet içün sened virmek üzre iken ba‘zı mesfûrların iğvâ vü tahrîkleriyle meblağ-ı mezbûru kabûlden tekevvül(?) ve ba‘zı mahallere hilâf-ı inhâ teşekkîye tasaddî ve ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn bu misillü güzeşte mutâlebât da‘vâsı iktizâ itmeğin mücerred tatyîben ol mikdâr akçe teklîf olunmuş iken ta‘annüb eylediği ecilden bu makūle müfsid ve mu‘ânidin gûşmâli lâzime-i musâfâtdan olduğuna binâ’en mesfûr Tanaş bulunduğu mahalden çavuş mübâşeretiyle ahz ve vatan-ı aslîsine nefy ü iclâ olunmasını elçi-i mûmâ-ileyh bir kıt‘a takrîr kâğıdıyla Der-aliyyeme inhâ ve emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre vatan-i aslîsine nefy ü iclâ olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili B sene 116[6]

432

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesi huddâmından Yosep Gayda(?) ve Sebastiyan Pavmister(?) nâm iki nefer Nemçelüler bir nefer müste’men hidmetkârlarıyla bu halâlde Âsitâne-i sa‘âdetimden elçi-i mûmâ-ileyh tarafından Nemçe

diyârına irsâlleri iktizâ itmekle mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ber-vech-i mû‘tâd yol emri yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [1]166

[131]

433

Elçi hidmetkârıyçün

İstanbul ve Galata kādıları *zîde fezâ’lühumâ*ya ve bi’l-fi‘l Dergâh-ı mu’allâm Yeniçerileri Ağası ( ) Ağa *dâme ulüvvuhu* ve Üsküdar ve Haslar kazâları nâ’ibleri ve Galata voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Elçi-i mûmâ-ileyh hidmetinde olan Şimon Elon veled-i İsak Âsitâne-i sa‘âdetimde elçi-i mûmâ-ileyhin ba‘zı mesâlihi ile geşt ü güzâr eylediği mahallerde cizyedâr kolcuları gâh-bî gâh mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn harâc ve ehl-i örf tâ’ifesinden dahi ba‘zı kimesneler tekâlîf-i örfiyye talebiyle dahl ü ta‘arruz ve ba‘zıları dahi bî-vech müzevver da‘vâ ile mezbûr vukū‘u ile ta’cîz ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla, mesâlihi rü’yetinin ta‘tîline bâ’is oldukların bildirüp, ahidnâme-i hûmâyûn mûcebince amel olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle ve libâsına dahl ü ta‘arruz ile rencîde ve bî-vech müzevver da‘vâya tasaddî idenlerin üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahallelerde istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at oldukda, Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları veya bi’l-cümle tüm re‘âyâlarında olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan hüdemâya cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya türcümanları veya tüccârları veya etbâ‘ından biriyle âhar kimesneyi da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan dâ‘vaları kenâr mahkemelerde istid‘â olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki; vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sâdır olan fermân-ı celilü’l-kadrim üzre amel dahi mesfûr elçi-i mûmâ-ileyhin ba‘zı mesâlihi ile

geşt ü güzâr eyledüği mahallerde cizye ve tekâlîf-i örfiyye talep ve giydüği libâsına ve dahl ü ta‘arruz ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bî-vech akçe mutâlebesiyle ta‘addî vü rencîde olunmayup mâzmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasın.

Fî evâhiri B sene [1]166

434

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mû‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme ve kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçe tüccârından Yohanes Raişter(?) nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârı ve emniyeti içün bir nefer yasakçı berren Erdel cânibinden Âsitâne-i sa‘âdetme bey‘ içün bir mikdâr jiva getürmek üzre bu tarafdan gitmek murâd eyledüğin bildirüp, tâcir-i mesfûrun bu taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdüği jivasının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre Eflak memleketinde ve Rusçuk ve sâ’ir mahallerde gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûr u ûburuna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; bundan akdem Nemçelü tüccârına ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri B sene [1]166

435

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varınca kuzât ve nüvvâb ve hukkâm ve zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i Mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârından Elyas Şakar(?) ve refîki iki nefer Nemçelü ve bir nefer müste’men hidmetkârı ve emniyeti içün bir nefer yasakçı ile berren Âsitâne-i sa‘âdetimden Nemçe diyârına Erdel cânibine gitmek üzre

oldukların bildirüp, mesfûrûn esnâ-yı râhda ve Eflak memleketine cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında ber-vech-i mu'tâd yol emri yazılmışdır.

Fî evâhiri B sene [1]166

436

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesine tâbi' Erdel Yehûdî tüccârından Yasef Bode(?) nâm tâcirin beldesinde sâkin Arsen Seldas(?) ve oğlu Mellad(?) nâm Yehûdîler zimmetlerinde bin yüz altmış senesinden berü defter mûcebince sekiz yüz guruşluk alacak hakkı olup sâbıkā Eflak vakitlerinde bi'd- defa'ât talep eyledikde voyvodalar taraflarından edâsı tenbîh olmuş iken mesfûrân ba'zı kimesnelere istinâden edâda ta'allül ü muhâlefet ve iptal-i hak ve gadr sevdâsında oldukların bildirüp, sen ki voyvoda-yı mûmâ-ileyhsin; meblağ-ı mezbûr ma'rifetinle mesfûrândan tamâmen tahsîl ve mesfûra teslîm olunup ta'allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğin, sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; mesfûrâ hakkını mesfûrândan alıviresin; şöyle ki şer'î cevâbları var ise civârında vâkı' kıdvetü'l-kuzat vel'l-hukkâm Mevlânâ Yergöğü kādısı *zîde fazluhuhu*ya havâle eylemen emrim olmuşdur.

Fî evâhiri Ş sene [1]166

[132]

437

Konsolos vekâleti cezîre-i Girid'de vâkı' Hanya

Kandiye muhâfızı vezîre ve Hanya ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ıhâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsenin Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde Roma İmparatoru olan ve Düka-i kebîre tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları içün ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyeti içün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en, İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrağıyla Girid cezîresinde vâkı' Hanya ve ana tâbi' iskelelere âmed-şüd iden tüccâr tâ'ifesinin

umûr u husûsları rü‘yet ü temşiyet ve vesîle-i emn ü râhatlarıyçün ol tarafda mukīm İngiltere konsolosu olan Emanol veled-i Mihal nâm konsolos İmparator-ı müşârun-ileyh tarafından konsolos vekîli vaz‘ olunduğun bildirüp, ticâret tarîkıyle o taraflarda mevcûd bulunan ve âmed-şüd iden müşârün-ileyhin tüccâr sefâyini kapudânları ve tüccâr tâ’ifesinin umûr u husûsların rü’yet ü temşîyet içün vekîl-i merkūmun vekâletine ve konsolata hakkına âhardan müdâhale vü mümâna‘at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre oldığı mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâili Ş sene [1]166

438

Gümrükçüsünün cevâz-ı mugâyir-i ahidnâme gümrük nâmıyla aldığın istirdâd içün.

Belgrad muhâfızı vezîre ve Belgrad mollâsına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve bu husûs Devlet-i Aliyyem tarafından giden tüccâr haklarında dahi bu vechle mer‘î ola diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ tüccârın âhar mahallerde bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürdikleri eşyânın îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre âhar mahallerde gümrük talep olunmamak içün mukaddemâ emr-i şerîfim sâdır olup ol-vechle rencîde olunmak îcâb itmez iken bu esnâda Nemçe tercümânlarından Mıgırdıç nâm tercümân Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr emti‘a ve eşyâ ile Belgrad’a vürûdunda eşyâ-yı mezbûreyi ol tarafda bey‘ itmeyüp ber-vech-i muharrer bu def‘a dahi yedine bir kıt‘a emr-i şerîfim virilmiş iken Belgrad gümrükçüsü mugâyir-i emr-i âlî gümrük nâmıyla cebren yüz elli guruş ahz eyledüğin müş‘ir yedine tezkire virüp ol-vechle gadr eyledüğin bildirüp, gümrükçü-i merkūmun mugâyir-i emr-i âlî cebren aldığı yüz elli guruş tamâmen istirdâd ve Varadin Cenerali tarafına teslîm itdirilüp ta‘allül ü muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı

hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince redd ve âdemîsine teslîm itdirilmek bâbında.

Fî evâhiri Ş sene [1]166

439

(...)

Halep vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr İsmâil Paşa’ya Halep kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü’l ümerai’l milleti’l-Mesîhiyye Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i müşârün-ileyh tarafından vaz‘ ve ta‘yîn olunan konsolos ve vekîlleri ve tercümânları ve sâ’ir etbâ‘ı ve tüccârı sâkin oldukları mahalde mu‘tâd üzre eyleyenlerin icrâ ve âyînlerinin icrâsında mümâna‘at olunmaya ve konsolos veyâ vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veyâ etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahkemelerde istimâ‘ olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyh tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarından esnâ-yı tarîkden cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine ve Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve mezkûr ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve carîyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye **[133]** talebiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve anın gibi ta‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ ü def‘ olunmak içün (…) hidmet eylediği tercümânlara virilen berât şurûtunda mastûr olup bu halâlde Roma İmparatoru’nun Halep’de mukīm ve konsolos vekîli tercümân-ı mesfûr hâlik olmuşdur. Yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Fenahla(?) Şukri(?) Arkaş(?) nâm tercümânın hidmetkârı Anton(?) Salomon Halep’de hîn-i meksinde ve ba‘zı mesâlihi ile havâlîsinde mürûr u ubûr eylediği bu mahallerde cizyedârlar cizye ve sâ’irleri taraflarından tekâlîf-i örfiyye ve tezvirât ile bî-vech mutâlebesi dâyini icrâsına muhâlefet ve giydüği libâsına dahl ü ta‘arruz ile ta‘addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp mesfûr Anton Salomon Halep’de hîn-i meksinde dîvân mesâlihi ile havâlesinde isnâd mürûr u ubûr eylediği

mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle (…) ve üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâsı Âsitâne-i sa‘âdetime hâvale ve himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûn ve berât kuyûdatına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve berât şurutu mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene 1166

440

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya Halep kādısına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâi’l milleti’l-Mesîhiyye Baron Dö Penkler Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları veya bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i müşârün-ileyh tarafından vaz‘ ve ta‘yîn olunan konsolos ve vekîlleri ve tercümânları ve sâ’ir etbâ‘ı ve tüccârı sâkin oldukları mahalde mu‘tâd üzre âyînleri icrâ ve âyînlerinin icrâsında muhâlefet olunmaya ve konsolos veyâ vekîlleri ve tercümânları veyâ tüccârı ve etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vaları kenâr mahallerde istimâ‘ olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah ve mezkûr ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve carîyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve anın gibi ta‘addî ve tecâvüz üzre olanlar men‘ u def‘ olunmak tercümânlara virilen berât-ı âlî-şân şurûtunda mastûr olup bu halâlde Roma İmparatoru’nun Halep’de mukīm konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Fethad(?) Şükri(?) Arkaş(?) nâm tercümânın hidmetkârı Anton Salomon Halep’de mütemekkin bir (…) ta‘bîr olunur Bedros Simahon(?) Maksud(?) nâm Ermeni piskoposundan âyînleri üzre aldığı izin tezkiresiyle kendü milletinden tezevvüc eylemekle bir vechle müdâhale ve ta‘addî olunmak îcâb itmez iken piskopos-ı mesfûr tama‘-ı hâmından nâşî tecrîm kasdıyla tercümân-ı mezbûru hilâf-ı vâkı‘ da‘vâcın vardır diyü menzilinden kaldırup ahidnâme-i hümâyûnum ve yedinde olan berât-ı âlî-şânım şurûtuna mugâyir bilâ-sübût-ı şer‘î ve bi-gayrı hak ve bî vech cebren üç yüz elli guruşu ahz ve gadr eyledüğin bildirip; şekâvet-i mesfûrun ba‘zı böyle cebren aldığı meblağ-ı mezbûr mesfûrdan bi’t-tamâm tahsîl ve tercümân-ı mezbûra alıvirilüp ve fîmâ-ba‘d ahidnâme-i hümâyûnda ve berât-ı âlî-şânım şurûtuna mugâyir ta‘addî ve rencîde

olunmayup men‘ ü def‘ ve himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumnda mahfûz ahidnâme-i hümâyûn ve berât kuyudâtına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı berât mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene 1166

[134]

441

Sığla sancağında vâkı‘ Eyne ve Biga sancağında vâkı‘ Balya kādılarına ve Sığla ve Eyne sancakları mütesellimleri *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Roma İmparatorunun Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemin her ne mahallinde Devlet-i müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan biri fevt olur ise anın emvâl ü eşyâsına vechen mine’l-vücûh dahl ü ta‘arruz ve vaz‘-ı yed olunmayup taraflarından kabzına me‘mûr olanlar zabt itdirile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mezkûr olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Alikorna re‘âyâsından Panafyo(?) Yosni(?) Kethüdâ dimekle ma‘rûf Alikornalı bin yüz altmış ( ) senesine Eyne kazâsına ta‘bi Üsküfçük(?) ve bir mikdârı dahi Balya kazâsına tâbi‘ Özdere nâm mahallerde ba‘zı kimesnelerin zimmetlerinde kalmaduğın bildirüp hâlik-i mesfûrun nukūd ve sâ’ir emvâl ü eşyâsı şer‘le ba’de’t-tefahhus her kimin zimmetinde bulunur ise zuhûra getürülüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince kabzına me’mûr olan İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından Boğazhisar’da mukīm konsolos vekîli Sayata nâm konsolosa ma‘rifet i şer‘le defteriyle teslîm ve zabt itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görülmek bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]166

442

Belgrad ve Vidin muhafızlarına ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince kuzât ve nüvvâb ve sâ’irlere hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi ahidname ilâ-âhirihi menfa‘at ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçe tüccârından Kanaryacı Anton Aşiz(?) nâm tâcir beş nefer Nemçelü refîkleri ve bir nefer tercümânıyla Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün bir mikdâr kanarya tuyûru getürmek üzre olduğun bildirüp ol taraflarda bey‘ itmeyüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne edâ eylemek üzre doğru İstanbul’a bey‘ için

getürmesi mu‘ayyen olan tuyûrundan Belgrad ve Irşova ve Fethülislam ve Vidin ve Rusçuk ve sâ’ir mahallerde gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ tâcir-i mesfûra vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]166

443

Ber-vech-i arpalık Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı *dâme ikbâlühûya* ve Atranos kazâsı nâ’ibine hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l vakt olanlar mabeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en lîvâ-i mezbûrede vâkı‘ kazâ-i mezkûra tâbi‘ Gökgünlük Beleni nâm karye sükkânından Sarı Bekir dimekle ma‘rûf kimesnenin yedinde İvaz ismiyle müsemmâ bir nefer Nemçe esîri mevcûd olduğu ihbâr olunduğun bildirüp, merkūmun yedinde bulunup Nasrâniyyet üzre olan bir nefer Nemçe esîri mesfûr ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafından irsâl olunan âdemîsine teslîm olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta’allül ü muhâlefet itdirmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda, vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene 1166

Tamâmen edâ eylemek üzre o taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürilmesi mu‘ayyen olan eşyâlarından ol taraflarda gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde

mesfûrâna ta‘arruz ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]166

[135]

444

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesine tâbi‘ Erdel vilâyetinde vâkı‘ Perç(?) nâm karye ahâlîsinden ba‘zıları sene-i mâziyede Boğdan memleketinin Otböz(?) nâm (…) civârında koyunların ra‘î itdirirler iken Boğdan re‘âyâları üzerlerine gelüp mesfûrlara ta‘arruz ve çobanlarla koyunların râ‘i itdirirler iken Boğdan re‘âyaları üzerlerine gelüp mesfûrlara ta‘arruz ve çobanlarıyla koyunlarını ahz ve bir mikdâr akçelerin almadıkça salıvirmedikleri Erdel Cenerali tarafına ifâde ve ol dahi keyfiyeti İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâ cânibine i‘lâm eylediklerinde; Erdel re‘âyâsının vaktü’l-vakt teşekkîlerine ruhsat virilmek içün iğmâz olunmuş iken havâlî-i mezbûrede sâkin Boğdan re‘âyâsı işbu sene-i mübârekede dahi evvelkinden ziyâde ta‘addîye cesâret ve dostluk hemcivânlık hukūkuna hudûdu tecâvüz ve altmış nefer mikdârları Müslim Boğdan re‘âyâsı varup ardıllarının koyunların ra‘îden men‘ ve çobanlarına zecr ve kendü koyunlarını otlağa sürüp bildirüp Erdel arâzîsinden Çerco(?) nâm mahall havâlîsine dek koyun sürülerin götürüp Erdel re‘âyâsına ta‘addî etmeleriyle hudûd re‘âyâsı nizâ‘a müeddî halâtdan men‘ olunageldikleri üzre birbirleriyle münâfese vü müdâbereden men‘iyçün tenbîhi husûsunu ihtiyât ve zarar ü ziyânları vukū‘una ihkāk-ı hak içün hudûd zâbitânına ilticâları lâzime-i nizâmı hudûddan olmakdan nâşî Boğdanlunun ber-vech-i muharrer nizâ‘a müeddî bu def‘a vukū‘ bulan tecâvüzlerinin men‘ ü def‘i muktezâ-yı hâlinden olmağla, Boğdanlunun Erdel re‘âyâsından (…) gasp eyledikleri her ne ise girü ashâbına redd ü teslîm ve fîmâ-ba‘d tarafeyn hudûdu re‘âyâsının refâh-ı hâl ve âsâyişlerine muhtel olan hâlâtdan men‘iyçün Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler bir kıt‘a mühürlü kâğıdıyla Der-aliyyeme inhâ ve ber-vech-i meşrûh emr-i şerîfim sudûrunu istid‘âsında olduğu Rikâb-ı Müstetâbıma arz u takdîm olundukda, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i şerîf tahrîr ve nizâmı virilmek bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum şeref bahş-ı sudûr olmağın, Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; (…) kat‘ı ta‘yîn olunan hudûd-ı tarafeynden tecâvüz olunmayup

birbirlerinin zabt ve tasarruflarına dahl ü ta‘arruz etmeyeler ve tarafeynin re‘âyâsı âsûde-hâl olup bîlâ-nizâ‘ ve bahâne geçinüp ta‘addîye cesâret itmemeleri ve sulh u salâhın ri‘âyeti için muhkem tenbîh oluna ve nehb ü gâret ve re‘âyâya ta‘addîden muhkem men‘ oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahd hareket idenler bulundukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer‘le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından geline ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzre sâhiblerine redd itdirile ve zâbıt ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh ü te’kîd oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikāmet üzre ihkāk-ı hak eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel ü hareket olunmak fermânım olmağın, işbu emr-i şerîfim ısdâr ve (…) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde husûs-ı mezbûra ihtimâm ü dikkat ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i merkūmun (…) ve ıslâhına mübâderet (…)ve fîmâ-ba‘d bu makūle hilâf-ı şurût-ı müsâlaha vaz‘u hâletden vusūlüne mücânebet olunmak hâlâtını tenbîhi iktizâ idenlere, tenbîh ü te’kîd ve zecr ü tehdîd ile merâsim-i dostî ve musâfâtın ale’d-devâm ri‘âyet ve icrâsına bezl-i makderet ve hilâfından begâyet tehâşî vü mübâ‘adet bidâyet-geş ve mübâ‘adet olunmak bâbında.

Fî evâsıtı L sene [1]166

445

Âsitâne’den bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve iskele emînleri ve sâ’ir bi’l-cümle zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ıhâl gönderüp; Roma İmparatoriçesine tâbi‘ olup bundan akdem Âsitâne-i sa‘âdetime vürûd ve huzûr-ı hümâyûnumda zâyi‘ tedîyesin icrâ iden Covan Parîsne(?) nâm bir nefer Nemçelü canbaz bir nefer Nâsraniyye zevcesi ve iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla Âsitâne-i sa‘âdetimden bahren İzmir’e ve andan dahi (…) olan Nemçe diyârına me’zûnen avdet murâd eyledüğin bildirüp, esnâ-yı râhda ve menâzil ü merâhilde mesfûrlara dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]166

446

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelünce kuzât ve sâ’ir bi’l-cümle zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi (…) ilâ-âhirihi (…) ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mezkûr olduğuna binâ'en Nemçe tüccârından Frederiko Apeş(?) nâm tâcir Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp eşyâ-yı mezbûreyi Martin ve (…) nâm iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Beç cânibine ba'dehu Nemçe diyârından dahi Âsitâne'ye bey' içün ba'zı eşyâ getürtmek üzre irsâl murâd eyledüğin bildirüp, mesfûrânın bu tarafdan götürdükleri gümrüğü edâ olunup edâ tezkiresi verilen eşyâ-yı merkūmeden îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrük Emînine.

[136]

447

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan Vezîr ( ) Paşa'ya Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ıhâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ( ) ilâ-âhirihi ( ) müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Erdel'in Yehûdî Nemçe tüccârından David Avram(?) ve İlyaz Kohim nâm iki nefer Nemçe tâcirleri iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetime bir mikdâr eşyâ getürüp füruht ve bu tarafdan dahi ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi verilüp bahren Varna ve Ziştovi ve Silistre ve İslimye ve Uzuncaâbâd Rusçuk ve Eflak cânîblerinden Erdel diyârına âzim oldukların bildirüp mesfûrânın getürdikleri ve bu tarafdan alup götürdikleri gümrüğü edâ olunup yedlerine edâ tezkiresi verilen emti'a ve eşyâlarından mahall-i mezbûrede mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]166

448

Tercümânlık-ı Halep

Cülûs-ı hümâyûn vukū'u hâsebiyle berâtı tecdîd olunmuştur. Fî 22 Ca sene [1]168

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milletil-Mesîhiyye Roma İmparatoru'nun Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ıhâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin yanında berât-ı şerîfimle tercümân olan Mıgırdıç veled-i Melkon hâlik olmağla, yerine râfi'-i tevkī'-i refî'ü'ş-şân-ı hâkānî İlyas veled-i Sim'an(?) kazâ-yı Halep'de mukīm Nemçe konsolosu vekîli yanında tercümân olmak üzre nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, bu nişân-ı hûmâyûnu virdüm ve buyurdum ki merkūm İlyas veled-i Sim'an kazâ-yı Halep'de mukīm Nemçe konsolosu vekîli yanında tercümân olup şurûtuyla berât verilmişdir.

Fî 29 L [1]166

449

Emri

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin yanında berât ile tercümân olan Mıgırdiç veled-i Melkon hâlik olmağla, yerine İlyas veled-i Sim'an kazâ-yı Halep'de mukīm Nemçe konsolosu vekîli yanında tercümân olmak üzre nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedine berât-ı şerîfim virildüğin bildirüp yedinde olan berât mûcebince tercümânlık-ı mezbûr ve mesfûrâ zabt itdirilüp tercümânlık umûruna ve âharı dahl ü ta'arruz itdirilmeyüp ve berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berât mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [1]166

450

Hâssa Bostancıbaşı ve Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Topçubaşı ve Galata Voyvodası'na hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; sâ'ir müste'men elçilerine yine ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ruhsât virildüği üzre elçi-i mûmâ-ileyh ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek üzre iki yüz küfe üzüm iştirâ ve Galata'da vâkı' hânesine nakl murâd eyledüğin bildirüp, altmış altı senesine mahsûben ol mikdâr üzümün iştirâ ve nakline siz ki mûmâ-ileyhimsiz; tarafınızdan ve taraf-ı âhardan mümâna'at ve harc ve avâ'id nâmıyla müdâhale vü mu'âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma

mürâca‘at olundukda; Üsküdar ve havâlîsinden olan bağlardan almayup Adalar tarafından almak şartıyla bir def‘ada iki yüz küfe üzümün akçesiyle iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak içün altmış beş senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüğin mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince def‘a-i vâhidede iki yüz küfe üzümün nakline mümâna‘at olunmamak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [1]166

451

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa’ya ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru’nun elçisi arz-ı hâl gönderüp; Halep’de sâkin İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Alikorna tüccârından İlyaslara(?) nâm tâcirin yine Halep sükkânından Kitapçı-zâdeler dimekle ma‘rûf El-Hâc Abdullah ve karındaşı Hacı Şaban nâm kimesnelere bâ-temessükât on yedi bin guruş virecek deynî olup tâcir-i mesfûr hastalığı hâlinde dâyinleri merkūmânı yanına da‘vet ve ber-mûceb-i temessükât sizlere vireceğim olup lâkin nükūd mevcûdum olmamağla, mahzenlerimde deynime vefâ idecek mertebe mâl ve eşyâ-yı mevcûdemi siz kabûl idüp hesâbımızı kat‘ idelüm diyü takrîr, anlar dahi râzı olup alacakları meblâğa mu‘âdil mā‘lûmu’l-mikdâr emvâl ü eşyâyı ahz ü kabz ve bi’t-tamâm hesâplayup zimmetinde bir akçe alacakları kalmayup yedlerinde bulunan temessüklerin redd ü teslîm eylediklerinde hesâb-ı mezbûre dâhil yalnız bin yedi yüz guruşluk bir kıt‘a temessük bulunmamağla her ne vakitde zuhûr eder ise amel ve i‘tibâr olunmayup girü redd ü teslîm olunmak üzre şühûd-ı mahzarlarında âkime-i da‘vâdan zimmetini ibrâ vü iskāt ve yedine ibrâ-birle sened-i şer‘î virildiklerinden sonra merkūmân vefât ve tâcir-i mesfûr dahi hâlik oldukda, müteveffâ-yı mezbûr Hacı Abdullah’ın eyledüği Halep’de sâkin oğlu **[137]** Hacı Ömer ile temessük-i mezbûr zuhûr ve zikr olunan bin yedi yüz guruşa tâcir-i mesfûrun Halep’de sâkin veresesinden ibrâya mugâyir tekrâr da‘vâ ve huzûr-ı şer‘a vardıklarında vech-i muharrer üzre olduğu şer‘an zâhir ve ibrâya mugâyir hilâf-ı şer‘-i şerîf ta‘addîsi men‘ olunmuş iken memnû‘ ve mündefi‘ olmayup bir kaç akçe ahz itmek sevdâsıyla ba‘zı hevâsına tâbi‘ kimesnelere istinâden ta’cîzden hâlî olmadığından mâ‘adâ Halep’de mukīm İmparator-ı müşârün-ileyhin konsolos ve vekîli yanında baş tercümân olan Corcis Aydi(?) nâm tercümânı dahi bu işe temşiyet virmek iken seni ihzâr ve ukūbete giriftâr iderim diyü tahvîf ü tehdîd ve ta‘addîden hâlî olmaduğın bildirüp ibrâya mugâyir hilâf-ı şer‘-i şerîf verese-yi ve tercümân-ı mesfûru ol-vechle ta‘addî vü rencîde

eylemeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, hilâf-ı şer‘i şerîf ta‘addî itdirilmemek içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]166

Der zamân-ı cenâb-ı Re’îsü’l-küttâb El-Hâc Abdi Efendi *tâle bekāhû*

Fî gurre-i sene M [1]167

452

Selânik mollâsına ve Selânik sancağı mütesellimi ( ) *zîde kadruhu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârdan Selânik’de ticâret üzre olan Avram Miranda nâm tâcirin Selânik sükkânından memlaha emîni Küçük Ahmet Paşa-zâde Mehmed Beğ zimmetinde cihet-i karz-ı şer‘îden üç kıt‘a temessükât mûcebince altı bin iki yüz yirmi yedi guruş alacak hakkından ba‘de’t-teslîmât zimmetinde bilâ fâiz bâkî kalan üç bin beş yüz yetmiş yedi guruşunu altmış dört ve altmış beş seneleri hîtâmına dek tamâmen edâ eylemek üzre vâcibü’l-edâ deyni olduğunu huzur-ı şer‘de ikrârını nâtık cânib-i şer‘den virilen hüccet-i şer‘iyye mûcebince taleb eyledikde ta’allül etmekle tahsîli içün bundan akdem müte‘addid evâmir-i şerîfem sâdır olmuş iken adem-i itâ‘at ve muhâlefetden nâşî merkūmun memlaha-i mezbûreden ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğu hissesi âhara ilzâm ve tâcir-i mesfûra olan deynîni istîfâ idinceye dek hâsıl olan fâizinin cümlesi cem‘ ve ol-vechle meblağ-ı mezbûr tahsîl ve mesfûra teslîm ve ihkāk-ı hak olunmak üzre bir kıt‘â emr-i şerîfim dahi bundan akdem mahalline vürûdunda mütesellim-i sâbık merhûm Mehmed Bey‘in karındaşı olmak neferiyle müsâmaha ve yine bu âna dek ihkāk-ı hak olunmayup tâcir-i mesfûre gadr-ı sarîh olduğun bildirüp merkūmun ber-mûceb-i hüccet-i şer‘iyyeden (…) olan meblağ-ı mezbûr alâ-irsâl tahsîl ve mesfûre bi’t-tâmam teslîm ve ihkāk-ı hak olunup bu def‘a dahi edâda ta’allül iderler ise mukāta‘a-i mezbûreden mutasarrıf olduğu hissesi Âsitâne-i sa‘âdetim tarafından fermân-ı âlî-şânımla âhara ilzâm ve hâsıl olan fâizinden tâcir-i mesfûrun hakkı edâ ve ihkāk-ı hak olunacağı merkūma tefhîm ve te’kîd ü tehdid olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel ü hareket ve ihmâl ü tekâsülden begâyet hâzer ü mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]167

453

Belgrad muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren Nemçe hudûduna varınca vâkı‘ olan kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve İskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Nemçelü Yehûdî tüccârından Yasnitay(?) Tason(?) nâm tâcir Âsitâne-i sa‘âdetimden bir mikdâr emti‘a ve eşyâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp iki nefer müste’men hidmetkârları ile berren Belgrad cânibinden Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp mesfûrun bu tarafdan alup götürdüğü gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilen emti‘a ve eşyâsından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [1]167

454

Boğaz hisarları nâ’iblerine ve dizdârlarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçe’nin tüccâr-ı sefâyini kapudânlarından Çakomor Aguztin(?) nâm kapudân râkib olduğu Madona(?) ve Dirazarbo(?) ta‘bîr olunur bir kıt‘a sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü emti‘asının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve yedine tezkiresi virülüp girü Frengistan cânibine gitmek murâd itmekle, mu‘tâd üzre izn-i sefîne emr-i şerîfi yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [1]167

[138]

455

Edirne Bostancıbaşısı ile tebdîl olunmuştur.

Tercümân hidmetkârına.

Edirne ve Filibe ve Sofya mollâlarına ve Edirne Bostancıbaşısına ve Uzuncaâbâd-ı Hasköy ve İslimye kazâları nâ'iblerine ve zikr olunan kazâlarda vâkı' zâbıtân ve a'yâna hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Elçi-i mûmâ-ileyh hidmetinde olan Baroh veled-i Salamon nâm Yehûdî Edirne' de ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olup elçi-i mûmâ-ileyhin (…) mesâlihi ile Sofya ve Filibe ve Uzuncaâbâd ve İslimye taraflarına vardıkda, mahall-i mezbûrede cizyedâr kolcuları gâh ve bî-gâh mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve ehl i örf tâ'ifesi taraflarından dahi ba'zı kimesneler tekâlîf-i örfiyye talebiyle dahl ü ta'arruz ve ba'zıları dahi müzevver da'vâ bî-vech ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmamalarına mesâlihi rü'yetinin ta'tîline bâ'is oldukların bildirüp mesfûr Edirne'de hîn-i meks ü ikāmetinde ve ba'zı mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledüği mahall-i mezbûrede cizye ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye mutâlebesiyle ve giydüği libâsına dahl ü ta'arruz ile rencîde ve bî-vech müzevver da'vâya tasaddî idenlerin üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince kenâr mahkemelerde istidmâ' olunmayup Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veyâ vekîlleri veyâ tercümânları veyâ tüccârları veya etbâ'ından biriyle âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenâr mahkemelerde istid'â olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve îyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili S sene [1]167

456

Bi’l-fi‘l Dergâh-ı mu’allâm kapucıbaşılarından olup hâlâ Topçubaşı olan ( ) *dâme mecdühu* ve Haslar kazâsı muzâfatından Terkos ve ( ) kādıları nâ’ibleri *zîde ilmuhûmâ* ve Galata voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün ruhsât virildiği üzre Haslar kazâsı muzâfâtından zikr olunan nâhiyelerde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kûradan akçesiyle yüz elli re’s kara canavarın iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ’irleri taraflarından mümâna‘at ve bir nesne talebiyle ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda, altmış altı senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış yedi senesine mahsûben ve defa‘-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak bâbında.

Fî evâili S sene [1]167

457

Selânik mollâsına ve mütesellimine hüküm ki:

Sen ki Selânik Kādısı Neyli-zâde Mevlânâ Mehmed Hamid *zîde fezâ’iluhû*sun; Südde-i sa‘âdetime mektûb gönderüp; mahrûse-i Selânik tüccârından Roma İmparatoru’na tâbi‘ Toskaminor Avram Miranda nâm tâcirin mahrûse-i mezbûrede Memlaha Emîni Mehmed Beğ zimmetinde bâ-hüccet-i şer‘iyye ve bâ-temessük alacağı olan üç bin beş yüz yetmiş yedi guruşun tahsîli içün mübâşir ta‘yîn olunan Sadr-ı a‘zam ağalarından kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân Es-Seyyid Mustafa *zîde kadruhu yediyle* birle bundan akdem ısdâr ve irsâl olunan fermân-ı âlî-şânım mûcebince bâzergân-ı mesfûr mahrûse-i mezbûrede mübâşir-i merkūm hâzır olduğu hâlde Meclis şer‘de mûmâ-ileyh Mehmed Beğ’den talep ve da‘vâ olduğu def‘aten edâya kudreti olmamağla, beynlerine muslihûn tavassut eyledikde meblâğ-ı mecmû‘-u mezbûrdan bin guruşunu işbu bin yüz altmış yedi senesi rûz-ı Hızırında ve biner guruşunu iki senede ve beş yüz yetmiş yedi guruşunu nısf senedeki meblağ-ı mecmû‘-ı mezbûru üç hak senede ber-vech-i taksit edâ eylemek üzre beynleri tevfîk ve ıslâh olundukda her biri müterâhinler olup mûmâ-ileyh Mehmed Beğ ber-vech-i muharrer meblâğ-ı mecmû‘-ı mezbûru üç buçuk seneye dek ber-vech-i taksit edâ etmeğe huzurunda şer‘de ta‘ahhüd ve bâzergân-ı mesfûr dahi râzı olmağın, mübâşir-i merkūm ol-vechle edâ-yı hidmet-i me‘mure-birle avdet etmeğin, vâkı‘-ı hâl bi’l-iltimâs Der-i devletmedârıma sen ki Mevlâna-yı mûmâ-ileyhsin; arz ve husûs-ı mezbûru ticâretden olduğuna binâ’en Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan Nemçe

elçisi dahi istid‘â etmekle, istid‘âsı ve arzın mûcebince meblâğ-ı mezbûru üç buçuk seneye değin ber-vech-i taksit edâ eylemek bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]167

458

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Nemçe hudûdundan Niğbolu’ya ve havâlîsine gelüp gidince vâkı‘ kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesi’ne tâbi‘ Sebastiyano Fenapa(?) nâm Nemçelü ba‘zı mesâlihi içün Erdel cânibinden Niğbolu ve havâlîsine gelmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûrun bir nefer müste’men hidmetkârıyla esnâ-yı râhda mürûruna mümâna‘at ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında mu‘tâd üzre yol emri yazılmışdır.

Fi evâili R sene [1]167

[139]

459

İhkāk-ı hak olunmadın cülûs-ı (...) vâkı‘ olmağla, hilâfına emir verilmemiş ise tecdîd buyurulmağın.

Tecdîd olunmuşdur. Fî evâsıtı Z sene [1]168

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Rusçuk ve Niğbolu ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoriçesi elçisi Südde-i sa‘âdetime bir kıt‘a mühürlü kâgıd gönderüp; hülâsa-i tercümesinde İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ Erdel sükkânından Bartolome Yuvartan(?) veled-i Armenis(?) nâm Acem Ermenisi karındaşı Ohannes nâm dahi ile bundan akdem Rusçuk kasabasında ve Eflak’da vâkı‘ kurâ-yı Ada nâm mahallerde ikāmet ve badehu mesfûr Bartolome Yuvertan(?) Erdel’e varup anda sâkin ve Rusçuk’da ikāmet iden karındaşı mesfûr Ohannes ale’l-iştirâk ticâret ve intifâ‘ eylemek üzre alâ tarîkı’l-kurz bâ-temessük ân-nakd iki bin guruş teslîm idüp mesfûr dahi Rusçuk kasâbasında bey‘ u şirâ ider iken bin yüz elli dokuz senesine mücerreden hâlik oldukda mal-i mevcûdu altı bin guruş ile yedi yüz aded Macar altunu nakid akçesi irs-i şer‘le mesfûr Bartolome’ye intikāl itmiş iken yine Rusçuk sükkânından verâsetde alâkası ecânibden Petros Arman nâm zimmî zuhûr-dîde hâlik-i mesfûrun vârisiyim diyü da‘vâya ta‘saddî ve Niğbolu sâkinlerinden Yargozorbata(?) ve

Yosep Abkerun(?) nâm zimmîde mesfûr Petros'un virecek deyni olmak takrîbiyle mesfûrân ile yekdil ü yekcihet ve mesfûr Petros vâris olmak üzre mesfûrânın zor şehâdetleriyle ve Rusçuk'da mukaddemâ şah vekâleti iddi'âsında olan Velkozon Bünyad ve Mekerdom nâm zimmîlerin i'ânetleri vekūresi(?) mâliyetleri hasebiyle meblâğ-ı mezbûru bi'l-cümle ahz ü kabz eylediklerin mesfûr Bartolomeya haber aldıkda tarafından nasb eylediği vekîli ma'rifetiyle irs-i şer'le müntakil nukūd ve eşyâsı mesfûrlardan şer'le talep olundukda bir nesne virmeyüp iptal-i hak ve gadr eyledikleri mukaddemâ inhâ olunduğuna binâ'en şer'le görülüp ihkāk-ı hak olunmak içün bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuş iken mesfûrlar emvâl-i mevrûseyi ekl ü bel' sevdâsıyla şirrete sülu ve mesfûra gadr eyledikleri bu def'a elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ ve ihkāk-ı hak olunmasını istirhâr olunmakdan nâşî bâlâda mezkûru'l-esâmî Niğbolu'da sâkin Yorgo Zorbata ve Yosep Abkeron(?) ve Petros Arman(?) ve Rusçuk'da sâbıkā Acem vekîli Velkazon Bünyad ve Mekerdom(?) nâm zimmîler hâlik-i mesfûrun karındaşı mesfûr Bartolome Yuvartan(?) veyâhûd vekîl-i şer'îsi ile ba'de't-terâfu' mesfûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gâyrı hak ahz u kabz eyledikleri nukūd ve eşyâ-yı mevrûsesi ma'rifet-i şer'le tahsîl ve karındaşı tâcir-i mesfûrâ teslîm ve ihkāk-ı hak olunmak içün Vidin'e ihzâr olunmaları bâbında emr-i şerîfim recâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le ihkāk-ı hak olunmaz ise Vidin'e ihzâr ve sen ki Vidin muhâfızı vezîr-i müşârün-ileyhsin; ma'rifetinle ve ma'rifet-i şer'le âhar tarafeyne gadr ve himâyeden mücânebet olunmak şartıyla ber muktezâ-yı şer'-i şerîf faysal virilüp vâkı'-ı hal arz olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili R sene [1]167

460

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı mutasarrıfı olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Nemçe hudûdundan Niğbolu ve havâlîsine gelüp gidince vâkı' olan kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Çospör(?) Verano(?) nâm Nemçelü ba'zı mesâlihi içün bir nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel cânibinden Niğbolu ve havâlîsi taraflarına gelmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûr bir nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe hudûdundan mahall-i mezbûreye gelüp gidince menâzil ü merâhilde ve hîn-i meksinde ve dahl ü ta'arruz ve esnâ-yı râhda mürûrlarına mümâna'at olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna akçe mutâlebesiyle rencîde

vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında mu‘tâd üzre yol emr-i şerîfi verilmişdir..

Fî evâsıtı R sene [1]167

461

Bir sûreti

İstafano Ganzlogo(?) nâm Nemçelünün mahall-i mezbûra gelüp gitmesiyçün ber-vech-i muharrer.

462

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan Vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kādılara ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler; müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu gûne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en Erdel tüccârından Yuvan Nikola nâm tâcir bir nefer müste’men hidmetkârıyla Erdel cânibinden Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna tarîklerinden doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün revgan-ı sâde ve don yağı ve sâ’ir zehâ’ir **[140]** eşya getürmek murâd eyledüğin bildirüp, tâcir-i mesfûr o taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmesi mu‘ayyen olan zehâ’ir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûduna ve Varna ve sâ’ir zikr olunan mahallerde gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr

u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi tâcir-i mesfûr mâdâmki zehâ'ir-i merkūmeyi ol taraflarda bey‘ itmeye doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmesi mu‘ayyen olan eşyâsının îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna‘at olunmamak üzre olan eşyâsının Eflak memleketinde ve Varna ve mahall-i sâ'irede gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna‘at olunmayup mazmûn.

Fî evâsıtı R sene [1]167

463

Trabzon Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Ali Paşa'ya hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; kapudân-ı esbak müteveffâ Canım Hoca zâde Mustafa Beğ'in Sığla Sancağı'nda İmam Recep nâm karye ve gayrıdan mutasarrıf olunduğu on dokuz bin altı yüz akçe timârımın bin yüz altmış yedi ve altmış sekiz senelerine mahsûben zaptını sâbıkā Baş bâki kulu olan Ahmed ile Dîvân-ı âlî-şânım hâcegânından Akif Beğ *zîde mecdühumâ*ya memhûr temessükü mûcebince mukaddemâ ilzâm ve bedel-i iltizâm alınmağın tamâmen ahz ve kabz itmiş iken timar-ı mezbûr mülhakātından Buca nâm karyesini tekrar İzmir'de mukīm Felemenk konsolosu olup Nemçe konsolos vekîli olan konsolosunun âdemîsi Ali nâm kimesneye elçi-i mûmâ-ileyh ma‘rifetiyle bin guruşa ilzâm ve mükerrer temessük virüp lâkin timar-ı mezbûru seneteyn-i mezkûreteynde mûmâ-ileyhimâya bâ-temessük ilzâm ve bedel-i iltizâmını ahz ü kabz itmiş iken timar-ı mezbûr karyelerinden sâlifü'z-zikr olunarak Buca karyesini tekrâr merkūm Ali'ye ilzâm ve bedel-i iltizâm olan meblağ-ı mezbûru tamâmen ahz u kabz eyledikden sonra Trabzon cânibine râhî ve hâlâ ol tarafda olmakdan nâşî mûmâ-ileyhimâ yedimizde olan temessük mûcebince zaptıyçün emr-i âlî dahi ısdâr etdirdin diyü tarafeynin münâza‘asına mü'eddî ve ol-vechle gadr olduğun bildirüp, mûmâ-ileyhim bedel-i iltizâmdan zimmetinde olan meblağ-ı mezbûr bin guruş sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ma‘rifetinle tamâmen tahsîl ve elçi-i mûmâ-ileyh tarafına teslîm olunmak üzre bu tarafda kapu kethüdân Ahmed *zîde mecdühu*ya irsâl ve tesyîr ve virdiği zabt temessükü dahi girü ve kendüye redd olunmak içün sana hitâben emr-i şerîfim südûrunu istid‘â itmeğin, vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri R sene [1]167

464

Dergâh-ı mu‘allâm Yeniçerileri ağasına ve Hâssa Bostancıbaşıya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün senede bir def‘a ruhsat virildiği üzre İstanbula karîb mahallerden ve Adalarından akçesiyle iştirâ eylediği beher medresi onar vukıyye olmak üzre yedi bin medre hamrı Galata’da vâkı‘ hânesine nakl eylediğinde Galata voyvodası ve ümenâ ve zâbıtlar taraflarından min-ba‘d gümrük ve bâc ve avâ’id ve harac nâm ve sâ’ir bahâne ile akçe talep olunmayup nakline kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda altmış beş senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış altı senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [1]167

465

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr Abdullah Paşa’ya ve Halep mollâsına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhin tercümânları ve hidmetkârları cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânetleri ahidnâme-i hümâyûnum yedlerinde olan berât-ı âlî-şânım şurûtundan olduğuna binâ’en mugâyir-i şurût ol-vechle rencîde olunmaları îcâb itmez iken yine Halep’de sâkin eşirrâdan Süryâni tâ’ifesinden Antonyo veled-i Corciyo nâm zimmî zuhûr ve Halep’de mukīm konsolos vekîli yanında berât-ı şerîfimle tercümân olanlardan celb-i mâl sevdâsıyla vâkı‘ olan tekâlîf-i örfiyeyi sâ’ir Süryâni ehl-i zimmet re‘âyâya kıyâsen sizlere dahi ma‘ân edâ itmedinüz diyü ta‘addî vü rencîdeden hâlî olmaduğın bildirüp, konsolos-ı mezbûrun yanında berât-ı şerîfimle tercümân olan mesfûrlar ahidnâme-i hümâyûnuma ve yedlerinde olan berât-ı âlî-şânım şurûtuna mugâyir cizye ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile bî-vech akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve zımmî-i mesfûrun mugâyir-i şurût ol-vechle zâhir olan ta‘addîsi men‘ ü def‘ olunmak bâbında **[141]** emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyalarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr ve tercümânlık-ı kapudâna tetebbu‘ olundukda Halep’de mukīm İngiltere konsolosu olup Roma İmparatoru tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında tercümân olmak üzre Mihail veled-i Şükrüşerban(?) ve Fetihla(?) veled-i Şükrüarkaş ve

Borçi(?) veled-i Mihail Abdini ve Hoca İvaz veled-i Vertan(?) ve Anton veled-i Çercis(?) Şadyok ve Süryâni Şükrü veled-i Çerçis İsmean(?) İlyas veled-i Simeon ve Lağme(?) veled-i Maksor Arkaş(?) nâm sekiz nefer mesfûrlar berât-ı âlî-şânımla tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve câriyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi resm-i üsârâ ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve ta'addî vü tecâvüz üzre olanlar men' u def' olunmak berât-ı şurûtundan olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve berât şurûtu mûcebince amel olunmak bâbında. Amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve mevlanâ-yı mûmâ-ileyhimâsız; zımî-i mesfûrun mugâyir şurût ol-vechle zâhir olan ta'addîsin men' u def' ve mahall-i merkūmda berât-ı âlî-şânımla tercümân olan bâlâda masturu'l-esâmî mesfûrlar fîmâ-ba'd ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif ve yedlerinde olan berât-ı âlî-şânım şurûtuna mugâyir tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile bî-vech akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde etmeyüp himâyet ü sıyânet olunup mazmûn.

Fî evâili Ca sene [1]167

466

Selânik mollâsına ve mütesellimine hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâlarından Selânik'de ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan Alikornalı Yehûdî tüccârı ve hidmetinde olan müste'men hidmetkârı mahall-i mezbûrda kendü hâlinde alış viriş idüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmaları îcâb itmez iken yine Selânik'de sâkin Yehûdî cemâ'at başıları ve hahamları şirrete sülûk ve tecrîm kasdıyla âyinimize muhâlif hareket idersiz diyü bahâne ve bi-gayrı hak akçe mutâlebesiyle ta'addî ve bu esnâda yine İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâlarından (…) nâm Yehûdî tâcirin yazıcısını dahi seni cemâ'atinden ihrâc ve tard ü ib'âd ideriz diyü tecrîm sevdâsıyla bî-vech ta'cîz ü rencîdeden hâlî olmayup ol-vechle tüccâr-ı mesfûrûnun âdem-i emniyetlerine bâdî oldukların Selânik'de mukīm Nemçe konsolos vekîli elçi-i mûmâ-ileyh tarafına inhâ eyledüğin bildirüp mesfûrûnun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle zâhir olan ta'addileri men' u def' ve fîma-bâ'd mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn harekete tasaddî ider olur ise ism ü resimleriyle Der-aliyyeme arz u i'lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye'ye tâbi' olan re'âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâimî ve ale's-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru'na tâbi'

re‘âyâlar veya bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik-i Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patanteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘larını çıkarup alış viriş ideler ve akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında amel dahi siz ki Mevlâna ve mütesellim-i mûmâ-ileyhimsiz; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ re‘âyâlarından olan tüccâr-ı mesfûrûn fîmâ-ba‘d mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn bî-vech rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve mesfûrûnun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle zâhir olan ta‘addîlerin ve men‘ u def‘ ve eslemeyüp mazmûn.

Fî evâili Ca sene [1]167

467

Ber-vech-i arpalık Niğbolu Sancağına mutasarrıf olup, Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince berren ve bahren vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler müşârün-ileyh Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patantesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparatoriçe-i müşârün-ileyhe **[142]** tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Yorgi Todoro ve şerîki Dimitri Pako(?) nâm tâcirler Âsitâne-i sa‘âdetimden ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp yine Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa‘âdetime ba‘zı eşyâ

getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla vilâyetleri cânibine âzim oldukların bildirüp, tâcirân-ı mesfûrânın bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilen emti'a ve eşyâlarından Varna ve Rusçuk ve Eflak taraflarında ve sâ'ir mahallerde mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol tarafdan dahi doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından mahall-i mezkûrede ve âhar yerlerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlîleri sâdır olmuşdur. Amel dahi tâcirân-ı mesfûrânın bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilen getürdiği eşyâlarında mahall-i mezbûrede mükerrer gümrük talep olunmayup ve Nemçe diyârından dahi getürdüği eşyâsını mâdam ki ol taraflarda bey' itmeye îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda menâzil ü merâhilde âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmayup,mazmûn.

Fî evâili B sene [1]167

468

Bir sûreti dahi:

Yine Erdel tüccârından Dimitri Bozarto nâm tâcir içün iki nefer müste'men hidmetkârları ile mahall-i mezbûra varup gelince müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

469

Bir sûreti dahi

Yani Mavridi ve şerîki Nikola nâm iki nefer Nemçelüler içün müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben ber-vech-i muharrer.

470

Bir sûreti dahi

Dimitri ve şerîki Yorgi nâm iki nefer Nemçelüler içün bi-aynihi müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

Bağdad ve Basra Vâlîsi olan Vezîr Süleyman Paşa'ya ve Bağdad mollâsına ve Halep'den Bağdad ve Basra'ya varup gelince vâkı῾ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtân ve a'yâna hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler mühürlü arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Toskana re'âyâsı tüccârından Halep'de ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan Martito(?) Mestreli(?) nâm tâcir kendü mesâlihi ve ticâret tarîkıyle Halep'den Bağdad ve Basra câniblerine âmed-şüd murâd eyledüğin bildirüp tâcir-i mesfûrun bey' u şirâ eyledüği emti'a ve eşyâsının îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrük ümânâsına edâ eyledikden sonra ziyâde ve mükerrer gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda ve gidişde ve gelişde ve hîn-i meks u ikāmetde dahl ü ta'arruz ve cizye ve bac ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugayir-i ahidnâme-i hümâyun hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmayup ve konsolos vekîli bulunmayan mahallerde vülât ve hukkâm ve zâbıtân taraflarından himâyet ü sıyânet olunup bey' u şirâsına ve âminen ve sâlimen iki nefer müste'men hidmetkârıyla mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriye'ye tâbi' olan re'âyâlarından berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâ'imî ve ale's-seviyye akd-i ticâret karar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoru'na tâbi' re'âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya'ni Toskana'nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re'âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar'ın bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey' ü şîrâ eylemeğe arzu-mend olanlar ahz ve dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev' emti'a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ'ların çıkarup alış viriş ideler ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren götürdükleri emti'adan bir def'ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup ve vilâyetlerine götürdikleri emti'adan bir def'a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ'ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar ve Devlet-i müşârün ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd ider ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz

eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi tâcir-i mesfûr her kangınızın taht-ı hükûmet ve kazâsına **[143]** götürdüğü ve alup getürdüği emti‘a ve eşyâsından ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre îcâb iden resm-i gümrüğün gümrük ümenâsına edâ ve yedine edâ tezkiresi virildikden sonra ziyâde ve mükerrer gümrük talep olunmayup ve esnâ-yı râhda ve hîn-i meksinde kendüsine ve giydüği libâs ve süvâr olduğu davârına dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmayup ve iktizâ iden zâd ü zevâdesi âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlaruna mümâna‘at olunmayup, mazmûn.

Fî evâili B sene [1]167

472

Bir sûreti dahi

Diyarbekir vâlîsi vezîre ve Musul beğlerbeğisine ve Âmed mollâsına ve Halep’den Diyarbekir ve Musul’a varup gelince kuzât ve nüvvâb ve sâ’ir mûmâ-ileyhime yine tâcir-i mesfûr içün vech-i meşrûh üzre, bi aynihi.

473

Cülûs-ı hümâyûn vukū‘u hasebiyle tecdîd olunmuştur. Fî evâsıtı Z [1]168

Tercümân hidmetkârına bu şurûtla yazılur.

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; berât-ı âlî-şânımla tercümân olanların hidmetkârı cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmamak ahidnâme-i hümâyûnum ve berât şurûtuna ve her bir tercümânın ikişer nefer hidmetkârlarından cizye mutâlebe olunmayup iki neferden ziyâde olanların tahammül ve istihkaklarına göre cizyeleri cibâyet olunmak üzre mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfimde mastûr ve münderic olduğuna binâ’en bir nefer hidmetkârdan cizye talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken Selânik’de berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Senyor Divton(?) nâm tercümânın Avram Ezrail nâm hidmetkârı mugâyir-i şurût ol-vechle rencîde olunduğun bildirüp tercümân-ı mezbûrun hidmetkârı mesfûr Selânik’de hîn-i meksinde ve kendü mesâlihi ile havâlîsinde mürûr u ubûr eylediği mahallerde mugâyir-i şurût-ı berât cizyedârlar tarafından cizye ve gayrılar taraflarında tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile ta‘addî vü rencîde olunmamak bâbında

emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve berât kaydı görüldükde mesfûr Senyör veled-i Abram Divton(?) ve bütün Selânik’de berât-ı âlî-şânımla tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları ve câriyeleri harâc ve avârız ve kassab akçesi ve resm-i üsârâ ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmamak berât şurûtunda idüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve berât şurûtu mûcebince amel olmak içün yazılmışdır. Vusūl-i amel dahi tercümân-ı mezbûrun bir nefer hidmetkârı mesfûr Avram Ezrail Selanik’de hîn-i meksinde ve havâlîsinde eksende kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledüğin cizyedârlar tarafından cizye ve gayrılar dahi tekâlîf-i örfiyye mutâlebesi ve sâ’ir bahâne ile hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i şurût-ı berât rencîde vü remîde olunmayup ammâ mukayyed ola. Sen ki tercümân-ı mesfûrun iki neferden ziyâde hidmetkârı olmak ihtimali olmaya, mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olasın, Şöyle bilesin, alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın.

Fî evâsıtı Ş sene [1]167

474

Bu dahi tecdîd.

Bir sûreti

Yine tercümân-ı mesfûrun hidmetkârı Avram Saltakir(?) içün Selânik mutasarrıfı müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimâ hitâben vech-i meşrûh üzre.

475

İzmir mollâsına ve İzmir voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayup ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün ileyhe tâbi‘ re‘âyâları tüccârından ticâret tarîkıyle İzmir’de meks üzre olan Dayementa Koço

(?) nâm müste'men mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak îcâb itmez iken cizye talep ve âhar bahâne ile ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir rencîde olunduğun bildirüp müşârün-ileyhin re'âyâsından olan tâcir-i mesfûr İzmir'de hîn-i meksinde ve kendü mesâlihi ile havâlîsinde bir nefer müste'men hidmetkârıyla mürûr u ubûr eylediği mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye talebi ve âhar bahâne ile ta'addî vü rencîde ve dahl ü ta'arruz olunmamak içün emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ş sene [1]167

476

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi' Erdel tüccârından Vartolome Vartan nâm tâcir ve Eflak re'âyâsından hâlâ Eflak memleketinde sâkin İstefan Salomon ve karındaşı (…) ile Mihali ve Esteviko Salomon ve Vasil Şokarli(?) ve Radol ve Karol nâm zimmîler zimmetlerinde bin yüz elli üç senesinden berü yedinde olan senedât ve defter mûcebince mâlûmu'l-mikdâr alacak hakkı olup talep eyledikde ta'allül üzre oldukların bildirüp tâcir-i mesfûrun senedâtı mûcebince hümâyûnum müteveccih olan hakkı sen ki voyvoda-i mûmâ-ileyhsin; ma'rifetinle mesfûrlardan tahsîl ve tâcir-i mesfûra teslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, sen ki voyvoda-i mûmâ-ileysin; mesfûrun hakkını mesfûrlardan alıviresin, şöyle ki şer'î cevâbları var ise civârında vâkı' kıdvetü'l-kuzât ve'l-hukkâm Mevlânâ Yergöğü Kādısı *zîde fazluhuya* mahallinde şer'le görülmek üzre havâle eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [1]167

[144]

477

Konsolos vekâleti İzmir

Tecdîd olunmuşdur. Fi evâhiri C sene [1]168.

İzmir mollâsına ve voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrağıyla İzmir ve ana tâbi' iskelelere âmed-şüd iden müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr tâ'ifesinin vâkı' olan umûrların rü'yet ü temşîyet ve vesile-i emr ü râhat bahren ve (…) İzmir'de mukīm Nederlande konsolosu olan Konte Hosbyo(?) Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli vaz' olunduğun bildirüp ticaret tarîkıyle ol taraflarda mevcûd bulunan ve âmed-şüd iden tüccâr sefâyini kapudânlarının ve tüccâr tâ'ifesinin vâkı' olan

umûr u husûslarının rü'yet ü temşîyeti içün vekîl-i mezbûrun vekâletine ve konsolata resmine âhardan müdâhale ve mümâna'at olunmak içün emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde müste'men krallarının konsolos ve tercümânları ve bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâ'bi tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ü temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veyâ tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ancak mahsûs imparator bayrağı ve patentesiyle âmed-şüd iden tüccârının umûrların rü'yet itmek üzre mesfûrun imparator tarafından konsolosluk vekâletine ve konsolosluk hakkına âhardan müdâhale ve mümâna'at olunmamak bâbında ferman-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

(...) men'i buyrula (...)

Fi evâhiri Ş sene 1167

Aşağıda yine buyuruldu.

478

Belgrad ve Vidin muhâfızları vezîrâna ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne-i sa'âdetime gelünce vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, ilâ âhîrihi müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Nemçelü şişeci tüccârından Hristiyan Helçi(?) nâm tâcir dört nefer müste'men hidmetkârlarıyla Nemçe diyârından İstanbul'a bey' içün billûrdan masnû' bir mikdâr şişe evân getürmek üzre olduğun bildirüp tâcir-i mesfûr eşyâ-yı mezbûreyi ol taraflarda bey' itmeyüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmesi mu'ayyen olan eşyâ-yı mezbûreden Belgrad ve Irşova ve Fethülislâm vâkı' (…) ve Vidin ve Rusçuk ve sâ'ir mahallerde gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn tâcir-i mesfûrâ bundan akdem vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim

virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ş sene [1]167

479

Bir sûreti:

Nemçe tüccârından Kanaryacı Anton Eştir(?) nâm Nemçelünin dört nefer müste'men hidmetkârları ve bir nefer tercümânı içün kanarya tuyûru getürmek üzre vezîrân-ı müşârün-ileyhimâ ve sâ'ire hitâben vech-i meşrûh üzre.

480

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalline gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında ve esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoru'na tâbi' Toskana re'âyâsı tüccârından Halep'de ticâret tarîkıyle meks üzre olan İliviçona(?) nâm tâcir Yosef Hasgi(?) nâm müste'men hidmetkârını ba'zı mesâlihi ile İskenderûn ve havâlîsine irsâl itmekle, mahall-i mezbûrda cizyedârlar cizye talep ve gayrılar tekâlîf-i sâ'ire mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp tâcir-i mesfûrun müste'men hidmetkârı mesfûr Halep'de hîn-i meksinde ve İskenderun ve havâlîsinde kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye talebi ve gayrılar taraflarından dahi tekâlîf-i sâ'ire mutâlebesiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; mukaddemâ Nemçelü tüccârına ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfimle virdiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ş sene [1]167

[145]

Tercümânlık İzmir

Tecdîd olunmuşdur.Fî gurre-i Receb sene [1]168.

481

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâi'l milleti'l-Mesîhiyye Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler hutimet *avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemden İzmir İskelesi'ne Roma İmparatoru bayrağıyla ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden müşârün-ileyhe tâbi' tüccârın vâkı' olan umûr u husûsların rü'yet içün İzmir'de mukīm Nederlande konsolosu olup Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında tercümân vaz'ı muktazî olmağla, râfi'-i tevkī-i refî'u'ş-şân-ı hâkāni Loven Pirasagaki(?) mahall-i mezbûrede müceddeden tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhâ Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veyâhûd kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr Loven Piresagaki(?) hâlâ İzmir'de mukīm konsolos vekîli mezbûrun yanında müceddeden tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olan mesfûr ve oğulları ve ancak iki nefer hidmetkârları ve carîyeleri diyü şurûtuyla berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî evâhiri selh-i Ş sene [1]167

482

Emri

İzmir mollâsına ve voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyhe arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru bayrağıyla İzmir İskelesi'ne gelüp giden müşârün-ileyhe tâbi' tüccârın umûr u husûsların rü'yeti içün İzmir'de mukīm Nederlande konsolosu olup Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında tercümân olmak üzre Loven Pirasakagi(?) tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virildüğin bidirüp, yedinde olan berâtı mûcebince tercümânlık-ı mezbûr mesfûra zabt itdirilüp tercümânlığı umûruna âharı dâhl ü ta'arruz itdirilmeyüp ve

berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf mutâlebesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüğin berât mûcebince amel olunmak bâbında amel dahi sen ki Mevlânâ ve voyvoda-i mûmâ-ileyhimâsız ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn yedine virilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezbûru mesfûr Loven Pirasakagi(?)'ye zabt itdirüp tercümânlığı umûruna âharı dahl ü ta'arruz ve berâtına mugâyir cizye ve tekâlîf mütalabesiyle ve âhar vechle rencîde vü remîde itdirmeyüp himâyet ü sıyânet etdiresin.

Fî evâhiri Ş sene [1]167

483

Tercümân-ı mersûm tebdîl olup tercümânlığı ahâra virilmekle, zuhûrunda yedinde olan berâtı ahz ve kaleminde hıfz.

Tercümânlık-ı Yanya ve Narda

Emri dahi yazılmışdır.

Cülûs-ı hümâyûnum vukū'u hasebiyle mesfûrun tercümânlık berâtı tecdîd olunmuşdur. Fî 13 Ra sene [1]17

(...) Der sa'âdet'e irsâlini müş'ir fermân-ı âlî-şân sâdır olmağla iş bu mahalle şerh virildi. Fî 16 Ş sene [1]194

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemde Yanya'da vâkı˙ Narda ve (…) iskelelerine Roma İmparatoru bayrağıyla ticâret tarîkıyla âmed-şüd iden müşârün-ileyhe tâbi' tüccârın vâkı˙ olan umûr u husûsların rü'yet içün Narda'da mukīm Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından berât-ı âlî-şânımla konsolos olan kendü cinslerinden Toskanalı Kozimo Konti nâm konsolosun yanında bir tercümân vaz'ı muktazî olmağla, râfi'-i tevkî'-i Lambro veled-i Hristodolo Marohi(?) konsolos-ı mezbûrun müceddeden tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn ilâ âhirihi sened virile diyü mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki: mesfûr Lambro veled-i Hristodolo Marohi(?) konsolos-ı mesfûrun yanında müceddeden tercümân olup tercümânlık hidmetinde olan mesfûr ve iki nefer hidmetkârları diyü şurûtuyla berât virilmişdir.

Fî evâsıtı N sene [1]167

484

İzmir mollâsına ve voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencide vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ re‘âyâsından olan tüccâr tâ’ifesi ve tercümânı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak îcâb itmez iken İzmir’de konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Loven Pirasakagaki(?) nâm tâcirin bey‘ u şirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘ada bir mahalde üzde üç hesâbı üzre edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle cizyedârlar cizye ve gayrıları dahi tekâlîf-i sâ’ire mutâlebesiyle ba‘zı mahallerde rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, tercümân-ı mesfûr bey‘ ve **[146]** iştirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün edâ eyledikden sonra ziyâde talep olunmayup ve mesfûrun İzmir’de hîn-i meksinde ve ba‘zı mesâlihi ile havâlîsinde mürûr u ubûr eylediği mahallerde cizye ve bâc ve geçid ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak içün emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]167

485

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne’den berren ve bahren hudûduna varup gelince vâkı‘ kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi ahidnâme-i ilâ âhirihi müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en müşârün-ileyhâya tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Konstantin Dimitri nâm tâcir Âsitâne’den bir mikdâr eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp yine Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün ba‘zı emti‘a ve eşyâ getürmek üzre bir nefer müste’men hidmetkârıyla vilâyetleri tarafına azîmet eyledüğin bildirüp, mesfûrun bu tarafda

gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilen getürdüğü eşyâsından (…) ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmesi mu'ayyen olan eşyâsından Rusçuk ve Niğbolu ve Ziştovi ve Silistre ve sâ'ir mahallerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve berren ve bahren varup gelince esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]167

486

Lefkoşa kazâsı nâ'ibine ve Kıbrıs muhassılı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ'ından biri ile âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenâr mahallerde istimâ' olunmayup yine sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak îcâb itmez iken Kıbrıs cezîresinde Nemçe konsolos vekîli olan Corci ve Akman nâm konsolosunun müste'men huddâmından Berülimo İsandra(?) nâm müste'men cezîre-i mezbûrede vâkı' Lefkoşa ve sâ'ir mahallerde konsolos-ı mesfûrun ba'zı mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmayup ve üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğun mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]167

487

Mükerrer. Gümrükçüden gümrüğü istirdâdıyçün.

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Alikorna tüccârından Basra’da ticâret tarîkıyle meks üzre olan Anderya Dicvan (?) nâm tâcir iştirâ eyledüği (…) kirpasının gümrüğün Basra’da bade’l-edâ kirpas-ı mezbûru yine imparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ Alikorna tüccârından Halep’de ikāmet üzre olan şerîki Martino Mesterli(?) nâm tâcire irsâl ve kirpas-ı mezbûr Halep’e vürûdunda Halep’de dahi gümrüğün edâ eyledikden sonra Frengistan’a irsâl murâd eyledikde Halep’de gümrük emîni emti‘a-i mezbûreden mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tekrâr cebren gümrük ahz ve gadr eyledüğin bildirüp gümrükçü-i merkūmun mükerrer gümrük nâmıyla aldığı her ne ise ma‘rifet-i şer‘le istirdâd ve Halep’de mukīm Nemçe konsolos vekîli yediyle tâcir-i mesfûra tamâmen teslîm ve fîmâ-ba‘d imparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccârından Halep’e vürûd iden emti‘alarından îcâb [iden] gümrüğün bir def‘a Halep’de edâ ve yedine edâ tezkiresi virildikden sonra vilâyetlerine irsâlinde dahi mükerrer gümrük mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye’ye tâbi‘ olan re‘âyâlar beyninde berren ve bahren sulh u salâh ve dostluk dâ’imî ve ale’s-seviyye akd-i ticâret kârar-dâde olup şöyle ki Roma İmparatoruna tâbi‘ re‘âyâlar ve bâ-husûs Hezorya ya‘ni Toskana’nın dükalık-ı kebîri hükûmetinde olan iskele ve liman ve adaların re‘âyâları ve kezâlik Hamburg ve Loyaka şehirlerinin tüccârından haşmetlü Çâsâr Bavkar’ın bayrak ve patenteleriyle Memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ u şirâ eylemeğe arzu-mend olanlar dâhil olalar ve bunların cümlesi her nev‘ emti‘a ve eşyâlarıyla Memâlik-i mahrûseme gelüp rızk ve metâ‘larını çıkarup alış viriş idelüm ve tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den **[147]** iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup, bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görülmek içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene 1167

Mükerrer emr-i şerîf ba‘de’s-sübût şer‘le istirdâd.

488

Hâssa Bostancıbaşı ve Topçubaşı *dâme mecdühumâ* ve Galata voyvodası *zîde mecdühumâ*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün beher sene reçel ve pekmez eylemek üzre iki yüz küfe üzüm iştirâ ve Galata'da vâkı' hânesine nakl murâd eyledüğin bildirüp altmış yedi senesine mahsûben ol mikdâr üzümün iştirâ ve nakline siz ki mûmâ-ileyhimsiz. tarafınızdan ve taraf-ı âhardan mümâna'at ve harc ve avâ'id nâmıyla müdâhale vü mu'âraza olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; Üsküdar ve havâlîsinde olan bağlardan almayup Adalar tarafından almak şartıyla ancak bir def'ada dahi iki yüz küfe üzümün akçesiyle iştirâ ve nakline mümâna'at olunmamak içün altmış altı senesine vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış yedi senesine mahsûben def'a-i vâhidede nakline mümâna'at olunmamak bâbında.

Fî evâsıtı Za sene [1]167

489

Âsitâne'den Kudüs-i Şerîfe varup gelünce vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve mütesellimler ve iskele emînleri ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkden cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek için yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel re'âyâlarından Yuvan Çörkol(?) ve Dimitri Çörkol(?) ve Radol Berhob (?) ve Papa Vasili nâm dört nefer Nemçelüler Peraşko(?) ve Ağrespe(?) ve Nastozya(?) ve Marika(?) nam dört nefer Nasrâniyye Âsitâne-i sa'âdetimden Bahr-ı Sefîd ile Yafa İskelesi'ne ve andan Kudüs-i Şerîf'e ziyârete gider oldukların bildirüp, esnâ-yı râhda mürûr u ubûr eyledikleri mahallerde kendülere ve libâslarına ta'arruz ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye mutâlebesi ve sâ'ir bahâne ile rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunarak âminen ve sâlimen mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn Nemçelüye vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîf virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın; ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâhiri Za sene [1]167

490

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna berren ve bahren varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen ilâ âhirihi müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Erdel tüccârından Samgir Marko(?) ve şerîki Yuvan Dimitri nâm tâcirler Âsitâne-i sa'âdetimde ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüklerin İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp yine Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla vilâyetleri cânibine âzim oldukların bildirüp, tâcirân-ı mesfûrânn bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedlerine da tezkiresi virilen emti'a ve eşyâlarından Varna ve Rusçuk ve Yergöğü ve Eflak taraflarından ve sâ'ir mahallerde mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol tarafdan doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından dahi ol taraflarda bey' itmedikçe mahall-i mezkûrda ve âhar yerlerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn Nemçelüye mukaddemâ ber-vech-i muharrer emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Za sene [1]167

[148]

491

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden Nemçe hudûduna berren ve bahren varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde ticâret ideler ve bugüne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden

sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Dimitri ve şerîki Rado(?) nâm iki nefer Nemçe tâcirleri Âsitâne-i sa'âdetimden ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Varna ve Ziştovi ve Rusçuk ve Yergöğü ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine âzim olup ve bundan akdem âmed-şüd iden Nemçe tüccârı Varna'ya vürûdlarında hediyye nâmıyla nesne mutâlebesiyle rencîde olundukları inhâ olunduğun bildirüp mesfûrân iki nefer Nemçe tâcirlerininin bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilen götürdükleri emti'alarından mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından dahi mahall-i mezkûrede ve Varna'da gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe ve hediyye mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şeriifm recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda sü'âl-i muharrer üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda Nemçelüye mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Z sene [1]167

492

Bir sûreti

Erdel re'âyâsı tüccârından Zaharya ve karındaşı Nikolas'ın iki nefer Nemçelü müste'men hidmetkârlarıyla müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben bi- aynihi vech-i meşrûh üzre.

493

Bir sûreti

Yine Erdel tüccârından Dimitri Lohric(?) bir nefer tâcir iki müste'men hidmetkârlarıyla müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben bi-aynihi ber-vech-i meşrûh.

494

Cizyedârdan istirdâd içün.

Kili kazâsı nâ'ibine hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçe re'âyâsı tüccârından David Milksenik(?) nâm Nemçe tâciri yedinde olan patentesi ve Belgrad muhâfızı tarafından virilen buyruldu ile Beç cânibinden ba'zı hırdavat eşyâ bey'i içün Kili'ye vürûdunda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince eşyâ-yı mezbûrenin îcâb iden gümrüğün tamâmen edâ idüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ziyâde gümrük ve cizye talebi ve sâ'ir bahâne ile rencîde olunmak îcâb itmez iken ziyâde gümrük mutâlebesiyle rencîde olunduğundan gayrı Kili'de cizyedâr olan Hacı Mehmed nâm kimesne mesfûru bî-vech habs ve Tomruk'a vaz' ve ezâ vü cefâ eylediğinden mâ'adâ cebren cizye kâğıdı virüp on iki guruşunu ahz ve gadr u ta'addî eyledüğin bildirüp, cizyedâr-ı merkūmun mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye nâmıyla cebren aldığı on iki guruş ma'rifet i şer'le mesfûra redd ü teslîm ve fîmâ-ba'd patentesiyle mahall-i mezbûra vürûd iden Nemçe tüccârı gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ziyâde gümrük ve cizye talebi ve âhar bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccâr ve re'âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu'tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ'ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ'ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tercümân ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda mukaddemâ Nemçelüye vech-i meşrûh emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fi evâili Z sene [1]167

[149]

495

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' kuzât ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Yanaki ve şerîki Estamat(?) nâm iki nefer Nemçe tâcirleri Âsitâne'den bir mikdâr eşyâ iştirâ ve gümrüğün edâ idüp Nemçe diyârından dahi ba'zı eşyâ getürmek üzre bir nefer müste'men hidmetkârıyla Erdel cânibine âzimler olmalarıyla mükerrer gümrük talep ve mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak içün hükm-i hümâyûn recâ ve ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn Nemçelüye mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Z sene [1]167

496

Vidin muhâfızı vezîre ve sâ'irlere ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde ticâret ideler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Rado ve karındaşı Yuvan nâm iki nefer Nemçe tâcirleri Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ idüp ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyârından ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Varna ve Ziştovi ve Rusçuk ve Yergöğü ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine gider olduklarun bildirüp, tâcirân-ı mesfûrânın bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilüp götürdükleri emti'a ve eşyâlarından mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından dahi mahall-i mezkûrede Varna'da gümrük ve hediyye talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn Nemçe tüccârına mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili M sene [1]168

497

Bi'l-fi'l Dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından olup hâlâ Topçubaşı *dâme mecdühuya* ve Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ'iblerine ve Galata voyvodası *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefisleriyçün ruhsat virildiği üzre zikr olunan nâhiyelerde vâkı' Istranca ve sâ'ir kurâdan akçesiyle yüz elli kara canavarın iştirâsına ve hânesine nakline ümenâ ve bâcdâr ve yasakçı ve sâ'irleri taraflarından mümâna'at ve bir nesne talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda altmış yedi senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince altmış sekiz senesine mahsûben def'â-i vâhidede nakline mümâna'at olunmamak bâbında.

Fî Evâhiri M sene [1]168

498

İzmir mollâsına ve İzmir hassı voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâlarından Alferini(?) ve karındaşı iki nefer Alikornalı Yehûdî tâcirleri bundan akdem Alikorna'dan İzmir'e gelüp ticâret tarîkıyle İzmir'de meks ü ikāmet üzre olmalarıyla, rencîde olunmak îcâb itmez iken İzmir'de Yehûdî cemâatbaşıları mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tekâlîf-i örfiyye ve rüsûmât-ı sâ'ire talebiyle rencîdeden hâlî olmayup tüccârları ta'tîline bâ'is oldukların bildirüp, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle ta'addîleri ve men' ü def' olunmayup memnû' ve mündefi' olmazlar ise arz u i'lâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün ileyhin konsolos ve ( ) bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı S sene [1]168

[150]

499

Nemçe hudûdundan Sofya ve havâlîsine gelüp gidince vâkı‘ olan vüzerâ-yı izâma ve kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtân ve a‘yâna hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ re‘âyâsından Petro Françesko Marya Girardi nâm bir nefer Nemçelü kendü mesâlihi içün Tımışvar cânibinden Sofya ve havâlîsine gelüp mesâlihini rü’yet eyledikden sonra yine vilâyetine avdet itmek üzre olduğun bildirüp iki nefer müste’men hidmetkârıyla mesfûr mahall-i merkūma gelüp gidince gelişde ve gidişde esnâ-yı râhda ve menâzil ü merahilde ve hîn-i meks ve ikāmetinde kendülere ve giydikleri libâs ve süvâr oldukları davârlarına dahl ü ta‘arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn nesne mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu‘ oldukda Nemçelüye mukaddemâ ber-minvâl-i muharrer bu makūle emr-i şerîfim virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri S sene [1]168

500

Bir sûreti

Petro Anderya Pesiçino(?) nâm bir nefer Nemçelünün iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla mahall-i merkūmeye gelüp gidince bi-aynihâ vech-i meşrûh üzre.

501

Battal buyruldusu Mühimme tarafında mahfûzdur.

Ber-vech-i arpalık İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı ( ) *dâme ikbâlühu*ya ve İskenderiye ve ( ) kādılarına ve livâ-i mezbûrun ağvât ve zâbıtânı *zîde kadruhum*a hüküm ki:

Tarafeyn re‘âyâsından müfsîd ve âsî ve bedhâh olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye olunmaya, bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gâretçi her kimin re‘âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları

cezâları terîb oluna ve ihtfâ iderler ise haberleri alınup zâbıtları âgâh oluna ki haklarından geleler ve zâbıt ve başı olanlar bu misüllü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes‘ûl u mu‘âteb olup azl ve hakkından geline ve ulufelü ve dirliklü kendü hâllerinde olmayup böyle şekāvet idenlerin ta‘addîleri külliyet ile mündefi‘ olmak içün mutlaka hırsızlık ile ta‘ayyuş iden haydud ve Pîri beğ didikleri kutttâ‘-ı tarîk saklanmayup ve beslenmeyüp gerek kendülerin ve gerek saklayanların haklarından geline ve bu makūle fesâd âdet-i müstemirresi olanlar sonradan salâh-ı sûretin gösterilir ise dahi i‘timâd olunmayup sınurlarımdan ba‘îd yerlerde iskân itdirile diyü Nemçelüye i‘tâ kılınan ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve münderic olup hilâfına vaz‘ u harekete rızâ-yı mülükânem yoğiken Nemçe sefâyini kapudânlarından Pavlo Domyalosiç(?) nâm kapudân tuz ile mahmûl sefînesiyle yüz altmış yedi senesinde İskenderiye ile Draç beyninde vâkı‘ Sabhas(?) nâm limana varup liman-ı mezbûr kurbunda vâkı‘ bir mikdâr meşîstândan bir mikdâr odun kat‘ ve cem eylemek içün kapudân-ı mesfûr dört nefer silâhîyle sefînesinin sandâlına süvâr ve hatab kat‘ına meşguller iken bir nefer Arnavud zuhûr ve dostâne mu‘âmele ile avdet ve kapudân-ı mesfûr ile sandala girüp bir tarîkle verâsından tabanca ile kapudân-ı mesfûru sol omuzundan darb ve cerh edüp cârih-i merkūm ormana fırâr iken Milâhan tâ’ifesi kapudân-ı mecrûhu ol havâliye karîb Bor kasabasına nakl ve yirmi sa‘atden sonra cerh-i mezbûrdan mürd ve helâk olduğu hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi tarafına tahrî ve ihbâr ve kātil Arrnavud-ı mezbûr İskenderiye neferâtından olduğu yakīnen haber virmekle, kātil-i merkūmun kimlerin tağrîk ve iğvâlarıyla şekâvete ictirâ eylediği mahallinde teftîş ü tefahhus ile ele getürilüp ibreten li’l-gayri muhkem haklarından gelmek ve şer‘an lâzim gelen deyni dahi tahsîl ve mürd-i mesfûru altı nefer eytâmınu alıvirilüp ihkāk-ı hak ve fîmâ-ba‘d Arnavudluk sahilinde âmed-şüd eyleyen Nemçe tüccâr-ı sefâyini ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn âminen ve sâlimen ticâretleriyle iştigāllerine kimesne tarafından mümâna‘at ve zarar u ziyân olunmamak içün emr-i şerîfim sudûrunu elçi-i mûmâ-ileyh istid’â-yı inâyet itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şakî-i mezbûr alâ-eyyi hâl buldurulup hâlik-i mesfûrun şer‘an lâzim gelen deyni tahsîl ve kabzına me’mûr teslîm zımmında mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn fîmâ-ba‘d bu güne vaz‘ u hâlet vukū‘una ruhsat gösterilmekden mücânebet **[151]** ve ittikā olunmak fermânım olmağın, mahsûsân işbu emr-i şerîfim isdâr ve (…) ile irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlüne bu güne kutl-i nefse cesâret iden şakî-i mezbûr ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sen ki mîr-i mirân-ı mûmâ-ileyhsin; mübaşeretin ve zâbıtı ma‘rifetiyle alâ-eyyi hâl ahz ve husûs-ı mezbûr ma‘rifet-i şer‘le görilüp hâlik-ı

mesfûrun şer‘le lâzim gelen deyni tamâmen tahsîl ve kabzına me’mûra teslîm ile ihkāk-ı hak ve mezbûr ve kendüye mu‘ayyen olanlar gereği gibi te’dîb ve muhkem haklarından gelinerek fîmâ-ba‘d Arnavutluk sâhilinde ticâret tarîkıyle varan Nemçe tüccârına mugâyir-ı sulh-u muzâfât kat‘â müdâhale ve zarar u ziyân eylememek husûsâtı tenbîhi lâzim gelenlere muhkem tenbîh ü teşdîd eyleyesiz, şöyle ki Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimvârımla Nemçe devleti beyninde mün‘akid olan muzâfatın tatarruk-ı halelden vikāyeti ve şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnumun infaz ü icrâsı matlûb-ı mülûkânem iken ihmâl ü tekâsülden nâşî nizâ‘-i mezbûr tathîr ve bertaraf kılınmak lâzim gelür ise bir dürlü gadr u cevriniz mesmû‘ olmayup hâl u şânınıza göre hakkınızdan gelinür, ana göre temşîyyet-kâre bi’l-ittifâk sa‘y u ikdâm ve bu bâbda iğmâz ü tekâsülden ziyâde ittikā-i tâmm ve alâ vukū‘ihâ Der-aliyem tahrîr ü i‘lâm olunmak bâbında.

Fî evâsıtı S sene [1]168

502

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve sâ’ir Devlet-i Aliyyemde bulunan müste’men tâ’ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru’nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup ve bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve tarafeyn-in tüccârı gerek berren gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp götürdükleri emti‘adan bir def‘a bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra yüzde üçden ziyâde talep ve sâ’ir müste’menlere müsâ‘ade olundığı üzre üç yüz akçe selâmet akçesinden mâ‘adâ masdâriyye zarar-ı kassâbiyye ve rüsûmât-ı sâ’ire talebiyle kat‘â rencîde olunmayup ve bu kā‘ide tarafeyn tüccârı hakkında mer‘î ve mu‘teber tutulup ve Nemçe tüccarının vilâyetlerinden doğru İstanbul’a getürmeleri mu‘ayyen olan eşyâlardan âhar mahalde gümrük talep olunmayup İstanbul’a vusûllerinde gümrükleri

alınmak üzre İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna dâhil olduğuna binâ'en emti'alarıyla Nemçe diyârından Niş ve Vidin ve sâ'ir re's-i hudûdda vâkı' iskelelere dâhil olan Nemçe tüccârının âhar yerde fürûht etmeyüp doğru İstanbul'a getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından İstanbul Gümrüğü Emîni'nin berâtı şurûtuna mugâyir zikr olunan iskelelerde gümrükçüleri tarafından gümrük mutâlebe olunmamak üzre Mâliye tarafından virilen emr-i şerîf mûcebince Dîvân-ı hümâyûnum tarafından dahi mukaddemâ emr-i şerîf virilmekle, bu def'a Erdel re'âyâsı tüccârından Yovan Nikola nâm tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârından Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün bir mikdâr asel ve revgan-ı sâde ve don yağı ve zehâir-i sâ'ire getürmek üzre olduğun bildirip tâcir-i mesfûrun Eflak ve Niğbolu ve Rusçuk ve Silistre ve İbrâil ve Varna tarîklerinden doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getüreceği zehâ'ir-i merkūmenin îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eyledikden sonra kendü mahzenine nakline mümâna'at olunmamak üzre olan eşyâsından Eflak hudûdundan ve mahall-i mezbûrda gümrük talep olunmayup ve esnâ-i râhda cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve âminen ve sâlimen mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [1]168

503

Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne-i sa'âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ahidnâme ilâ âhirihi müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Dimitriyoz Yorgo ve karındaşı Todoro nâm iki nefer tâcirler Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virülüp ve yine Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Nemçe diyârına âmed-şüd oldukların

bildirüp tâcirân-ı mesfûrândan İstanbul'da gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilüp götürdükleri emti'alarından Varna ve Rusçuk ve Eflak taraflarında ve âhar mahallerde tekrar gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraftan dahi doğru Âsitâne-i a'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından mahall-i mezbûrede gümrük talep olunmayup **[152]** cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesi ile rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren varup gelünce âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda, ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı R sene [1]168

504

İzmir mollâsına ve Âsitâne'den İzmir ve Sakız cezîresine varup gelince vâkı' olan kuzât ve Sakız cezîresi nâ'ibine ve İzmîr-i hâss voyvodasına ve Sakız muhassılı *zîde mecdühu*mâya ve kıl'â dizdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesnelere dahl ü ta'arruz eylememek içün Devlet-i Aliyye tarafından yedlerine yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Nemçe beğzâdelerinden Baron dö Fişer(?) nâm bir nefer Nemçe beğzâdesi bir nefer yasakçı ma'iyyetiyle ve bir nefer tercümânı ve beş nefer müste'men etbâ' ve âdemîsi ile teferrüc-i bilâd ve ziyâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetimden İzmir ve Sakız ve havâlîsinde vâkı' sâ'ir cezîrelere âzim olduğun bildirüp, gidişde ve gelişde, esnâ-yı tarîkde âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at ve kendüsine ve müste'men âdemlerine ve libâsına dahl ü ta'arruz cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu' olundukda, ber-vech-i muharrer mukaddemâ bu makūle emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâhiri R sene [1]168

Der zamân-ı Kaim-makām-ı Âlî-makām

505

Boğaz hisarları nâ'iblerine ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccârı sefâyini kapudânlarından Françesko ve Burlo(?) nâm kapudân râkib olduğu Sançima Konçesnoya(?) ismiyle müsemmâ Polaka ta'bîr olunur bir kıt'a sefînesiyle bundan akdem Âsitâne'ye gelüp getürdüğü ve alıp götürdüği eşyânın gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp vilâyetlerine âzim olmağla, mürûruna mümâna'at olunmamak içün mu'tâd üzre izn-i sefîne hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [1]168

506

İstanbul ve Galata kādılarına ve Dergâh-ı mu'allâm Yeniçerileri ağası ve Üsküdar ve Hâslar kazâları nâ'ibleri ve Galata voyvodasına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin hidmetinde olan Şim'on Adof(?) veled-i İsak nâm müste'men Âsitâne-i sa'âdetimde elçi-i mûmâ-ileyhin ba'zı mesâlihi ile geşt ü güzâr eylediği mahallerde cizyedâr kolcuları gâh ve bî-gâh mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna harâc ve ehl-i örf tâ'ifesinden ba'zıları tekâlîf-i örfiyye talebiyle dahl ü ta'arruz ve ba'zıları dahi bî-vech mürûr u ubûr ile ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmadıklarıyla, mesâlihi rü'yetinin ta'tîline bâ'is oldukların bildirüp, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle ta'arruz ve rencîde ve bî-vech-i müzevver da'vâya tasaddî idenlerin üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenar mahkemelerde istimâ' olunmayup Âsitâne-i sa'âdete havâle olunmak bâbında emr-i şerîfe recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü reâ'yâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ'ından biriyle âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eyler ise üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenar mahallerde istimâ' olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz olunmamak içün yedlerine

Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr **[153]** ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu‘ olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ mesfûra vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri Ca sene [1]168

507

Cizye İstirdâdı

Vidin muhâfızı vezîre ve Rusçuk ve Yerköy kādılarına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen ticâret ideler ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar diyu ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn Nemçe tüccârı rencîde olunmak îcâb itmez iken Roma İmparatoriçesi’ne tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Yanaki ve Dimitri Yohriyede(?) ve Yano(?) nâm üç nefer Nemçe tâcirleri ticaret tarîkıyle âmed-şüd esnâsında Rusçuk’a vürûdlarında Rusçuk cizyedârı ve iki nefere iki aded cizye evrâkı ve Yerköy nâm mahalde dahi bir neferine dahi bir aded cizye kâğıdı virüp akçesini ahz etmeleriyle, zikr olunan Rusçuk ve Yerköy cizyedârlarının hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i evâmir-i aliye üç kıt‘a cizye kâğıdları içün cebren aldıkları akçeleri her ne ise ma‘rifet-i şer‘le mesfûrûna istirdâd ve alıvirilüp ve fîmâ-ba‘d imparatoriçesine tâbi‘ re‘âyâsı tüccârı zikr olunan yerlerde ve mahall-i sâ’irede cizye mutâlebesini ve bî-vech sâ’ir bahâne ile rencîde vü remîde olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; iki devletin tüccâr tâ’ifesi tarafeyn memâlikinde kendü hâllerinde ticâret edeler ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden bir dürlü rencîde olunmayup himâye olunalar ve Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd eylerler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zihâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu‘ oldukda; ticâret tarîkıyle âmed-şüd iden Nemçe tüccârı cizye mutâlebesiyle rencîde

olunmamak üzre ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ ber-vech-i muharrer yedlerine evâmir-i şerîfe virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ viril emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâili C sene 1168

508

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Yorgi Vasili ve şerîki Dimitri nâm iki nefer tâcir Âsitâne-i sa'âdetimden bir mikdâr emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ idüp ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa'âdetime ba'zı eşyâ getürmek üzre iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Nemçe diyârına âzim oldukların bildirüp mesfûrânın bu tarafdan gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilüp götürdükleri eşyâlarından Varna ve Rusçuk ve Eflak taraflarında ve âhar mahallerde mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre o tarafdan dahi doğru Âsitâne-i sa'âdetime bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâsından mahall-i mezbûrede gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla berren ve bahren varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda Nemçe tüccârına ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri C sene [1]168

509

Bir sûreti

Yine Erdel tüccârından Yako şerîki Zâfirî içün vech-i meşrûh üzre.

510

Belgrad muhâfızı vezîre ve Nemçe hudûdundan Âsitâne'ye gelince kuzât ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mümâ-ileyh arzıhâl gönderüp; İmparator-ı müşarün-ileyhe tâbi' re'âyâsı tüccârından Françe(?) Palmö(?) nâm tâcir üç nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârından doğru Âsitâne'ye bey' içün ba'zı emti'a ve eşyâ getürmek üzre olmağla, ol taraflarda bey' itmeyüp îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ itmek üzre Âsitâne'ye bey' içün getürmesi mu'ayyen olan eşyâsından mürûr eylediği mahallerde gümrük ve cizye ve bâc ve geçid mutâlebesiyle rencîde ve mürûruna mümâna'at olunmamak içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince emr-i âlî-şan yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [1]168

[154]

511

İşbu emr-i şerîfde ahidnâme-i hümâyûnun evvelki ve ikinci ve üçüncü ve dördüncü ve on ikinci ve on üçüncü maddeleri bi-tamâmihâ derc ve tastîr olunmuşdur.

Halep Vâlîsi Sadr-ı Sâbık Abdullah Paşa'ya ve Halep mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâsı tüccârından Halep'e ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve anda meks ü ikāmet üzre olan tüccâr ve re'âyâsı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken tüccâr-ı mesfûrûn mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olundukların Halep'de mukīm konsolos vekîli bundan esbâk inhâ ve ahidnâme-i hümâyûn şurûtu mûcebince amel ü hareket olunup, fîma-bâd Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Halep'de olan tüccâr ve re'âyâsı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Devlet-i Aliyyem ile Devlet-i İmparatoriyye'ye tâbi' olan re'âyâlar beyninde sulh u salâh ( ) ahidnâme ilâ âhırihi (…) sâbit olmuş, deyni var ise mahallinde edâ oluna diyü imparator-ı müşârün-ileyhe virilen ahidnâme-i hümâyûnum mastûr olmağla, ahidnâme-i hümâyûnu mûcebince amel olunmak içün Hüdâvendigâr-ı sâbık birader-i mağrifet-penâh merhûm Sultan Mahmud hân *tâbe serâhu* zamânında emr-i şerîfim virildüğin bildirüp tecdîdin recâ ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda; altmış üç senesine ol dahi evâili Zilka'desinde ber-muceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili C sene [1]168

512

Konsolos vekâleti der-Halep tecdîd.

Mesfûr vilâyetine gitmekle yerine yine Halep'de İngiltere konsolosu olan Kanlok(?) nâm İngilterelü konsolos vekîli nasb itdiğiyle nasb olunmağla, emri yazılmışdır. Fi evâhiri Ra [1]173.

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr Es-seyid Abdullah Paşa'ya ve mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ'ir müste'men kralların konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde Roma İmparatoru olan Düka-i kebîre tâbi' tüccâr tâ'ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçi veyâ kapu kethüdâlarının ma'rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz'ı câ'iz olup yedlerine sened virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda tasrîh olunduğuna binâ'en Halep'de İngiltere konsolosu olup Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli olan Aleksandra Deremond (?) nâm konsolos vekîli tasdîk olunmağla, Roma İmparatoru bayrağıyla Halep ve tevâbi'i iskelelerine ticâret tarîkıyle amed-şüd ve ikāmet iden Alikorna ve Nemçe tüccârlarının umûr u husûsların rü'yet ve gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ ve konsolata resmi konsolos vekîli mesfûra virdiklerinden sonra himâyet ü sıyânet olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn vekâleti umûruna ve konsolota resmine âhardan müdâhale vü mümâna'at olunmamak içün Hüdâvendigâr-ı sâbık birâder-i mağfiret penâh-merhûm Sultan Mahmud Han *tâbe serâhu* zamanında zamânında ber-mûbeb-i ahidnâme-i hümâyûn emr-i şerîfim virildüğin bildirüp tecdidin recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda; altmış dört senesi evâsıt-ı Zilka'desinde dahi ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mâstur u mukayyed bulunmağın, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Ca sene [1]168

513

Tercümânlık-ı der- Halep tecdîd.

Mesfûr Mihail Şokri-i ref'-i olunup, ref'inden diğer Mihail veled-i Yevas Kurapa(?)'ya berât virilmişdir. Fi 20 M sene 1163.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâi'l milletil-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Roma İmparatoru elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime

arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âlî-i baht-ı Osmânî üzre cülus-ı hûmâyûn-ı-sa‘âdet makrûnum vukū‘u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birâder-i mağfiret penâh merhûm Sultan Mahmud Hân *tâbe serâhu* berâtıyla Halep’de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Aleksandra Deromonter(?) nâm konsolosun yanında tercümân olan râfi‘-i tevkī‘-i refî‘-ü’ş-şân-ı hâkāni Mihail Şokri Şeryak(?) nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre yedine berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, müceddeden işbu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki; Mesfûr Mihail veled-i Şokri Şeryak(?) Halep’de mukīm konsolos vekîl-i mezbûrun yanında tercümân olup tercümânlık hidmetinde olan mesfûr ve oğulları ve iki nefer hidmetkârları diyerek şurûtuyla müceddeden berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî evâhiri 22 Ca sene [1]168

514

Emri

Halep Vâlîsi ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret-penâh merhûm Sultan Mahmud Hân *tâbe serâhu* berâtıyla Halep’de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Aleksandra Deremond(?) nâm konsolosun yanında tercümân olan Mihail veled-i Şokri Şeryak(?) nâm tercümânın yedinde olan berât-ı cülûs-ı hûmâyûn-ı sa‘âdet-makrûnum vukū‘u hasebiyle tecdîd olunmağla, müceddeden yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezbûr mesfûrâ zabt itdirilüp tercümânlığı umûruna âharı dahl ü ta‘arruz ve berâtına mugâyir rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin, berât mûcebince amel olunmak bâbında (…) amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-i mûmâ-ileyhimâsız. Ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn müceddeden yedine verilen berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezbûr mesfûr Mihail veled-i Şokri Şeryak’a(?) zabt itdirilüp tercümânlık umûruna âharı dahl ü ta‘arruz ve berâtına mugâyir rencîde vü remîde itdirilmeyüp müstahak.

Fî evâhiri Ca sene [1]168

[155]

Cülûs-ı hümâyûn vukū‘u hâsebiyle tecdîd-i berât eylemişdir. Fî 3 Ş sene [1]171

Çorçi Mihail veled-i Irek(?) (*Tercümânlık der-Halep tecdîd*) ve Anton veled-i Varnan(?) (*Tercümânlık der-Halep tecdîd*) ve Anton veled-i Cercis Şodyak(?) (*Tercümânlık*

der-Halep tecdîd) ve Naom veled-i Mansorakaş ve Naomi veled-i Mazmör Arteş (*tercümânlık tecdîd*) (*bu dahi tecdîd sene [1]171*) ve İlyas veled-i Sim‘an Kassâb (*bu dahi tecdîd fî 171*) işbu beş nefer tercümânlar dahi Halep’de mukīm konsolos vekîli yanında Hudâvendigâr-ı sâbık merhûm müşârün-ileyh berâtıyla tercümân olmalarıyla cülûs-ı hûmâyûn vukū‘u hasebiyle tecdîd-i berât eylemişlerdir ve emirleri dahi virilüp mükerrerden ihtirâzen kuyûdât-ı atîkalarına şerh virilmişdir.

Fî 22 Ca sene [1]168

515

Tercümân der Halep mahlûlden.

Cülûs-ı hûmâyûn vukū‘u hasebiyle tecdîd-i berât olunmuşdur. Fî 3 Ş sene [1]171

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Nemçe Kapu kethüdâsı yanında berât ile tercümân olan Papas oğlu Arutin hâlik olmağla, mahlûlünden yerine râfi‘ David veled-i Ciyorkevis (?) Halep’de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Aleksandra Deremond (?) nâm konsolos vekîli yanında tercümân nasb ü ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim verilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, şurûtuyla berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî 22 Ca sene [1]168

516

Tercümânlık-ı der-Halep mahlûlden.

Cülûs-ı hümâyûn vuku‘u hasebiyle tecdîd olunmuşdur. Fî 7 Ca sene [1]172.

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki.

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Halep’de mukīm Nemçe konsolos vekîli yanında berât ile tercümân olan Fethar Şokri Arkaş(?) hâlik olup mahlûlünden yerine râfi‘-i ( ) karındaşı Nazarloz Arkaş(?) Halep’de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Aleksandra Deromond(?) nâm konsolos vekîli yanında tercümân nasb ü ta‘yîn ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, şurûtuyla berât-ı âlî-şân yazılmışdır ve emri dahi virilmişdir.

Fî 22 Ca sene [1]168

517

Halep Vâlîsi ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; mukaddemâ Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı yanında berât-ı şerîfim ile tercümân olan Papas oğlu Arutin hâlik olmağla, mahlûlünden David veled-i Sabirkevis(?) Halep'de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Aleksandro Deromond(?) nâm konsolos vekîli yanında tercümân nasb ü ta‘yîn olunmak üzre berât-ı şerîfim virilmekle, yedinde olan berât-ı âlî-şânım mûcebince tercümânlık-ı mezbûr mesfûra zabt itdirilüp tercümânlık umûruna âharı dahl ü ta‘arruz ve berâtına mugâyir rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîf recâ itmeğin, berât mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ca sene [1]168

518

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin sancağı muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân *zîde kadruhuma* ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi tarafeyn memâlikinde âminen ve sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler, müşârün-ileyh Roma İmparatoru'na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûse ve kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve Devlet-i Aliyyemde bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsâ‘ade Roma İmparatoru'nun tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Roma İmparatoriçesine tâbi‘ Erdel re‘âyası tüccârından Yanaki ve şerîki Estamati nâm iki nefer Nemçe tâcirleri Âsitâne-i sa‘âdetimden bir mikdâr emti‘a ve eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrük Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyârından dahi Âsitâne-i sa‘âdetimden bey‘ içün ba‘zı eşyâ getürmek üzre bir nefer müste'men hidmetkârıyla Varna ve Ziştovi ve Rusçuk ve Yergöğü ve Eflak tarîklerinden Erdel cânibine âzimler olup ve bundan akdem âmed-şüd iden Nemçe tüccârı Varna'ya vürûdlarında hediyye nâmıyla nesne mutâlebesiyle rencîde olundukları mukaddemâ inhâ olunmağla, mesfûrân iki nefer Nemçe tâcirlerinden bu tarafda

gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virilen getürdükleri eşyâlarından mükerrer gümrük talep olunmayup ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey' itmeyüp doğru Âsitâne'ye bey' içün getürmeleri mu'ayyen olan eşyâlarından dahi mahall-i mezkûrede ve Varna'da gümrük ve hediyye talep **[156]** olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda berren ve bahren varup gelünce âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olunmamak içün mukaddemâ istirhâm olunmağla, Hudâvendigâr-ı sâbık biraderim mağfiret-penâh merhūm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında emr-i şerîfim virildiği bildirüp, tecdîd recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnum ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildüği mastûr-ı mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mukaddema vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildüği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri Ca sene [1]168

519

Bir sûreti

Yorgi Todoro(?) ve şerîki Dimitri iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben vech-i meşrûh üzre.

520

Müceddeden emr-i şerîfim yazılmışdır. Fî evâsıtı S sene [1}172

Bir sûreti

Dimitri Loherc(?) iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla ber-vech-i muharrer.

521

Bir sûreti

Zaharya ve karındaşı Nikola Nikolas içün ber-vech-i meşrûh.

522

Bir sûreti

Dimitri ve şerîki Rado(?) ancak iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla ber-vech-i muharrer.

523

Tercümân hidmetkârı tecdîd olunmuşdur. Fî evâhiri Ca sene 1[1]172.

Halep Vâlîsine ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; berât-ı şerîf ile tercümân olanların iki nefer hidmetkârları cizye ve tekâlîf-i örfiyye mutâlebesi ve âhar vechle rencîde olunmamak husûsu ahidnâme-i hümâyûn ve berât şurûtunda mezkûr olduğuna binâ'en mukaddemâ Halep'de konsolos vekîli yanında tercümân olan Fetihla Şokri Arkaş(?) nâm tercümânın Anton Salomon nâm hidmetkârına dahi ber-vech-i muharrer emr-i şerîfim virilüp, lâkin tercümân-ı mesfûr bu esnâda hâlik ve mahlûlünden yirine karındaşı Nazarlaz Arkaş hâlâ berât-ı şerîfle tercümân olup ve mesfûr Anton Salomon dahi hidmetkâr olmak hasebiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûna rencîde olunmak îcâb itmez iken mesfûr Halep'de hîn-i meksinde ve ba'zı mesâlihi ile havâlisine mürûr u ubûr eylediği mahallerde cizyedârlar cizye ve sâ'irleri taraflarından tekâlîf-i örfiyye ve tezvîrât ile bî-vech akçe mutâlebesiyle ta'cîz ve âyîni icrâsına mümâna'at ve giydüği libâsına dahl ü ta'arruz ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmamak bâbında müceddeden emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i müşârün-ileyh tarafından vaz' u ta'yîn olunan konsolos ve vekîlleri ve tercümânları ve sâ'ir etbâ'ı ve tüccârı sâkin olduğu mahallerde mu'tâd üzre âyinlerin icrâ ve âyinlerinin icrâsında mümâna'at olunmaya ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya etbâ'ından biriyle âharın da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenâr mahkemelerde istimâ' olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve mesfûr Nazarala Arkaş Halep'de mukīm konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve iki nefer hidmetkârları ve carîyeleri harâc ve avârız ve kassâb akçesi ve sâ'ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet ve anın gibi ta'addî ve tecâvüz üzre olanlar men' u def' olunmak tercümânlık berâtı şurûtundan olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda, ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı berât mûcebince amel olunmak içün mukaddemâ vech-i meşrûh

üzre emr-i şerîf virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ verilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Amel dahi vech-i meşrûh üzre tercümân-ı mezbûrun hidmetkârı mesfûr Anton veled-i Salomon Halep'de hîn-i meksinde ve ba'zı havâlîsinde mürûr u ubûr eylediği mahallerde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve cizye ve tekâlîf-i örfiyye ve bî-vech akçe mütabelesiyle rencîde vü remîde olunmayup mâzmûn.

Fî evâili Ca sene [1]168

Der-zamân-ı Sadr-ı sudûru'l vüzerâ Hazret-i Ali Paşa *yesserallâhü mâ-yeşâ' ve fî eyyâni* Re'îsülküttâb El-Hâc Abdi efendi *tâle mâ yetemannâhu.*

Fî evâhiri C sene [1]168

524

Ber vech-i arpalık Selânik Sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ'ından biriyle âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenâr mahkemelerde istimâ' olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâbların esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbihnâmeler virile diyü mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak itmek îcâb itmez iken İmparator-ı müşârün ileyhe tâbi' Nemçe re'âyası tüccârından Selânik'de mukīm Salomon Delavinik(?) nâm Nemçe tâcirinin simsârı olan Salomon Rida(?) nâm hidmetkârı Selânik'de ve havâlîsinde kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile bî-vech akçe mutâlebesiyle ta'addî ve giydüği libâsına ta'arruz ve ba'zılar dahi müzevver da'vâ ile bî-vech ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla mesfûr Selânik'de hîn-i meksinde ve havâlîsine mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmayup himâyet ü sıyânet olunmak içün mukaddemâ istirhâm olundukda,

Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret-penâh merhûm Sultân Mahmûd Hân *tabe serâhu* zamânında emr-i şerîf virildiğin bildirüp, tecdîdin recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]168

[157]

525

Tercümân hidmetkâr

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyh konsolos ve tercümânları ve bil-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenar mahkemelerde istimâ‘ olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd eylese varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz itmemek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic ve berât-ı şerîf ile tercümân olanların iki nefer hidmetkârları harâc ve avârız ve sâ’ir tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde vü remîde olunmamak berât şurûtunda olduğu mastûr olduğuna binâ’en Selânik’de Nemçe konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şân ile tercümân olan Yakob Feraş nâm tercümânın Hayim Bünyamin İsail(?) nâm bir nefer hidmetkârı ticâret tarîki ve ba‘zı mesâlihi ile Dolyan ve İslimye ve Yenişehir ve Siroz câniblerine gitmek murâd eyledüğin bildirüp mesfûr Hayim Selânik’de hîn-i meksinde ve mahall-i mezkûrede mürûr u ubûrunda cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn ve şurût-ı berât vech-i meşrûh üzre mesfûra mukaddemâ emr-i şerîf virildüği masfûr u mukayyed bulunmağın,

ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]168

526

İşbu emr-i şerîf bu vechle tashîh ve tebdîl olunmuşdur.

Bosna Vâlîsi Vezîr el-Hâc Mahmud Paşa'ya hüküm ki:

Tarafeyn re'âyâsından müfsid ve âsî ve bedhâh olanlar iki canibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye olunmaya, bu makūle ehl-i fesâd ve çeteci ve gāretçi her kimin re'âyâsı olur ise olsun her kangı toprakda bulunur ise müstahıkk oldukları cezaları tertîb olup ihtifâ iderler ise haberleri alınup münabitları âgâh oluna ki haklarından geline ve zâbıt ve baş olanlar dahi bu misillü eşkıyânın haklarından gelinmekde ihmâl ü tekâsül iderler ise mes'ûl ü mu'âteb olup azl ve hakkından geline ve ulûfelü ve dirliklü kendü hâllerinde olmayup böyle şekâvet idenlerin ta'addîleri külliyet ile mündefi' olmak içün mutlakā hırsızlık ile ta'ayyüş iden haydud ve Pirî Beğ dedikleri kuttâ-i tarîk saklanmayup ve işlenmeyüp gerek kendülerin ve gerek saklayanların haklarından geline ve bu makūle fesâd âdet-i müstemirresi olanlar sonradan salâh sûretin gösterir ise dahi i'timâd olunmayup sınurlardan ba'îd yerlerde iskân itdirile diyü Nemçe Devleti tarafına i'tâ kılınan ahidnâme-i hümâyûnda musarrah ve mezkûr olup bu halâlde Nemçelüye tâbi' Hırvat tarafından ihtilâl vâkı' olmakdan nâşî tanzîm-i memleket âzâdesiyle da'ire-i itâ'atlerinden hurûc ve tecâvüz idenlerin te'dîb ve nizâmlarına Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından Taberin(?) nâm ceneral ta'yîn ve tahsîs olunmağla, bene'd-devleteyn yevmen-fe-yevmen tezâyüd ve istikrâr bulan musâfât ve müvâlâta ve ahidnâme-i hümâyûn şurûtuna ri'âyet-birle Hırvatlikdan firâren Bosna havâlîne gelüp ilticâ ider olur ise kabûl olunmayup muhtell-i musâfât ve müvâlat olan hâlâtın men' ü def'iyçün içün Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Roma İmparatoru'nun elçisi kıdvetü ümerâ'i'l- milleti'l-Mesîhiyye Baron dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* takrîr kâğıdıyla Der-âliyeme inhâ ve ahidnâme-i hümâyûn mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince emr-i şerîfim südûrunu istid'â ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eylemek fermânım olunmağın, emr-i şerîfim isdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi vusūlünde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; ber vech-i muharrer mugâyir-i şurût-ı müsâlaha Hırvatlıktan firâren nizâ' Nasrâniyyelerinde bâkī kalan Nemçe saltatlarından Bosna hudûduna gelmişleri

olur ise ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince kabûl olunmayup ve fîmâ-ba‘d mugâyir-i şurût-ı musâlaha ol makūle firâr ile gelüp Nasrâniyyelerinde **[158]** bakī kalanları kabûl ve himâyet itmeyüp ve hudûdların nizâmına ve tarafeynin âsâyiş ve itmînânına kemâ hüve hakkuhu ri‘âyet ve mugâyir-i şurût-ı musâfât harekete cesaret idenleri zecr ve tenkîl-birle def‘ u ref‘e mübâderet ve dâimâ şerâ’it-i müsâlemenin istikrârına ihtimâm ü dikkat eyleyüp ser-i mû ihmâl ü tekâsülden gayetü’l-gâye ittikā-i tâmm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri C sene [1]168

527

İzmir’de konsolos vekâleti tecdîd.

Tecdîd olunmuşdur. Fî evâili B sene [1]172

İzmir mollâsına ve İzmir-i Hâssı Voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrağıyla İzmir’e ve tevâbi‘i iskelelerine âmed-şüd iden müşârün-ileyhe tâbi‘ Nemçelü tüccârının vâkı‘ olan umûrların rü’yet ü temşiyet ve vesîle-i emn ü râhatlarıyçün İzmir’de mukīm Nederlande konsolosu olan Konte Zusbiye(?) İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli vaz‘ olunmağla, ticâret tarîkıyle ol taraflarda mevcûd bulunan ve âmed-şüd iden Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ tüccâr sefâyini kapudânların ve tüccâr tâ’ifesinin vâkı‘ olan umûr u husûsların rü’yet ve temşîyet içün vekîl-i mezbûrun vekâletine ve konsolata resmine âhardan müdâhale vü mümâna‘at olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü râhatları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened verile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağı, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ancak mahsûs İmparator bayrağı ve patentesiyle âmed-şüd iden tüccârının umûrların rü’yet etmek üzre mesfûrun imparator tarafından konsolos vekâletine ve konsolosluk resmine âhardan müdâhale ve mümâna‘at olunmamak içün Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret-penâh Sultân Mahmûd Hân zamânında emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân.

Fî evâhiri C sene [1]168

528

Nemçe Yehûdîleri

İzmir kādısına ve voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâsından Toskana ve Nemçelüye tâbi' yedinde patentesi olan Nemçe Yehûdîsi tâ'ifesinden ticâret tarîkıyle İzmir'de meks ü ikāmet ve âmed-şüd idenler cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmamak içün bundan akdem ahidnâme-i hümâyûn mûcebince emr-i şerif sâdır olmağla, ol-vechle ta'addî olunmak îcâb itmez iken mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn yine ol-vechle ta'allül ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla, fîmâ-ba'd Toskana ve Nemçe ve Nemçelüye tâbi' yedinde patentesi olan Nemçe Yehûdîlerinden ticâret tarîkıyle İzmir'e âmed-şüd ve meks ü ikāmet idenler mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle ta'addî vü rencîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün biraderim merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında altmış beş senesi evâhiri Zilhiccesinde emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]168

529

İzmir Kādısına ve voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâlarından Elkarini(?) ve karındaşı iki nefer Alikornalı Yehûdî tüccârları bundan akdem Alikorna'dan İzmir'e gelüp ticâret tarîkıyle İzmir'de meks ü ikāmet üzre olmalarıyla rencîde olunmak îcâb itmez iken İzmir'de sâkin Yehûdî tâ'ifesinin cemâ'at başıları mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn tekâlîf-i örfiyye ve rüsûmât-ı sâ'ire talebiyle rencîdeden hâlî olmayup ticâretleri ta'tîline bâ'is olmalarıyla, mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle ta'addîleri ve men' ü def' olunup memnû' ve mündefi' olmaz ise arz u i'lâm olunmak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve

tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün biraderim merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında işbu altmış sekiz senesi evâsıtı Safer'ül hayrında emr-i şerîf virildiğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâili B sene [1]168

[159]

530

İzmir kādısına ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' re'âyâsından olan tüccâr tâ'ifesi ve tercümân mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak îcâb itmez iken İzmir'de konsolos vekîli yanında berât-ı âlî-şân ile tercümân olan Lovna Piyer(?) Sokagi nâm tercümân bey' u iştirâ eylediği emti'a ve eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğü bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre edâ eyledikden sonra ziyâde talep ve ba'zı mahallerde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi tekâlîf-i sâ'ire mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmamalarıyla, tercümân-ı mesfûr bey u iştirâ eylediği emti'a ve eşyanın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün edâ eyledikden sonra ziyâde talep olunmayup ve mezfûrun İzmir'de hîn-i meksinde ve ba'zı mesâlihi ile havâlîsinde mürûr u ubûr eylediği mahallerde cizye ve bâc ve geçid ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti'adan bir def'ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def 'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre olan resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyye tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ'ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün birâderim merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında altmış yedi senesi Ramazan-ı Şerîfi

evâsıtında emr-i şerîf virildiğin bildirüp tecdîden recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâili B sene [1]168

531

Edirne ve Filibe ve Sofya ve kādılarına ve Edirne Bostancıbaşısına ve Uzuncaâbâd ve Hasköy ve İslimye kādıları nâ'iblerine ve zikr olunan kazâlarda vâkı' zâbıtân ve a'yâna hüküm ki:

Roma İmparatoru'nun Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Baron Dö Penkler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp; elçi-i mûmâ-ileyhin huddâmından Baroh(?) veled-i Salomon nâm müste'men Yehûdî Avrupa'dan ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan elçi-i mûmâ-ileyhin ba'zı mesâlihi ile Filibe ve Sofya'ya varınca Âbâd ve İslimye taraflarına vardıkda mahall-i mezbûrede cizyedâr kolcuları ve kâh ve bî-gâh mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ve ehl-i örf tâ'ifesi taraflarından dahi ba'zıları tekâlîf-i örfiyye talebiyle ta'addî ve ba'zı kimesneler dahi müzevver da'vâ ile bî-vech akçe mutâlebesiyle ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla, mesâlihi rü'yetinin ta'tîline bâ'is olmalarıyla mesfûrun Edirne'de hîn-i meksinde ve ba'zı mesâlihi ile mürûr u ubûr eylediği mahall-i mezbûrede cizye ve tekâlîf-i örfiyye talep ve giydüği libâsına dahl ü ta'arruz olunmayup ve müzevver da'vâlar ile bî-vech akçe mutâlebesiyle rencîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda, müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tüccârları veya etbâ'ından biriyle âhar kimesnenin da'vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da'vâları kenâr mahkemelerde istimâ' olunmayup sâ'ir müste'menlere kıyâsen da'vâları Âsitâne-i sa'âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre İzmir'e bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb-ı zîhâblarında esnâ-yı tarîkden cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün birâderim merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında altmış yedi senesi evâil-i Saferü'l Hayrında emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ etmeğin, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili B sene 1168

532

Belgrad ve Vidin muhafızlarına ve Âsitâne'den Nemçe hudûduna varınca vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînlerine ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Erdel re'âyâsı tüccârından Atnaş veled-i Rato(?) nâm tâcir bundan akdem ticâret tarîkıyle Erdel cânibinden bu tarafa gelüp Âsitâne'den ba'zı emti'a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresin alup bir nefer müste'men hidmetkârıyla Nemçe diyârına âzim olmağla, mesfûrun bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virilüp götürdüğü eşyâ-yı mezbûreden Belgrad ve Irşova ve Vidin ve Niğbolu ve Silistre ve Varna ve Rusçuk ve İbrâil ve Kalas ve Eflak taraflarında ve âhar mahallerde mükerrer gümrük talep olunmayup cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve palamar akçesi ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûrna mümâna'at olunmamak içün karındaşum merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri B sene [1]168

[160]

533

Elçilik hidmetkârı

İzmir mollâsına ve İzmîr-i Hâssı voyvodası'na hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukîm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Elçi-i mûmâ-ileyh müste'men huddâmından Alikornalı Musa Salem(?) veled-i Samuel Salem nâm müste'men İzmir'de ve havâlîsinde kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar tekâlîf-i örfiyye ve rüsüm talebi ve ba'zılar dahi mürûr u ubûr ile bî-vech akçe mutâlebesiyle ta'addî vü rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp mesfûr İzmir'de hîn-i meksinde ve havâlîsinde kendü mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye talebi ve gayrılar rüsûm-ı sâ'ire ve tekâlîf-i örfiyye ve bî-vech akçe mütâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta'addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan

ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veyâ etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahkemelerde istimâ‘ olunmayup sâ’ir müste’menlere kıyâsen da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd ider ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ’ir kimesneler dahl ü ta‘arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâili B sene [1]168

534

Tüccârın müste’men hidmetkârı

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağı mutasarrıfı vezîre ve Selânik mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün ileyhe tâbi‘ Nemçe tüccârlarından Selânik’de mukīm Salomon Delavid(?) ile Nemçe tâcirinin müste’men hidmetkârı olup Selânik’de meks üzre olan David Salomon Ebravenla(?) nâm bir nefer mesfûr Selânik’de ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûrunda cizyedârlar tarafından cizye ve gayrılar dahi rüsûm-ı tekâlîf-i örfiyye ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle ta‘addî ve giydüği libâsına ta‘arruz ve ba‘zılar dahi müzevver da‘vâ ile bî-vech ta‘cîzden hâlî olmamalarıyla, mesfûr Selânik’de hîn-i meksinde ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûrunda mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ol-vechle rencîde vü remîde olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ( ) ahidnâme ( ) ilâ-âhirihi ( ) yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün birâderim merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamânında altmış altı senesi evâil-i Cemâziyelâhiresinde emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ eylemeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili B sene [1]168

535

Halep Vâlîsi Sadr-ı esbâk Vezîr Abdullah Paşa'ya ve Halep kādısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' tüccârının bey' u iştirâ idüp getürdikleri ve alup götürdükleri emti'a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra rencîde olunmak îcâb itmez iken İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi' Alikorna re'âyâsı tüccârından İlaya Pençozo(?) nâm tâcir ticâret tarîkıyle Halep'de meks ü ikāmet üzre olmağla mesfûrun bundan akdem Basra'dan gelen eşyâsının gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Halep'de tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virildikden sonra eşyâ-yı mezbûreyi Alikorna cânibine irsâl murâd eyledikde eşyâ-yı mezbûreden tekrâr gümrük mutâlebesiyle ta'addî ve irsâline mümâna'at olunduğun bildirüp tâcir-i mesfûrun ve gerek Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Halep'de ticâret tarîkıyle âmed-şüd ve meks iden Nemçelü tüccârının mahall-i mezbûrede bey' u iştirâ ve getürdükleri ve alup götürdükleri emti'a ve eşyâlarının îcâb iden gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virildikden sonra eşyâ-yı mezbûreyi âhar mahalle nakl ve irsâllerinde gümrüğü edâ olunan eşyâlarının tekrâr gümrük mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti'adan bir def'ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye'den iştirâ idüp ve memnû'âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti'adan bir def'ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ'ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ'ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer'î olup bu güne menfa'at ve emniyet ile müntefi' ve emîn olalar ve tüccâr-ı mezkûr sefîneleriyle getürdükleri eşyânın bir def'ada gümrüklerin virdiklerinden sonra emti'ası fürûht olunmayup ve âhar iskeleye gitmek iktizâ ider ise sâ'ir dost olan devletin tüccârı misillü nakli câ'iz ola ve gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerini müş'ir yedlerine tezkire virilüp bir def'ada gümrüğü virilmiş emti'adan tekrâren gümrük talep olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı B sene [1]168

[161]

536

Tercümânlık-ı İzmir tecdîd olunup kayd-ı alîke akdine şerh virilmişdir.

Tecdîd eylemişdir. Fî 22 Za sene [1]171

Nişân-ı hümâyûn oldur ki

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âlî-i baht-ı Osmânî üzre cülûs-ı hümâyûn-ı sa‘âdet-makrûnum vukū‘u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birâder-i mağfiret-penâh merhûm Sultân Mehmed Hân *tâbe serâhu* berâtıyla İzmir’de mukīm Nederlande konsolosu olup Devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında tercümân olan râfi‘( ) Lovna Piresagaki(?) nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldiği üzre berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, müceddeden işbu nişân-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki mesfûr Lovna Pirasagaki İzmir’de mukīm konsolos vekîl-i mezbûrun yanında tercümân olup tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve iki nefer hidmetkârları bu şurût ile berât-ı âlî-şân ve emr-i şerîf virilmişdir.

Fî gurre-i B sene [1]168

537

Boğaz hisarları nâ’iblerine ve Boğaz hisarları dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe tüccâr sefâyini kapudânlarından Tomazo İstoryato(?) nâm kapudân râkib olduğu San Covan Balista Nikolo(?) nâm ta‘bîr olunur bir kıt‘a sefînesiyle getirdiği ve alup götürdüğü emti‘asının ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp girü vilâyeti cânibine gitmek murâd itmekle, mu‘tâd olan Boğazhisarlarında yoklatup memnu‘atdan içinde metâ‘ olmadıkça kat’â eğlendirilmeyüp âminen ve sâlimen girü vilâyetine mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre âmel olunmak bâbında.

Fî evâhiri B sene 1168

538

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne’den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve sâ’ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; ahidnâmelerde Roma İmparatoriçesine tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Yani Mavridi(?) ve şerîki Nikola nâm iki nefer Nemçe tâcirleri Âsitâne’den bir mikdâr eşyâ iştirâ ve gümrüğün edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyarından dahi ba’zı emti‘a ve eşyâ getürmek üzre iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla Varna ve Rusçuk ve Eflak tarîklarinden vilâyetleri cânibleri âzimler olmağla, bu tarafda gümrüğün edâ ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp götürdükleri ve îcâb

iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmeleri mu‘ayyen olan eşyâlarından mahall-i merkūmede ve sâ'ir yerlerde mükerrrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde ve esnâ-yı râhda mürûr u ubûrlarına mûmâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca‘at olundukda ber-mûceb-i ahidnâme vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri B Sene [1]168

539

Bir sûreti

Belgrad ve Vidin muhafızlarına Yoda veled-i Yasef ve şerîki Avram veled-i Niyamet(?) iki nefer Nemçe Yehûdî tâcirleri Varna ve Ziştovi ve Silistre ve Niğbolu ve Eflak tarîklerinden âzim olmalarıyla iki nefer müste'men hidmetkârı ile mahall-i mezbûra mukaddemâ vürûdlarında mükerrer gümrük ve hediye mutâlebe ve iskelemize gelmeğin, âhar iskelelere varın diyü illet ü bahâne ile ta‘cîz ol-vechle rencîde ve mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak içün vech-i meşrûh üzre bî-aynihi mürâca‘at eyleye.

540

Eflak voyvodasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe elçisi olan Baron Dö Penkler Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoriçesine tâbi‘ Erdel Yehûdîsi tüccârından Yoda veled-i Yasef nâm Yehûdî tâcirin hâlâ Eflak memleketinde sâkin Estar Seyatlan(?) ve kaynı Ancel ve Arko Ecilolo(?) nâm üç nefer Yehûdîler zimmetlerinde bin yüz altmış ( )senesinden berü ber-muceb-i senedât cihet-i şer‘den sekiz yüz guruş alacak hakkı olup sâbıkā Eflak voyvodaları vakitlerinde bi'd-defa‘ât talep ve ol sene tenbîh olunmuş iken mesfûrûn ba‘zı kimesnelere istinâden edâda ta‘allül eyledikde meblâğ-ı mezbûr ma'rifetinle mesfûrûndan tamâmen tahsîl ve mesfûra teslîm olunup ta'allül ve tereddüd itdirilmeyüp şer‘î cevâbı olduğu sûretde civârında vâkı‘ Yerğöğü kādısına havâle olunmak içün bundan akdem emr-i şerîf sâdır olunmuş iken mesfûrûnun mu‘ayyen kitreleri olmak hasebiyle ihkāk-ı hak olunmayup ol-vechle gadr eylediklerin bildirüp, meblâğ-ı mezbûr mesfûrûndan tahsîl ve sefire teslîm olunup ta'allül ü tereddüd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda, Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ konsolos

ve tercümânları ve müste'men olan kendü âdemleri ve sâ'ir tüccâr Memâlik-i mahrûsemde bey' u şirâ ve ticâret ve kefâlet ve sâ'ir umûr u husûslarında nizâ vâkı'olmamak içün kādıya varup sebt-i sicill itdirip hüccet ve ma'mûlün-bih temessük alalar sonra nizâ' olur ise hüccet ve temessük sicille nazar olunup mûceb-i şer'îsi ile amel oluna diyü mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu' olundukda vech-i meşrûh üzre mukaddemâ emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâili Ş sene 1168

[162]

Der-zamân-ı Sadr-ı Sudûru'l vüzerâ Hazret-i Nâilî -Abdullah Paşa *yesserallâhû mâ-yeşâ' ve fî eyyâni* Re'îsülküttâb el-Hâc Abdi Efendi *tâle mâ-yetemannâhu*

541

Rûmili Vâlîsi vezîre ve eyalet-i mezbûrede vâkı' kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle rencîde olunmayalar ve Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olığına binâ'en elçi-i mûmâ-ileyhin etbâ'ından ve huddâmından Kumat oğlu Dimitri ba'zı mesâlihi içün Tırhala'ya vürûd ile cânibine gitmek murâd eyledüğin bildirüp, bir nefer mesfûr mahall-i merkūmeye vürûdunda ve hîn-i meksinde cîzye ve tekâlîf-i örfiyye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün mukaddemâ emr-i şerîf virildiği mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı Ş sene [1]168

542

İstanbul ve Galata kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ re‘âyâsından Âsitâne-i sa‘âdetimde ticâret tarîkıyle meks ü ikāmet üzre olan müste’men Nemçe Yehûdîlerinden Zak(?) veled-i Mûsâ nâm Nemçe yehûdîsi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmak îcâb itmez iken mesfûrun bey‘ u şirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının sâ’ir müste’menlere kıyâsen ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün tamâmen edâ eyledikden sonra ziyâde talebi ve cizyedârlar taraflarından dahi cizye mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, mesfûr bey‘ u iştirâ eylediği emti‘a ve eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden yüzde üç hesâbı üzre gümrüğün tamâmen edâ eyledikden sonra ziyâde talebiyle ve İstanbul ve Galata ve havâlîsinde cizyedârlar taraflarından cizye mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def ‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrükleri edâ eyledikden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendi re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı ve cizye ve tekâlîf-i sâ’ire tâlebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağla, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. Vusūl buldukda, bu bâbda vech-i meşrûh üzre sâdır olan fermân-ı celîlü’l kadrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunup hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe.

Fî evâhiri Ş sene [1]168

543

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağına mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâm cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ’iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr

olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Selânik'de ikāmet üzre olan Nemçe müste'menlerinden Yasef veled-i Elya(?) nâm müste'men mahall-i mezbûrda cizye ve tekâlîf-i sâ'ire talebiyle ta'addî olunmak îcâb itmez iken mesfûr Selânik'de ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar dahi rüsûm ve tekâlîf-i örfiyye ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp, mesfûr Selânik'de hîn-i meksinde ve havâlîsinde mesâlihi ile mürûr u ubûr eyledikde cizyedârlar cizye ve gayrılar taraflarından dahi tekâlîf-i sâ'ire mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâili N sene [1]168

544

Bir sûreti

Mosyö Samul(?) nâm Nemçe müste'meni içün altmış beş senesinin evâil-i Rebî'ülâhirinde vech-i meşrûh üzre virilen emr-i şerîf tecdîd olunmuşdur.

Fî evâili N sene [1]168

[163]

545

Belgrad ve Vidin muhafızları ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne'ye varup gelince kuzât ve nüvvâb ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Nemçe şişeci tüccârından Covan veled-i Tozki(?) Nemçe diyârından Âsitâne'ye bey' içün billûrdan masnû' şişe evân getürmek üzre olmağla, olıgeldüği üzre ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince emr-i şerîf yazılmışdır. Üç nefer müste'men hidmetkârıyla.

Fî evâili N sene [1]168

546

Âsitâneden bahren Nemçe hudûduna varınca vâkı' olan kādılara ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna ve Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin ( ) ilâ âhirihi ( ) binâ'en Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Nemçe tüccârından Martin Kifori(?) nâm tâcir bundan akdem iki

nefer müste'men hidmetkârlarıyla Âsitâneye gelüp bir mikdâr eşyâ iştirâ ve gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni'ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp yine bahren gele ve İsmâil ve Kalas ve Boğdan memleketinden Nemçe diyârına gider olmağla, mahall-i mezbûrede mükerrer gümrük talebiyle rencîde ve mürûrlarına mümâna'at olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâmeye mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince âmel olunmak içün karındaşım merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamanında altmış beş senesi Şevvâli'nde emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn şurûtu mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâsıtı N sene [1]168

547

Livadya kādısına ve Âsitâne'den Livadya'ya varup gelince vâkı' olan sâ'ir kuzât ve zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ( ) ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en, Nemçe re'âyâsı tüccârından İlya veled-i Françesko nâm tâciri ticâret tarîkıyle Livadya'ya gitmek murâd eyledüğin bildirüp, mesfûr mahall-i mezbûrda hîn-i meksinde ve esnâ-yı râhda cizye ve geçid ve bâc talebiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve menâzil ü merâhilde mürûrlarına mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu' olundukda Nemçelüye mukaddemâ vech-i meşrûh üzre bu makūle emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri N sene [1]168

548

Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne'den berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve İskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru'na tâbi' vilâyetlerin tüccârı ahidnâme-i hümâyûnda münderic olan şurûtuna binâ'en Devlet-i müşârün-ileyhâya tâbi' Erdel tüccârından Yosep Kogino(?) ve şerîki Lazar Egriç(?) nâm iki nefer Nemçe Yehûdîsi tâcirleri bu tarafdan ba'zı eşyâ iştirâ ve gümrüğün edâ ve Nemçe diyârından dahi ba'zı eşyâ getürmek üzre Ziştovi ve Rusçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Eflak tarîklerinden vilâyetleri cânibine gider olmalarıyla mükerrer gümrük ve sâ'ir bahâne ile

akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde ve mürûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre Hudâvendigâr-ı sâbık zamânında altmış iki senesinde emr-i şerîf virildüğin bildirüp tecdîdin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili L sene [1]168

549

Bir sûreti

Erdel tüccârından Lazar veled-i Baroh(?) mahall-i mezbûrede hediyye talebiyle rencîde olunmağla, altmış üç senesi târîhinde virilen emr-i şerîf vech-i meşrûh üzre yine müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben tecdîd olunmuşdur.

550

Belgrad ve Vidin muhafızları vezîrâna ve Nemçe hudûdundan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve Yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; üsârâ tahlîsi içün Roma İmparatoru’nun Pader Trinetâri ta‘bîr olunan râhiblerine müsâ‘ade buyrulan husûsat ba’de’l-yevm dahi mer‘î tutulmak üzre taraf-ı hümâyûnumdan te’kîd oluna ve sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden dahi Nasârâ dîninde olanları münâsib vechle mümkin olan ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l vakt olanlar mabeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olunalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en Pader Trinetâri ta‘bîr olunan Nemçe râhiblerinden Eksoryo(?) nâm râhib bir nefer Nemçelü refîki ve bir nefer müste’men hidmetkârı ve emniyet-i râhî içün iki nefer yasakçı ma‘iyyetleriyle Nemçe diyârından Âsitâne-i sa‘âdetime **[164]** gelmek üzre olduğun bildirüp, yol üzerinde vâkı‘ mahallerde nâssın yedlerinde İslâma gelmeyen Nemçe esîri bulunur ise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile tahlîs ve râhib-i mesfûrâ teslim itdirilüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta’allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı L sene [1]168

551

Yine râhib-i mesfûr içün müşâr ve mûmâ-ileyhime hitâben ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir kıt‘a yol emri dahi yazılmışdır.

552

Boğaz hisarlarında konsolos vekâleti.
Tecdîd olunmuşdur. Fi evâili L sene [1]174

Boğaz hisarları nâ’ibleri ve dizdârlarına hüküm ki:

Roma İmparatoru tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp; Memâlik-i mahrûsemîn Akdeniz yalılarında ve cezîrelerinde sâ’ir müste’men krallarının konsolos ve tercümânları bulunduğu yerlerde müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr tâ’ifesinin emn ü rahâtları ve emr-i ticâretin tezâyüd ve temşiyetiyçün müşârün-ileyhin Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçi veya kapu kethüdâlarının ma‘rifetleriyle konsolos veyâhûd konsolos vekîli veya tercümân vaz‘ı câ’iz olup yedlerine sened virile ve kadîmden konsolos ve tercümân vaz‘ olunmayan iskelelerin birinde konsolos ve tercümân iktizâ eyleye, mûmâ-ileyhin vükelâ-yı Devlet-i Aliyyeme i‘lâm eyleyeler ve her ne mahaldeki konsolos vaz‘ı iktizâ ile mûmâ-ileyh vaz‘ı arz u i‘lâmları ile müsâ‘ade buyrulur ise yedine sened virilüp vardıkları mahallin hukkâm ve zâbıtlarına kendülerine himâyet ü sıyânet eylemeleriyçün tenbîh oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en, Boğaz hisarları iskelesi’nde İngiltere konsolosu olan Sebetay(?) nâm konsolos İmparator-ı müşârün-ileyhe tâbi‘ tüccâr ve re‘âyâsından ticâret tarîkıyle mahall-i mezbûra âmed-şüd iden Nemçelü tüccârının umûr u husûsların rü’yet ü temşîyet içün konsolos vekîli nasb ü ta‘yîn olunup gümrüklerin gümrük ümenâsına edâ eylediklerinden sonra vekâletine ve konsolata resmine âhardan müdâhale vü mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ancak Boğaz hisarlarında berat ile İngiltere konsolosu vekîli olan mesfûr ahidnâme-i hümâyûn mûcebince vekîl nasb ü ta‘yîn olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri L sene [1]168

553

İzmir mollâsına ve İzmîr Hâssı voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoru’na tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi’l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hâllerinde gidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin

virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup himâye olunalar ve müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en Nemçe tüccârından İlya Konstantin nâm Nemçelü tâcir bir nefer müste'men hidmetkârıyla ticâret tarîkıyle Âsitâne-i sa'âdetden İzmir'e gitmek murâd eyledüğin bildirüp, îcâb iden gümrüğü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Gümrük ümenâsına edâ idüp yedine edâ tezkiresi verilen eşyâsından mükerrer gümrük ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde olunmayup ve Âsitâne'den mahall-i mezbûra ve havâlîsine varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna hukkâm ve zâbıtân taraflarından mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın; ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâhiri L sene [1]168

554

Kıbrıs cezîresinde tercümânlık tecdîd olunup mükerrerden ihtirâzen kayd-ı atîkine kayd virilmişdir.

Ba'dehu yine tecdîd olunmuşdur. Fî 17 L sene [1]171

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âli-baht-ı Osmâni üzre cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûnum vukū'u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret-penâh merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* berâtıyla Kıbrıs cezîresinde mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan Vakman(?) nâm konsolosun yanında tercümân olan râfi' Endru Nikoperolmi(?) nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldiği üzre yedine berât-ı âlî-şân virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, müceddeden işbu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr Endru Nikoperolmi(?) cezîre-i Kıbrıs'da mukīm konsolos vekîli mezbûrun yanında tercümân olmak üzre şurûtuyla berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî evâhiri L sene [1]168

Lefkoşa nâ'ibine ve Kıbrıs muhâssılı *zîde mecduhû*ya hitâben berât mûcebince zabtıyçün emir dahi yazılmışdır.

[165]

555

Kıbrıs cezîresinde tercümânlık berâtı tecdîd olunup kayd-ı atîkine şerh verilmişdir. Ba'dehu yine tecdîd olunmuşdur. Fi 17 L sene [1]171

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Yine Cezîre-i Kıbrıs'da konsolos vekîli mesfûrun yanında Hüdâvendigâr-ı sâbık berâtıyla tercümân olan Anaştaş veled-i Nikola nâm tercümânın dahi berâtı tecdîd olunup şurûtuyla müceddeden tercümânlık berâtı verilmişdir.

Fî evâhiri L sene [1]168

556

Belgrad ve Vidin muhafızlarına ve Nemçe hudûdundan berren ve bahren Âsitâne'ye gelince vâkı' olan kuzât ve nüvvâb ve sâ'irlere hüküm ki:

Nemçe Kapu kethüdâsı Pösgo de Eşvahim(?) arz-ı hâl gönderüp; Nemçe kanaryacı tüccârından Françe Sola ve Taharyan Yunkili(?) nâm iki nefer Nemçelü dört nefer müste'men hidmetkârlarıyla Âsitâne'ye bir mikdâr kanarya tayuru getürmek üzre olmalarıyla, mürûrlarına mümâna'at ve nesne mutâlebesiyle rencîde olunmamak içün ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ verilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [1]168

557

Nemçe hudûdundan Sofya ve havâlîsine gelüp gidince vâkı' olan vüzerâ-yı izâm ve kuzât ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

Roma İmparatoru elçisi arz-ı hâl gönderüp; İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi' re'âyâsından Petro Anderya Petipo(?) nâm bir nefer Nemçelü kendü mesâlihi içün Tımışvar Cânibinden Sofya ve havâlîsine gelüp mesâlihini rü'yet eyledikden sonra yine Nemçe diyârına avdet eylemek üzre olmağla, mesfûr iki nefer müste'men hidmetkârıyla mahall-i merkûmeye gelüp gidince esnâ-yı râhda ve hîn-i meks ü ikāmet ve kendülere dahl ü ta'arruz ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde ve remîde ve âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna'at olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda; müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldiği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında esnâ-yı tarîkde cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr

ve kuyûd-ı ahkâma tetebbu‘ olundukda, mukaddemâ vech-i meşrûh üzre bu makūle emr-i şerîf virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olmak bâbında.

Fî evâili Za sene [1]168

558

Bir sûreti

Estefano ve Martini nâm Nemçelü içün bi-aynihi mahall-i merkûmeye gelüp gidince vech-i meşrûh üzre.

Fî zamân-ı Sadr-ı sudûru’l vüzerâ Hazret-i Ali Paşa *yesserallâhü bi’l-hayr mâ-yeşâ ve fî eyyâni* Hazret-i Ahmed Efendi Re’îsülküttâb *tâle mâ-yetemennâhu*

559

Rumili vâlîsine ve İpek ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçelüye tâbi‘ müste’men tâ’ifesinden Doran Kasteli(?) nâm müste’menin hâlâ İpek sükkânından olup İpek patriği olan ( ) nâm zimmî zimmetinde bin yüz altmış senesinden berü ber-mûceb-i temessük üç bin beş yüz guruş alacak hakkı olmağla, bundan akdem bi’d-defa‘ât talep eyledikde mesfûr hilâf-ı şer‘-i şerîf virmekde ta‘allül ü muhâlefet üzre olduğun bildirüp, bu def‘a gidecek elçiye mihmandar ta’yîn olunan Dergâh-ı mu’allâm müteferrikalarından Mîr Mustafa *zîde mecdühu* ma‘rifetiyle şer‘le görilüp ber-mûceb-i temessük mütevecccih olan hakkı alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin, şer‘le sübût bulan hakkı mübaşir-i müma-ileyh ma‘rifetiyle tahsîl olunmak bâbında.

Fî evâhiri Za sene [1]168

560

İzmir mollâsına ve Âsitâneden İzmir ve Akdeniz sevâhilinde vâkı‘ ba‘zı mahallere varup gelince vâkı‘ olan sâ’ir kuzât ve İzmîr Hâssı voyvodasına ve İskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def ‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olanların tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar ve

müşârün-ileyhin tüccârından biri ticâret veyâhûd ziyâret içün olıgeldüği üzre bir mahalle gitmek murâd iderler ise varup gelmek câ'iz ola ve iyâb ü zîhâblarında cizyedâr olanlar ve sâ'ir kimesneler dahl ü ta'arruz eylememek içün yedlerine Devlet-i Aliyye tarafından yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ'en Elya Konstantin nâm Nemçelü bir nefer müste'men hidmetkârıyla Âsitâne-i sa'âdetimden ticâret tarîkıyle İzmir'e ve Akdeniz sevâhilinde vâkı' ba'zı mahallere gitmek murâd eyledüği bildirüp, mesfûr bey' u iştirâ eylediği emti'a ve eşyâsından ahidnâme-i hümâyûn mûcebince îcâb iden gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virildikden sonra ziyâde ve mükerrer gümrük talebi ve cizye ve bâc ve geçid **[166]** ve sâ'ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve mahall-i mezbûreye varup gelince âminen ve sâlimen mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [1]168

561

Hâssa Bostancı başı ve Topçubaşı ve Galata voyvodasına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; mûmâ-ileyhin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriyçün reçel ve pekmez eylemek üzre iki yüz küfe üzüm iştirâ ve hânesine nakline mümâna'at olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, Üsküdar ve havâlîsinde olan bağlardan almayup Adalar tarafından almamak şartıyla ikiyüz küfe üzümün altmış sekiz senesine mahsûben def'a-i vâhidede nakline mûmâna'at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [1]168

562

Vidin muhâfızı vezîre ve Rusçuk ve Niğbolu ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Roma İmparatoriçesi'ne tâbi' Erdel sükkânından Bartolomeya Vartan(?) nâm zimmînin mîras hususiyçün hukūk-ı şer'iyyeye müte'âllik da'vâsı rü'yeti ve ihkāk-ı hak olunması bâbında altmış yedi senesinin evâ'il-i Rebî'ülâhiri'nde ısdâr itdirdiği emr-i âlî ile henüz ihkāk-ı hak olunmamakdan nâşî cülûs-ı hümâyûn vukū'unda hilâfına emir verilmiş ise tecdîd buyurulmağın, tecdîd olunup târîh-i mezkûrda virilen emrin kaydına işaret olunmuşdur.

Fî evâsıtı Z sene [1]168

563

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağına mutasarrıfı vezîre ve mollâsına hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Selânik'de berât-ı âlî-şân ile tercümân olan Sinor veled-i Abram Dibonon(?) nâm tercümânın Avram Ezrail nam bir nefer hidmetkârı cizye ve tekâlîf-i örfiyye talebiyle rencîde olunmamak içün ahidnâme-i hümâyûn ve berât şurûtu mûcebince amel olunmak üzre Hudâvendigâr-ı sâbık zamânında altmış yedi senesini evâsıt-ı Şâ'ban'ında virilen emr-i şerîf tecdîd olunmuşdur.

Fî evâsıtı Z sene [1]168

564

Bir sûreti

Yine tercümân-ı mezbûrun Avram Salinkel(?) nâm bir nefer hidmetkârıyçün dahi tecdîd.

565

Tercümân-ı Selânik tecdîd

Hâlik olmağla yerine yine konsolos-ı merkūm yanında âharı tercümân nasb olunmuşdur. Fî 20 B sene [1]188

Nişân-ı hümâyûnum oldur ki:

Kıdvetü a'yani'l milletil-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı Pojgö dö Eşvahim(?) arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âlî taht-ı Osmânî üzre cülûs-ı hûmâyûn-ı sa'âdet-makrûnum vukū'u hasebiyle Selânik'de mukīm İngiltere konsolosu olup Roma İmparatoru tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında Hudâvendigâr-ı sâbık birâder-i mağfiret-penâh-ı merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamanında berâtıyla tercümân olan râfi' Sinor veled-i Abram nâm tercümânın yedinde olan berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre yedlerine berât-ı âlî-şân virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, müceddeden işbu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki mesfûr Sinor veled-i Abram ve Yovan konsolos vekîli mezbûrun yanında tercümân olup, tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve iki nefer hidmetkârları diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [1]168

566

Tercümânlık-ı der Selânik tecdîd

Hâlik olmağla, konsolos vekîli yanında âharı tercümân nasb olunmuşdur. Fî 7 Ra sene [1]188.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âlî-baht-ı Osmânî üzre cülûs-ı hûmâyûn-ı sa‘âdet-makrûnum vukū‘u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret-penâh merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* berâtıyla yedleriyle Selânik’de mukīm İngiltere konsolosu olup imparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan râfi‘ Franko Polodi Amanole (?) nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldüği üzre yedine berât-ı âlî-şân verilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, müceddeden şurûtuyla berât virilmişdir.

Fî 24 L sene [1]171

[167]

567

Selânik’de tercümânlık tecdîd olunmuşdur. Fî 17 L sene [1]171

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; taht-ı âlî-baht-ı Osmânî üzre cülûs-ı hümâyûnum vukū‘u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret penâh merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* zamanında berâtıyla Selânik’de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün-ileyh tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında tercümân olan Yakob Feraş veled-i İsak Feraş nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olıgeldüği üzre yedine berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, şurûtuyla müceddeden berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî 27 Za Sene [1]168

568

Tercümânlık-ı İnebahtı tecdîd olunmuşdur.
Tecdîd olunmuşdur. Fî 22 Ra sene [1]172

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; taht-âlî baht-ı Osmânî üzre cülus-ı hümâyûnum vukū‘u hasebiyle Hudâvendigâr-ı sâbık birader-i mağfiret penâh merhûm Sultân Mahmûd Hân *tâbe serâhu* berâtıyla İnebahtı ve tevâbi‘i iskelelerine İmparator-ı müşârün-ileyhin bayrak ve patentesiyle âmed-şüd iden sefâyin ve tüccârının umûr u husûsların rü’yet içün mahall-i mezbûrda tercümân olan râfi‘ Covan Tasyo(?) nâm tercümânın berâtı tecdîd olunup olıgeldüği üzre yedine berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin müceddeden şurûtuyla tercümânlık berâtı virilmişdir.

Fî evâili M sene [1]169

569

Selânik mollâsına ve Siroz kādısına ve Nemçe hudûdundan Siroz ve Selânik'e varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve İskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân ve Eflak voyvodasına hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; iki devletin tüccâr tâ'ifesi ( ) ilâ ahîrihi emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en, İmparatoriçe-i müşârün-ileyhâya tâbi‘ Erdel tüccârından Yorgi Vasili ve refîki Dimitri Çovak(?) nâm iki nefer Nemçe tâcirler iki nefer müste'men hidmetkârlarıyla Erdel diyârından Selânik ve Siroz câniblerine varup bir mikdâr eşyâ iştirâ ve Erdel tarafına götürmek murâd itmekle, eşyâ-yı merkūmenin îcâb iden gümrüğün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘a bir mahalde edâ eylediklerinden sonra gümrüğü edâ olunup yedlerine edâ tezkiresi virilen eşyâ-yı merkūmeden âhar mahallerde ve Eflak memleketinde mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve ikrâmiyye ve palamar akçesi ve sâ'ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak içün mukaddemâ istirhâm ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün Hudâvendigâr-ı sâbık biraderim merhûm ve mağfiret-penâh Sultân Mahmûd Hân *tâbe serahu* zamânında emr-i şerîf virildiğin bildirüp tecdidin recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]169

570

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı vezîre ve Âsitâne-i sa‘âdetimden berren ve bahren Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kādılar ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ'ir zâbıtân *zîde kadruhu*ya hüküm ki:

Nemçe elçisi arz-ı hâl gönderüp; Roma İmparatoruna tâbi‘ vilâyetlerin tüccâr ve re‘âyâları her kangı milletden iseler berren ve bi'l-istiklâl kendü sefîneleriyle bahren bu güne değin mu‘tâd olan vech üzre bayrak ve patentesiyle Memâlik-i mahrûseme kendü hallerindevgidüp ve gelüp alış ve viriş idüp ve bu güne değin virilügelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup, himâye olunalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en, Roma İmparatoriçesi'ne tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Martin veled-i Lukaz(?) nâm Nemçelü tâciri bu tarafdan ba‘zı

emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ ve yedine edâ tezkiresi virilüp bir nefer müste’men hidmetkârıyla bahren Varna ve Rusçuk ve Eflak câniblerinden Nemçe diyârına âzim olduğun bildirüp, bu tarafdan gümrüğün edâ idüp yedine edâ tezkiresi virülüp götürdüğü eşyâsından mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile akçe mutâlebesiyle mahall-i mezbûrede ve âhar yerlerde rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûruna mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûna müraca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]169

[168]

571

Haslar kazâsı muzâfâtından Terkos ve ( ) nâhiyeleri nâ’iblerine ve Topçubaşı ve Galata voyvodası *zîde mecdühumâ*ya hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; zikr olunan nâhiyelerde vâkı‘ Istıranca ve sâ’ir kurâdan yüz elli re’s kara canavarın iştirâ ve nakline mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve altmış sekiz senesinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildiği mukayyed bulunmağın, altmış dokuz senesine mahsûben def‘a-i vâhidede nakline mümâna‘at olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili M sene [1]169

572

Ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağına mutasarrıf olup Vidin muhâfızı olan vezîre ve Âsitâne’den Nemçe hudûduna varup gelince vâkı‘ olan kuzât ve nüvvâb ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve iskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; tarafeyn tüccârları gerek berren ve gerek bahren getürdikleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde ve yine hudûd-ı İslâmiyye’den iştirâ idüp ve memnû‘âtdan olmayup vilâyetlerine götürdükleri emti‘adan bir def‘ada bir mahalde yüzde üç hesâbı üzre resm-i gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup Devlet-i Aliyyem tarafından sâ’ir dost olan devletlerin tüccârları haklarında mebzûl tutulan müsâ‘ade müşârün-ileyhin tüccârına mebzûl ve mer‘î olup bu güne menfa‘at ve emniyet ile müntefi‘ ve emîn olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en İmparator-ı müşârün-ileyhâya tâbi‘ Erdel re‘âyâsı tüccârından Rado ve şerîki Pogon(?) nâm iki nefer Nemçelü tâcirler

Âsitâne-i sa‘âdetimden ba‘zı emti‘a ve eşyâ iştirâ ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ idüp ve yedlerine edâ tezkiresi virilüp Nemçe diyârından dahi ba‘zı emti‘a ve eşyâ getürmek üzre iki nefer müste’men hidmetkârlarıyla vilâyetleri cânibine âzim oldukların bildirüp, mesfûrânın bu tarafda gümrüğün edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virülüp götürdükleri emti‘alarından ve îcâb iden gümrüğün İstanbul Gümrüğü Emîni’ne tamâmen edâ eylemek üzre ol taraflarda bey‘ itmeyüp doğru Âsitâne-i sa‘âdetime bey‘ içün getürmeleri mu‘ayyen olan eşyâlarından o taraflarda mükerrer gümrük talep olunmayup ve cizye ve bâc ve geçid ve sâ’ir bahâne ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn akçe mutâlebesiyle rencîde vü remîde ve esnâ-yı râhda âminen ve sâlimen mürûr u ubûrlarına mümâna‘at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında.

Fî evâsıtı M sene [1]169

573

Bir sûreti

Yorgi ve Todori iki nefer içün Belgrad ve Vidin muhâfızlarına ve sâ’ire vech-i meşrûh üzre.

574

Bir sûreti

Yani Mavridi ve şerîki Marikagi Sofratoz(?) içün vech-i meşrûh üzre, bi-aynihi.

575

Tecdîd olunmuşdur. Fî evâsıtı S sene [1]172

Bir sûreti

Antonyo ve şerîki Konstantin içün ber-vech-i muharrer, bi-aynihi.

576

Bir sûreti

Bokorro(?) oğlu diğer Bokor(?) içün vech-i meşrûh üzre bu dahi iki nefer müste’men hidmetkârıyla.

577

Bir sûreti

Macar tüccârından Yorgi veled-i Tacobir(?) bir nefer müste’men hidmetkârıyla Varna ve Ziştovi ve Rusçuk ve Silistre ve Niğbolu ve Eflak tarîklerinden vilâyetine

gider olmağın, iskelemize gelmeğin, âhar iskeleye varın diyü bu hediyye talebiyle mukaddemâ rencîde olunmağla, ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için vech-i meşrûh üzre.

Der-zamân-ı Sadr-ı sudûru'l vüzerâ Hazret-i Said Mehmed Paşa *yeserallâhü bi'l-hayr mâ-yeşâ ve fî eyyâni* Cenâb-ı Hamza Hamid Efendi Re'îsülküttâb *nâle mâ yetemennâhu.* Fî 20 M sene [1]169

578

Koca ili Sancağı mutasarrıfı *dâme ikbâlühû*ya ve Akyazı kādısına ve Akyazı'dan Âsitâne'ye gelince vâkı' olan sâ'ir kuzât ve yeniçeri serdârları ve İskele emînleri ve sâ'ir zâbıtâna hüküm ki:

Nemçe Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri bir mahalle gitmek murâd iderler ise yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ'en, Nemçe re'âyâsından Veliman (?) nâm Nemçe esîri halâs olup Diyarbekir'den Âsitâne'ye kiracı ile irsâl ve bahâsını sâhibine edâ eylediğini müş'ir sened dahi verilüp Akyazı kazâsına tâbi' Hendek nâm mahalle vardıkda Hendek subaşısı mesfûru alıkoyup mürûruna mümâna'at olduğun bildirüp, mesfûrun bir nefer Nemçelü Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh tarafından irsâl olunan yasakçıya teslîm ve bu tarafa sevk ve tesyîr olunup subaşı-i merkūma ta'allül ü muhâlefet ve esnâ-yı râhda mürûrlaruna mümâna'at olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve ahidnâmeye mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün.

Fî evâili S sene [1]169

[169]

579

Tercümânlık-ı der-Halep ref'inden yine Halep'de mesfûr diğer Mihail'e berât virilmişdir.

Cülûs-ı hûmâyûn vâkı' olmağla, tecdîd-i berât eylemişdir. Fî 3 Ş sene [1]171

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Halep'de mukīm İngiltere konsolosu olup İmparator-ı müşârün ileyh tarafından konsolos vekîli olan konsolosun yanında berât-ı âlî-şânımla tercümân olan Mihail veled-i Şokri Seryak(?) âhar mahallerde geşt ü güzâr ile tercümânlığı umûrunu rü'yet ve tekâsülden nâşî ref'i iktizâ itmekle, mesfûrun ref'inden yedine râfi'-i tevkī'-i refî'ü'ş-şân-ı Hakānî diğer Mihail

veled-i Bovas Karan Halep'de mukīm konsolos vekîli mezbûrun yanında tercümân nasb ü ta'yîn olunup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı âlî-şânım virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin, mesfûrun ref'inden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tercümânlık berâtı virilmişdir.

Fî 24 M sene [1]169

580

Tercümânlık Halep tecdîd.

Ref'inden Balyabadra'ya nakl olunmuşdur. Fî 27 R sene [1]179.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Halep'de konsolos vekîli yanında tercümân olan Süryâni Halep'li Şokri veled-i Cercis Şim'on(?) nâm tercümânın berâtı cülûs-ı hümâyûn vukū'u hasebiyle tecdîd ve müceddeden berât-ı âlî-şân virilmişdir.

Fî gurre Ra sene [1]169

581

Belgrad Muhâfızı Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Belgrad kādısına ve Yeniçeri zâbıtı *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Nehr-i Tuna ve Nehr-i Sava sâhilleri bir taraftan Devlet-i Aliyyeme ve bir tarafdan Roma İmparatoru'na âid olup ve bunlardan hâsıl olan îrâd ve gerek sayd-ı mâhînin her nev'inden ve gerek hayvânâtın savurmak ve tarafeynin re'âyâlasına bi'l-iktizâ râci olan menfa'at-i sâ'ire müşterek olup, lâkin her taraf sayd-ı mâhî husûsunda vasat-ı nehri tecâvüz eylemeye ve tarafeynin menfa'at ve suhûleti içün cânibeyn re'âyâsının sefîneleri bilâ-(…) ve mezâhim akzâsına suyun akıntısına yukaru kendüye âid olan tarafeynden yedek çekmek mümteni' oldukda, karşu tarafdan yedek çekmesi câ'iz ola ve tarafeynin re'âyâsı asûde-hâl olup bilâ'-nizâ' ve bahâne geçinüp ta'addîye cesâret itmemeleri ve sulh u salâhın ri'âyeti içün muhkem tenbîh oluna, lâkin tarafeyn vekîlleri görüp fasl idemedikleri işler zuhûr eyledikde tanzîmi itmâmı husûsu Âsitânelere havâle ve bu makūle nizâ' mümkin mertebede müddet-i kalîlede görülüp fazla ihmâl ve te'hîr olunmaya diyü bu Devlet-i Aliyyem tarafından Nemçelü tarafına virilen ahidnâme-i hümâyûnda musarrah ve meşrût olduğuna binâ'en, Devlet-i Aliyyeme tâbi' nehr-i Tuna sâhilinde sâkin balıkçı tâ'ifesi sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; selefin Vezîr Ahmed Paşa Belgrad'dan hareket eyledikden sonra Ferceyâb ve Nemçe devletinin seâhiline karîb mahallere varup sayd-ı mâhîye şîtâb ve bu vechle Nemçelüler sayd-ı mâhî intifâ'ından mahrûm ve Nemçelüye müsâdefe eylediklerinden nâ-mülâyim mu'âmeleye tasaddî ve vasat-ı nehri tecâvüz ve Nemçe balıkçılarını sayd-ı

mâhîden men‘ ile taarruzdan hâlî olmadıklarından başka, Devlet-i Aliyyem hudûdu dâhilinde vâkı‘ olan Poriçe adasının ba‘zı balıkçı re‘âyâsı iki nefer Müslimânân vilâyetleriyle Soniçe(?) nâm mahalde Nemçe sâhiline geçüp mahall-i mezbûrda olan iskele emîni sebeb-i vürûdlarını ve dostâne istihbâr ve sayd-ı mâhî içün geldikleri ihbâr olundukda, hüsn-i müdâfa‘a murâd itdikçe mezbûrlar ısrar ve Poriçe adasına varup ma‘iyyetlerine kırk nefer ve ehl-i İslâm’dan dahi dört nefer müsellem kimesnelere refâkatiyle Nemçe sevâhilinde zuhûr ve mesfûr İskele emîni üzerine tüfenk etmeleriyle bir nefer Nemçelüyi kurşun ile darb ve bunlardan başka altmış neferden mütecâviz re‘âyâ dahi ba‘zı ehl-i İslâm refâkatiyle tekrâr Nemçe sâhiline varup cebren sayd-ı mâhî ve Poriçe adasına nakl ile mugâyir-i şurût-ı musâleme harekete tasaddî ve tecâvüz olunduğu Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı kıdvetü a‘yâni’l milleti’l-Mesîhiyye Pojgo dö Eşvâhim *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* bir kıt‘a takrîr kâğıdıyla Der-aliyyeme inhâ ve emr-i şerîfim südûrunu istid‘â (…) Devlet-i Aliyyemle Nemçe devleti beyninde mukarrer ve üstüvâr olan (…) musâlaha ve muzâfatın tamamı selme(?)-i ihtilâlden vikâye ve muhafaza olunması murâd-ı hümâyûn-ı şahânem olmakdan nâşî ber-muceb-i ahidnâme-i hümâyûn ahd-i tarafeyn sayd-ı mâhî husûsunda ve vücûh-ı uhrâda vasat-ı nehri tecâvüz eylemeyüp ve bi’l-iktizâ tecâvüz idenler kendü hâllerinde olup ser-i mû dostluğa muhall ve vaz‘ u hâletden mücânebet olunmak üzre tarafınızdan gereği gibi ihtimâm ve tenbîh ve Nemçelü tarafından dahi mugâyir-i dostî mu‘âmele ve hareket zuhûrunda, hudûdda olan Nemçe devleti zâbıtânı ile def‘-i ta‘addîlerine muhâbere ile ref‘-i tezyîrine tarafeynden ihtimâm-ı mâ-lâ kelâm olunmak matlûb-ı mülûkânem olmağın, mahsûsân işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur. İmdi; vusūlünde sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin; mugâyır-ı şerâyit-i musâfât ve dostî Nemçelü hudûduna tecâvüz ile mikdâr-ı zerre zarar u gezend vukū‘una rızâ-yı pâdişâhânem olmakla, şenâ‘at-i merkūmeye cesaret iden her kimler ise zâbıtları ma‘rifetleriyle buyurulup, ihbâr olunan keyfiyet vâkı‘ olduğu hâlde töhmetlerine göre tenbîh ü te’dîb ve fîmâ-ba‘d şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tarafeyn sayd-mâhî husûsuna ve vech-i âhar ile vasat-ı nehri tecâvüz eylemeyüp ve bi’l-iktizâ hudûda tecâvüz eyleyenler zarar u ziyân kasdıyla hudûdu tecâvüz eylememek üzre alâ vech ihtimâm ü tenbîh ü te’kîd takayyüd-i tâmm ve kezâlîk Nemçelü tarafından dahi hudûdu tecâvüz ile dostluğa menâfî hareket zuhûr eyledikde hudûdda mukîm Nemçe devleti zâbıtânı ile dostâne muhâbere olunarak anlarınn dahi def‘-i mazarrat ve takayyüdlerine sa‘y u ikdâm olunup ba’de’t-tenbîh mugâyir-i şurût-ı mu‘âhede hareket idenler iktizâsına göre zecr ü te’dip olunarak levâzim-i hemcivârı ve dostluğa münafî olan

hâlâtın küllîyyen sebebi ve adem-i vukū‘una ve hudûd-ı müsafât ve müsâlahanın gereği gibi tarafınızdan vikāye vü muhâfazasına cidd-i tâmm ve sa‘y-ı mâ-lâ kelâm olunup ser-i mû iğmâz u tegâfülden begâyet ihtirâz ü ictinâp eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâhiri M sene [1]169

[170]

582

Mükerer kayd olunmuşdur.

Koca ili Sancağı mutasarrıfına ve Akyazı kādısına ve Akyazı’dan Âsitâne’ye gelince vâkı‘ olan kuzât ve İskele emînleri ve sâ’ir zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Devlet-i müşârün-ileyhin tüccârından biri bir mahalle gitmek murâd iderler ise yol emri ve tenbîhnâmeler virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda münderic olduğuna binâ’en Nemçe re‘âyâsından Deliman (?) nâm Nemçe esîri halâs olup ve bahâsını sâhibine edâ eylediğini müş‘ir yedine sened dahi virilüp Diyarbekir’den kirâcı ile Âsitâne’ye gelür iken İznik kazâsına tâbi‘ Hendek nâm mahalle vürûdunda Hendek subaşısı mesfûru alıkoyup mürûruna mümâna‘at olduğun bildirüp, Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh tarafından irsâl olunan yasakçı ile Âsitâne-i sa‘âdete gelince, esnâ-yı râhda mürûruna mümâna‘at ve bir nesne mutâlebesiyle rencîde olunmamak içün emr-i şerîfim recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında.

Fî evâili S sene [1]169

583

İstanbul ve Galata kādıları *zide’t fezâ’ilühümâ* ve bi’l-fi‘l Dergâh-ı mu’allâm Yeniçerileri Ağası olan ( ) Ağa *dâme uluvvühu* ve Haslar ve Üsküdar kazâları nâ’ibleri *zîde ilmühümâ* ve Galata Voyvodası ( ) *zîde mecdühu*ya hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Roma İmparatoru Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin huddâmından olan hidmetkâr ve re‘âyâlarından Semtun Alof(?) (…) veled-i İsak Âsitâne-i sa‘âdetimde mûmâ-ileyhin ba‘zı mesâlihi ile mürûr u ubûrunda gâh ve bî-gâh cizyedâr kolcuları harâc ve ehl-i örf tâ’ifesi taraflarından dahi ba‘zı kimesneler tekâlîf-i örfiyye talep ve giydüği libâsına ta‘arruz ve ba‘zıları dahi bî-vech müzevver da‘vâlar ile mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ta’cîz ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla, mesâlihi rü’yetinin ta‘tîline bâ’is olmağla, mesfûr mürûr u ubûr eyledüği mahall-i mezkûrede mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn

cizye ve tekâlîf-i örfiyye ve giydüği libâsına ta‘arruz ile rencîde ve bî-vech müzevver ma‘zûr da‘vâya tasaddî idenlerin üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahkemelerde istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmak içün bundan akdem emr-i şerîf virildüğin bildirüp, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ verilen emr-i şerîf mûcebince amel olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ve hilâf-ı emr-i şerîf olvechle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda; akd olunan sulh u salâh muktezâsınca ve Devlet-i müşârün-ileyhin konsolos ve tercümânları ve bi’l-cümle kendü re‘âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hidmetinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlîf-i sâ’ire talebiyle rencîde olunmayalar ve konsolos veya vekîlleri veya tercümânları veya tüccârları veya etbâ‘ından biriyle âhar kimesnenin da‘vâsı zuhûr eylese üç bin akçeden ziyâde olan da‘vâları kenâr mahkemelerde istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna diyü Roma İmparatoru’na virilen ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu‘ olundukda mesfûra mukaddemâ vech-i meşrûh üzre emr-i şerîf virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [1]169

584

Alanya ve ( ) kādılarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Nemçe Kapu kethüdâsı arz-ı hâl gönderüp; sâ’ir nâsda bulunan esîrlerden dahi Nasâra dîninde olanların münâsip vechle ma‘kūl u mu‘tedil bahâ ile ıtlâk olunmak câ’iz ola ve esîr sâhibi ile uzlaşmayup nizâ‘ vâkı‘ oldukda hâkimü’l-vakt olanlar mabeynlerinde tevfîk ideler, eğer mümkin olmaz ise aldıkları bahâlârı şühûd ile isbât veyâhûd sâhiblerine yemîn teklîfi ile zâhir oldukda edâ olunup ıtlâk olalar ve sâhibleri ziyâde akçe tama‘ı ile üsârâ tahlîsine mâni‘ olunmaya diyü Nemçelüye i‘tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnumda münderic olduğuna binâ’en, Alanya kazâsına tâbi‘ Şimek(?) nâm karye sükkânından Hacı İbrahim nâm kimesne yedinde Nemçe üsârâsından bir nefer ve Hacı Yamalı(?) nâm karyede bir nefer ve Hançerli kādısında bir nefer ve Hacı oğlunda üç nefer ve bir nefer Nasrâniyye carîye ve mîr-i-mirândan ( ) Paşa yedinde üç nefer (…) üç nefer ve (…) dimekle ma‘rûf kimesnede bir nefer ve hüsnü’l izânında yedinde üç nefer ve Ramazan Beğ’de üç nefer ve Hamza Efendi dimekle ma‘rûf kimesnede bir nefer ve Hasan Oğlunda bir nefer ve Deli Bala’da bir nefer ve Haydar Oğlu’nda bir nefer ve Tar Ağa’da iki nefer ve Emir

oğlan'da bir nefer ve yine Nemçelüye tâbi' Macar re'âyâsından Alanya'da Hacı Süleyman oğlunda bir nefer Tarak Oğlu'nda bir nefer ve Konak Oğlu'nda bir nefer ve Bogoş Oğlu'nda bir nefer ve Hacı Çavuş Oğlu'nda bir nefer dahi nâm karyede beş nefer ve Mertali(?) nâm karyede dört nefer Nemçe esîrleri mevcûd olunduğu ihtiyâr olunduğun bildirüp, Yeniçeri Ocağı tarafından dahi çavuş tayîn ve merkūmların yedlerinde mevcûd bulunup Nasârâniyet üzre olan Nemçe esîrleri ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mu'tedil bahâ ile ma'rifet-i şer'le tahlîs ve Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh tarafından irsâl eyledüği âdemîsine teslîm olunup mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn ashâbına ta'allül ü tereddüd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ ve Dîvân-ı hümâyûnda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûnumda mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve kuyûd-ı ahkâm tetebbu' olundukda, mukaddemâ Nemçelüye üsârâ tahlîsi içün vech-i meşrûh üzre bu makūle emr-i şerîf virildüği mukayyed bulunmağın, ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [1]169

585

Âsitâne'den Alaiyye'ye varup gelince vâkı' olan kuzât ve hukkâm ve zâbıtâna hüküm ki:

Kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp; Nemçe üsârâ tahlîsiyçün diğer emr-i şerîf ile ocakdan ta'yîn olunan mübâşir ma'iyyetine bir nefer âdemîsinin mürûr u ubûruna esnâ-yı râhda mümâna'at ve bir nesne talebiyle rencîde olunmamak içün mu'tâd üzre yol emr-i şerîfi recâ itmeğin, ahidnâme-i hümâyûn ve vech-i meşrûh üzre amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [1]169

[171]

586

Fî evâsıtı S sene [1]157

Bundan akdem Bosna ve Belgrad cânîblerine bir-kaç nefer Nemçelü firâr ve gâh ve bî-gâh Nemçelüye ta'addî vü tecâvüz ve isâl-i mazârr üzre olunmuşdur diyü ba'zı mâdde îrâdıyla Kapu kethüdâsının inhâ ve iltimâsına binâ'en o makūle ta'addîyatın def'iyçün Bosna Vâlîsi Sadr-ı esbak sa'âdetlü Mehmed Paşa ve Belgrad muhâfızı Yahya Paşa hazretlerine hitâben iki kıt'a emr-i âlî ısdâr ve mühimme cüz'ünde mukayyed ve battal buyrulduları dahi anda zabt olunup evâmir-i mezkûre mahall-i

merkūma irsâl olunmakdan nâşî husûs-ı mezbûrun ba'de't-tefahhus sıhhat ü hakikâtini Der-i devlet-medârıma i'lâm zımmında ve cânibeyn-i mezkûreynin tesviye ve tanzîmine ihtimâm olunduğun ve karâr iden merkūmûn mühtediler olup şeref'-i İslâm ile müşerref oldukların nâtık-ı taraf-ı şer'den virilen hüccet-i şerîyye ile vezîrân-ı müşârün-ileyhimâ hazretleri taraflarından başka başka iki kıt'a vürûd iden mukâlebeye melfûfen memhûr kāimeleri battâl olmak üzre hıfz olunduğu işbu mahalle işaret olundu.

Fî 10 Ca sene [1]157

587

Bosna ve Belgrad ve Vidin vâli ve muhafızları sa'âdetlü Mehmed Paşa ve Yahya Paşa ve Abdullah Paşa haklarında husûs-ı mezbûr için yazılan kavâ'imin sûreti elli yedi Mühimme cüz'ünde kayd olunduğu bu mahalle şerh virildi. 15 S sene [1]157

Vidin cânibinden ticâret tarîkıyle Nemçe diyârına âmed-şüd iden Devlet-i Aliyye tüccârı Nemçe diyârından kara guruş ihrâç eyleyüp re's-i hudûdda tebdîl eylemeleri husûsu tenbîh olunasın Kapu kethüdâsı iltimâs eylediğine binâ'en, devletlü inâyetlü Sadr-ı a'zam hazretleri taraf-ı sa'âdetlerinden bir kıt'a memhûr kāime ile Vidin Muhâfızı Sadr-ı esbak Abdullah Paşa hazretlerine ifhâm olunmakdan nâşî husûs-ı mezbûr mahallinde cümleye tefhîm ve tenbîh ü te'kîd ve i'lân ü işâ'at olunduğun müş'ir vezîr-i müşârün-ileyhden Kethüdâ Beğ hazretlerine vürûd iden bir kıt'a mektub ile Vidin kādısının i'lâmı dahi hıfz olunmağla, bu mahalle işaret olunmuşdur.

588

Frengistan'dan gelen kırmız boyanın resm-i gümrüğünden mâ'adâ resm-i mîzân husûsuna nizâm virilüp yüz altmış iki senesi târîhiyle müverrah Burusa Kaleminden gelen ilmühaber kāimesi mühimme defterinin zahrına kayd olunmağla, işbu mahalle işaret olunmuşdur.

589

Devlet-i Aliyye tüccârı Nemçe diyârından kara guruş ihrâc eylemeyüp mahall-i mu'ayyenede tebdîl eylemeleri husûsiyçün Vidin Muhâfızı Vezîr Ebubekir Paşa ve Belgrad Muhâfızı Yahya Paşa ve Bosna Vâlîsi Süleyman Paşa'ya başka başka yazılan müverrah kavâ'imin sûreti Mühimme cüz'inin zahrına kayd olunmağla, tetebbu'a ve vesile-i suhûlet içün işbu mahalle işaret olunmuşdur.

Fî 23 Ca sene [1]159

590

"İşbu temessük kalemine kayd ve zapt olunmak" diyü fermân buyurulmağın, bu mahalle işâret olundu. Fî 18 Z sene [1]165

Bâ‘is-i tastîr-i rakam oldur ki:

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istikrârım ile müsâfât üzre olan Nemçe Devleti beyninde mer‘î ve muhterem olan kā‘ide-i dostâne iktizâsınca Devlet-i Aliyye tüccârlarından olup Belgrad sâkinlerinden bundan akdem ticâret ile Beç şehrine varup emr-i ticâretleri itmâm ve avdetlerinde Budîm(?) hizâsında sefîneleri meks ve Varadin Gümrüğü’nde altı bin aded koyunları ahz ve tevkîf olunan tüccârların alıkonulan akçeleri haşmetlü menziletli Nemçe İmparatoriçesi tarafından lâzime-i musâfâta mürâ‘âten Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm olan elçiler irsâl ve meblâğ-ı mezbûr ma‘rifetimiz ile ashâbına teslîm olunmak için elçi-i mûmâ-ileyh tarafından rağbetlü Varadin Cenerali dostumuza îsâl olunup ber-vech-i muharrer meblâğ-ı mezkûr ashâbına virilmek içün Cenerâl-i mûmâ-ileyh tarafından kabz eylemek üzre tarafımızdan Selâm Ağamız İshak Ağa ve meblâğ-ı mezbûr ashâbından Hacı İbrahim irsâl ve meblâğ-ı merkūm tamâmen ahz ü kabz olunduğunu müş‘ir işbu ilmühaber tahrîr ve ceneral-i mûmâ-ileyh tarafına i‘tâ olundu.

Tahriren 7 Za [1]160

Belgrad muhâfızı Abdi

EKLER

EK 1.

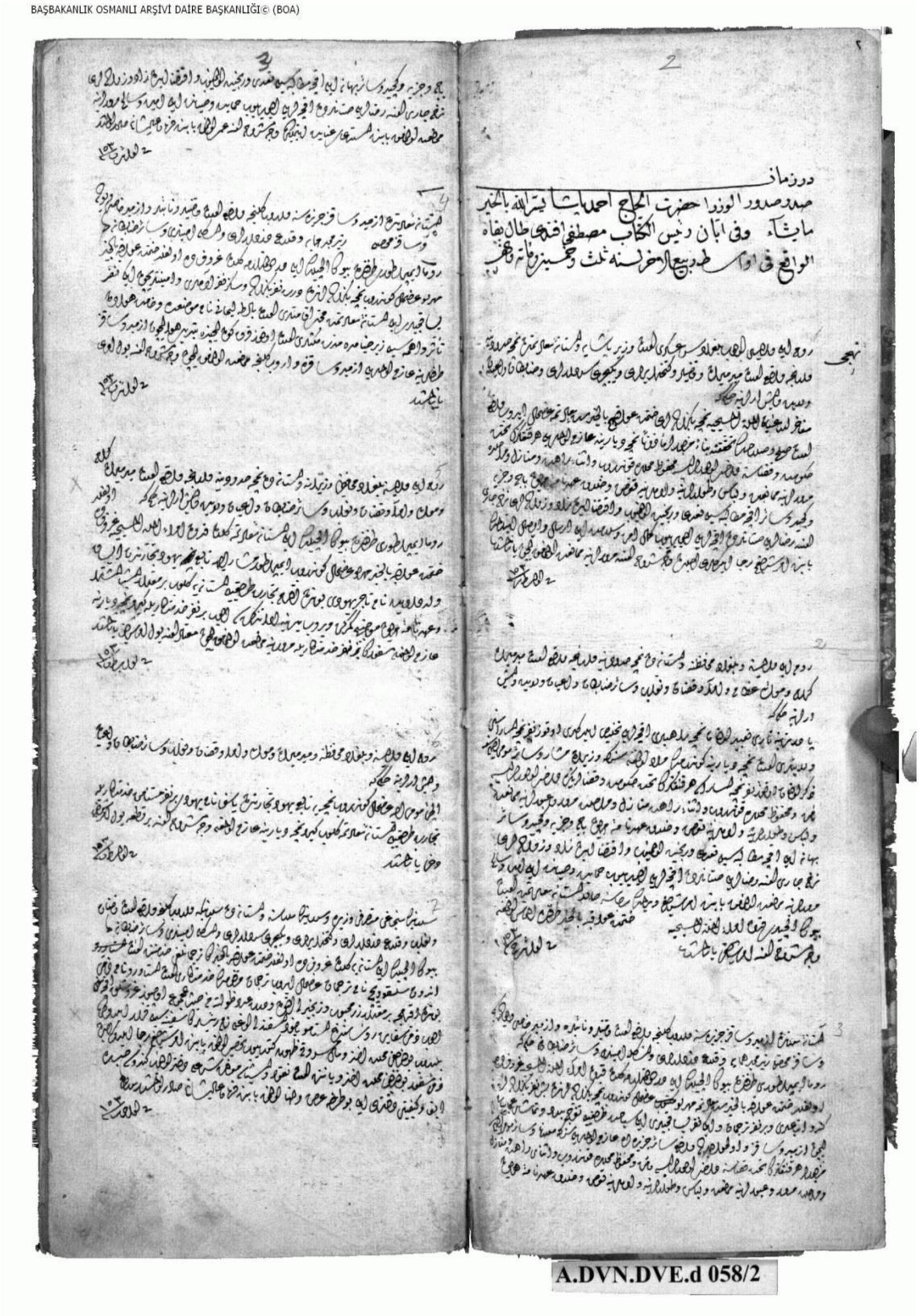
BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI© (BOA)
A.DVN.DVE.d 058/2

EK 2.


BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI© (BOA)
A.DVN.DVE.d 058/2

EK 3.

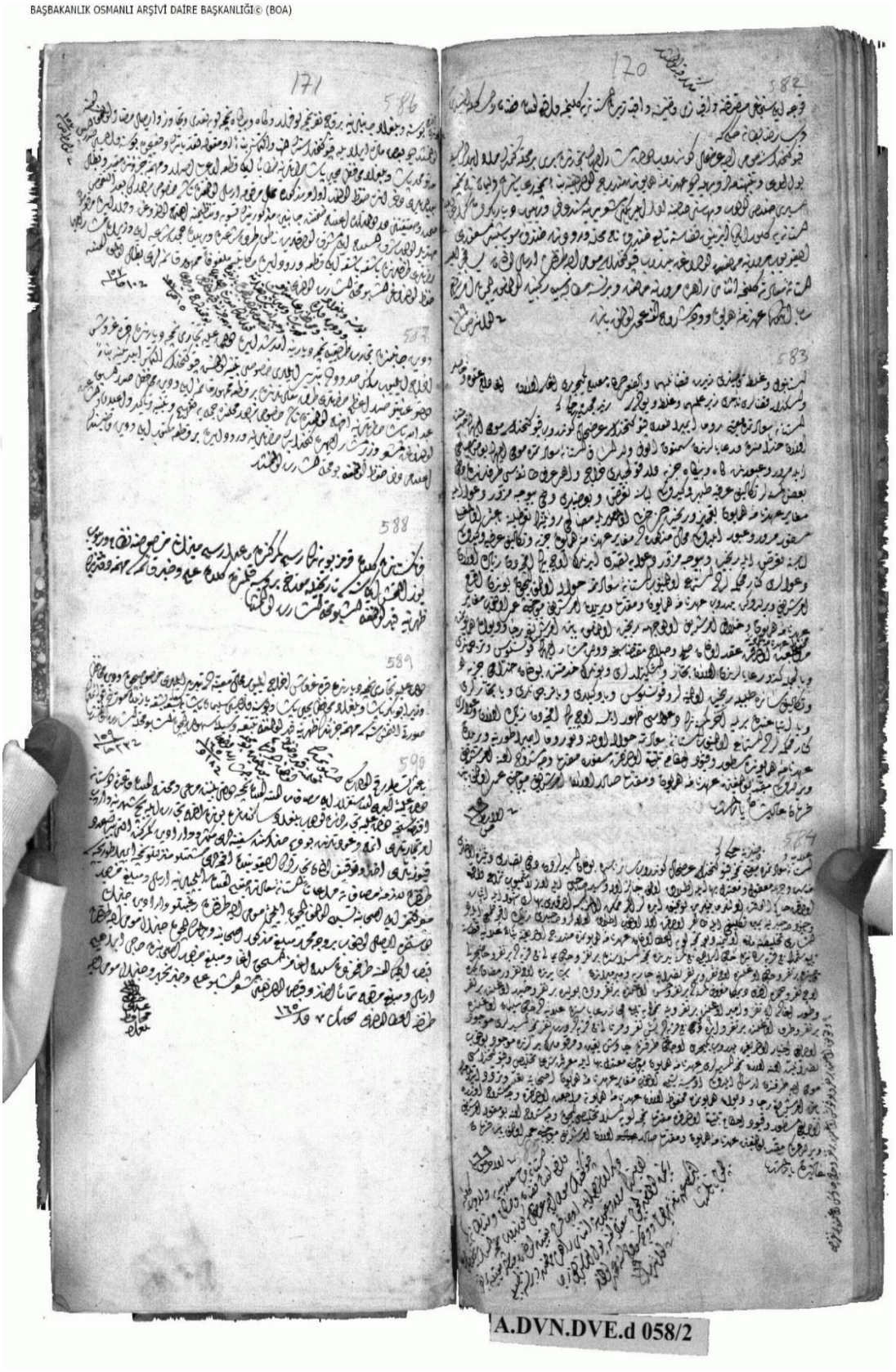
BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI© (BOA)
A.DVN.DVE.d 058/2